

5/29 ✓
НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

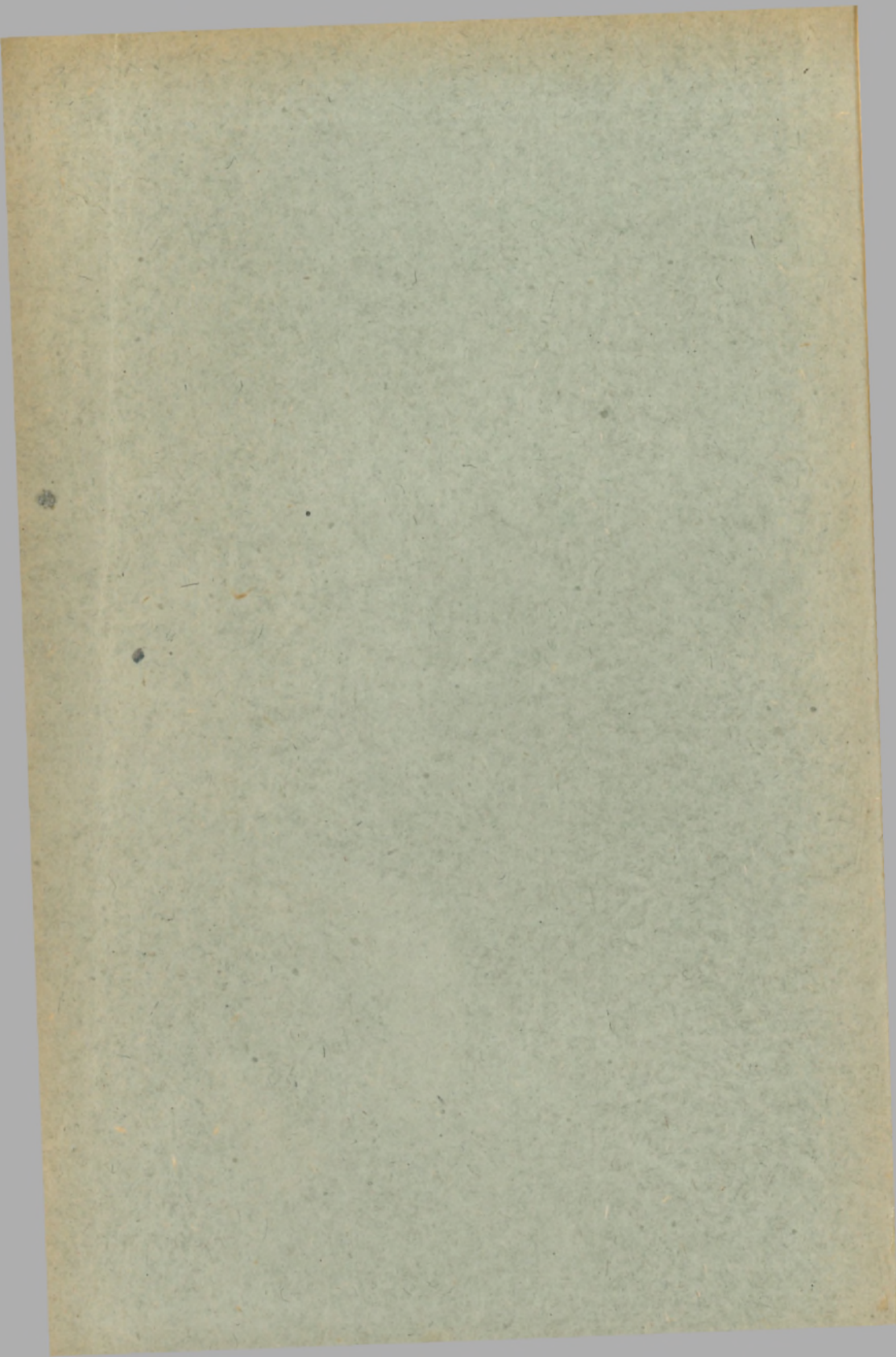
ШЕСТО
РЕДОВНО ЗАСЕДАЊЕ
ВЕЋА НАРОДА И САВЕЗНОГ ВЕЋА
(ДРУГИ САЗИВ)

*25—27 децембра 1952, 10—14 јануара,
25 фебруара и 23 марта 1953*

СТЕНОГРАФСKE БЕЛЕШКЕ

КЊИГА ПРВА

1953
БЕОГРАД

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

Schlesischer Stempel
dokumentarisch

ШЕСТО РЕДОВНО ЗАСЕДАЊЕ ВЕЋА НАРОДА И САВЕЗНОГ ВЕЋА (ДРУГИ САЗИВ)

*25 — 27 децембра 1952, 10 — 14 јануара,
25 фебруара и 23 марта 1953*

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

КЊИГА ПРВА

1953
БЕОГРАД

ИЗДАЊЕ
ПРЕЗИДИЈУМА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Штампа Југословенско штампарско предузеће — Београд

Шеснаеста седница

(25 децембра 1952)

Почетак у 17,20 часова.

Претседавао претседник Јосип Видмар (НР Словенија).

Претседник: Отварам шеснаесту седницу Већа народа VI редовног заседања Народне скупштине ФНРЈ (другог сазива).

Записник данашње седнице водиће секретар Већа народа Скендер Куленовић.

Молим да саслушате Указ Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву Народне скупштине ФНРЈ у VI редовно заседање. (Чита):

На основу члана 74 тач. 1 Устава ФНРЈ Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије издаје

У К А З

О САЗИВУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ШЕСТО РЕДОВНО ЗАСЕДАЊЕ

Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије сазива се у VI редовно заседање (другог сазива) на дан 25 децембра 1952 године у 17 часова.

У.бр. 2104
13 децембра 1952 године
Београд

Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар
Миле Перуничкић, с. р.

Претседник
др Иван Рибар, с. р.

(Читање указа народни посланици саслушали су стојећи.)

Изволите чути саопштења. Влада ФНРЈ поднела је Већу народа, у смислу чл. 63 Устава, на решавање:

1) Предлог друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953;

2) Предлог буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину;

3) Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1951 годину.

Сви ови законски предлози били су упућени Одбору за привредни план и финансије који их је претресао на својим седницама и о томе поднео извештаје који су штампани и заједно са предлозима раздељени народним посланицима.

Влада ФНРЈ поднела је Већу народа на решавање Предлог уставног закона о савезним и републичким органима власти који је упућен Законодавном одбору на разматрање.

Даље, Претседништво Президијума Народне скупштине ФНРЈ доставило је на потврду указе донесене између V и VI редовног заседања Народне скупштине ФНРЈ (другог сазива).

Президијум Народне скупштине ФНРЈ доставио је Већу народа предлог Министра правосуђа ФНРЈ друга Фрола да се за судију Врховног суда изабере Никола Перовић, старији помоћник Јавног тужиоца ФНРЈ.

Због болести и хитних службених послова тражили су одсуство народни посланици: Данило Билановић, Димитар Влахов, Тодор Војводић, Едвард Коцбек, др Игор Тавчар и Катарина Патрновић.

Предлажем да се именованим народним посланицима одобри одсуство за време трајања овог заседања. Да ли се прихвата овај предлог? (Прихвата). Према томе, тражена одсуства су одобрена.

Прелазимо на дневни ред: утврђивање дневног реда.

Предлажем Већу за дневни ред следеће:

1) претрес Предлога друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953;

2) претрес Предлога буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину;

3) претрес Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за 1951 годину.

Има ли каквих других предлога у погледу дневног реда? (Нема). Да ли Веће прима предложени дневни ред? (Прима).

Објављујем да је Веће народа прихватило предложени дневни ред.

Пошто се у нашој парламентарној пракси установило да претрес законских предлога о буџету и о друштвеном плану обављамо на заједничким седницама, у смислу чл. 4 став 1 Пословника за заједничке седнице претседници већа су овлашћени да сазову заједничку седницу,

то саопштавам Већу да сам се договорио са председавајућим Савезног већа да се сазове заједничка седница за коју вам предлажем следећи дневни ред:

1) претрес Предлога друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953;

2) претрес Предлога буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину;

као и следеће тачке које се по пословнику претресају на заједничким седницама, и то:

3) претрес Предлога одлуке о потврди указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ донесених између V и VI редовног заседања Народне скупштине ФНРЈ;

4) претрес предлога за избор судије Врховног суда ФНРЈ Николе Перовића.

Да ли се прима овај дневни ред за заједничку седницу? (Прима).

Саопштавајући ово, заказујем, у сагласности са председавајућим Савезног већа, заједничку седницу за сутра, 26 овог месеца, у 9 часова.

Ова седница Већа народа је закључена.

(Седница је закључена у 17,30 часова).

SAVEZNO VEĆE

Sedamnaesta sednica

(25 decembra 1952)

Početak u 17,15 časova.

Pretsedavao potpredsednik Saveznog veća **Franjo Gaži** (*Izborni srez Vrbovec, NR Hrvatska*).

Potpredsednik: Otvaram sedamnaestu sjednicu Saveznog vijeća VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine FNRJ (drugog saziva).

Zapisnik današnje sjednice vodiće sekretar Momčilo Marković.

Molim da saslušate Ukaz Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ o sazivu Narodne skupštine FNRJ u VI redovno zasjedanje. (*Čita*):

Na osnovu čl. 74 tač. 1 Ustava FNRJ Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije izdaje

U K A Z

O SAZIVU NARODNE SKUPŠTINE FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE U VI REDOVNO ZASEDANJE

Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije saziva se u VI redovno zasjedanje (drugog saziva) na dan 25 decembra 1952 godine u 17 časova.

U. br. 2104

13 decembra 1952 godine

Beograd

**Prezidijum Narodne skupštine
Federativne Narodne Republike Jugoslavije**

Sekretar

Mile Peruničić, s. r.

Pretsednik

dr Ivan Ribar, s. r.

(Čitanje Ukaza Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ svi narodni poslanici saslušali su stojeći.)

Izvolite čuti saopštenja.

Vlada FNRJ, u smislu čl. 63 Ustava, podnijela je Saveznom vijeću na rješavanje:

1) Prijedlog društvenog plana Federativne Narodne Republike Jugoslavije za godinu 1953,

2) Prijedlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (Savezni budžet) za 1953 godinu,

3) Prijedlog zakona o općedržavnom završnom računu za 1951 godinu.

Svi ovi zakonski prijedlozi bili su upućeni Odboru za privredni plan i finansije koji ih je pretresao na svojim sjednicama i o njima podnio izvještaje koji su štampani i zajedno sa prijedlozima razdijeljeni narodnim zastupnicima.

Vlada FNRJ podnijela je Saveznom vijeću na rješavanje Prijedlog ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti koji je upućen Zakonodavnom odboru.

Dalje, Predsjedništvo Prezidijskuma Narodne skupštine FNRJ dostavilo je na potvrdu ukaze donesene između V redovnog i VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine FNRJ (drugog saziva).

Prezidijum Narodne skupštine FNRJ dostavio je Saveznom vijeću prijedlog Ministra pravosuđa FNRJ da se za sudiju Vrhovnog suda FNRJ izabere Perović Nikola, stariji pomoćnik Javnog tužioca FNRJ.

Zbog bolesti i hitnih službenih poslova tražili su odsustva narodni zastupnici: Stanislav Dulkan, dr Jakov Grgurić, Pero Kosorić, Adem Zečiri i Slavko Komar.

Predlažem da se imenovanim narodnim zastupnicima odobri odsustvo za vrijeme trajanja ovog zasjedanja. Da li Skupština prihvata ovaj prijedlog? (Prima se). Prema tome, tražena odsustva su odobrena.

Prelazimo na dnevni red: utvrđivanje dnevnog reda.

Predlažem Vijeću za dnevni red slijedeće:

1) pretres Prijedloga društvenog plana Federativne Narodne Republike Jugoslavije za godinu 1953,

2) pretres Prijedloga budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (Savezni budžet) za 1953 godinu, i

3) pretres Prijedloga zakona o općedržavnom završnom računu za 1951 godinu.

Da li Vijeće prima predloženi dnevni red? (Prima).

Objavljujem da je Savezno vijeće u cijelosti prihvatilo predloženi dnevni red.

Pošto se u našoj parlamentarnoj praksi ustanovilo da se pretres prijedloga budžeta i društvenih planova obavlja na zajedničkim sjednicama, a po čl. 4 stav 1 Poslovnika za zajedničke sjednice pretsjednici vijeća su ovlašteni da sazovu zajedničku sjednicu, to saopštavam Vijeću da sam se dogovorio sa Pretsjednikom Vijeća naroda da se sazove zajednička sjednica za koju vam predlažem slijedeći dnevni red:

1) pretres Prijedloga društvenog plana Federativne Narodne Republike Jugoslavije za godinu 1953;

2) pretres Prijedloga budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1953 godinu;

kao i slijedeće točke koje se po Poslovniku pretresaju na zajedničkoj sjednici, i to:

3) pretres Prijedloga odluke o potvrđi ukaza Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ donesenih između V redovnog i VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine FNRJ i

4) pretres prijedloga za izbor sudije Vrhovnog suda FNRJ Nikole Perovića.

Da li se prima ovaj dnevni red za zajedničku sjednicu? (Prima).

Saopštavajući ovo, a u saglasnosti sa Pretsjednikom Vijeća naroda, zakazujem zajedničku sjednicu za sutra, 26 decembra, u 9 časova.

Sa ovim zaključujem ovu sjednicu.

(Sednica je zaključena u 17,30 časova).

ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА И ВЕЋА НАРОДА

Осамнаеста седница

(26 децембра 1952)

Почетак у 9,20 часова.

Претседавао потпретседник Савезног већа **Фрањо Гажи**.

Приликом уласка у дворану, чланове Савезне владе на челу са претседником Владе ФНРЈ маршалом Југославије Јосипом Брозом Титом, чланове Претседништва Савезног већа и Већа народа народни посланици поздрављају бурним аплаузом.

Претседавајући: Отварам осамнаесту заједничку сједницу Савезног вијећа и Вијећа народа Народне скупштине ФНРЈ.

Записник данашње сједнице водиће секретар Савезног вијећа Момчило Марковић.

Ова заједничка сједница сазвана је на основу чл. 4 Пословника за заједничке сједнице одлуком претседника оба вијећа.

На дневном реду заједничке сједнице налази се:

1) претрес Приједлога друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953;

2) претрес Приједлога буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину;

3) претрес Приједлога одлуке о потврди указа Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије донесених у времењу између V и VI редовног засједања Народне скупштине ФНРЈ; и

4) избор судије Врховног суда ФНРЈ.

Пошто ће се на заједничкој сједници водити претрес и дискусија о првој и другој точки дневног реда, а гласање ће се обавити на посебним сједницама, и пошто су ове двије точке повезане, наиме говоре о друштвеном плану и о буџету, предлажем да се дискусија и претрес о обе точке воде заједно, с тим да сваки говорник може да дискутује о оба приједлога заједно или било о коме од ова два приједлога.

Приступамо претресу прве двије точке дневног реда.

Молим извјестиоца Одбора за привредни план и финансије Вијећа народа друга Кирила Миљовског да поднесе извјештај о Приједлогу друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953.

Извјестилац Одбора за привредни план и финансије Већа народа Кирил Миљовски (НР Македонија) чита извештај Одбора за привредни план и финансије о Предлогу друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953. (Видети прилог).

Претседавајући: Молим извјестиоца Одбора за привредни план и финансије Савезног вијећа друга Тона Фајфара да поднесе извјештај о Приједлогу друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953.

Извјестилац Одбора за привредни план и финансије Савезног већа Тоне Фајфар (Изборни срез Крањ — северни део, НР Словенија): Другови посланици, пошто је извештај Одбора за привредни план и финансије Савезног већа исти као онај који је прочитан, предлажем да се не чита поново.

Претседавајући: Да ли се Скупштина слаже с овим приједлогом? (Слаже).

Молим извјестиоца Одбора за привредни план и финансије Вијећа народа Радивоја Давидовића да поднесе извјештај о Приједлогу буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину.

Извјестилац Одбора за привредни план и финансије Већа народа Радивој Давидовић (АП Војводина — НР Србија) чита извештај Одбора за привредни план и финансије о Предлогу буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину. (Видети прилог).

Претседавајући: Молим извјестиоца Одбора за привредни план и финансије Савезног вијећа Ристу Антуновића да поднесе извјештај о Приједлогу буџета Федеративне Народне Републике Југославије за 1953 годину.

Извјестилац Одбора за привредни план и финансије Савезног већа Риста Антуновић (Изборни срез град Лесковац, НР Србија): Пошто је извештај Одбора за привредни план и финансије Савезног већа потпуно исти, пошто је у свему сагласан са извештајем Одбора Већа народа, предлажем да овај извештај не читамо.

Претседавајући: Да ли се Скупштина слаже са приједлогом извјестиоца? (Слаже).

Отварам претрес обе точке дневног реда: о Приједлогу друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за 1953 годину и о

Приједлогу буџета Федеративне Народне Републике Југославије за 1953 годину. Ко жели да узме ријеч у овој дискусији молим да се јави на начин који је предвиђен Пословником.

Има ријеч Светозар Вукмановић-Темпо, претсједник Савјета за индустрију и грађевинарство Владе ФНРЈ.

Министар — Претседник Савета за индустрију и грађевинарство Светозар Вукмановић (НР Црна Гора): Другови и другарице народни посланици, при разради предложеног друштвеног плана, нужно смо морали полазити од фактичког стања у привреди, тј. од постигнутог степена развитка привреде у цјелини. Иначе, не би се могло говорити о реално постављеном плану. Разрађивати предложени друштвени план без везе са постигнутим степеном развитка привреде у цјелини, неминовно би нас одвело на позиције нереалних планова даљег привредног развитка и на тај начин нереално постављени планови, умјесто да омогуће бржи привредни развитак, морали би, ван сваке сумње, постати кочница даљег привредног развитка.

Предложени друштвени план рађен је, дакле, на основу достигнутог степена развитка наше привреде у цјелини. А каква је карактеристика привредне ситуације у нашој земљи у овој години, који смо степен привредног развитка постићи у овој години?

За индустриску производњу у овој години је карактеристично да се базична индустрија (електропривреда, производња угља и нафте, црна металургија, обојена металургија, неметали, машинска индустрија, електроиндустрија, хемиска индустрија, индустрија грађевинског материјала) налази у приличном порасту (за преко 5%) у односу на прошлу годину, док се прерађивачка индустрија (дрвна индустрија, текстилна индустрија, индустрија коже и обуће, индустрија гуме, прехранбена индустрија) налази у доста великом опадању (за преко 12%) у односу на прошлу годину.

Шта нам показују ови подаци? Они нам, у првом реду, показују да се наша привреда још увијек налази у фази постепеног ликвидирања постојеће диспропорције у развоју прерађивачке и базичне индустрије. Познато је, наиме, да је наша базична индустрија знатно заостајала иза развоја прерађивачке индустрије (иако су постојали изванредно повољни природни услови за њен развитака). Све је то, наравно, имало за последицу што су прилично велики капацитети прерађивачке индустрије остали неискоришћени иако је земља оскудијевала у овим производима. С друге стране, несразмјеран пораст прерађивачке индустрије нужно би водио до све јачег заостравања дебаланса у платном билансу са иностранством, јер би новој прерађивачкој индустрији нужно била потребна нова девизна средства за набавку сировина у иностранству. Разумије се, излаз из такве ситуације није ни могао бити друкчији него разним мјерама потстицати развитака базичне индустрије, а привремено ограничити развој прерађивачке и коришћење њених постојећих капацитета. Према

томе, заостајање производње прерађивачке индустрије а напредовање базичне индустрије у овој години дошло је, у првом реду, као резултат наше политике изражене у друштвеном плану у овој години.

Наравно, ово заостајање прерађивачке индустрије није дошло искључиво као резултат одређене економске политике коју смо спроводили у току ове године (форсирање базичне индустрије), него и као резултат извјесних објективних околности које су изузетно дјеловале у току ове године. Наиме, знатно заостајање у прехранбеној индустрији дошло је као директна посљедица овогодишње суше; заостајање у текстилној индустрији, индустрији гуме, индустрији коже и обуће итд. дошло је као посљедица недостатка девизних средстава за набавку потребних сировина из иностранства (што је опет посљедица овогодишње суше усљед које је наша земља изгубила у платном билансу не 150 милиона долара као што је прошлог лjeta предвиђено, већ око 170 милиона долара); заостајање у дрвној индустрији је пак посљедица исцрпености нашег шумског фонда који смо, ради потреба извоза, претјерано искоришћавали у прошлим годинама итд. Но, колико год је тачно да је овакво заостајање резултат објективних околности у којима се наша земља у овој години нашла, тачно је и то да, када би се наша прерађивачка индустрија оријентисала да продајом у иностранству својих производа долази до потребних девизних средстава за набавку потребних сировина, наша земља би могла постићи боље резултате у индустриској производњи, упркос изванредно неповољних околности у којима се нашла у овој години.

Овакав однос у производњи између базичне и прерађивачке индустрије (недовољно коришћење капацитета прерађивачке индустрије и напредовање базичне индустрије), који је карактеристичан за наш привредни развитак у овој години, остаће и у новој планској години, јер ће у суштини исти разлози и исти узроци дјеловати и у новој години. Наиме, по предложеном друштвеном плану предвиђа се пораст капацитета базичне индустрије за преко 15%, док капацитети прерађивачке индустрије се повећавају за свега 3% (пуштају се у погон нове предioniце памука). Осим тога, по предложеном друштвеном плану предвиђа се веће искоришћење капацитета базичне индустрије у идућој него што је било у овој години (искоришћење капацитета у базичној индустрији у овој години било је 81%, док се у сљедећој години предвиђа на 86%), а у прерађивачкој индустрији искоришћење капацитета биће нешто ниже него у овој години. Досадашња политика форсирања базичне индустрије великим дијелом оствариће се у сљедећој години пуштањем у погод појединих кључних објеката. Осим тога, посљедице суше нијесу се само осјетиле у овој години, оне ће се нарочито осјетити у сљедећој години (у првој половини године) и усљед тога се не може ни очекивати ма какво боље снабдијевање сировинама у сљедећој години.

Према томе, остаће и даље на снази, без обзира на тешке пољедице суше по цјелокупну нашу привреду, основна линија завршавања кључних објеката. Друкчије речено: остаје и даље (и за сљедећу годину) на снази основна линија форсирања базичне индустрије. Против овакве наше политике чују се стално приговори и критика од разних кругова из иностранства, који са различитих позиција и са разним аргументима у суштини воде борбу противу индустријализације наше земље. Ја не мислим да говорим на овом мјесту о старим приговорима: како су тобоже наши планови индустријализације превелики, како их треба смањивати итд., јер је све ове примједбе пракса демантовала у току посљедње двије године, наиме, пракса је показала да су постављени планови с гледишта унутрашње могућности били и те како остварљиви. Ја бих се на овом мјесту осврнуо на извјесне приговоре и критике о томе да форсирање само базичне индустрије а запостављање индустрије потрошних добара не доприноси подизању животног стандарда итд. Прије свега, тачно је да се без подизања индустрије потрошних добара не може ни очекивати неко озбиљније повећање животног стандарда, али је тачно и то да би искључива оријентација на подизање индустрије потрошних добара нужно водила до повећања економских зависности наше земље према другим земљама, до немогућности снабдијевања сировинама због дефицита у платном билансу итд. Уосталом, зар ми нијесмо у посљератном периоду развијали и прерађивачку индустрију, понекад запостављајући због тога базичну индустрију? Међутим, наши капацитети прерађивачке индустрије су неискоришћени због немогућности снабдијевања сировинама итд. Предлагати нам данас, у ситуацији када нам прерађивачка индустрија није искоришћена због недостатка сировина, даље форсирање прерађивачке индустрије на рачун успоравања развитка базичне индустрије, не значи ништа друго него фактички бити против тога да Југославија што прије постигне уравнотежење платног биланса са иностранством и да на тој основи постигне повећање животног стандарда маса. У суштини иза оваквих приговора крије се жеља да се онемогући нашој земљи да учврсти економску самосталност. Међутим, наша земља мора водити такву економску политику која ће нам омогућити да се у најскоријем времену одрежнемо примања бесплатне помоћи и да сопственим снагама развијемо нашу привреду у ближој перспективи. Разумије се, таква наша политика једино и може да доведе до трајног побољшања животног стандарда наших радних људи.

Наравно, то не значи да ће наша политика форсирања базичне индустрије остати и у даљој перспективи. Напротив, завршавањем кључне капиталне изградње већ ће се поставити у први план подизање индустрије потрошних добара, јер ће тада бити обезбијеђена сировинска база за читаву нашу индустрију.

Другови и другарице, сматрам за потребно да вас упознам са посљедицама суше у пољопривредној производњи у овој години.

Познато је да су наши годишњи планови били увијек постављени на бази календарске планске године. Из тих разлога сваке године наши планери су стојали пред непремостивим тешкоћама како предвидјети пољопривредну производњу, тј. како коначно поставити ниво пољопривредне производње с обзиром на чињеницу да пољопривредна производња у нашој земљи у огромној мјери зависи од атмосферских прилика и других услова. Из такве ситуације наши планери су налазили излаз што су планирали пољопривредну производњу на нивоу вишегодишњих просјека. Тако је и био постављен план за ову календарску годину. Наравно, када је наступила суша, пореметили су се сви биланси постављени у друштвеном плану и ми смо морали предузимати ванредне мјере почетком јесени, тј. у вријеме када се коначно видјело колико ће подбацити пољопривредна производња услед суше. А како је остварена пољопривредна производња може се видјети из ових последњих података Завода за статистику и евиденцију:

	Предвиђена производња у тонама у друштвеном плану за ову годину	Остварено у тонама	%
Житарице — укупно	6,961.159	3,831.196	55
пшеница и раж	2,469.177	1,901.458	77
кукуруз	3,750.029	1,422.554	38
сунцокрет	99.419	51.348	52
шећерна репа	1,534.958	483.192	32
дуван	28.628	13.919	49
кромпир	1,842.740	1,007.482	54
пасуљ	172.367	43.795	26
месо	342.769	339.500	99
маст	107.000	85.000	79
вино	394.740	312.584	79

Као што се види, подбацивање пољопривредне производње није незнатно, оно је озбиљно угрозило све наше билансе који су били постављени у друштвеном плану за ову годину и направило велике тешкоће за постављање уравнотежених биланса за следећу планску годину. Какве је све последице имало овакво подбацивање пољопривредне производње? У првом реду озбиљно су смањени житни фондови намијењени за исхрану становништва. С обзиром да је производња житарица подбацила скоро за половину, поставило се питање како обезбиједити основну исхрану становништва. Да ли ићи поново на рационалирано снабдијевање и обавезан откуп са свим штетним и дестимулативним последицама овог система по пољопривредну производњу? Или, пустити слободно кретање цијена пољопривредних производа на тржишту у коме би случају морао бити у знатној мјери снижен животни стандард градског становништва. Или, најзад, државном интервенцијом

на тржишту обезбијeditи довољне количине основних животних намирница (хљеб, маст и шећер) и на тај начин осигурати стабилне цијене овим основним животним намирницама, док за остале пољопривредне производе пустити да се цијене слободно формирају на тржишту према условима понуде и тражње. Разумије се, Влада је усвојила треће рјешење, рјешење које до максимума штити постигнути животни стандард градског становништва, иако, наравно, ни оно не спрјечава извјесно падање животног стандарда због повећања цијена поврћу, воћу итд. Наравно, пошто се у земљи није располагало са довољно тржних вишкова, јер је суша највише погодила управо оне пољопривредне рејоне који једино и дају тржне вишкове, Влада се морала оријентисати да путем увоза житарица обезбијеђује основне житне фондове за исхрану становништва. Међутим, нијесу само сушом угрожени житни фондови за исхрану становништва, него и фондови сточне хране, фондови индустриског биља итд. Услед такве ситуације у извјесној мјери је угрожена и прерађивачка индустрија у погледу снабдијевања сировинама из пољопривредне производње. Из такве ситуације излаз је био оријентисати се на увоз сточне хране и индустриског биља из иностранства. Међутим, како земља није располагала и не располаже потребним девизним средствима за набавку сточне хране и индустриског биља из иностранства, није преостајало ништа друго, него да се помиримо са перспективом на слабљење кондиције стоке, па и смањивање сточног фонда, смањивања искоришћавања капацитета прерађивачке индустрије, нарочито прехранбене итд.

Што се тиче плана пољопривредне производње у следећој години, не могу ништа више казати осим то, да је читав план постављен под претпоставком да ће пољопривредна производња у идућој години постићи просјечни принос постигнут у току неколико посљератних година. А да ли ће заиста постићи планирани просјек (или ће и превазићи) зависи у првом реду од атмосферских прилика. С обзиром на несигурност досадашњег предвиђања пољопривредне производње нужно је измијенити систем планирања по календарским годинама и по могућности још у току следеће године прећи на планирање за економску 1953—1954 годину. Но, овај проблем биће предмет разматрања у следећој години.

Допустите да се осврнем на ниво који смо постигли у превозу робе и путника у овој години.

Карактеристично је за све гране саобраћаја опадање превоза робе у унутрашњем саобраћају у току ове године. Тако је у жељезничком саобраћају опала количина превезене робе у унутрашњем саобраћају за преко 8%, у поморском саобраћају за преко 35%, а у рјечном саобраћају за 19% у односу на обим превоза у прошлој години. Шта је разлог оваквом опадању превоза робе у унутрашњем саобраћају? То је посљедица више фактора: суше (смањени превоз пољопривредних производа, нарочито шећерне репе), смањење превоза грађевинског

материјала, огревног и другог дрвета, високи ниво постојећих тарифа и највише због напуштања дистрибутивног система у расподјели сировина и готових производа и преласка на нормално снабдијевање потрошача са сировинама и готовим производима, што је искључило сувишно превожење.

Што се тиче међународног саобраћаја, овдје ћемо наићи на сасвим другу слику. Наиме, у жељезничком саобраћају је количина превезене робе у извозу већа за 31% у односу на прошлу годину. Исто тако, у поморском саобраћају је превоз повећан у извозу за око 6%, а у увозу за 35%, док је у слободној пловидби повећан за 66% у односу на прошлу годину. И, најзад, у рјечном саобраћају превоз код увоза робе порастао је такође за 89% у односу на прошлу годину. Откуд овакво повећање количина превезене робе у међународном саобраћају? Повећање је дошло као резултат повећане спољнотрговинске размјене, и то нарочито у извозу руда и концентрата, неметала, огревног и целулозног дрвета, а у првом полугођу и житарица; а код увоза неметала, производа металургије, нафте и деривата и жита у другом полугођу. У поморском саобраћају нарочито је велики пораст превоза био у слободној пловидби.

И у погледу превоза путника имамо исту ситуацију опадања броја превезених путника у овој години. Ово опадање путничког саобраћаја настало је углавном због повећања превозних тарифа у свим гранама саобраћаја. Зато нам се намеће питање ревизије свих тарифа (робних и путничких) како би се боље користили постојећи капацитети у жељезничком, поморском, рјечном и друмском саобраћају.

Поставља се питање: како је остварен планирани национални доходак и како је остварена његова расподјела у овој години?

Према последњим предвиђањима, кориговани план националног дохотка за 1952 годину извршиће се са 87,1% или у укупном износу од 743.401 милион динара. Овдје морамо напоменути да је искуство у току године показало да је акумулација у појединим привредним гранама била високо одмјерена и зато је одлуком Президијума Народне скупштине ФНРЈ снижена стопа акумулације, прије свега у саобраћају, затим код дувана и љекова, као и код оне врсте робе гдје је услед измијењеног односа између домаћих и иностраних цијена то било нужно. На тај начин снижен је и коригован првобитно постављени план националног дохотка за 56.031 милион динара.

Велико подбацивање у плану националног дохотка дошло је у области пољопривреде као последица овогодишње суше. Према последњим процјенама, доходак је у пољопривреди подбацио за 109,414 милијарди динара или за 34,5% од годишњег плана за 1952 годину. Међутим, стварна штета проузрокована сушом премашује 144 милијарде динара. (Овдје рачунамо и штете које су настале у прехранбеној индустрији, која може само дјелимично радити због недостатка сировина из пољопривредне производње; исто тако овдје рачунамо штете које ће

настати у индустрији због малог прилива девизних средстава из извоза пољопривредних артикала и због немогућности набавке сировина).

Индустрија и рударство ће по свој прилици остварити са скоро 99% предвиђени план дохотка. Основно подбацивање биће у дуванској и прехраненој индустрији (дакле, у индустријама чије снабдијевање сировинама зависи од пољопривредне производње) и износиће укупно око 16 милијарди динара. Међутим, како базичне гране индустрије (црна металургија, обојена металургија итд.) не само остварују него и знатно премашују планирани доходак, тиме се у укупном дохотку индустрије надокнађује губитак који је претрпјела дуванска и прехранбена индустрија.

Планирани доходак се није остварио ни у саобраћају због опадања путничког саобраћаја и због смањивања превоза робе у овој години. Подбацивање планираног дохотка у путничком саобраћају дошло је због тога што висине тарифа нису усклађене са куповном моћи становништва, што ће се постићи ревизијом тарифа.

Планирани доходак у трговини и угоститељству (узето заједно) биће остварен, док ће грађевинарство премашити планирани доходак са преко 10% услед накнадних, у току године повећаних инвестиција.

Занатство такође показује извјесно премашење планираног дохотка услед повећања коришћења занатских услуга.

Ако изузмемо пољопривреду, гдје доходак подбацује због суше, национални доходак оствариће се са 99,8%.

Инвестициони фондови су остварени са око 159.000 милиона динара, што значи да ће бити премашен првобитно постављени план. То је последица повећања плана инвестиције у току године.

Друштвени фондови су остварени са 355.011 милиона динара, што значи да су смањени за преко 32 милијарде у односу на постављене пропорције друштвеног плана за ову годину. Ово смањење је остварено уштедом у буџетским расходима и у фондовима народне одбране.

Поставља се, даље, питање: на којим је материјалним претпоставкама предвиђено остварење националног дохотка у следећој години?

Предложеним друштвеним планом за 1953 годину предвиђа се укупни национални доходак у износу од 878.838 милиона, што значи да се предвиђа повећање националног дохотка у износу од 135.437 милиона динара односно предвиђа се повећање са 18,2% у односу на остварени национални доходак у овој години. Међутим, пошто је остварење националног дохотка у овој години врло ниско због знатног подбацивања пољопривредне производње, не би било правилно вршити упоређење између цјелокупне производње у прошлој години и цјелокупне производње у следећој години. Много је правилније извршити упоређење између осталих грана привреде (искључујући пољопривреду), јер само на тај начин може се реално оцијенити стварни напредак који је наша земља постигла у овом временском раздобљу. Ако,

дакле, извршимо упоређење (искључујући пољопривреду), тада ћемо видјети да се у сљедећој години — по предложеном друштвеном плану — предвиђа повећање националног дохотка за више од 30 милијарди динара или за 5,5%, него што је постигнуто у овој години. Ово повећање националног дохотка односи се углавном на базичну индустрију.

Како се предвиђа основна расподјела националног дохотка у сљедећој години?

Полазећи од основне поставке да треба обезбиједити у основи садашњи ниво животног стандарда у годишњем просјеку, предложеним друштвеним планом се предвиђа потрошни фонд трудбеника у висини од 407.260 милиона динара или 43% укупног националног дохотка. Овако формиран потрошни фонд трудбеника у привреди (изузимајући потрошни фонд пољопривредника) нешто је већи од потрошног фонда у овој години, из разлога што се повећава производња. Наравно, постигнути стандард живота градског становништва неће се моћи обезбиједити једино путем осигуравања фонда плата, него и путем интервенције државе на тржишту у циљу одржавања стабилних цијена основним животним намирницама (хлеб, маст, шећер итд.).

Друштвени фондови, по предложеном друштвеном плану, износе 355.011 милиона динара, што значи да су углавном сведени на ниво извршења друштвених фондова у овој години. То значи да су друштвени фондови смањени за преко 32 милијарде динара у односу на планиране друштвене фондове у овој години. Конкретније речено: фонд народне одбране је смањен за 20 милијарди динара и по предложеном друштвеном плану износи 180 милијарди динара или 20,5% од националног дохотка; фонд социјалног осигурања није смањен, већ су на против повећани издаци за социјално осигурање. Овај фонд по предложеном друштвеном плану износи 75.474 милиона динара, али тај износ је произашао и из тога што су овим фондом обухваћени и издаци социјалног осигурања за болнице и здравствене установе који су раније били обухваћени буџетом. Што се тиче буџетских расхода, предложеним друштвеним планом смањени су сви буџетски расходи и доведени углавном на ниво овогодишњих извршених буџетских издатака.

Инвестициони фондови по предложеном друштвеном плану износе укупно 167.242 милиона или 18% националног дохотка. Дакле, инвестициони фондови се углавном задржавају на овогодишњем нивоу. Међутим, у овој години донекле се мијења однос између основних инвестиција и осталих инвестиција у корист ових других.

Ако сумирамо све предвиђене расходе у основној расподјели националног дохотка, показује се дефицит од 50.675 милиона динара. Овај дефицит треба да се покрије путем зајмова, помоћи, расположивим залихама готове робе и уштедама.

Са каквим резервама у сировинама, животним намирницама и готовој роби улазимо у нову планску годину?

Наша земља је требало по овогодишњем плану да из иностранства увезе материјала за репродукцију (сировина и осталог репродукционог материјала) у вредности од преко 63 милијарде динара. Међутим, фактички биће увезено свега материјала за репродукцију у износу од нешто око 47 милијарди динара. Фактички је ушло у земљу више материјала за репродукцију него што износе ове бројке, јер су цијене репродукционог материјала биле нешто смањење у току године. Но, у сваком случају, у току ове године увезено је материјала за репродукцију мање за неколико милијарди динара. А како је индустрија радила предвиђеним капацитетом, она је могла тако радити једино на рачун залиха у сировинама које смо успјели остварити у току прошлих година. Наиме, наша привреда је била успјела да оствари скоро двомјесечне залихе у сировинама и материјалу за репродукцију у току посљедње двије године, али је за оно неколико мјесеци трајања суше већ смањила двомјесечне залихе у увозним сировинама у просјеку на петнаестодневне залихе. Дакле, у новој планској години наша привреда улази у просјеку са петнаестодневним залихама сировина и осталог репродукционог материјала. Шта то значи? То значи да смо посљедице суше у овом временском периоду, који је углавном прошао, рјешавали трошењем залиха у сировинама и осталом репродукционом материјалу. То је био једини излаз с обзиром на закашњење редовне трипартитне економске помоћи и с обзиром на потпуно одсуство сваке помоћи због суше.

У погледу стварања залиха у основним прехранбеним производима, наша земља је успјела да досадашњим куповинама житарица и масти у иностранству обезбједи становништво хљебним житарицама и машћу до краја марта. При томе смо морали да савладамо приличне тешкоће, јер је због суше откуп житарица у унутрашњем тржишту за вријеме од четири мјесеца износио свега 17% житарица које су биле откупљене у току иста четири мјесеца прошле године. Нарочито је порасла потрошња пшенице због знатног подбацивања кукуруза који је у многим крајевима наше земље служио за исхрану становништва. Но, оваква ситуација са резервама основних прехранбених артикала нужно захтијева да већ у наредном мјесецу приступимо куповинама нових количина житарица и масноћа (макар и на рачун куповине сировина, уколико нам не би била додијељена изванредна помоћ због суше).

Што се тиче питања залиха готове робе у трговинској мрежи, можемо казати да су се залихе готове робе повећале за преко 26% у односу на исти период прошле године, чиме смо достигли ниво нормалних залиха које омогућују несметани трговински промет. Наравно, уколико не будемо обезбједили снабдијевање сировинама наше индустрије (а то нећемо моћи учинити уколико будемо приморани да купујемо основне прехранбене производе), неминовно ће доћи до смањивања рада индустрије, до смањивања искоришћавања капацитета и до смањивања залиха готове робе у трговини.

У току ове године створени су услови за ликвидацију бонова као административне мјере у усмјеравању потрошње становништва. Тако је већ у јуну престала важност откупних бонова, а закључно са децембром престаје и важност индустријских бонова.

Кад већ говоримо о овим питањима, важно је осврнути се на то како су се кретале цијене на тржишту и како стоји са оптицајем новца.

Општа карактеристика тржишта у 1952 години произлази из чињенице да је пољопривредна производња у овој години била знатно нижа од прошлогодишње. Овоме је разлог била суша која се одразила на касне пољопривредне усјеве који углавном достијевају у другом полугодишту и мразеви и град који су погодили ране пољопривредне културе. Усљед тога је понуда пољопривредних производа била знатно мања, што је утицало да цијене пољопривредних производа од почетка године имају висок ниво.

Ниво цијена на мало је пак био углавном стабилан у току читаве 1952 године. Помјерања општег индекса цијена износила су у појединим мјесецима 2—3% навише или наниже у односу на ниво цијена у мјесецу јануару. Општа карактеристика кретања цијена јесте тенденција мањег пораста до мјесеца маја, од када се јавља тенденција мањег пада цијена, да би у задња два мјесеца (октобар и новембар) дошло опет до тенденција мањег пораста цијена (наравно, овдје говорим увијек о просјеку цијена). Таквом одржавању нивоа цијена допринијело је чврсто држање цијена основних прехранбених артикала (хљеб, масноћа и шећер), док су сви остали прехранбени артикли препуштени слободном формирању цијена на тржишту.

Оптицај новца и бонова порастао је на нешто преко 5 милијарди у односу на стање оптицаја у децембру прошле године. При томе је важно напоменути да је у овом временском раздобљу дошло до повећавања оптицаја новца а смањивања оптицаја бонова. Какве ће бити перспективе у оптицају новца? С обзиром да концем године престају важити бонови, очекује се у овом мјесецу већи робни промет и снижавање оптицаја новца на ниво из децембра прошле године.

Данашњи ниво оптицаја углавном одговара садашњем нивоу прихода становништва, робног промета и цијена и нема инфлациони карактер. Међутим, треба напоменути да тиме што ћемо крајем године вјероватно доћи на ниво оптицаја који је био остварен крајем 1951 године и што ће робни фондови усљед суше бити смањени, овакав ниво оптицаја и куповних фондова је озбиљан проблем, с обзиром на потрошњу и наше материјалне билансе.

Сада бих рекао нешто и о нашем платном билансу са иностранством и о трипартитној помоћи нашој земљи.

Познато је да је наша земља прије двије године почела добијати економску помоћ ради уравнотежења платног биланса. Ово нарочито због тога што је наша привреда у врло великом опсегу оптерећена издацима за народну одбрану: преко 20% националног дохотка одлази

на потребе народне одбране, што није случај ни са једном земљом у Европи. Помоћ коју су одредили претставници влада САД, Енглеске и Француске још у прољеће ове године износила је око 100 милиона долара. Као што знате, оволики износ помоћи био је предвиђен за уравнотежење платног биланса, иако се о суши уопште ништа није знало. Међутим, последице суше по наш платни биланс су врло тешке. Само због увоза житарица за људску исхрану (не и за сточну) наша земља треба да изда преко 87 милиона долара више него што је издала у току прошле економске године. Осим тога, услед суше наша је земља извезла у овој економској години за преко 83 милиона долара мање пољопривредних производа. Тиме је настао губитак у платном билансу од 170 милиона долара за економску годину. У таквој ситуацији за нашу привреду у наредној години најтеже је питање обезбиједити потребна средства за набавку најнужнијих сировина и основних прехранбених артикала за исхрану становништва. Због тога је и дошла забрана увоза разних луксузних артикала, разних превозних средстава и машина итд. Због тога је и дошло до ванредног проширења извоза индустријских производа, јер само тим путем (путем забране и отежавања увоза разних артикала који нису неопходни и путем проширења извоза разне робе, нарочито индустријске), може се очекивати да се постигне извјесно ублажавање последица суше по платни биланс и да се успије у снабдијевању индустрије сировинама и потрошачког становништва основним прехранбеним артиклима.

У вези са таквом ситуацијом у нашу земљу је дошла и Мисија Организације за пољопривреду и исхрану (ФАО), да, као орган Организације Уједињених нација, испита последице суше. Као што је познато, Мисија је завршила рад и на посљедњем засједању организације ФАО донијета је резолуција, којом се препоручује земљама — чланицама ове организације давање додатне помоћи Југославији ради суше. Исто тако, Мисија је оцијенила да би као минимални износ било потребно око 65 милиона долара за увоз хране. Неке европске земље, имајући у виду резолуцију ФАО, већ су ступиле у извјесне контакте са нашим претставницима у иностранству. Осим тога, постоје изгледи да се добије додатни (ванредни) износ помоћи од САД.

Како се предвиђа остварење планиране инвестиционе изградње у овој години?

Овогодишњим планом били смо поставили као основни задатак да се заврше грађевински радови на великим кључним објектима. Међутим, на неким кључним објектима грађевински радови нијесу извршени, иако су постојали сви потребни услови (постојала је техничка документација, било је довољно радне снаге, располагали смо довољним количинама грађевинског материјала итд.). На неким другим кључним објектима нијесу завршени предвиђени грађевински радови углавном због недостатка техничке документације, која опет није могла бити на вријеме израђена због немогућности да се закључи предвиђена машин-

ска опрема у иностранству. Но, и поред свих тих околности предвиђа се да ћемо извршити око 91% од плана грађевинских радова у овој години (и то од повећаног плана у току ове године). То, свакако, није мали резултат.

Што се тиче извршења плана у изради и монтажи машинске опреме за кључне објекте, можемо казати да ће план бити углавном испуњен, једино што нека наша машинска предузећа неће успјети да на вријеме израде машинску и електро опрему за неке наше нове хидроелектране и за нека предузећа и рафинерије нафте.

Што се тиче набавке увозне опреме, можемо очекивати да ћемо тај план остварити, тј. да ћемо увести опрему која је потребна у току следеће године за завршавање кључних објеката тек ако се оствари друга транша зајма код Међународне банке.

На којим основама је постављен план инвестиционе изградње у следећој години?

Основна карактеристика плана инвестиционе изградње у следећој години је још увијек (као и у овој години, иако у нешто мањој мјери) концентрација финансиских и материјалних средстава на кључним објектима. Завршавање кључних објеката је још увијек основни задатак и у овој години и том задатку морају бити подређени сви остали задаци. Осим тога, планови инвестиционе изградње у наредној години су карактеристични још и по томе што основни радови на кључним објектима нијесу више грађевински радови, него израда и монтажа машинске и електро опреме. Ова околност може утицати на појаву локалне незапослености, те ће у том случају можда бити потребно предузети и извјесне јавне радове.

Но, предложени инвестициони планови су карактеристични још и по томе што се на научним основама прилази питању унапређења пољопривреде и изради оријентационих планова за развитак и унапређење свих грана пољопривреде. Из ових планова јасно се види перспектива даљег привредног развика у нашој земљи. Наиме, послије завршавања и у току завршавања кључне капиталне изградње све више долази у први план спровођење планова за унапређење пољопривреде.

А који су задаци основни у политици унапређења пољопривредне производње?

Многи наши другови су мислили да је основно створити сељачку радну задругу или земљорадничку задругу, па да ће одмах порасти продуктивност рада и производња итд. Ови су другови очито заборављали да је за унапређење пољопривреде основно створити техничку базу за рационалније привређивање у пољопривреди, а организациона питања удруживања појављиваће се и рјешавати тачно у оној мјери у којој су неопходна ради рационалне примјене техничких средстава, ради рационалније примјене агротехничких мјера, ради рационалнијег коришћења природних услова наводњавања итд., наиме, уколико се приступи изградњи система наводњавања у неком рејону, нужно ће се

морати поставити питање удруживања ради изградње, а касније и ради одржавања система наводњавања. Исто тако, уколико се приступи набавци механизације, поставиће се питање уједињавања у циљу њеног бољег искоришћавања, било на бази заједничке својине над средствима за производњу (транспорт, пољопривредне машине, машинске радионице за оправку механизације итд.), било на бази заједничке својине не само над средствима за производњу него и над земљиштем итд. То фактички значи да је питање стварања техничке базе основно питање за развитак и унапређење пољопривреде.

Не мање важну улогу у погледу унапређења пољопривредне производње има развој индустрије за прераду и конзервирање пољопривредних производа. При томе није важно да ли ће такво једно предузеће подићи задруга или срез или општина, јер у сваком случају предузеће мора бити постављено на истим принципима пословања као и свако друго социјалистичко предузеће.

Наравно, сва ова питања захтијевају дубљу анализу и разраду пројеката и зато је остављено да се у току идуће године, као главни задатак, разраде планови и технички пројекти за унапређење пољопривреде, како нас не би дочекала неспремне 1954 година, тј. година у којој ће остати још врло мало кључних објеката за довршење и у којој ће унапређење пољопривреде добити прворазредни значај.

Другови народни посланици, немогућно је говорити о друштвеном плану а истовремено не говорити о новом привредном систему. Зато ћу указати на нека искуства новог привредног система.

Тек нови привредни систем је омогућио потпуније радничко самоуправљање, а с друге стране, радничко самоуправљање је омогућило да наш нови привредни систем добије социјалистички карактер (а не само слободније деловање економске законитости), јер се, коначно, и у буржоаском друштвеном поретку привредни живот може доста слободно да развија. Дакле, питање ко управља средствима за производњу: непосредни произвођач, поједини капиталисти или држава и њени органи, основно је питање за оцјену карактера једног друштвеног и привредног система.

Нови привредни систем је у суштини довео до стабилизације наше привреде у цјелини. Кретање цијена, робни промет, оптицај новца, остварена производња и квалитет производа итд., о чему сам овдје говорио, не би се могли постићи без слободног тржишта и новог привредног система, система који је довео до стабилизације привреде у релативно кратком временском периоду.

Нови привредни систем је коначно ријешио хроничну несташницу радне снаге и потпуно уклонио административно распоређивање радника по индустријским предузећима. Статистички подаци јасно говоре да је у овој години постигнута иста производња са далеко мањим бројем радника. Исто тако, статистички подаци говоре да су рудници угља и

обојених метала први пут после ослобођења имали довољно радне снаге.

Успостављањем права радничких савјета на самостално располагање платним фондом и на одређивање висине радничких зарада, нови привредни систем је ријешео најтежи проблем који је остао нерјешив у оквиру капиталистичке економије — а то је проблем на који ће се начин остварити већа заинтересованост радника за стално повећавање продуктивности рада. Тај проблем је ријешен у нашем новом привредном систему, јер укупни платни фондови, као и појединачне плате, нијесу унапријед одређене него зависе у првом реду од укупног дохотка који је дотични радни колектив остварио у одређеном временском периоду.

Увођењем у живот новог привредног система, промијенио се и однос радника према оруђима за рад. Иако нови привредни систем још није ријешео питање процјене основних средстава, питање амортизације итд., ипак можемо казати да се већ сада појављује много већа брига радног колектива да оруђа за рад буду стално одржавана у исправном стању, да буду рационално искоришћавана итд., јер и од тога зависи висина дохотка коју треба да остварује радни колектив. Наравно, када ријешимо и остала неријешена питања из области инвестиција и промета основних средстава, из области амортизације и с њом повезане процјене постојећих основних средстава, појачаће се још више брига радничких савјета и радничких колектива да им основна средства не буду неискоришћена, јер ће за њих плаћати камате и анuitете без обзира да ли привредно предузеће има користи од основних средстава или не.

Увођењем новог привредног система промијенио се и однос радника према питањима рационалног пословања и привређивања уопште. За раднички колектив није свеједно колико ће износити трошкови производње (који у многоструко зависе од утрошка сировина, од већег или мањег шкарта итд.), јер од тога зависи колика ће бити остварена акумулација и колико ће износити остварени платни фондови. Исто тако, за радничке колективе није свеједно да ли ће њихови производи бити бољег или лошијег квалитета, јер од квалитета њихових производа зависи како ће бити остварена реализација тих производа на тржишту а од реализације производа на тржишту опет зависи висина акумулације која ће се постићи у одређеном временском раздобљу, висина платног фонда итд. Досадашње искуство и статистички подаци нам говоре да су раднички колективи већ досада постигли одлучујуће резултате и у погледу смањења трошкова производње и у погледу побољшања квалитета производа итд.

Нови привредни систем је ријешео и питање јаче заинтересованости радничких колектива за размијену робе са иностранством. Тек нови привредни систем је открио велике могућности, које постоје у нашој индустрији, за извоз робе у иностранство, и то не само традиционалне артикле (метали, дрво, цемент итд.), него и нове индустријске машине

и уређаје итд. Наравно, даљи развитак ће несумњиво показати да још постоје неискоришћене могућности како у погледу производње, тако и у погледу извоза готове индустриске робе.

Нови привредни систем у први ред истакао је проблем резерви као врло важан за одржавање равномјерног тока производње и стабилности тржишта. Напори за стварање извјесних резерви за нормалан ток промета, показали су се правилним, поред осталог и због тога што ће се и посљедице суше лакше моћи пребродити. Према томе, остваривање извјесних резерви у досадашњем периоду омогућиће нам да лакше пребродимо посљедице суше, али и обратно, неизбјежна посљедица суше је смањивање резерви и утолико отежавање правилног тока производње и стабилности тржишта.

Иако је наш нови привредни систем у цјелини већ показао у пракси своју животну вриједност, ипак можемо казати да поједини привредни проблеми још нијесу ријешени у складу са општим поставкама новог привредног система, а неки привредни проблеми још нијесу ни рјешавани, него важе прописи из старог привредног система. Наравно, у наредном периоду нужно се морају разрадити сва ова питања (за то постоје све могућности, јер имамо више него једногодишње искуство у спровођењу новог привредног система) и нови друштвени план за економску 1953/54 годину, уколико пређемо на планирање по економским годинама, требало би да буде постављен на основу разрађених свих проблема новог привредног система.

Која основна питања треба рјешавати у наредном временском периоду? У првом реду потребно је у свијетлу досадашњег искуства размотрити читав систем утврђивања акумулације и фондова кроз одређивање стопа акумулације и фондова. Ипак се у читавом овом систему утврђивања акумулације и фондова одређивањем стопа акумулације и фондова, у суштини, ради о административном одређивању кроз друштвене планове висине акумулације коју треба да остваре поједине привредне гране и привредна предузећа. Треба испитати да ли се може пронаћи неки еластичнији систем захватања акумулације која се нормалним привредним животом остварује у појединим привредним предузећима итд. Осим тога, потребно је ријешити читав комплекс питања из области проширене репродукције, амортизације и промета основних средстава. И у овој области још владају принципи старог привредног система: основна средства се не могу отуђивати, него само преносити на основу рјешења појединих привредних органа; инвестициона изградња се углавном финансира из буџетских средстава а не путем инвестиционих кредита итд.; амортизација основних средстава је још одређена на основу различитих процјена вриједности основних средстава итд. Разумије се, неопходно је у што бржем временском размаку и ова питања довести у склад са принципима новог привредног система. Исто тако, потребно је ријешити читав низ питања из области кредита и обртних средстава предузећа, станбеног фонда и управљање станбеним фон-

дом итд.. Основни критериј при рјешавању свих ових питања треба да буде ослобађање до максимума од свих административних стега, које под видом заштите интереса цјелине, уствари су не само противу интереса привредних предузећа, него и противу интереса цјелине. Наравно, не треба заборавити ни на ону другу опасност која ће се појављивати у виду монополних и шпекулативних тенденција појединих привредних предузећа итд. Међутим, све такве појаве се могу спријечити и без таквих административних захвата који би заковали иницијативу привредног пословања од стране радничких колектива.

На крају, другови и другарице, желим да се осврнем на резултате досадашње дискусије о друштвеном плану.

Влада ФНРЈ дала је на дискусију Предлог друштвеног плана ФНРЈ за 1953 годину. У Предлог друштвеног плана који је поднесен Народној скупштини унесене су примједбе и предлози које је Влада усвојила.

Усвојене примједбе нијесу у основи измијениле првобитни Предлог друштвеног плана.

Промијене које су унесене у Предлог друштвеног плана састоје се у следећем:

Укупни национални доходак повећан је у износу од 826 милиона динара. Основно повећање националног дохотка произилази услед повећања националног дохотка у жељезничком саобраћају, производњи и преради нафте. Повећање националног дохотка у саобраћају усљедило је због смањења материјалних трошкова у жељезничком саобраћају и смањеном амортизационом износу према претходном Предлогу друштвеног плана. Повећање дохотка у производњи и преради нафте усљедило је због повећаних цијена бензина које је извршено у циљу ограничења потрошње, а тиме и увоза нафтних деривата.

По појединим гранама индустрије извршене су мање измјене које су дјеловале у једним гранама на повећање, а у другим на смањење националног дохотка. Према првобитном предлогу предвиђен је мањи национални доходак у производњи дувана услед смањеног приноса дувана, у производњи неметала, у производњи угља неких локалних рудника и у производњи шибица услед задовољених потреба тржишта и услед смањења високо предвиђене стопе акумулације и фондова за текстилна предузећа у НР Словенији.

Предвиђено је повећање националног дохотка у односу на претходни предлог у прехранбеној индустрији и незнатно повећање националног дохотка у другим гранама.

У грађевинарству је извршена промјена у односу на претходни предлог услед тога што је током дискусије измијењена структура инвестиција и смањен удио грађевинских радова у укупним инвестицијама.

Према томе, ове промјене нису битније дјеловале како на предвиђено остварење националног дохотка у 1953 години, тако и на предвиђену његову расподелу.

Примједбе које се односе на продужење рокова изградње кључних објеката нису могле бити прихваћене, јер би то проузроковало потребу за повећањем инвестиционих сума за кључне објекте и у 1954 години и значило би одлагање производње коју кључни објекти треба да дају у наведеном периоду.

Остале примједбе у области инвестиција прихваћене су и спроведене у Предлогу друштвеног плана.

На основу дискусије извршене су измјене у IV глави Предлога друштвеног плана које се односе на расподјелу акумулације и фондова привредних предузећа. У првобитном предлогу предвиђен је систем обезбјеђивања средстава за савезне потребе. Међутим, овај систем током дискусије се показао као недовољно стимулативан за предузећа и народне одборе, за повећање стопа акумулације и фондова, те је замјењен начином расподјеле акумулације и фондова који омогућује да, уколико предузећа и самоуправни органи повећају износ акумулације и фондова, овим износом у цјелини сами располажу.

У име Владе ФНРЈ, молим Народну скупштину да усвоји Предлог друштвеног плана и буџет Федеративне Народне Републике Југославије за 1953 годину. (Буран аплауз).

Претседавајући: Одређујем краћи одмор.

(После одмора)

Претседавајући: Другови народни посланици, настављамо рад. Реч има заменик министра народне одбране генерал-пуковник Иван Гошњак.

Заменик министра народне одбране генерал-пуковник Иван Гошњак (НР Хрватска): Другови и другарице народни посланици, висина буџета Министарства народне одбране за 1953 годину, тесно је повезана са економском ситуацијом и у складу је са напорима са којима се бори наша земља у даљој изградњи социјализма. Максимални напори у вези довођења у склад висине расхода са планираним приходима и решавање економских тешкоћа наше земље — насталих знатним делом и због суше која је погодила нашу земљу у 1952 години, — поставили су као озбиљан задатак разматрање могућности смањења извесних расхода за потребе народне одбране.

Југословенска народна армија је, водећи рачуна о основним потребама које јој материјално обезбеђују њену спремност да може успешно извршити свој основни задатак у погледу очувања слободе и независности наших народа, свела своје расходе у 1953 години на 180 милијарди или за 20 милијарди динара мање од 1952 године. Колики су напори нашег економског потенцијала у одвајању потребних фондова за народну одбрану и поред предвиђених смањења расхода у 1953 год. у висини од 20 милијарди речито говори проценат учешћа фонда на-

родне одбране у укупној расподели националног дохотка а који износи 20,05%.

Док су расходи за народну одбрану за 1953 годину смањени у односу на 1952 годину за 10%, дотле су приходи које ће остварити Југословенска народна армија не само остали исти већ и повећани за 2,81% према приходима из 1952 године. Војна привреда оствариће акумулацију у 1953 години у висини од 24 милијарде 608 милиона, а приходи који ће се остварити у јединицама и установама Југословенске народне армије у висини од 2 милијарде 217 милиона.

Од наведене суме фонда народне одбране отпада на личне расходе, укључив и дечји додатак, 9%, што значи апсолутно повећање у односу на 1952 годину од 0,29%. Њихово незнатно повећање у односу на 1952 годину уследило је ступањем на снагу и применом новог платног система као и применом нове Уредбе о путним и селидбеним трошковима.

За издржавање и опрему Армије предвиђено је 120 милијарди 744 милиона или 67,11% од целокупног буџета, што значи да се у односу на буџет 1952 год. показује смањење од 12,38%. Предња сума односи се на набавку оружја, муниције, војне опреме, возила, исхране, одеће и обуће, гарнизонских потреба и других нужних издатака за издржавање и опрему Армије. Што је овде значајно то је чињеница да се скоро сав наведени материјал набавља искључиво у нашој земљи и израђује првенствено у нашим војним предузећима. Овим средствима се подмирују најнужније потребе Армије и омогућују јој да може одговорити својим задацима. Висина предвиђених средстава за издржавање и опрему омогућиће, поред осталог, да се повећавају и постојеће резерве.

С обзиром да је извршен гро основних инвестиционих радова за војну привреду то је у буџету за 1953 годину предвиђено за те радове 33 милијарде 137 милиона или 23,87%. Ова сума употребиће се за делимично довршавање и комплетирање објеката војне привреде, а за сталбени фонд јединица и установа — касарна и радничких станова предвиђено је 22 милијарде 489 милиона.

Као што сам рекао, смањење расхода за потребе народне одбране у 1953 години у односу на 1952 год. износи 10% или 20 милијарди динара. Ово смањење уследило је на следећи начин:

Прво, што ће се решењем врховног команданта маршала Тита трогодишњи војни рок служења у неким јединицама у Југословенској народној армији смањити на две године. На тај начин ће бити смањен општи број војника у нашој Армији, а на основу тога биће смањени и расходи за њено одржавање. Треба напоменути да је ово било потребно ради олакшања терета који земља даје за народну одбрану, а да би се дошло до средстава нужних за завршавање кључних објеката и других потреба у изградњи земље. Ово смањење наше стајаће Армије неће утицати на њену моћ. Напротив, Армија ће бити јача но што је била пре годину дана и то због тога што је она данас, захваљујући првенствено производњи наших војних фабрика а нешто и помоћи из ино-

странства, боље наоружана и опремљена. Ударна и ватрена моћ Армије у задњој години се повећала.

Други разлог за смањење расхода Армије у 1953 години састоји се у томе, што претстоји решење Врховног команданта да се Корпус народне одбране расформира, његове унутрашње јединице распусте, а за граничне јединице да се формира Команда граничних јединица. Као што је познато КНОЈ је формиран 1944 године у ратним условима. У саставу КНОЈ-а налазе се унутрашње јединице и јединице за обезбеђење наших граница. По окончању рата унутрашње јединице КНОЈ-а имале су задатак да врше акције чишћења наших планинских и шумских области од разбијених остатака усташа и четника, који су, у немогућности да се повуку из земље, а пошто су на души имали кржаве злочине ради којих су се бојали одговорности пред нашим законом, оружјем, које им је остало из рата, угрожавали животе и имовину наших грађана. Овај су задатак јединице КНОЈ-а у заједници са органима Управе државне безбедности и Народне милиције већ пре више година успешно извршиле. Наша земља је већ давно очишћена од свих остатака квислиншких и издајничких војних формација, који су сводили, уколико су уопште били активни, своје деловање на друмска разбојништва и пљачку.

Осим тога, никакви други разлози нису постојали за одржавање тих јединица. То нису никада биле јединице безбедности као што их има, например, Совјетски Савез, које тамо имају задатак да кад устреба своје оружје употребе против својих властитих грађана, које служе, поред осталих, бирократској касти у поковавању, угњетавању и застрашивању свог властитог народа. Кад се зна да код њих постоје стотине концентрационих логора тада је разумљиво да су им потребне и такве јединице које ће ту бирократску касту обезбедити од људи, који негодују и који се зато и стављају у те логоре.

У нашој земљи ствари другачије стоје. Код нас наш унутарњи поредак не треба од наших грађана да се чува оружјем, јер је он заснован на широком социјалистичком демократизму, на учешћу широких радних слојева у управљању привредом и органима народне власти, у управљању државом. Зато нама нису потребне специјалне јединице безбедности као што их има Совјетски Савез и његови сателити, ни жандарми као што их имају капиталистичке земље. Политичка консолидација наше земље која се манифестује у све чвршћем морално-политичком јединству наших народа омогућује нам да чување унутарњег реда и имовине грађана препустимо у потпуности Народној милицији, што је она задњих година то већ стварно вршила.

Трећи разлог за смањење расхода Армије у 1953 години уследио је услед тога, што су у 1952 години подмирене извесне потребне резерве у материјалу и опреми, и, друго, што су се смањила инвестициона средства за војну индустрију и бродоградњу чија се изградња приводи крају.

За инвестициону изградњу војне индустрије за 1953 годину предвиђа се укупно 14 милијарди 250 милиона динара.

Око четвртине тога износа намењено је изградњи станбених објеката, за уређење колонија, путева и остале потребе друштвеног стандарда. У протеклим годинама ми смо, наиме, форсирали изградњу основних фабричких објеката, тако, да изградња станова није ишла увек у корак са производним капацитетима. Стога је потребно да идуће године око 3,5 милијарди динара уложимо у те сврхе.

Око 31% укупног износа предвиђа се за грађевинске радове за капиталну изградњу војне индустрије.

Око 18% намењено је за студије и истраживања за разне нове типове наоружања наше производње.

Средства која се за ово предвиђају претстављају велики износ, али су она нужна због тога што смо досадашњом изградњом обезбедили капацитете и оспособили кадрове за производњу веома разноврсних артикала потребних за наоружање Армије. Сада смо дошли у фазу да постојећи асортиман треба проширивати и освајати нове типове модерног наоружања, нарочито у производњи ратних авиона. Стога је нужно да за студије и истраживања обезбедимо толика средства.

Набавка опреме за војну индустрију смањиће се у идућој години скоро за половину од овогодишњег обима, и то отуда што су војне фабрике машинским парком већ досада прилично комплетиране. За 1953 годину остаје углавном набавка опреме за фабрикацију предвиђених нових производа и издаци за ово предвиђају се у висини 17% укупне вредности инвестиционог програма војне индустрије.

Овако постављен план инвестиционе изградње карактерише се тиме да обим изградње почиње опадати с тим што се тежиште полако помера на друштвени стандард.

У вези с тим може се напоменути да смо у овој години пустили у погон неколико фабрика, које су од огромне важности за одбранбену снагу наше Армије. За све те фабрике можемо тврдити да по својој техничкој опремљености и продуктивности спадају међу најмодерније.

Исто тако, вредно је напоменути да је војна индустрија свој производни програм за 1952 годину успешно извршила. При томе је карактеристично да је обим производње ове године у односу на 1951 годину порастао за 30%, а број запослених радника и службеника опао за 5%. Из овог се очигледно види знатан пораст продуктивности у тој производњи. Један од важних фактора овог напретка свакако су нов привредни систем који се веома позитивно одразио на осамостаљење предузећа, на снижење трошкова производње и организационо учвршћење предузећа. Исто толико важан фактор је висока социјалистичка свест радних колектива, који су управљање фабрикама узели у своје руке и досадашњим радом доказали да су зрели и способни да руководе својим предузећима. За све ове колективе можемо казати да су штедљиво

располагали платним фондовима и да су дисциплиновано спроводили линију наше привредне политике.

Карактеристично за војну индустрију је, даље, њено брзо осамостаљивање у погледу увоза. За то имамо да се захвалимо успешној изградњи наше базичне индустрије. Ма да ће обим производње наоружања у следећој години порастаи за 28%, увоз репродукционог материјала процентуално неће порастаи, већ, напротив, он ће опасти. Ми смо досадашњом изградњом и производњом војне индустрије стигли до тог нивоа да у погледу муниције, експлозива и лаког оружја можемо подмиривати потребе Армије, и то без неког релативно великог увоза.

Убудуће мораћемо прилична средства уложити у производњу модерних типова авиона, које досада нисмо производили. У тој грани, тј. у ваздухопловној индустрији још прилично заостајемо. За ову индустрију сада водимо преговоре за куповину лиценце најмодернијих типова авиона, коју ћемо изгледа ускоро добити.

На крају би требало истаћи једну тешкоћу, коју војна индустрија има у вези цена. Цене неких производа војне индустрије су релативно високе због високих цена сировина, као што су месингани полуфабрикати, целулоза, сумпорна киселина и сл. Због тога има случајева да је скупља сировина (напр. целулоза) него што би смели да коштају финални продукти из тих сировина. Тај проблем би требало размотрити и наћи му одговарајуће решење. Високе цене тих сировина знатно утичу и на висину буџета Министарства народне одбране, особито у 1953 години пошто ће војна индустрија бити у идућој години знатно већи потрошач тих материјала него досада.

У индустрији бродова у 1953 години предвиђа се утрошак за инвестиције од 5 милијарди динара, од чега за грађевинске радове 1,5 милијарда, за опрему 3 милијарде и за остало пола милијарде. Релативно ниска бројка за грађевинске радове је и разумљива, јер су бродоградилшта и предузећа за израду бродске опреме у завршној фази, па је потребно да се комплетирају опремом. Другим речима, концем 1953 године углавном ће се завршити инвестициони радови у свим већим предузећима: у „3 мају“, у „Уљанику“, у „В. Крстуловићу“, „Е. Кардељу“ и у „В. Бакарићу“, тако да ће за 1954 годину, кад ће потпуно бити све инвестиције довршене, остати углавном радови за довршење мањих предузећа и то бродоградилшта „Јозо Лозовина — Мосор II“, „Бокелска побуна“ и „Лошињ“.

Садашњи капацитети изражени у бруто продукту су у бродоградилштима 17 милијарди динара, а у предузећима индустрије бродске опреме 4,5 милијарде динара. Међутим, кад завршимо инвестиције, тј. капиталну изградњу — о којој је било речи — наши ће се капацитети удвостручити, тј. моћи ћемо у бродоградилштима извршити послове изражене у бруто продукту 30 милијарди, а у индустрији бродске опреме преко 8 милијарди.

Осим изградње и повећања капацитета главни је задатак бродоградње уздизање стручних кадрова, како радника тако и техничког особља. Ми смо данас у стању да са нашим стручним кадровима решимо све конструкторске и производне проблеме за трговачку морнарицу и да градимо, са истим роковима испоруке као и инострана бродоградилшта Северне Европе, све врсте трговачких бродова. За ратне бродове у стању смо да решимо исто тако све конструкторске и производне проблеме.

Надаље, ради независности од иностранства, изграђено је предузеће за производњу турбина до јачине 30.000 КС по једном строју и помоћних стројева за машинске турбокомплексе, као и творница за производњу главних и помоћних дизел мотора.

Да би бродоградња могла самостално решавати све теоретске и конструктивне задатке, изграђује се Бродарски институт, који ће у својим базенима испитивати проблеме отпора, стабилитета, кормиларења бродова и изналазити најподесније форме пропелера уз остале своје задатке. То је прва наша научна установа те врсте.

Са постојећим капацитетима у 1952 години предузећа су извршила послове за 17 милијарди, од чега наводимо као карактеристично да је обрађено црне металургије 24.000 тона.

У 1953 години биће предато ратној морнарици 77 пловних јединица, а трговачкој морнарици 31 јединица.

Наша садашња ратна морнарица претекла је по броју бродова и по стандард депласману бившу југословенску ратну морнарицу, дочим данашњи бродски простор трговачке морнарице није достигао предатни. Ми смо развијали капацитете наших бродоградилшта да узмогнемо не само да одржавамо бродове трговачке морнарице него и да их изградимо до оне величине бродског простора који одговара поморској држави као што је Југославија, као и потребама њене привреде. С обзиром да се наша трговачка флота састоји од већине старих бродова, то се намеће потреба да се у идућим годинама убрза производња нових бродова, како би се она с обзиром на испадање из строја дотрајалих бродова, одржала на потребној јачини. Бродоградилшна предузећа су спремна да те задатке преузму. Тај смисао имају све досадашње инвестиције које су у ту грану уложене.

Другови и другарице, ангажовањем ових предвиђених средстава, која ће се распоредити као што сам изнео, биће обезбеђено даље јачање и развијање наше Народне армије и даље довршавање наше војне индустрије и бродоградње. Ова средства ће послужити дањем учвршћењу наше безбедности и тиме допринети јачању мира у свету и борби против агресије. Ми можемо рећи да овај буџет претставља буџет мира, јер ова средства биће употребљена искључиво за то. Ми нашу Армију не припремамо за агресију, већ за одбрану наше слободе и независности, за одбрану тековина наше Народне револуције. Јачање

такве Армије у интересу је свих народа и земаља које искрено желе мир и које су спремне да се боре за њега.

Међутим, иако је то јасно још увек се чују гласови против наше Армије, који клевећу и изврћу чињенице, не мислим на оне из информбироовских земаља — на њих се не треба ни освртати — већ са Запада.

Извесна штампа у неким земљама на Западу доноси с времена на време, а у задње време све чешће, чланке у којима намерно сеје неповерење према нашој Армији и према нашој земљи. Те чланке пишу људи који не само што нису видели ниједну јединицу наше Армије, већ најчешће нису никада ни били у нашој земљи. Аутори тих чланака праве се далековиди војни стручњаци и политичари, они тврде нешто што никада нису видели ни чули. Но то за њих није ни важно. Они сеју семе сумње и неповерења а то им је једини циљ који желе постићи. Најмилија им је тема како није сигурно да ли смо заиста раскинули са Русима, како је наша Армија способна само за герилски рат, како нема способног командног кадра, како немамо довољно тешког оружја итд.

Све то дело је непријатеља социјалистичке Југославије. Извор тој непријатељској активности произлази из најреакционарнијих кругова на Западу, оних кругова који воде огорчену кампању против комунизма као идеологије и против свега што је напредно, а ватиканска кухиња главни је иницијатор те непријатељске пропаганде против Југославије. Циљ те непријатељске пропаганде је очигледан: они желе да омету успостављање нормалних односа између Југославије и других земаља; њима смета све већи углед који наша земља постиже у свету; они желе да Југославија буде изолована, оно исто што желе и информбироовци. Они у свом фанатичном слепилу не виде да таква кампања иде у корист снага агресије и да тиме слабе општи фронт мира, у којем наша земља има значајно место. Међутим, социјалистичка Југославија развија се и јача, она све више заузима место у међународним односима које јој припада као социјалистичкој земљи, унаточ свим покушајима са стране да јој нашкоде. Она је у борби рођена и у даљој борби за свој развој она се челичи, снажи и изграђује без обзира на бес њених непријатеља. (Аплауз).

Социјалистичка Југославија спрема своју Армију за одбрану, а с обзиром на специфичну ситуацију њена Армија васпитава се тако, да ће бити спремна да се бори против сваког агресора, ма одакле покушао да упадне у нашу земљу. (Аплауз). Морално политичко јединство наше земље и Армије и револуционарни и патриотски дух који прожима сваког нашег човека, гаранција су да ће Армија са материјалним средствима која јој обезбеђује наша земља бити непобедива, ако би у случају потребе морала да брани слободу и независност наше социјалистичке домовине. (Аплауз). У ту сврху, ради наше слободе, ради нашег мирног развоја намењена су средства у буџету Министарства народне одбране за 1953 годину. Зато вас, другови народни посланици,

молим, да прихватите овај предлог како вам је предложен. (Буран аплауз).

Претседавајући: Ријеч има министар правосуђа Фране Фрол (Аплауз).

Министар правосуђа Фране Фрол (НР Хрватска): Другови и другарице народни заступници, правилна оцјена рада наших органа правосуђа може се дати само ако се цјелокупна њихова дјелатност доведе у везу са крупним промјенама, које су у последње вријеме извршене у нашој земљи у правцу даљње демократизације нашег друштвеног живота, у правцу јачања борбе за законитост и за поштивање права наших грађана. Само онда ако су наши судови својом дјелатношћу ишли у корак са овим великим историјским збивањима у нашој земљи, може се рећи да је њихов рад био позитиван и од користи за нашу заједницу. Само онда ако је њихово дјеловање било у складу са опћом линијом нашег друштвеног и политичког развика, може се рећи да су судови допринијели свој удио за јачање и остваривање наше социјалистичке демократизације.

Није потребно овдје посебно истицати од коликог је значаја правилан рад судова за даљњи развика наше социјалистичке демократије и за нашу борбу против бирократизма и државно-капиталистичких тенденција. У данима када се у нашој земљи распламсала борба за даљњу изградњу наше социјалистичке демократије, Комунистичка партија Југославије ставила је на дневни ред проблем рада правосуђа, питање даљњег јачања правосуђа и законитости. На IV пленуму ЦК КПЈ, који је одржан у јуну 1951 године, довољно је речено од коликог је значаја рад судова за учвршћење и изградњу нашег социјалистичког поретка. Стављањем на дневни ред питања још већег јачања правосуђа и законитости хтјело се указати на недостатке у раду судова и дати правац даљњег развика. IV пленум ЦК КПЈ дао је у том циљу исцрпну критичку анализу рада наших судова и смјернице за њихов будући рад. IV пленум ЦК КПЈ подвукао је потребу „да се повећа значај судова на садашњем ступњу развика наше земље за учвршћење и даљњу изградњу социјалистичког поретка и за подизање социјалистичке свијести грађана...“, па је с тим у вези указао на потребу појачања судова стручним кадровима оданим народу и ствари социјализма, као и на потребу проширења овлашћења судова у правцу јачања заштите права грађана. У том циљу подвучено је, да би требало проширити дјелокруг рада окружних судова и учинити их за све важније случајеве првостепеним судским органима; даље — осигурати непосредније учешће врховних судова у рјешавању проблема правосуђа и у суђењу у значајнијим случајевима; пренијети у дјелокруг рада судова, по правилу, ислеђење кривичних дјела и контролу законитости у погледу изјесних аката органа државне управе. Исто тако, IV пленум указао је на потребу да се оствари пуна сарадња судова и других државних

органа и друштвених организација ради даљњег учвршћивања социјалистичке законитости на свим подручјима, као и на потребу да се бржим темпом настави изградња судског законодавства, како би се судовима осигурала сигурна законска подлога за њихов рад. Ако се ове смјернице, које је поставио IV пленум ЦК КПЈ узму у цјелини, види се да су све оне прожете једном идејом — организационо, идејно и политички ојачати суд да би он са већим успјехом могао учествовати у нашој заједничкој борби за социјалистичку демократију, за учвршћење законитости, за сузбијање сваке самовоље и незаконитости те за што све-странију заштиту права грађана.

Ако, другови и другарице, у том свијетлу погледамо рад наших судова у овом посљедњем периоду, можемо са сигурношћу констатирати да је много тога учињено и да се стално ради на томе да дјелатност судова буде у пуном складу са линијом нашег друштвеног и политичког развика, да наши судови буду чврст бедем наше демократије, наше законитости, слободе и права наших грађана. Могу овдје истаћи да се код наших судова све рјеђе и рјеђе појављују случајеви незаконитих одлука, кршења закона, слабог и непотпуног утврђивања чињеничног стања, које треба да чини основ судске одлуке, као и случајеви непоштовања одредаба судске процедуре.

У нашим судовима очигледно је настојање да односи на главном претресу буду демократски, да се културније води судски поступак, тако да до пуног изражаја дођу процесна права и гаранције које учесницима у поступку осигурава закон. Исто тако можемо тврдити да се данас савјесније неко прије испитује кривица оптуженог, да се точније утврђују правно-релевантне чињенице на самом претресу у суду; да се критичније разматра материјал садржан у оптужници. Настоји се да из наших судова ишчезну и посљедњи овакови случајеви. Успјех у сваком од ових правца значи врло много за јачање законитости, за заштиту слободе и права наших грађана, за ауторитет нашег правосуђа и за развијање социјалистичке свијести наших људи.

Може се такођер констатирати, да је у овом периоду учињен напредак и у погледу садржаја судских одлука. Постигло се да је данас највећи број судских одлука увјерљив, конкретан, јасан и разумљив. Но, не би се ипак могло рећи да се у овом погледу постигло све што се могло постићи и да судским одлукама у овом правцу више ништа не недостаје. Још се може и мора учинити много више. У судским одлукама, у њиховом образложењу мора се огледати наша стварност, наш социјалистички поглед на живот и свијет; у њих се морају уносити елементи нашег новог социјалистичког права; оне морају постати снажан фактор за одгој наших људи, за развијање социјалистичке свијести наших људи. А то још није постигнуто у пуној мјери, иако смо се доста приближили том циљу.

У резолуцији IV пленума ЦК КПЈ у погледу нашег грађанског правосуђа констатирано је да је „основна слабост наших судова у рјеша-

вању грађанско-правних спорова и предмета... у томе што судови нове економске и друге друштвене односе, који настају у процесу револуционарног преображаја наше земље, често и због недостатака законских прописа, на силу укалупљују у старе и преживјеле правне форме, или пак под фирмом „социјалистичке“ законитости протурaju таква схваћања која су у супротности са смислом и циљевима нашег законодавства“. Иако је и у овом правцу, у правцу исправљања ових слабости напредак очигледан, ипак ту има још истих оних недостатака о којима се говори у резолуцији IV пленума. Но, у вези са овим треба констатирати, да материја грађанског права није још кодифицирана и да овдје судови рјешавају о друштвеним односима који су у сталном превирању, који су богати новим, социјалистичким моментима и зато ту није лако и просто у сваком случају наћи рјешење које је у пуном складу са смислом и циљевима нашег социјалистичког права. Резултати које наши судови постижу у овом подручју показују да су наши суди, у већини, на правом путу и да су се у доброј мјери ослободили старих схваћања, која су им, нарочито у овом подручју била велика запрека за правилно судовање.

Исто тако, дужан сам овдје подвући још једну позитивну чињеницу. Од IV пленума ЦК КПЈ наомамо однос судова и других локалних органа државне власти и управе, с којима судови стоје у свакодневном контакту, добио је сасма правилне и сасма коректне форме. Ако су се у јуну 1951 године на IV пленуму могли истицати неки случајеви локалног „слогаштва“, локалног споразумијевања судова и ограна јавног тужиоштва, извјесни случајеви притиска локалних органа и локалних политичких форума на суце, падање судова под утјецај локалних органа, што је све штетно дјеловало и утјецало на правилност судских одлука, на остварење законитости, данас се може рећи да су овакви случајеви све рјеђи и рјеђи. Опћи талас борбе за проширење наше социјалистичке демократије, мјере које су досада подузете ради борбе против бирократизма, нова организација народних одбора, борба Савеза комуниста Југославије унутар својих редова за правилан однос локалних партијских функционера према судовима, све је то довело до тога да се данас овакви случајеви још само изузетно појављују.

Што се тиче односа судова и народних одбора, сматрам за потребно да подвучем двије ствари. Прво, да у овом посљедњем периоду није било у већој мјери гријешака у погледу избора и разрјешења судца и да су поштивани законски прописи и законски поступак за избор и разрјешење судца. Има много изгледа да ће нови народни одбори, конституирани по новом Закону о народним одборима, у овом погледу у потпуности отстранити гријешке које су се досада појављивале око избора и разрјешења судца. С друге стране, подузети су кораци да се донесу нови прописи којима ће се чвршће поставити сам поступак и услови за избор и разрјешење судца. Друго, сматрам за потребно да истакнем у вези са питањем односа судова и народних одбора да још народни

одбори не поклањају дужну пажњу раду судова. Они недостаци који су у овом погледу подвучени на IV пленуму ЦК КПЈ стоје више-мање и данас. Ја се надам да ће нови народни одбори наћи више времена и начина да прате рад судова онако како је то прописано Законом о народним одборима и Законом о уређењу народних судова.

Колико је значајан рад наших судова за заштиту нашег социјалистичког поретка, за заштиту и остварење права наших грађана најбоље ће се видјети ако се изнесу неки подаци о опсегу рада судова. Тако су у току ове године срески судови имали на рјешавању око 270.000 кривичних предмета и око 410.000 грађанских парница, док су окружни судови као првостепени судови у овом истом периоду имали на рјешавању око 14.000 кривичних и око 44.000 грађанских предмета, а као другостепени судски органи они су у истом овом периоду имали на рјешавању око 65.000 кривичних и око 56.000 грађанских предмета. У току ове године врховни судови народних република имали су на рјешавању, као другостепени судски органи, око 10.000 кривичних и око 4.500 грађанских предмета, а њихова управна вијећа имала су у периоду од 9 маја о. г. до новембра о. г. на рјешавању 11.238 управних спорова. Управно вијеће Врховног суда ФНРЈ, у истом периоду, имало је на рјешавању у првом степену 1450 предмета а у другом степену 51 управни спор. Од укупног броја кривичних предмета котарски судови су ријешили око 230.000 предмета, а окружни судови, као првостепени органи, око 21.000 а као другостепени око 57.000 предмета; од примљених грађанских парница котарски судови су ријешили око 365.000 предмета, а окружни судови као првостепени судови 17.000 а као другостепени судски органи око 49.000 предмета. Врховни судови народних република у овом периоду као другостепени органи ријешили су око 5.000 кривичних и око 4.000 грађанских предмета; управна вијећа врховних судова народних република ријешила су 6.202 предмета а Управно вијеће Врховног суда ФНРЈ као првостепени судски орган 1.321 а као другостепени орган 51 предмет. Ако се овоме прибродји још око 1,500.000 разних ванпарничних предмета (предмети извршења, оставински предмети и др.) онда се јасно види од коликог је значаја за наш социјалистички правни поредак, за нормално развијање односа међу нашим грађанима, за права и интересе наших грађана, да судске одлуке буду правилне и законите.

Бит ће корисно за увид у рад наших судова да се подаци о раду судова осмотре још у вези са питањем експедитивности судова у рјешавању примљених предмета, као и у вези са питањем квалитета судских одлука. Јер, нема никакве сумње да коначна оцјена рада судова овиси баш о овим моментима. Суд, ако хоће да до краја испуни своју дужност која му је повјерена, треба да дјелује брзо и да су његове одлуке доброг квалитета. Што о томе кажу статистички подаци? У погледу експедитивности у раду наших судова, према статистичким подацима из ове године, од кривичних предмета пред првостепеним судом

сврши се у року од мјесец дана око 46% предмета, у времену од 1 до 3 мјесеца око 33% а преко 3 мјесеца само око 21% предмета. У грађанским предметима пред првостепеним судом до један мјесец дана траје поступак у отприлике 36% предмета, од 1 до 3 мјесеца у око 35% случајева и преко 3 мјесеца у око 29% предмета. Код другостепених судова у кривичним предметима у року од један мјесец дана рјешава се око 82% предмета, а у грађанским предметима око 75% предмета. Код оцјењивања квалитета судских одлука као један од критеријума узима се и однос између броја потврђених, преиначених односно поништених првостепених одлука од стране другостепеног суда у жалбеном поступку. Ако тај моменат статистички освијетлимо долазимо до слиједећих резултата: у овој години у кривичним предметима број потврђених првостепених одлука износи око 49% у односу на 41,3% у 1951 години, број поништених првостепених одлука износи у истом периоду око 20% у односу на 25% у 1951 години, број преиначених првостепених одлука у 1952 години износи око 28% према 31,6% у 1951 години. Ови подаци показују да се у овој години, у односу на 1951 годину, повећао за скоро око 8% број потврђених првостепених одлука, а да се број укинutih или преиначених првостепених пресуда за извјестан проценат смањило, што све несумњиво говори о побољшању рада првостепених судова.

Да би судови са што више успјеха могли обавити задатке који стоје пред њима у овом периоду нашег развика, на IV пленуму ЦК КПЈ подвучена је потреба да се судови појачају новим кадровима. У том правцу учињено је много. С једне стране, врховни судови народних република и Врховни суд ФНРЈ попуњени су новим суцима, који су изабрани између наших најбољих правника и политички високо свијесних људи који ће у потпуности моћи извршити оне задатке који стоје пред нашим највишим судовима. С друге стране, у последњем периоду доста је смањен у нашим судовима број судца који немају завршени правни факултет. Ако у погледу броја судца са завршеним правним факултетом и судца без свршеног правног факултета успоредимо стање на дан 31.XII.1951 године и на дан 1.VII.о.г., добит ћемо слиједеће резултате: концем 1951 године било је у нашим судовима напрема 1383 судца правника — 223 суца без правног факултета или 13,7% од укупног броја судца. Концем јуна о.г. напрема 1479 судца правника било је у нашим судовима 192 суца без правног факултета или 11,5% од укупног броја судца. Из статистичких података може се даље констатирати да се у свим народним републикама број судца без правног факултета само за првих 6 мјесеци ове године у односу на стање из 1951 године доста смањило. Ови подаци показују да се међу суцима који немају правни факултет врши одабирање и да се задржавају само они који су досадашњом праксом стекли потребну стручну спрему за вршење судске дужности.

Кад већ истичем статистичке податке о броју судца, мислим да је потребно да се подвуче да у нашим судовима ради процентуално врло мали број жена судца. Од укупно 1671 суца у нашим судовима има свега 64 жене суца, што не износи ни 4 % укупног броја судца. Осим судца са завршеним правним факултетом ради у нашим судовима још око 520 правника. С тим бројем морамо бити задовољни, јер се ту у највећем проценту ради о млађим људима између којих ће се у будућности регрутовати наш судски кадар.

Поред ових лица, у раду наших судских вијећа учествује око 48.000 судца-поротника, и то око 40.000 при среским судовима и око 8.000 при окружним судовима. Организирање и правилно функционирање поротничке службе претставља велике тешкоће, али се оно данас углавном успјешно рјешава. Обзиром на значај ове службе, јер она претставља широко ангажирање наших радних људи у раду судова, овом питању посвећује се сва потребна пажња и настоји се да се учешће грађана у раду судских вијећа учини што конкретније, што стварније.

Хтио бих у вези са питањем судца поротника указати на још два момента. Прво, требало би повести више рачуна о социјалном саставу судца поротника. Ако у том правцу погледамо статистичке податке видјет ћемо да је социјални састав судца-поротника слиједећи: радника 10,7 %, земљорадника око 47 %, службеника 28,8 %, занатлија 5,1 % и осталих 7,8 %. У будућности би требало повести више рачуна о томе да се у првом реду повећа проценат радника као судца поротника. Друго, хтио бих истаћи да и овдје међу суцима-поротницима има релативно мали проценат жена. Од 48.000 судца-поротника жена има свега око 5.200, што чини тек око 11 % од укупног броја судца-поротника. И о овоме би исто тако требало у будућности повести рачуна да се проценат жена повећа сразмерно опћем њиховом доприносу који оне дају у борби за изградњу социјализма.

Учвршћење законитости и демократизација на пољу правосуђа претпостављају и постојање закона који ће регулирати питања из подручја кривичног права, грађанског права и других прана права које се првенствено примјењују код судова; даље, постојање закона који ће предвидјети поступак за остваривање тих права, и, најзад, постојање организационих закона који треба да предвиде уређење судова, јавних тужилаштава и адвокатуре. Потребу за што бржим доношењем ових тзв. правосудних закона истакле су и одлуке IV пленума ЦК КПЈ, који је поставио и основне смјернице на којима треба да буде изграђена већина правосудних закона. Због тога се одмах после IV пленума ЦК КПЈ приступило живљем раду на изради нацрта за правосудне законе.

У вези с тим било је потребно, с једне стране, припремити нацрте за потпуно нове законе, који нам недостају, као што су закон о грађанском поступку и закон о наслеђивању, и, с друге стране, требало је

извршити потребне измјене у већ постојећим законима тако да одговарају данашњим захтјевима.

На првом мјесту овдје треба поменути нацрт за нови закон о кривичном поступку. Мада је кривични поступак регулиран законом од 1948, који је и данас у важности, било је нужно у тај закон унијети измјене које ће одговарати данашњем степену нашег развитка, даљњем унапређењу социјалистичке демократичности и давању пунијих гаранција за заштиту личности и права грађана у кривичном поступку. У том смислу су и одлуке IV пленума ЦК КПЈ нарочито истакле потребу да се исљеђење по правилу пренесе у надлежност судова, да се појача надлежност окружних судова и осигура учешће у суђењу врховним судовима у најзначајнијим предметима, као и да се јавно тужилаштво у кривичном поступку ограничи на заступање јавне тужбе. Овим начелима се руководило при изради нацрта за нови закон о кривичном поступку. Тај рад је завршен и припремљен је коначни текст нацрта за изношење пред Народну скупштину.

У току ове године исто тако завршен је и рад на изради нацрта за закон о наслеђивању. Због нарочито сложене проблематике, на овом нацрту се радило већ дуже времена и у току рада више пута су консултирани судови, тужилаштва, правни факултети и друга заинтересирана надлештва и установе. Нарочито треба истаћи потребу да се и овај закон што прије донесе, јер у недостатку позитивних прописа о наслеђивању наилази се на неуједначеност и лутање у судској пракси, што отежава како рад суда тако и остваривање наследних права грађана.

Потпуно нови закон треба да буде и закон о грађанском поступку, који ће регулирати поступак у грађанским парницама и ванпарничним стварима, као и поступак за извршење судских одлука. Рад на изради овог закона је ушао у посљедњу фазу. Сада се ради на сређивању примједба које су стигле од судова и других заинтересираних надлештава и установа у вези са комисијским нацртом закона, па ће се иза тога приступити изради коначног текста закона.

Најзад, није мање важан ни рад на изради организационих правосудних закона. Ту долази на прво мјесто измијењени Закон о уређењу народних судова, који треба да предвиди такве организационе форме које ће више допринијети учвршћењу судске организације. И по овом закону посао је углавном завршен. Остало је да се расправи само неколико важнијих питања. Исто тако још је у току и рад на изради нацрта за нови закон о јавном тужилаштву.

У вези са измјенама Закона о адвокатури још се проучавају поједина питања, али нема већих сметњи да се ускоро не изради коначни нацрт за овај закон. Основно што се поставља при изради Закона о адвокатури јесте да је адвокатура значајна друштвена функција и да јој треба осигурати несметано функционирање и развој, поред осталог, и кроз аутономију њених претставничких органа, тј. адвокатских комора. Међутим, да би адвокатура добила овакав значај потребно је да

и сами адвокати настоје за унапређивањем адвокатуре и за њеним подизањем на степен социјалистичке адвокатуре. Можемо констатирати да је у положају адвокатуре у нашем друштвеном животу наступило знатно побољшање. С једне стране, однос државних органа према адвокатима се побољшао, а с друге стране, све је мање неправилних поступака од стране самих адвоката. Колико се показује бриге за адвокатуру свједочи и чињеница да су у току овог мјесеца приведени крају преговори за закључење уговора о социјалном осигурању адвоката, па је тај уговор и закључен. Овај уговор осигурава адвокатима бесплатну здравствену заштиту, право на материјално осигурање у случају привремене неспособности за рад, право на инвалидску, старосну и породичну пензију. Овдје сматрам за своју дужност да истакнем да се још међу адвокатима нађу појединци који се у вршењу свог позива руководе сувише материјалним моментима и који се зато упуштају у послове у које се један савјестан и поштен адвокат не би смио упустити. Иако се ту ради само о ријетким изузецима, иако су ти случајеви далеко од тога да би претстављали неки већи проблем за нашу адвокатуру, ипак је потребно о томе говорити да би се што прије ријешили и овакви случајева. Морам подвући да би се за рјешавање оваквих питања морали више него досада ангажирати баш сами адвокати и да би они сами морали бити носиоци борбе против оваквих појава. Адвокатска комора не би се смјела пасивно односити према оваквим случајевима; у интересу је наше адвокатуре, њене чистоће и њеног угледа да се у рјешавању оваквих појава адвокатске коморе и сами адвокати лише свих сувишних обзира, сваке колегијалности и фамилијарности, да се ово питање заувјек скине са дневног реда наше адвокатуре.

Органи правосуђа су обављали и послове у вези са међународном правном помоћи. Успостављање међународних односа позитивно је дјеловало и на одвијање послова међународне правне помоћи. Саобраћај са иностранством у пословима достављања судских аката, поступања по замолницама за извршење саслушања и других радњи у судском поступку, одвија се задовољавајуће са свим земљама, изузев са земљама совјетског блока. Тешкоћа имамо једино код екстрадиција. Да не спомињем свима познати случај злочинца Анте Павелића и Андрије Артуковића, морам овдје изјавити да не само у овим случајевима већ и у другим случајевима не излази се у сусрет нашим оправданим захтјевима и да су многи злочинци засада избјегли заслужену казну захваљујући неразумијевању страних одговорних органа.

Ако све ово о чему сам говорио узмемо у обзир, можемо закључити да, и по резултатима које су досада постигли наши судови и по тенденцијама даљњег развитка наших судова, наша земља има у нашим народним судовима поуздан ослонац за борбу против свих њених непријатеља, за учвршћење законитости и за заштиту и остварење права наших грађана која су им загарантирана нашим Уставом и нашим законима. (Буран и дуготрајан аплауз).

Претседавајући: Предлажем да ову сједницу прекинемо и да је наставимо послије подне у 5 часова. (Прима се).

(Седница је прекинута у 12 часова).

(Наставак седнице у 17,15 часова)

Претседавајући: Настављамо рад. За ријеч о предлозима друштвеног плана и буџета јавио се друг Милош Минић. (Аплауз).

Милош Минић (*Изборни срез град Чачак, НР Србија*): Другарице и другови народни посланици, немам намеру да улазим у анализе и да оперишем са бројкама друштвеног плана. Друг Вукмановић је то учинио у свом експозеу. Он је дао и потребне анализе и бројке које те анализе поткрепљују. Ја сам затражио реч да се овде, са овога места, придружим свима који ће прихватити друштвени план и буџет и борити се за њихово остварење.

Претрес који ћемо овде, у овом дому, развити овим законским предлозима, уствари, окончава дискусију о друштвеном плану која траје већ прилично дуго времена. Начин рада на Предлогу друштвеног плана ФНРЈ чини да овај предлог, који сада разматрамо, није само дело Савезне владе већ и дело влада народних република, па и народних одбора и радних колектива. Нема крупнијег питања у овим предлозима а да није разматрано у сарадњи савезног Привредног савета са привредним саветима и владама народних република. Било је у току ове дискусије примедба, оправданих и неоправданих. У току коначног редиговања тога плана све су те примедбе расправљане. О њима је и друг Темпо овде рекао неколико речи. Оно што је најважније, у питањима опште политике, у питањима опште политичке линије, није било озбиљнијих примедба. У питању линије која се кроз друштвени план и буџет изражава није било примедба.

Предлог друштвеног плана и буџета, по мом мишљењу, веома реално одражавају: прво, досада постигнуте успехе; друго, линију и блиску перспективу нашег даљег привредног развитка, и треће, они носе печат садашње привредне ситуације створене овогодишњом сушом. Истовремено ти предлози, то се мора признати, одражавају дубоки смисао наше Савезне владе за реалност, за реално усклађивање наших потреба и наших могућности у једној години изванредних тешкоћа каква је ова економска година, а самим тим и планска 1953 година.

Ретко се, другови и другарице, у ма ком другом документу отсликава тако комплексно економска и општа политика владе и народне власти уопште као што је то у друштвеном плану и буџету. Основне компоненте ове политике изражава уствари основна расподела народног дохотка, а експозеи друга Вукмановића и друга Гошњака помогли су нам да ближе уђемо у суштину ових компонената. Одржавање животног стандарда становништва, довршавање кључне капиталне изградње,

кључних објеката, обезбеђење друштвених фондова и у томе и потребног фонда за народну одбрану, уз максималну штедњу, — те компоненте које су у друштвеном плану дошле до пуног изражаја уствари су компоненте које чине општу линију, линију обезбеђења наше економске и политичке независности и изградње социјализма.

Друг Вукмановић је у свом експозеу рекао да се у изради друштвеног плана пошло од тога да се друштвени стандард одржи на досадашњем нивоу. С правом човек може да постави питање: како је у оваквој једној сушној години, која је нанела толике милијарде штете нашој привреди, било могућно да се иде на одржавање друштвеног стандарда на овом нивоу, на достигнутом нивоу, без озбиљнијег погоршавања друштвеног стандарда. Друг Темпо је изнео и аргументе који показују реалност такве политике. То је наша политика цена, политика цена индустријских производа широке потрошње, цена хлеба, масти и шећера. Ја бих томе додао да се и цена меса, четвртог главног артикла, иако се слободно формира, кроз читаву годину није мењала и сада се не мења. Код таквог нивоа цена скок цена оних дефицитарних артикала, воћа и поврћа, с обзиром на њихово учешће у укупном буџету потрошача, није могао довести до озбиљнијег погоршавања и угрожавања друштвеног стандарда, што је у исто време омогућило да се у 1953 години стане на ту позицију — да се стандард одржи на нивоу на коме се налази, разуме се, уз решавање осталих задатака које овај план поставља.

У свему томе, крупан фактор претставља увоз житарица, којих ове године немамо због суше, увоз масти и шећера. Али, и овде може да се постави питање: како наше привредне могућности дозвољавају да се иде на увоз таквог обима какав после рата нисмо никад могли да вршимо баш у животним намирницама, у житарицама и осталим основним животним намирницама. Без сумње, трипартитна помоћ добрим делом олакшава решење тога проблема. О њој је било речи у експозеу. Ја у своје име могу да кажем да је та помоћ могла бити и већа него што је била. Ми имамо право на такву помоћ с обзиром на то какву улогу игра Југославија у међународном животу, с обзиром на то да је она један од снажних чинилаца мира, снажан чинилац отпора против совјетске империјалистичке агресије. Према томе, ако се само то има у виду, кад се поставља питање помоћи, онда се мора томе питању прићи са становишта права Југославије на ту помоћ, њеног права да тражи ту помоћ. Разуме се, и са гледишта да смо настрадали од суше, ту помоћ треба да добијемо.

Али, другови, та помоћ не решава читаво питање. Ми смо из експозеа видели да ми идемо на озбиљне жртве да би решили ово основно питање исхране становништва. Идемо на то да остављамо огроман део наших капацитета, нарочито у прерађивачкој индустрији за широку потрошњу, неискоришћен. Те жртве, јасно је, морају се поднети. Суша и то суша оваквих размера не може да прође а да не нанесе овакве штете.

Али, другови и другарице, по мом мишљењу, и помоћ и оваква одрицања у овом обиму каква вршимо у овом плану, све то не би нас извукло из ове ситуације да ми нисмо постигли у 1951/52 години висок ступањ стабилизације наше привреде, стабилизације и сређивања узајамно повезаних наших привредних биланса. Ја не мислим овде на апсолутну стабилизацију. Ја не желим да демантујем оно што је друг Темпо рекао, да ми о потпуној стабилизацији можемо говорити тек тада кад постигнемо изравнавање и уравнотежење наших платних биланса са иностранством, а то питање је првенствено везано са питањем завршавања наше капиталне изградње. Тада тек можемо говорити о дефинитивној и коначној стабилизацији. Свакако, другови, ми смо потпуно свесни да бесплатна страна помоћ нашој земљи тада неће бити потребна, већ ће наша земља, колико буде кадра, ако буде требало, пружити помоћ са своје стране другим земљама којима помоћ буде потребна.

Даље, о инвестиционој изградњи у овогодшњем друштвеном плану говоре одговарајуће бројке, а исто тако говорено је о томе и у експозеу. Ја мислим да овде у овом дому неће се наћи ниједан човек који може ма шта приговорити правилности политике довршавања кључних објеката, политике завршавања капиталне изградње. Четири године, другови, ми можемо да пратимо, по нашим друштвеним плановима, како укупан обим наше производње и укупан национални доходак углавном варира око истог нивоа. Као што смо видели, базична индустрија по производњи расте, али, насупрот томе, индустрија за широку потрошњу иде супротним правцем. То, да се ми четири године налазимо у таквој ситуацији, разуме се, претставља неповољан моменат у нашој капиталној и општепривредној изградњи. Може ли се и у том погледу ма шта приговорити таквој линији? По мом мишљењу, никакав приговор се ту не може учинити. Ми се налазимо у фази завршавања кључне капиталне изградње. Године 1953 и 1954 крећу се у том правцу да ће инвестициона средства ићи више на монтажу објеката које завршавамо, а не толико на грађевинске радове. У годинама 1954 и 1955 довршиће се разни кључни објекти. Ја имам податке за Србију. Кључни објекти који ће се завршити у 1954 и 1955 години даће нам 25 милијарди новог народног дохотка. То је ту, те године су пред нама. Ја немам податке за целу Југославију и не знам како они изгледају, али сигурно неколико пута оволико. То ће бити огроман скок у нашем привредном развоју који ће омогућити проширење наше инвестиционе изградње у оним нашим привредним гранама које смо досада морали осудити на то да их снабдевамо минималним инвестиционим средствима, као, на пример, пољопривреда, транспорт итд. Исто тако, моћи ћемо проширити инвестиције на друштвени стандард. Моћи ћемо сам друштвени стандард подићи јачањем куповне моћи становништва у овом или оном облику.

Хтео бих да кажем неколико речи и о фондовима. На мене су бројке оставиле овај утисак. Посебно бих рекао неколико речи о фонду народне

одбране, а у осталим фондовима, — у државној управи, у просвети, у социјалним давањима итд., — ми морамо повести најозбиљнију штедњу сваког динара па да са тим фондовима подмиримо онако како треба све наше потребе у овим друштвеним областима, јер видели смо да су средства за те фондове нешто снижена. Не само да је оправдано снижење тих фондова са становишта штете и тешких последица суше, него је оправдано из још једног другог разлога, а тај се разлог састоји у томе да се у тим областима исувише мало водило рачуна о штедњи, да се исувише средстава расипало на начин за који би било тешко наћи другу реч, него на нерационалан начин, било да се ради о социјалним давањима, било о потребним средствима за разне установе које нису довољно контролисане.

Другови и другарице народни посланици, ми можемо бити потпуно задовољни тиме што је наша Армија у свом развиту и опремљености и одбранбена индустрија у својој изградњи достигла досада тај степен да у 1953 години можемо да идемо за преко 20 милијарди динара ниже у издацима на народну одбрану него у 1952 години. То претставља огромну олакшицу за савлађивање тешкоћа које су се у данашњој ситуацији изванредно појавиле, а истовремено то сведочи да је за ових 5 до 6 година код нас на снажењу и јачању Армије учињено толико много да она данас претставља најјачу армију, армију јачу од армије сваке друге земље која је угрожена од агресије совјетског империјализма. У томе лежи гаранција наше независности и безбедности. Тога смо ми сви свесни. Наша Армија, у сарадњи и заједно са нашим савезницима, претставља најјачу гаранцију мира и отпора против евентуалне агресије у овом делу Европе.

У том погледу средства која су друштвеним планом и буџетом предвиђена за Армију, одлику потпуно подмирују њене потребе, надам се да сви можемо прихватити. Јер, међународна ситуација је данас онаква каква је, такорећи, јуче била. Ако посматрамо међународну ситуацију са позиција наше земље, совјетски агресивни притисак се не смањује, и Совјетски Савез и његови сателити према нашој земљи проджују са притиском онако као што је то било пре неколико година. То нам поставља задатак непрекидне будности и спремности против сваког непријатељског потхвата са те стране.

С друге стране, међународна ситуација је у напетости и зато јачање наше Армије за нас претставља гаранцију независности и безбедности наше земље, а тиме и мирне социјалистичке изградње.

Такву политику, по мом мишљењу, прихватиће не само овај дом, него ће такву политику прихватити и милионске масе наших народа. Можда ће се наћи неко ко ће учинити замерке овој или оној бројки, стопи акумулације, коефицијенту коришћења капацитета итд. Али, како рече друг Кидрич на VI конгресу КПЈ, нема савршеног плана, у коме се ниједној цифри не може ставити никаква замерка. Оно што је основно, а то је политика коју тај план изражава, то је питање основних компо-

нената те политике, и у том погледу ми можемо бити сигурни да неће бити замерки од добронамерних људи; замерки може бити само од наших непријатеља и оних који нам добро не мисле, или од оних који не разумеју наше проблеме.

У свом експозеу друг Вукмановић је с правом рекао да се не може говорити о друштвеном плану а да се не говори о новом економском систему. Мада вам ја, другови и другарице народни посланици, исувише времена одузимам, ипак вас молим да ми допустите да и ја укажем на тесну везу наших постигнућа у привреди и могућности да поставимо оне задатке који су у предлозима друштвеног плана и савезног буџета изражени, са новим економским системом, са новим социјалистичким односима који се код нас развијају, дајући чврст ослонац за размах социјалистичке демократије.

Зар бисмо ми могли постићи све што смо у привредном развиту постигли да нисмо разбили административно-бирокуратски систем управљања привредом, да нисмо ослободили економске законе насилне административне интервенције? Мислим да овде међу нама нема ниједнога ко у то не би веровао. Ми бисмо се сада, другови народни посланици, с обзиром на ситуацију која је настала услед суше, а и иначе, кували у истом сосу у коме се кува привредни живот укљештен у државно-капиталистичко-бирокуратске стеге у Совјетском Савезу (а такође и у такозваним народним демократијама) о чему је Маљенков недавно, — иако то, разуме се, није хтео, — пружио у свом реферату обиље материјала. Бар ми, Југословени, умемо да читамо те реферате и разумемо добро њихов језик, јер смо њихов систем прилично испробали и кад је почео да нас дави онда смо га одбацили.

Претпоставимо само на какве би нас бруталне административне захвате у привредном животу натерала овогодишња суша, какав би тежак потрес доживео стандард радног народа и читав привредни живот, — од чега нас никаква мајсторија не би спасла, — да је код нас онај административно-бирокуратски систем: дистрибуција, карте за снабдевање, производња по плановима направљеним у овим или оним планским комисијама и то плановима без обзира на тржиште, обавезан откуп од пшенице до јајета итд. Одбацивши све то, ослободивши производне снаге од бирокуратског притиска, ми смо са неколико, истина изванредних економских мера, као што је одржавање цена главних артикала, о чему сам малопре говорио, забраном увоза једних и забраном извоза других артикала, и још неким другим економским мерама, уствари на путу да савладамо све те тешкоће које је суша нанела, без тешких последица по привредни живот, без озбиљнијег погоршања друштвеног стандарда, без уопште дуготрајнијих штетних последица.

Ми можемо с правом закључити да је наш нови економски систем однео апсолутну победу у досадашњем своме дејствовању у нашем привредном животу. Он је баш у овој ситуацији, по мом мишљењу, издржао једну озбиљну пробу.

Искуства у Србији потврђују наводе друга Вукмановића о резултатима новог економског система у нашој привреди. И код нас, другови, са мање радника постигнут је исти ниво производње, исти обим производње као и у ранијим годинама. И код нас, мање-више свуда, може да се запази тенденција подизања продуктивности рада, и код нас у производњи, у предузећима, постигнуту су огромни успеси у откривању и искоришћавању унутрашњих резерви у сировинама, гориву, у радној снази итд. Разуме се, у свему томе морамо видети радничке савете, самоуправу произвођача. Оно што никакве административне мере нису могле постићи (изналажење унутрашњих резерви сировина, горива, радне снаге, побољшање квалитета производа итд.) то су раднички савети постигли. Пред тај задатак њих је поставио нови економски систем, слободно формирање цена на тржишту, платни фонд итд.

Био бих смешан кад бих тврдио да су раднички савети у том правцу све постигли, да немају ништа више да постигну. И сами раднички савети знају да их у томе још чекају велики задаци, они ће имати још више успеха у томе, јер они свакога дана стичу вештину управљања којом нису располагали када су првих дана формирани раднички савети, а којом већ, може се рећи, даље прилично располажу. Маљенков и совјетски бирократи могу подићи код сваке фабрике по једна вешала и обесити сваког другог директора бирократу, — па макар и не био Јеврејин, — па ће опет, кад сазову нови конгрес, евентуално опет после 13 година, Маљенков морати узети реферат са недавног конгреса и из њега преписати сва она места где се говори о унутрашњим резервама, о квалитету производа, о производности рада итд. и где се као универзални лек понавља: „треба“, „мора“, „позвати на одговорност“, „кажњавати“, „антидржавни рад“ итд. (Смех и одобравање). Државно-капиталистички бирократизам та питања не решава. Та питања решава и може да реши само управљање привредом од стране непосредних произвођача.

Кад ово човек има на уму не може а да се од срца не насмеје глупим коминформовским трабуњањима о нашим радничким саветима и већима произвођача.

Ево једног бисера из коминформовског мора глупости, истина о већима произвођача али и о нашим радничким саветима, који желим овде да прочитам.

Радио Темишвар крајем новембра јавља: „Такозвана већа произвођача у општинама, градовима и срезовима, бирају се посредно. Бирачи су подељени на четири курије или групе. У прву „индустрија“ улазе индустријалци, власници предузећа и рудника из тзв. радничких савета, који шаљу своје претставнике у веће произвођача општинских, среских и градских одбора. Ова изборна група шаље своје претставнике према свом доприносу и учешћу у производњи. Другим речима, онај који је богатији, ко има већу фабрику, има право да пошаље више претставника у веће произвођача општина, срезова и градова“. (Смех).

Смешно би било, другови, кад би ко овоме дао ма какав коментар, кад би се на ове ствари освртао. „Нека пси лају, а наш караван пролази“.

Али, нису само раднички савети, самоуправа произвођача, већ је социјалистичка демократија, у свој својој ширини коју је досада достигла, одлучујући фактор за савлађивање наших проблема и тешкоћа. Народна самоуправаљање код предузећа, општина, среза, града, па ако хоћете, до народне републике и федерације, раздрешило је стваралачке снаге наших народа. Досадашњи резултати код нас су почетни резултати. Иако су огромни, у будућим годинама они ће нам изгледати сасвим мали према резултатима које ће дати стваралачке снаге наших народа раздрешене бирократских стега у нашем систему социјалистичке демократије.

Није чудо, другови, да ниједан иоле објективан странац који је дошао у нашу земљу, није био а да није добио утисак, који су многи од њих изражавали, као да је ушао у кошницу у којој све ври од стваралачког рада милионских народних маса. То је дело социјалистичке демократије, демократизма који су наше масе употребиле на опште наше подизање и напредовање.

Ништа није могло дати такву чврстину политичком јединству радног народа какву је дала социјалистичка демократија. Недавни избори за народне одборе сјајна су потврда тога јединства и доказ да су народне масе искористиле демократију у борби како против непријатеља социјализма који прижељкују повратак капитализма, тако и против бирократа и бирократских појава уопште. Ако ћемо истину говорити, било је код неких другова бојазни да је сувише демократизма, да ће непријатељ узети маха, да се лишавамо опробаних средстава борбе против непријатеља. Било је страха рођеног у свести још неослобођеној од навика и схватања из система који смо одбацили. Непријатељи социјализма и демократије нису пропустили прилику да покушају да се пробију. Овде онде понеки од њих успео је и да се пробије, али посматрајући читав фронт политичке борбе која се водила у току избора, масе радног народа и у граду и у селу потукле су те непријатеље у политичкој борби жешће него што би икаква административна мера могла да их потуче и ућутка.

Угушена је свака „бојазан“ од демократије, јер су избори показали да демократија одбрану социјализма, одбрану саме себе од непријатеља демократије и социјализма предаје у руке радног народа, у најсигурније руке, кадре да утишају и најратоборније реакционаре свуда где су наши радни људи уједињени.

Ако бисмо хтели указати на основе тога јединства радног народа које се тако сјајно манифестовало на изборима за народне одборе, ми бисмо поред онога што је Народна социјалистичка револуција положила у темеље тога јединства радног народа, у тим темељима нашли и политику коју води наша Влада, наша народна власт, политику чије основе изражава и овде предложени друштвени план и буџет. Циљеви ове поли-

тике то су циљеви свих наших трудбеника, то је, најкраће речено, изградња социјализма, борба за социјализам.

Зато сам чврсто уверен да ће друштвени план, како је предложен, бити прихваћен и од радника у фабрикама и од радног сељаштва. Зато ћу и гласати за Предлог друштвеног плана и буџета. (Аплауз).

Претседавајући: За ријеч се јавио народни посланик Марин Цетинић. (Аплауз).

Марин Цетинић (*Изборни срез Дубровник, НР Хрватска*): Другови и другарице народни посланици, уз остале карактеристике које Предлог друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије има у себи свакако је најзначајнија она која одражава јединство наше југословенске привреде, јединство које долази до изражаја како кроз Предлог друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије тако и кроз предлоге друштвених планова народних република и народних одбора. Преко тих планова очитују се не само оне дубоке форме наше социјалистичке демократије, већ се кроз то најбоље види јединство свих наших народа у борби за изградњу онакве друштвене привреде која одговара датим условима, која одговара материјалној снази и привредном богатству наше земље, као и потребама наше земље да се изгради у једну напредну, савремену индустриску земљу.

Издатке за народну одбрану мислим да ће поздравити сваки поштен човјек наше земље, јер нема ниједног радног човјека коме су тековине Народне револуције на срцу а да не би поздравио те издатке, који осигуравају не само несметан развој наше привреде и оних друштвених основа у новој социјалистичкој Југославији преко којих јача и обранбена снага наше домовине и преко којих стоји несметана изградња тих наших нових друштвених односа у нашој земљи.

Даља предност друштвеног плана у овој години, мислим, долази до изражаја кроз самоуправљање непосредних произвођача. Овај Предлог друштвеног плана очитује још шире учешће у расподјели вишка рада са стране непосредних произвођача. То долази у првом реду кроз то што је предлог плана предвидио да даје просјек стопе акумулације а да конкретну стопу за одређено подузеће утврђује народни одбор.

Затим, има друга ствар која долази до изражаја у глави четвртој, а у којој се каже да кад народни одбори и привредна подузећа остваре предвиђену суму прихода како је предвидио друштвени план, вишак оствареног прихода на територији народног одбора односно подузећа расподјељује се са друштвеним планом народног одбора и подузећа. То је свакако снажан потстрек народним одборима и радним колективима, односно непосредним произвођачима да се боре за искоришћавање свих оних резерви које тамо постоје, односно да се боре за што рационалнију производњу, за јачање дохотка, за јачање друштвених фондова, за јачање своје акумулације.

Како рече друг Вукмановић, Предлог друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије рађен је на бази производње постигнуте у току 1952 године. Пошто производња остаје иста, онда се нормално не може ни очекивати да би могло доћи до повишења потрошног фонда, тим више кад знамо тешке последице суше, а ако не може доћи до повишења потрошног фонда онда је јасно да се стандард живота не може повећати према прошлој години. Но, ја сматрам да ово ни у ком случају још не значи да искуство, а у првом реду нови привредни систем, затим већа заинтересованост народних одбора и самих привредних подuzeћа за јачањем својих прихода неће до краја разбуктати снаге радних колектива у борби за већу производност рада, за истјеривање оних уштеда у сировинама и осталом преко чега ће моћи да повише своју производњу а то је онај минимум који се од њих очекује а који су они имали у виду приликом израде Предлога друштвеног плана, тј. да снижење цијена до минимума има за циљ повећање самог животног стандарда.

Друштвени планови народних република такође одражавају оне исте принципе и особине на којима је рађен и Предлог друштвеног плана ФНРЈ. Друштвени план наше Републике Хрватске, у својим основним пропорцијама, док се предлог радио, усклађиван је стално према пропорцијама савезног друштвеног плана. Предлог нашега плана, који смо дали на дискусију, показује исте тенденције у јачању производње које показују и савезни план а то је да производња расте углавном у базичним гранама индустрије, да је пад производње код оних грана које нису могле добити сировине услед последица суше. Треће, да још увијек остају недовољно коришћени неки капацитети у прерађивачкој индустрији, опет из истих разлога о којима је говорио друг Вукмановић, а то је повећана потреба за увозом прехранбених артикала. И, четврто, производња дрвне индустрије мања за 25% услед бриге за заштиту наше дрвне масе.

Међутим, према Предлогу друштвеног плана Народне Републике Хрватске види се да ће производња расти у неким гранама. Тако, на примјер, у току 1953 године појачаћемо производњу електричне енергије у централи Винодол за 28 мегавата, у Коњшчини за 15 мегавата. Затим ћемо појачати производњу нафтиних деривата за 45.000 тона, производњу цемента за 60.000 тона, бешавних цијеви за око 8.000 тона, порцуланских производа нешто за преко 1000 тона итд. Вриједност новостворених производа у току 1953 године у нашој Републици бит ће за нешто око 7 милијарди динара.

Међутим, истовремено имамо пад производње код неких грана. Тако, на примјер, код производње угља 85.000 тона услед исцрпљивања наслуга у Загорским рудницима. Дрвне масе произвешће се мање за 400.000 кубика. Међутим, последице суше осјећају се нарочито и у нашој прехранбеној индустрији. Тако ћемо произвести шећера мање за 3.000 тона, шпирита за 4.000 тона. Затим имамо лагани пад производње код неких

погона прерађивачке индустрије, код целулозе, тако да ће вриједност смањења производње износити нешто око 8 милијарди динара.

Међутим, Предлог друштвеног плана наше Републике водио је рачуна о томе да до јачег изражаја дођу оне ствари које у овогодишњим условима могу да дођу до изражаја код многих других привредних грана. Тако ћемо појачати амортизациону стопу код угоститељства, чије ће повећање бити у односу на 1952 годину више за око 500 милијуна динара. Ово повећање је значајно и због тога што ће наше угоститељство, а у првом реду туристичко угоститељство, моћи довољно да се оспособи и припреми колико за претстојећу сезону, толико и да се подигне на виши ниво.

Што се тиче предлога инвестиција, које савезни Предлог друштвеног плана предлаже, он у односу на нашу Републику обезбијеђује у потпуности генералну линију која је са тим предлогом дата, а то је да ћемо извршити у потпуности све грађевинске радове кључне и капиталне изградње, која је већ започета у нашој Републици, а завршићемо радове у току 1953 године. Завршавањем грађевинских радова ствара се солидна база доста јаком повећању националног дохотка у бруто производима у нашој Републици. Код жељезаре Сисак бит ће повећан капацитет за производњу 60.000 бешавних цијеви и 90.000 тона челика. Нова алуминијумска производња омогућиће 15.000 тона. Затим бит ће појачана, и то осјетљиво, кемијска индустрија. Напримјер, произвешће се 25.000 тона феролегуре и 16.000 тона електрода. Затим се предвиђају инвестиције за јачање жељезничког саобраћаја, за отварање нове жељезничке пруге Книн—Задар, за модернизирање цестовног саобраћаја, за радове на даљем јачању производње електричне енергије и коришћењу водних снага а у првом реду већи и крупни радови на новој хидроцентрали Перућ—Каменица итд.

Ми смо у нашем друштвеном плану, такође према својим могућностима, водили рачуна о томе да појачамо инвестиције у пољопривреди. Ми располажемо могућностима и средствма да ове године пољопривредне инвестиције буду заступљене са 5,8% према 1,3% у 1952 години.

Док је лањске године индустрија била заступљена у маси инвестиција са 82,2, ове године инвестиције за индустрију износе 64,3%. У вези са смањењем инвестиција у индустрији било је могућности да се појачају инвестиције и код саобраћаја и код пољопривреде, а у датим могућностима и код комуналних потреба.

Предлог друштвеног плана наше Републике као и предлози друштвених планова народних одбора сада се налазе на дискусији. Ја сам трам да од ширег захватања у тим дискусијама по предлозима планова, а нарочито планова народних одбора, и од тога колико трудбеничке масе буду широко захватиле ту дискусију, зависи залагање и разумијевање за извршење оних задатака који стоје пред нама према предлозима друштвених планова у нашој земљи.

Пошто овај план, који је предложила Савезна влада, и у своме експозеу образложио друг Вукмановић, одражава линију коју је поста- вио VI конгрес Савеза комуниста Југославије, пошто одражава једин- ство југословенске привреде, самоуправност и још шире учешће труд- беничких маса у управљању производњом и расподјели вишка рада, пошто он утиче и јача нашу социјалистичку демократију, изјављујем да ћу гласати за њега. (Аплауз).

Претседавајући: Ријеч има народни посланик Стане Кавчич.

Стане Кавчич (НР Словенија): Другови и другарице, непуна година дана свакако је врло кратко доба за практичну потврду једног таквог историског збивања као што је радничко самоуправљање и нови при- вредни систем. Али досадашњи резултати који су, поред осталог, врло неповољним објективним условима омогућили и овај Предлог друштве- ног плана за идућу годину, најбољи су доказ да изградња социјализма у Југославији није само ствар руководства, државе и њених органа, него пре свега животна потреба најширих народних маса на челу са радничком класом. Разуме се, многе ствари радницима и органима радничког само- управљања још нису јасне; али јасно је једно: треба ићи напред, а то значи стварати нове друштвене односе, изграђивати социјализам. Тешко се може наћи у историји човечанства друштвена појава која би у тако кратком року и у тако широком размеру била прихваћена од људи, као што су раднички савети и остали органи радничког самоуправљања.

Али поред многих резултата које смо постигли у политичком и еко- номском погледу са радничким саветима и новим привредним системом у овој години, остали су још многи проблеми које треба решити и реша- вати, како бисмо тиме створили, наине мобилисали нове друштвене снаге у изграђивању новог друштвеног поретка. Због тога ми, другови и дру- гарице народни посланици, дозволите да се критички осврнем на неке од тих проблема.

Код нас се много говори и пише о демократској садржини радничког управљања, о правима радника да располажу вишком рада и о разним другим правима које доноси нови привредни систем, и све оне мере које смо предузимали ове године. Нема сумње, све то је итекако потребно и корисно потцртавати. Радне људе треба учити да користе своја права, треба их мобилисати против свега што смета и кочи њихов напредак. Али постоји још ту и нешто друго о чему треба исто тако много говорити.

Одређени степен развитка производних снага условио је наш нови привредни систем. Остати даље у систему тзв. административног соција- лизма, који је био у извесно доба нужан и прогресиван, значило би поред осталог, успорити темпо развитка производних снага. То значи: нико други, никакав државни или привредни апарат, него сами радници јесу сада онај фактор који једино може, а и мора, развијати производне снаге оним темпом који омогућују објективни услови. Радничким управ-

љањем задат је смртни ударац бирократско-државној тенденцији као и свим рестаураторским надама и покушајима некадашњих капиталиста. Али, сам темпо даљег пораста производних снага и продуктивности рада у много чему зависи и од субјективног, идејно-политичког васпитања и утицаја на радничку класу и на радне људе. Могло би се рећи да је тај, да га тако назовем, субјективни моменат утолико и потребнији и важнији уколико је већа општа заосталост и утицај разних остатака прошлости, без разлике у каквом облику живе и делују. Према томе, треба имати стално пред собом следеће смернице:

Прво, да је историски задатак радничког управљања, баш у томе да у што је могуће бржем темпу развија производне снаге и да непрекидно и брзо диже продуктивност рада.

Друго, већа продуктивност рада и развитак социјалистичких односа јесте један јединствени идеолошко-економски процес друштвеног развитка.

Треће, проширивање и учвршћивање демократских права у зависности од материјалних основа друштва, а које се огледају баш и пре свега у продуктивности рада.

Правилност ове поставке види се у нашим практичким, рекао бих свакодневним потребама, које не можемо задовољити никако друкчије, да повећамо наш национални доходак, а он се може повећати само на два начина, и то: новим капацитетима и већом продуктивношћу рада, а и у томе је у крајњој линији прво резултат другог. Ако се има на уму још и то да ми сваким даном пуштамо у погон нова постројења и капацитете, као и то да смо земља са младом радничком класом, онда тек постаје јасно од колике огромне важности је непрекидна борба за већу продуктивност рада. При томе, треба гледати и напред. Ми ћемо постати за известан период времена држава која ће, користећи своја обилна природна богатства, извозити све више индустријских производа. А самим тим у све оштријој форми неминовно ће се постављати проблем цена тих производа, што у крајњој линији зависи пре свега и баш од продуктивности рада.

Већ данас има знакова који говоре о томе да се код нас овај проблем потцењује било због остатака ранијег административног привређивања, било због неправилних и илузорних очекивања добити, коју треба да доноси сам по себи какав год био индустријски објекат.

Зато треба свима руководиоцима из предузећа који говоре о резултатима радничког управљања, о социјалистичкој демократији, а истовремено предлажу смањење стопа, поставити захтев да образложе ову супротност. Предлагање нижих стопа без стварно оправданих већ издалека видљивих објективних узрока, јесте не само покушај да себи створе повољне услове на штету заједнице већ и политичка повреда социјалистичке демократије, којом радни људи, на челу са радничком класом, испуњавају историску улогу градитеља новог друштва. Зато би требало овакве покушаје — а њих има свуда — напасти не само сувим

и статистичким проверавањем цифара и података, него и пре свега са идејно-политичке стране и у име развика социјалистичких друштвених односа.

Ми смо иначе склони да резултате радничког самоуправљања и новог економског система посматрамо и пражимо превише само са политичке и демократско-формалне стране. Наравно, и ове резултате не треба потцењивати. То је свакако велики успех ако радни колективи решавају своје проблеме на демократски начин и у атмосфери социјалистичких односа. Али треба тражити и оцењивати и конкретне привредне резултате, а њих може у крајњој линији донети само већа продуктивност рада.

Наравно, ми бисмо били доста нереални ако бисмо мислили да је дизање продуктивности рада само ствар идеолошког утицаја и политичког рада, који треба више него досада усмеравати у том правцу. Ту је, пре свега, задатак у томе да, с једне стране, отклонимо све оне мере и односе који коче развика продуктивности и да, с друге стране, пронађемо што ефикаснији и што стимулативнији систем, који ће у најширим размерама и на основу објективних економских закона утицати а у неком смислу и терати свакога да усавршава свој посао и рад.

Кочницу и дестимуланс интензивније борбе за већу продуктивност рада налазимо данас код нас у Словенији у следећем:

Прво, бирократизам у свим облицима и манифестацијама. Ми смо у борби против бирократизма учинили много. Налазимо се у фази, као што је рекао друг Кардељ, коначне победе социјализма над бирократизмом. Али он још живи међу нама, живи у схватањима и навикама људи. Понекад се чак позива на традиције и искуство послератне изградње; дејствује у име „осигурања“ несметаног деловања појединих друштвених збивања; изражава се у виду великог страха пред деловањем објективних економских закона, мада они делују независно од тога да ли их се ко плаши или не; интервенише у име „социјалистичке“ правде и једнакости; командује и наређује под изговором да треба послове свршавати и то нарочито у предузећима; иступа са разним рентабилним или нерентабилним рачуницама, без стварних, на основу објективних економских закона проверених чињеница. И у сам нов привредни систем почеле су да се шверцују неке бирократске тенденције. Узмимо, например, стимулацију. Има људи који мисле да ће стимулација деловати, ма колико она била мала, рецимо симболичка. Наравно пракса каже да од тога нема ништа друго осим компромитовања једног заиста ефикасног инструмента за бољи рад, ако је правилно постављен и употребљен. Све ове прјаве могу само да продужавају живот на смрт осуђеног осуђеника поред осталог и због неких рупа у новом привредном систему, а све то је озбиљна препрека бржем порасту продуктивности рада.

Друго, нарушавање социјалистичког принципа награђивања, односно преспора ликвидација административних и уравниловских остатака из нашег тарифног система. Ово је један од најкомпликованијих про-

блема, који треба решавати, како би ослободили многе нове снаге за већу продуктивност. Већ сама чињеница да ми стављамо под готово исте прописе награђивања један рудник или жељезару као и једно извозно предузеће — мада су могућности зараде, повећања продуктивности рада и шпекулације врло различите — говори о нашој крутости и једностраности, која сигурно није најбољи стимуланс за рад. Треба имати на уму и то, да смо наследили из административног социјализма платни систем који је у суштини признавао једнаку плату за једнаки посао (уколико рад није био нормиран и уколико су норме биле реалне, мада и норме нису статичке већ динамичке и променљиве) значи једнаку плату за неједнаку продуктивност, што је у супротности са социјалистичким принципом награђивања: од свакога по његовим способностима, свакоме према раду. Наравно, у прелазном периоду, а поготово у једној тако заосталој, историски, политички и национално компликованој земљи као што је наша, немогућно је — а и неправилно и за социјализам штетно — преко ноћи извести, односно декретирати доследно социјалистички принцип награђивања. Њега треба уводити постепено, непрекидном борбом, не дајући при томе никоме такве концесије које би почеле да споре развитак наших производних снага. А таква ситуација може наступити у следећа два случаја: прво — будемо ли сувише брзо уводили оно што треба да уводимо тек сутра; и друго — ако бисмо данас остали на ономе што је било јуче. Како сада стоје ствари, изгледа ми, да бисмо пре могли запасти у другу грешку него у прву. Социјалистичка изградња доноси постепену ликвидацију несразмерности између напредних и заосталих, а самим тим и постепену ликвидацију несразмерности у продуктивности рада између првих и других. А све ово се не врши спонтано и само од себе, али тако да први чека другог, већ кроз упорну борбу и у непрекидном кретању напред читаве заједнице југословенских народа.

Трећу сметњу бржем подизању продуктивности рада претстављају разне опортунистичке назовисоцијалне мере и схватања. Ево у чему се они одражавају. Пре свега у схватању, да смо социјалистичка земља и да због тога не треба и немогућно је говорити радницима да боље раде. Разуме се да код нас нема места за капиталистичко терање и гоњење на рад, али од бољег рада, од веће продуктивности имаће непосредне користи баш непосредни произвођачи. Ако упоредимо степен развитка производних снага и животни стандард радних људи, онда смо земља са релативно највећим стандардом на свету. Узгред речено, многи наши критичари упоређују животни стандард неких западних индустријских земаља са нашим, независно од степена производних снага на Западу и код нас. Оваква упоређења, нема сумње, испадају за нас неповољно, али она и не могу да издрже никакву озбиљну критику, и њих могу да праве људи, који нису наши пријатељи или људи који не разумеју суштину деловања објективних економских закона. Ниједна држава на свету није за тако кратко време и у тако тешким условима то-

лико учинила за животни стандард радних људи као што је наша. Због тога, нема смисла страховати да ће испасти непопуларно ако се говори о томе да треба више и боље производити са истим средствима и за исто време. Један од видова заосталости, са којом социјалистички развитак и једна заиста социјалистичка политика мора да се ухвати у коштац, јесте баш и у томе да не подржава захтеве којима је циљ на штету заједнице надокнадити губитке због слабог господарења, лоше организације, сопствене немарности, дезинтересованости, алчквости, итд. Нарочито локални политички фактори су склони да у име „добре политичке ситуације“ попуштају или чак подупиру таква схватања, теорије и захтева, мислећи да тиме таквим колективима помажу, а уствари им одмажу. На основу таквих схватања долази и до несразмерног оптерећења појединих колектива, што нужно мора да ствара политичке проблеме и да дестимулативно делује у оба правца. Није потребно нарочито доказивати да у таквим приликама и не може бити говора о развитку заиста социјалистичких односа. Развитак социјалистичких односа у садашњој етапи неминовно тражи ликвидацију таквих појава, јер оне уносе у данашњицу накарадна схватања о социјалистичким правима и дужностима и као таква воде стагнацији производних снага.

Другови и другарице, предложени Друштвени план за 1953 годину осигурава изградњу оних материјалних база које омогућују доследну социјалистичку политику у нашој земљи.

Он, својим темељним принципима, а нарочито са изменама и допунама које предлаже у глави IV Одбор за привредни план и финансије, представља и успешно средство за отклањање свих оних спрери које сметају бржем порасту продуктивности рада и зато ћу гласати за њега. (Аплауз).

Претседавајући: Ријеч има народни посланик Комнен Церовић.

Комнен Церовић (*Изборни срез плеваљски, НР Црна Гора*): Другови и другарице народни посланици, у дискусији о Предлогу закона о друштвеном плану и о Предлогу закона о савезном буџету било би излишно да понављам оно што су другови већ говорили: да је он дошао као резултат дискусије и у републикама и у радним колективима и у народним одборима; да су оправдане примједбе усвојене а да ће се и после тога наши колективи и даље борити за повећање стопе акумулације и за обезбијеђење средстава која се предлажу. Ми немамо разлога у то да сумњамо, јер смо се већ у протеклој години увјерили да су средства била не само остварена него и премашена и да је интерес предузећа за друштвени план за ову годину био велики. Због тога можемо са сигурношћу очекивати она средства која треба да се обезбиједе извршењем планова од стране радних колектива.

Ја сам хтио да споменем — и поред тога што је план усклађен и што одговара реалним могућностима наше земље — да су конкретно код нас извјесно поремећење плана изазвале задње поплаве у Црној

Гори и Херцеговини. Ја не мислим да то износим из неких нарочитих разлога, јер не сумњам да ћемо и у том погледу добити подршку и помоћ Савезне владе, него износим то због тога да бих подвукао да су ове поплаве и непогоде, поред суше која је обиљежила цио наш план, наступиле у вријеме када је овај план и буџет већ био направљен.

Даље, хтио сам још посебно да поздравим што је на насловном списку кључних објеката за ову годину у Предлогу друштвеног плана унета изградња пруге Београд—Бар. Сигуран сам да овдје тумачим расположење читавог црногорског народа и нарочито одушевљење због приступања изградњи те пруге, иако су услови у којима је ове године прављен план, с обзиром на сушу и непогоде, тежи од прошлогодишњих. Ипак се баш ове године пришло изградњи овог крупног, тешког и скупог објекта, објекта чија ће изградња трајати дуже вријеме.

Изградња ове пруге има своју врло велику и мучну историју. Ја не мислим много о томе да говорим. Чињеница је, да су још у бившој Југославији, одмах после уједињења, почеле дискусије и комбинације за активирање и саобраћајно повезивање економски заосталих крајева а да је ова пруга била један од најмаркантнијих објеката којима је требало ријешити економска питања тих крајева. Ја овдје конкретно мислим на Црну Гору, иако ова пруга има да веже и много више тих заосталих крајева. Чак су се и посланици из Црне Горе и Санџака, — који су, као припадници разних партија, били политички међусобно закрвљени — ујединили у политичкој борби на том питању, нашли су јединствено гледиште и 1921/22 године одржавали конференције, подносили влади меморандуме, давали документације (реалне и не-реалне) стратешке, културне, привредне итд. А као одговор на то био је да је један од радикалних главара, који су тада били на власти, Пашић или неко други, рекао: „Када сте се на том питању сложили — та се пруга никада неће градити у овој земљи!“

То се заиста и догодило. Питање ове пруге остало је на дневном реду у свим доцнијим плановима, у циљу пропаганде, и о њој се причало за читаво вријеме бивше Југославије.

Међутим, код нас, након седам година после рата прилази се изградњи овако тешког и крупног објекта као што је пруга Београд—Бар. Зашто су се на том питању нашли јединствени сви закрвљени тадашњи политичари у Црној Гори? Нашли су се зато што ту није требало много памети да се увиди да је то животно питање за развитак и напредак тих крајева, за коришћење домаћих средстава, унутрашњих резерви итд. С друге стране, зашто су бивши владајући фактори тако упорно одбацивали изградњу једне такве пруге којом би се извршило повезивање читавог овог подручја са жељезничким саобраћајем и излазом на море? Одбацивали су зато што озбиљно нису мислили на то, што је у првом реду то подручје требало да послужи као средство за политичко поткусуривање и што нису били заинтересовани дати тако велике инвестиције кад су имали за то да добију по Југославији масније залогоје.

Ми већ почињемо са изградњом те пруге са крупним износом од 4 милијарде динара. Већ су узете у рад две дионице Титоград—Бар. Ми смо се оријентисали на градњу ове пруге због тога што се стварно не може замислити индустријализација, електрификација и изградња социјализма ако се нема основне везе са основним подручјем, са Југославијом, ако нема тог саобраћаја онда се не могу искоришћавати постојећа средства у том подручју, а таквих средстава у Црној Гори и другим крајевима кроз које треба да прође ова пруга има у знатној мјери. Ја говорим о Црној Гори зато што је она сматрана као најпасивнији крај у нашој земљи. Међутим, кад смо анализирали економске факторе и рад наших предузећа, ми смо видјели да се они сукобљавају са проблемом рентабилитета. Рецимо у дрвној индустрији, у којој ми експлоатишемо свега 50% од онога колики би капацитет могли да постигнемо а од свега тога 50% губимо, јер се не транспортује, пошто се може возити само оно што је најбољег квалитета, а остало пропада, пропада само због тога што немамо чиме да га превеземо. Исти је случај и на истраживачким радовима. На експлоатацији олова и цинка на Шупљој Стијени, имамо тешкоћа стога што су саобраћајна средства слаба, а тамо је тешко поставити флотацију јер је железничка пруга удаљена преко 90 км. Или, налазишта угља у Пљевљу и околини позната су вјекovima, али ће она остати мртво богатство све док се не повежу пругом.

То не важи само за индустрије већ и за пољопривреду. У нашем подручју, где нема никаквих саобраћајних веза, рецимо северно подручје, тамо се годишње коље око 400.000 грла ситне и од 50 до 60 хиљада крупне стоке. Месо је тамо сада и по 50 динара килограм. Због чега? Због тога што је тамо на лицу места мало потрошача, а извоз у друге крајеве Југославије или на инострано тржиште је потпуно онемогућен. Јер, ако би се та стока тјерала на дуги марш онда ни квалитетно ни квантитетно више не би одговарала захтјевима тржишта.

У таквим условима, разумије се, није било тешко увидјети да је рјешење изградње ове пруге животна питање цијелог овог пространог подручја. На пример, на Приморју ми сад имамо неких 50.000 тона соли које не можемо да пласирамо, јер немамо саобраћаја а продукција соли кошта преко дванаест пута мање него њен транспорт. Или, на примјер, на Приморју, колико сам био у контакту са посјетиоцима, како домаћим тако и страним, сви они кажу — да је тамо врло лијепо, да постоје услови за развитак туризма. Међутим, све то без саобраћаја остаје мртво, јер наши људи, под садашњим тешким условима не могу да дођу у те лијеке крајеве и опоравилишта.

Пошто је то за нас кључни објекат ми морамо мислити на све мјере које ће обезбиједити да се он заврши, тако да ћемо му подредити све друге послове. Њиме треба да дамо подлогу и економску основу за даљу индустријализацију и коришћење свих оних богатстава којих има у Црној Гори и Санџаку. Инвестиције за градњу магистрале Београд—Бар претстављају величину нашег настојања да у таквим условима не-

посредно иза рата приђемо тако крупном објекту коме се прије рата нико није могао ни усудити да га прави. То, даље, показује како одлучну борбу водимо за изградњу социјализма и за ликвидацију пасивности појединих земаља и крајева Југославије.

Због свега тога, а и због опште линије коју је пројекат закона дао, а који је друг Вукмановић образложио, изјављујем да ћу гласати за. (Аплауз).

Претседавајући: Листа пријављених говорника је исцрпена и тиме смо завршили прву и другу точку дневног реда заједничке сједнице. Пошто, према Пословнику, вијећа на својим посебним сједницама треба да рјешавају о поднетим законским приједлозима, то закључујем ову заједничку сједницу. Идућа заједничка сједница на којој ће се расправљати трећа и четврта точка дневног реда заказат ће се писменим путем.

Обавјештавам Народну скупштину да ће се посебне сједнице оба вијећа, Савезног вијећа и Вијећа народа, одржати сутра, 27 овог мјесеца, у 10 часова.

(Седница је закључена у 18,35 часова).

VEĆE NARODA

Sedamnaesta sednica

(27 decembra 1952)

Početak u 10,20 časova.

Pretsedavao predsednik Veća naroda Josip Vidmar.

Pretsednik: Otvaram sedamnaestu sednicu Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Skender Kulenović. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Skender Kulenović (*NR Bosna i Hercegovina*) čita zapisnik sednice od 25 decembra 1952 godine.

Pretsednik: Ima li primedaba na zapisnik? (Nema). Pošto prime-dama nema, zapisnik se overava.

Pre prelaza na dnevni red, izvolite čuti saopštenja. Veće naroda pri-milo je izveštaj Administrativnog odbora o pregledu celokupnog račun-sko-finanskog poslovanja kase Veća naroda Narodne skupštine FNRJ za period januar—mart 1952 godine, april—juli iste godine i juli—septembar iste godine. Predlažem da Veće odmah sasluša ovaj izveštaj. Prima li se ovaj predlog? (Prima).

Molim izvestioca Administrativnog odbora druga Krsta Filipovića da pročita izveštaj.

Krsto Filipović (*Autonomna Kosovsko-metohiska Oblast — NR Sr-bija*) (čita):

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

VEĆE NARODA

Administrativni odbor

Br. 13

25 decembra 1952 god.

Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Na osnovu čl. 101 stav 2 Poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ a u vezi čl. 3 Uredbe o izvršenju budžeta podnosimo

I Z V E Š T A J

O REDOVNOM PREGLEDU KASE I CELOKUPNOG RAČUNSKO-BLAGAJ-
NICKOG POSLOVANJA PO BUDŽETU VEĆA NARODA NARODNE SKUP-
ŠTINE FNRJ ZA PERIOD JANUAR—MART 1952, APRIL—JUNI 1952
I JULI—SEPTEMBAR 1952 GODINE

Na osnovu detaljnog pregleda svih uplatnih i isplatnih dokumenata kao i izveštaja Narodne banke ustanovljeno je da je poslovanje Veća naroda Narodne skupštine FNRJ u navedenim periodima vršeno pravilno i da su svi dokumenti snabdeveni naredbom i nalogom za isplatu i potpisani od strane nadležnog naredbodavca i računopolagača pa zato predlažemo da se odgovorni naredbodavac i računopolagač za poslovanje u određenom vremenu razreše odgovornosti.

Za izvestioca određen je Krsto Filipović.

Pretsednik
Administrativnog odbora Veća naroda
Milan D. Smiljanić, s. r.

Pretsednik: Čuli ste izveštaj Administrativnog odbora. Traži li ko reč? (Ne javlja se niko). Stavljam izveštaj na glasanje. Ko je za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ko je protiv? (Niko).

Objavljujem da je izveštaj Administrativnog odbora o pregledu računsko-finaniskog poslovanja primljen jednoglasno.

Veće naroda primilo je izveštaj od Mandatno-imunitetskog odbora u kome se predlaže poništenje mandata Vojislavu Srzentiću. Predlažem da Veće sasluša odmah ovaj izveštaj. Prima li se ovaj predlog? (Prima).

Molim izvestioca Mandatno-imunitetskog odbora druga Radivoja Davidovića da pročita izveštaj.

Radivoj Davidović (čita):

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
VEĆE NARODA
Mandatno-imunitetski odbor
Broj 9
26-XII-1952 god.
Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Mandatno-imunitetski odbor primio je preko Pretsednika Veća naroda presudu Okružnog suda za grad Beograd K. Br. 750/51 od 15 januara 1952 godine kojom je Vojislav Srzentić osuđen na kaznu strogog zatvora u trajanju od petnaest godina, na kaznu ograničenja građanskih prava u trajanju od četiri godine i na oduzimanje odlikovanja.

Pošto je Odbor utvrdio da je Prezidijum Narodne skupštine FNRJ pravilno dao odobrenje za vođenje krivičnog postupka protiv narodnog

poslanika Vojislava Srzentića i pošto je sudskom presudom imenovani osuđen kaznom strogog zatvora i kaznom ograničenja građanskih prava, Odbor predlaže Veću da se mandat Vojislava Srzentića poništi.

Razmatrajući izborna akta i kandidatske liste Odbor predlaže Veću da na mesto osuđenog Vojislava Srzentića oglasi i pozove za narodnog poslanika prvog zamenika sa kandidatske liste Narodnog fronta Narodne Republike Crne Gore za izbore narodnih poslanika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ Drakić Spasu iz Titograda.

Podnoseći ovaj izveštaj, Mandatno-imunitetski odbor moli Veće da ga izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio Radivoja Davidovića.

Sekretar
Vuko Radović, s. r.

Pretsednik
Mandatno-imunitetskog odbora
Aleksa Tomić, s. r.

Članovi:

Radivoj Davidović, s. r., Nikola Martinoski, s. r.

Pretsednik: Otvaram diskusiju o ovom izveštaju. Traži li ko reč? (Ne javlja se niko). Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam izveštaj Mandatno-imunitetskog odbora na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ko je protiv? (Niko).

Objavljujem da je izveštaj Mandatno-imunitetskog odbora primljen jednoglasno. Za narodnog poslanika biće pozvan drug Spaso Drakić.

Prelazimo na dnevni red. Prva tačka dnevnog reda jeste glasanje o Predlogu društvenog plana FNRJ za godinu 1953. Diskusija o ovom zakonskom predlogu i pretres zaključeni su na zajedničkoj sednici oba veća a ovde ćemo samo glasati o predlogu. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema).

Objavljujem da je Predlog društvenog plana Federativne Narodne Republike Jugoslavije za godinu 1953 usvojen jednoglasno.

Druga tačka dnevnog reda je glasanje o Predlogu budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (Savezni budžet) za godinu 1953. Pošto je pretres obavljen na zajedničkoj sednici prelazimo na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema).

Objavljujem da je Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (Savezni budžet) za godinu 1953 u Veću naroda prihvaćen jednoglasno.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o opštredržavnom završnom računu za godinu 1951.

Molim izvestioca Odbora za privredni plan i finansije Radivoja Davidovića da podnese izveštaj.

**Izvestilac Odbora za privredni plan i finansije Radivoj Ravidović
(čita):**

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
VEĆE NARODA
Odbor za privredni plan i finansije
Br. 29

Beograd
24-XII-1952 godine

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ na svojoj sednici održanoj 23 decembra 1952 godine pretresao je Predlog zakona o opštredržavnom završnom računu za 1951 godinu dostavljen mu od Pretsednika Veća naroda koji je Vlada FNRJ podnela Narodnoj skupštini FNRJ na razmatranje i odobrenje a u smislu čl. 63 Ustava FNRJ.

Pristupivši diskusiji po ovom predlogu, posle saslušanja obrazloženja poverenika Vlade FNRJ, Odbor je utvrdio sledeće:

Da je opštredržavni budžet za 1951 godinu izvršavan kako je odobren saglasno zakonskim propisima i datim ovlašćenjima, da su prihodi ostvareni sa 92,4% od predviđenih iznosa i da su rashodi izvršeni sa 99,8% od iznosa odobrenih budžetom, kao i da je višak izvršenih rashoda nad prihodima posledica sprovođenja privredno-upravnih mera i prelaza ustanova na snabdevanje po slobodno formiranim cenama.

Isto tako ovom završnom računu, kao njegov sastavni deo, priložen je i obračun isplaćenih obaveza po svima budžetima na osnovu ovlašćenja iz čl. 10 Zakona o budžetu Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1952 godinu, čime su raščišćeni odnosi između budžeta i privrednih preduzeća prilikom prelaza na novi privredni sistem.

Dostavljajući ovaj predlog, Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda moli Veće da ga u celosti usvoji.

Za izvestioca određen je Radivoj Davidović.

Sekretar
Radivoj Davidović, s. r.

Potpretsednik
Odbora za privredni plan
i finansije
Vlajko Begović, s. r.

Članovi:

Vasil Gjorgov, s. r., Josip Jeras, s. r., Beno Kotnik, s. r., Milosav Milosavljević, s. r., Kiril Miljevski, s. r., Milija Kovačević, s. r., Radisav Nedeljković, s. r., Mile Peruničić, s. r., Kosan Pavlović, s. r., Aleksa Tomić, s. r., Aleksandar Šević, s. r., Josip Šestan, s. r., Radivoje Jovanović, s. r.

Pretsednik: Čuli ste izveštaj. Otvaram diskusiju po ovom zakonskom predlogu. Traži li ko reč? (Ne javlja se niko) Prelazimo na glasanje. Ko glasa za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ko je protiv? (Niko).

Objavljujem da je Predlog zakona o opštredržavnom završnom računu za godinu 1951 u Veću naroda jednoglasno usvojen.

Na ovaj način mi smo iscrpili dnevni red sedamnaeste sednice Veća naroda. Međutim, ja ne bih ovu sednicu zaključio nego određujem kratak odmor da bismo se upoznali sa radom Saveznog veća i da saznamo da li su u Saveznom veću prihvaćeni svi ovi zakonski predlozi u istom tekstu kao i u Veću naroda. Molim drugove poslanike da se ne razilaze.

(Posle odmora)

Pretsednik: Nastavljamo rad. Obaveštavam da su svi zakonski predlozi koji su bili na dnevnom redu izglasani i u Saveznom veću u istovetnim tekstovima u kojima su izglasani i u Veću naroda. Prema tome, Narodna skupština FNRJ usvojila je sledeće zakone:

1) Društveni plan Federativne Narodne Republike Jugoslavije za godinu 1953;

2) Budžet Federativne Narodne Republike Jugoslavije (Savezni budžet) za 1953 godinu; i

3) Zakon o opštredržavnom završnom računu za 1951 godinu.

Svi ovi zakoni biće dostavljeni Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ na objavljivanje.

Ovim zaključujem današnju sednicu Veća naroda Narodne skupštine FNRJ i molim za ovlašćenje da sa sekretarom mogu potpisati zapisnik današnje sednice. Da li se Veće slaže sa ovim predlogom? (Slaže).

Objavljujem da će se zajednička sednica oba veća održati za 15 minuta.

(Sednica je zaključena u 10,55 časova).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Осамнаеста седница

(27 децембра 1952)

Почетак у 10,25 часова.

Претседавао потпретседник Савезног већа **Фрањо Гажи**.

Приликом уласка у дворану, чланове Савезне владе на челу са претседником Владе ФНРЈ маршалом Југославије Јосипом Брозом Титом и чланове Претседништва Савезног већа народни посланици поздрављају бурним аплаузом.

Потпретседник: Отварам осамнаесту сједницу Савезног вијећа Народне скупштине ФНРЈ.

Записник данашње сједнице водиће Наум Наумовски.

Молим секретара да прочита записник XVII сједнице Савезног вијећа.

Секретар Наум Наумовски (*Изборни срез град Скопје I, НР Македонија*) чита записник седамнаесте седнице од 25 децембра 1952 године.

Потпретседник: Да ли има примједба на прочитани записник? (Нема). Пошто примједба нема, записник се овјерава.

Прије преласка на дневни ред требало би да саслушамо ова саопћења.

Савезно вијеће примило је извјештај Административног одбора о прегледу цјелокупног рачунско-благајничког пословања и касе по буџету Савезног вијећа Народне скупштине ФНРЈ за период јануар—март 1952, април—јуни 1952 и јули—септембар 1952 године.

Молим извјестиоца друга Ивицу Гретића да прочита извјештај.

Извјестилац Административног одбора Ивица Гретић (*Изборни срез Иванец, НР Хрватска*) (чита):

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Административни одбор

25 децембра 1952 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

На основу чл. 101 став 2 Пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ, а у вези чл. 3 Уредбе о извршењу буџета подносимо

ИЗВЕШТАЈ

О РЕДОВНОМ ПРЕГЛЕДУ КАСЕ И ЦЕЛОКУПНОГ РАЧУНСКО-БЛАГАЈНИЧКОГ ПОСЛОВАЊА ПО БУЏЕТУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ ЗА ПЕРИОД ЈАНУАР—МАРТ 1952, АПРИЛ—ЈУНИ 1952 И ЈУЛИ—СЕПТЕМБАР 1952 ГОДИНЕ

На основу детаљног прегледа свих уплатних и исплатних докумената као и извештаја Народне банке установљено је да је пословање Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ у наведеним периодима вршено правилно и да су сви документи снабдевени наредбом и налогом за исплату и потписани од стране надлежног наредбодаваца и рачунополлагача па зато предлагемо да се одговорни наредбодавац и рачунополлагаач за пословање у одређеном времену разреши одговорности.

За известиоца одређен је Ивица Гретић.

Претседник

Административног одбора Савезног већа

Станка Веселинов, с. р.

Потпретседник: Чули сте извјештај Административног одбора о прегледу рачунско-благајничког пословања по буџету Савезног вијећа. Жели ли ко ријеч о овом извјештају? (Не јавља се нико). Да ли Вијеће усваја овај извјештај? (Усваја). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је извјештај Административног одбора примљен.

Президијум Народне скупштине ФНРЈ известио је Савезно вијеће да је својим актом број 71 од 29 августа 1952 године, сагласно овлашћењу из чл. 69 став 2 Устава ФНРЈ, у времену кад Народна скупштина ФНРЈ није била на окупу, одобрио лишавање слободе и покретање кривичног поступка против народног заступника Савезног вијећа за Срез дебарски Џафера Кодре. У акту који је упутио, Президијум даје објашњење из кога се види да је Џафер Кодра ширио непријатељску пропаганду на линији Информбироа као и то да је ступио у службу албанске шпијунско-обавештајне службе достављајући јој у току 1951 и 1952 године шпијунске податке и тиме починио кривична дјела предвиђена у чл. 105 и 118 Кривичног законика. На основу чл. 33 Пословника Са-

везног вијећа Президијум нам је доставио ову своју одлуку на накнадну потврду.

Предлажем да Вијеће одмах приступи разматрању овог извјештаја. Прима ли се овај приједлог? (Прима).

Да ли ко од народних заступника Савезног вијећа жели да говори поводом ове одлуке Президијума Народне скупштине ФНРЈ? (Не јавља се нико). Стављам овај приједлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Савезно вијеће потврдило одлуку Президијума Народне скупштине ФНРЈ о одобрењу лишења слободе и покретања кривичног поступка против Џафера Кодре, народног заступника за Срез дебарски.

Накнадно смо примили молбе слиједећих народних заступника да им се одобри отсуство са VI редовног засједања Народне скупштине ФНРЈ (другог сазива), и то: Милке Куфрин, Блажа Јовановића, Светислава Трифуновића, Немање Влатковића и Ивана Гранђе.

Предлажем да се именованим народним заступницима одобри отсуство за вријеме трајања овог засједања. Да ли се прихвата овај приједлог? (Прихвата). Објављујем да су тражена отсуства одобрена.

Прелазимо на дневни ред. На дневном реду су као прва и друга точка гласање о Приједлогу друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953 и гласање о Приједлогу буџета ФНРЈ (Савезни буџет) за 1953 годину.

Пошто је по овим законским приједлозима закључен претрес на заједничкој сједници, то је остало само да се о њима гласа. Стављам редом први и други приједлог закона на гласање.

Ко је за приједлог друштвеног плана ФНРЈ за годину 1953 како је предложен, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је Приједлог друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953 у Савезном вијећу једногласно прихваћен. (Аплауз).

Ко је за Приједлог буџета Федеративне Народне Републике Југославије (савезни буџет) за 1953 годину, како је предложен, молим да дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је Приједлог буџета Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину у Савезном вијећу једногласно прихваћен. (Аплауз).

Прелазимо на прећу точку дневног реда: претрес Приједлога закона о опћедржавном завршном рачуну за 1951 годину.

Молим извјестиоца Одбора за привредни план и финансије Ристу Антуновића да прочита извјештај.

Известилац Одбора за привредни план и финансије Риста Антуновић (чита):

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ
Одбор за привредни план и финансије
Бр. 29
24-XII-1952 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Одбор за привредни план и финансије Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ на својој седници одржаној 23 децембра 1952 године претресао је Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1951 годину достављен му од Претседника Савезног већа који је Влада ФНРЈ поднела Народној скупштини ФНРЈ на разматрање и одобрење а у смислу чл. 63 Устава ФНРЈ.

Приступивши дискусији по овом предлогу, после саслушања образложења повереника Владе ФНРЈ, Одбор је утврдио следеће:

Да је општедржавни буџет за 1951 годину извршаван како је одобрен сагласно законским прописима и датим овлашћењима, да су приходи остварени са 92,4% од предвиђених износа и да су расходи извршени са 99,8% од износа одобрених буџетом, као и да је вишак извршених расхода над приходима последица спровођења привредно-управних мера и прелаза установа на снабдевање по слободно формираним ценама.

Исто тако овом завршном рачуну, као његов саставни део, приложен је и обрачун исплаћених обавеза по свима буџетима на основу овлашћења из члана 10 Закона о буџету Федеративне Народне Републике Југославије за 1952 годину чиме су рашчишћени односи између буџета и привредних предузећа приликом прелаза на нови привредни систем.

Достављајући овај предлог, Одбор за привредни план и финансије Савезног већа моли Веће да га у целости усвоји.

За известиоца одређен је Риста Антуновић.

За Секретара
Риста Антуновић, с. р.

Претседник
Одбора за привредни план и финансије
Јован Веселинов, с. р.

Чланови:

Љубо Бабић, с. р., Комнен Церовић, с. р., Тоне Фајфар, с. р., Јанез Хрибар, с. р., Филип Лакуш, с. р., Воја Лековић, с. р., Милош Минић, с. р., Ђока Пајковић, с. р., Пашко Ромац, с. р., Добросав Томашевић, с. р., Добривоје Радосављевић, с. р., Анте Раос, с. р.

Потпретседник: Чули се извјештај извјестиоца Одбора за привредни план и финансије.

Ко жели да узме ријеч у дискусији о овом законском приједлогу? (Не јавља се нико).

Пошто се нико не јавља за ријеч, стављам овај законски приједлог на гласање. Ко је за Приједлог закона о опћедржавном завршном рачуну за 1951 годину, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема).

Објављујем да је Приједлог закона о опћедржавном завршном рачуну за 1951 годину у Савезном вијећу једногласно прихваћен. (Аплауз).

На овај начин ми смо исцрпили дневни ред осамнаесте сједнице Савезног вијећа. Обавјештавам вас да су на сједници Вијећа народа сви законски приједлози који су били на дневном реду нашег вијећа изгласани и у Вијећу народа у истовјетним текстовима у којима су изгласани и у Савезном вијећу. На тај начин Народна скупштина ФНРЈ је усвојила:

1) Друштвени план Федеративне Народне Републике Југославије за годину 1953;

2) Буџет Федеративне Народне Републике Југославије (Савезни буџет) за 1953 годину, и

3) Закон о опћедржавном завршном рачуну за 1951 годину.

Сви ови закони бит ће, сагласно Уставу и Пословнику, достављени Президијуму Народне скупштине ФНРЈ на објављивање.

Овим закључујем осамнаесту сједницу Савезног вијећа и молим за овлаштење да председавајући и секретар могу потписати записник ове сједнице. (Одобрава се).

Објављујем да ће се заједничка сједница одржати за 15 минута.

(Седница је закључена у 10,35 часова).

ZAJEDNIČKA SEDNICA VEĆA NARODA I SAVEZNOG VEĆA

Devetnaesta sednica

(27 decembra 1952)

Početak u 11,05 časova.

Pretsedavao predsednik Veća naroda **Josip Vidmar**.

Pretsedavajući: Otvaram devetnaestu zajedničku sednicu Veća naroda i Saveznog veća Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Zapisnik ove sednice vodiće sekretar Veća naroda Skender Kulenović.

Izvolite saslušati zapisnik osamnaeste zajedničke sednice. Molim druga sekretara da pročita zapisnik.

Sekretar Skender Kulenović čita zapisnik osamnaeste zajedničke sednice od 26 decembra 1952 godine.

Pretsedavajući: Ima li primedaba na ovaj zapisnik? (Niko se ne javlja). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava.

Prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu je, kao treća tačka, pretres Predloga odluke Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije o potvrdi ukaza Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ donesenih u vremenu između V i VI redovnog zasjedanja (drugog saziva). Molim druga sekretara Kulenovića da pročita predlog odluke.

Sekretar (čita):

P R E D L O G

ODLUKE NARODNE SKUPŠTINE FNRJ O POTVRDI UKAZA PREZIDIJUMA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ DONESENIH U VREMENU IZMEĐU V I VI REDOVNOG ZASEDANJA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ (DRUGOG SAZIVA) SAGLASNO ČL. 74 TAČ. 6, 13 I 15 USTAVA FNRJ

Na osnovu člana 74 tač. 6, 13 i 15 Ustava FNRJ i čl. 3 i 13 Poslovnika Narodne skupštine FNRJ za zajedničke sednice Saveznog veća i Veća naroda, Narodna skupština FNRJ na svojoj XIX zajedničkoj sednici, održanoj na VI redovnom zasjedanju (drugog saziva) 27 decembra 1952 godine, donela je odluku koja glasi:

Potvrđuju se ukazi koje je Prezidijum Narodne skupštine FNRJ doneo na osnovu čl. 74, tač. 6, 13 i 15 Ustava FNRJ u vremenu između

V i VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine FNRJ (drugog saziva), i to:

1. Ukaz o privremenom finansiranju narodnih republika, autonomnih i administrativno-teritorijalnih jedinica; U. Br. 588 od 5 aprila 1952 godine;

2. Ukaz o izmeni prosečnih stopa akumulacije i fondova utvrđenih u Zakonu o društvenom planu Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1952 godinu; U. Br. 1387 od 25 jula 1952 godine;

3. Ukaz o izmeni prosečnih stopa akumulacije i fondova utvrđenih u Zakonu o društvenom planu Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1952 godinu; U. Br. 1772 od 16 oktobra 1952 godine;

4. Ukaz o razrešenju ministra-generalnog sekretara Vlade FNRJ Ljubodraga Đurića; U. Br. 1917 od 10 novembra 1952 godine;

5. Ukaz o razrešenju od dužnosti potpredsednika Vlade FNRJ Blažoja Neškovića; U. Br. 1933 od 15 novembra 1952 godine;

6. Ukaz o razrešenju od dužnosti ministra pomorstva Vlade FNRJ Baće Maksa; U. Br. 1976 od 22 novembra 1952 godine;

7. Ukaz o popisu stanovništva na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije na dan 31 marta 1953 godine; U. Br. 2119 od 17 decembra 1952 godine.

Pretsedavajući: Traži li ko reč o ovom predlogu? (*Radivoj Davidović:* Molim za reč.) Izvolite. Ima reč drug Davidović.

Radivoj Davidović: Drugarice i drugovi narodni poslanici, ja ne znam da li je ovo što ću reći sasvim u skladu sa Poslovnikom, ali primjećujem da u spisku ovih ukaza odnosno odluka za koje se traži odobrenje Narodne skupštine nema jedne vrlo važne odluke — Odluke o prekidanju odnosa sa Vatikanom zbog neprijateljske delatnosti Vatikana prema narodima Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Predlažem da se, ukoliko to nije moguće u ovom spisku, posebnom odlukom odobri odnosno da Skupština izrazi svoju saglasnost sa Odlukom o prekidanju diplomatskih odnosa sa Vatikanom. (Aplauz).

Pretsedavajući: Odbor za inostrane poslove dostavio je Predsedništvu pismo koje ću ja staviti na dnevni red, a, zaista, i vaš predlog (obraća se poslaniku Davidoviću) staviću na dnevni red, druže poslanice. To će biti na kraju dnevnog reda.

Traži li ko od narodnih poslanika još reč? (Niko se ne javlja). Ne traži niko. Stavljam predlog o potvrđi ukaza Prezidijuma na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Nema nikoga. Objavljujem da je Odluka o potvrđi ukaza Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije, donesenih između V i VI redovnog zasjedanja, jednoglasno usvojena.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda — izbor sudije Vrhovnog suda. Kao što ste već obavješteni, Prezidijum Narodne skupštine dosta-

vio je, na predlog Ministra pravosuđa, da se za sudiju Vrhovnog suda Federativne Narodne Republike Jugoslavije izabere Perović Nikola, stariji pomoćnik Javnog tužioca Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Iz priloženih biografskih podataka vidi se da drug Perović ima sve stručne sposobnosti i moralne i političke kvalifikacije za sudiju Vrhovnog suda. Ja ću vam pročitati njegove biografske podatke (*čita*):

Perović Nikola rođen je 18-XII-1910 godine u Kočanima, Srez nikšićki, Narodna Republika Crna Gora, u siromašnoj seljačkoj porodici. Za vreme Prvog svetskog rata bio je sa roditeljima u internaciji, gde su oni umrli. Školovao se pod vrlo teškim uslovima. Osnovnu školu je završio u Kočanima, gimnaziju u Nikšiću 1934 godine, a Pravni fakultet u Beogradu 1939 godine. Na Univerzitetu je pripadao naprednom studentskom pokretu za sve vreme studija i zbog aktivnog političkog rada bio je više puta hapšen, proganjan i kažnjavao od policije.

Pre rata bio je sudiski pripravnik u Okružnom sudu u Velesu, gde je ostao sve do 6 aprila 1941 godine. Rat ga je zatekao kao rezervnog oficira bivše jugoslovenske vojske, te je kao oficir učestvovao u ratu protiv okupatora. Po kapitulaciji Jugoslavije radio je na pripremi i organizovanju ustanka u Srezu nikšićkom, NR Crna Gora. Trinaestog jula 1941 godine stupio je u Nikšićki partizanski odred i sve do oslobođenja ostao u Narodnooslobodilačkoj vojsci.

Posle oslobođenja, do marta 1946, radio je na rukovodećim i operativnim poslovima OZNE za Srbiju i imao čin majora. Odatle je premešten u Javno tužništvo FNRJ na položaj pomoćnika Javnog tužioca FNRJ, gde se i danas nalazi. Ima zvanje savetnika. U Javnom tužništvu FNRJ rukovodio je i radio po svim sektorima javnotužilačkog rada.

Nosilac je Spomenice iz 1941 godine, a za zasluge u ratu odlikovan je Ordenom zasluga za narod II reda, Ordenom za hrabrost, Partizanskom zvezdom II reda i Ordenom bratstva i jedinstva I reda. Sada je rezervni potpukovnik Jugoslovenske narodne armije.

Pretsedavajući: Čuli ste predlog, a čuli ste i biografiju. Da li imate i drugih predloga? (Nema). Pošto ne postoji drugi predlog, onda stavljam predlog Prezidijuma na glasanje. Ko glasa za ovaj predlog, molim neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto niko nije *protiv*, objavljujem da je drug Perović Nikola izabran za sudiju Vrhovnog suda Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Sada treba da objavim i saopštim Skupštini pismo Predsednika Odbora za inostrane poslove, koje je u vezi sa predlogom druga Davidovića. (*Čita*):

PRETSEDNIKU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Na osnovu čl. 12 Poslovnika Odbora za inostrane poslove Narodne skupštine FNRJ, obaveštavam Vas da je Odbor za inostrane poslove Narodne skupštine FNRJ na svojoj VIII sednici, održanoj 18 decembra

1952 godine u Beogradu, na osnovu izveštaja koji je Odboru podneo ministar inostranih poslova Edvard Kardelj, i diskusije u kojoj su uzeli učešća članovi Odbora i drugi narodni poslanici, odobrio odluku Vlade FNRJ o prekidu diplomatskih odnosa sa Vatikanom.

Pretsednik
Odbora za inostrane poslove
Petar Stambolić, s. r.

Pošto je ovo vrlo važna odluka, ja predlažem Skupštini da uzme u pretres ovu odluku i da je stavi na dnevni red ove sednice. Da li Skupština prihvata ovaj predlog? (Prihvata). Pošto je predlog prihvaćen, predlažem da ovo pitanje uvrstimo kao petu tačku dnevnog reda i otvaram diskusiju. Ko traži reč? (*Petar Stambolić: Molim za reč.*) Ima reč drug Petar Stambolić. (Aplauz).

Petar Stambolić (Izborni srez Beograd II, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, kao što je pomenuo drug Davidović, Skupština treba da uzme u pretres i odobri odluku Odbora za inostrane poslove. Ja bih hteo povodom toga da kažem nekoliko reči. Smatram da Skupština treba da donese o tome i formalnu odluku. Istina, to ne spada, kao što je drug Davidović predložio, u odluke Prezidijuma, jer je Odbor za inostrane poslove uputio predlog direktno Skupštini.

Pre nego što bih dao formalni predlog kazao bih nekoliko reči. Ja se na ovom pitanju ne bih duže zadržavao pošto su drugovi narodni poslanici upoznati sa izveštajem koji je u Odboru za inostrane poslove podneo ministar inostranih poslova drug Kardelj. Ja mislim da se vi svi slažete sa mnom da je drug Kardelj dao ne samo iscrpnu analizu odnosa Vatikana prema našoj zemlji, nego je ukazao i na razloge zbog kojih Vatikan vodi takvu politiku prema našoj zemlji. Istovremeno drug Kardelj je dao i razradio principe kojima se rukovodi naša Vlada u odnosu prema crkvi.

Zato bih se samo zadržao na onim momentima koji su naročito podvučeni u diskusiji koja je vođena u Odboru za spoljne poslove. I izveštaj i diskusija pokazali su da su pitanja koja su sada iskrsla, — kao što je pitanje Stepinca, tj. njegovog izbora za kardinala, pitanje paklene propagande koju vodi Vatikan protiv naše zemlje u inostranstvu, — da su to samo momenti, koji su sada drastičnije došli do izražaja, jedne stalne, određene politike koju je uvek vodio i koju Vatikan danas vodi prema našoj zemlji, prema našim narodima.

U diskusiji je takođe naglašeno i to da se ne radi o tome da Vatikan vodi neprijateljsku politiku zato što je Jugoslavija socijalistička zemlja, ili što se u Jugoslaviji progoni crkva, nego je suština takve politike u prvom redu u tome da je Vatikan već odavno u sprezi sa Italijom, sa politikom italijanskog imperijalizma koja je oduvek bila protiv Jugoslavije i protiv Balkana. I u svakom momentu, kad god im je to

trebalo, Vatikan je davao punu podršku tom imperijalizmu prema našoj zemlji. To se pokazalo i sada, a i istorija govori o tome: i onda kada ovde nije bila socijalistička Jugoslavija, Vatikan je vodio istu politiku prema narodima Jugoslavije. Ukoliko se radi o socijalističkoj Jugoslaviji, radi se samo utoliko da je socijalistička Jugoslavija veća prepreka i smetnja sprovođenju takve politike nego što je to bio nijedan drugi režim, nego što je to bila stara Jugoslavija. To je sasvim jasno. Vatikan vidi da socijalistička Jugoslavija nije ona konkordatska Jugoslavija i onaj konkordatski režim preko koga je Vatikan mogao da ostvaruje i da sprovodi svoju politiku. (Aplauz).

Drugovi narodni poslanici, nije slučajno da se ovo pitanje, koje je dobilo tako široki publicitet u inostranstvu, na koncu konca, sveo na jedno pitanje, osnovno pitanje naše spoljne politike, na pitanje na koje smo mi najosetljiviji, na pitanje za koje smo se mi borili, za koje smo u toku Oslobođilačkog rata krv prolivali, zbog kojeg trpimo žestoki pritisak sa Istoka već nekoliko godina, na pitanje u kome se radi o nacionalnoj nezavisnosti, na pitanje da se niko ne može mešati u unutrašnje odnose naroda Jugoslavije. (Aplauz).

Prema tome, drugovi, izbor Stepinca je samo jedna montirana i dobro smišljena stvar, onda montirana kada su ocenili da je momenat i da mogu da odu paljbu protiv naše zemlje. Izmišljene su stvari u pogledu tobožnjeg progona crkve u Jugoslaviji i Stepinca. To je i u diskusiji u Odboru naglašeno kao što je podvučeno da i odnosi sa pravoslavnom crkvom odnosno sa muslimanskom crkvom u našoj zemlji idu ka sve normalnijem stanju.

Međutim, takvi odnosi nisu mogli biti uspostavljeni sa Vatikanom i to baš iz ovih razloga. Otuda je, drugovi, odluka Vlade o prekidu odnosa sa Vatikanom veća nužda i, možemo slobodno da kažemo, prirodna posledica jednog stanja koje je stvoreno politikom Vatikana i reakcionarnih imperijalističkih krugova u Italiji i u svetu protiv naše zemlje.

Radi se ovde, drugovi, baš o jednom pitanju na kome su naši ljudi jedinstveniji nego i na jednom drugom pitanju, na kome su, kako sam rekao, najosetljiviji. Danas se ovde nalaze predstavnici naroda iz svih krajeva naše zemlje, kojima je to stanje dobro poznato.

Proteklo je svega sedam dana otkako je naša Vlada donela odluku da prekine odnose sa Vatikanom i ja mislim da bi svaki od narodnih poslanika mogao izneti velik broj primera o držanju našeg naroda u ovom pitanju i o tome kako narod pozdravlja ovu odluku Vlade kao logičnu i jedinu prirodnu posledicu stanja koje je nastalo. Kažem, kada se radi o tim pitanjima nezavisnosti i mešanja u naše unutrašnje odnose, onda nema razlike za građane Jugoslavije da li pripadaju jednoj veroispovesti ili drugoj. Svi su oni jedinstveni u tome da mi nikome ne dozvoljavamo takav odnos prema našoj zemlji ili mešanje u unutrašnje odnose ili pritisak ma kakve vrste.

Nema sumnje, drugovi, da je za odluku naše Vlade bio najbitniji takav stav naroda Jugoslavije, kao što je takav stav bio najbitniji i u pitanju imperijalističke politike Sovjetskog Saveza. Mi smo tu bitku izvojevali zahvaljujući jedinstvu i snazi našeg naroda.

Ja bih drugovi hteo da kažem još i to da mi nismo ravnodušni prema tome šta misle izvesni dobronamerni ljudi na Zapadu, oni ljudi koji se prijateljski odnose prema Jugoslaviji kao zemlji koja danas vodi borbu za mir u svetu. Nesumnjivo je da toj paklenoj propagandi, koja nas Jugoslovene potseća na propagandu Kominforma protiv naše zemlje, izvesni dobronamerni ljudi ne ulaze dublje u samu stvar ili su pak skloni da veruju da se radi o nekom progonu crkve u Jugoslaviji itd. Za nas je bitno, drugovi, da smo mi u pravu, da mi vodimo jednu principijelnu i pravilnu politiku prema crkvi, ne uskraćujući slobodu veroispovjedanja u našoj zemlji, i mislim i saglašavam se sa onim što je drug Kardelj u svome eksponatu rekao da će prekid diplomatskih odnosa ne sprečiti nego će baš omogućiti normalizovanje odnosa i sa katoličkom crkvom kao što su ti odnosi normalizovani i rešeni sa ostalim crkvama.

Ja bih zbog toga predložio Skupštini danas ovo što ću pročitati a što treba da dobije oblik rezolucije (čita):

Narodna skupština FNRJ odobrava odluku Vlade FNRJ o prekidu diplomatskih odnosa sa Vatikanom. (Dugotrajan i buran aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik dr Miloš Žanko.

Dr Miloš Žanko (NR Hrvatska): Drugovi narodni zastupnici, uzimam riječ samo zato jer se radi o jednom ozbiljnom pitanju, o jednoj kampanji koja je montirana s mračnim namjerama u odnosu prema našoj zemlji.

Danas nama, kao Narodnoj skupštini i narodnim zastupnicima, nije teško odrediti stav u ovom pitanju. Mi možemo da odobrimo odluku naše Vlade, među ostalim, zbog toga što smo, u međuvremenu od ovih desetak dana od odluke naše Vlade i sjednice Vanjsko-političkog odbora, sasvim jasno osjetili raspoloženje naših birača i mi danas, ustvari, dotičući se tog pitanja, izražavamo i to raspoloženje naših birača. Mi možemo da konstatiramo da je i obrazloženje ove odluke, kao i uopće obrazloženje naše politike u odnosu prema Vatikanu, crkvi i vjeri, koje je dao drug Kardelj, sa vrlo živim interesiranjem pratio naš narod i jednodušno odobrio odluku o prekidu odnosa s Vatikanom.

Međutim, ja mislim da je važno zabilježiti još jedan momenat koji je došao do izražaja kod pretresanja ovog pitanja u širokim narodnim masama, jedan momenat koji pokazuje pravilnost ne samo ove odluke nego i cjelokupne politike naše Vlade od 1945 godine do danas u pitanju odnosa prema crkvi. Naime, činjenica je da u redovima katoličkog dijela stanovništva, stanovništva vjerski raspoloženog, nije došlo ni do kakve zabrinutosti, ni do kakvog straha, da bi ovakva odluka naše Vlade mogla da dovede unutar naše zemlje do bilo kakvih represalija ili do

bilo kakvih ograničenja ustavnih prava, do bilo kakvih ograničenja prava slobode vjeroispovijedanja u našoj zemlji. Mislim da je baš taj momenat vrlo značajan zbog toga što pokazuje da je odluka — i ne samo odluka nego i cjelokupna politika — naše Vlade bila tako dalekovidna da nije dozvolila, od prvog dana postojanja naše zajednice, nove, socijalističke Jugoslavije do danas, da crkva dođe u položaj mučenika koji bi stekao simpatije, bilo unutar bilo izvan zemlje, raznih ljudi i raznih neprijateljskih snaga. Pokazalo se da danas naše mase sasvim jasno razumiju onu osnovnu misao koju je iznio drug Kardelj u svom obrazloženju odluke o prekidu odnosa, kad je naglasio da se ne radi ni o kakvoj kampanji vjerskog karaktera, nego da se radi o kampanji koja ima sasvim određene političke ciljeve, o kampanji koja je usmjerena protiv nezavisnosti naše zemlje, da bi potkopala unutrašnji i međunarodni položaj naše zemlje. To je naš narod shvatio i zato mi danas možemo da kažemo da nikakav problem u našoj zemlji nije nastao zbog ovakve odluke, nego se, naprotiv, još više ispoljilo jedinstvo naših naroda.

Ukoliko u svijetu ima nekih dobronamjernih ljudi koje zbunjuje ova kampanja Vatikana, mi možemo reći da nije teško razumjeti situaciju u tom pogledu u našoj zemlji, ali treba da se uoči jedna osnovna istina. Tačno je da u našoj zemlji postoje još prilično široki slojevi stanovništva koji gaje vjerske osjećaje, koji nisu izživjeli svoje vjerske osjećaje i religiozne predrasude. Ali je isto tako tačno da u našoj zemlji ti ljudi imaju takav stepen svijesti da ne dozvoljavaju da njihovi vjerski osjećaji postanu oruđe u rukama tuđina, u rukama onih neprijatelja — bilo u zemlji bilo izvan nje — koji žele zlo našoj zemlji i našoj nezavisnosti. U tom pogledu se pokazalo da ni ti religiozni osjećaji jednog dijela našeg stanovništva nimalo ne spriječavaju zauzimanje pravilnog, pozitivnog stava u odnosu prema obrani naše zemlje i njene nezavisnosti. Zato je i propala ova kampanja Vatikana. Ona je u našoj zemlji u svakom slučaju propala, jer nije mogla da nađe podrške ni kod vjerski nastrojenog dijela stanovništva. Uostalom, kod nas su u tom pogledu prilično jasna iskustva sa građanskom i patriotskom svijesću naših ljudi, jer mi znamo da je bilo skoro neograničeno povjerenje u Sovjetski Savez, ali onog momenta kad je on pokušao da eksploatiše takvo raspoloženje naših ljudi prema SSSR-u da bi pokorio našu zemlju — u onom momentu naš narod je znao da se oslobodi tih iluzija, znao je da pokaže vrata takvim »savjetnicima«, takvim neprijateljima i takvoj bandi koja je ugrožavala našu nezavisnost.

Razumljivo je da se slična stvar dogodila i u odnosu prema Vatikanu. Naši ljudi, pa čak i oni kod kojih postoje vjerski osjećaji, nisu mogli da dozvole da se njihovi vjerski osjećaji eksploatišu u borbi protiv naše nezavisnosti, kao sredstvo za miješanje u naše unutrašnje poslove i kao sredstvo ekspanzionističke politike Italije. To treba da razumiju

svi oni koje interesira čitava ova kampanja koju danas vodi Vatikan protiv naše zemlje.

Mi možemo svi da odobrimo izjavu druga Kardelja koju je dao u Vanjsko-političkom odboru — da u pitanju vjere, u pitanju slobode vjeroispovijesti i vršenja vjerskih obreda neće doći ni do kakvih promjena u našoj zemlji, da će se naša Vlada i dalje držati ustavnog načela slobode vjeroispovijesti.

I, razumljivo, niti je bilo u prošlosti niti će biti u budućnosti sporova oko nekih vjerskih pitanja i pitanja vjerskih dogmi. Ali je isto tako sasvim jasno da će sporova biti sve dotle dok se bude radilo o pitanjima nezavisnosti, o pitanju slobode naše zemlje. Mi se ne možemo složiti s tim, kao što je već istaknuto, da se pod firmom zaštite vjere miješaju u naše unutrašnje stvari; ne možemo dozvoliti, među ostalim, i zbog toga što nijedna napredna zemlja više ne dozvoljava da postoje nekakve organizacije koje bi radile protiv nacionalnih interesa i protiv određenog ustavnog poretka.

Ja mislim da mi možemo da kažemo onima koji su zabrinuti zbog gubitka nekih pozicija crkve u našoj zemlji — onih feudalnih, srednjovjekovnih pozicija — ako već žale za gubitkom takvih pozicija u našoj zemlji, mogu to da kompenziraju na svojoj strani, mogu da u svojim zemljama daju takve pozicije crkvi. Ali mi, koji smo se posljednji izvukli iz zaostalosti, u kojoj je i crkva bila važan faktor državnog i društvenog života, ne mislimo da bi se sve moralo kompenzirati na naš račun. I zato danas, razumijevajući takvu situaciju, naš narod je načisto s tim o čemu se radi. Njemu je jasno da se radi direktno o političkoj kampanji i političkim namjerama, i zbog toga kod nas nije ni došlo do bilo kakve unutrašnje zabrinutosti, nekog uznemirenja itd.

Zatim, možda nije suvišno da se i u ovom domu kaže — uostalom tako se ne shvata samo sa naše strane — u čemu je suština spora. Mračni kardinal Stepinac je jasno izrazio u čemu je suština spora u izjavi koju je dao stranim novinarima, a koju je juče prenijela »Borba«. U toj izjavi Stepinac je doslovno rekao: »Ja poznajem samo jednog naredbodavca i samo se njemu pokoravam, a to je sveti otac papa.« O tome se i radi. Naš narod poznaje samo jednog naredbodavca i samo jednom naredbodavcu ima da se pokorava, a to je sam naš narod. (Aplauz).

Mi bismo mogli da se osvrnemo i na one teorijske argumente kojima su napredne snage u svijetu likvidirale crkvu sa privilegisanih pozicija u XIX, XVIII, pa čak i u XVII veku. Mi danas imamo i nove argumente. Naime, čitav naš život gradimo na takvim osnovama i razvijamo mehanizam socijalističke demokratije u kome ne može da postoji nikakva organizacija, nikakvi organi, ni funkcioneri, ni javni radnici, koji za svoj rad ne odgovaraju i ne polažu računa narodu. Sve što se događa u zadnje vrijeme u našoj zemlji, svi zakoni koje donosimo na području upravljanja privredom, svi zakoni, od Zakona o

upravljanju privrednim preduzećima od strane radnih kolektiva do našeg novog Ustavnog zakona, koji ćemo uskoro donijeti, sve je sračunato na to da se stvori mehanizam u kome će doći do izražaja neposredna i stalna odgovornost naših funkcionera, javnih radnika našem narodu.

Mi ne možemo dozvoliti da u našoj zemlji postoji neka organizacija koja pretenduje na značajnu društvenu i političku ulogu, a da ne odgovara nikome, da nikome ne polaže račune, nego da je samo odgovorna jednoj sili, jednoj snazi koja je izvan naše zemlje. To je anahronizam, ne samo gledano istoriski, nego je to anahronizam i u vezi sa našim svakodnevnim životom. Mi ne poznajemo nijednog naredbodavca osim našeg naroda i znaćemo da prekinemo sa svakim pokušajem da se bilo ko pojavi pod kakvom maskom naredbodavca, s njim ćemo prekinuti kao što smo prekinuli i sa Sovjetskim Savezom.

Zato možemo da odamo puno priznanje našoj Vladi koja je učinila da se raskrinka stvarna suština antijugoslovenske kampanje koju vodi Vatikan s jedne strane, a s druge strane stvar je tako postavljena da u našoj zemlji ne samo što se ne pojavljuje zabrinutost u pogledu daljeg vjerskog života, nego su stvorene povoljne mogućnosti da svi rodoljubi koji se javljaju u okviru katoličke hijerarhije i žele, mogu da učestvuju u nalaženju modus vivendi, o čemu mnogo govore, a malo je stalo katoličkoj hijerarhiji da do toga stvarno dođe.

Pravilna je politika naše Vlade što nije dozvoljeno crkvi da se pravi da se tobože nalazi u poziciji progonjenog mučenika, jer postoje široke mogućnosti za njen rad. Naša Vlada je kazala svoju riječ, a na toj gospodi je da povuku neke konsekvence. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik drug Boris Zihlerl.

Boris Zihlerl (NR Slovenija): Drugovi narodni poslanici, naimenovanje Stepinca za kardinala svakako nije bio potez koji je doprineo popularisanju Vatikana u širokim masama naše zemlje i uopšte u demokratskom svetu, ali je to ipak bio potez koji se od Vatikana mogao i očekivati. On je time odlikovao jednog od najistaknutijih nosioca svoje politike prema jugoslovenskim narodima, nosioca, koji je, praktički ostvarujući ovu politiku, postigao krajnje razmere najčudovišnijeg oblika.

Kakva je ta politika Vatikana prema jugoslovenskim narodima bila, uopšte je poznato. Moram reći da smo mi Slovenci, tamo na krajnjem zapadu naše otadžbine, tu politiku dosta dugo i na najneposredniji način osećali na sebi. Ta politika je uvek bila sračunata na porobljavanje našeg naroda, uperena protiv nezavisnosti i slobode a pre svega protiv zajedničkih težnji, protiv zajedničkog života naših naroda. Od prvih manifestacija našeg političkog života u novije vreme, koje su istovremeno bile na liniji društvenog napretka, Vatikan se tim manifestacijama suprotstavio. On je svaku težnju za nacionalnom nezavisnošću nazivao paganstvom i to preko usta svojih najistaknutijih predstavnika. On je

tako nazivao nacionalne pokrete Slovenaca i Hrvata u Austriji pa i Srba a pre svega katoličkih Slovenaca i Hrvata. On je tako nazivao težnju za ujedinjenjem sa ostalom jugoslovenskom braćom, koja je rasla i postigla svoj vrhunac u ovome veku a i svoje ostvarenje.

On je i u novijoj i najnovijoj istoriji pokazao da je duboko neprijateljski raspoložen prema ovim našim naprednim društvenim i nacionalno-oslobodilačkim nastojanjima. Između dva rata Vatikan je stopototno svim snagama podupirao italijanske imperijalističke planove prema našoj zemlji. On je svu svoju politiku prema nama, a napose svoju politiku u porobljenim jugoslovenskim zemljama, u tzv. Julijskoj Krajini, saglasio, uskladio sa politikom italijanskog imperijalizma. On je smenjivao svakog sveštenika, svakog biskupa, koji se pokazao indiferentnim u pogledu sprovođenja njegove politike. Tako je u Trstu mesto Fogara postavio čedo lateranskog sporazuma između Musolinija i Pape, biskupa Santinija, fašistu, koji još i danas tamo stoji i koji još i danas nastavlja na istoj liniji svoj protivjugoslovenski i, u suštini, profašistički posao. Baš smo ovih dana saznali da je suspendovao sve sveštenike u Koparskom srezu, koji su se usudili da odu u Ljubljani i da učestvuju na skupštini Sv. Cirilo-Methodskog društva svetnika. Takav stav zadržao je papa za sve vreme italijanske okupacije ove teritorije a napose u godinama Oslobodilačkog rata i sprovodio je politiku fašizma u svim njenim pojavnim oblicima.

I, ako je danas papa došao do toga da je Stepincu stavio na glavu kardinalski klobuk, on je time samo hteo da manifestuje svoju privrženost, svoju, da tako kažem, vernost starim antijugoslovenskim principima. On se, ne obazirući se na sve što je povezano sa imenom Stepinca i njegovih ortaka u vreme Narodnooslobodilačkog rata, bez obzira na sve to, odlučio na taj korak da ponovo dokaže svoje duboko neprijateljstvo prema nastojanjima, prema slobodi i nezavisnosti naših naroda.

To, svakako, nema nikakve veze sa položajem vere u našoj zemlji. Taj položaj garantovan je Ustavom i taj se položaj reguliše na osnovu propisa Ustava. I u Hrvatskoj i u Sloveniji postoji crkvena sloboda, sloboda vere. Crkve su otvorene, mise se daju, može se veronauka učiti u crkvi, ima bogoslovija viših i nižih. Postoji Teološki fakultet, slobodno je obavljanje raznih obreda, hodočašća i svega mogućeg. Naravno, oni nastoje da tu slobodu iskoriste, da ovakva svakojaka hodočašća pretvore u svoje demonstracije, ali treba reći da se svi takvi pokušaji razbijaju na svesti naših ljudi pa i onih koji na tim hodočašćima učestvuju.

Naročito karakterističan je slučaj, recimo, sa Ljubljanskim teološkim fakultetom. Šta Vatikan hoće? On hoće pošto-poto da dokaže kako kod nas nema slobode vere, da bi na osnovu takvih šupljih dokaza mogao da postigne svoje prave ciljeve. Tako je on izdao sada u posljednje vreme dekret po kome treba Teološki fakultet u Ljubljani, koji je pod rukovodstvom biskupa, — ukinuti kako bi se moglo u inostran-

stvu reći da njega u Sloveniji više nema. A u isto vreme on je osnovao neki emigrantski Teološki fakultet negde u Južnoj Americi koji bi trebalo da služi kao primer kako sveštenici u Jugoslaviji mogu da se školuju samo u Južnoj Americi. Ono što on ne može da dokaže, jer dokaza za to nema, naime dokaza o progonima vere, on hoće svojim starim vatikanskim, jezuitskim načinom da podvaljuje i da stvara argumente za opravdanje nekih sasvim drugačijih ciljeva.

Sasvim je prirodno da je ne samo reakcija naše Vlade nego reakcija čitavog naroda koji iza Vlade stoji — da je ta reakcija bila onakva kakva se mogla kod nas i očekivati. Na provokaciju sa Stepincem mi smo odgovorili našim običnim odgovorom: »Ruke dalje od naše slobode i nezavisnosti«. (Dugotrajan aplauz). U to mi dirati ne damo i na tim pitanjima mi smo složniji nego bilo na kojim pitanjima, bez obzira na veroispovedanje, bez obzira na nacionalnost. Ono što se desilo sovjetskim, kremaljskim papama to se desilo i rimskom. (Smeh i aplauz).

Kao što oni imaju zajednički, identičan metod i način postupanja prema nama, metode i načine koji su izvađeni iz najtamnijih rezervoara jedne makijavelističke politike tako i mi prema svim njihovim nastojanjima imamo samo jedan te isti odgovor iza koga stoje sve naše radne mase, sav naš radni narod. (Aplauz).

Pretsedavajući: Traži li još ko reč? (*Čedo Kapor:* Molim za reč!) Reč ima narodni poslanik Čedo Kapor.

Čedo Kapor (*NR Bosna i Hercegovina*): Drugovi narodni poslanici, protiv mračne i antidemokratske politike koju vodi Vatikan, ja smatram da ne možemo postići definitivnu pobjedu samo rezolucijama, nego da je tu potrebno mnogo učiniti, što se inače čini u našoj zemlji, za podizanje kulturnog nivoa radnih ljudi naše zemlje kao najveće i najbolje garancije u suzbijanju te mračne i antidemokratske politike koju vodi Vatikan, koju je vodio i prije rata i u toku rata, naročito u pogledu razvoja bratoubilačke borbe, jer je on blagosiljao ustaške pokolje i sve ostale zločine. Ako je već to tako onda se nameće pitanje kako postići taj osnovni i veliki zadatak.

Dozvolite mi, drugovi narodni poslanici, da ja ovdje unekoliko prekršim Poslovnik, jer mi juče nije bilo to moguće prosto iz toga razloga što nisam raspolagao nekom dokumentacijom. Ja bih se ovdje osvrnuo malo na cijenu knjige u našoj zemlji. (Žagor).

Evo, dozvolite, drugovi... (Žagor). Mi moramo biti načisto s tim da je knjiga danas vanredno važna stvar za podizanje kulturnog i političkog nivoa naših ljudi. Mi moramo biti načisto sa tim da knjiga koja vjerno tumači Titovu epohu... (*Povici:* Nema veze sa dnevnim redom!).

Pretsedavajući: Zaista, nema smisla o tome govoriti...

Čedo Kapor (*nastavlja*): Ja bih htio da naglasim da knjiga koja vjerno tumači Titovu epohu treba da bude pristupačnija baš radi toga

što je moćno sredstvo u borbi protiv vatikanske politike, antidemokratske politike koja se sprovodi protiv naše zemlje. (Aplauz). Radi toga predlažem da se iznade mogućnost da bi našu knjigu, koja treba da bude, kao što rekoh, moćno sredstvo u borbi protiv svih mračnih, kontrarevolucionarnih i antidemokratskih elemenata van naše zemlje, još više mogli da koristimo za izgradnju novog čovjeka, socijalističkog čovjeka, da bi knjiga vodila naše ljude u ovoj velikoj i plemenitoj borbi za novi život radnih ljudi. Mi moramo biti načisto s tim, drugovi, da naša zemlja treba da daje, i daje, primjer i ostalim potčinjenim i porobljenim narodima u svijetu i daje primjer radničkoj klasi čitavog svijeta kako treba graditi novi društveni poredak, a knjiga je za to vanredno važan faktor. Dakle, treba pojeftiniti našu knjigu. (Žagor i prigovori).

Ja imam slučajno izvjesnih podataka o tome da tiraž knjige u našoj zemlji opada. (Žagor). Ja neću da izlažem sve te podatke i brojke ali bih htio da ukažem da je knjiga moćno sredstvo, da ona mora biti negovana i pristupačna, jer je važan faktor u borbi za izgradnju socijalizma, za izgradnju novog čovjeka, u ovoj velikoj gigantskoj epohi našeg voljenog druga Tića. (Aplauz).

Pretsedavajući: Da li traži još neko reč? (*Vice Buljan:* Molim za riječ!) Za reč se javio drug Vice Buljan.

Vice Buljan (*Izborni srez Sinj I, NR Hrvatska*): Drugovi narodni poslanici, oprostite što bih, mada nisam bio predviđen da govorim, htio da kažem nekoliko riječi o naimenovanju Stepinca za kardinala od strane Rima. Naš narod na terenu misli da ne bi bilo loše da nam Amerika i Engleska u ovom pogledu pomognu. Na koji način? Naš narod postavlja pitanje ovako: da li bi Amerikanci željeli da imaju Spelmana za biskupa u Americi da je on u toku rata klao i ubijao Amerikance, da je radio za Hitlera? Da je Spelman bio sličan Stepincu u toku rata, da li bi onda Amerikanci htjeli da imaju jednog takvog čovjeka za biskupa u Americi? Isto tako naš narod postavlja pitanje da li bi Englezi željeli da imaju za kenterberiskog biskupa čovjeka koji je u toku rata klao i ubijao engleski narod i bio neprijatelj Engleske Imperije, neprijatelj engleskog naroda. Pošto su naši narodi dali sve od sebe ne samo za svoj opstanak, nego i za sinove Engleske i Amerike, jer je u njihovim zemljama, odnosno njihovim armijama poginulo manje nego što je poginulo naših ljudi, ne treba nikoga da čudi da mi takvoga čovjeka, čovjeka koji je u toku rata klao u prvom redu Srbe a i ostale napredne ljude i bio agent neprijatelja, ne primamo. Što je baš njega Vatikan izabrao to nas ne čudi. Vatikan nije ni mogao drugačije.

Na kraju, drugovi, htio bih samo da podvučem da tu nema nikakve borbe protiv vjere. Mi Stepinca nećemo i molimo Anglo-amerikance, jer naši narodi vole prijatelje koji su do kraja prijatelji, da porade na tome, da budu zajedno s nama kao što smo bili i u toku rata, da se Stepinac ukloni, jer ga mi nećemo i slažemo se sa odlukom naše Vlade o

prekidanju odnosa sa Vatikanom i zato jer je njemačka vojska, pod rukovodstvom fratra Vezilića i fratra Litre samo u toku jednog dana, 28 marta 1943, poklala 2.000 ljudi. (Aplauz).

Pretsedavajući: Da li još neko traži reč? (Niko se ne javlja). Pošto se više niko ne javlja za reč, stavljam predlog rezolucije na glasanje. Ko je za Rezoluciju o potvrdi Odluke Vlade FNRJ o prekidu diplomatskih veza sa Vatikanom, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Narodna skupština usvojila Rezoluciju koju je predložio drug Stambolić, predsednik Odbora za inostrane poslove Narodne skupštine FNRJ, o potvrdi Odluke Vlade FNRJ o prekidu diplomatskih odnosa sa Vatikanom. (Dugotrajno odobravanje).

Time je, drugovi narodni poslanici, dnevni red ove sednice iscrpen.

Pre završetka ja vas molim za dozvolu da zapisnik današnje sednice mogu potpisati predsednik i sekretar. (Prima se).

Drugovi narodni poslanici, svima vama i narodu koji predstavljate sa ovog mesta želim srećnu i uspešnu Novu godinu. (Aplauz).

Šesto redovno zasjedanje Narodne skupštine (II saziva) prekida se, a nastaviće se 10 januara 1953 godine, o čemu će drugovi narodni poslanici biti obavešteni.

(Sednica je zaključena u 12,15 časova).

Осамнаеста седница

(10 јануара 1953)

Почетак у 17,35 часова.

Претседавао претседник Већа народа Јосип Видмар.

Претседник: Настављамо рад VI редовног заседања Народне скупштине ФНРЈ (другог сазива).

Отварам осамнаесту седницу Већа народа Народне скупштине ФНРЈ VI редовног заседања.

Записник данашње седнице водиће секретар Скендер Куленовић.

Изволите чути саопштења.

Веће народа примило је од Владе ФНРЈ на решавање Предлог закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ. Овај законски предлог био је упућен Законодавном одбору који га је претресао и о њему поднео извештај Већу. Извештај је умножен и раздељен народним посланицима; другови који га нису још примили добиће га сада у току ове седнице.

Законодавни одбори Савезног већа и Већа народа, пошто су одвојено претресали Предлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти, као и Предлог закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти, поднели су заједнички извештај о оба законска предлога. Извештаји су умножени и раздељени народним посланицима.

Сви ови предлози биће стављени на дневни ред кад Веће донесе о томе одлуку.

Због болести и хитних службених послова тражили су отсуства народни посланици: Јожа Хорват, Бојан Полак и Шабан Хоти.

Предлажем да Веће одобри тражена отсуства са овог заседања. Да ли Веће одобрава ова отсуства? (Одобрава). Саопштавам да су тражена отсуства одобрена.

Прелазимо на дневни ред: утврђивање дневног реда.

Предлажем Већу за дневни ред следеће:

1) претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ;

2) претрес Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти;

3) претрес Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти.

Да ли Веће прихвата овај дневни ред? (Прихвата). Објављујем да је Веће народа усвојило предложени дневни ред.

Предлажем да се о првој тачки дневног реда расправља на данашњој седници Већа. Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Пошто Веће прима, то се ставља претрес овог законског предлога на данашњи дневни ред седнице.

Пошто се Предлогом уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Предлогом закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти мењају извесне одредбе Устава, мора се у смислу члана 72 Устава применити специјална процедура, која се састоји у томе што ће се ови законски предлози претресати и дискусија о њима водити на заједничкој седници оба дома Народне скупштине ФНРЈ.

Међутим, Веће преба претходно да одлучи да се може приступити претресању ових законских предлога којима се мења Устав.

Ко је за то да се приступи претресању Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Констатујем да је Веће народа једногласно усвојило предлог да се приступи претресању наведених законских предлога.

На основу тога, у споразуму с председавајућим Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ, а сходно члану 4, став 1, Пословника Народне скупштине ФНРЈ за заједничке седнице, одлучили смо да се сазове заједничка седница оба дома са следећим дневним редом:

1) претрес Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти; и

2) претрес Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти.

Прелазимо на дневни ред данашње седнице: претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ.

Молим известиоца Законодавног одбора друга Сулејмана Филиповића да прочита извештај.

Известилац Законодавног одбора Сулејман Филиповић (НР Босна и Херцеговина) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона

о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ. (Видети прилог).

Претседник: Саопштавам Већу да је предлагач овог законског предлога заменик министра народне одбране друг Гошњак, поднео амандман да се члан 5 Предлога закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ измени и да гласи:

„Овај Закон ступа на снагу на дан 1 априла 1953 године“.

Предлагач је поднео уз амандман образложење:

„Ако би предложени закон ступио на снагу даном његовог објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“ онда би требало да тога дана буду отпуштени из кадра сви они војници којима се скраћује рок службе. Међутим, то из техничких разлога не би било могућно“.

Питам известиоца Законодавног одбора да ли прихвата овај амандман?

Известилац Сулејман Филиповић: У име Законодавног одбора изјављујем да примам предложени амандман.

Претседник: Отварам претрес о овом законском предлогу. Ко се јавља за реч? (Не јавља се нико). Прелазимо на гласање. Ко је за овај законски предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Констатујем да је Предлог закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ усвојен у Већу народа.

Пошто треба да сачекамо извештај да ли је и Савезно веће примило овај законски предлог, одређујем краatak одмор.

(После одмора)

Претседник: Настављамо рад. Пошто је Предлог закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ, који смо ми овде изгласали, у истоветном тексту изгласан и у Савезном већу, објављујем да је Народна скупштина ФНРЈ усвојила Закон о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ, и да ће, у смислу Пословника, овај закон бити достављен Президијуму Народне скупштине ФНРЈ ради објављивања.

Да би народни посланици имали времена да се упознају са изменама и допунама које су законодавни одбори унели у Предлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и у Предлогу закона о његовом спровођењу предлажем, у споразуму с председавајућим Савезног већа, да се заједничка седница одржи у понедељак 12 јануара у 10 часова пре подне.

Тиме ову седницу закључујем, а идућа седница биће заказана писменим путем.

(Седница је закључена у 18 часова).

Devetnaesta sednica

(10 januara 1953)

Početak u 17,40 časova.

Pretsedavao potpretsednik Saveznog veća **Franjo Gaži**.

Potpretsednik: Nastavljamo rad VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine FNRJ (drugog saziva).

Otvaram devetnaestu sjednicu Saveznog vijeća VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine FNRJ.

Zapisnik današnje sjednice vodiće sekretar Momčilo Marković.

Izvolite čuti saopštenja.

Savezno vijeće primilo je od Vlade FNRJ na rješavanje Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ. Ovaj zakonski prijedlog bio je upućen Zakonodavnom odboru koji ga je pretresao i o njemu podnio izvještaj Vijeću. Izvještaj je umnožen i biće razdijeljen narodnim zastupnicima.

Zakonodavni odbori Saveznog vijeća i Vijeća naroda, pošto su odvojeno pretresli Prijedlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti kao i Prijedlog zakona o provođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti, podnijeli su zajednički izvještaj o oba zakonska prijedloga. Izvještaji su umnoženi i biće razdijeljeni narodnim zastupnicima.

Svi ovi prijedlozi biće stavljeni na dnevni red kad Vijeće donese o tome odluku.

Zbog bolesti i hitnih službenih poslova tražili su odsustva narodni poslanici: Ivan Granda, Antun Babić, Stanislav Dulkan, Živorad Cvejić, dr Jakov Grgurić i Slavko Komar.

Da li Vijeće odobrava ova odsustva? (Odobrava). Saopštavam da su tražena odsustva odobrena.

Prelazimo na dnevni red: utvrđivanje dnevnog reda.

Predlažem Vijeću za dnevni red slijedeće:

1) pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ;

2) pretres Prijedloga ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti;

3) pretres Prijedloga zakona o provođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti.

Da li Vijeće prihvata ovaj dnevni red? (Prima). Objavljujem da je Savezno vijeće usvojilo predloženi dnevni red.

Predlažem da se o prvoj točki dnevnog reda raspravlja na današnjoj sjednici. Prima li Vijeće ovaj prijedlog? (Prima).

Pošto se Prijedlogom ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti i Prijedlogom zakona o provođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti mijenjanju izvjesne odredbe Ustava, mora se, u smislu člana 72 Ustava, primijeniti specijalna procedura, koja se sastoji u tome što će se ovi zakonski prijedlozi pretresati i diskusija o njima voditi na zajedničkoj sjednici oba doma Narodne skupštine FNRJ.

Medutim, Vijeće treba prethodno da odluči da se može pristupiti pretresanju ovih zakonskih prijedloga kojima se mijenja Ustav.

Ko je za to da se pristupi pretresanju Prijedloga ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti i Prijedloga zakona o provođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Konstatujem da je Savezno vijeće jednoglasno usvojilo prijedlog da se pristupi pretresanju navedenih zakonskih prijedloga.

Na osnovu toga, u sporazumu sa Pretsjednikom Vijeća naroda Narodne skupštine FNRJ, a shodno članu 4, stav 1, Poslovnika Narodne skupštine FNRJ za zajedničke sjednice, odlučili smo da se sazove zajednička sjednica oba doma sa slijedećim dnevnim redom:

pretres Prijedloga ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti i Prijedloga zakona o provođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti.

Prelazimo na dnevni red današnje sjednice: pretresanje Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ.

Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Boška Šiljegovića da pročita izvještaj.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Boško Šiljegović (*Izborni srez Bosanska Dubica, NR Bosna i Hercegovina*) čita izvještaj Zakonodavnog odbora o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ. (Videti prilog).

Potpredsjednik: Saopštavam Vijeću da je predlagač ovog zakonskog prijedloga podnio amandman koji se sastoji u tome da se član 5 Prijedloga ovog zakona izmijeni i da glasi: »Ovaj zakon stupa na snagu na dan 1 aprila 1953 godine«.

Amandman glasi (čita):

PRETSEDNIKU SAVEZNOG VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Predlažem kao amandman da se član 5 Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ izmeni i glasi:

»Ovaj zakon stupa na snagu na dan 1 aprila 1953 godine«.

Obrazloženje

Ako bi predloženi zakon stupio na snagu danom njegovog objavljivanja u »Službenom listu FNRJ« onda bi trebalo da toga dana budu otpušteni iz kadra svi oni vojnici kojima se skraćuje rok službe. Međutim, iz tehničkih razloga to ne bi bilo moguće.

S. F. — S. N.

Zamenik
Ministra narodne odbrane
general pukovnik
Ivan Gošnjak, s. r.

U smislu člana 69 Poslovnika Saveznog vijeća, ovaj amandman se smatra sastavnim dijelom zakonskog prijedloga i o njemu će se glasati zajedno sa zakonskim prijedlogom.

Otvaram pretres o ovom zakonskom prijedlogu. Ko se javlja za riječ? (Ne javlja se niko).

Pošto se niko ne javlja za riječ o ovom zakonskom prijedlogu, prelazimo na glasanje. Ko je za ovaj zakonski prijedlog, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Konstatujem da je ovaj zakonski prijedlog usvojen jednoglasno u Saveznom vijeću zajedno sa amandmanom koji je podnet.

Određujem kratak odmor i molim drugove narodne poslanike da se ne udaljuju sa svojih mjesta, jer ćemo za koji čas nastaviti sjednicu.

(Posle odmora)

Potpredsjednik: Nastavljamo rad. Pošto je ovaj zakonski prijedlog u istovjetnom tekstu izglasan i u Vijeću naroda, objavljujem da je Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije usvojila

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ i da će, u smislu Poslovnika, biti objavljen.

Da bi narodni zastupnici imali vremena da se upoznaju sa izmjenama i dopunama koje su Zakonodavni odbori unijeli u Prijedlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti i u Prijedlog zakona o njegovom provođenju, predlažem, u sporazumu sa Pretsjednikom Vijeća naroda, da se zajednička sjednica održi u ponedjeljak, 12. januara 1953. godine, u 10 časova.

Time ovu sjednicu zaključujem.

(Sednica je zaključena u 18 časova).

ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА И ВЕЋА НАРОДА

Двадесета седница

(12 јануара 1953)

Почетак у 10,10 часова.

Претседавао потпретседник Савезног већа **Фрањо Гажи**.

Улазак чланова Владе ФНРЈ на челу са претседником Владе маршалом Југославије Јосипом Брозом Титом сви народни посланици поздрављају бурним и дуготрајним аплаузом.

Претседавајући: Отварам двадесету заједничку сједницу Савезног вијећа и Вијећа народа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије.

Записник данашње сједнице водиће секретар Савезног вијећа Наум Наумовски.

Ова заједничка сједница одређена је на основу члана 4 Пословника за заједничке сједнице одлуком претсједника оба вијећа.

На дневном реду заједничке сједнице налази се:

претрес Приједлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Приједлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти.

Пошто су законодавни одбори Савезног вијећа и Вијећа народа за оба законска приједлога поднијели заједнички извјештај, молим извјештоца законодавних одбора друга Мошу Пијаде да прочита свој извјештај. (Буран и дуготрајан аплауз. — Излазак Моше Пијаде на говорницу присутни поново поздрављају дуготрајним аплаузом.)

Извјештач законодавних одбора Моша Пијаде (НР Србија) чита заједнички извјештај законодавних одбора Већа народа и Савезног већа о Предлогу уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и извјештај о Предлогу закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти. (Видети прилог).

Претседавајући: Чули сте извјештај извјестиоца законодавних одбора.

Прије него што пређемо на дискусију о овим законским приједлозима, ја ћу вас упознати са амандманима које смо добили од стране предлагача, то јест од Владе ФНРЈ. У вези с тим добило је Претсједништво Савезног вијећа ово писмо:

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Београд

У вези с Предлогом уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти и Закона о његовом спровођењу, подносим у име Владе Федеративне Народне Републике Југославије приложене амандмане и молим вас да ове амандмане изнесете на решавање пред Савезно веће Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије.

Смрт фашизму — Слобода народу!

**Потпретседник Владе ФНРЈ
и Претседник Савета за законодавство**

Едвард Кардељ, с. р.

Текстови ових амандмана умножени су и раздијељени народним заступницима и према тому мислим да нема потребе да их читам.

У смислу члана 69 Пословника Савезног вијећа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије, ови амандмани се сматрају саставним дијеловима законских приједлога и они ће се претресати заједно с њима на заједничкој сједници, односно о њима ће се гласати заједно са приједлозима на посебним сједницама вијећа.

Отварам претрес о овим законским приједлозима. Дајем ријеч потпретсједнику Владе ФНРЈ и претсједнику Савета за законодавство и изградњу народне власти другу Едварду Кардељу. (Буран и дуготрајан аплауз. — Излазак потпретседника Кардеља на говорницу народни посланици поново поздрављају бурним и дуготрајним аплаузом.)

Потпретседник Владе ФНРЈ Едвард Кардељ (НР Словенија): Другови народни посланици, прошло је већ скоро пуних седам година од дана кад је Народна скупштина 31 јануара 1946 године донела први Устав нове Југославије. Тим Уставом радни народ Југославије озаконио је велике тековине своје социјалистичке Револуције, учврстио своју револуционарну власт и обезбедио политичке услове за успешно предузимање општеномодног напора за остварење материјалних основа социјализма. Отуда тај Устав заузима и заузимаће часно место у развиту наше Револуције и наше борбе за социјализам.

Према томе, ми нимало нисмо склони потцењивању улоге и историског значаја тог нашег првог социјалистичког Устава, иако данас многе његове одредбе сматрамо застарелим и приступамо њиховој измени. У време доношења првог савезног Устава наша се земља налазила тек на почетку свог социјалистичког пута, и то како по својим материјалним снагама, тако и по својим социјалистичким искуствима. Тада су наша свесна социјалистичка стремљења ограничавала и спутавала, пре свега, два објективна фактора: заосталост земље, са свим материјалним, друштвеним и политичким последицама које из тога проистичу, и хегемонистички притисак совјетске идеологије, под чијим смо утицајем тада били у знатној мери. Оба ова фактора нашла су свој одраз и у нашем Уставу, што се пре свега огледало у неразвијености социјалистичких форми, у релативно јакој афирмацији улоге државног апарата, која је истовремено била и извор бирократских тенденција, у бројним остацима буржоаско-демократског формализма без демократске садржине, у недовољном политичком и материјалном обезбеђењу за развијање социјалистичке иницијативе радних људи у њиховим основним производним организацијама, у механичком преношењу неких облика из совјетског система и у другим сличним слабостима. Та неразвијеност била је делом резултат објективних услова и потреба, а делом и последица субјективних слабости, то јест, недостатка сопственог социјалистичког искуства.

Данас, седам година после доношења Устава, стање је у нашој земљи битно друкчије, и то како у погледу материјалних снага земље, тако и у погледу развитка социјалистичке свести.

Ми смо, пре свега, учинили велики корак даље у развијању производних снага. Далеко смо још од тога да бисмо могли сматрати садашњу економску снагу, односно друштвену улогу социјалистичког сектора довољно јаком да би могла, сама по себи и у целини, да паралише анти-социјалистичке тенденције. Али је она ипак довољно велика да оружје револуционарног политичког притиска више не треба да буде међу главним инструментима за обезбеђење слободног социјалистичког развитка. И поред чињенице да економска заосталост наше земље још није савладана, ипак је социјалистички друштвени сектор већ постао економска снага која доминира и која снагом природног закона вуче за собом и преображава секторе економског и друштвеног развитка који заостају. Те нам чињенице говоре и о томе, да је општи интерес социјалистичке друштвене заједнице већ постао до те мере и лични интерес сваког појединог трудбеника у тој заједници, да потреба за државном интервенцијом и за политичко-административним средствима ради обезбеђивања напретка социјалистичке заједнице постаје све мања, а све више се манифестује неопходност непосредног друштвеног самоуправљања у најразличитијим облицима. Другим речима, постигнути резултати не само омогућују, него и катеторички захтевају да се иде напред.

Стари уставни систем почивао је на више или мање централизованом систему управног апарата. У време када је тај систем настајао, то је било нужно, јер је само тим путем било могућно да се концентришу материјална средства на најосновније задатке, како би се створили материјални услови за даљу социјалистичку изградњу, за даље кретање. Тај је систем свакако, углавном, дао позитивне резултате. Ако га се данас одричемо, онда то не чинимо зато што сматрамо да смо тада грешили, него зато што мислимо да смо, углавном, постављени циљ постигли и да због тога сада можемо да кренемо даље.

Неопходност да се учини корак даље у развоју социјалистичких односа не произлази само из потребе нашег економског развоја и из економских интереса наших радника, него има и своје дубоке политичке разлоге. Ма колико да је стари систем био неопходан, он је истовремено претстављао и сталну опасност бирократизирања, опасност потискивања и ограничавања социјалистичке иницијативе радних маса, опасност бирократског централизма и бирократског партикуларизма, при чему су обе појаве само различите манифестације јединственог процеса; једном речју, опасност конзервирања и проширивања државно-капиталистичких елемената у нашем друштвено-економском систему.

Те тенденције код нас нису победиле, нити су озбиљно угрозиле линију социјалистичког развоја, али систем у коме су те тенденције могле настајати, ипак је почео све више да постаје сметња за даљи напредак социјалистичке изградње. Појавио се не само политички захтев него и директна материјална и друштвена потреба за системом, у коме би јаче дошла до изражаја слободна социјалистичка иницијатива радних људи, то јест, за системом самоуправљања произвођача, демократски уједињених на бази друштвене својине на средствима за производњу.

У времену од доношења Устава од 1946 такође се развила даље и социјалистичка свест наших радника. Радне масе су стекле многа искуства из своје нове социјалистичке праксе и почеле су постепено да се ослобађају многих старих навика. И не само то. У првој фази нашег развоја, када је државни управни апарат у својству административно-оперативног органа управљао пословима од заједничког интереса и у области привреде, тада је појам „заједнички интерес“ био за радне масе скоро искључиво политички појам, а не и економски. Учесће радника у управљању фабрикама и другим привредним организацијама почело је, међутим, да учи нашег радног човека колико је његов лични економски и друштвени интерес присно повезан са успехом који ће и друштвена заједница као целина имати у свом економском и друштвеном развоју. Та свест у нашој социјалистичкој производњи није само снажно покренула радну иницијативу радника, него је изазвала и њихов отпор против даљих интервенција бирократске природе.

И та појава, дакле, говорила је за то да паковани систем административно-оперативног руковођења социјалистичким сектором од стране државне управе постаје не само све више непотребан, него и све више

штетан. Наша социјалистичка заједница, на челу с другом Титом, повукла је консеквенце из свих тих процеса и учинила је крупне кораке даље у развоју друштвеног самоуправљања, а упоредо с тиме и у ограничавању функција и улоге државног управног апарата.

Ја немам потребу да улазим у подробности овог процеса. Ви сви знате како значајне друштвено-економске промене су донели собом нови облици и нови односи у привредном систему и у управљању социјалистичке производње, као и у другим областима друштвеног самоуправљања. Те су промене такве да без претеривања можемо говорити о једној новој фази развоја наше социјалистичке Револуције.

Те позитивне тенденције је несумњиво убрзала и довела до јасне кристализације и наша борба са агресивним притиском совјетских хегемониста. Анализирајући узроке појаве совјетског империјализма на међународној арени, као и његовог агресивног притиска на нашу земљу, ми смо утврдили да је њихово порекло у државно-капиталистичким односима, који су преовладали и победили у Совјетском Савезу. Ми смо, даље, утврдили да је дегенерација совјетске Револуције резултат деспотије управног апарата над друштвеном иницијативом трудбеника, да је резултат победе бирократизма над пролетерском револуцијом. Разуме се само по себи, да су нас те чињенице још одлучније упутиле у борбу против сличних опасности и тенденција на нашем тлу.

Та је борба могла довести до победе само зато што су водеће социјалистичке снаге наше земље, с Комунистичком партијом и другом Титом на челу, биле тесно повезане с радним масама, и што су слушале њихов глас. Борба против совјетских агресивних аката на независност наше социјалистичке земље и на наш социјализам, међутим, још више је учврстила то револуционарно јединство наших радних маса и њене политичке авангарде. То је омогућило да наша Револуција постигне још једну нову победу — победу социјалистичке демократије над бирократизмом, над елементима државно-капиталистичког деспотизма.

Природно је, да су се у таквим условима многи облици нашег досадашњег уставног поретка показали као сметња даљем друштвеном кретању. Устав је заснован на друштвеном управљању преко државног управног апарата, одговорног, додуше, претставничким органима власти, али ипак са великим овлашћењима и веома самосталног. Све касније друштвене промене су се, међутим, кретале у обрнутом правцу. Функције државног управног апарата постепено су сведене на оно, што једино и може бити и треба да буде задатак социјалистичке државе прелазног периода, то јест, на заштиту социјалистичког система и на регулисање правног поретка у складу са потребама социјалистичког развоја. Друштвено управљање средствима за производњу је, међутим, све више прелазило у руке самог друштва, то јест, у руке демократских самоуправних органа произвођача. То исто важи — у већој или мањој мери — и за друга подручја друштвеног живота.

Јасно је, да је у таквим условима морало доћи до конфликта између низа постојећих уставних форми и живих тенденција социјалистичког развитка. Нови друштвени односи траже слободу за социјалистичку иницијативу трудбеника у њиховим основним друштвеним производним јединицама, а стари уставни поредак је почивао на принципу више или мање централизованог руковођења. Нови односи траже друштвено контролисани аутоматизам у одвијању економских односа на бази друштвене својине на средствима производње, а наш досадашњи уставни поредак се заснивао претежно на систему административно-оперативног решавања послова од стране државног управног апарата. У тим противречностима су, разуме се, извори конфликта који морају да нађу своје решење и чије се последице морају отклонити.

У почетку смо те конфликте решавали од случаја до случаја, већим делом прописима који су мењали садржину, али су ипак задржавали старе форме. То је неко време ишло, али убрзо се показало да се тим путем не може дуго ићи, без штете за јединство нашег друштвеног поретка и за његову политичку снагу. Потреба за изменом Устава показала се, коначно, неодложном.

При томе се поставило питање: да ли нов Устав или само измене и допуне Устава.

Веома убедљиви разлози говоре против тога да се донесе у целини нов Устав.

Ми смо још увек у процесу револуционарног мењања наше друштвене стварности. Сада смо, додуше, учинили битни преокрет тиме што смо поставили чврсте бране против повампирења бирократизма или реставрације државно-капиталистичких односа. Али, тек је учињен преокрет; сада треба на новој основи уредити у свим правцима нормалан живот. А то је процес који се не може извршити од данас до сутра. Сем тога, сама пракса показује које ће од нових форми живот заиста потврдити, а које ће одбацити. Тек на основу тих искустава моћи ћемо да развијемо уставни систем, који уводимо новим Уставним законом, у органску целину, способну да буде основа нашег друштвеног живота за дуже време.

Хтео бих још додати, да никако није неизбежно да тај процес морамо закључити Уставом као интегралним кодификованим документом, који би обухватио целокупну проблематику наше друштвене изградње. Можда је корисније да уставни поредак мењамо постепено, низом уставних закона, који ће на један начин решавати проблематику у области државног устројства, а на други начин проблематику са подручја друштвеног управљања, то јест, са подручја привредних односа, просвете и културе, социјалне и здравствене заштите итд. У сваком случају, услови за израду новог Устава као јединственог документа данас нису сазрели. Напротив, ако бисмо ишли тим путем, ми бисмо се вероватно врло брзо нашли у новим тешкоћама и пред новим конфликтом између друштвене стварности и политичких и правних форми.

И коначно, од нас траже што хитнија решења и неодложне потребе свакодневне праксе. Ми морамо у интересу нормалног развитка нашег друштвеног живота на новим основама што пре отстранити конфликте о којима сам говорио, бар у оним областима где су ти конфликти најочигледнији и најштетнији за јединство система. А у том случају ми се већ налазимо у доста великим пешкоћама, нарочито у области привредног управљања.

Сви ти разлози, дакле, говоре за промену уставног система путем Уставног закона и то у облику у каквом је предложен Скупштини.

Било је и примедби да би уместо Уставног закона Народна скупштина радије донела неки закон о изменама и допунама Устава. И тај пут, по мишљењу Савезне владе, није повољан и то из истих разлога, о којима сам раније говорио. Измене у нашем уставном поретку нису мале и не обухватају само спољне облике поретка. Оне су фундаменталне. Оне одражавају дубоке друштвене промене. Ако бисмо хтели помоћу допуна и промена у самом тексту Устава створити једну органску целину, ми бисмо морали, уствари, ићи на потпуну измену, на нов Устав, а то је баш оно што је Савезна влада, из разлога о којима сам говорио, сада хтела избећи.

Из свих тих разлога, дакле, Савезна влада је дошла до убеђења да је најбоље решење у садашњим условима — самостални Уставни закон који битно мења, допуњује и укида низ одредаба и читавих глава садашњег Устава, али га целог ипак не укида, а уједно допушта постепено даље усклађивање целог уставног поретка са принципима који се сада постављају.

Такав је Уставни закон који Савезна влада сада предлаже Народној скупштини.

Уставни закон изграђен је, пре свега, на следећим основама.

Јасно је, пре свега, да Уставни закон штити политички систем власти радног народа на челу с радничком класом као и његове напоре на изградњи социјалистичких друштвених односа. Социјалистички карактер долази у Уставном закону јаче до изражаја него у досадашњем Уставу, што је и разумљиво с обзиром на чињеницу, да је данас социјалистички сектор у производњи неоспорно преовлађујући, док је у време доношења Устава од 1946 био тек на почетку свог развитка.

У том смислу Уставни закон, пре свега, штити друштвену својину на основним средствима за производњу, то јест, у принципу свих средстава за производњу, сем оних који служе као основа индивидуалног рада у пољопривреди и занатству, то јест, који су, по правилу, лична својина самог произвођача.

Ту Уставни закон уноси и једну новину. Он предвиђа да у сваком предузећу, чим је створено и без обзира ко га је основао, радни колектив аутоматски добија једнака права и обавезе, које иначе закон предвиђа за сва предузећа друштвеног карактера. На тај се начин сви трудбеници постављају у правно једнаки положај у производњи, и никакав

државни ни друштвени орган, макар он и основао предузеће, не може предузеће нити његов радни колектив оптерећивати већим или друкчијим обавезама од оних, које су Уставом и законима предвиђене за сва друштвена предузећа. Ова је одредба важна, пре свега, због тога што се тиме поставља брана сваком појављивању државно-капиталистичких тенденција кроз практицистичке поступке неких наших органа власти или управе, који су још увек склони да гледају на ово или оно предузеће као на „своје“, коме могу по милој вољи налагати материјалне обавезе. Та је одредба потребна и зато да би се спречиле било какве привилегије оснивача, макар била то и социјалистичка предузећа, на рачун права других радних колектива.

У начелу, дакле, Уставни закон признаје само, прво, сектор друштвене производње, на бази друштвене својине на средствима за производњу, то јест, социјалистички сектор; и друго, сектор индивидуалне занатске и земљорадничке производње, на бази индивидуалног оруђа рада, то јест, сектор личне својине произвођача над средствима производње. И тај сектор у условима социјалистичке државе не води неизбежно ка капитализму; напротив, његов постепени социјалистички преображај, без административних мера и без национализације, али економском помоћи социјалистичког сектора, потпуно је могућ. Између једног и другог сектора, наравно, неизбежни су и прелазни облици, чији положај треба да решавају поједини закони на основи одредаба Уставног закона.

Уставни закон такође полази са гледишта да је радничка класа главна покретна снага социјализма, историски носилац социјализма. Међутим, ту руководећу улогу Уставни закон не обезбеђује више првенствено кроз позицију политичке авангарде радничке класе у управном апарату — што у крајњој линији, као што смо видели у Совјетском Савезу, доводи до бирократизирања саме авангарде и до њеног сливања са државним управним апаратом, а коначно и до одвајања државне управе од радничке класе — него самоуправом прудбеника у предузећима и другим привредним организацијама и непосредном контролом радничких маса преко њихових самоуправних привредних органа над употребом и расподелом националног дохотка.

У том правцу је битно нова уставна институција веће произвођача у саставу Савезне народне скупштине и републичких скупштина. Та нова претставничка тела нису важна само зато што ће се у њима испољавати најнепосреднији економски интереси привредних организација и њихових радних колектива, него и зато јер се у њима претставници радничке класе не појављују по кључу бројног односа становништва, него према стварној друштвеној улози радничке класе.

Има људи који нас критикују због те институције. Они говоре да веће произвођача није демократска установа, јер не обухвата целокупно становништво, односно јер се њоме део становништва, наводно, подвр-

гава дискриминацији. Међутим, ти људи, пре свега, не виде да већа произвођача, као демократски организми претставника наших радних људи, уствари, укидају и замењују систем административног руковођења од стране државног управног апарата, који је досада у њихово име руководио пословима друштвене производње и привреде уопште. Свако зна да је тај стари систем не само далеко мање демократски од овога који уводи Уставни закон, него и да претставља стални извор тенденција бирократизма и закидања права радних људи. Већа произвођача су, дакле, значајан корак даље већ само са становишта формалне демократије. А друго, ти људи заборављају чињеницу да се о дискриминацији може да говори баш у обрнутом случају, то јест у систему који дозвољава да трудбеници, — који највише доприносе стварању националног дохотка, и који су уз то самим својим друштвеним положајем неизбежно најнапреднија друштвена снага, — имају најмање утицаја при расподели и употреби националног дохотка и у вођењу економске политике уопште. Било би, наравно, неправилно, и недемократски и несоцијалистички, ако би једино радници одлучивали о тим питањима. Међутим, у томе се улога већа произвођача и не састоји. Њихова се права, уствари, свода на контролу економске политике државних и друштвених самоуправних органа, и на њихово равноправно саодлучивање у доношењу битних аката те економске политике. Они ће, вероватно, поред тога постепено добијати и друге функције, пре свега функције економског значаја, тако да ће се већа произвођача појављивати и као колективни претставник и координатор заједничких интереса социјалистичких предузећа, земљорадничких задруга итд.

Стављени су и приговори друге врсте. Неки кажу да је појам произвођача постављен сувише уско и да је један део становништва неправилно проглашен за непроизвођачки. Ја нећу улазити у економску анализу појма произвођача, то јест, у питање ко све улази у категорију произвођача. То питање, с обзиром на начин како се формирају већа произвођача, нема никаквог практичког значаја. Већа произвођача нису претставник неког апстрактног произвођача, него претстављају конкретне производне организације и њихове радне колективе, то јест, конкретне фабрике и друга предузећа и привредне организације са свим њиховим радничким и техничким и помоћним персоналом. Већа произвођача су претставничка тела конкретних предузећа, конкретних земљорадничких задруга, занатских комора итд. Отуд, на пример, за избор чланова ових већа неће гласати радник који је запослен у државном органу, рецимо електричар запослен у Скупштини, а гласаће дактилографкиња запослена у једној фабрици. Већа произвођача, дакле, нису само политичке него и економске организације, то јест, она су, као што сам већ рекао, нека врста колективних претставника свих наших произвођачких и других привредних организација, као и ситних индивидуалних произвођача, организованих у задругама и занатским коморама. Баш у томе и јесте њихова предност и њихова оправданост.

Улога већа произвођача за даљу изградњу система социјалистичке демократије је изванредно важна. Преко њих, пре свега, радничка класа добија ону политичку снагу која одговара њеној друштвеној улози, и то у једној скроз демократској форми. Тиме се битно смањује потреба интервенције државних политичких органа на подручју привреде и друштвеног живота уопште, а тиме су и битно поткопани корени бирократских тенденција. Даље, преко већа произвођача добијамо директна и јака претставништва радног сељаштва у свим претставничким органима, власти и то на начин који ће учврстити савез радника и сељака, олакшати пружање помоћи социјалистичке индустрије социјалистичком преобраћају пољопривреде и парализовати реакционарне тенденције које још ничу из ситне индивидуалне производње. Већа произвођача ће такође моћи да, у име заједнице произвођача, организују успешну политичку и економску контролу над пословањем и радом појединих радних колектива и над извршавањем њихових обавеза према заједници. Тиме ће већа произвођача постати изванредно важан инструмент за координацију у области привреде, наравно, у оној мери, у којој ће таква координација бити заиста потребна у заједничком друштвеном интересу. Очигледно је, дакле, да — због свих тих својстава — већа произвођача битно проширују систем социјалистичке демократије и убрзавају његов даљи развитак.

За развитак социјалистичких и друштвених односа, наравно, није свеједно да ли су средства за производњу у рукама државног управног апарата или су под управом друштвених самоуправних органа као колективних демократских претставника самог радног народа, самих произвођача. Разуме се, у првој фази наше Револуције, када је држава национализовала приватно-капиталистичка предузећа, било је неизбежно да се општенародна имовина најпре појави у форми државне својине, под непосредном управом државног апарата. То је било потребно како због неразвијене социјалистичке свести радних људи, тако и због тога што се сам процес подруштвљавања није извршио једним наглим преокретом на читавом фронту, већ је ишао постепено.

Међутим, историски задатак револуционарне авангарде радничке класе и свесних социјалистичких снага уопште, није само у томе да предводе борбу за подруштвљавање средстава производње, него и у томе да обезбеде прелаз од државног управљања средствима за производњу ка друштвеним облицима тога управљања, то јест, ка демократском самоуправљању самих произвођача у оквиру њихових права и обавеза, које одређује друштвена заједница. Социјалистичке друштвене снаге, то јест, радничка класа и друге радне масе, морају бити способне да саме носе даље социјалистички напредак, или ће оне постати роб бирократског државног апарата, који се појављује као њихов опуномоћеник. Чим се тај опуномоћеник осамостали у управљању средствима за производњу, он престаје бити опуномоћеник радних маса и постаје господар над њима. Према томе, када Стаљин и његови коминформи-

стички идеолошки прирепци тврде да демократско управљање социјалистичким предузећима од стране радничке класе, то јест, самих радних колектива, претставља опасност за социјализам, а да напротив, социјализам може да обезбеди само централизован, моћни државни бирократски апарат — они се, уствари, не одричу само марксизма, него социјализма уопште. Они тиме, уствари, постају идеолошки проповедници државног капитализма. На крају крајева, ако признајемо чињеницу да је радничка класа носилац социјалистичког развитка, онда морамо без икаквог колебања претпоставити да ће радни колективи у фабрикама, које су општенародна имовина, кроз своје демократске органе самоуправљања и у оквиру система који утврђује социјалистичка заједница, са свим својим свесним и спонтаним тенденцијама исто тако неизбежно стварати социјализам, као што је у капиталистичком систему сваки капиталиста неизбежно стварао капитализам.

У складу с тим, Уставни закон ставља у основу друштвеног уређења — друштвено самоуправљање, то јест, право наших радних људи да у свим областима друштвеног живота преко својих самоуправних органа управљају предузећима, организацијама и установама општег друштвеног значаја. С друге стране, Уставни закон ограничава државу на њене специфичне задатке, то јест, пре свега, на заштиту социјалистичког поретка, одбрану независности народа, обезбеђење поштовања законитости, обезбеђење јединства друштвеног и привредног система, итд. Разуме се, Уставни закон омогућује и државну интервенцију у свим друштвеним областима ако се ради о заштити поретка, о сузбијању акције непријатеља социјализма или када треба помоћи социјалистички преображај на заосталим друштвеним секторима.

Да би институције друштвеног самоуправљања заиста могле одиграти улогу мотора социјалистичке иницијативе, Уставни закон обезбеђује једнака лична права за све грађане. Та права нису само политичка, она су и материјална. Она не штите само једнакост грађана пред законом, она штите и њихов живот и њихов друштвени стандард. Сваки грађанин има, поред општих политичких права, право на рад и право на друштвено обезбеђење материјални минимум. Засада је тај обезбеђење минимум још релативно низак, али он ће се дизати са сваким новим успехом у развоју наше социјалистичке производње. Тај положај трудбеника се још више појачава са његовим правима на равноправно учешће у управљању предузећем где ради, или у управљању просветним, здравственим, социјалним и другим друштвеним установама, у којима је као грађанин заинтересован. И коначно, чак ако није биран у органе народне власти, он има право да учествује у раду тих органа или да има увид у тај рад преко збора бирача, савета грађана, разних одбора, комисија итд., а да и не говоримо о Народном фронту, у коме радни људи у најширим оквирима могу да претресају питања од заједничког интереса. Организационе и материјалне основе наше демократије постају

тиме несравњиво шире него у било којој буржоаско-демократској држави.

Степену нашег развитка, наравно, одговара што Уставни закон предвиђа и ограничење политичких права, уколико би се она користила за рад на насилном обарању демократског уставног поретка. Та су ограничења нужна заштита тековина наше Револуције и социјализма, и она ће бити неопходна све дотле док ће акција антисоцијалистичких елемената на обарању социјалистичког система и на рестаурацији било државно-капиталистичког система стаљинског типа, било приватно-капиталистичког система старојугословенског типа, претстављати реалну опасност за опстанак и развитак демократских и друштвених тековина наше Револуције, то јест, социјализма.

Уставни закон одражава и тенденцију ка максималној децентрализацији извршних функција која је у задњих неколико година однела дефинитивну победу у читавом нашем друштвеном животу. Таква децентрализација потребна је пре свега:

1) да би извршење заиста било што више у складу са конкретним условима који увек нису једнаки;

2) да би најшире народне масе могле да имају непосредну контролу над радом извршног апарата и да би трудбеници заиста могли свестрано и слободно развијати своју социјалистичку иницијативу;

3) да се спречи претварање државног управног апарата у неку самосталну централизовану владајућу снагу над друштвом.

Уставни закон зато усваја принцип да су извршне функције пре свега на народним одборима и на разним друштвеним самоуправним органима, док на републичким и савезним органима власти остају само оне извршне функције које по самој природи ствари могу бити само савезна или републичка функција, а утврђују се самим Уставом или на Уставу заснованим законима.

У вези с тим, Уставни закон је учинио и крај такозваном „систему двоструке одговорности“, који смо ми у досадашњем уставном поретку углавном наследили од совјетског система. Смисао те „двоструке одговорности“ јесте да извршни апарат сваког државног органа не одговара само претставничком телу тог органа, него и вишем управном органу у истој грани управе. У Совјетском Савезу тај се принцип изродио у формално покриће за стварно једнострану вертикалну одговорност по линији државног управног система. У тој лажној формули о „двострукој одговорности“ уствари се само скрива апсолутна власт централне државне управе и бирократске касте. Код нас није дошло до тога, јер је државно и политичко руководство, с другом Титом на челу, и у старом систему, од самог почетка, сузбијало тенденције бирократског централизма. Али ипак такве су се тенденције појављивале и код нас и биле су озбиљна сметња бржем развитку друштвеног самоуправљања и социјалистичке демократије. Зато нов Уставни закон тај систем двоструке одговорности и формално укида.

Међутим, само по себи се разуме, да одговорност сваког органа народне власти или било које самоуправне друштвене јединице према друштвеној заједници остаје, и у новом систему, у пуној мери на снази. Та одговорност додуше не долази до изражаја преко централизованог управног апарата, али се она изражава у обавезном поштовању закона, уредаба, привредних планова и разних других правних прописа и аката, које ће доносити републички и савезни претставнички органи и чије ће извршење они и контролисати или директно или преко свог управног апарата.

У вези са проблемом одговорности према друштвеној заједници Уставни закон доноси још једну новину: поред закона и других обавезних одлука Уставни закон уводи као инструмент Савезне и републичких народних скупштина и — препоруку. Препорука народне скупштине или појединих њених одбора није обавезни акт, али ће ипак имати јаку моралну и политичку снагу. Те ће препоруке бити нарочито ефикасан инструмент у оним областима које формално спадају искључиво у надлежност овог или оног друштвеног или локалног државног органа, ако неки конкретни поступци тих органа долазе у сукоб са јавним мишљењем и на тај начин постају питање од општег интереса. Али, и независно од таквих случајева, нашем друштву ће свакако бити потребно да поједине унутарње односе не уређује само законским прописима, него и извесним формално необавезним нормама, које ће ипак у већој или мањој мери морално и политички обавезивати. Такве ће друштвене норме постепено моћи да замене многе законске или управне прописе и мере чак и на оним подручјима на којима данас изгледају незамењиве.

Нема сумње да такав систем децентрализације извршних функција најбоље одговара потребама слободног дејствовања социјалистичких друштвених снага.

Истовремено треба нагласити да Уставни закон ни у ком случају не допушта слабљење јединства власти радног народа или јединства друштвеног и политичког система. Напротив, идући ка веома смелој децентрализацији извршних функција, он истовремено задржава за федерацију и за републике све оне неопходне функције и инструменте, који су потребни да би се сачувало јединство система и да би се сви грађани и сви друштвени органи поставили у исте услове, са истим правима и са истим обавезама према заједници. На тај начин потпуно је обезбеђена она неопходна друштвена централизација, без које савремено друштво, а поготово социјалистичко, не може да обезбеди повољне услове за најбржи могући развитак производних снага. Штавише, не треба никако заборавити да је децентрализација извршних функција могућа, позитивна и напредна, само под условом да је истовремено обезбеђено и јединство друштвеног и политичког система.

Јединство система, међутим, Уставни закон не обезбеђује помоћу самосталних функција неких централизованог управног система, него:

1) путем јединства власти радног народа, које долази до изражаја кроз народне скупштине и извршна већа и народне одборе и кроз међусобну повезаност тих органа;

2) путем принципа да сви државни и друштвени органи раде, душе, самостално, али искључиво на основу Устава, закона и других аката Савезне народне скупштине и народних скупштина република. Основни инструмент јединства нашег система, дакле, није више јединствен државни управни механизам, него закон или друге одлуке Народне скупштине, при чему имају општу политичку директивну и надзорну улогу за извршење тих прописа најужи органи народних скупштина, то јест извршна већа. С обзиром на ту промену, наше народне скупштине у новом уставном систему имаће неоравнјиво већу улогу у свакодневној пракси, него што су је досада имале. У оквиру тог система раде самостално и органи државне управе без претходне бирократске цензуре вишег органа.

Разуме се, да је пуна равноправност народа Југославије обезбеђена и у новом Уставном закону. Та равноправност није само формално демократска, то јест не изражава се само у постојању народних република и у њиховом самосталном националном и културном развоју, него је друштвено-економски утемељена и обезбеђена. Дискриминација је немогућа према самим основама социјалистичког система, а економска помоћ заосталим републикама и убрзање њиховог напретка претставља директни економски интерес свих трудбеника земље, јер сваки напредак, у било ком делу земље уједно претставља економски интерес сваког поједног трудбеника целе земље.

Сем тога, федерација равноправних република код нас није неопходна само због националног састава наше земље. Она произлази такође из самог нашег друштвеног система, из нашег схватања народног суверенитета и друштвеног самоуправљања. Наша би земља била „федерација“ у том новом смислу, то јест као систем заснован на друштвеном самоуправљању и када не би била многонационална.

И поред тога, Уставни закон уноси одредбе за формално обезбеђење те равноправности. У низу чланова он јасно разграничава права федерације према републикама, а сем тога у састав Савезне скупштине уводи и Веће народа у коме долазе до изражаја посебна права посланика народних република у свим случајевима, када је у питању промена устава, однос између федерације и република или расподела националног дохотка путем савезног друштвеног плана. Те су одредбе, по мом мишљењу, углавном формалног значаја, с обзиром на то што у нашем систему постоји толико других инструмената за усклађивање узајамних друштвених интереса да механизам Већа народа који предвиђа Уставни закон, по свој прилици, уопште неће доћи до изражаја. Но, он је ипак потребан, прво, као крајња правна консеквенца нашег система националне равноправности, а друго, као поновна декларација верности нове Југославије политичком принципу равноправности свих народа.

Признајући народима Југославије потпуну равноправност, Уставни закон истовремено обезбеђује и њихово јединство и то, опет наглашава, не административним средствима и формалним прописима, него самим друштвеним системом. Јединство наших народа данас више није само неки национални интерес сваког народа посебно, то јест, није само интерес узајамне помоћи и заједничке одбране њихове независности, него је постало и интерес сваког трудбеника као трудбеника. Као такво, ово је јединство истовремено нов корак даље у историском процесу унутарњег уједињавања људског друштва.

Индивидуална производња и претежно натурална размена условљавали су, на почетку људске цивилизације, распад првобитних племена и настанак локалних друштвених заједница и феудалних провинцијалних скупина односно народа. Крупна капиталистичка производња и појава ширег робног тржишта и новчаног промета условили су настајање модерних капиталистичких нација. Насупрот томе, социјалистичка производња, на бази друштвене својине средстава за производњу, и светска размена добара условљавају стварање ширих међународних заједница. Процес стварања таквих заједница не претставља ни негацију националног језика, ни националних елемената у култури, него једну начелно нову категорију друштвеног уједињавања. Штaviше, национална равноправност је једна од битних услова за нормално одвијање тог процеса.

Ако, дакле, говоримо о јединственој социјалистичкој југословенској заједници, ми тиме нисмо постали присталице конфузних теорија о спајању југословенских народа у једну југословенску нацију у старом смислу те речи. Ако бисмо се бавили таквим плановима, показали бисмо веома мало смисла за историске чињенице и за објективне друштвене законе. Стара и злогласна теорија такозваног „интегралног југословенства“ била је, и остаће и убудуће, толико реакционарна колико и нестварљива. Наша југословенска социјалистичка заједница, међутим, не ствара се на бази неких националистичких теорија, нити има за базу било какве теорије о спајању језика или националних култура. Она се темељи на заједничком друштвеном интересу свих трудбеника без обзира на њихову националну припадност и зато је она чвршћа од сваке друге могуће заједнице.

Сва друштвена средства за производњу су општенародна имовина, то јест, практички узевши, својина свих трудбеника наше земље. Њихово максимално коришћење и унапређење претставља заједнички интерес сваког појединог трудбеника, за кога је га колективна својина уједно његова лична својина. То је тај нови фактор који ствара социјалистичку заједницу новог типа, у којој језик и национална култура постају споредан фактор, фактор који никоме неће сметати да се не осећа исто као и други трудбеници, макар којим језиком они говорили. То је, дакле, онај фактор који чини заједницу југословенских народа заједницом југословенских радних људи и који чини могућним да се сваки наш трудбеник с поносом може назвати Југословеном, припадником југосло-

венске социјалистичке заједнице, а да се тиме не одриче ни своје националне припадности, ни љубави за свој национални језик и културу.

Гледано са тог становишта, и наша федерација није више федерација старог типа. Она више није само уједињење нација и њихових држава, него је, пре свега, постала носилац одређених друштвених функција јединствене социјалистичке заједнице југословенских трудбеника.

За коначно обезбеђење социјалистичког развика није свеједно какве форме добија власт радног народа. Ми смо видели да је многе функције власти радног народа неко време могао успешно да врши и револуционарни државни систем преко свог управног апарата, који је радио у духу социјалистичке идеологије. Али, ми смо такође видели да такав систем може само неко време, то јест, непосредно после револуције, успешно да врши своју улогу, а с временом и сам може да постане извор антисоцијалистичких тенденција. Развијање самоуправљања трудбеника једино је успешно средство за сузбијање таквих тенденција. Зато је социјалистичка демократија потребна, и као форма и као метод рада, у свим областима друштвеног живота. У томе смислу је у новом Уставном закону демократизам, то јест, принцип демократског решавања у основи и као руководећи принцип примењен у свим областима нашег државног и друштвеног живота. Грађани бирају своје претставнике и могу бити бирани у све органе власти и органе друштвеног самоуправљања. Одлуке се доносе већином гласова, а у оквиру права која поједини органи имају као своја права не постоји никаква претходна бирократска цензура. Тај метод, сам по себи, не претставља ништа ново, ништа чиме бисмо се ми могли хвалити. Али, ипак ту има и облика с којима се оправдано можемо поносити пред светом и пред историјом, облика у којима ми данас вршимо пионирски рад:

1) самоуправљање радног народа уопште и демократски облици и методи нарочито нису примењени само у политичкој сфери у ужем смислу те речи, то јест, само у области државног система, као што је то случај у буржоаско-демократским земљама, него и у области производње и расподеле, у области управљања привредом, као и на другим подручјима друштвеног управљања;

2) мрежа основних самоуправних органа — почев од зборовца бирача, народних одбора и њихових савета, па до радничких савета у предузећу или завода за социјалну заштиту у срезу — до те мере је разграната да сваки грађанин може свакодневно да износи своја схватања, да се та схватања препресају и да имају непосредног утицаја на формирање јавног мишљења;

3) у више државне и друштвене органе грађани бирају своје претставнике директно и то не зато што припадају овој или оној партији, него зато што знају каква схватања и какве циљеве заступају и какво њихово лично поверење заслужују.

А све то управо је пут од демократије партија ка демократији слободних људи, која је несравњено способна да одрази вољу народних маса него било која партијска демократија, која увек значи монополизовање власти над друштвеним животом у рукама веома уских врхова, независно од тога да ли се ради о два или о десет или само о једном врху.

Ја никако нисам склон да хвалим или идеализујем све садашње облике и методе нашег политичког система. Тековине наше социјалистичке Револуције имају и у земљи и ван ње подмукле непријатеље према којима ми морамо бити будни. Због тога су потребне и мере политичке и административне заштите уставног поретка, што неизбежно пољачи за собом и ограничавање демократских права у овој или оној форми. Зато су у неким областима нашег друштвеног живота демократски облици још заостали или се споро развијају. Ту и тамо смо могла и ми сами склони потцењивању значаја ове или оне демократске форме, па и то задржава њихов развитак. Али зато су се, с друге стране, први пут у историји човечества облици демократског управљања почели да развијају у новим областима, тамо где је све досада царевао експлоататор, монополист или државно-капиталистичка бирократска каста. С правом можемо, дакле, рећи да се у нашем демократском систему рађа класа нових демократских односа којима припада будућност. (Аплауз).

На крају, желео бих да изајнем још један принцип, принцип који је у основи нашег Уставног закона — то је отворено, поштено и искрено третирање наше стварности, без тенденција улепшавања или романтичарског затрчавања напред, заједно са живом револуционарном будношћу према опасностима непријатељских атака на наше револуционарне и социјалистичке тековине.

Колико закон тежи за најширим демократским формама у области социјалистичке изградње, толико је јасан у погледу средстава, која стоје на расположењу социјалистичкој држави, за сузбијање настојања антисоцијалистичких снага да силом униште оно што су наше радне масе извојевале крвљу и тешким напорима. Никаквим браниоцима и заступницима тенденција ка рестаурацији било каквог експлоататорског система у нашој земљи таква контрареволуционарна акција неће бити дозвољена. За сва друга мишљења, међутим, у нашој земљи не само да има довољно слободе, него и довољно разгранат и широк друштвени организациони механизам кроз који ова мишљења могу доћи до изражаја, односно кроз који ће све лакше долазити до изражаја.

Разуме се, да је закон морао предвидети и могућност интервенције највиших државних и друштвених органа, тамо где грпи заједнички интерес друштва односно социјалистичког напретка ради ниске друштвене свести или због политичке односно друштвено-економске заосталости.

Укратко речено: Уставни закон у сваком погледу одражава нашу конкретну друштвену и политичку стварност, ништа не прикрива и ништа не улепшава. Он садржи облике којима се можемо поносити пред чита-

вим светом, а садржи и елементе с којима не можемо бити задовољни, али их морамо трпети, јер нас на то принуђавају конкретне политичке и економске потребе, а пре свега интерес обезбеђења наше независности и наших револуционарних тековина.

Нови уставни систем Југославије, према томе, битно се разликује од уставног система који је изражавао Устав од 1946 године. Државна организација Југославије, после ступања на снагу савезног Уставног закона и републичких уставних закона, неће претстављати само реорганизацију постојећег државног система, већ битно ново државно уређење.

Структура власти федерације заснована је на истим принципима на којима је заснована већ остварена организација народних одбора. Али поједина организациона решења нису и не могу бити истоветна с обзиром на обим и значај функција, које врши федерација на данашњем ступњу нашег друштвеног и политичког развојка.

Већ из принципа, о којима сам раније говорио, излази да најважнији и централни положај у организацији власти федерације заузима Савезна народна скупштина. Тај положај Савезне народне скупштине обезбеђен је пре свега ширином и значајем њених искључивих права. Она једино има права да доноси савезне законе, да бира и разрешава најважније савезне органе, да утврђује савезни и друштвени план и буџет, да одлучује о праву спољне политике, привредне политике и о другим питањима и мерама унутрашње политике у оквиру права федерације. Она такође доноси декларације и резолуције у питањима из надлежности федерације. Она може давати и препоруке за рад државних органа, самоуправних установа и привредних организација. Она такође одлучује да ли ће се неко питање изнети на референдум.

Затим, њен политички ауторитет произлази из њеног устројства. Она је састављена из два дома: Савезног већа и Већа произвођача. Савезно веће сачињавају посланици које непосредно бирају, на основу општем и једнаком бирачког права тајним гласањем, грађани у срезovima и градовима и посланици које из редова својих чланова бирају републичка већа и покрајинско односно обласно веће. Веће произвођача сачињавају народни посланици које као претставнике својих привредних организација бирају радници и службеници привредних предузећа, чланови земљорадничких задруга, занатлије и занатски радници.

Изборни систем за Савезно веће одговара класичном изборном систему демократског политичког претставништва са извесним новинама које произлазе из суштине наше федерације као равноправне заједнице народа, и положаја народних одбора као основних органа власти. Сагласно томе, у Савезном већу имамо претставнике народних република и аутономних јединица, а посланици изабрани у срезovima и градовима стичу право одборника у среском односно градском већу народног одбора на чијем су подручју изабрани.

Изборни систем за Веће произвођача је потпуно нов не само услед тога што ми нисмо досада имали овакво претставничко тело, већ и због тога што и у другим земљама претставнички орган таквог састава и значаја није до данас постојао.

Битни принципи овог новог изборног система су постављени у Уставном закону, ма да они дају могућност за различита решења у погледу изборне технике. Ти битни принципи су следећи: а) посланици Већа произвођача су претставници радних колектива привредних предузећа, односно у привредним организацијама организованих индивидуалних произвођача (индивидуални сељак као члан опште земљорадничке задруге, а приватни занатлија као члан занатске коморе); б) посланици се бирају у оквиру три групе: индустријске, која обухвата социјалистичку производњу у целини, заједно са транспортом, трговином итд.; пољопривредне, која обухвата земљораднике који су чланови земљорадничких задруга и раднике и службенике пољопривредних добара, и занатске, која обухвата све врсте занатлија и занатске раднике; в) свака произвођачка група је у већима произвођача претстављена сразмерно њеном учешћу у укупном друштвеном производу земље.

Као и чланови Савезног већа тако и чланови Већа произвођача стичу право одборника и у средњем односно градском већу произвођача.

Таква дводомна структура још више приближава Савезну народну скупштину непосредној проблематици друштвеног живота и актуелним интересима радног народа. Сем тога, у таквом ће систему најнапредније тенденције јаче и непосредније доћи до изражаја.

Народна скупштина, наравно, имаће и разне сталне и повремене одборе и комисије. Одбори и комисије нису само ужа тела домова која припремају рад домова. Одбори ће претресати, у оквиру свог делокруга, и сва питања која се односе на примену закона, на рад државних органа, самоуправних установа и привредних организација итд. Законима и пословником Народне скупштине биће, додуше, одређена њихова права одлучивања, али у сваком случају у њима ће се обављати веома значајан део рада Народне скупштине. Њихова основна улога свакако ће бити пре свега у томе што ће оријентисати рад Народне скупштине на конкретне проблеме из државног и друштвеног живота у срезовима, општинама и у појединим друштвеним областима. И посланици, који нису чланови одбора, могу покретати таква питања.

Дводомост Савезне народне скупштине не заснива се на принципу истоветних права оба дома. То је и разумљиво с обзиром на претставничку основу и карактер оба дома. Али у основним правима Народне скупштине, како у онима која се односе на избор Претседника Републике, Савезног извршног већа и Савезног врховног суда, тако и у онима која се односе на промену Устава, друштвени план и буџет и друга питања у области привреде, рада и социјалног осигурања, оба дома уче-

ствују потпуно равноправно. Без њихове потпуне сагласности нема закон ни одлуке у овим областима. Неспоразум, који се не може решити, доводи до распуштања Скупштине у целини. У вршењу изборних права оба дома раде као јединствено тело а у свим другим пословима решавају као самостални домови. Осим ове две врсте надлежности постоји и трећа. Она права Народне скупштине, која не врше домови заједнички или равноправно, припадају Савезном већу. С друге стране, Веће произвођача има два самостална права: а) оно може давати препоруке за рад привредних организација и за рад државних органа и самоуправних установа у питањима привреде, рада и социјалног осигурања; б) оно може, у оквиру утврђених законом, доносити обавезне одлуке за рад тих органа установа и организација. Ова посебна права Већа произвођача омогућиће даље смањење надлежности државне управе и даље подрушћивање досадашњих државних функција у области привреде и социјалних служби.

У систему власти федерације неће више постојати ни Президијум, као једна врста посредног органа између Скупштине и Владе, ни Влада, као највиши извршни и управни орган власти, ни министарства, као највиши политичко-управни ресори. Није први пут у историји да се тражење демократских и антибијократских организационих форми везује са укидањем и критиком система кабинета, владе и министарстава. Француска револуција је за неко време укинула владу и тежила да успостави такозвани Конвентски систем по коме су све функције власти припадале револуционарној скупштини, која је извршну функцију вршила преко свог извршног органа, то јест Комитета јавног спаса. Контрареволуција је осујетила овај покушај. Он је још на последњој основи отпочео да се остварује за време Париске комуне када је Комуна, као претставничко тело, имала да сједини у себи „законодавне и извршне функције власти“. Брзи пораз Париске комуне није допустио да знатнија искуства изађу ни из овог покушаја спровођења јединства власти. Маркс је био велики присталица демократског јединства власти. Тако су мислили и многи други револуционари, демократи и социјалисти. Лењин је покушао да овај принцип постави у темељ организације власти младе Совјетске Републике. Стаљин је тај принцип најпре стварно, а затим и формално укинуо Уставом од 1936 године. И швајцарски устав од 1848 има трагова јединства власти. Он не познаје владу, већ Савезно веће као једну врсту комбинације извршног тела Националног већа и Владе. У Енглеској, и раније, чују се гласови да кабинетски систем одузима власт из руку парламента и да треба установити једну врсту скупштинског система са комитетима који би имали управне функције. Наш досадашњи Устав је такође у основи и по општој тенденцији полазио од начела јединства власти, али је с обзиром на услове и потребе прве револуционарне фазе ипак омогућавао велика овлашћења и велику самосталност управних органа.

Укидање Президијума, Владе и министарстава које предлаже Уставни закон, није само израз наше начелне верности овој револуционарној демократској традицији. Он је више доказ оправданости ове демократске традиције, у пракси једног друштвеног и политичког система у коме нови друштвени политички односи, на основи самоуправљања произвођача и радног народа у локалним заједницама, захтевају чвршће и доследније повезивање „законодавне и извршне функције“ и свођење функција управе у начелу на положај администрације у правом смислу те речи.

Сагласно томе, Савезна народна скупштина поверава претстављање савезне државе у спољним односима и у земљи, старање о спровођењу закона, надзор над радом савезне државне управе и друге извршне послове из надлежности федерације својим извршним органима: Претседнику Републике и Савезном извршном већу. Претседник Републике и Савезно извршно веће произлазе из Скупштине и одговарају њој. Они врше само послове који спадају у политичку извршну функцију која је одређена и ограничена како Уставом и законом, тако и сталним међусобним односима Скупштине, с једне стране, Претседника Републике и Савезног извршног већа, с друге стране. Ово свакако није једини могућан начин остварења демократског јединства принципа власти. Али то је досада најпотпунији и најдоследнији организациони механизам који обезбеђује примену тог принципа власти. У нашим условима ово је данас најбоља и најефикаснија гаранција како за активни рад Народне скупштине и обезбеђење доследног даљег развојка система социјалистичке демократије, тако и за функционисање целог система државне власти у условима када социјалистичке друштвене снаге, са радничком класом на челу, још воде тешку борбу са непријатељима социјализма и са последицама привредне заосталости.

Претседник Републике има самостална права која произлазе из функције претстављања Југославије као државе. Осим тога, Претседник Републике је и претседник Савезног извршног већа и врховни командант оружаних снага. Као претседник Савезног извршног већа Претседник Републике има још и право да привремено задржи од извршења акт Већа са којим се не сложи, али је обавезан да спорно питање одмах поднесе Скупштини ради доношења коначне одлуке. Претседник Републике је као врховни командант уједно и претседник Савета народне одбране, који врши важне послове у области координације свих напора земље на обезбеђењу и јачању средстава и снага за народну одбрану. Установом Претседника Републике није у основи промењена колективна форма извршног органа Народне скупштине нити је уведен такозвани претседнички систем, који је добио право грађанства нарочито на америчком континенту. Али су у индивидуалну надлежност Претседника пренета она права која се тиме рационалније и боље остварују. С обзиром да та права припадају само федерацији, у народним републикама се не предвиђа установа претседника републике.

Савезно извршно веће је релативно широко, али не и „репрезентативно“ колегијално тело. Оно је по својим правима и свом положају непосредни извршни радни орган Скупштине, једна врста политичког извршног одбора Скупштине. Услед функција које има, а нарочито ради општег политичког руковођења савезном управом, Савезно извршно веће има извесну самосталност у акцији и у овлашћењу. Али та самосталност није она коју има Влада. Сви послови Савезног извршног већа свode се на извршење закона и одлука Скупштине, ограничени су одредбама тих аката и оним политичким линијама и оквирима које утврђује Скупштина одлучујући у правцу спољне и унутарње политике, привредне политике и о другим крупним политичким питањима из надлежности федерације. Сем тога, Савезно извршно веће не само да политички одговара за свој рад Скупштини, већ постоји стални радно-пословни однос и између Скупштине и њеног извршног органа. Савезно извршно веће дужно је подносити извештаје о свом раду, а Скупштина је увек у могућности да захтева подношење таквих извештаја. Сем тога, Скупштина може, на основу претреса, доносити резолуције и давати препоруке Савезном извршном већу, као што може и препоручити Савезном извршном већу да укине или измени, или сама може укинути, оне акте Савезног извршног већа за које сматра да нису у сагласности са законом.

Значај права Скупштине и њених извршних органа, као и карактер њихових међусобних односа, показују да су се у организацији власти федерације нашла таква решења која, с једне стране, јасно указују на даље перспективе развика нашег демократског система, а која, с друге стране, показују максимум политичког реализма у складу са садашњом фазом друштвеног и политичког развика наше земље и са њеним положајем у свету.

Поред Народног скупштине и њених извршних органа права федерације врши и савезна управа. Савезну управу сачињавају државни секретаријати, самосталне управе, управне установе и други самостални органи савезне управе. Њихове надлежности ограничене су на непосредно вршење одређених извршних послова из надлежности федерације, то јест, на непосредно извршавање само оних савезних закона и одлука Скупштине, савезних уредаба и других аката Савезног извршног већа када је то извршење стављено у надлежност федерације. За разумевање савезне државне управе потребно је истаћи два основна принципа. Прво, она ради сагласно смерницама које одређује Савезно извршно веће и под његовим надзором. Савезно извршно веће уједно поставља и руководиоце савезних органа управе. Друго, савезни органи управе баве се непосредном применом закона, то јест, врше практичну, административну страну извршне функције, доносећи управна акта, предузимајући управне радње. Уредба, као најважнији извршни пропис, припада Савезном извршном већу. Оно, на основу уредбе и других аката за које је овлашћено, као и преко своје надзорне улоге, остварује своју директивну политичку извршну функцију.

Предавањем политичко-извршне функције Савезном извршном већу а њене управне стране савезној управи, спречено је оно осамостаљење извршних органа и њихово бирократисање које произлази из спајања политичких и административних елемената извршне функције у влади и министарствима. С друге стране, у Савезном извршном већу, одвојеном од свакидашњег и практичног рада управе, лакше и ефикасније обављаће се онај посао стварања, студирања, припремања начелних одлука, мирне анализе и принципијелног решавања који захтева модерна, нарочито социјалистичка држава од највиших извршних органа. Под тим условима и државна управа ће учврстити свој систем рада, предаће се потпуније стручним и практичним свакодневним питањима.

За савезну управу карактеристично је како смањење броја главних савезних органа управе тако и смањење њихових компетенција. Засада се предвиђа само пет државних секретаријата, који врше управо оне изразито управне послове који припадају федерацији. Ово је једна нова појава у развоју савезних држава, с обзиром да све садашње савезне државе имају велики број управних органа и стално растуће функције и компетенције. Ова карактеристична промена у нашем државном уређењу је само логична последица знатног напретка у развијању система самоуправљања произвођача у привреди, самоуправљања радног народа у општини, граду и срезу и у самоуправним установама уопште. Другим речима, она је знак и гаранција успостављања нових друштвених односа, знак и гаранција победе радног народа Југославије над државно-капиталистичким тенденцијама и бирократским облицима.

Само се по себи разуме, да непосредна одговорност државних секретара и других органа савезне управе Савезном извршном већу, а посредно и Народној скупштини, ни мало не смањује политички значај савезних државних управних органа. За секретара иностраних послова и секретара послова народне одбране Уставни закон изричито поставља и захтев да обавезно буду чланови Савезног извршног већа. Тај захтев има своје оправдање у томе што се ту ради о функцијама искључиво савезне надлежности, а уз то о таквим искључиво политичким функцијама, у којима Претседник Републике и Савезно извршно веће непосредно сnose пуну политичку и материјалну одговорност.

Што се ефикасности тиче може се рећи, да се ново устројство савезне управе, у сравнењу са досадашњим, одликује далеко већом гипкошћу и разноликошћу форми и одговорности. А то нам је данас нарочито потребно.

Што се тиче уређења републичких органа власти и органа власти аутономних јединица савезни Уставни закон доноси само начелне одредбе. Сагласно тим одредбама уставни закони народних република разрадиће у целини организациони систем власти републике.

Организација власти народне републике, према савезном Уставном закону, заснована је на истим основним принципима као и организација власти федерације. Само се по себи разуме, да ће републички

уставни закони морати предвидети и руководеће републичке управне органе за подручје правосуђа, просвете и културе, здравља и социјалне политике. У савезном мерилу ће координациону улогу, уколико и када то буде потребно, као и посебне интересе федерације на тим подручјима, непосредно отстваривати Савезно извршно веће преко свог минималног извршног апарата, преко других савезних управних органа, или преко појединих савезних установа са специфичним задацима.

Југославија је савезна држава и за њену унутрашњу организацију важно је питање односа између федерације и народних република. Уставни закон утврђује ове односе одређеније и чистије него у Уставу од 1946 године. Он најпре одређује права и дужности федерације. У та права он убраја: а) заштиту независности и територијалне целине савезне државе, организовање оружаних снага и одбрану земље, заштиту друштвеног и политичког поретка, уређење и одржавање међународних односа; б) обезбеђење јединства социјалистичког друштвеног поретка и правног система, јединства привредног система и планског развоја народне привреде као целине; в) обезбеђење самоуправљања произвођача и праћана, демократских слобода и права човека и социјалистичке законитости. Ова права и дужности федерације остварују савезни органи власти према надлежности која им је утврђена Уставом. Извршење савезних закона и други извршни послови, по правилу, припадају народним одборима, односно републичким органима власти. Савезни органи власти непосредно извршују савезне законе и врше друге извршне послове само у области Уставом утврђених искључивих права и дужности федерације (међународни односи, народна одбрана, заштита друштвеног и политичког поретка), као и кад је то извршење стављено у надлежност савезних органа законом који мора, наравно, бити у сагласности с надлежностима федерације, како су оне предвиђене Уставом. Уставни закон предвиђа примат савезног закона над републичким законом у случају њиховог размимоилажења, али уједно даје могућност народним републикама, па и народним одборима и самоуправним установама, да покрену пред Савезном народном скупштином питање оцене сагласности савезног или републичког закона са савезним Уставом.

Инструмент тих односа у Савезној народној скупштини је и Веће народа. То није посебни дом, већ облик остваривања посебних права посланика, које свака републичка народна скупштина у истом броју шаље у Савезно веће као и оних посланика које делегирају претставничка тела аутономних јединица. Ови посланици решавају одвојено, као Веће народа, обавезно или факултативно. Обавезно решавају само кад се на дневном реду Савезног већа налази предлог о промени Устава или предлог савезног друштвеног плана. Поред тога, ови се посланици могу конституисати као посебно веће и када се на дневном реду Савезног већа налази предлог закона и другог акта који се тиче Уставом утврђених односа народних република и федерације. Предлог за такав сазив

Већа народа може да поднесе већина посланика изабраних од претставничког тела једне републике, али Веће народа ће приступити одвојеном решавању само ако се са тим предлогом сложи већина чланова Већа народа. У свим наведеним случајевима закон или други акт Савезног већа не може бити донесен, ако се са њим не сагласи Веће народа. Разуме се да Уставни закон и овде предвиђа процедуру споразумевања.

Сем тога, Веће народа биће обавезно сазвано и ради давања претходног мишљења о предлогу савезног општег закона, пре него што се тај закон стави на дневни ред. Ако се Веће народа не сложи с потребом доношења таквог општег закона, предлог општег закона не може бити предмет расправљања пред Скупштином. Ово право Већа народа произилази из самог карактера нашег општег законодавства. Оно се односи начелно само на области које су сасвим или претежно у надлежности народних република. У складу с тиме општи закон може се донети само ако то тражи заједнички интерес народних република, и то само у облику одређивања начелне основе за републичко законодавство. Оно, уствари, углавном служи само обезбеђењу начелног јединства система у области искључиве или претежне републичке надлежности.

За однос федерације и народних република карактеристична је и подела савезног законодавства на искључиво и основно законодавство. Искључиво законодавство односи се на остварење основних функција федерације и оно је, што је то више могућно, прецизно одређено. Устав само изузетно дозвољава могућност изричитог преношења појединих питања из области овог законодавства у надлежност народних република, које их могу уредити својим законима. Основно законодавство, међутим, даје право федерацији да уреди основна питања у Уставом предвиђеним областима, које треба да буду предмет законског регулисања, а народне републике могу доносити допунске законе у тим областима. За разлику од досадашњег Устава, Уставни закон пружа право републикама да доносе у тим областима и своје самосталне законе, али само у случају ако и док не постоји савезни закон. Накнадно донети савезни закон ће, наравно, аутоматски укинути оне одредбе републичког закона које обухвата савезни основни закон.

С тим у вези за однос федерације и народних република важна је и структура савезног друштвеног плана и буџета. У савезном друштвеном плану одвајају се за федерацију само она законом утврђена финансијска средства која служе за извршење послова из надлежности федерације и за помоћ недовољно развијеним крајевима земље. Савезни буџет је ослобођен свих ранијих елемената „општедржавног“ буџета и у њему се утврђују и распоређују само она финансијска средства која служе за извршење послова из надлежности федерације и за рад савезних органа и установа.

Увођењем оваквог система у односима између савезних и републичких органа управе ликвидирају се уједно како она мешовита такозвана „савезно-републичка“ структура савезних органа управе, тако и хијерархиски однос међу овим органима. Само у случају када се савезним законом пренесу на републичке органе поједини управни послови из искључиве надлежности федерације, одговарајућим савезним органима управе припада право поништавања односно укидања аката републичких органа управе.

Најзад, битна одлика југословенске савезне државе не лежи само у односу између савезних органа и народних република, већ у обезбеђењу односа између народних одбора и републичких органа власти ради гарантовања самоуправних права народних одбора. Ово разграничење између народне републике и народних одбора биће спроведено у републичким уставним законима. Али је савезни Уставни закон обезбедио ту линију разграничења гарантујући минимални крут самоуправности народних одбора, набрајајући њихова самоуправна права и решавајући начелно односе између републичких органа власти и народних одбора.

Да би се остварио цео организациони систем који поставља Уставни закон нужан ће бити дужи период законодавног и организационог рада. Основни задатак новог Савезног извршног већа за најближе време биће да систематски организује цео тај посао. Прва етапа на том путу јесте: формирање оних савезних органа власти који су предвиђени Уставним законом (Извршно веће, државни секретаријати, управне установе, управе итд.), тако да би нов систем организације био у основи постављен и донекле у пракси проверен до избора нове Савезне народне скупштине. Тада ће нова Скупштина моћи са више система и искуства да настави изградњу новог државног уређења. Правну основу за ову реорганизацију даје Закон о спровођењу Уставног закона, који је Народној скупштини предложен заједно са Уставним законом.

Кичму целокупног рада на изградњи новог државног уређења у првој етапи претставља Савезно извршно веће. Зато Предлог закона о спровођењу Уставног закона предвиђа и посебно овлашћење Савезном извршном већу да може, до избора нове Скупштине, уредбама регулисати сва питања која се тичу усклађивања државног уређења са Уставним законом.

Такође је потребно, разуме се, распустити ову Народну скупштину, како би се омогућио избор нове, у складу са одредбама Уставног закона. Али, пре распуштања она мора да донесе још Закон о избору народних посланика — како за Савезно веће тако и за Веће произвођача. Ако би Народна скупштина донела те законе најкасније до краја следећег месеца, за шта постоје сви услови, онда би избори за нову Народну скупштину могли да се изврше средином маја месеца.

А до тог времена биће могућно извршити и основну реорганизацију савезне управе у складу са Уставним законом и поднети новој Народној скупштини извештај о учињеном послу.

Као што је познато, у међувремену припремају се и наше народне републике да донесу своје уставне законе у складу с начелима савезног Уставног закона. Синхронизована промена у организацији власти наших народних република с променама у организацији власти федерације основна је поставка за успостављање и правилно функционисање целог новог државног уређења које је правно изражено и учвршћено у новим уставним законима.

Другови народни посланици, ново државно уређење наше земље изражава нову фазу у њеном друштвеном и политичком развоју. Оно већ има битне карактеристике једне социјалистичке демократске републике, социјалистичке и демократске не само по стремљењу и општим тенденцијама развоја, него и по преовлађујућој улози социјалистичких елемената и демократских форми.

У том уређењу има несумњиво — гледано са становишта основних принципа којима се руководимо — и слабих тачака, тачака које су делом нужна последица политичких и економских услова у којима живимо, делом резултат чињенице да је наша социјалистичка изградња пионирски рад, који се не одвија мирно и глатко као школски задатак, него у веома тешкој борби са материјалним снагама, са заосталошћу, са непријатељем социјализма, са конзерватизмом, са ниском друштвеном свешћу, са инерцијом практицизма итд. Зато не треба заборавити да доношењем овог Уставног закона посао још ни издалека није свршен. Ми смо положили основу и оцртали јасну перспективу развоја. Међутим, сада треба у светлости те перспективе и у духу утврђених општих принципа систематски дограђивати и развијати поједине секторе нашег државног и друштвеног уређења.

Сем тога, ја бих хтео на крају да упозорим на још једну страну овог питања — на питање о политичким задацима свесних социјалистичких снага у вези са овим дубоким променама у нашим друштвеним односима. Искуства нам већ сада показују оправданост наше дубоке вере у то да ће наше радне масе знати да употребе многобројне демократске облике друштвеног самоуправљања на корист друштвене заједнице, а тиме и на своју сопствену, и да ће оне ту — у коначном резултату — неизбежно радити социјалистички и за социјализам. Али то ипак не значи да ће сви ти процеси ићи само спонтано, стихиски и да их ништа — сем директни непријатељ социјализма — не угрожава.

Не, таква претстава била би погрешна па чак и опасна. Ми немамо посла само са антисоцијалистичким отпором и не само са економском и друштвеном заосталошћу у самој друштвеној структури. Ми се морамо борити и са ниском друштвеном свешћу, са појавама шпекуланства, партикуларизма, егоизма, локализма, са тенденцијама „живети на туђ

рачуна“, са штеточинским односом према народној имовини, са несхватањима интереса заједнице итд. Све те и многе друге сличне појаве дејствују свуда и дејствоваће све дотле док за то буду постојали материјални услови. Саме по себи, ове појаве не могу да поткопају правац социјалистичког развојка. Али, за њих се често ухвати непријатељска антисоцијалистичка рука и настоји да их претвори у свој политички инструмент. Ту је, дакле, озбиљна опасност за наше даље успехе на путу којим смо кренули, ако се против тих појава нећемо активно, политичким средствима, борити. Ми морамо унапред бити свесни у чему су слабе тачке нашег система и које су опасности које могу да запрете том систему, да бисмо се могли борити против њих. Ако будемо, међутим, ту борбу занемаривали, може нам се десити да ћемо доживети тешке неуспехе и да ће се поново повампити бирократске тенденције враћања назад, на административне, то јест, у крајњој линији, на бирократске и државно-капиталистичке облике и методе управљања. А да би сваки озбиљнији бирократски рецидив био идентичан са тешким политичким поразом социјализма — то је очигледно.

Није, дакле, довољан само Уставни закон, нити други прописи и мере органа социјалистичке државе. Потребна је и политичка борба, потребно је много објашњавања, много напора за развијање социјалистичке свести радних маса. Друг Тито је управо због тога у свом реферату на VI конгресу Савеза комуниста и ударао тако јак акценат на васпитни и политички рад у радним масама.

Ја мислим да је и предлог друга Тита о претварању Народног фронта у Социјалистички савез радног народа ванредно важан допринос за остварење тог задатка. Штавише, промене у друштвеним односима и нови уставни поредак, с једне, а отварање широког, масовног Социјалистичког савеза радног народа као отворене, јавне политичке трибине, а тиме и школе социјализма, с друге стране — само су два облика једног те истог кретања, и оба та облика ми морамо паралелно да развијамо ако хоћемо да постигнемо пун успех.

Према томе, не само нов привредни ситем и не само нов Уставни закон него и друкчији методи и облици политичког живота — и то је наш текући задатак, нераздвојно повезан са свим осталим.

Политички значај свих тих наших напора је изванредно велик, не само за нашу земљу, него и за међународни социјализам уопште. Својом праксом — а не само политичким и идеолошким аргументима — ми сваки дан све убедљивије доказујемо да совјетски деспотизам не само да није неопходан облик социјализма, него да уопште није социјализам. Ми својом праксом — а не само теоретском одбраном — скидамо са социјалистичког и комунистичког имена љагу, коју је Стаљин бацио на њ, употребљавајући то име за прикривање и оправдавање државно-капиталистичког деспотизма и империјалистичког хегемонизма. И коначно, ми својом праксом, корак по корак, доказујемо да демократија не само да није никакав монопол капитализма, него, напротив, да тек у усло-

вима социјализма она заиста може постати добро читавог народа. (Аплауз).

А то значи да је не само у интересу нашег радног народа, него и у интересу социјализма уопште, да идемо и даље доследно и упорно, на челу с другом Титом, овим путем који од данас обележава и нови Уставни закон. (Буран и дуготрајан аплауз који се понавља неколико пута).

Претседавајући: Предлажем да прекинемо рад. Седницу закључујем, а наредну ћемо одржати данас после подне у 5 часова са истим дневним редом.

(Седница је закључена у 13,20 часова).

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Dvadesetprva sednica

(12 januara 1953)

Početak u 17,20 časova.

Pretsedavao predsednik Veća naroda Josip Vidmar.

Pretsedavajući: Otvaram dvadesetprvu zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća naroda Narodne skupštine FNRJ.

Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Veća naroda Skender Kulenović.

Izvolite saslušati zapisnik dvadesete zajedničke sednice.

Sekretar Skender Kulenović čita zapisnik XX zajedničke sednice od 12 januara.

Pretsedavajući: Čuli ste zapisnik. Ima li kakvih primedaba? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava.

Prelazimo na dnevni red: Produženje pretresa Predloga ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti i Predloga zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti.

Prvi prijavljeni govornik je narodni poslanik drug Skerlovnik Ivo.

Ivo Skerlovnik (Izborni srez Slovengradec, NR Slovenija): Društvo i drugarice narodni poslanici, u vezi ekspozee druga Edvarda Kardelja želeo bih da se osvrnem na pitanja demokratizacije naše narodne vlasti i to naročito lokalnih organa vlasti. O tim stvarima hoću da govorim s obzirom na srez Slovengradec.

Uspesi u razvoju demokratizacije naše narodne vlasti pokazali su se odmah posle reorganizacije narodnih odbora u proleće 1952 godine. Prilikom udruživanja nekadašnjih malih mesnih narodnih odbora u opštinske, pokazalo se da je velika opština sposobnija da razvija samoupravu i jača demokratiju. Prilikom spajanja narodnih odbora izabrani su iz starih u nove odbore najbolji ljudi i dobili smo takav sastav

opštinskih odbora u kojima će odbornici dobro shvatiti zadatke koji im se postavljaju, u kojima će se odbornici u svome radu osloniti na radne mase i produžiti izgradnju na postavljenim demokratskim temeljima, temeljima koje je dalo naše socijalističko zakonodavstvo.

Kad smo izveli upravnu podelu, reorganizaciju i decentralizaciju naše narodne vlasti, a naročito narodnih odbora, bio je, između ostalih, naš prvi zadatak: kako i na koji način produbiti i učvrstiti demokratiju u našim narodnim odborima. Demokratizacija se produbljivala u raznim savetima, odborima i komisijama koje smo formirali. Cilj ovog proširivanja narodne vlasti bio je taj da se vlast što više približi narodu i tako omogući svakom građaninu da učestvuje i odlučuje o organima vlasti.

Posle sprovedene reorganizacije narodnih odbora bilo je na području našeg sreza u raznim savetima, odborima i komisijama opštinskih narodnih odbora, pored članova odbora, još oko 500 drugih građana, što znači na jedan opštinski odbor oko 42 građana. Pri Sreskom narodnom odboru u Slovengradcu učestvovalo je u raznim savetima i komisijama 90 građana. Posle prošlih izbora, u decembru 1952 godine, učestvuje građana u savetima Sreskog narodnog odbora još više se povećalo tako da u njegovim demokratskim institucijama učestvuje 123 građana. Isto tako, porastao je broj građana u savetima i komisijama opštinskih narodnih odbora gde, pored izabranih odbornika, učestvuje u svakom opštini našeg sreza još prosečno 60 drugih građana.

Sve te činjenice jasno dokazuju kako se naši radni ljudi osposobljavaju i kako saraduju u narodnoj vlasti. Time što su u savete narodnih odbora uključeni ljudi iz privrednih i drugih organizacija i time što su izabrana veća proizvođača pojačala se uloga radničke klase i omogućila samoinicijativnost, a narodnim odborima otvorila se široka perspektiva za rad. Mnogi problemi rešavaju se sada mnogo brže, lakše i bolje, a privredna i samoupravna snaga narodnih odbora ubrzano jača. Narodni odbori osećaju se mnogo slobodniji u svome radu. Pokazala se velika samoinicijativnost opštinskih odbora kao celine i svakog pojedinog odbornika pa bilo to u privrednim ili u kulturnim pitanjima. Najveću inicijativu pokazali su narodni odbori i njihovi saveti u komunalnoj delatnosti. Građani su posle reorganizacije i decentralizacije svojim učestvovanjem mnogo doprineli na području te delatnosti. Čitav niz narodnih odbora pokazao je pojačan interes za rešavanje komunalnih pitanja i to naročito tamo gde je razvijena industrija pa, prema tome, i data materijalna baza, i gde su radni kolektivi pokazali puno interesa za komunalnu delatnost, naročito posle prošlih izbora, kako za opštinske odbore, tako i za izbore veća proizvođača. Radni kolektivi shvatili su da je potrebno rešavati sva lokalna i komunalna pitanja uporedo s ostalim problemima kraja. Konkretno, pokazalo se to u poslednjim danima kad se diskutovalo o sreskom društvenom planu. Radnički savet železare Ravne, na Koroškem, shvatio je potrebu da podigne akumulaciju za 6

procenata, što će mnogo koristiti i radnom kolektivu i Narodnom odboru gradske opštine Ravne. U tom produbljavanju demokratije pokazala se još jedna pozitivna činjenica, naime, što pojedina preduzeća pristupaju rešavanju širih, međulokalnih problema, kao što je opravka puteva, koji su u našem srezu u rdavom stanju. Takvo shatanje stvari pre godinu dana nije bilo moguće postići, jer tada radnički saveti i upravni odbori nisu još imali pravilan odnos prema podizanju opšteg društvenog standarda i to čak i tamo gde su više puta u godini delili dobit i gde bi se njihovom pomoći mogla komunalna i kulturna delatnost mnogo brže razvijati.

S obzirom na dalji razvoj u učvršćivanju i produbljivanju demokratije naših narodnih odbora a naročito s obzirom na komunalnu i kulturnu delatnost, potrebno je rešiti i pitanje samoupravnosti narodnih odbora i u finansijskom pogledu. Zakon o opštinskim narodnim odborima predviđa da mogu narodni odbori pored mesnih samodoprinosa uvoditi i lokalno oporezivanje. Ta stvar dosada nije mogla doći do izražaja, jer za to nisu bili izdati potrebni propisi. Mislim da je potrebno sve propise s tim u vezi što pre izdati, jer bi se time omogućilo, na jednoj strani, široko interesovanje građana za odlučivanje i saradnju u organima vlasti, a na drugoj strani, stvorila bi se finansijska sredstva za razvoj komunalne delatnosti, koja je u prošlim godinama, s obzirom na elektrifikaciju i industrijalizaciju naše države, zaostala.

Rešavanje takvih problema biće mnogo bolje sada posle izvršenih izbora u opštinske i sreske narodne odbore, a naročito za sreske, jer će u njima u punoj meri doći do izražaja neposredni proizvođači, koji će odlučivati o svim tim pitanjima u veću proizvođača, gde će sami kontrolisati kako će se raspoređivati stvorena finansijska sredstva za komunalne potrebe a to znači za podizanje životnog standarda stanovništva na području pojedinih narodnih odbora i sreskog narodnog odbora kao celine. Tu činjenicu potvrđuje dejstvo što su kolektivi i svi građani pokazali veliki interes prilikom poslednjih izbora, kad su birali kandidate, a naročito na dan samih izbora.

Uzmimo samo kao primer naše raštrkano brdsko i pogranično selo Koprivnu, gde je najniže ležeće imanje na nadmorskoj visini od 700 metara i najviše na visini 1300 metara. Stanovnici toga sela, kojih ima nešto preko 360, pokazali su predanost socijalističkoj otadžbini kako u izborima za opštinski tako i za sreski narodni odbor i završili izbore do 10 časova pre podne stoprocentno, ma da je bio sneg već prilično veliki. Pokazali su tim primerom, da idu putem tradicije iz Narodnooslobodilačkog rata. To selo je bilo takoreći već od 1942 godine dalje slobodna teritorija, naročito zbog visoke svesti stanovništva. Već kad su predlagali kandidate na zborovima birača, o svakom su kandidatu raspravljali i tako pokazali visoku svest a do izražaja je u punoj meri došla široka i demokratska zakonitost naše socijalističke države.

Dokaz da su demokratski principi na području našeg sreza došli u punoj meri do izražaja jeste rezultat izbora koji iznosi 97,8% učešća, što je dosada najbolji rezultat na području sreza. Apstinirao je samo vrlo mali broj onih kojima se socijalistička demokratija nikako ne sviđa, a velika većina radnih ljudi u srezu je na izborima manifestovala svoju predanost našem socijalističkom društvu, koje vodi istinski narodni učitelj — drug Tito.

Izjavljujem da ću glasati za predloženi Ustavni zakon.

Predsedavajući: Reč ima narodni poslanik dr Hinko Krizman.

Dr Hinko Krizman (NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanici, uzimam riječ da kao član predstavništva NR Hrvatske u Vijeću naroda izjavim svoju saglasnost i punu solidarnost sa svim principijelnim postavkama Prijedloga ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i o savezним organima vlasti.

Ovaj Prijedlog ustavnog zakona — uza sve svoje i široko i precizno izražene stavove — znači samo jednu etapu, važnu i presudnu, u izgradnji našeg ustavnog sistema u pravcu daljnjeg naprednog razvitka našeg političkog i privrednog života.

Mi idemo novim putevima, kroz napore i borbe protiv privredne zaostalosti, protiv slabosti ljudskih i neprijateljstava, vanjskih i unutrašnjih. U tim naporima naše su težnje i naši ciljevi uvijek i jednako stalni i određeni. Hoćemo da ostvarimo što puniji i što bolji i slobodniji život u socijalističkoj zajednici ravnopravnih naroda i slobodnih ljudi. Rukovodeni ovim ciljevima, naši su novi putevi, doduše, teoretski trasirani naučnim socijalizmom, ali su bez uzora i bez primjene provođenja u praksi. Tudi nam primjeri mogu pokazati samo kako ne treba da bude, ali kako treba da bude — to može da bude samo plod našeg iskustva, izraz razvitka i dostignuća našeg života.

U razvitku našeg društvenog i političkog života mi smo daleko naprijed kročili od vremena kada je donesen Ustav iz godine 1946. Postepeno, a naročito zadnjih godina, nakon likvidacije starih odnosa, izvršene su dalekosežne promjene unutrašnje strukture naše socijalističke zajednice — novi privredni sistem i novi oblici upravljanja.

Kako je politički razvitak uslovljen materijalnim faktorima i društvenim odnosima, to su i ove osnovne promjene nužno determinirale i promjenu našeg Ustava i izmjenu političkih oblika vlasti.

Društvena svojina na sredstvima proizvodnje, samouprava proizvođača u privredi i demokratsko samoupravljanje u lokalnim organima vlasti postali su nova, stalna osnova naše federacije, njenog privrednog i društvenog jedinstva i daljnjeg razvitka. Po njima su načelno uklonjene sve smetnje koje su gušile inicijativu i odgovornost, a otvorene široke mogućnosti slobodnog razvitka svih naših stvaralačkih snaga u demokratiji i socijalizmu.

Promjene Ustava koje donosimo razraduju pravilno i logično ovu osnovu i povlače liniju koju treba čuvati i izgrađivati i po njoj ići uvijek samo naprijed. A koliko ćemo ići naprijed i kakove ćemo nove oblike ostvariti, to ovisi o daljnjem našem privrednom razvitku, o političkoj svijesti i vrijednosti ljudi, o sve pravilnijoj i savršenijoj praksi.

Ustavne promjene otvaraju pred nama nova ogromna područja odgovornog rada, novih oblika i novih metoda. Samoupravljanje proizvođača u privredi i vlast radnog naroda u narodnim odborima osnovica su privrednog i društvenog jedinstva. U njima je i poluga novog poretka, ali i njegova sudbina. Pravilno postavljene stvari traže i njihovo pravilno provođenje. Najbolji principi dobijaju svoju vrijednost u primjeni i u izvođenju, u vatri prakse. I najbolji oblici daju samo mogućnosti, ali oni trebaju unutarnju izgradnju, puni sadržaj i unutarnju dinamiku za svladavanje i rješavanje onih poslova kojima ti oblici služe.

Mi imamo već iskustva i dosta uspjeha, ali put je dalek i težak a zadaće velike. Na to je danas najozbiljnije upozorio Potpretsjednik Vlade drug Kardelj u svom ekspozeu. Zato je prva dužnost svakog člana naše socijalističke zajednice da na svakom mjestu i sa svakog položaja jača samostalnost, sposobnost i odgovornost ovih organa demokratske društvene samouprave i da nepoštedno razbija začarani krug birokracije, koja nije u urednoj administraciji, nego u samovolji i nezakonitosti, u nesposobnosti i sebičnosti, u nepoštivanju prava čovjeka i volje naroda.

Ova Narodna skupština prestat će svojim radom i raspustit će se skorih dana. Ona je izvršila znatan i koristan zakonodavni rad, ali mi svi znamo dobro njene nedostatke i slabosti. Isključivo zakonodavni rad i objektivne okolnosti njenog sastava i dosadašnjeg sistema organizacije vlasti udaljili su je od života i njenih osnovnih funkcija političke kontrole i vršenja narodne vlasti.

Tako je možda moralo biti, ali tako nije moglo ostati. Stožer naše ustavne reforme jesu zato odredbe o Saveznoj narodnoj skupštini, kao centralnoj državnoj ustanovi i najvišem organu vlasti. Precizno izrađene odredbe Ustavnog zakona u glavi II o Saveznoj narodnoj skupštini, o Saveznom vijeću i Vijeću proizvođača i o njezinim izvršnim organima otvaraju sasvim nove perspektive rada narodnog predstavljanstva, ali istodobno i njegovih novih, većih dužnosti i odgovornosti. A koliko će se ove dužnosti i odgovornosti narodnih poslanika pravilnije vršiti, a prava Narodne skupštine više priznavati, toliko ćemo sigurnije ići naprijed, u sve potpunije demokratsko uređenje i u bolju izgradnju slobodnije i razvijenije socijalističke zajednice.

Drugovi narodni poslanici, dozvolite mi još da se osvrnem na odnos federacije i federalnih jedinica, kako je ocrtan u Prijedlogu ustavnog zakona. U tom ima razlika prema odredbama Ustava iz godine 1946, pa je bilo sa nekih strana prigovora, više akademskih i for-

malističkih, kao da prava narodnih republika prema federaciji nisu ovim Prijedlogom ustavnog zakona dovoljno izražena i osigurana, naročito uslijed ukidanja Vijeća naroda kao posebnog doma.

Federativno uređenje naše državne zajednice nije ukočena, mrtva državno-pravna formula. I ono je podvrgnuto razvitku uslovljenom društvenim odnosima i materijalnim faktorima.

Naš je federalizam više nego ustavna garantija. On je živa snaga koja u zajedničkom životu neprestano djeluje, jačajući cjelinu u korist dijelova i dijelove u korist cjeline.

Narodno jedinstvo i državna zajednica nisu statički nego dinamični pojmovi. Oni se neprekidno ostvaruju, jačaju ili slabe, prema tomu koliko činjenice zajedničkog života više ili manje jačaju unutarnje ujedinjenje zajedničkim društveno-ekonomskim interesima i sve većom svijesću o njima.

Naš federalizam je stvarnost i praksa, u kojoj se principi federativnog uređenja, suverenosti i ravnopravnosti naroda dosljedno provode i poštuju, a društveno-ekonomski interesi u korist zajednice i u korist dijelova podjednako priznaju i podjednako zadovoljavaju.

Naši separatizmi nisu imali svoj izbor samo u atavističkim slabostima i teškom naslijeđu naše prošlosti, u nekulturi i nepoznavanju, nego su imali svoj najjači osnov i opravdanje u ekonomskoj nejednakosti i izrabljivanju, u suprotnim i sebičnim interesima kapitalističke privrede pojedinih dijelova stare države.

Likvidacijom kapitalizma iščupan je i ovaj otrovni zub separatizma, a socijalistička demokratija, društvena svojina i sve jača svijest veličine zajedničkih interesa i potreba zajedničkih napora, postaju stalni osnovni faktori našeg federativnog uređenja, faktori jači i vredniji od svake državno-pravne nagodbe i ustavnih garantija.

Društvena svojina nad osnovnim sredstvima proizvodnje, samoupravljanje proizvođača u privredi i upravljanje radnog naroda u općini, gradu i kotaru postali su oni osnovi iz kojih izviru i po kojima se imaju formulirati odnosi i funkcije federacije i narodnih republika.

U Prijedlogu ustavnog zakona ovi su odnosi pravilno utvrđeni, a društvena funkcija federacije, u čl. 9 Prijedloga, točno određena i kasnije dosljedno primijenjena kroz daljnje članove prijedloga o pravima Savezne narodne skupštine, njenih izvršnih organa i organa savezne državne uprave.

Istodobno su prava i samostalnost narodnih republika utvrđeni još više i potpunije nego u Ustavu iz godine 1946. Ukidanje Vijeća naroda kao posebnog doma nije diskriminacija prava narodnih republika. Delegaciji narodnih republika u Saveznoj narodnoj skupštini date su ustvari iste ovlasti i iste funkcije koje je dosada imalo i Vijeće naroda u pravcu pretstavljanja i čuvanja prava narodnih republika. Nove forme Vijeća naroda, i bez posebnog doma, potpuno ostvaruju sistem garantija federalne ravnoteže, jer utvrđuju obavezno odvojeno i ravnopravno

rješavanje predstavnika narodnih republika o promjeni Ustava, o saveznom društvenom planu, o odluci da li je potrebno donošenje osnovnog saveznog zakona, kao i uvijek kad se na dnevnom redu nalazi prijedlog zakona ili drugog akta koji se tiče ustavom utvrđenog odnosa narodnih republika i federacije.

Ovo odvojeno i ravnopravno odlučivanje, zatim pravo veta po čl. 48 prijedloga, ustavne garantije čl. 47 u slučaju neslaganja, kao i pravo žalbe republika protiv uređaba Saveznog izvršnog vijeća dovoljni su instrumenti eventualne obrane prava narodnih republika od presizanja saveznih organa vlasti.

Daljnji napredak u razvitku federativnog principa ogleda se u ukidanju dosadašnjih savezno-republičkih ministarstava i savjeta. Time prestaje zahvaćanje u republičku nadležnost po saveznim upravnim organima, a garantira se puna samostalnost republičkih organa u svim poslovima koji nisu u nadležnosti federacije.

Isto tako, učvršćen je i princip federacije odredbom (čl. 111) o izvršavanju saveznih zakona i propisa samo preko republičkih organa i narodnih odbora, osim kada se radi o poslovima koji su od općeg interesa za sve republike.

Odredbe glave III prijedloga ne ograničavaju prava narodnih republika da samostalno donose svoje ustavne zakone. Ove odredbe sadrže samo principe organizacije narodne vlasti u republikama, saglasno općim ustavnim principima. Time se osigurava samo potreban potpuniji sklad republičkih ustava međusobno i sa Ustavom i zakonima federacije.

Sa svim ovim novim odredbama Ustavnog zakona o odnosima i funkcijama federacije i republika dovedeno je naše federativno uređenje u suglasnost sa izmjenama unutrašnje strukture naše socijalističko-demokratske države.

U našoj stvarnosti ne će biti i ne može biti opreka i protuslovlja između interesa federacije i narodnih republika. Ne može biti ni njihove povrede, jer sve što imamo i sve što ostvarujemo — sve je jednako naše, kao što je uvijek jednak i jedan cilj svih naših napora: nezavisna, napredna, demokratska i socijalistička Jugoslavija, zemlja ravnopravnih naroda i slobodnih ljudi.

Drugovi narodni poslanici, pošto predložene promjene Ustava jačaju federaciju i osiguravaju prava narodnih republika, a istodobno otvaraju slobodan put daljnjem socijalističkom društvenom razvitku, to izjavljujem da ću glasati za Prijedlog ustavnog zakona i Zakona o njegovom provođenju u načelu i u pojedinostima. (Buran aplauza).

Pretsedavajući: Reč ima Savo Brković.

Savo Brković (NR Crna Gora): Drugovi i drugarice narodni poslanici, u vezi sa Predlogom ustavnog zakona ja bih želio da istaknem neka pitanja, koja kao i sva ostala, Predlog ustavnog zakona rješava

u duhu našeg daljeg društveno-ekonomskog razvoja i u ovom rješenju polazi sa potpuno novog stanovišta od onoga koje je sadržavao član 14 Ustava FNRJ od 31. januara 1946. godine. Naime, on polazi od toga da je opštenarodna imovina, to jest, imovina u rukama države, u svom daljem razvoju prerasla u društvenu svojinu pod upravom neposrednih proizvođača, što je kod nas sprovedeno u život još u drugoj polovini 1950. godine Osnovnim zakonom o upravljanju državnim privrednim preduzećima od strane radnih kolektiva.

Predaja privrednih preduzeća, ustvari, privrednih organizacija, na upravljanje neposrednim proizvođačima, odnosno radnim kolektivima imala je i ima ogroman, revolucionarni značaj ne samo za dalji razvoj naše Revolucije i socijalističke izgradnje kod nas, već i uopšte revolucionarne socijalističke misli u svijetu, htio to danas neko da vidi ili ne. Još 1950. godine mi smo Osnovnim zakonom o upravljanju državnim privrednim preduzećima otvoreno najavili borbu birokratizmu i otpočeli da rušimo sva uporišta odakle je on mogao da crpi svoju snagu, bilo to u privredi bilo u organima vlasti i uprave. Polazeći od načelne postavke samoupravljanja proizvođača u privredi, samoupravljanja radnog naroda u opštini, gradu i srezu, kao i samoupravljanja radnog naroda u oblasti nauke, kulture i socijalnih službi, stvoreni su svi uslovi za dalji razvoj socijalističke demokratije, koja je već danas faktički postala politička stvarnost i pokretačka snaga našeg daljeg razvoja.

Samoupravljanje proizvođača u privredi po svoj suštini pretstavlja najveće demokratsko pravo, jer omogućava radnim ljudima da učestvuju u određivanju i raspodjeli viška rada, a na taj način se jedino i uspostavlja suverenitet radnog naroda, ustvari, neposrednih proizvođača u oblasti privrede. Samoupravljanje proizvođača u privredi je tekovina bez koje bi, svakako, bilo na papiru samoupravljanje radnog naroda u opštini, gradu i srezu, kao i samoupravljanje radnog naroda u oblasti prosvjete, kulture i socijalnih službi. Samoupravljanje radnog naroda u svim vidovima državnog i društveno-ekonomskog života omogućava široki razmah stvaralačke inicijative trudbenika i najsigurniji je oslonac u borbi protiv svih reakcionarnih i konzervativnih elemenata koji teže povratku na staro, kao i protivu birokratizma i svih birokrata na djelu.

Na ovaj način se raskidaju sve mreže ili bolje da kažem veze, koje su linijom uprave od centra do sreza bile stvorene na osnovu po-dređenosti nižih organa uprave višim. Postavljanje ovih odnosa na bazi uzajamnih prava i dužnosti omogućava da samoupravnost radnog naroda u opštini, gradu i srezu dođe do punog izražaja, čime se zadaje odlučan udarac svakoj državno-kapitalističkoj i birokratskoj tendenciji i kroz Predlog ustavnog zakona dolazi do punog izražaja postavka da sva vlast u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji pripada radnom narodu. U Predlogu ustavnog zakona postoje izričiti propisi da se za vršenje poslova iz nadležnosti federacije odnosno narodne republike

mogu samo zakonom obrazovati u opštini, gradu i srezu upravni organi neposredno podređeni saveznom odnosno republičkim organima uprave, što je po mom mišljenju, dovoljna garancija za samoupravljanje radnog naroda u opštini, gradu i srezu. Na ovaj način je uspostavljen politički sistem socijalističke demokratije u kome neposredni proizvođači učestvuju u raspodjeli viška rada, što je bio i danas je ostao, gdje nije već postao stvarnost kao kod nas, ideal svih naprednih i radnih ljudi u njihovoj vjekovnoj borbi za socijalno oslobođenje.

Predlog ustavnog zakona predviđa da Saveznu narodnu skupštinu a analogno tome i republičke narodne skupštine, sačinjavaju dva doma i to: Savezno vijeće i Vijeće proizvođača. Uvođenje ustanove Vijeća proizvođača, na današnjoj etapi našeg razvoja, koje ravnopravno učestvuje sa Saveznim vijećem u odlučivanju takoreći po svim bitnim pitanjima našeg državnog i društveno-ekonomskog života, dovoljno jasno govori o originalnosti našeg puta u borbi za dalju izgradnju organa vlasti u prelaznom periodu, govori dovoljno jasno da smo se mi oslobodili šablona i, koristeći se osnovnim marksističkim postavkama, krećemo se smjelo naprijed svojim sopstvenim putem, oslobađajući se svega onoga što eventualno ne pokaže svoju životnu snagu prilikom provjeravanja u praksi.

S obzirom na našu privrednu nerazvijenost, ustanova Vijeća proizvođača treba jasno da podvuče rukovodeću ulogu radničke klase na današnjem stepenu razvoja proizvodnih snaga kod nas i da, ako bi bilo potrebno, bude neposredna garancija našeg daljeg pravilnog kretanja na putu izgradnje socijalizma. Isto tako, Vijeće proizvođača će pomoći, s obzirom da ga biraju neposredni proizvođači iz svoje sredine, da se poboljša i usavršava radničko upravljanje privrednim organizacijama i, besumnje, pokazaće svoju cijelishodnost na sadašnjoj etapi našeg razvoja.

Takođe je potrebno istaći samoupravljanje u oblasti prosvjete, kulture i socijalnih službi koje predviđa Predlog ustavnog zakona, a koje se ostvaruje kroz dvije forme, i to: putem osnivanja samoupravnih ustanova koje vrše poslove prosvjete, kulture i socijalnih službi, kao i na taj način što u upravnim organima ovih ustanova učestvuju predstavnici društvenih i stručnih organizacija i građana, koji po svojim ličnim i stručnim sposobnostima mogu najviše doprinijeti uspješnom radu ovih ustanova. Prenosjenjem raznih državnih funkcija na samoupravne ustanove stvaraju se svi uslovi da društvo, putem slobodnog udruživanja radnih ljudi, preuzima na sebe da obavlja niz važnih poslova, što očito govori o tome da je neposredno miješanje organa uprave, u ovim oblastima, počelo po nizu pitanja da postaje suvišno — ustvari, stvoreni su uslovi da se državne funkcije u ovim oblastima društvenog života, mogu slobodno prenijeti djelimično na državno-društvene organe koji će po nizu pitanja odlučivati neposredno u ime društva.

Kroz Predlog ustavnog zakona dolazi do punog izražaja stano-
vište da država i državni organi treba da budu sluge društva i oruđe
radnog naroda u prelaznom periodu, u njegovoj borbi za izgradnju
socijalizma, odnosno komunističkog društva, te u vezi sa svim izlo-
ženim izjavljujem da ću glasati za ovaj zakonski predlog. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima Nikola Minčev.

Nikola Minčev (Izborni srez kavadarski, NR Makedonija): Dru-
govi i drugarice narodni poslanici, usvajanjem Ustavnog zakona o
osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Re-
publike Jugoslavije i saveznim organima vlasti, Narodna skupština
(drugog saziva) zapisace u svom radu najveće dostignuće. To će biti,
ustvari, rezultat logičnog razvitka njenog zakonodavnog rada, koji je
neobično bogat i od velikog principijelnog značaja, jer obuhvata takve
zakonske akte, kao što je zakon o trudbeničkom upravljanju i Zakon
o narodnim odborima, koji, besumnje, predstavljaju u izgradnji so-
cijalizma ugaone kamene, znače učvršćenje postignutih tekovina, i
moćne instrumente za dalje razvijanje socijalističkih snaga.

Ovaj ustavni zakon rezultat je, kao što je to već i naglašeno, dugo-
trajne i široke diskusije, razmatran je i diskutovano je o njemu i u našim
državnim organima i u društvenim organizacijama, diskutovali su o
njemu i stručnjaci i građani širom naše zemlje.

Praksa zakonodavnog rada naše Vlade i naše Skupštine odlikuje
se time što omogućuje da dode do izraza mišljenje i inicijativa najširih
masa i pojedinaca, da se najvažniji zakonski predlozi pre no što dođu
do Narodne skupštine temeljno i principijelno prediskutiraju, tako da
ustvari oni u osnovi već izražavaju, u najvećoj mogućoj meri, mi-
šljenje naših radnih ljudi.

Usvajajući u potpunosti predloženi Ustavni zakon, hteo bih samo
ukratko da dodirnem dva pitanja.

Smatram da je u Ustavnom zakonu pored drugih osnovnih načela
našeg političkog i društvenog uređenja, potpuno pravilno i jasno po-
stavljeno pitanje odnosa federacije i republika, kao i odnosa republike
i narodnih odbora. O tome je drug Kardelj pre podne temeljno i doku-
mentovano govorio.

Nesumnjivo, postavljanje tog pitanja u Ustavnom zakonu odgo-
vara našoj današnjoj stvarnosti, no isto tako ono je tako postavljeno
da omogućava demokratsko-socijalistički razvitak naše jedinstvene
zajednice da se odvija nesmetano, uspešno savlađujući elemente koji
bi se isprečili na tom putu.

Naša socijalistička zajednica počiva na jedinstvu i ravnopravnosti
svih naroda Jugoslavije kao primarnom društveno-političkom interesu
za sve narode i svakog posebno — zato Ustavni zakon predviđa da je
jedan od osnovnih zadataka federacije da štiti jedinstvo i ravnoprav-

nost naših naroda. Zato se i federacija javlja kao nosilac interesa svih naroda Jugoslavije.

Time je jasno podvučeno da su jedan od osnovnih elemenata i garantija ne samo za pobjedu u Oslobođilačkom ratu i socijalističkoj Revoluciji, nego i dalje u našem socijalističkom razvitku, bili i ostaju bratstvo i jedinstvo naroda Jugoslavije.

Dosljedno razvijajući princip decentralizacije i demokratizacije, savezni Ustavni zakon predviđa dalje odredbu u slučaju razmimoilaženja između saveznog i republičkog zakona, tako u tom slučaju primjenjivaće se savezni zakon, no zato narodna republika ima pravo da pokrene postupak za ocenu saglasnosti saveznog i republičkog zakona sa saveznim Ustavom.

Tako postavljeni demokratski odnosi među federacijom i narodnim republikama obezbeđuju u potpunosti kako jedinstvo našeg pravnog sistema tako i prava narodnih republika.

Našim radnim ljudima je jasno da je nemoguće ostvariti ravnopravnost i jedinstvo naših naroda, nezavisnost i slobodu svih naroda Jugoslavije i svakog posebno, ako u isto vreme ne obezbedimo jedinstvo državnog, privrednog i carinskog područja, jedinstvo privrednog sistema i planski razvitak narodne privrede u celini, jedinstvo socijalističkog društvenog i pravnog sistema.

To nam je pokazala prošlost naših naroda, to nam potvrđuje svakog dana, svakog časa naša stvarnost, a zakonitost našeg društvenog i privrednog razvitka sve više će učvršćivati i cementirati našu socijalističku zajednicu.

Saveznim Ustavnim zakonom ovo je obezbeđeno. A još više naš put socijalističke demokratije, pre svega prava neposrednih proizvođača na samoupravljanje, rušiće sve ostatke partikularizma svake vrste, koji se još uvek ovde-onda pojavljuje. Jer, radni narod, pre svega radnička klasa ne može imati neke svoje uske lokalne interese, koji bi bili protivni interesima cele naše socijalističke zajednice.

Otuda će svakako biti potrebno da se princip jedinstva naše zajednice naročito istakne u razradi republičkih ustavnih zakona, čije donošenje neposredno pretstoji.

Republički ustavni zakoni zasnovani na postavkama saveznog Ustavnog zakona, morali bi pored gornje razrade, posebnu pažnju da posvete odnosima između republike i narodnih odbora.

U tom pogledu od osobitog je značaja istaći da je Ustavni zakon jasno fiksirao da je samoupravljanje radnog naroda u srezu, gradu i opštini jedno od osnovnih načela naše socijalističke izgradnje i osnovna prava narodnih odbora nikakvim zakonom, pa ni republičkim ustavom, ne mogu se oduzeti ili okrnjiti.

Ustvari, republički ustavni zakon mora da znači potvrdu i dalju razradu najosnovnijih prava narodnih odbora i da onemogućiti rađanje republičkog centralizma i uzurpiranje prava narodnih odbora.

No, svakako, ovakva decentralizacija i demokratski odnosi između republike i narodnih odbora ne znače da narodni odbori imaju istovetan odnos prema republici, kao republika prema federaciji, tj. da republika predstavlja neku vrstu federacija narodnih odbora. Jer, republika ima pravo nadzora u pogledu zakonitosti rada narodnih odbora, ona treba da im pruža pomoć u njihovom razvitku, a u skladu sa saveznim društvenim planom da usklauđuje razvitak na svojoj teritoriji i dr.

Ovako jasno formulisani odnosi znatno će doprineti za naš dalji demokratski i socijalistički razvitak, a samo naša praksa potvrđuje njihovu pravilnost.

Isto tako, sam naš razvitak i svesna uloga snaga socijalizma, pokazaće u budućnosti kakve će nove mere biti potrebne za dalje usklađivanje ovih odnosa u skladu sa delovanjem društvene zakonitosti.

Svakako je neobično važna svesna borba protiv svih partikularističkih ili centralističkih tendencija koje će se još uvek pojavljivati, istina sve slabije, no koje ne treba i kao takve potcenjivati.

Drugo pitanje na koje želim da se osvrnem jeste pravo radnog naroda na samoupravljanje u oblasti prosvete, kulture i socijalnih službi.

Kod nas je u tom pogledu učinjen znatan napredak. Međutim, iako se u organizaciji naše državne uprave u oblasti prosvete, kulture i socijalne službe prilično odavno pošlo pravcem pretvaranja čisto državnih organa u poludržavne i poludruštvene, možemo reći da nisu postignuti onakvi rezultati kakvi su se mogli postići.

Uzrok tome, po mome mišljenju, leži pored drugih razloga i u radu saveta koji su manje-više zadržali stari način rada, pre svega centralistički, naime saveti koji su formirani u cilju postepenog podružljavanja ovih službi centralistički su nastupali u odnosu na ustanove i zato su one do dan danas uglavnom sa malo samostalnih prava. Pored toga, sastav samih saveta, sem delimično onih u narodnim odborima, i to posle donošenja Zakona o narodnim odborima, uglavnom ne predstavlja društvo i organizacije koje su zainteresovane u ovim oblastima. Prepreke demokratskom razvitku u ovoj oblasti leže u jednostranom shvatanju da se demokratizacija i decentralizacija u ovim oblastima društvenog života sastoje u tome što bi upravljanje ustanovama i organima bilo isključivo pravo prosvetnih, kulturnih i drugih radnika, koji su na radu u ovim ustanovama.

Međutim, ne ulazeći dublje i podrobnije, poznato je da je društvo kao celina zainteresovano razvojem tih društvenih službi i ne može se zamisliti njihovo pravilno, i u interesu društva, funkcionisanje ako u njihovom upravljanju ne učestvuju predstavnici celokupnog radnog naroda.

Savezni Ustavni zakon predviđa samo opšta načela u ovoj oblasti, a u organizaciju savezne državne uprave, ukidanjem dosadašnjih saveta, ide se dalje u pravcu decentralizacije ovih službi. Svakako da bi

republički ustavni zakon, a naročito posebni zakonodavni rad iz ove oblasti morao ovo pitanje dalje da razradi i da konkretizuje na bazi ovih opštih postavki.

U svim oblastima društvenog i privrednog života ovaj Ustavni zakon uglavnom daje osnovne smernice, što onemogućava slobodan razvitak društvenih snaga i usmerava ih odlučno putem socijalističkog razvitka.

Zato je on tako jednodušno prihvaćen i odobren od svih naših ljudi. Zato i ja izjavljujem da ću sa oduševljenjem glasati za predloženi Ustavni zakon. (Aplauz).

Predsjedavajući: Reč ima narodni poslanik dr Zaim Šarac.

Dr Zaim Šarac (Izborni srez Konjic, NR Bosna i Hercegovina): Drugovi i drugarice narodni poslanici, drug Kardelj se jutros govorio o principima Ustavnog zakona, osvrnuo na princip slobode i osnovnih prava čovjeka. Ja bih s toga htio da govorim nešto više o odredbama koje se tiču tog problema.

Odredbe o osnovnim građanskim i političkim pravima nemaju u svim zemljama danas ni faktički ni pravno onaj značaj kakav su te odredbe imale ranije, a naročito u episi kad je to bila parola progresivnog shvaćanja individualne slobode i kad je to imalo revolucionaran karakter protiv porobljavanja čovjeka, čime se obilježavao osnovni preobražaj novog ustavnog tipa vladavine prema prethodnom, prema apsolutističkom.

Iako se naša vlast — izrasla u herojskoj borbi — izgrađivala od početka Revolucije kao djelo samog naroda, a slobode i prava građana u tom procesu kod nas nisu predstavljali rezultat nekog otimanja, neke borbe sa svojom vlasti, odnosno neki paravan između zaštitnih sfera građana i vlasti, ipak Ustav iz 1946 godine sadrži jedan poduži odeljak, čija glava V nosi naslov »Prava i dužnosti građana«, u kojoj su formulisana sva ona tipično lična i politička prava, gdje je jedinstvo prava i vlasti došlo do izražaja, osiguravajući vrlo široku osnovu za detaljniju obradu i sprovođenje postavljenih principa. Pored ovih tzv. klasičnih prava unesena su prema tadašnjim datim političko-ekonomskim uslovima izvjesna ekonomsko-socijalna prava.

Na bujni tempo progresivnog razvoja našeg društveno-ekonomskog kretanja naše zakonodavstvo je pravovremeno i pravilno reagovalo, djelujući u pravcu zaštite trudbenika grada i sela sa ciljem likvidacije svih oblika izrabljivanja, i to u tako krupnim razmjerama, da su kroz ovih sedam godina ustavom priznate slobode i prava građana većim dijelom razrađeni, praktično zaštićeni odnosno sprovedeni.

Štaviše, potpuno nove, značajne društveno-ekonomske i političke promjene na putu socijalističkog napretka u našoj zemlji došle su do izražaja u Predlogu ustavnog zakona i u pogledu sadržajno proširenih i potpuno novih prava pojedinaca, i to individualno i kroz kolektive, a

naročito odredbama o pravima proizvođača i radnog naroda kao i o novoj sadržini i formama vlasti radnog naroda, pružajući pritom široku osnovu budućem zakonodavstvu da ta prava razrađuje i razvija.

Određbe glave V Ustava iz 1946. godine u osnovi ostaju na snazi, jer nisu u suprotnosti sa Predlogom ustavnog zakona. Štaviše, u članu 5 Ustavnog zakona jamčeju se slobode udruživanja radi ostvarivanja mnogostranih zajedničkih interesa, a posebnom odredbom naročito se ističe ustavna garancija ličnim slobodama i drugim osnovnim pravima čovjeka i građanina, a zatim potpuno novo, krupno pravo trudbenika na odgovarajuće zaposlenje.

Slobode i prava čovjeka su historiska pojava kao što su to i država i ostala prava. Kako su se društveni uslovi proizvodnje razvijali i kako se svijest kod trudbeničkih masa i ostalih progresivnih snaga uzdizala i kako je njihova snaga organizaciono jačala i osposobljavala se za samostalniji politički život, tako se pored opiranja ipak sve oštrije i pravilnije i demokratskije rješavao problem o vrijednosti čovjeka i njegova dostojanstva i u vezi sa rastućom snagom i svijesću masa, varirala je i lista priznanja, a kasnije i osiguranja priznatih osnovnih prava čovjeka.

Priznanje i zaštita prava čovjeka — kako individualno politički tako i ekonomsko-socijalni — odgovara danas željama miliona ljudi i ono je već i shvaćeno kao neophodno sredstvo i moćan faktor za stvaranje bitnih uslova mira u svijetu. Razumljivo je stoga da trudbeničke mase, savremena demokratska svijest progresivnih snaga u svijetu traže da se tom problemu, pitanju slobode i prava čovjeka, temeljitije prilazi i sadržajnije rješava.

Unapređenje i potpomaganje poštovanja prava čovjeka i osnovnih sloboda postalo je i međunarodnom obavezom članica Ujedinjenih nacija i jedan od ciljeva ove međunarodne organizacije. Štaviše, ispunjenje ovih obaveza postavlja se kao jedan od uslova za učvršćenje mira u svijetu.

U ispunjenju ovoga cilja u Parizu je na III zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija prihvaćena, bez ijednog glasa protiv, »Opšta deklaracija o pravima čovjeka«, čiji je potpisnik i naša zemlja. Ovaj problem, dakle, nije više unutarnji problem pojedinih država nego i njihova međunarodna obaveza kao i obaveza najveće međunarodne organizacije.

Iz godišnjaka koji sadrži pregled ustavnih i zakonskih tekstova o razvoju prava čovjeka i osnovnih sloboda u 66 zemalja upadno zaočinje opšti položaj širokih narodnih masa pa time i prava pojedinaca iz opšteg mjerila koje treba prema uvodu i onih 30 članova Deklaracije prava čovjeka da postignu sve zemlje i svi narodi.

Štaviše, još ima zemalja čiji su ustavi, doduše, već odavno okićeni deklaracijama o slobodama i pravima građana, ali je to ustvari obmana, jer uživanja tih prava nijesu u praksi ostvarena.

I danas, s obzirom na plaćanje najamnine — radne snage, postoji u raznim vidovima diskriminacija ne samo po nacionalnim i rasnim razlikama nego i prema ženama, i to bez obzira što se radi o istom poslu sa istim radnim učinkom.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija podvlači u godini 1951 da je prostrana razdaljina između ciljeva Opšte deklaracije o pravima čovjeka i današnje prakse u svijetu.

Međutim, svi trudbenici socijalističke Jugoslavije mogu ponosno tvrditi da smo u našoj zemlji, na putu u socijalizam, sve što je zavisilo od naše volje, od konkretnog društveno-ekonomskog razvoja i našeg opšteg međunarodnog položaja, učinili ne samo u pogledu priznanja i obezbjeđenja nego i sprovođenja prava čovjeka već smo, u vrlo kratkom periodu revolucionarnog razvoja, otišli dalje, u suštini i mnogo dalje, u pretežnim kategorijama nego što je to sadržano i u samoj Opštoj deklaraciji o pravima čovjeka.

Najsadržajnije priznanje i zaštita slobode i prava čovjeka u uslovima socijalizma jeste da se što demokratskijim mjerama trudbeničke mase pojedinačno i kroz kolektiv zaštite od svih oblika izrabljivanja kao i da se stvarno omogućiti da radni ljudi čim neposrednije učestvuju u odlučivanju o plodovima njihova rada i da čim masovnije i neposrednije učestvuju u državnim i društvenim funkcijama.

Od donošenja Zakona o agrarnoj reformi, zakona o nacionalizaciji sredstava za proizvodnju, Osnovnog zakona o upravljanju državnim privrednim preduzećima, Opšteg zakona o narodnim odborima i raznih drugih zakona i propisa pa do ovoga Ustavnog zakona danas su već u socijalističkoj Jugoslaviji — kao ni u jednoj drugoj zemlji — zakonski i u praksi spriječena izrabljivanja čovjeka po čovjeku, sprovedene i obezbijeđene realne mogućnosti daljeg razvitka i originalnih novih oblika socijalističke demokratičnosti, a naročito mnogobrojni vidovi narodne samoupravnosti. U članu 4 Ustavnog zakona utvrđuje se da su društvena svojina na sredstvima za proizvodnju, samoupravljanje proizvođača u privredi i samoupravljanje radnog naroda u opštini, gradu i srezu osnova društvenog i političkog uređenja zemlje.

Precizirajući pojedine funkcije federacije, u članu 9 Ustavnog zakona rečeno je da federacija, između ostalog, ima pravo i dužnost da obezbjeđuje slobode i demokratska prava građana i njihovu ravnopravnost bez obzira na narodnost, rasu i vjeroispovjed.

Iako u našoj zemlji djela povrede ravnopravnosti građana na osnovu razlike nacionalnih, rasnih ili po vjeroispovjesti po svom broju ne čine neku društvenu opasnost, ipak su ovakva djela kao društveno opasna i zbog toga kažnjiva po našem Krivičnom zakoniku, Ustavni zakon ovom pravu zaštite daje i ustavnu garantiju.

Za čitavih 40 godina austro-ugarske vladavine u Bosni i Hercegovini nijesu donošeni nikakvi zakoni odnosno propisi kojim bi se određila dužina radnog vremena i regulisali ostali radni odnosi, nego je

eksploatacija bila ograničena samo fizičkim ispunjenjem najamnih radnika. Istom, 1909 godine, naredbodavnim putem zabranjeno je upošljavanje djece ispod 14 godina, a Zakon o osiguranju radnika, i to samo u slučaju bolesti, stupio je na snagu tek 1910 godine.

Međutim, danas i u ovoj Republici kao i u čitavoj Jugoslaviji oblici državne i društvene zaštite i brige o čovjeku, kome je zaštita i pomoć potrebna i koji je zaslužuje, a naročito prema onima koji su u danima herojske borbe naših naroda za slobodu i socijalizam žrtvovali svoje zdravlje ili članove svoje porodice, vrlo su široki, mnogobrojni i raznovrsni.

Ta djelatnost kreće se od zaštite i zbrinjavanja matere, djece i omladine, ratnih invalida, pa ih boraca i žrtava rata, brige o narodnoj zdravstvenoj službi, o fizičkom odgoju naroda, držanju prosvjetnih i kulturnih ustanova pa do obezbjeđenja onih trudbenika koji su uslijed privremenog ili stalnog gubitka radne sposobnosti ispali iz radnog procesa. Među osnovna prava trudbenika u radnom odnosu dolazi pravo na socijalno osiguranje.

Dok se još uvijek članovi komisije za izradu Pakta prava čovjeka kao organa Ujedinjenih nacija natežu oko formulacije suviše neodređenih pojmova kao što je, napr. apstraktna formulacija o pravu »na socijalno obezbjeđenje«, ne konkretizujući vrste osiguranja a ni pitanje ukoliko se osiguranje proteže i na porodicu osiguranika, dotle je socijalno osiguranje u našoj zemlji i po materijalnim izdacima već postiglo ogroman značaj. Ono je jedinstveno — svi osiguranici imaju ista prava, naravno pod istim uslovima. Ono je potpuno: obuhvata naime sve slučajeve koji su uzrok smanjenja ili gubitka radne sposobnosti u radnom odnosu kao i zaštitu porodice u slučaju gubitka hranioca. Pored toga, upravo je nedavno kod nas sprovedena jedna krupna novina u pravcu sveobuhvatnosti i samoupravnosti našeg socijalnog osiguranja time što će ubuduće materijalnim sredstvima upravljati baš oni koji su ih svojim trudom i stvorili, a to su sami osiguranici.

Povreda zaštićenih prava i dužnosti iz radnog odnosa u našoj zemlji povlači disciplinsku i administrativnu odgovornost, a odlučan i principijelan stav o punoj zaštiti radnog odnosa došao je do izražaja i u propisima našeg novog Krivičnog zakonika, kojima se štiti ličnost građana i njihova uglavnom socijalna prava. To je bio ujedno prvi zakonik koji sadrži posebnu glavu o krivično-pravnoj zaštiti osnovnih prava lica koja proizlaze iz radnog odnosa. Ko se, naprimer, svjesno ne pridržava propisa o platama, radnom vremenu, godišnjem odmoru ili o zabrani prekovremenog ili noćnog rada i time uskratiti i ograničiti nekom licu u radnom odnosu pravo koje ovom po zakonu pripada, krivično je odgovoran. Isto tako, krivično je odgovoran i onaj ko se svjesno ne pridržava propisa o socijalnom osiguranju ili ne preduzima

higijenske i tehničko-zaštitne mjere pri radu, pa i radi neobezbjedenja smještaja lica u radnom odnosu.

Dok komisija za prava čovjeka podnosi izvještaj višem organu Ujedinjenih nacija u kome tvrdi da žene u većini zemalja još trpe diskriminaciju u pogledu jednakosti u nagrađivanju za isti posao i da u stanovitim zemljama postoji zakonska diskriminacija prema ženama u pogledu zapošljavanja u javnim službama, dotle su u socijalističkoj Jugoslaviji društveni položaj i prava žene u svim oblastima života Ustavom, raznim zakonima i drugim propisima ne samo sva prava kao i muškarcima obezbijedena nego su, s obzirom na njihovu prirodnu funkciju materinstva, zajamčena ženi i posebna prava plaćenim odsustvom prije i poslije porođaja. U porodičnim odnosima uklonjen je patrijarhalni sistem i ženi je, kao majci, osiguran ravnopravni položaj s ocem.

Prema Osnovnom zakonu o odnosima roditelja i djece roditeljsko pravo pripada roditeljima prema djeci rođenoj u braku kao i izvan braka. Jednakopravnost žena je kod nas već odavno zakonima šire i sadržajnije obezbijedena i preciznije konkretizovana nego što je to predviđeno u Opštoj deklaraciji i projektovanom Paktu o pravima čovjeka.

Prema Predlogu ustavnog zakona jača se prevaga predstavničkih organa i samoupravnih ustanova nad upravnim aparatom, čija se diskreciona prava svode na društveno-uslovljenu i u ovoj fazi našeg razvitka opravdanu mjeru.

Ovakva dalja demokratizacija našeg društva, pored značajnog proširenja građanskih prava, objektivno smanjuje i mogućnost povreda prava pojedinaca od uticaja tendencija i djelovanja vlastite birokratije. Zakonom priznati interes naših građana nije u koliziji sa društvenim interesom, jer se socijalizam ne može odvojiti od individualnog interesa. U socijalističkom društvu čovjek je pozitivno vezan za zajednicu u kojoj i pojedinac nalazi životni sadržaj. Obično je licemjerje, kad se frazira o apsolutnoj slobodi pojedinaca u društvu. »Živjeti u društvu i biti slobodan to se ne može« govorio je Lenin.

Karakteristika društvenog i pravnog poretka socijalističke Jugoslavije je da se maksimalno poštuju prava, slobode i ljudsko dostojanstvo koji kod naših trudbenika sve više rastu jačanjem svijesti o njihovim vrijednostima. »Nema sretne zajednice bez sretnih pojedinaca«, veli drug Tito. Stoga je interes zajednice da ni jedan naš građanin ne bude nezakonito u svojim pravima prikraćen, da se ispravlja gdje je zakon narušen, gdje nije pravilno primijenjen. U tom pogledu u našoj zemlji građani imaju vrlo široka, zakonima obezbijedena pravna sredstva zaštite. Naš Krivični zakonik vrlo snažno ističe, odmah u čl. 1, koncepciju i značaj zaštite ličnosti građana i njihovih Ustavom i zakonima zajamčenih prava i sloboda.

I na samu ličnost počinitelja društveno opasnih djela gleda se kao na čovjeka sa onim ljudskim pravima koje ljudsko društvo priznaje ličnosti čovjeka. Građanin je zaštićen od samovolje u tom pogledu i time, što niko ne može biti kažnjen za neko djelo ako u vrijeme izvršenja nije bilo zakonom određeno to djelo kao krivično djelo, a za koje djelo nije zakonom propisano kako će se počinitelj kazniti.

Pored ostalih i Zakon o upravnim sporovima, koji je stupio na snagu u maju prošle godine, jedna je od mnogih mjera zaštite principa zakonitosti i predstavlja proširenje sfere garancija za puno uživanje Ustavom i zakonom utvrđenih prava čovjeka.

Dugo se natezala Komisija za izradu Pakta prava čovjeka o pitanju jedinstva političkih prava čovjeka sa njegovim ekonomsko-socijalnim pravima. Razumljivo je da je u našoj zemlji ovaj problem od početka pravilno postavljen i dosljedno prema sazrelim uslovima rješavan. Uživanje sloboda i građanskih prava ne može se odvojiti od obezbjeđenja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava čovjeka; ona su međusobno zavisna i vezana. Priznanje prava na papiru bez materijalnog obezbjeđenja ostaju prava bez naročite vrijednosti jer uživanje njihovo ostaje otežano pa i onemogućeno.

Realno shvatanje jedinstva široko obuhvaćenih ljudskih prava i stvarnog poštovanja ovih, obezbjeđujući ujedno sigurna pravna i faktička sredstva za njihovu zaštitu i sprovođenje, došlo je do naročitog izražaja u Ustavnom zakonu i to na nov sadržajan način, karakterističan samo u stvaranju i razvitku socijalističke demokratije.

»Kod nas je demokratija — veli drug Tito — osnovana na materijalnoj bazi za najširu masu trudbenika... Sve što se kod nas radi i gradi ima jednu svrhu: usrećiti naše trudbenike, stvoriti im bolje uslove života«.

Predlog ustavnog zakona sankcioniše nove društvene odnose i omogućuje njihov dalji progresivni razvitak gdje trudbenici koji rade uživaju plodove svog rada i oni imaju ekonomsku pa dosljedno i političku moć. U tom i jeste materijalna suština demokratije, pa time i slobode i obezbjeđenja ljudskih prava. (Aplauz).

Predsjedavajući: Reč ima narodni poslanik Jerko Radmilović.

Dr Jerko Radmilović (Izborni srez Brač—Hvar—Vis, NR Hrvatska): Uzimajući riječ u diskusiji povodom razmatranja Prijedloga ustavnog zakona, zadržao bih se kratko samo na nekim njegovim rješenjima, koja privlače moju pažnju.

Prvo, Prijedlog ustavnog zakona dolazi ne samo zato da naš ustavni sistem dovede u sklad s promjenama već ostvarenim u osnovama društvenog i političkog uređenja zemlje, nego i da, na osnovu tih dosad ostvarenih društveno-ekonomskih i društveno-političkih promjena, učini dalji korak na liniji onog razvitka koji je obilježen historijskim aktom Narodne skupštine FNRJ iz godine 1950 — donošenjem

Osnovnog zakona o upravljanju državnim privrednim poduzećima od strane radnih kolektiva kao i aktom Narodne skupštine FNRJ od 1. aprila 1952. godine donošenjem Općeg zakona o narodnim odborima.

Jedan takav značajan korak manifestira se u činjenici što se životom nizu političkih, kulturnih i socijalnih prava pridružuje jedno najznačajnije socijalno pravo, koje je u prošlosti bilo i u sadašnjosti ostalo velika želja i uporan zahtjev radničke klase i međunarodnog radničkog pokreta. Naime, Prijednog ustavnog zakona, u svom članu 5, za jamčuje — uz pravo slobodnog udruživanja radnog naroda radi ostvarivanja demokratskih političkih, ekonomskih, socijalnih, naučnih, kulturnih, umjetničkih, stručnih, sportskih i drugih zajedničkih interesa i, uz lične slobode i druga osnovna prava čovjeka i građanina, još i pravo na rad.

Ocjeni pitanja prava na rad ne može se pristupiti samo s tačke gledišta ocjene jednog prava, koje dolazi u procesu društvenog razvoja, da bi se dosadašnjem nizu priznatih prava čovjeka i građanina u našoj društvenoj zajednici dodalo još jedno novo pravo.

Priznanje prava na rad predstavlja prelomni događaj u životu društvene zajednice jugoslavenskih naroda.

Kao što je isticao Karl Marks, napredak koji je u društvenom razviku postignut preobražajem feudalnog društva u kapitalističko društvo sastojao se u promjeni oblika eksploatacije, to jest, u pretvaranju feudalne eksploatacije u kapitalističku. Kod toga promjena položaja neposrednih proizvođača imala je dvije strane. Moglo bi se reći: ta je promjena imala svoju pozitivnu i svoju negativnu stranu.

Pozitivna strana te promjene očitovala se u činjenici, što je likvidirana vezanost proizvođača za zemlju, to jest, što je prestalo kmetско podložništvo kao što je prestala i esnafska stega.

Međutim, negativna strana te promjene u položaju neposrednih proizvođača u uvjetima kapitalističkog društva očitovala se u tome, što su se oni pritom oslobađanju oslobodili, to jest, lišili sredstava za proizvodnju kao i svih onih garancija za opstanak koje su im pružale stare feudalne ustanove. I zato lišeni sredstava za proizvodnju proizvođači u licu najamnih radnika, da ne bi umrli od gladi, prisiljeni su da prodaju svoju radnu snagu vlasnicima proizvodnih sredstava — kapitalistima a da kod toga ne ovisi od radnika da li će ili neće raditi.

Zato pitanje prava na rad postaje i ostaje u toku postojanja kapitalističkog društva velika i neostvarljiva želja i najveća potreba radničke klase.

Pravo na rad i njegova realizacija jeste ključno pitanje na onoj etapi historijskog kretanja, koja predstavlja prelazni period od kapitalizma ka socijalizmu.

Značenje prava na rad i njegov odnos prema svim ostalim pravima čovjeka i građanina obilježio je već francuski socijalist — utopist Furije (početkom XIX vijeka) ovim riječima: »Mi smo potratili stoljeća

raspravljajući o pravu čovjeka, a nismo mislili o najosnovnijem pravu, o pravu na rad, bez kojega sva ostala prava ne vrijede ništa.»

Ostvarenje prava na rad u našoj društvenoj zajednici opravdat će podnesene žrtve i učinjene napore u prvoj etapi socijalističke izgradnje naše domovine. Uostalom, za dosadašnju etapu socijalističke izgradnje Jugoslavije može se reći kao i za zube: kada zubi niču i rastu — boli, a poslije i te kako služe.

Na osnovu svega izloženog dopušteno je reći, da priznanju prava na rad, uz postojeći sistem socijalnog osiguranja i uz sistem prava samoupravljanja proizvođača u privredi, s pravom čini Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju socijalističkom demokratskom državom. (Aplauz).

Drugo, izmjene koje se sada vrše u sistemu organizacije lokalnih organa vlasti, to jest, narodnih odbora, nameću potrebu daljnjih izmjena u sistemu čitave državne organizacije, jer je naša država sagrađena na principu takvog jedinstva vlasti, u kojoj su narodni odbori sastavni dio jedinstvenog državnog mehanizma. Zato je Prijedlog ustavnog zakona samo logička dogradnja započete izgradnje novog državnog sistema.

S tim u vezi želio bih da istaknem mjesto koje zauzima Savezna narodna skupština u mehanizmu saveznih organa vlasti.

Savezna narodna skupština kao predstavnik narodnog suvereniteta i najviši organ vlasti federacije — prema Prijedlogu ustavnog zakona — treba stvarno da bude dominantan organ federacije. Zato se propisuje da prava federacije vrši Savezna narodna skupština neposredno i preko Predsjednika Republike i Saveznog izvršnog vijeća kao svojih izvršnih organa, dok samo određene izvršne poslove vrše savezni organi uprave prema smjernicama i pod nadzorom Saveznog izvršnog vijeća.

Posebno treba istaći, da samo Saveznoj narodnoj skupštini pripada pravo donošenja zakona iz nadležnosti federacije i da Prijedlog ustavnog zakona isključuje instituciju uredaba na osnovu zakonskog ovlaštenja. Naime, isključuje se mogućnost da Savezna narodna skupština može ovlastiti svoje izvršne organe odnosno organe državne uprave na reguliranje materije koja je predmet zakonskog reguliranja.

Ovakovo rješenje Prijedloga ustavnog zakona predstavlja značajnu prednost u odnosu na postojeći Ustav, koji je odredbom člana 78 dopuštao mogućnost da Vlada FNRJ donosi uredbe na temelju zakonskog ovlaštenja.

U sadašnjim uvjetima našeg razvitka pravilan je takav stav — i to ne samo s točke gledišta položaja Savezne narodne skupštine kao predstavničkog tijela naroda Jugoslavije, već i s točke gledišta načela jedinstva vlasti i zbog stabilnosti pravnog poretka. Stabilnost pravnog odnosno zakonodavnog sistema nužno zahtijeva, da se sva osnovna pitanja reguliraju zakonom i da tako sva zakonodavna rješenja budu

rezultat svestrane analize, kao i da budu rezultat odlučujućeg učešća u njihovom donošenju širokog kruga narodnih predstavnika i samih narodnih masa.

Na istoj liniji stoji odredba stava 4 člana 85 Prijedloga ustavnog zakona, po kojoj, ako Skupština u toku pretresa ustanovi da neki akt Saveznog izvršnog vijeća nije u saglasnosti sa zakonom da ga može ukinuti.

Ova odredba ne samo što naglašava odlučujuće mjesto Savezne narodne skupštine u mehanizmu organa vlasti federacije, nego ujedno ističe metod zakonitosti kao osnovni metod u radu Saveznog izvršnog vijeća kao izvršnog organa Skupštine.

Treće, što se tiče mjesta i značenja saveznih organa uprave, treba reći da se za neposredno vršenje određenih izvršnih poslova iz nadležnosti federacije predviđaju državni sekretarijati, samostalne uprave, upravne ustanove i drugi samostalni organi uprave.

Sami državni sekretarijati jesu prema Prijedlogu ustavnog zakona oni organi u sistemu organizacije saveznih organa vlasti koji ostvaruju svakodnevne zadatke upravljanja na temelju zakona i drugih akata Savezne narodne skupštine, uređaba i drugih akata Saveznog izvršnog vijeća, kao i u skladu sa smjernicama Saveznog izvršnog vijeća. Znači, državni sekretarijati i ostali organi uprave u odnosu na Savezno izvršno vijeće, kome pripada političko rukovodstvo upravljanja, predstavljaju u suštini administraciju. Zato ni karakter službe državnih sekretara neće imati karakter političke funkcije dosadašnjih ministara. Posebno, narodni poslanici neće moći biti državni sekretari, osim što će morati biti državni sekretari za inostrane poslove i državni sekretari za poslove narodne obrane.

Ovom naoko neznatnom promjenom i njenom dosljednom primjenom postiže se to, da se iz svakodnevnog i neposrednog upravljanja, posebno u odnosu na građane, društvene i privredne organizacije, isključe osnovni politički rukovodioci i da se tako onemogućí srašćivanje rukovodećih partijsko-političkih organa sa upravnim mehanizmom državnih organa — što je svakako na liniji općeg razmaha socijalističkog demokratizma u našoj zemlji a što je naročito podvučeno na VI kongresu Saveza komunista Jugoslavije.

Na kraju ovih izlaganja slobodan sam da istaknem jednu napomenu u vezi praktičnog ostvarenja ovog Prijedloga ustavnog zakona, nakon toga što bude usvojen od Narodne skupštine FNRJ i postane zakon, kao i da podnesem jedan mali amandman.

Prijedlog ustavnog zakona predviđa bitne promjene u organizaciji saveznih organa vlasti i u njihovom funkcioniranju. Znači, radi se ovdje znatnim dijelom o jednom organskom ustavnom zakonu. Međutim, organski zakoni daleko se teže provode i ostvaruju od ostalih zakona. I zato — ne potcjenjujući napore koji su učinjeni za njegovu izradu — smatram, da će biti potrebni veliki naponi i svjesna nastojanja da se

ovakav Ustavni zakon dosljedno provede u život, naročito zbog toga, što je on zamišljen kao jedan fini mehanizam, koji u znatnoj mjeri nema provjerenih uzora.

Što se tiče amandmana, svrha mu je da ukaže na jednu griješku, koja postoji u prečišćenom tekstu Prijedloga Ustavnog zakona. Naime u zakonodavnim odborima usvojeno je stanovište da se u čl. 28 naglasi samo princip, da zanatlije i zanatski radnici biraju poslanike za Vijeće proizvođača, a ne i da se propiše način izbora. Zato predlažem da se u članu 28, stav 1 u trećem redu iza reči »preduzeća« briše riječ »i« a stavi zarez, a u petom redu iza riječi »radnici« stavi točka i briše ostatak rečenice, tako da bi ovaj stav imao glasniti: »Poslanike za Vijeće proizvođača biraju kao predstavnike svojih privrednih organizacija radnici i službenici privrednih preduzeća, članovi zemljoradničkih zajednica, kao i zanatlije i zanatski radnici«.

Prijedlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti, kada bude usvojen od Narodne skupštine FNRJ, bit će velik doprinos daljnjoj socijalističkoj izgradnji naše domovine. Zato ću glasati za ovaj Prijedlog ustavnog zakona kao i za Prijedlog zakona o njegovom provođenju. (Aplauz).

Predsjedavajući: Pošto je podnesen amandman, molim izvestioca Zakonodavnog odbora da se izjasni o tome da li prihvata predloženi amandman ili ne. Pošto izvestioca nema, određujem kratak odmor.

(Posle odmora)

Predsjedavajući: Molim narodne poslanike koji još žele da učestvuju u diskusiji, a još se nisu prijavili za reč, da to učine što brže, pošto treba da planiramo naš rad, a sada dajem reč narodnom poslaniku drugu Rehak Laslu. (Aplauz).

Laslo Rehak (AP Vojvodina — NR Srbija): Izjavljujem da ću sa oduševljenjem glasati za zakonski predlog o kome se sada vodi diskusija, da ću to učiniti ne samo zato što sam lično uveren da on, u obliku u kome je predložen, zadovoljava potrebe našeg društva nego i zato što njega oduševljeno pozdravljaju, kao izraz našeg revolucionarnog društvenog razvitka, birači širom cele Vojvodine, među kojima i birači pripadnici mađarske nacionalne manjine.

O stavu mađarske nacionalne manjine prema ovom zakonskom predlogu, kao jednom od izraza naše socijalističke društvene prakse, nema da se kaže mnogo reči. Jer, globalno uzevši, nema ništa specijalnog u vezi sa nekom nacionalnošću, uključujući tu i mađarsku nacionalnu manjinu, u odnosu našeg društvenog razvitka. Socijalizam nije u okviru jedne zajednice nekako posebno favoriziran za neku nacionalnu manjinu. Ne može biti nekog posebnog, autonomnog socijalizma.

Ono što, po mome mišljenju, ipak treba naglasiti u vezi sa našom revolucionarnom društvenom praksom, čiji određeni izraz je i ovaj Predlog ustavnog zakona u odnosu na radne (u najširem smislu reči) ljude mađarske nacionalnosti u Jugoslaviji je to, da su Revolucija i naša socijalistička praksa učinile da se osećaju svi na svome, da je Revolucija, da je naša socijalistička praksa učinila da ovu našu divnu socijalističku zajednicu osećaju kao svoju zemlju. Revolucija, socijalizam u Jugoslaviji je učinio to da i mi imamo otadžbinu, da široke mase mađarske nacionalne manjine u Jugoslaviji imaju svoju otadžbinu. To je zato što je Jugoslavija, Titova Jugoslavija, socijalistička Jugoslavija. A da se već sada one tako i stvarno odnose prema svojoj socijalističkoj domovini, da to više nije tendencija, ili stvar svesnijih, to je rezultat strpljive politike naše Vlade i rezultat naše socijalističke društvene prakse.

Stvaranjem seljačkih radnih zadruga na selu i produbljivanjem demokratičnosti unutar zadrugnog života, stvaranjem radničkih saveta u gradu i snažnim razvojem radničkog samoupravljanja, time što je u lokalnoj vlasti samoupravljanje dobijalo sve puniji sadržaj, vršena je i sve dublja klasna diferencijacija u redovima mađarske nacionalne manjine.

Takozvano »nacionalno jedinstvo Mađara« pod čijom je parolom reakcija (koristeći dvostruko ugnjeteni položaj mađarskih masa) sejala u prošlosti šovinizam i iredentizam i tupila oštricu klasne borbe, takvo jedinstvo bilo je glavni kanal za reakciju da sprovedi svoj uticaj na radne, na široke slojeve Mađara u Jugoslaviji.

Naša Revolucija zadavala je jedan za drugim sve odlučujuće udarce ovakvom antiklasnom jedinstvu na bazi nacionalnosti i na selu, počev sa sprovođenjem agrarne reforme, pa stvaranjem seljačkih radnih zadruga itd.

Danas je već bratstvo i jedinstvo naroda Vojvodine, dakle pokrajine gde živi i pretežni deo Mađara, stvar klasne borbe radnih slojeva pod vođstvom radničke klase protiv reakcije, na putu izgradnje socijalističkih društvenih odnosa.

A za dalje produbljavanje bratstva i jedinstva naroda Vojvodine, čemu je osnova socijalizam, predstavlja srećnu okolnost da je radnička klasa (ona klasa koja je nosilac bratstva) kod nas Mađara relativno najbrojnija; a naš društveni razvitak (i ovaj zakonski predlog) baš ističe sve više odlučujući uticaj radničke klase.

Bratstvo i jedinstvo kod nas je takva stvarnost, koja dobija našim društvenim razvitkom (radničkim savetima, seljačkim radnim zadrugama itd.) sve širu i sve neposredniju bazu, koja sve više isprepliće svakidašnji život, svakidašnju borbu trudbenika različitih nacionalnosti u njihovoj zajedničkoj borbi za socijalizam.

To je takva stvarnost koja se svakim danom sve očitije manifestuje, na osnovu koje je i mogao povodom nedavnih izbora predsednik

Pokrajinskog odbora Narodnog fronta dati takvu ocenu o političkom držanju i svesti mađarske nacionalne manjine, kakvu je i dao pred jugoslovenskom javnošću u svom članku objavljenom u »Politika« prošle nedelje.

I na kraju, još nešto o pojedinim formulacijama zakonskog predloga.

Posle svestranih i temeljnih priprema, pred nama je tekst koji i po svojim detaljima adekvatno izražava našu revolucionarnu društvenu praksu i koji će služiti njenom daljem revolucionarnom razvitku. To, između ostalog, važi i za odredbe koje se odnose na autonomiju.

Za ovaj rad, mislim, da treba odati puno priznanje organima koji su na njegovom pripremanju radili.

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Mehmed Hodža.

Mehmed Hodža (Izborni srez podrimski, NR Srbija): Drugarice i drugovi: narodni poslanici, već u početku izjavljujem da mi je velika čast što mi je pružena prilika da budem narodni poslanik i da u ime birača svoga sreza glasam za ovaj Predlog ustavnog zakona u celini i u pojedinostima.

Dozvolite mi da kažem nekoliko reči kako sam ja shvatio značaj ovog Ustavnog zakona uopšte, a posebno kako sam shvatio prava i dužnosti narodnih poslanika i načelne odredbe koje govore o organizaciji vlasti Autonomne Kosovsko-metohiske Oblasti.

Povodom donošenja Osnovnog zakona o upravljanju državnim privrednim preduzećima od strane radnih kolektiva, drug Tito je, između ostalog, rekao da se mi razilazimo u teoriji sa Sovjetskim Savezom u pitanju uloge države u prelaznom periodu i njenom odumiranju, u pitanju uloge Partije, odnosno njenog odnosa prema državi; u pitanju niže faze komunizma, odnosno kako se danas kaže socijalizma, u pitanju državne ili socijalističke svojine.

Ja smatram da je Predlog ustavnog zakona pravna formulacija te velike misli druga Tita onako kako smo mi mogli to da realizujemo kroz sve privredne, političke i organizacione forme promena i mera počev od 1950 godine pa do danas, onako kako nam dozvoljava stepen razvika proizvodnih snaga i uopšte razvika našeg društva. Sve te promene i mere su poznate i ja neću da vam oduzimam vreme i da govorim o njima. Ja sam samo hteo da podvučem da Predlog ustavnog zakona nije poslednja reč, nije poslednja pravna formulacija gore navedene misli druga Tita, već baza, temelj, za dalje učvršćivanje i razvijanje te misli u teoriji i praksi na osnovu principa marksizma-lenjinizma u specifičnim i konkretnim uslovima naše zemlje.

Ako socijalizam kao viši društveni sistem znači uglavnom posle zauzimanja vlasti od buržoazije borbu za stvaranje socijalističkih odnosa, za ukidanje eksploatacije čoveka čovekom i stvaranje besklasnog društva, onda naš Ustavni zakon, u jednoj zaostaloj zemlji kao

što je naša, potpuno odgovara sadašnjim uslovima u kojima gradimo socijalizam i olakšava borbu trudbenika, oslobodava im put i prema tome nove elemente za dalje postignuće na izgradnji socijalističkog društva.

Nijedno rukovodstvo, nijedna partija, koji su došli na vlast revolucijom, otkada pamti istorija, nije se odricalo, nije se borilo tako konsekventno protiv svojih sopstvenih privilegija kao što to radi naše rukovodstvo i naš Savez komunista Jugoslavije na čelu sa drugim Titom.

Rukovodstvo Pariske komune pokušalo je, ali nije dostiglo da realizuje naučne postavke Marksa zbog toga što je Pariska komuna bila kratkog veka. Dalje, ono što je Lenjin stvorio Staljin i rukovodstvo Boljševičke partije su upropastili, ovo rukovodstvo je degenerisalo socijalističku revoluciju u jedno monstruozno društveno uređenje koje po metodima, po težnjama za gospodstvom ima mnogo zajedničkog sa pravim fašizmom.

Dozvolite mi da kažem nekoliko reči u vezi sa pravima i dužnostima narodnog poslanika. Ja mislim da ne grešim ako kažem da administrativni način rukovođenja, koji je vladao kod nas kao nužno zlo kada je u godinama posle oslobođenja materijalna baza našega društva bila slaba, a elementi prošlosti jaki, da je to imalo svoga dejstva i u metodu rada narodnih poslanika, kada se diskusija po važnijim zakonima i pitanjima uglavnom svršavala u odborima i komisijama veća odnosno Skupštine, a poslanici tako su bili slobodni nisu osećali potrebu da natežu nepotrebnu diskusiju i uglavnom su samo glasali. Što se tiče rada narodnih poslanika na terenu i taj rad je bio skroman. Poslanik je branio zakone, koje je izglasao u Skupštini a koji su uglavnom utvrđivali ovakav administrativni način rukovođenja.

Prelaskom na novi način rukovođenja, o čemu najbolje govori Predlog ustavnog zakona, prava i dužnosti narodnih poslanika se proširuju i učvršćuju. Prema Predlogu ustavnog zakona nije laka stvar da čovek bude narodni poslanik, s jedne strane, a ako već bude, s druge strane, to je najviše zvanje i najveći položaj u društvenom i političkom životu, položaj pun odgovornosti pred narodom. Narodni poslanik treba da se povezuje sa biračima, da se upoznaje sa situacijom i problemima svoje izborne jedinice. On mora da opravda svojim primerom, požrtvovanjem, samoinicijativom i znanjem poverenje svojih birača. Narodni poslanik ima pravo da upućuje pitanja Saveznom izvršnom veću, državnim sekretarima i da traži da se otvori diskusija o tim pitanjima. On je dužan da prenosi u Skupštinu mišljenja ili odluke njegove izborne jedinice. On može da predlaže Skupštini zakone, deklaracije, rezolucije i preporuke. On može da učestvuje u odborima veća čiji je poslanik, ali bez prava odlučivanja.

Sreski odnosno gradski narodni odbori imaju pravo da predlože opoziv narodnog poslanika. Narodni poslanik ne može da bude službe-

nik u državnoj upravi. Time je on oslobođen da može da se bavi isključivo svojom političkom dužnošću i da kritikuje rad državne uprave.

Što se tiče imuniteta narodnog poslanika, on je garantovan nezavisno od načina na koji je izabran ili neposredno od građana ili od proizvođača, ili od predstavničkih tela narodne republike, odnosno autonomne jedinice.

Nešto bih govorio ukratko i o odredbama koje govore o Autonomnoj oblasti Kosova i Metohije. Predlog ustavnog zakona ne donosi ništa novo o tome, što nije ni potrebno. U Jugoslaviji živi oko 1 milion Šiptara. Šiptara ima u Crnoj Gori, u Makedoniji, a najviše su koncentrisani u Kosovsko-metohiskoj Oblasti. U ovoj Oblasti pored Šiptara žive Srbi, Crnogorci i Turci. Dosadašnja praksa je pokazala da je organizacija autonomne oblasti na Kosovu i Metohiji najbolje odgovarala, da je to bila najpogodnija forma. U ovoj oblasti narodi su stvorili čvrsto bratstvo i jedinstvo i međusobnu ravnopravnost. Kako se vidi, u Jugoslaviji ima govoro toliko Šiptara koliko i u Albaniji, ali sa razlikom što oni koji žive u Albaniji pate od tegobe despotskog rukovodstva izdajničke vlade na čelu s Enverom Hodžom i rade za domaću birokratsku kastu, za kastu Sovjetskog Saveza, dok Šiptari u Jugoslaviji uživaju sva građanska i politička prava, jednaki su sa svim ostalim narodima Jugoslavije, rade za sebe i za procvat zajedničke domovine, socijalističke Jugoslavije.

Ja sam duboko uveren da će ovakva organizacija autonomije na Kosovu i Metohiji, u skladu s opštim razvitkom naše zemlje, u skladu s Ustavom NR Srbije, omogućiti i dalje učvršćivanje bratstva i jedinstva naroda koji žive na Kosovu i Metohiji, delovaće na te narode da izvršavaju sve one zadatke koji se budu postavljali u daljoj socijalističkoj izgradnji naše zemlje.

Ja sam duboko ubeđen, i to kažem na osnovu dosadašnje prakse, da Šiptari Kosova i Metohije, kao i svi ostali Šiptari koji žive u Jugoslaviji, nisu ni za dlaku manji Jugosloveni nego što su sami Jugosloveni u pogledu opšte politike naše Savezne vlade, politike izgradnje socijalizma, politike nezavisnosti zemlje, odbrane mira i donošenja takvog revolucionarnog Ustavnog zakona za koji ja još jedanput izjavljujem da glasam sa ponosom. (Aplauz).

Pretsedavajući: Zaključujem ovu sednicu. Sledeću zakazujem za sutra, 13. januara, u 9,30 časova.

(Sednica je zaključena u 19,25 časova).

ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА И ВЕЋА НАРОДА

Двадесетдруга седница

(13 јануара 1953)

Почетак у 9,55 часова.

Претседавао потпретседник Савезног већа Фрањо Гажи.

Претседавајући: Отварам двадесетдругу заједничку сједницу Савезног вијећа и Вијећа народа Народне скупштине ФНРЈ.

Записник данашње сједнице водит ће, због одсутности секретара Савезног вијећа, народни посланик др Јерко Радмиловић. Изволите саслушати записник XXI сједнице.

Заменик секретара др Јерко Радмиловић чита записник заједничке седнице од 12 јануара 1953 године.

Претседавајући: Има ли примједба на записник? (Нема). Пошто примједба нема, записник се овјерава.

Настављамо рад. Прелазимо на продужење претреса Приједлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Приједлога закона о провођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти.

Дајем ријеч народном посланику др Максу Шнудерлу.

Др Макс Шнудерл (*Изборни срез Марибор — западни део, НР Словенија*): Другови народни посланици, о односу између народних република и федерације односно савезне државе говорили су вам у овој дискусији народни посланици друг Едвард Кардељ и друг Хинко Кризман. Они су истакли друштвене и политичке основице тога односа и његов значај за развитак социјалистичког друштва као целине. Ја бих хтео да уз ова излагања додам неколико речи о државно-правном значају тога односа, пошто је Уставни закон, поред свих својих политичких и друштвених формулација, у првом реду правни текст који на

утврђеним друштвеним односима изграђује органе, институције, надлежности и међусобне односе.

Пре свега, другови, ви ste сигурно приметili да овај закон употребљава три термина и то: народне републике, федерацију и савезну државу. У члану 9 се каже да федерација има право и дужност да штити независност и територијалну целину савезне државе. Из тога се види да савезна држава није идентична са федерацијом. Федерација је реч која се у класичној правној терминологији употребљава за савез више држава у једну државу у опреци са конфедерацијом која значи савез више држава, а да тиме не настаје једна заједничка држава. Међутим, наш Уставни закон за ову заједничку државу употребљава реч „савезна држава“, која значи територијалну целину са држављанима и одређеном државно-правном организацијом, а реч „федерација“ употребљава се за означавање друштвене заједнице у лицу савезних органа власти, целокупност органа власти савезне државе. Према томе, федерација је носилац права и дужности како у савезној држави тако и у народним републикама према одредбама овог Уставног закона.

На тај начин настаје питање о извору власти. Ово је питање решено јасно и недвосмислено. Сва власт припада радном народу. То је она истинска и стварна класна власт радног народа, коју је освојио у Народноослободилачкој борби одузимајући власт буржоаској класи и ослобађајући снаге огромне већине наших народа. Ова власт је једина и највиша, није подређена ниједној другој власти и може се због тога казати да је суверена власт, да суверенитет припада радном народу, да је радни народ једини суверен у држави. Ово је, другови, једна друштвена чињеница, ово није правна категорија, она се не обележава, она се не формира и не остварује правном нормом, већ постоји пре сваке норме, напротив она ствара норму. Овај закон то доследно спроводи. Радни народ вршење своје власти остварује преко својих претставника, и то: савезним Уставом даје одређене надлежности федерацији, републичким уставом даје одређене надлежности народним републикама, а уставима и законима даје одређене надлежности народним одборима, који пак самостално и непосредно врше све послове за које није друкчије одређено законом. Тиме нису само тачно фиксирана сва права и дужности савезних, републичких и локалних органа власти, него се остварује и сам федеративни однос између федерације и република, јер се тај однос састоји у међусобној повезаности надлежности које су уставима дате федерацији и републикама.

Кад је тако, онда је сувишно говорити о неком суверенитету република као држава, дакле о правном суверенитету у државно-правном смислу. Радни народ у републикама је део читавог радног народа у Југославији, а пошто су републике изграђене историски на националном начелу, суверенитет радног народа добија у републици и значај националног суверенитета о коме говори члан 1 Уставног закона. И то је

друштвена чињеница, то није суверенитет у смислу државно-правном. Републике, уопште, немају ниједну надлежност која би их оквалификовала као суверене државе, а низ права федерације чини републике зависним и потчињеним федерацији, тако да не може бити говора о правном суверенитету наших република. Исто тако, и сама федерација толико је везана на сарадњу републичких елемената при формирању своје воље да у односу према републикама ни федерација нема карактер правног суверенитета. Не постоји, дакле, унутрашњи правни суверенитет у Федеративној Народној Републици Југославији.

Међутим, суверени радни народ даје овим Уставним законом федерацији нека права која не даје републикама, а то је да федерација штити независност и територијалну целину савезне државе, да организује оружане снаге и одбрану земље, да одржава међународне односе и уређује односе са иностранством, а Претседник Републике претставља Федеративну Народну Републику Југославију у међународним односима (члан 9 и 70). Ова права, другови, значе независност, самосталност, врховност и непотчињеност Федеративне Народне Републике Југославије у односу према свакој туђој земљи, значе државни суверенитет Федеративне Народне Републике Југославије као правну категорију међународног права. Према томе, правно је суверена само Федеративна Народна Република Југославија у односима према иностранству, а народне републике такав суверенитет немају. Неки други правни суверенитет не постоји у нашем уставном поретку.

Због тога би било сувишно истицати у члану 9 суверенитет народних република. Законодавни одбори су то и брисали, јер тог суверенитета нема. Постоји — као што сам рекао — само суверенитет радног народа, али не као право него као друштвена чињеница, а правни суверенитет припада само Федеративној Народној Републици Југославији у међународним односима.

Поставља се још питање шта значе у члану 9 Устава речи, да је сувереност народних република у саставу ФНРЈ ограничена само правима која су Уставом дата Федеративној Народној Републици Југославији и што значи — у члану 10 — да је противан Уставу сваки акт уперен против суверености народних република. Како се има схватити појам суверености републике произлази из изјаве друга Кардеља у Законодавном одбору да се ту не мисли на њихов суверенитет према федерацији, већ на суверенитет нација. Другим речима, мисли се на национални суверенитет, који је, као што сам изложио, социолошка, друштвена категорија и који обележава суверенитет радног народа у једној републици. То је први одговор. Одредба старог Устава, пак, да је национални суверенитет република ограничен само оним правима која су савезним Уставом дата Федеративној Народној Републици Југославији, јесте дикција схватања коју налазимо у републичким уставима, да републике преносе своја права на савез и да му се добровољно потчињавају. Ово је била из класичне правне науке преузета

теорија етатизма, по којој је држава основ и извор федерације, а не нација, акамоли радни народ. А пошто код нас настају права федерације и република изравно од самог радног народа, а не од република, то не може бити говора ни о ограничавању ни о преношењу ни о потчињавању, а члан 9 Устава треба разумети (у вези са чланом 115 Уставног закона) тако, да република не врши права која су дата федерацији — и никако дружације. Према томе, у републичким уставним законима не треба истицати ни државност република ни тезу о преношењу неких права на федерацију. Иако се у овом прелазном периоду федерализам још учвршћује, ипак развој тежи за самоуправношћу локалних јединица као комуна, тако да ће народне републике прве одумрети.

Извините, другови, што сам вас овим излагањем заморио али однос између федерације и република један је од основних проблема који тражи да се анализира и учини разумљивијим.

Другови народни посланици, увод Предлога уставног закона казује нам са неколико речи једну значајнију карактеристику овог закона. Он каже, наиме, да се овај закон доноси у циљу да се наш уставни систем доведе у склад са променама оствареним у политичким основама наше земље. То значи да уставна норма, била она политичке или правне природе, треба да је у складу са оним основама које постоје и које се развијају у друштвено-политичком животу. Другим речима, Устав не сме бити програм, он не сме бити идеализована слика, а поготово он не сме да изражава нешто што уствари нема основа у самим друштвеним условима.

Ако погледамо уставе многих других земаља, ми можемо видети да са њима ствар не стоји тако. Због тога, у страним извештајима о нашој уставној реформи ми наилазимо на мишљење, да наша земља тиме прави неки експеримент. Они који су добронамерни, пишу да је овај експеримент интересант, а наши противници оцењују наш напор напротив као чисти експеримент, дакле, као нешто ризикантно, као покушај, као пробу која нема стварне основице.

Заиста има, другови, у многим уставима таквих експеримената. Тако се, на пример, каже у члану 1 Устава Републике Италије да је Италија демократска република која се заснива на раду и у којој сувереност припада народу. Уствари, они који раде, а то су радне масе, нису онај основ на коме се фактички заснива власт у тој земљи, него је власт у рукама баш оних који не раде, који седе на грбачи радног народа, јер је то капиталистичка земља. Држава се заснива на малом слоју капиталистичког друштва и то друштво врши суверену власт, а никако народ. Тај народ је у огромним масама беспослен и бори се за најпримитивнија права, иако је он према Уставу, наводно, суверен.

Члан 4 италијанског устава гарантује грађанима право на рад. Вечити штрајкови и покрети пољопривредних радника без земље, најамника и колона у Јужној Италији доказују, међутим, да уствари право на рад и не постоји. Ако желимо да говоримо о експерименту онда су

овакве одредбе о раду као основици власти, о суверенитету народа и о праву на рад такви експерименти, који су већ унапред осуђени на неуспех, уколико су они уопште икада били озбиљно замишљени и уколико то није била већ од самог почетка једна обична пропагандистичка фраза.

Социолог Lucio Mendiez y Nunez пише у »Bulletin international des sciences politiques« 1950 године о Аргентини, да њен устав, додуше, предвиђа социјалистичку наставу, али да се никада није ни покушало да се ова уставна одредба оствари и настава је баш супротна. Исти устав предвиђа поделу земље сиромашним класама, а оствари се тамо још увек стварају велике плантаже атава и памука, док на деобу земље сиромашном народу нико и не мисли.

Према томе, ово су експерименти и то веома значајни јер се уставни прописи разилазе са фактичким друштвеним стањем и опшном политиком; остали мртво слово на хартији.

Са каквим правом, међутим, могу они казати да је и наш Уставни закон експеримент? Ако неко хоће да се увери о складности нашег уставног поретка са стварношћу, потребно је само да лично разгледа све те ствари. Суверенитет радног народа постоји у реалности, власт којом је он на револуционаран начин срушио буржоаску класу и изградио нове органе — то је његова власт, у тим органима учествовао је радни народ за време Народноослободилачке борбе и у њима он учествује још и данас. Самоуправност наших локалних органа из дана у дан је све јача. Пошто се за вршење самоуправности тражи и свест народа, а и искуство, то се ова самоуправност тек развија, али она у својим материјалним и правним основама постоји у народним одборима. Економска самоуправност наших привредних предузећа не само да је непобитна чињеница, него је то појава од идеолошког, теоретског и политичко-економског значаја. Она значи да је државни капитализам — као прва фаза нашег развојка подржавана револуционарном идејом, — услед унутрашње противречности између те идеје и државне концентрације средстава за производњу, даљим развојем радничке свести и материјалних снага, пао и да су ослобођене револуционарне стваралачке снаге радничке класе. На другој страни, у Совјетском Савезу победно је државни капитализам са својом бирократијом, угушио револуционарне снаге и тиме зауставио развојак социјализма.

Рад наших колектива у предузећима отворена је књига. То није теорија. Исто тако ни већа произвођача нису теорија. Ко је био на седницама већа произвођача у срезу могао се уверити какав политички капитал и какве политичке снаге претстављају ова већа. Идеја већа произвођача и радничких савета обогаћује теориска и идеолошка схватања о праву произвођача, о суверенитету радног народа итд.

Али не само то, другови. Живот формира људе. Економски услови основ су и за основна права грађана. Друкчије може прихватити лична, политичка и сва друга основна права онај који се осећа економски

независним, од онога који ни о чему не одлучује, који је у рукама других. Други је менталитет онога који поседује и располаже, од онога који само служи. У нашим радничким саветима наши произвођачи стичу свест да су они одлучујући фактор, да они поседују и располажу и тиме они добијају осећај слободе. Политичка и економска самоуправност, дакле, нису само основне демократске форме нашег привредног и социјалног поретка него су и радионице за формирање правих грађанских права и тиме за формирање социјалистичког човека.

Ако, према томе, наш Уставни закон нормира самоуправљање произвођача у привреди, општини, граду и срезу, ако зајемчује разна основна права и слободе грађана, онда, другови, то није експеримент него је то утврђивање постојећих динамичких друштвених снага и њихових форми и ослобођавање човека.

Парола о експерименту спада у реквизиите пропаганде и као таква нема места у озбиљном и стварном расправљању о политичким проблемима Југославије.

Другови народни посланици, ми смо у закон унели једно од најзначајнијих а истовремено највише злоупотребљаваних грађанских права, а то је право на рад. Како смо ми били опрезни у Уставотворном одбору 1945 године, када је пао предлог да се унесе у Устав и право на рад! У оно време ми смо тек били извршили аграрну реформу и одузели нека производна средства од оних који су економски сарађивали са окупатором. А ми смо казали: док постоји тако обимна приватна својина, држава не може гарантовати својим грађанима право на рад. И нисмо прихватили предлог да се у Устав унесе право на рад. Ускоро после тога, национализацијом привредних средстава, развитком задруга, електрификацијом и индустријализацијом, остварено је начело права на рад у пракси, па, према томе, данас оно с пуним правом долази у уставне норме. Нас не сме плашити што у овом тренутку има у неким градовима лица која нису упослена. То је, пре свега, једна пролазна појава изузетног привредног поремећаја, а поред тога нашу земљу треба узимати као привредну целину, а и рад као целину и не фрагментарно, по појединим транама. Када тако исправно посматрамо ту ствар, онда ту не може бити лица без посла, а када би таквих и било, држава мора да интервенише. Право на рад претставља огромну обавезу заједнице, обавезу која налаже нашим државним органима да остваре услове како би се овај принцип без тешкоћа могао спровести до краја. Оно, наиме, није само социјални проблем. То је истовремено и питање на линији изградње социјалистичког човека, његове свести, осећаја његове слободе, јемства за његова грађанска права и слободе, јер је ослобођење од бриге за опстанак један од основа за фактичну грађанску слободу. Нема такве капиталистичке земље која би могла остварити право на рад, па макар она то право десет пута унела у свој устав! Приватна својина на производним средствима са својим облицима најамног рада спречава државу да свакоме обезбеди запослење, а незапо-

сленима она може у најбољем случају да даје разне помоћи које уствари нису ништа друго до једна филантропска милостиња. Једино у условима социјалистичке земље у којима се стално ради на побољшавању животних услова, друштво може да преузме на себе једну овакву обавезу.

Другови народни посланици, дозволите ми да додирнем и проблем саме Народне скупштине. Савезна народна скупштина биће постављена на новим начелима и са новим задацима. Оваква Народна скупштина као што је наша, у новом уставном систему, не би могла да испуњава задатке који су јој дати овим законом. Наша Народна скупштина није била радно тело, она је била формални центар за изгласавање закона, она није дискутовала, критиковала, није давала иницијативу, није водила борбу за најбоља решења и за проčiшћавање мишљења. Томе нису криви само народни посланици, јер су сви били задужени својим пословима и који су се чак тешко одвајали од својих свакодневних задатака. Ову самокритику наше Скупштине постављам, по моме мишљењу, оправдано, сада, када ова Скупштина доношењем Закона о спровођењу Уставног закона завршава свој регуларни рад. Нова Скупштина треба да постане прави, активни, динамички и иницијативни орган власти који не сме да делегира друге органе за вршење својих задатака. Због тога нема више уредаба са законском снагом на основу овлашћења Народне скупштине, него ће Народна скупштина сама, стално заседајући, доносити ове прописе, резолуције и одлуке. Тиме се мења и карактер народног посланика, јер ће му једина функција и дужност бити рад у својству народног претставника. Ја сам, исто тако, дубоко уверен да ће Веће произвођача уносити у рад Скупштине један позитиван борбени елеменат, јер ће произвођачи донети у Скупштину практична искуства свога рада, настављајући овде на ширем плану све оно што иначе раде у својим предузећима.

Међутим, другови, рад Народне скупштине не сме остати ограничен само на њу и не сме бити сам себи циљ, сам себи сврха. Овај Уставни закон сам по себи је свеска исписане хартије. Он живи и дејствује само онда и само уколико уколико он постаје саставни део нашег друштвеног и политичког живота, нашег рада, напора и наше воље. О томе је лепо, убедљиво говорио друг Кардељ. Наш Уставни закон отвара широке перспективе, он ослобађа невиђене снаге. Према томе, овај закон, као и сваки други пропис и директива, мора бити за сваког грађанина света обавеза. Другим речима, ми морамо још чвршће да усмеримо свој рад на основе законитости. У том погледу постигнути су добри резултати, али ми још не можемо бити потпуно задовољни. Правна сигурност код наших грађанских судова доста је висока и судије су независне. Тако и треба да буде. Јавни пужилац је само парнична страна и он у процесу не врши никакву другу улогу. Суд има да суди по закону, он не сме сам да допуњава закон, па макар то био и сам Врховни суд. И Државна арбитража је испунила сва очекивања:

она је регулисала наш привредni живот и донела смела решења нарочито у подвргавању управних прописа судској контроли и тако постала више судски орган него орган управе. Она треба и даље да остане. Нажалост, наш управни механизам још не ради задовољавајуће. Када је мени рекао неки срески секретар да мора више од половине решења доносити незаконито, ја сам му одговорио да би требало више од половине њих извести пред суд. Ми на високим положајима наилазимо на другове који још сматрају да је мудро оно што они мисле, а не оно што одређују прописи. Много су већ учинили управни судови, али ја ћу тек онда поверовати у побољшање законитости управног рада, када будем доживео да неко са одговорног положаја буде смењен због непоштовања законитости и када ће они, који свесно крше законе бити изведени пред суд. Многи се изговарају на „формалну законитост“ која, тобоже, за њих није обавезна. Међутим, формалне законитости нема, закон је закон, он претставља вољу радног народа, он изражава диктатуру пролетаријата поред аката самоуправе у привреди, у општини, срезу и граду. Поштовање законитости основна је гаранција за самоуправна права и за права грађана која тако нашироко даје и утврђује наш Уставни закон.

Изјављујем да ћу гласати за предложене законске предлоге. (Аплауз).

Претседавајући: Ријеч има народни заступник Ђурица Јојкић:

Ђурица Јојкић (*Изборни срез бечејски, АП Војводина, НР Србија*): Другови и другарице, народни посланици, Предлог уставног закона долази у време када је пракса друштвеног и државног живота већ рекла своју убедљиву реч по победи оних принципа који су у њему извршени, мислим на његов први део у коме је формулисана друштвена и политичка основа социјалистичке демократије.

Када утврђујемо данас у овом најважнијем, основном закону наше заједнице историску победу радничке класе и остварујемо њене вековне снове — за које је она водила крваве битке са својим непријатељем, али је досад могла да постигне само привиђења или горке обмане као она у СССР — ми за собом имамо већ један период искуства, који јасно говори о томе да утврђујемо оно што је већ постало њена сигурна сопственост.

Иако тај период, с обзиром на дубоке промене које су у њему извршене, није дуг, пракса радничког управљања је непобитно показала да је радничка класа и радни народ то своје право умео и знао да користи развијајући своје снаге и иницијативу у интересу свога прогреса и прогреса читаве заједнице. Радничко управљање постало је снажна брана бирократским тенденцијама које су раније почеле да се уврежују у праксу нашег живота и претиле да спутају наш развитак. Оно је стало на пут таквим тенденцијама у самим предузећима и постало истовремено препрека бирократским захватима и мешању органа

власти у рад и развитак радничке самоуправе и на тај начин скресало бирократске тенденције органа државне управе у овој области нашег живота.

Управљање произвођача средствима за производњу у својим привредним организацијама дало је као облик привредне организације у којој је сједињен лични и друштвени интерес крупне резултате: развезало иницијативу радних маса, довело до разноврсних облика усавршења организације рада, штедљивог пословања, подизања продуктивности рада. Нема сумње да је ово ослобођење иницијативе маса дало видне резултате у подизању материјалног богатства читаве наше заједнице и да ће оно у будућности претстављати значајан фактор.

У свакодневној борби са проблемима у раду предузећа, у вештини управљања, у односима људи, силно се развила свест о заједничким интересима колектива и читаве наше друштвене заједнице.

Само овако сумарно побројана нека искуства из праксе рада и развитака радничког управљања, показују да сви ови елементи у радничком самоуправљању изражавају најпрогресивније тенденције у свом развоју и развоју читаве наше друштвене заједнице, а сигурно и социјалистичке мисли и праксе у међународном обиму. Стога мислим да сваки од нас може бити поносан, што први записујемо у Устав принципе правог социјализма и тиме омогућујемо још бржи његов развитак.

Мислим да је законски предлог изразио ове принципе и изјављујем да се у потпуности слажем са њима.

Самоуправљање народа у локалним заједницама приближило је локалну власт масама, омогућило увлачење широким слојевима радних маса у вршење власти и развило разноврсне облике њених делатности. Период који имамо иза себе са стеченим искуствима потпуно је довољан да покаже да је локална самоуправа, у свим оним разноврсним облицима преко којих радне масе учествују у њој, такав инструмент, који најефикасније може да изрази њихов утицај, најистинитије да изрази њихову вољу и да реализује све оно богатство разноврсних иницијатива које ослобођене масе носе собом.

Самоуправа и сви облици у којима се она испољава, уколико су у пракси почели да живе, — постали су већ својина радних маса преко којих оне остварују све разноврсније облике свога утицаја. Последњи избори за народне одборе општина, срезова и градова, у потпуности потврђују. Велика заинтересованост народних маса за ове изборе, опредељивање за људе који ће их најбоље претстављати и изражавати њихове жеље у самоуправним органима, није долазила само због тога што је демократизован поступак у избору, већ и због њиховог уверења да самоуправа пружа најбољу гаранцију остварења њиховог утицаја.

Изјављујем да се у потпуности слажем са овим предлогом закона и да ћу гласати за њега.

Претседавајући: Ријеч има народни заступник Јоза Миливојевић.

Јоза Миливојевић (НР Хрватска): Другови народни заступници, тешко је дискутирати после реферата друга Потпретседника Владе Кардеља и свега онога што је већ овдје у дискусији изнијето о Приједлогу уставног закона, а да не би било опетовања и већ на првом кораку вулгаризирања онога што је тако кристално јасно са становишта Маркса, Енгелса и Лењина постављено у реферату друга Кардеља и у његовом експозеу датом на сједници законодавних одбора.

Ипак бих хтио као заступник у Вијећу народа за НР Хрватску да кажем бар пред бирачима који су ме послали зашто гласам за овај Уставни закон, да ја не гласам, и да сви ми овдје, увјерен сам, не гласамо нити као нека гласачка машина Стаљиновог типа, нити као гласачка машина буржоаске демократије под сјеном милионара и милијардера, већ из увјерења и из спознаје о перспективама које су у суштини Приједлога уставног закона за нашу социјалистичку стварност, за нашу социјалистичку демократију, за њену даљу изградњу, за добро наших радних људи, свих наших нација и националних мањина у Федеративној Народној Републици Југославији.

Наша хисториска, основна проблематика у економској власти, у политичкој власти, у државној управи, у културним и социјалним питањима итд., није данас проблематика Запада и Америке, те државе су питање своје заосталости давно ријешиле и сада су на високом ступњу развитка технике, а нити је то проблематика стаљинско-азијатског типа, ми смо се тога отресли и задњу прашину тога отресамо. Наша се проблематика тек додирује са срењоевропском, али у суштини она је подунавско-балканска (панонско-балканска) проблематика. Дозволите ми да се осврнем само са основним карактеристикама на ту проблематику, прво на подунавску хисториску проблематику.

Један дио наших народа, Хрвати, Срби, Словенци и народи Војводине, били су до слома Аустро-Угарске Монархије у тој подунавској држави. У тој подунавској држави проблеми наших народа у питању политичке власти, у питању државне управе, самоуправе итд. остали су неријешени јер је то била држава буржоаске диктатуре која је својим чиновничким апаратом, својим војничким апаратом, угњетавала националности, онемогућавала права народа да дођу до политичке власти, она је била порески шраф, она је била жандарм, полицајац који је онемогућавао народима да дођу било до каквих својих права у тој држави, политичких и социјалних. Јасно је да у тој држави до њезиног слома није ријешено скоро ниједно питање. Она је изградила у раздобљу од скоро 50 година, од 1850 до 1900 године добру државну управу и везала је на ту државну управу политичку власт танког слоја буржоазије Беча, Пеште, Мађара, Аустријанаца и Њемаца, који су спроводили диктатуру у тој подунавској држави. Када је у Првом свјетском рату та подунавска држава дошла у такву ситуацију да је „његово апостол-

ско величанство“ са буржоазијом пребало да се ослони на своје народе, јасно је да су ти народи одговорили тој буржоазији како треба, ту државу су расцијепили и она је хисториски нестала.

Из те ситуације наши народи на Југу, и Хрвати, и Словенци, и Срби, и народи Војводине, дошли су у стару Југославију. Настала је стара Југославија, ти народи су дошли у чисто балканску државу, а питање је шта је у тој држави ријешено од оних основних животних проблема радног народа. Стара Југославија није знала да ријеши национално питање, иако су народи који су улазили у стару Југославију са пуно наде очекивали да ће национално питање бити првенствено ријешено. Међутим, стара Југославија почела је с диктатуром, с препадима политичких пустилова, од једнога препада ишли су на други, донијели су Обзнану. Она је физиономија старе Југославије, она је балканизирала и добру државну управу која је једино из подунавске државе унесена у њу, а она се балканизирала и у питању пореског шрафа над радним масама, жандарског кундака и полиције. И јасно је да је таква држава лако отпливала у полуфашистичке воде, а политички пустилови који су имали државну власт у рукама када је дошло до густог, када је агресор напао Југославију, политички пустилови су оставили народе и побјегли.

Јасно је да су наши народи хтјели и да су жељели остварење заједнице народа Југославије, али да нису хтјели онакву заједницу каква је била стара Југославија. Да су наши народи жељели да остваре заједничку државу доказао је Народноослободилачки рат, онај широки ослон који су наши народи дали тој борби, доказали су наши народи у Народноослободилачкој борби: наши народи су се борили против фашизма, борили су се за ослобођење, борили су се против свих издајника. Тако је и створена нова Југославија. Како у Народноослободилачкој борби, тако и касније, на изборима за Уставотворну скупштину, новембра 1945 године, наши народи су једнодушно доказали да хоће нову, Титову Југославију, показали су то у изградњи и обнови наше земље, показали су да је радни народ масовно за нову Југославију. Даље, наши народи су то показали и у борби за извршење Петогодишњег плана, а то показују и данас када доносимо Уставни закон, кад смо нашом Револуцијом тако далеко дошли да остварујемо оне основне тежње наших народа, тежње радничке класе и радног народа да му дамо економску слободу, то јест, право управљања у привреди, да му дамо политичке слободе које добија самоуправом у граду, котару и општини и путем претставничких органа у републикама и у федерацији, да му дамо државну управу, нову, сувремену, која ће служити народу.

Ето, то су све разлози зашто ја гласам за овај Приједлог уставног закона. (Аплауз).

Претседавајући: Ријеч има народни заступник Димчо Коцо.

Димчо Коцо (*Изборни срез град Скопје II, НР Македонија*): Другови и другарице народни посланици, узимајући реч у дискусији о Предлогу уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти, ја желим са овога места да изјавим, да сам не само ја сагласан са доношењем овог Уставног закона, већ су сагласни и моји бирачи који су живо о њему дискутовали.

У Предлогу уставног закона јасно су истакнути разлози који су диктирали његово доношење. Рад у законодавним одборима Савезног већа и Већа народа, који је цела наша јавност пратила са великим интересовањем, врло рељефно истакао је те разлоге. Потребно је да се уставни систем доведе у склад са променама оствареним у основама друштвеног и политичког живота, или, другим речима, потребно је да се новој садржини нашег друштвеног и политичког живота дају одговарајуће форме. Овај факат добро виде народи Југославије. Они, као градителџи новог социјалистичког друштва, најбоље осећају потребу промена заиста неких битних делова Устава од 1946 године, јер предавање фабрика у руке непосредних произвођача, нова садржина рада народних одбора, све већа демократизација у свим гранама нашег живота, тражи и одговарајуће друштвено и политичко уређење, тражи да се саобразно развоју социјализма у нашој земљи и врше одговарајуће промене у нашем Уставу. А то значи да наши народи у изградњи социјализма иду свесно напред. Ова чињеница свима нама даје право да гласамо за Предлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти. Зато изјављујем да ћу са задовољством гласати за предложени Уставни закон.

Претседавајући: Има ријеч народни заступник друг Петар Релић.

Петар Релић (*Изборни срез старопазовачки, АП Војводина, — НР Србија*): Мислим, другови, да се једно од основних питања које је овај закон желео уставним путем да зајемчи и утврди, састоји у томе што се путем јачања самоуправних принципа жели да обезбеди пут даљег развоја и јачања социјалистичких односа у свим областима наше друштвене делатности. Полазећи од тога, овај законски нацрт, као фундаментални закон Општег закона о народним одборима и Закона о управљању привредним предузећима од стране радних колектива, обезбеђује самоуправљање како произвођача у привреди тако и целокупном радном народу у општини, граду и срезу.

Према томе, желео бих да кажем нешто о томе како су се у пракси наше Покрајине одразиле баш те промене које су настале реорганизацијом народних одбора и посебно какво је, уопште узев, стање у предузећима откако су дата радницима на управу.

На првом месту мора се истаћи да стечена искуства говоре о томе да се новом организацијом локалних органа власти у великој мери помаже даљи развојак социјалистичких снага и социјалистичке демократије. Народни одбори после укидања извршних одбора налазе се

стално у заседању и врше све послове органа власти државне управе. Они су сада јединствени органи власти и државне управе. И не само то. Народни одбори па и сви одборници у току су свих основних питања која они треба да решавају. Зато је и њихова активност осетно порасла. Међутим, крупну улогу и позитивне резултате, иако их још за сада свугде не показују, имаће и савети, који су постављени наместо ранијих повереника. Баш преко садашњих савета остварују се принципи непосредне демократије, а уз то и рад преко њих постаје квалитетнији. Тако, на пример, у Срезу тамишком Савет за унутрашње послове одржава редовно своје седнице и одлучује о актуелним проблемима. Нарочито је позитивно што тај савет одређује унапред и дневни ред идуће седнице тако да су његови чланови у могућности да се припреме, било прикупљањем потребних података, било разговорима са бирачима итд.

Наравно, овим се не исцрпљују сва позитивна искуства из праксе наших локалних органа власти, али исто тако је сигурно да у њиховом раду има још доста слабости и недостатака. Ипак треба нагласити да се уочене слабости појављују добрим делом као остаци прошлости и старих схватања, схватања укорењених у централистичком систему руковођења. Тако још извесан број председника општинских и средњих одбора, који се нису снашли у новој улози и новим условима рада, уместо да буду политички претставници одбора, постали су шефови администрације, а политички проблеми пролазе мимо њих.

Што се личе оживотворења самоуправних принципа у привреди искуство нам показује да смо преодолели тежње административног апарата да ради по старом начину руковођења. Данас је то превазиђено у већини предузећа и управљање је прешло на управне одборе и радничке савете, зато се може говорити о крупним резултатима код предузећа у целини. Позната је ствар да су израда плана предузећа и тарифна политика основни инструменти помоћу чега се и остварује радничка управа у сваком предузећу. То су уједно и основни задаци које радни колективи морају добро да проуче и утврде. Да је већина наших радних колектива својом конструктивном дискусијом добро проучила и утврдила своје планове производње, види се по томе што су предлози колектива средњих народних одбора у остварењу народног дохотка већи за милион и 369 хиљада динара од предлога друштвеног плана. Многа предузећа предложила су већу стопу акумулације него што су је имали прошле године. Безбројни су примери смањења трошкова производње, преоријентације на бољи квалитет и асортиман итд. Зар нам то не говори о огромном значају радничке самоуправе.

Међутим, и овде као и код органа власти, постоје и сада неке слабости које се, пре свега, морају схватити као одраз процеса нашег даљег развитка. Ради се у првом реду о недовољном учешћу радних колектива на утврђивању разних елемената друштвеног плана и тарифног правилника. И не само то, него још увек је чињеница да су управни одбори знатно одмакли од радничких савета. Раднички савети се често

састају и многе ствари које они треба да решавају, не решавају их или то површно раде. Другим речима, управни одбори показују тенденцију да све концентришу у своје руке и да сами о свему одлучују, а при таквој концепцији управљања јасно је да управни одбори спутавају активизацију радничких савета. А што се тиче радних колектива они још мало долазе до изражаја и цела се ствар најчешће своди на формално упознавање са одлукама. Зато и није случајна појава, да у предузећима још увек постоје негативне, бирократске тенденције у разним видовима и облицима а нарочито при подели фондова предузећа.

Међутим, интенција Уставног закона јесте баш у томе да се оствари пуна активизација не само управног одбора него и радничког савета, и не само радничког савета, већ овај законски предлог поставља пред нас да се у процесу даљег развитка радничке самоуправе иде ка томе, да сами произвођачи, а то значи читав радни колектив развије пуну активност и да сви радници у предузећу управљају својом производњом. У томе је пуни смисао самоуправе која се сада утврђује, на томе се и заснивају дубоко демократски и социјалистички односи у нашој стварности.

На крају, морам истаћи да је развијање социјалистичке демократије, у овој, новој фази развитка социјалистичких друштвених односа имало нарочито снажног утицаја у нашој Покрајини на живот националних мањина. То се нарочито показало на изборима за локалне органе власти, јер су резултати врло добри.

На тим изборима бирани су, у целини узев, добри људи. У градовима, где је нарочито велики број Мађара радника, није претстављала скоро никакав проблем национална припадност кандидата. По правилу се гласало за оног кандидата чији је политички ауторитет јачи, без обзира да ли се радило о кандидату Србину или Мађару. Све то показује да су наши трудбеници, нарочито радници, досадашњим искуством дошли до сазнања да национална равноправност постоји кад они са свим другим радницима, без обзира на националну припадност, управљају друштвеном имовином.

Зато се може рећи да су баш самоуправе помогле да се продуби процес класне диференцијације и поспеши даље јединство радних људи без обзира на њихову националну припадност. Тиме се и објашњава појава да на изборима гласа Мађар за Србина и обратно, јер су се нарочито радници дефинитивно убедили у то да национална припадност, у новим условима друштвених односа, не може да их раздваја, јер постоји нешто јаче што их спаја — а то су њихови класни интереси, интереси изградње социјализма. То је оно што свакодневно продире у свест трудбеничких маса, то је оно што ће и даље збијати и учвршћивати редове наше радничке класе. Зато самоуправа није само основни принцип наше социјалистичке демократије, већ је она истовремено и значајна полуга учвршћења братства и јединства.

Изјављујем да ћу гласати за Предлог уставног закона.

Претседавајући: Прије него што објавим краћи одмор, молим другове народне заступнике који још желе да узму учешћа у дискусији, да се пријаве за ријеч у току одмора.

(После одмора)

Претседавајући: Настављамо рад. Ријеч има друг Благоја Ангелковски. (Аплауз).

Благоја Ангелковски (НР Македонија): Другови и другарице народни посланици, сматрајући историским догађајем поднесен Предлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Предлог закона о спровођењу Уставног закона, хтео бих да и ја кажем неколико речи.

Предложени закони, који су дошли као плод данашњег степена нашег друштвеног и политичког постигнућа, уствари пружају најјачу гаранцију трудбеницима наше земље и дају им сва права да самосталним управљањем привредним и политичким животом у неограниченој мери развију своју стваралачку моћ и иницијативу за што бржи социјалистички напредак наше земље.

Славећи овако крупну одлуку, а тиме и победу наших народа у изградњи свога најдемократичнијег социјалистичког поретка, свога суграшњег и све бољег економског и политичког живота, поздрављам га и поносим се.

Наши народи на челу са својим у борбама прекаљеним сином и руководиоцем другом Тигом, благовремено су се отргли и ослободили из канџи Стаљиновог деспотизма, експлоатације и плачке, и упркос свим економским и политичким претњама и уцењивањима, сами су ковали своју судбину и градили онакав политичко-економски живот какав су сматрали да ће бити најбољи за све нас у земљи. И, заиста, данас смо сви ми горди и поносни што смо за тако врло кратко време под огромним економским и политичким тешкоћама изградили такав социјалистички и демократски поредак каквог данас нема још ниједна земља на свету. Овакав поредак социјалистичке демократије могла је и може да изгради само земља и народ нашега кова, јединствен и храбар, који се не боји ничега, који смело отвара врата свима и свакоме да виде, да се увере на лицу места како се на револуционаран и трудољубив начин стварају услови за добар и срећан живот пун слободе, части и правде. Ми се нисмо бојали критике нити пак кријемо истину као што то чине земље под окриљем информбироовског „раја“. Свако ко је хтео и свако ко хоће и жели може слободно да дође и да види нашу стварност, а стварност је у томе да целокупним привредним и политичким животом у земљи управљају широке народне масе, радници града и села. Видеће свако и увериће се да је доследно спроведена у дело мисао Маркса и

Енгелса: „Фабрике радницима, земља земљорадницима“, и да је поврх тога и сва власт дата широким радним масама. Оваквом својом стварношћу ми оповргавамо све клевете и лажи, куване по истом рецепту како на Истоку у информбироовским казанима исто тако и на Западу у жлеро-фашистичким казанима, уперене противу наших народа, наше земље и наше стварности.

Будност наших народа у чувању наших тековина и у изградњавању и продубљивању наше социјалистичке демократије била је и биће на таквом високом ступњу да свако ко се на њу дрзне горко ће се преварити, јер наши народи никада нису били тако јединствено повезани као што су данас, а то због тога што никада нису ни имали овакву социјалистичку демократију, националну слободу и равноправност као што их данас имају.

Узалудни су сви покушаји информбироовских владара да путем претњи, свакодневним инцидентима на границама наше земље, покушајима убацивања разних шпијуна и диверзаната, поколебају веру нашег народа у изградњу, сопственим напорима, истински социјалистичког политичког и економског уређења живота у нашој земљи.

Пропала је њихова нада у „здраве силе“, у шачицу издајника, малодушника и проданих душа, а продане душе нити су икад биле нити могу бити здраве силе. Ветар и време их је увек развејавао и развејаваће их даље исто онако као што кад провејавањем пшенице сав кукол, сва шипура и црвљива зрна опадну од здраве гомиле.

Упркос свим настојањима наших непријатеља да омаловаже и замраче наша економска и политичка постигнућа, остају и остајаће само празна и срамна брбљања, а истина о нашој земљи неумољиво крчи себи пут међу свим напредним и прогресивним снагама ограђеним зидом информбироовског „раја“. Из дана у дан, у све већој и већој мери, у свима крајевима света расте углед наше земље и наших народа, освајајући симпатије милиона прогресивних и напредних трудбеника и грађана целог света.

Поносећи се досадашњим економско-политичким постигнућима наших народа на челу са другом Титом, изјављујем у име моје и мојих бирача да ћу гласати у целости за поднети законски предлог укључивши и амандмане Владе уз исти, и изјављујем да ћемо се свесрдно залагати за доследно спровођење у дело свих задатака и обавеза које проистичу из предложених законских, уставних прописа борећи се против препрека и слабости са којима се будемо сретали у току оживотворења истих. (Аплауз).

Претседавајући: Ријеч има народни посланик Душан Диминић.

Душан Диминић (*Изборни срез Пазин, НР Хрватска*): Другови и другарице народни посланици, Устав обично озаконује постојећи друштвени систем; то је збир правних одредаба, које регулишу онај

ступањ разvitka економског и политичког, и уопће социјалног живота неког народа, који је већ постигнут. Устав, према томе, одражава објективну друштвену стварност. То је карактеристика и овог Приједлога уставног закона. Тако и треба да буде, јер би иначе Устав био само нека декларација тежњи, перспектива и настојања, које тек у будућности могу да се остваре, а које у свакодневной пракси немају дубоког корјена. Овај Уставни закон је, противно томе, управо изазван објективним промјенама које су се одиграле у нашој земљи посљедњих година. О тим промјенама је већ било ријечи. Оне су промијениле основу друштвеног и политичког уређења Југославије. У овом законском приједлогу утврђена је и нова основа друштвеног и политичког уређења наше земље. Управо о тој основи друштвеног и политичког уређења ја бих желио овдје говорити.

За мене је нада све важно питање: како одређени уставни поредак осигурава оно што чини суштину вјековних борби и тежњи радног народа, то јест: стално побољшање његове економске егзистенције и стално развијање слободе дјеловања радног човјека, као индивидуума у слободној друштвеној заједници? Слободан и материјално осигуран човјек, то је слободан и независан народ. Постизању тог идеала посвећена је борба народа и појединаца кроз вјекове. А повјест је показала да је тешко говорити о слободи ондје, гдје се појединац не осјећа материјално осигуран и гдје народ нема економске независности. Апстрактна слобода, како је често интерпретирају грађански, буржоаски идеалисти, разоткрива се у много случајева као потчињеност богатијему и досљедно томе као правна фикција, слобода по закону, на папиру, али зависност у стварности, од онога, ко посједује средства за производњу, од капиталисте. Предуслов слободног човјеку је његова економска независност, или другим ријечима осигурана материјална егзистенција.

У новијој историји имали смо опет прилике видјети како нам се потврђује ова истина: нема слободе човјека без његове економске независности. Имали смо прилике видјети како се читава једна велика социјалистичка револуција, која је обећавала човјечанству, управо, економско благостање и слободан развитак човјека, на томе срушила, изродила. Радни човјек је овдје престао бити слободан, јер је постао економски потчињен, овај пут, не појединачном послодавцу капиталисти, већ једном, свемогућем, јединственом послодавцу — држави, државном капиталисти. А то је утолико горе, уколико је тежи јарам јединственог послодавца од распарчаног и поцијепаног. Мислим да се може данас рећи: нема слободе ондје гдје читав живот, читава егзистенција овиси о самовољи таквог свемогућег послодавца. Не може бити слободе, слободног изражавања мисли, слободне акције, слободног опредјељивања ондје, гдје о том послодавцу, о државној бирократији, о свемогућој власти овиси хоћеш ли супра већ остати без посла, без могућности да игдје другдје нађеш посао, то јест, без могућности да осигураш себе

и своју породицу. Ко се замјери било чиме претставнику овог јединственог послодавца, то јест, директору творнице, или претсједнику колхоза, или претпостављеноме у уреду, или секретару комитета Бољшевичке партије тај је остао економски неосигуран, то значи на милост и немилост биједи, глади, те или умире или служи без своје слободе, ропски — кисти.

Зато кад данас у овом Уставном закону утврђујемо основицу друштвеног и политичког уређења Југославије у „друштвеној својини на средствима за производњу, самоуправљању произвођача у привреди и самоуправљању радног народа у општини, граду и срезу“, онда морамо констатирати да смо утврдили управо такав друштвени поредак, који осигурава оно двоје што сам прије навео као суштину вјековних борби и тежњи радног народа, осигурава радном народу стално побољшање његове економске егзистенције, а радном човјеку слободу.

Самоуправљање произвођача у привреди и друштвена својина на средствима за производњу стварају, по мојем мишљењу, ону основу, на којој се може развијати слободан човјек, економски независан, способан да се опредјељује на основу власитог размишљања. Кад се права произвођача на тој основи још више развију, када се, у вези с тиме и материјалне могућности прошире, наш ће радни човјек бити свој господар. Она неће овисити ни о појединачном капиталистичком послодавцу, нити о свемоћном државном послодавцу, јер је наш радни народ у Револуцији освојио средства за производњу и за себе их послѣ Револуције задржао. Код нас се с овако утврђеним и Уставом постављеном основом друштвеног и политичког уређења онемогућује развијање опасног и свемоћног јединственог државног послодавца који развлашћује радног човјека. Наше се друштво сада изграђује на принципу уједињења слободних произвођачких колектива. Радник који сматра да су му у неком производном колективу повријеђена права, слободан је да се прикључи другом производном колективу. Његово је право да се слободно опредјељује. Не прати га на том путу црна књижица у коју је свемоћни државни послодавац биљежи своју оцјену — карактеристику. Ослобођени колектив развија слободног човјека, а не бескичмењака, који у страху за егзистенцијом, увијек и у свему поклањају наредбодавцу. Наш ће радни човјек сам заступати своје интересе, а организиран у Вијећу произвођача располагат ће до краја својим вишком производа и бити непремостива запрека свим могућим тенденцијама неправилног захваћања у његова права.

Утврђивањем друштвене својине на средствима за производњу осигурава се и складни развитак читаве наше заједнице. Спречава се свако повлашћивање једног произвођачког колектива на рачун другог. Заједничком борбом радни народ постигао је своју слободу, заједничким радом — кроз читаву нашу заједницу он осигурава и унапређује тековине Народног револуције.

Самоуправљање радног народа у општини, граду и котару, такође је стуб нашег новог друштвеног поретка. Неки социолози основали су читаву подјелу народа на слободне и овисне по томе, да ли су државе тих народа организоване на принципу локалне самоуправе или државног централизма. Они веле да су само они народи заиста слободни који у својим локалним заједницама уживају самоуправна права. Није потребно и немам ни такве наміјере, да се овдје упуштам у испитивање оправданости такве теорије. Међутим, сигурно је да се демократска права радног народа најбоље могу остваривати у земљи која сву власт не концентрира у једном, далеком центру, већ која све оне послове за које је то могућно, оставља на рјешавање народу у његовим ближим локалним заједницама. Ту је њему практично могућно остваривати своја права. То је и школа управљања за читав народ. Кроз ту школу изграђује се и слободан човјек, којему не лежи стално за вратом централистички апарат. Нема сумње о томе да ће се кроз локално самоуправљање изградити самосвијестан радни човјек, који ће своја права и права читаве заједнице знати свагдје заступати и бранити.

Само онај друштвени поредак може да живи и да се развија, који омогућује економски напредак земље, који ствара услове сталног побољшања материјалне егзистенције радног човјека.

Осигуравајући друштвену својину на средствима производње, обезбијеђујући самоуправљање произвођача у привреди и самоуправљање радног народа у општини, граду и срезу, ствара овај Уставни закон и најбоље увјете за господарски развој наше земље. Ослобађају се привредне снаге административних окова, омогућује се развијање широке народне иницијативе за нове привредне могућности, потстиче се развитак производности рада, стварају се увјети за свестрани развој производних снага земље.

Другови народни посланици, ми овим Уставним законом утврђујемо постојеће стање код нас, утврђујемо постојећа права и слободе радног народа и човјека. Међутим, ми се налазимо на почетку остваривања слободне заједнице наших народа, у којој ће тек моћи у пуном обиму да се остваре све тежње и слободе радног човјека. Овај Уставни закон даје нам гаранцију да се натраг не може ићи, а ја бих рекао, отвара нам и путеве за кретање напријед. Али, оно што је најважније, у њему су чврсто утврђени корјени будућег, још ведрог развитака.

Остварујући ове основе друштвеног и политичког уређења наше заједнице, наш радни човјек ствара увјете сталног побољшања своје материјалне егзистенције, сталног развијања својег слободног дјеловања. Он се ослобађа сваковрсног туторисања, постаје свој господар. Овај Уставни закон утврђује начело по коме се слободна заједница радног народа остварује једино непосредном вољом и дјеловањем самог радног народа.

Увјерен сам да кроз све то наш нови уставни поредак осигурава постизање циљева и тежњи нашег радног народа.

Претседавајући: Ријеч има народни заступник Јосип Цази.

Јосип Цази (Изборни срез Вуковар, НР Хрватска): Другови и другарице народни посланици, још у току дискусије о Приједлогу уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти, која се водила и по радним колективима, радници су учили да се у Уставном закону говори о ономе што код нас већ јесте, што већ постоји. Баш зато што се у Уставном закону осигуравају већ стечена права радничке класе, која су у току нашег седмогодишњег марша напријед преко свих препрека и тешкоћа, кроз борбу против капиталистичких и државно-капиталистичких стега и окова достигнута, бит ће Уставни закон и најсилније политичко средство у рукама радничке класе и читавог радног народа наше земље. Али, радни народ наше домовине, који напрегнутим напором од свитања до мрака и од мрака до свитања, жуљевима, знојем, неисцрпним жаром своје воље кује нови свијет, свијетлу будућност нових нараштаја, свјестан је тога да се у предложеном Уставном закону не озакоњују само настале револуционарно-друштвено-политичке промјене, већ да се њим ударају темељи даље социјалистичке изградње и развика наше домовине.

Зато што дијелим мишљење читаве радничке класе наше земље, која у предложеном Уставном закону види круну својих достигнућа, која у успостављању радничких савјета и Вијећа произвођача види најизразитију пролетерску установу и највећу побједу радничке класе послједице освајања политичке власти, изјављујем да ћу гласати за предложени Уставни закон.

Међутим, хтио бих још да нагласим и оно што је поздравио сваки радник и чему се од срца зарадовао, а то је да је Уставним законом дефинитивно одређено да је наша домовина социјалистичка држава и да у њој сва власт припада радном народу, да су раднички савјети и Уставом гарантовани. Међутим, оно ново што је на захтев наше Владе и друга Тита унијето у Уставни закон јесте да је радном народу зајамчено поред политичких, економских и социјалних права, и право на рад. Паролу права на рад још су ислакли француски радници у својој револуцији из 1848 године. Маркс и Енгелс још су у „Комунистичком манифесту“ исто тако поставили паролу и захтев: „Рад за све“. Од тога је прошло сто четири године и било је много покушаја да се та парола оживотвори. Њу је и велика Октобарска револуција покушала провести у живот. Међутим, када је совјетска бирократска каста зајашила на грбачу радног народа СССР, та се парола претворила у ропски обавезни рад за милијуне совјетских трудбеника. Право на рад може да се оствари само тамо гдје је радничка класа на власти, гдје она управља свим друштвеним пословима и средствима за производњу. Гдје тога нема, право на рад не може да се оствари, право на рад може да се претвори у деспотију и ропство. Право на рад може да се оствари само тамо гдје доиста радничка класа руководи, гдје радници доиста управ-

љају средствима за производњу и врше расподјелу вишка производа и вриједности које стварају.

Упркос томе што остваривање те пароле значи огромно револуционарно достигнуће за радничку класу, која се, као што сам већ истакао, рађала заједно са радничком класом још прије много година. Смаграв да се у Уставном закону поред „права на рад“, дода „или материјално обезбјеђење“ јер код нас постоји Закон о материјалном обезбјеђењу када неко остане без рада. Према томе, читави текст би требало да гласи: „право на рад или на материјално обезбјеђење које се одређује посебним законом“.

Друго што су радници поздравили у овом Уставном закону јесте право да произвођачи који буду бирани у синдикалне организације могу бити бирани и у Вијећа произвођача. Међутим, у закону постоји извјесна нејасноћа. Ми у Југославији имамо, напријер, 13.592 синдикалне организације са 94.210 бираних синдикалних функционера. Од тога броја само 367 су плаћени синдикални функционери, дакле произвођачи који док им траје изборна функција не учествују у производњи и примају награду од синдикалних организација. Предложени закон даје право синдикалним функционерима да буду бирани у вијећа произвођача. Међутим, то право имају заправо свих 94.210 синдикалних функционера, јер су они у производњи, па им то Уставом није потребно давати као неку посебну гаранцију. По мом мишљењу у Уставном закону требало би рећи да и професионални функционери имају право да буду чланови Вијећа произвођача. Зато предлажем да се унесе исправка у приједлогу и да се он боље формулише. Зато предлажем овај амандман:

У члану 30 став други на крају брисати тачку и додати „а у њима раде и зато примају сталну награду“.

Претседавајући: Има ријеч народни заступник Милан Пантић.

Милан Пантић (*Изборни срез Зворник, НР Босна и Херцеговина*): Другови и другарице народни посланици, Предлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти, поред тога што санкционише основе друштвених односа у нашој земљи, треба и да доведе у склад организацију савезних органа власти са извршеним промјенама у друштвеним односима и да истовремено пружи довољно широке оквире за даљи развитак социјалистичког демократизма. Основни принципи на којима је изграђен предлог закона гаранција су да ће његово спровођење у живот значити још једну крупну побједу наших народа у борби за бескласно друштво, још једну побједу над бирократским тенденцијама.

У закону је доследно спроведен принцип демократског централизма у организацији власти и у њему ишчежавају сви трагови бирократског

централизма. То се огледа како у односу између федерације и република, као и република и народних одбора, тако и у обезбјеђивању јединства власти у савезним, републичким и локалним органима власти. Закон полази од концепције да сва власт припада народу који је врши непосредно путем савјета грађана, зборова бирача, референдума и слично или преко својих изборних претставничких органа. Тежиште извршне дјелатности је у основним органима власти и основним друштвеним органима чиме се обезбјеђује и активно учешће грађана у рјешавању друштвених послова. Но извјесне функције нужно, по природи самих послова, остају савезу, јер не могу да их ријеше народни одбори и републике и зато њима управљају савезни органи власти. Пошто се самоуправљањем народа смањују функције органа државне власти, а већину послова који спадају у надлежност државе врше народни одбори као основни органи власти, то федерација задржава још само послове одређене у чл. 9 законског предлога као што су заштита независности и територијалне цјелине савезне државе, организовање оружаних снага и одбрана земље, заштита друштвеног и политичког поретка, јединства и равноправности народа Југославије; одржавање међународних односа и уређивање односа земље са иностранством; обезбјеђење јединства социјалистичког друштвеног поретка и јединства привредног система, итд. Савезне законе непосредно извршавају народни одбори и републички органи власти само у изузетним случајевима (предвиђени законом) непосредно савезни органи. У закону се губи онај строги централизам у погледу управе, слаби одговорност према вишим управним органима, слаби вертикална повезаност по хијерархијској линији која је раније била доминантна, а истовремено јача одговорност управних органа претставничким органима народа. Надлежност савезних органа власти у односу на републике, као и ових у односу на народне одборе, своди се претежно на контролу законитости. Законом је обезбјеђен и принцип јединства власти у организацији савезних органа власти. Народ преко изабраних претставника у Савезној народној скупштини обезбјеђује пуно руковођење државним пословима из надлежности федерације непосредно или преко извршних органа скупштине — Претсједника Републике и Савезног извршног вијећа. У искључиву надлежност Савезне скупштине спадају најважнији послови федерације — члан 15 — као што су: промјена Устава, савезно законодавство, одлучивање о правцу спољне и привредне политике, одређивање о проглашењу ратног стања и склапања мира, ратификација међународних уговора о политичкој и војној сарадњи итд. Скупштина за вршење одређених послова бира своје извршне органе а Савезно извршно вијеће за вршење управних послова има посебно организовану администрацију — државне секретаријате.

Као једно од важних питања у систему организације власти и надлежности појединих органа нарочито се истиче нов положај управних органа. Улога управних органа битно је измијењена. Та нова улога

управних органа исто је и последица развитка самоуправљања радног народа, јер су тада многи послови које је раније вршио управни апарат постали ствар непосредних произвођача и грађана уопште. Због тога су се надлежности управних органа знатно смањиле и они су истовремено стављени под контролу Савезног извршног вијећа.

Положај управних органа, према Предлогу уставног закона, квалитативно је другачији него што је био положај Савезне владе која је имала далеко шири опсег извршно-управне дјелатности. Такве широке компетенције, које су раније имали управни органи и њихова релативна самосталност (иако су биле објективно нужне у ранијем периоду), претстављале су потенцијалну опасност бирократизма.

Оваквим постављањем мјеста и улоге управних органа друштво се обезбјеђује од могућности њиховог осамостаљења и издавања у силу изнад друштва и преузимања оних функција које по природном праву припадају радним људима организованим у привредне и друге организације. Ако направимо паралелу између наше земље и других земаља онда видимо супротан правац развитка у осталим земљама. У њима се на бази развитка државног капитализма (типичан примјер претставља СССР) јача самосталност управних органа власти и проширује домен њихове дјелатности, јача бирократија која се издигла као снага изнад друштва и учвршћује бирократски централизам као принцип државне изградње.

Овако, на принципима демократског централизма, постављање државне организације обезбјеђује постигнуте тековине самоуправљања радног народа и помаже такав друштвени развитак у коме одлучујућу улогу играју народне масе.

Установа Вијећа произвођача у савезним органима власти ојачаће улогу непосредних произвођача у руковођењу привредом у националним оквирима и у перспективи ће та установа вјероватно прерасли у друштвену форму руковођења привредом од стране произвођача.

Самоуправљање радног народа дало је већ крупне резултате у привреди и на другим подручјима друштвене дјелатности (просвјета, здравље и социјално старање и сл.). Ослобођена сваке стеге, стваралачка иницијатива радничке класе покренула је напријед развитак производних снага и убрзала њихов ход. Одумирање функција државе и развијање самоуправе у привреди и руковођењу другим друштвеним пословима ојачало је снагу наше земље и опромно допринијело учвршћењу морално-политичког јединства наших народа. Сигурно је да ће се спровођењем у живот предложеног Уставног закона још више учврстити јединство земље и обезбједити сувереност и неогуђивост права самоуправљања радног народа а тиме и ударити глогов колац бирократским тенденцијама.

Претседавајући: Ријеч има народни заступник Антон Штурм.

Антон Штурм (*Изборни срез Пољчане, НР Словенија*): Другови и другарице народни посланици! Законске прописе који су претходили Уставном закону и који су у суштини његова основица, — радничко управљање привредним предузећима, расподјела платних фондова, Закон о народним одборима итд. као последица тога децентрализација привреде и народне власти и пренос основних привредних и политичко-управних компетенција на срезове и општине, — радни људи, а особито наша радничка класа, примили су са највећим одобравањем и одушевљењем.

Ни о једној ствари до данас није било тако живе, свестране и спонтане дискусије у радничкој класи, као о радничком управљању, друштвеном плану, децентрализацији народне власти а нарочито о саветима произвођача и из тога произлазећих права и дужности.

Сву ту дискусију погострекла је свакодневна, нужна пракса у спровођењу досадашњих мера, које тражи сам наш социјалистички развитак. Зато је ова дискусија по обиму и третирању проблематике и по учешћу радних маса досад најшира и најплоднија. Истовремено је она најбоља припрема за правилно разумевање Уставног закона, најбољи и најуспешнији начин економско-друштвеног сазревања радничке класе.

Страховање неких бирократских скептичара, да радничка класа неће бити довољно способна, да поред својих права, тачно схвата и своје дужности према заједници, показало се као потпуно неосновано. Не само да се повећао осећај одговорности у раду и као последица тога уследили су: већа производност рада, бољи квалитет производа, штедња и рационалније коришћење сировина, чување производних капацитета, већа брига за хигијенско-техничку заштиту на раду, непоштедна борба против штеточина и крађе друштвене имовине итд. Исто тако, појачало се и осећај одговорности радничке класе према општим политичко-привредним питањима која се односе на интересе читаве наше заједнице. То нам доказује чињеница, да су радни колективи Словеније до 30 новембра 1952 од 930 милиона оствареног вишка платног фонда, што износи 5% од потребног платног фонда, поделили на повећање зарада 41%, а 59% вишка платног фонда добровољно уступили за потребе локалне заједнице, за набавку нових производних капацитета, за побољшање хигијенско-техничке заштите људи на раду итд., знајући да на тај начин штите робне фондове и тиме користе себи и заједници.

Све ово доказује високу класну и патриотску свест наше радничке класе. Ова свест дошла је до пуног изражаја и приликом последњих избора за општинске, среске и градске народне одборе те изборе за савете произвођача. Таквог општег интересовања и озбиљног претресања кандидата и таквог одушевљеног одзива на изборима као овог пута још није било. И оно неколико покушаја инфилтрације бедних реакционарних кандидата свуда је пропало. Штавише и тамо где су наши мјесни политички органи хтјели да натуре бирачима неке кандидате, које масе

нису познавале, јер нису активно радили у масама или нису имали правилан однос према људима, отклоњени су и изабрани они који због досадашњег активног и правилног рада уживају пуно поверење радних маса.

Ово опет доказује, да су наши радни људи способни да правилно користе најширу демократију коју су постигли под једино правилним руководством Савеза комуниста и друга Тита.

Један од најкрупнијих политичких успеха, као последица спровођења децентрализације и самоуправљања, по мом мишљењу јесте у томе што је радничка класа, као целина, прешла од досадашњег уског рада у свом фабричком кругу на широки фронт опште политичке и привредне активности у селу и у граду, међу остале радне људе. Активно учешће радника у предизборној кампањи, на састанцима Народног фронта и скуповима бирача главна је заслуга за одличан успех избора. Било је и таквих случајева као, на пример, у срезу Марибор околица да у неком селу актив Фронта није успео да одржи предизборни састанак и изабере кандидате, пошто су сељаци, под утицајем пола и његове антисоцијалистичке пропаганде, саботирали припреме на изборе. Петнаест фабричких радника који станују у том селу, видећи такву ситуацију, договоре се на свом састанку, да они узму ствар у своје руке. Отишли су од куће до куће, разговарали са људима, образложили им штетност њиховог односа према изборима у првом реду за њих саме и последица тога је била, да су успешно извели предизборни састанак, изабрали најбоље за кандидате и саме изборе закључили скоро са 100% учешћем.

Већ прва заједничка заседања средњих народних одбора и савета произвођача показала су да ће народна власт, појачана новим револуционарним снагама радника — непосредних произвођача, тек сада доћи до свог пуног изражаја. Она ће бити у свом раду самоиницијативнија, експедитивнија, праведнија и најјача брана против свих бирократских тенденција, једном речју заиста социјалистичко-револуционарна народна власт.

Радничка класа познавајући све ове чињенице и из њих произлазеће сазнање да у нашој социјалистичкој отаџбини сва власт на свим подручјима друштвене делатности припада само народу а у првом реду радничкој класи; знајући да даље продубљавање народне демократије и социјалистичких односа те изградње социјализма зависи у првом реду од њиховог рада у производњи и васпитног рада међу масама, радничка класа нестрпљиво очекује доношење Уставног закона, који потврђује стваралачку снагу досад предузетих мера и отвара нове могућности за даљи још успешнији материјални и културни развој, не само у нашој земљи него за све напредне радне снаге у свету.

Због тога изјављујем да ћу гласати за предложени Уставни закон. (Аплауз).

Претседавајући: Ријеч дајем народном заступнику другу Методи Митевском.

Методи Митевски (*Изборни срез беровско-царевоселски, НР Македонија*): Другови и другарице народни посланици, факт да ми нисмо застали на негирању несоцијалистичког те контрасоцијалистичког бирократског система у СССР-у и његовим сателитанијама, већ да смо у пракси ишли на остваривању истинских социјалистичких односа, како у економици тако и у целокупном друштвеном животу, убедљиво потврђује и овај Предлог уставног закона.

Већ су показани такви резултати, који га потврђују и чине оправданим напоре наших људи за побољшање живота радног народа. Примери само у мом изборном срезу уверљиво говоре о томе. Електрифицирано је 10 насељених места а у току ова два месеца добиће електрично осветљење још три; у току друге половине прошле године увезена су 42 трактора и 5 вршалица, засађено је државним кредитом 500 ха воћњака, а ићи тим темпом значи да за три године стигемо дупли број постојећих стабала; изграђено је 1.500 кућа, што значи да је свака породица изградила нову кућу. Наш срез убире порез од 15 милиона динара, а инвестираће се ове године 105 милиона, не узимајући у обзир фондове за слободно располагање у предузећима и задругама.

Наш Уставни закон је одговор свим пријатељима и непријатељима о томе каква смо ми земља. Макар да је то само озакоњење, давање уставне гаранције већ постојећим социјалистичким односима, он осигурава прве нековине на том пионирском путу, проглашујући их као минимум, као основицу одакле се почиње и одређује да се не сме назад. Тиме су пала у воду сва прижељкивања разних наших непријатеља. Тиме су ликвидирани и теорије о томе да не истичемо тако гласно своје социјалистичко обележје, да се не би Запад наљутио па прекинуо помоћ; о томе да смо напуштањем административног начина руковођења напустили и борбу за социјализам итд.

Наш је срез, другови, на бугарској граници. Наши људи озбиљном забринутости гледају шта се дешава с друге стране границе, и за то имају оправдане разлоге. Наш народ у Пиринској Македонији је изложен страшној економској пљачки, интернирању и самовољи червенковаца. У приличној дубини са њихове стране живе остају неузоране зато што су им сви сељаци сумњиви да ће пребећи к нама (и они које су поштедели интернирања). Позната промена новца у Бугарској погодила је обичан народ зато што су бирократи мењали новац 100 према 4 нова лева, док су обични људи мењали 100 према 1. Намирнице су нагло поскупиле, а сељак опет морао те намирнице да даје држави по минималним ценама.

У целој Пиринској Македонији после 44 године изграђена је једна база, једна болница је дограђена која се гради још пре 1939 године, а има само 4 трактора.

Администрација наравно расте. Чак је у Г. Цумаји и зграда бивше дуванске станице искоришћена за полицију, а дуван се обрађује у бугарским градовима. Колики је тај апарат који народ мора да издржава можемо закључити по партиском апарату. У апарату среских комитета има по 12 до 16 службеника, не рачунајући подручну милицију (која мора добро да их чува) и административни апарат. Ту су три секретара, па разни агитатори и инструктори. Да се не би рекло да не воде рачуна о моралу, имају чак и плаћеног инструктора који одговара срезу за „комунистички“ морал. Али су ипак нешто и они „дали“ народу. А то је да су променили свим градовима и понеким селима имена. Тако се Горња Цумаја сада зове Благоевград, Св. Врач — Сандански, Неврокоп — Гоце Делчев, Дупница — Странке Димитров, село Белица — Илинденци и др. Тиме хоће да уваже себе и народ, и да сами себе увере „убедљивим аргументима“ да су они прави наследници идеја илинденца. Народ прозира њихове намере, још више их мрзи, његове тешкоће не престају помоћу громогласних фраза па макар и с познатим патосом изречене. Народ нема чак ни основне лекове. Производи „Пливе“, наше фабрике за лекове, познати су народу с оне стране границе као и код нас. Зато и није чудо кад Радио-Софија објављује сваког дана да су пустили у продају њихов специјални лек против главобоље. Или кад „Работническо дело“ објављује напис под насловом „Свенародна радост“ и слику продавнице где се по слободним ценама могу купити сухомеснати производи.

Изгледа да је њихова васпитна улога уредила плодом будући да су успели да убеду народ у потребу велике штетње коју налаже њихов „социјализам“. Сви њихови шпијуни и диверзанти који су код нас ухваћени без изузетка су без доњег рубља и чуде се питањима зашто га немају. Можда су их убедили да је тако корисније по здравље. (Смех).

Не може чувени гласоговорник Червенкова, Димо Косев, да омаловажи наш Уставни закон чини да убеди кога, чак и код своје куће, у то. Будући да не сме много да се упушта у детаље, нити суштинске промене које доноси Уставни закон, јер би га баш то демантовало, он покушава да наш Уставни закон прикаже као нови устав, и онда каже да је половичан, да не садржи многе важне ствари итд., да је занемарена и нарочито изостављена национална равноправност и друге ствари.

На крају изјављујем да ћу гласати за предложени Уставни закон. (Аплауз).

Претседавајући: Листа пријављених говорника које сам имао у виду је исцрпена. Да ли се још ко јавља за ријеч? (Нико). Пошто се нико не јавља за ријеч сматрам да је тиме овај претрес завршен. Дајем ријеч извјестивоцу законодавних одбора другу Моши Пијаде. (Аплауз).

Известилац законодавних одбора Моша Пијаде: Другови, само кратко да се, као известилац, изјасним о поднесеним амандманима.

Пре свега, има седам амандмана које је поднео друг Кардеља, један амандман који је поднео друг Радмиловић и сада овај последњи амандман поднет од стране друга Цазија.

Што се тиче седам амандмана друга Кардеља, ја их усвајам. Један се односи на сам наслов закона, други се односи на став први, алинеја 5, четврти ред, у члану 7, где се мало исправља формулација, тако да гласи: „у праву управљања општине и града свим земљиштима и зградама који су општенародна имовина, уколико то право не припада другим државним органима, привредним организацијама, установама и заједницама“. Онда, предложена је измена у члану 15: уместо речи „територијалних промена“ да се стави „промена граница“, тако да ова тачка гласи: „одобравање промена граница између народних република које оне споразумно предложе и решавање спорова око њиховог разграничења“; „Четврти амандман односи се на члан 89, где уместо речи „на одлуку Савезној народној скупштини“ треба ставити „пред Савезну народну скупштину ради одлучивања“. То је само саглашавање текста са сличним текстом на другом месту. У члану 94 предлаже се измена уколико да се иза речи „Државног секретара за иностране послове“ уметну речи „и државног секретара за послове народне одбране“. Даље, шестим амандманом се предлаже да се члан 101 измени тако да гласи: „Права народне републике врши републичка народна скупштина непосредно и преко извршног већа као свог извршног органа. Одређене извршне послове врше републички органи управе према смерницама и под надзором извршног већа.“

И последњи амандман друга Кардеља односи се на члан 115. Овае се ради о измени чисто стилске природе: уместо речи „кад га Народна скупштина ФНРЈ прогласи“ треба ставити „даном проглашења на заједничкој седници оба дома Народне скупштине ФНРЈ“.

Све те амандмане, у име законодавних одбора, усвајам.

Што се тиче амандмана друга Радмиловића, ја га усвајам, али то у суштини није амандман. Зашто? Зато што хоће да исправи нешто што је у овом пречишћеном тексту изишло погрешно. Међутим, ако погледате извештај законодавних одбора, видећете да се текст поклапа са овим што он предлаже у амандману. Према томе, то у правом тексту тако и стоји.

Односно амандмана друга Цазија нисам тако дубоко убеђен да би било потребно, али он предлаже да члан 30, друга реченица, други став, који гласи у предлогу: „За члана Већа произвођача може бити биран и произвођач који је изабран у орган синдикалне организације“, гласи: „За члана Већа произвођача може бити биран и произвођач који је изабран у органе синдикалне организације, а у којима ради и за то прима сталну награду“. Не видим особиту потребу да се то мења, али ако се већ мења можемо рећи: „За члана Већа произвођача може бити биран и синдикални функционер који је као такав изабран од стране произво-

ђача“. Овакву формулацију, ако се ви слажете, ја бих примио, а такву би формулацију примио и друг Кардељ. (Др Милош Московљевић: А шта је са амнестијом?) Извините, ја сам био заборавио да је то питање регулисано. То се налази у тексту законског предлога. То просто нисмо приметили. Друг Московљевић је био предложио да се међу права Скупштине унесе и право давања амнестије, али није запазио да то у предлогу већ стоји, и то у члану 15 тачка 11: „амнестија за кривична дела одређена савезним законом“.

Према томе, ја вам предлажем да усвојите тај законски предлог са свим амандманима које смо друг Кардељ и ја усвојили. (Аплауз).

Претседавајући: Молим подносиоца законског приједлога да се изјасни да ли се слаже са амандманима.

Потпретседник Владе ФНРЈ Едвард Кардељ: Слажем се.

Претседавајући: Пошто се и извјестилац законодавних одбора и предлагач законског приједлога слажу са поднесеним амандманима, амандмани се сматрају саставним дијелом законског приједлога и зато ће се заједно гласати и о законском приједлогу и о амандманима.

Овим је исцрпен у Народној скупштини усвојени дневни ред заједничке сједнице. Сада домови треба да се одвоје да би могли гласати о оба законска приједлога, као и амандманима који су били предмет претреса на заједничкој сједници.

Под увјетом да домови изгласају Уставни закон и Закон о његовом спровођењу наставит ће се заједничка сједница.

За даљи рад на заједничкој сједници предлажем надопуну дневног реда, и то:

1) проглашење Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти;

2) проглашење Закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти; и

3) претрес Приједлога одлуке о Пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног вијећа, за који постоји приједлог законодавних одбора.

Да ли прима Скупштина предложени дневни ред? (Прима). Пошто је Скупштина примила овај дневни ред, ову заједничку сједницу прекидам, а наставак сједнице кажујем за данас послје сједнице домова са утврђеним дневним редом.

Сједнице Савезног вијећа и Вијећа народа одржат ће се данас у 17 часова.

(Седница је прекинута у 12,20 часова).

(Наставак седнице у 18,05 часова)

Претседавао потпретседник Савезног већа **Фрањо Гажи**.

Претседавајући: Настављамо рад двадесетдруге заједничке сједнице Савезног вијећа и Вијећа народа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије.

Прије преласка на дневни ред изволите чути саопштења. Од Претседника Законодавног одбора Савезног вијећа и Претседника Законодавног одбора Вијећа народа примио сам писмо о Приједлогу одлуке о Пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног вијећа. Писмо гласи (*чита*):

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

Сходно Уставном закону о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти и Закону о његовом спровођењу, указала се потреба за доношењем Пословног реда за избор Претседника Републике и Савезног извршног већа. На предлог претседника Законодавног одбора Већа народа Моше Пијаде, законодавни одбори Савезног већа и Већа народа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије, на својим седницама од 8 и 13 јануара 1953 године, претресли су и усвојили Предлог одлуке о Пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног већа са мањим изменама и допунама.

Молимо Народну скупштину Федеративне Народне Републике Југославије да се поменути Предлог одлуке стави на дневни ред заједничке седнице, и то после проглашења Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти и Закона о његовом спровођењу.

За известиоца је изабран Моша Пијаде.

Претседник Законодавног одбора
Већа народа

Моша Пијаде, с. р.

Претседник Законодавног одбора
Савезног већа

др Јосип Хричевић, с. р.

Уосталом, ова точка већ се и налази на дневном реду који смо објавили.

Прелазимо на прву точку дневног реда: проглашење Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти.

Молим друга секретара да прочита Приједлог одлуке о проглашењу Уставног закона.

Секретар Наум Наумовски (чита):

О Д Л У К А

О ПРОГЛАШЕЊУ УСТАВНОГ ЗАКОНА О ОСНОВАМА ДРУШТВЕНОГ И ПОЛИТИЧКОГ УРЕЂЕЊА ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САВЕЗНИМ ОРГАНИМА ВЛАСТИ

На основу члана 72 Устава Федеративне Народне Републике Југославије од 31 јануара 1946 г., Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије, на заједничкој седници Савезног већа и Већа народа, одржаној 13 јануара 1953 године, доноси

О Д Л У К У

Проглашава се и ступа на снагу Уставни закон о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти, усвојен од Савезног већа и Већа народа на њиховим седницама од 13 јануара 1953 године.

(Сви народни посланици устају и аплаудирају. Аплауз траје неколико минута.)

Претседавајући: И поред овог плескања, ред је да запитам да ли има каквих примједба на текст Приједлога ове одлуке и да ли ко тражи ријеч? (Нико се не јавља). Значи, примједба нема. Ипак, према Пословном реду, молим другове народне посланике који су за Приједлог ове одлуке, нека дигну руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Констатирам да нико није против.

Пошто је Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије једногласно донијела Одлуку о проглашењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти, објављујем да је тим актом и овим часом Уставни закон о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти проглашен и да је ступио на снагу. (Бурни аплауз. — Сви посланици устају и неколико минута сложено аплаудирају).

Прелазимо на другу точку дневног реда: проглашење Закона о провођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти.

Молим друга секретара да прочита Приједлог одлуке о проглашењу Закона.

Секретар (чита):

О Д Л У К А

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О СПРОВОЂЕЊУ УСТАВНОГ ЗАКОНА О
ОСНОВАМА ДРУШТВЕНОГ И ПОЛИТИЧКОГ УРЕЂЕЊА ФЕДЕРАТИВНЕ
НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ И САВЕЗНИМ
ОРГАНИМА ВЛАСТИ

На основу члана 72 Устава Федеративне Народне Републике Југославије од 31 јануара 1946 године, Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије, на заједничкој седници Савезног већа и Већа народа, одржаној 13 јануара 1953 године, доноси

О Д Л У К У

Проглашава се и ступа на снагу Закон о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти, усвојен од Савезног већа и Већа народа на њиховим седницама од 13 јануара 1953 године.

Претседавајући: Има ли ко каквих примједба на текст Приједлога одлуке и да ли ко тражи ријеч? (Нико се не јавља). Нема. Стављам и овај Приједлог одлуке на гласање. Ко је за приједлог одлуке, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Констатирам да нико није гласао *против*. Према тому, и ова одлука је једногласно прихваћена. (Буран аплауз).

Пошто је Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије једногласно донијела одлуку о проглашењу Закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти, објављујем да је тим актом и овим часом Закон о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти проглашен и да је ступио на снагу. (Аплауз).

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: доношење Одлуке о Пословном реду за избор Претсједника Републике и Савезног извршног вијећа. Дајем ријеч извјестноцу оба законодавна одбора, претсједнику Законодавног одбора Вијећа народа другу Моши Пијади. (Буран и дуготрајан аплауз. — Извјестилац Моша Пијаде неколико пута покушава да говори, али га народни посланици прекидају бурним аплаузом).

Извјестилац Законодавног одбора Моша Пијаде: Другови народни посланици (Дуготрајни аплауз), пре него што поднесем овај кратак

извештај желео бих да извршим једну малу исправку у писму које сам, истина, потписао заједно са другом Хричевићем, наиме, ја нисам предложен за известиоца него друг Буро Салај, али пошто је изненадно оболео и није присутан, узео сам уместо њега да будем извештач и о овом предлогу.

У име Законодавног одбора Савезног већа и Законодавног одбора Већа народа предлажем Народној скупштини да усвоји Предлог одлуке о Пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног већа.

У предложени текст, који је раздељен посланицима, оба законодавна одбора сагласила су се да се унесу следеће измене:

У члану 4 остаје само прва реченица а остале две се бришу, јер нема разлога да посланици не могу напуштати дворану за време гласања.

У члану 8, први став, први ред, уместо речи „гласачке листиће“ ставити „гласачки листић“.

У члану 9 брише се други став, а у трећем ставу, који постаје став други, други ред, речи „огласиће се за неважећи“ заменити речима „значиће уздржавање од гласања“.

У члану 11, други став, последњи ред, иза речи „броја“ додати реч „свих“.

У члану 12, текст заклетве да почне речима: „Ја, (име и презиме)“.

У члану 13, први ред, уместо речи „полагања заклетве“ ставити „свршеног избора“.

У члану 16, иза последње речи „кандидата“ брисати тачку и додати реч „и првог предлагача“.

То је све и молим Народну скупштину да предлог одлуке усвоји са горе изложеним изменама и допунама. (Аплауз).

Претседавајући: Пошто је Приједлог одлуке умножен и раздијељен народним заступницима приступамо његовом претресу. Да ли се ко јавља за ријеч? (Не јавља се нико). Пошто се нико не јавља за ријеч, стављам Приједлог одлуке о Пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног вијећа на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је овим једногласно усвојена Одлука о Пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног вијећа.

На крају предлажем допуну дневног реда за нову заједничку сједницу која би се имала одржати сутра са слиједећим тачкама, и то:

- 1) избор Претсједника Републике;
- 2) избор Савезног извршног вијећа;
- 3) избор двојице судија Савезног врховног суда, и
- 4) избор сталне Комисије за тумачење закона.

Прима ли Народа скупштина овај дневни ред? (Прима).

Објављујем да је предложени дневни ред усвојен. Овим закључујем ову заједничку сједницу а наредну заказујем за сутра, у среду 14 јануара 1953 године у 9,30 часова са дневним редом: избор Претсједника Републике.

(Седница је закључена у 18,20 часова).

Devetnaesta sednica

(13 januara 1953)

Početak u 17,25 časova.

Pretsedavao Predsednik Veća naroda Josip Vidmar.

Pretsednik: Otvaram devetnaestu sednicu Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Joža Horvat. Molim sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Joža Horvat (NR Hrvatska) čita zapisnik osamnaeste sednice od 10 januara 1953 godine.

Pretsednik: Ima li primedaba na pročitali zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava.

Prelazimo na dnevni red.

Pošto su pretres Predloga ustavnog zakona i pretres Predloga zakona o sprovođenju Ustavnog zakona obavljeni na zajedničkoj sednici, to prelazimo na glasanje po ovim zakonskim predlozima.

Stavljam na glasanje Predlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti. Ko glasa za ovaj zakonski predlog, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti jednoglasno izglasan u Veću naroda. (*Moša Pijade:* Da li se zna koliko ima prisutnih poslanika?)

Ako Veće želi može se utvrditi broj prisutnih poslanika. (*Vladimir Dedijer:* Formalno nije podnesen predlog da se utvrdi broj prisutnih. Ako drug Pijade podnosi formalan predlog, onda možemo). Ima reč drug Pijade.

Moša Pijade: Mislim da ova naša borba protiv birokratizma ne zahteva i neku takvu formalnost. Ja sam postavio pitanje, predložio

sam, to je bio predlog. Mislim da se i po Poslovniku mora utvrditi broj prisutnih poslanika.

Pretsednik: Molim da se Veće izjasni po predlogu druga Moše Pijade. (*Radivoj Davidović:* Molim za reč.) Ima reč drug Davidović.

Radivoj Davidović: S obzirom na karakter ovog zakona bilo bi potrebno da se postupi u neku ruku različito nego što smo dosada postupali pre glasanja o drugim manje značajnim zakonima. Slažem se s predlogom druga Moše Pijade da se ustanovi koliko je prisutno poslanika, koliko će glasati za Ustavni zakon.

Pretsednik: Stavljam na glasanje predlog druga Moše Pijade. Ko glasa za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku, osim narodnog poslanika Vladimira Dedijera).

Prema tome, usvojen je predlog druga Moše Pijade da se utvrdi broj prisutnih narodnih poslanika. Molim sekretara druga Horvata da prozvikom utvrdi broj prisutnih narodnih poslanika.

Sekretar vrši prozivku.

(Posle prozivke)

Pretsednik: Konstatujem da je od 215 poslanika Veća naroda prisutno 180, a pošto ja kao predsednik nemam prava da glasam, objavljujem da je svih 179 prisutnih narodnih poslanika glasalo za Predlog ustavnog zakona. (Aplauz).

Prelazimo na glasanje Predloga zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti. Ko je za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti jednoglasno izglasan u Veću naroda.

Pošto imam obaveštenje da su ovi zakonski predlozi izglasani u istovetnom tekstu i u Saveznom veću, objavljujem da je Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije izglasala:

1) Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti; i

2) Zakon o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti.

Ovi zakoni biće u smislu Poslovnika proglašeni na zajedničkoj sednici.

Zaključujem ovu sednicu. Iduća sednica biće zakazana pismenim putem.

Za 15 minuta održaće se zajednička sednica oba veća na kojoj će se izvršiti proglašenje Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti i Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti.

(Sednica je zaključena u 17,55 časova).

Двадесета седница

(13 јануара 1953)

Почетак у 17,20 часова.

Претседавао потпретседник Савезног већа **Фрањо Гажи**.

Приликом уласка у дворану, чланове Савезне владе на челу са претседником Владе ФНРЈ маршалом Југославије Јосипом Брозом Титом и чланове председништва Савезног већа народни посланици поздрављају бурним и дуготрајним аплаузом.

Потпретседник: Отварам двадесету сједницу Савезног вијећа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије.

Записник данашње сједнице водиће секретар Наум Наумовски. Молим секретара да прочита записник деветнаесте сједнице.

Секретар Наум Наумовски чита записник деветнаесте седнице од 10 јануара 1953 године.

Потпретседник: Има ли примједба на прочитани записник? (Нема). Пошто примједба нема, записник се овјерава.

Прије преласка на дневни ред обавештавам вас да су накнадно тражили отсуство због болести или службених послова народни заступници: Милка Куфрин, Немања Влатковић, Петар Чолак, Милаш Врховац и Ахмет Шеховић. Да ли Вијеће одобрава тражена отсуства? (Одобрава). Објављујем да је Вијеће одобрило тражена отсуства.

Прелазимо на дневни ред, на гласање о Приједлогу уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти и о Приједлогу закона о провођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти.

Стављам на гласање Приједлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку.) Има ли ко *против*? (Нема). Констатирам да је овај законски приједлог примљен у Савезном вијећу једногласно. (Буран аплауз).

Стављам сада на гласање Приједлог закона о провођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти. Ко је за, нека дижне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Констатирам да је и овај законски приједлог примљен једногласно. (Аплауз).

Одређујем кратак одмор да бих се обавестио да ли су и у Вијећу народа изгласани ови законски предлози у истоветном тексту.

(После одмора)

Потпретседник: Настављамо сједницу. Извјештавам вас да сам обавијештен да су и у Вијећу народа оба законска приједлога изгласана у истовјетним текстовима. Тиме је Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије у оба дома са великом већином присутних народних заступника једногласно усвојила Уставни закон о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти и Закон о провођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти. Оба закона биће проглашена на ваједничкој сједници Савезног вијећа и Вијећа народа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије, која ће се одржати послје пет минута.

Закључујем овим ову сједницу и молим Вијеће да ме овласти да са секретаром могу потписати записник ове сједнице. (Овлашћује се).

(Сједница је закључена у 18,02 часова).

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Dvadesettreća sednica

(14 januara 1953)

Početak u 9,50 časova.

Pretsedavao predsednik Veća naroda Josip Vidmar.

Pretsedavajući: Otvaram dvadesettreću zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća naroda, određenu za izbor Predsednika Republike. Prema tome, jedina tačka dnevnog reda jeste izbor Predsednika Republike.

Zapisnik ove sednice vodiće sekretar Veća naroda drug Skender Kulenović.

Prodlažem Skupštini da se zapisnik prošle sednice ne čita na ovoj sednici, već da se čita zajedno sa zapisnikom ove sednice na sledećoj zajedničkoj sednici. Prima li Skupština ovaj predlog? (Prima). Pošto je Skupština primila ovaj predlog, odmah prelazimo na dnevni red: izbor Predsednika Republike.

Izbor Predsednika Republike izvršiće se prema odredbama Odluke o Poslovnom redu koju je Skupština juče primila. Na osnovu te odluke izborom ćemo rukovoditi zajedno nas dvojica, potpredsednik Saveznog veća drug Franjo Gaži, pošto je Predsednik odsutan, i ja, kao predsednik Veća naroda i predsedavajući ovom sednicom. U rukovođenju izborom pomagaće nam sekretari jednog i drugog doma.

Kandidata za Predsednika Republike, može, prema Ustavnom zakonu koji je juče proglašen, predložiti 20 narodnih poslanika. Prema Poslovnom redu, predlog se podnosi pismeno sa potpisima predlagača. Broj predlagača može biti veći od 20, ali ne može biti manji od tog broja.

Pošto su narodni poslanici imali mogućnost da pripreme kandidature, molim poslanike koji takve predloge imaju da ih podnesu. Ko se javlja za reč radi podnošenja predloga? (Jovan Veselinov: Molim za reč.) Ima reč narodni poslanik Veselinov. (Aplauz).

Jovan Veselinov (Izborni srez Novi Sad II, AP Vojvodina — NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, u ime grupe narodnih poslanika želim da predložim Narodnoj skupštini kandidata za Predsednika Republike.

Moram odmah reći da mi za tu visoku i odgovornu dužnost u našoj socijalističkoj zajednici predlažemo čoveka, predlažemo ličnost koju bi predložio svaki naš rođak, svaki naš trudbenik, svako ko misli i oseća za našu socijalističku domovinu, ko voli svoj narod.

Klase i narodi imali su u svojoj istoriji ličnosti koje su mogle da vide dalje od ostalih, koje su bolje od drugih mogle da odrede puteve razvika, puteve borbe ka pobedi.

Te ličnosti postajale su zastave pod kojima su se borili milioni.

Takvu ličnost imaju i naši, jugoslovenski narodi.

U vremenu borbe protiv starih, nenarodnih režima stvoren je moćni revolucionarni pokret koji je vodio borbu protiv vladavine eksploatatora i ugnjetača, koji je mogao da razreši sve protivrečnosti stare Jugoslavije i da povede naše narode u pobedu.

Godina 1941 trebalo je za naše narode da znači početak ropstva i uništenja. To su našim narodima namenili osvajači, naši spoljni neprijatelji. Ali ta godina, godina 1941, pretvorila se u godinu borbe, u godinu slave, u godinu časti, zahvaljujući baš tom velikom revolucionarnom pokretu koji se stvarao u našoj zemlji za vreme stare Jugoslavije i, u prvom redu, stvarao tog velikog Oslobođilačkog pokreta.

Godine 1948 opet su spoljni, samo novi, neprijatelji nasrnuli na našu slobodu i nezavisnost, nasrnuli su na tekovine naše Revolucije. I u tim teškim danima u našoj sredini se našla ta džinovska snaga koja je oko sebe okupila sve naše jugoslovenske narode, koji su se oduprli tom novom osvajaču i očuvali tekovine naše Revolucije — našu slobodu i našu nezavisnost — opet u prvom redu zahvaljujući toj ličnosti koju je naš narod iz svoje sredine dao još mnogo ranije.

Za nešto više od jedne decenije naši narodi stvorili su takva velika istorijska dela koja se mogu upoređivati s najvećim istorijskim događajima u svim vremenima i kod svih naroda. Ta velika istorijska dela mi smo mogli da stvorimo zahvaljujući tome što je u našoj sredini bila ličnost koja je mogla da vidi dalje od ostalih, koja je u sebi mogla da sjedini sve težnje i želje naših naroda, svu stvaralačku snagu naših naroda, koja je mogla u našem narodu da razvije duh borbe, duh rada, duh ljubavi prema socijalizmu i duh ljubavi prema slobodi i nezavisnosti naše zemlje.

Ta ličnost je Josip Broz Tito. (Pri pomenu imena maršala Tita, svi narodni poslanici ustaju i dugotrajno i burno aplaudiraju. Aplauz i ovacije traju desetak minuta).

Zato u ime drugova narodnih poslanika potpisnika predloga predlažem za kandidata za Predsednika Republike druga Tita. (Dugotrajan snažan aplauz).

Za Tita, za bolji život našeg radnog naroda! (Ap'auz).

Za Tita, za punu pobjedu socijalističke demokratije u našoj zemlji! (Aplauz).

Za Tita, za slobodu i nezavisnost naše socijalističke otadžbine! (Buran aplauz).

Drugovi narodni poslanici, pre nego što predem na čitanje samog teksta predloga, želim da skrenem pažnju Narodnoj skupštini da je u prošlu nedelju zasadao Izvršni odbor Narodnog fronta Jugoslavije i da je na toj sednici jednoglasno zaključeno da drug Tito treba da bude kandidat za Predsednika Republike. Zato u našem predlogu i stoji da je predlog podnesen i u ime Narodnog fronta Jugoslavije i u ime Kluba narodnih poslanika članova Narodnog fronta naše Skupštine.

Tekst glasi (čita):

Na osnovu člana 5 Odluke o Poslovnom redu za izbor Predsednika Republike, u smislu člana 74 Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti i člana 5 Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti, u ime Narodnog fronta Jugoslavije i u ime poslaničkog kluba Narodnog fronta, predlažemo Narodnoj skupštini FNRJ

za kandidata za Predsednika Republike

JOSIPA BROZA TITA

narodnog poslanika — člana Saveznog veća

Predlagači:

Veselinov Jovan, s. r., Andrić Ivo, s. r., Apostolski Mihailo, s. r., Bakarić dr Vladimir, s. r., Babović Spasenija, s. r., Berus Anka, s. r., Cvetić Bosa, s. r., Četković Jovan, s. r., Čalić Dušan, s. r., Dapčević Peko, s. r., Dedijer Vladimir, s. r., Gošnjak Ivan, s. r., Gaži Franjo, s. r., Gigov Strahil, s. r., Gregorić dr Pavle, s. r., Hodža Mehmed, s. r., Jovanović Blažo, s. r., Kardelj Edvard, s. r., Kidrič Boris, s. r., Karaivanov Ivan, s. r., Karabegović Osman, s. r., Kosanović Sava, s. r., Kovačević Dušanka, s. r., Krizman dr Hinko, s. r., Krstulović Vicko, s. r., Leskošek Franc, s. r., Marinko Miha, s. r., Masaroto Dusto, s. r., Mugoša Andrija, s. r., Neoričić Milijan, s. r., Pijade Moša, s. r., Pucar Duro-Stari, s. r., Popović Koča, s. r., Petrović Ninko, s. r., Prvčić Stjepan, s. r., Ranković Aleksandar, s. r., Rauter Marija, s. r., Ribar dr Ivan, s. r., Ritig Svetozar, s. r., Rus Josip, s. r., Stambolić Petar, s. r., Salaj Duro, s. r., Stanković dr Siniša, s. r., Sabo Ida, s. r., Smilevski Vidoje, s. r., Sejfula Kemal, s. r., Šarac dr Zaim, s. r., Šegrt Vlado, s. r., Tomić Aleksa, s. r., Vlahov Dimitar, s. r., Vidmar Josip, s. r., Vukmanović Svetozar, s. r., Zečević Vlada, s. r.

Pretsedavajući: Ima li još predloga za kandidata Predsednika Republike? (Nema). Pošto drugih predloga nema, objavljujem da je jedini predloženi kandidat za Predsednika Republike maršal Jugoslavije Josip Broz Tito koga je predložio narodni poslanik Jovan Veselinov sa 52 poslanika čija su imena pročitana. (Svi prisutni poslanici ustaju i dugo trajno aplaudiraju).

Time je kandidovanje završeno. Da bi se ime kandidata ispisalo na glasačkim listićima određujem odmor od 20 minuta i molim sekretara druga Momu Markovića da se pobrine za to da na svakom listiću bude ispisano ime kandidata — Josipa Broza Tita.

(Posle odmora)

Pretsedavajući: Drugovi narodni poslanici, nastavljamo sednicu. Izveštavam Skupštinu da je ime predloženog kandidata ispisano mašinom na glasačkim listićima. Pregledali smo listiće, i oni su svi ispravni.

Istovremeno utvrđujem da je prisutna velika većina jednog i drugog doma i da, prema tome, možemo pristupiti izboru.

Pre nego što se obavi podela glasačkih listića narodnim poslanicima, smatram za svoju dužnost da upozorim poslanike na neka pravila poslovnog reda.

Glasanje se vrši tako što će poslanik koji glasa za predloženog kandidata podvući njegovo ime na glasačkom listiću, a ako glasa protiv, precrtaće ime kandidata. Ako ime kandidata ne bude ni podvučeno ni precrtano, smatraće se da se poslanik koji je predao takav glasački listić uzdržao od glasanja. Kad dobije glasački listić, svaki poslanik izvršiće na njemu podvlačenje ili precrtavanje, a onda će previti listić, tako da ime kandidata bude unutra, a pečati oba veća na spoljnoj strani. Petnaest minuta posle svršene podele glasačkih listića otpočeće prozivka poslanika. Prozivka će se vršiti abecednim redom. Prozvani poslanik pristupiće glasačkoj kutiji kod ovog sto'a (pokazuje na sto), sa jedne strane poslanici Saveznog veća, a sa druge strane poslanici Veća naroda, i spustiće u kutiju presavijeni glasački listić. Sekretari koji stoje kraj kutija označiće u spisku ime poslanika koji bude glasao. Kako se prozivka vrši po abecednom redu, molim narodne poslanike da vode računa o tome kad dolaze na red da bi mogli blagovremeno izaći iz klupe, da ne bi stvarali nepotreban zastoj. Jedan sekretar Saveznog veća prozivaće poslanike Saveznog veća, a istovremeno će jedan sekretar Veća naroda prozivati poslanike Veća naroda. Poslanik koji nije bio u dvorani za vreme podele glasačkih listića može naknadno tražiti listić sve do završetka glasanja. Poslanici koji se nisu odazvali na prvu prozivku biće ponovo prozvani posle završene prve prozivke.

Molim drugove sekretare da pristupe podeli glasačkih listića.

(Potpredsednik Veća naroda Grga Jankez i sekretari oba veća Momčilo Marković, Skender Kulenović, Joža Horvat i Naum Naumovski vrše podelu glasačkih listića.)

Pretsedavajući: Jesu li svi prisutni narodni poslanici primili glasački listić? (*Glasovi:* Jesu). Ima li ko da nije dobio listić? (Nema).

Objavljujem da ćemo tačno u 11 sati početi sa glasanjem.

(Odmor od 10,50 do 11 časova)

Pretsedavajući: Molim drugove sekretare da otpočnu prozivku, a prozване narodne poslanike da pristupe glasačkim kutijama i glasaju.

Sekretar Saveznog veća Momčilo Marković vrši prozivku.

Sekretar Veća naroda Joža Horvat vrši prozivku.

(Narodni poslanici prilaze jedan za drugim i stavljaju glasačke listiće u kutije. — U toku glasanja, u 11,25 časova, u skupštinsku dvoranu ulazi Predsednik Privrednog saveta Vlade FNRJ Boris Kidrič, čiji dolazak poslanici pozdravljaju ustajanjem i dugotrajnim aplauzom. Pošto je glasao, drug Kidrič je napustio dvoranu, ispraćen aplauzom narodnih poslanika.)

(Posle glasanja)

Pretsedavajući: Molim drugove sekretare da ponovo prozovu poslanike koji se na prvu prozivku nisu odazvali, i to najpre sekretar Veća naroda a zatim sekretar Saveznog veća.

(Sekretari vrše ponovnu prozivku poslanika koji se nisu odazvali prilikom prve prozivke.)

Pretsedavajući: Ima li ovde narodnih poslanika koji nisu bili prozvani? (Nema). Ako nema, objavljujem da je predavanje glasova završeno.

Molim drugove sekretare da otvore glasačke kutije i prebroje date glasove.

(Sekretari otvaraju glasačke kutije i vrše prebrojavanje glasova).

(Posle prebrojavanja glasova)

Pretsedavajući: Drugovi narodni poslanici, sekretari su prebrojali glasove i podneli izveštaj o rezultatu glasanja koji sada objavljujem.

U glasanju je učestvovao 371 poslanik Saveznog veća i 198 poslanika Veća naroda. Za predloženog kandidata Josipa Broza Tita glasao je u Saveznom veću 371 poslanik, a u Veću naroda 197 i jedan *protiv*.

Ukupno je glasalo za Josipa Broza Tita 568 poslanika. (Svi poslanici ustaju i neprekidno aplaudiraju. Oduševljene ovacije i skandiranje »Tito — Tito«, »Živeo Tito!« traje nekoliko minuta.)

Pošto je prema petom stavu člana 74 Ustavnog zakona za Predsednika Republike izabran onaj kandidat koji je dobio većinu glasova od ukupnog broja svih narodnih poslanika, a ta većina, prema postojećem broju narodnih poslanika, iznosi 308 glasova, a pošto je predloženi kandidat Josip Broz Tito dobio 568 glasova to proglašujem da je maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, predsednik bivše Savezne vlade izabran za Predsednika Republike. (Svi narodni poslanici ustaju i oduševljeno kliču: »Živeo!« — Dugotrajan aplauz i skandiranje: »Heroj Tito! Heroj Tito!«).

Drugovi narodni poslanici, dozvolite mi da sada pozovem u dvoranu novoizabranog Predsednika Republike (Dugotrajan aplauz. — Svi narodni poslanici stojeći i dugotrajnim aplauzima sačekali su ulazak u skupštinsku dvoranu Predsednika Republike Josipa Broza Tita. Tačno u 12,20 časova Predsednik Republike Josip Broz Tito sa predsednikom Veća naroda Josipom Vidmarom ušao je u dvoranu i zauzeo mesto za govornicom. Tog trenutka oduševljeno se zorio skupštinskom dvoranom: »Ura! Ura! Ura!« — Buran i dugotrajan aplauz.)

Pretsedavajući: Druže Predsedniče Republike, dozvolite mi da Vam u ime Skupštine, da Vam u ime svih naših naroda sa ovoga mesta prvi čestitam na Vašem izboru. (Buran aplauz.)

Ja mislim da ove manifestacije, broj glasova koji ste primili, potpuno dokazuju da ste Vi i sudbina naših naroda, revolucionarna sudbina naših naroda — jedno te isto. (Narodni poslanici ustaju sa svojih mesta i oduševljeno kliču: »Mi smo Titovi — Tito je naš!« — Buran aplauz.)

Molim vas, druže Predsedniče Republike, da pred Narodnom skupštinom položite zakletvu čiji tekst vam predajem. (Pretsedavajući Josip Vidmar predaje tekst zakletve Predsedniku Republike Josipu Titu.)

Predsednik Republike maršal Jugoslavije Josip Broz Tito (čita):

Ja, Josip Broz, zaklinjem se svojom čašću i čašću radnog naroda Jugoslavije da ću sve dužnosti Predsednika Republike izvršavati predano i vjerno, da ću se pridržavati Ustava i zakona i drugih odluka Narodne skupštine, da ću čuvati i braniti suverenitet i dostojanstvo Federativne Narode Republike Jugoslavije i da ću sve svoje snage zalagati za dalji napredak i procvat slobodne i ravnopravne socijalističke zajednice naših naroda.

Pretsedavajući: Reč ima Predsednik Republike drug Josip Broz Tito. (Buran i dugotrajan aplauz. — Predsednik Republike Josip Broz Tito nekoliko puta pokušava da govori, ali se njegove prve reči ne čuju od burnih, oduševljenih ovacija, od burnih aplauza koji traju nekoliko minuta.)

Predsjednik Republike Josip Broz Tito: Drugovi i drugarice narodni poslanici, prije svega hoću da izrazim svoju duboku zahvalnost na velikom povjerenju i počasti, koje mi je iskazalo ovo najviše narodno predstavništvo izborom za prvog Predsjednika Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Želio bih vas uvjeriti da ću i na ovoj visokoj, najodgovornijoj i teškoj dužnosti uložiti sve svoje snage i savjesnost, da bih opravdao vaše povjerenje vršeći dužnost onako kako to zahtijevaju interesi naroda naše socijalističke zemlje, jer sam se uvijek smatrao i smatrat ću se samo vjernim službenikom svoga naroda.

Današnjim historiskim aktom Narodne skupštine FNRJ, to jest, donošenjem Ustavnog zakona o organizaciji i karakteru najviših organa vlasti, kako saveznih tako i republičkih, završena je još jedna etapa u razvoju naše socijalističke demokratizacije u upravljanju. Ali, već ova etapa označila je stabilizaciju i kontinuitet organa narodne vlasti, od najviših do najnižih, za jedan duži period. Taj period bit će uslovljen tempom daljeg razvoja socijalizma, a u prvom redu razvitkom proizvodnih snaga i tempom odumiranja državnih funkcija.

Razumije se da to neće biti kratak period. Ali u našem socijalističkom razvoju nama je jasno ocrtana njegova perspektiva. Dok je decentralizacijom upravljanja u administraciji i privredi vlast dobila još više karakter istinske socijalističke demokracije, jer je ne samo približena već još pristupačnija najširim narodnim masama, dotle je isto tako i najviša državna izvršna vlast još više približena narodu preko najviših predstavništava, narodnih skupština i sada neposredno pod kontrolom tih skupština vrši svoje funkcije.

Želim ovom prilikom naročito podvući da će biti potrebno da i ja i drugovi u Izvršnom vijeću posvetimo zajedno najveću brigu produbljivanju i poštovanju zakonitosti kako od najviših do najnižih izvršnih organa vlasti, tako i od građana naše socijalističke zemlje. Jer, svako kršenje zakonitosti ide na uštrb autoriteta vlasti i slabi društvenu zajednicu kao cjelinu. Bez poštovanja zakonitosti nema građanske discipline, i obratno — bez građanske discipline nema ni poštovanja zakonitosti. To su dvije nerazdvojne stvari koje uslovljavaju kolektivnu svijest građana u njihovim pravima i dužnostima prema svojoj socijalističkoj zajednici.

Poštovanje zakonitosti naročito je važno u našem decentralizovanom sistemu upravljanja, u kome je svaka nedisciplina, svako kršenje zakonitosti i svaka samovolja veoma opasna stvar po interese čitave zajednice i njen pravilan razvoj. Zbog toga ja smatram da ne samo najviši već i niži i najniži izvršni organi i pojedini rukovodioci imaju ogromnu odgovornost: oni moraju dobro poznavati duh zakona, oni se moraju sami u prvom redu strogo pridržavati zakona, to jest ne samo tumačiti ih već i prvi davati primjer njihovom pravilnom primjenom u životu. Kad to govorim, mislim i na naše sudije i tužioce koji

sada imaju naročito veliku odgovornost da pravilno primjenjuju zakone u našem revolucionarnom razvitku. Oni moraju stalno imati u vidu interese i čitave socijalističke društvene zajednice, moraju štiti građanska prava pojedinaca imajući uvijek u vidu da su interesi društvene zajednice iznad svega. Oni moraju dobro poznavati duh revolucionarnog socijalističkog razvitka i pravilnom primjenom postojećih zakona obezbijediti normalan revolucionarni društveni razvoj.

Zakone stvaraju najviše narodna predstavništva, Savezna i republičke skupštine; takvi zakoni koje donosi naša vlast u revolucionarnom razvoju dolaze namjesto prinudnih administrativnih i drugih revolucionarnih akata. Na taj način prinuda sada ustupa mjesto zakonima koji obezbjeđuju i regulišu dalji normalni razvoj društvenog sistema, regulišu društvene odnose itd. Svaka samovolja i protivzakonita prinuda od strane organa vlasti sada je ne samo suvišna, već postaje i štetna: i koči dalji razvoj, ona sada već nosi u sebi elemente kontrarevolucionarnosti, jer ugrožava povjerenje i u novu vlast i u zakone, slabi zajednicu kao cjelinu.

Sigurnost građana da su njihova prava u punoj mjeri zaštićena u društvenoj zajednici predstavlja snažan element stabilnosti cjelokupnog društvenog sistema, kao što i disciplina i poštovanje zakona od strane svakog građanina predstavlja snažan element jedinstva, monolitnosti i jačanja ukupne svijesti građana o svom društvenom biću.

Bez toga što sam naprijed naveo nema i ne može biti prave socijalističke demokratije, jer demokratija nije deklarativna stvar koja se postiže samo putem zakona i raznim aktima vlasti; ona je i pitanje svijesti, dužnosti, discipline i prava svakog pojedinog građanina, ona mora sazreti u svijesti ljudi. U normalnom razvoju socijalističkog društva demokratija se razvija paralelno sa razvojem svijesti pojedinaca i sazrevanjem kolektivne svijesti zajednice. Prema tome, građani moraju biti svjesni da demokratija nije van njih, već da mora biti u njima, u njihovoj svijesti ne samo o pravima već i o dužnostima. Ovo govorim zbog toga što se još uvijek smatra da je demokratija stvar koja zavisi samo od vlasti — od onoga što se daje u zakonima i od postupaka organa vlasti — to jest, posmatra se jednostrano. Ne, to je pogrešno. Ako bi se takvo gledište prihvatilo, onda bi naša decentralizacija i demokratizacija društvenog života došla u opasnost. Razvoj bi se ne samo ukočio, već bi se pošlo unatrag, jer bi se time dozvolilo da se pojedinac ili grupe koriste tom decentralizacijom i demokratizacijom na štetu čitave zajednice i pravilnog razvitka društvenog socijalističkog sistema. A mi to ne možemo i ne smijemo dozvoliti. Naš društveni sistem već je danas po organizacionoj formi dostigao viši stepen društvenih odnosa i zato je sada dužnost svakog građanina da svjesno radi na tome da ta forma dobije punu socijalističku sadržinu.

Drugovi i drugarice, dalja industrijalizacija i izgradnja zemlje, unapređenje poljoprivrede, dalji napor u podizanju kulturnog i život-

nog standarda trudbenika naše zemlje, dalje preduzimanje svih potrebnih mjera za bezbjednost i miran razvoj naše zemlje, dalja neprekidna briga i rad na učvršćenju socijalističke demokratije, dalje budno čuvanje tekovina Narodne revolucije, a naročito bratstva i jedinstva naroda, dalje produbljivanje ekonomske, kulturne i političke saradnje sa svim onim zemljama koje hoće i cijene takvu saradnju, — to će biti glavna briga i glavne zadaće na čijem ćemo ostvarenju raditi ja i Izvršno vijeće koje će biti izabrano na ovom zasjedanju.

Današnji historijski akt Narodne skupštine dokaz je velikih dosadašnjih uspjeha postignutih na svim poljima društvenog razvitka, dokaz je snage naše socijalističke zajednice, dokaz je pravilnosti našeg puta u socijalizam i riješenosti našeg naroda da stalno iđu naprijed i uporno grade i izgrade svoj ljepši život, uprkos svim zaprekama i nedaćama, koje nam se stalno ispriječu na putu.

Ja sam duboko ubjeden da će ove odluke Ustavnog zakona o organizaciji najviših državnih organa imati ogromno pozitivno dejstvo na dalji pravilan razvoj naše socijalističke zemlje.

Neka živi naša socijalistička zemlja — Federativna Narodna Republika Jugoslavija! (Buran i dugotrajan aplauz. Narodni poslanici ponovo priređuju Predsjedniku Republike maršalu Titu spontane i burne ovacije).

Predsjedavajući: Izborom Predsjednika Republike iscrpen je dnevni red ove sednice. Zbog toga ovu sednicu zaključujem, a iduću zakazujem za danas u 16 časova.

(Sednica je zaključena u 13,30 časova).

ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА И ВЕЋА НАРОДА

Двадесетчетврта седница

(14 јануара 1953)

Почетак у 16,30 часова.

Претседавао потпретседник Савезног већа **Франьо Гажи**.

Приликом уласка у дворану, Претседника Републике маршала Југославије Јосипа Броза Тита и чланове Савезне владе на челу са потпретседницима Едвардом Кардељом и Александром Ранковићем и чланове претседништва оба дома Народне скупштине, народни посланици су поздравили бурним и дуготрајним аплаузом.

Претседавајући: Отварам двадесетчетврту заједничку сједницу Савезног вијећа и Вијећа народа Народне скупштине ФНРЈ. Записник данашње сједнице водит ће секретар Савезног вијећа Наум Наумовски. Молим секретара да прочита записник двадесетдруге и двадесеттреће сједнице.

Секретар Наум Наумовски чита записник двадесетдруге заједничке седнице од 13 јануара 1953 године.

Претседавајући: Чули сте записник двадесетдруге сједнице. Има ли примједба на тај записник? (*Моша Пијаде:* Молим за реч.) Има ријеч друг Пијаде.

Моша Пијаде: Чини ми се да сам чуо да је код амандмана друга Цазија секретар прочитао текст „... који је као такав биран од стране предузећа“. Тако сам ја чуо. Ако је тако као што је прочитано и написано, онда је погрешно. Исправно треба да стоји „... од стране произвођача“.

(Проверавањем је установљено да је у записник исправно унет амандман, само што је погрешно прочитан.)

Претседавајући: Ако нема других примједба, записник се овјерава. Молим друга секретара да прочита записник двадесеттреће сједнице.

Секретар чита записник двадесеттреће заједничке седнице од 14 јануара 1953 године.

Претседавајући: Чули смо записник. Има ли примједба на овај записник? (Нема). Пошто нема примједба, записник се овјерава.

Прије преласка на дневни ред објављивавам вас да нам је из цијеле земље прispело неколико стотина телеграма. Телеграми су стигли из разних котара, градова, опћина и мјеста, од разних политичких и друштвених организација, установа и појединаца, у којима се изражава жеља народа да се за Претсједника Републике изабере друг Тито. (Аплауз).

На дневном реду ове заједничке сједнице налази се:

- 1) Избор Савезног извршног вијећа,
- 2) Избор двојице судија за Савезни врховни суд,
- 3) Избор Сталне комисије за тумачење закона.

Прелазимо на прву точку дневног реда: избор Савезног извршног вијећа.

Претходно утврђујем да је у дворани присутан довољан број посланика оба вијећа тако да заједничка сједница може пуноважно рјешавати.

На основу члана 14 Одлуке о Пословном реду за избор Претсједника Републике и Савезног извршног вијећа, Савезно извршно вијеће бира се јавним гласањем на основу предложених кандидатских листа. Свака кандидатска листа мора садржати најмање 30 а највише 45 кандидата. Глас се за листу у цјелини. Ако има двије или више кандидатских листа гласање се врши прозивањем народних посланика који гласају за или *против* одређене листе означене именом првог кандидата и првог предлагача. А ако је предложена само једна кандидатска листа глас се дизањем руке. Молим другове народне заступнике који имају приједлог кандидатске листе да се јаве за ријеч ради подношења приједлога. (Др Павле Грегорић: Молим, ја имадем приједлог.) Ријеч има народни заступник др Павле Грегорић. (Аплауз).

Др Павле Грегорић (*Изборни срез град Загреб I, НР Хрватска*): Другови и другарице народни посланици, у име 43 народна посланика, чија ћу имена послије прочитати, предлажем кандидатску листу за Савезно извршно вијеће. Та листа је уједно и кандидатска листа Народног фронта.

Ја ћу прочитати читав допис онако како га предајемо Претсједнику Скупштине (*чита*):

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

На основу члана 5 Закона о провођењу Уставног закона проглашеног 13 јануара и у складу са чланом 69 Уставног закона, предлажемо Народној скупштини да на заједничкој сједници изабере Савезно извршно вијеће за чији се састав предлаже сљедећа

Кандидатска листа :

1. Арсов Љубчо 2. Бабовић Цана 3. Блажевић Јаков 4. Чолаковић Родољуб 5. Даниловић Угљеша 6. Ђилас Милозан 7. Гажи Фрањо 8. Гигов Страхил 9. Гошњак Иван 10. Хумо Авдо 11. Карабеговић Осман 12. Кардељ Едвард 13. Кидрич Борис 14. Косановић Сава 15. Крајачић Иван 16. Крајгер Борис 17. Крстуловић Вишко 18. Лескошек Франц 19. Мачек Иван 20. Марковић Мома 21. Масларић Божидар 22. Мињић Милош 23. Пенезић Слободан 24. Пијаде Моша 25. Попивода Крсто 26. Поповић Коча 27. Поповић Милентије 28. Радосављевић Добривоје 29. Ранковић Александар 30. Салај Ђуро 31. Смилевски Видоје 32. Тодоровић Мијалко 33. Узуновски Цветко 34. Веселинов Јован 35. Вукмановић Светозар-Темпо 36. Зечевић Влада 37. Зековић Вељко.

Предлагачи сматрају да политички, национални и лични састав, као и број кандидата ове листе пружа пуну гаранцију да ће такво Савезно извршно вијеће одговорити улози и значају који овом извршном органу Скупштине припадају према Уставном закону о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије.

Београд, 14 јануара 1953

Предлагачи :

Др Павле Грегорић, с. р., Никола Ковачевић, с. р., Вера Ацева, с. р., Виктор Авбељ, с. р., Марко Белинић, с. р., Драгомир Бенчич, с. р., Анка Берус, с. р., Франце Бевк, с. р., Иван Божићевић, с. р., Јосип Цази с. р., Крсте Црвенковски, с. р., Боса Цветић, с. р., Стеван Доронски, с. р., Илија Дошен, с. р., Рато Дугоњић, с. р., Јанез Хрибар, с. р., Радивоје Јовановић, с. р., Душанка Ковачевић, с. р., Скендер Куленовић, с. р., Душан Кведер, с. р., Воја Лековић, с. р., Шефкет Маглалић, с. р., Никола Минчев, с. р., Чеда Миндеровић, с. р., Лазар Мојсов, с. р., Милутин Морача, с. р., Андрија Мугоша, с. р., Ђавит Нимани, с. р., Ђока Пајковић, с. р., Душан-Шане Петровић, с. р., Никола Петровић, с. р., Милан Поповић, с. р., Јоже Потрч, с. р., Никола-Бунко Секулић, с. р., Милан Смиљанић, с. р., Златан Сремец, с. р., Иво Сунарић, с. р., Исмет Шаћири, с. р., Лидија Шентјурц, с. р., Јосип Шестан, с. р., Пал Шоти, с. р., Сретен Вукосављевић, с. р., Борис Зихерл, с. р. (Аплауз).

Претседавајући: Има ли још приједлога кандидатских листа за Савезно извршно вијеће? (Нема). Пошто других приједлога нема, пошто постоји само једна кандидатска листа на којој је први кандидат Арсов Љубчо, а коју је предложио народни заступник др Павле Грегорић са још 42 предлагача, нема потребе да се врши прозивка. Молим народне заступнике који су за листу коју је предложио друг др Павле Грегорић, да дигну руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је листа кандидата за Савезно извршно вијеће, коју је предложио народни заступник др Павле Грегорић, једногласно усвојена. (Аплауз).

Према томе, прва точка дневног реда је исцрпена и тиме је Савезно извршно вијеће изабрано.

Прелазимо на другу точку дневног реда: избор двојице судија за Савезни врховни суд.

Постоји писмени приједлог Претседника Савезног врховног суда, који ћу вам ја прочитати (*чита*):

САВЕЗНИ ВРХОВНИ СУД

Су 46/53

13 јануара 1953 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Услед повећања послова указује се потреба да се у Савезном врховном суду образује још једно веће за решавање управних спорова.

Предлажем да Скупштина за судије Савезног врховног суда изабере:

1) Др Јерка Радмиловића, помоћника Претседника Савета за законодавство и изградњу народне власти НР Хрватске и посланика Народне скупштине ФНРЈ и

2) Рајха Арнолда, судију Врховног суда АП Војводине.

За предложене кандидате прилажем кратке податке.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник Суда

др Јосип Хрнчевић, с. р.

Има ли ко по овом приједлогу какву примједбу, или да ли постоји какав други приједлог? (Нема). Пошто примједба а ни других приједлога нема, стављам овај приједлог на гласање. Ко је за овај приједлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да су за судије Савезног врховног суда једногласно изабрани др Јерко Радмиловић и Рајх Арнолд.

Прелазимо на трећу точку дневног реда: избор Сталне комисије за тумачење закона.

Дозволите да вам прочитам приједлог који сам добио од народног посланика Моше Пијаде и других (*чита*):

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ФНРЈ

Београд

По Уставу од 1946 године, члан 74, био је Президијум Народне скупштине ФНРЈ овлашћен да оцењује сагласност републичких закона са савезним законима, уз накнадну потврду Народне скупштине, као и да даје обавезна тумачења савезних закона.

Према Уставном закону који је Скупштина усвојила и који је прогласила 13 јануара, оцењивање сагласности републичког устава и републичког и савезног закона са савезним Уставом припада самој Савезној народној скупштини, и спада у права која равноправно врше оба дома, док је тумачење закона стављено у дужност посебне Сталне комисије Народне скупштине од девет чланова коју Скупштина бира на заједничкој седници из редова својих чланова (члан 69 Уставног закона). По истом члану Уставног закона ова Комисија остаје на дужности и после распуштања Скупштине до избора нове комисије.

Да се од престанка рада Президијума Народне скупштине ФНРЈ до избора Комисије за тумачење закона у новоизабраној Савезној народној скупштини не би остало без потребног тела за тумачење закона, предвидео је Закон о спровођењу Уставног закона, у члану 4, да ће ова Народна скупштина на заједничкој седници оба већа изабрати Сталну комисију за тумачење закона предвиђену чланом 62 Уставног закона. Према поменутој одредби из члана 69 Уставног закона ова Комисија радила би и после распуштања Скупштине до избора нове комисије.

Да би се ова одредба Закона о спровођењу Уставног закона остварила, предлагемо Народној скупштини да на заједничкој седници изабере Сталну комисију за тумачење закона у следећем саставу:

Антуновић Риста, посланик Савезног већа
Брецељ Маријан, посланик Савезног већа
Фрол Фране, посланик Већа народа
Гарчевић Гојко, посланик Већа народа
Мојсов Лазар, посланик Савезног већа
Новаковић Грујо, посланик Савезног већа
Радовановић Милија, посланик Савезног већа
Секулић Никола-Бунко, посланик Савезног већа, и
Шнудерл др Макс, посланик Савезног већа.

Београд, 14 јануара 1953 год.

Предлагачи:

Моша Пијаде, с. р.
народни посланик Већа народа

др Хинко Кризман, с. р.
народни посланик Већа народа

Иса Јовановић, с. р.
народни посланик Савезног већа

Стављам овај приједлог за избор Сталне комисије за тумачење закона на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема).

Објављујем да је изабрана Стална комисија за тумачење закона онако како је то предложено.

Овим је дневни ред заједничке сједнице испуњен. Према томе, закључујем сједницу и молим за овлашћење да заједно са секретаром могу потписати записник ове сједнице. (Одобрава се). Тиме се прекида ово засједање, које ће се наставити у фебруару, о чему ће народни заступници бити правовремено обавијештени.

Моле се чланови Савезног извршног вијећа да одмах после сједнице пођу у зграду Президијума гдје ће се одржати прва сједница.

Претседник Републике, маршал Југославије Јосип Броз Тито, позива све другове народне заступнике Народне скупштине да вечерас у 18,30 присуствују свечаном пријему у згради Президијума.

(Сједница је закључена у 17,00 часова).

ВЕЋЕ НАРОДА

Двадесета седница

(25 фебруара 1953)

Почетак у 17,15 часова.

Претседавао председник Јосип Видмар.

Претседник: Отварам двадесету седницу Већа народа Народне скупштине ФНРЈ VI редовног заседања. Записник данашње седнице водиће секретар Скендер Куленовић.

Одлуку о продужењу рада VI редовног заседања донели су претседници Већа народа и Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ. Међутим, после пријема претресених законских предлога у законодавним одборима оба већа, и то: Предлога закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину и Предлога закона о допуни Закона о управним споровима, ми смо, Претседник Савезног већа и Претседник Већа народа, констатовали да постоји још много нужних послова који се имају обавити у оквиру припрема избора за Савезну народну скупштину, и да постоје од стране народних посланика, а и народних република, предлози у погледу поновног разматрања територијалне поделе на изборне срезове за наредне изборе, тако да се могу очекивати и извесне допуне и измене у поднетом и већ у законодавним одборима усвојеном Предлогу закона о изборима народних посланика за Савезну народну скупштину, па смо, Претседник Савезног већа и Претседник Већа народа, одлучили да предложимо, сваки у свом дому, да се седнице VI редовног заседања одложе за кратко време с тим да буде благовремено објављен дан када ћемо наставити рад.

Да ли се Веће слаже са овим предлогом? (Слаже).

Према томе, објављујем да се седнице VI редовног заседања Народне скупштине ФНРЈ, које су биле заказане за данас, 25 фебруара, одлажу, а да ће продужење овог заседања бити благовремено објављено уобичајеним начином.

Тиме закључујем данашњу седницу.

(Седница је закључена у 17,25 часова).

SAVEZNO VEĆE

Dvadesetprva sednica

(25 februara 1953)

Početak u 17,10 časova.

Pretsedavao predsednik Vladimir Simić.

Pretsednik: Otvaram dvadesetprvu sednicu Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ produženog VI redovnog zasedanja (drugog saziva).

Pre utvrđivanja dnevnog reda i pre drugih saopštenja imao bih od strane Predsedništva da učinim jedan predlog.

O produženju VI redovnog zasedanja na dan 25 februara ove godine odlučili smo Predsednik Veća naroda i ja kao Predsednik Saveznog veća Narodne skupštine. Međutim, pošto smo zakazali, u zajednici sa Predsednikom Veća naroda, današnju sednicu Narodne skupštine jer smo već prethodno primili izveštaje od zakonodavnih odbora oba veća o predlozima zakona i to: o Predlogu zakona o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu i Predlogu zakona o dopuni Zakona o upravnim sporovima, mi smo konstatovali da postoje još mnogi poslovi, i tehničke i druge prirode, koji se imaju obaviti radi izvršenja izbora koji, saglasno Ustavnom zakonu i Zakonu o njegovom sprovođenju, stoje pred nama.

Isto tako, ustanovili smo da postoje i izvesni predlozi kako od strane narodnih poslanika tako i od strane narodnih republika u pogledu teritorijalne podele zemlje na izborne srezove, tako da se može očekivati da će u ovom već u zakonodavnim odborima pretresenom Predlogu zakona o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu doći do izvesnih dopuna baš u pogledu teritorijalne podele na srezove, pa smo radi toga, Predsednik Veća naroda i ja, kao Predsednik Saveznog veća, odlučili da svaki u svom domu podnesemo predlog koji se sastoji u ovome — da se sednice VI redovnog zasedanja Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije, koje su zakazane za 25 februar ove godine, ne održe, već da se odlože s tim da će produženje biti objavljeno za kratko vreme.

Ako je ovo obrazloženje dovoljno, drugovi narodni poslanici, ja pitam Savezno veće da li ovaj predlog koji potiče od predsednika oba doma Narodne skupštine FNRJ prihvata? (Prihvata). Da li ima ko kakvu primedbu? (Nema). Ja bih molio, radi kontrole: ko je za, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Da li ima ko *protiv*? (Nema).

Objavljujem da je predlog koji se sastoji u tome da se produženje VI redovnog zasjedanja Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije, koje je zakazano za 25 februar ove godine, ne održi, već odloži s tim da će produženje ovog zasjedanja biti naknadno u kratkom roku shodnim načinom objavljeno.

Na taj način ovu sednicu zaključujem.

(Sednica je zaključena u 17,15 časova).

VEĆE NARODA

Dvadesetprva sednica

(23 marta 1953)

Početak u 10,45 časova.

Pretsedavao predsednik Josip Vidmar.

Pretsednik: Nastavljamo rad VI redovnog zasedanja Narodne skupštine FNRJ (drugog saziva).

Otvaram XXI sednicu Veća naroda Narodne skupštine FNRJ.

Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Skender Kulenović.

Izvolite čuti saopštenja.

Savezno izvršno veće dostavilo je Narodnoj skupštini FNRJ na rešavanje:

1) Predlog zakona o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu (Savezno veće i Veće proizvođača),

2) Predlog zakona o dopuni Zakona o upravnim sporovima,

3) Predlog zakona o amnestiji,

4) Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske.

Zakonski predlozi bili su upućeni Zakonodavnom odboru, koji ih je pretresao i Veću dostavio svoje izveštaje. Izveštaji su umnoženi i razdeljeni narodnim poslanicima.

Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske pretresao je Odbor za inostrane poslove. Ugovor je razdeljen narodnim poslanicima.

Od Komisije za tumačenje zakona Narodne skupštine FNRJ dobili smo na potvrdu Poslovnik o radu Komisije. Poslovnik je takođe umnožen i razdeljen narodnim poslanicima.

Preko Saveznog izvršnog veća dobili smo od Sabora NR Hrvatske i Narodne skupštine Narodne Republike Bosne i Hercegovine na potvrdu Odluku da se mesta: Kestenovac, Bosanski Štrpci, Seoce, Drenovac i Lički Tiškovac izdvoje iz Narodne Republike Bosne i Hercegovine i pripoje Narodnoj Republici Hrvatskoj.

Od Saveznog izvršnog veća dobili smo pismeni predlog da se Predlog zakona o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu (Savezno veće i Veće proizvođača) ne stavi na dnevni red.

Tim povodom, a pre prelaska na dnevni red, dajem reč drugu Aleksandru Rankoviću, potpredsedniku Saveznog izvršnog veća, koji će izložiti razloge zbog kojih se odlaže prelisanje ovog zakonskog predloga. (Buran aplauz).

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Aleksandar Ranković (Izborni srez grad Beograd VIII, NR Srbija): Zakonom o sprovođenju Ustavnog zakona (čl. 9) predviđeno je da će se Narodna skupština raspustiti posle donošenja Zakona o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu. U vreme donošenja Zakona o sprovođenju i neposredno posle toga bilo je mišljenja da bi se izbori mogli održati krajem maja ove godine, što bi, naravno, izazvalo potrebu da se izborni zakon donese najdocnije u toku meseca marta.

Mada je Savezno izvršno veće pripremalo izborni zakon i organizaciju izbornog postupka i mada je pripremilo i sam Predlog izbornog zakona, koji su zakonodavni odbori s pažnjom pretresli i pripremili za Skupštinu njegov konačni tekst, ipak je pitanje neposrednog donošenja izbornog zakona bilo potpuno predmet diskusije u Veću. Te diskusije su se kretale oko ispitivanja najpogodnijeg vremena za raspisivanje izbora.

Na svojoj prošloj sednici Savezno izvršno veće je jednostavno izrazilo mišljenje da je jesen najpovoljnije vreme za održavanje izbora. Letnji meseci predstavljaju period intenzivnih radova u našoj poljoprivredi koji zahtevaju svakodnevno angažovanje proizvođača. Međutim, izborna kampanja, uključujući tu naročito brižljive i široke političke pripreme kandidatura koje će izazvati sistem kandidovanja preko društvenih organizacija, traži aktivno učešće naših građana, i naročito proizvođača koji će prvi put u istoriji naše zemlje birati svoje predstavnicičko telo kao ravnopravni dom buduće Savezne narodne skupštine.

Ima i drugih ozbiljnih razloga da se ne pride neposrednom donošenju izbornog zakona, odnosno da se predvidi raspisivanje izbora za jesen. Ja ću navesti nekoliko od njih.

Naš privredni sistem, iako je u svojim osnovama postavljen i novim Ustavnim zakonom potvrđen, ipak nije dobio još svoje potpuno organizaciono uobličenje i učvršćenje. U toku sledećih meseci, verujem da ćemo uspeti da donesemo odluke i mere koje će uticati na dovršenje ovog procesa izgradnje novog privrednog sistema. Važnije od tih mera verovatno da će biti podnete i u vidu zakona. U svakom slučaju, razumljivo je da je jedan zaokružen privredni sistem bolja osnova za određivanje načina izbora poslanika za Veće proizvođača. Verovatno je da će nam izvesne nove postavke i mogućnosti dati prilike da otklonimo pojedine prigovore koji se čine u pogledu nekih rešenja za izbore

za Veće proizvođača, koje izrađeni Predlog izbornog zakona sadrži. Međutim, još važnije od svega toga jeste činjenica da novo Veće proizvođača treba da ima pred sobom jedan završen i iskristalizovan privredni sistem, da bi moglo korisno i sa uspehom da vrši ona prava koja mu u odnosu na organizaciju i funkcionisanje narodne privrede i privrednih jedinica poverava Ustavni zakon.

Napomenuću, isto tako, da su se već javili izvesni predlozi za poboljšanje načina izbora i nekih drugih pitanja izborne tehnike. Savezno izvršno veće se s nekim već složilo a druge proučava. Tako je prihvaćen predlog da se birači u zanatleskoj grupi ne moraju skupljati na jednom mestu, u središtu zanatske komore da bi tamo glasali, već da svaki birač i u ovoj proizvođačkoj grupi može glasati u mestu svoga stanovanja. Opravdani su i predlozi koji idu za tim da uproste izbornu tehniku u tom smislu što izostavljaju vođenje spiska glasača, pored biračkog spiska ili neposredno donošenje akata sreskoj izbornoj komisiji od strane predsednika svih biračkih mesta. Nije potrebno istaći da bi ovakva usavršavanja izborne tehnike donela i značajne materijalne uštede.

Ali i kad ovi razlozi, inače sami po sebi opravdani, ne bi postojali, sama činjenica da se jesen određuje kao vreme održavanja izbora izaziva potrebu da se donošenje izbornog zakona odloži za jednu od narednih sednica Skupštine. Prema Ustavu, vreme između raspuštanja Skupštine i dana određenog za vršenje izbora ne može biti duže od tri meseca. Međutim, do jeseni nas deli znatno duži period. S druge strane, Zakon o sprovođenju Ustavnog zakona predviđa da će se Skupština raspustiti odmah po donošenju izbornog zakona. Time nas i same ustavne odredbe upućuju, s obzirom na napred iznete razloge u pogledu vremena za održavanje izbora, da ne pristupimo odmah donošenju izbornog zakona. Uostalom, i kad takve odredbe ne bi postojale, bilo bi politički neopravdano da zemlja bude više od tri meseca bez svog najvišeg predstavničkog tela.

Uveren sam, drugovi, da će Narodna skupština, iz razloga koje sam izneo, prihvatiti predlog Saveznog izvršnog veća da se Zakon o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu (Savezno veće i Veće proizvođača) ne stavi na dnevni red ove sednice već da se njegovo stavljanje na dnevni red odloži za jednu od narednih sednica Narodne skupštine. (Aplauz).

Predsednik: Prima li Veće ovo obrazloženje? (Prima). Ima li ko protiv da se na dnevni red ne stavi Predlog zakona o izboru narodnih poslanika? (Nema). Objavljujem da je Veće naroda prihvatilo predlog Saveznog izvršnog veća da se odloži pretresanje Predloga zakona o izboru narodnih poslanika za Saveznu narodnu skupštinu (Savezno veće i Veće proizvođača).

Od Administrativnog odbora Veća naroda primili smo izveštaj o pregledu celokupnog računsko-blagajničkog poslovanja za period oktobar—decembar 1952 godine i za mesec januar 1953 godine.

Zbog bolesti i hitnih službenih poslova tražili su odsustva narodni poslanici: Nisim Albahari, Stanoje Simić, Franjo Budimir, Jašar Aljilji, France Bevk i Dimitar Vlahov.

Predlažem Veću da se narodnim poslanicima odobri odsustvo od dva dana.

Prihvata li Veće ovaj predlog? (Prihvata). Objavljujem da su tražena odsustva odobrena.

Prelazimo na utvrđivanje dnevnog reda. Predlažem za dnevni red Veća naroda sledeće:

- 1) pretres Predloga zakona o amnestiji;
- 2) pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o upravnim sporovima;
- 3) pretres izveštaja Administrativnog odbora.

S obzirom da je Poslovnikom za zajedničke sednice predviđeno da se poslovi ratifikacije, razgraničenja između republika i slično imaju pretresati na zajedničkoj sednici oba veća, u dogovoru sa Pretsednikom Saveznog veća predlažem da se posle posebnih sednica održi zajednička sednica sa sledećim dnevnim redom:

- 1) pretres Predloga zakona o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske;
- 2) pretres Predloga odluke o odobrenju promene granice između Narodne Republike Hrvatske i Narodne Republike Bosne i Hercegovine;
- 3) potvrda Poslovnika Komisije za tumačenje zakona.

Da li Veće prihvata predloženi dnevni red za sednice Veća naroda i za zajedničku sednicu? (Prihvata).

Pošto je Veće prihvatilo dnevni red, objavljujem da će se zajednička sednica održati odmah posle ove sednice.

Ovu sednicu zaključujem s tim što će se naredna sednica zakazati pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 11,20 časova).

Двадесетдруга седница

(23 марта 1953)

Почетак у 10,40 часова.

Претседавао председник Владимир Симић.

Председник: Другови народни посланици, настављамо VI редовно заседање Народне скупштине.

Отварам двадесетдругу седницу Савезног већа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије. Записник данашње седнице водиће секретар другарица Вида Томишић.

Предлажем да пре преласка на утврђивање дневног реда претходно одлучимо о молбама извесних народних посланика за отсуство са ових седница VI редовног заседања. Цвјетић Никола, Гранђа Иван, Дебељак Стјепан, Комар Славко и Гргурић др Јаков, моле због болести отсуство са ових седница VI редовног заседања. Предлажем да се друговима одобре грађена отсуства. Прима ли се? (Примз се). Пошто је то примљено, отсуства именованим народним посланицима су одобрена.

Савезно веће примило је следеће законске предлоге: Предлог закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину (Савезно веће и Веће произвођача), Предлог закона о допуни Закона о управним споровима, Предлог закона о амнестији, затим Уговор о пријатељству и сарадњи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске с предлогом да га Народна скупштина ратификује.

Законски предлози који су били претресани у законодавним одборима умножени су и раздељени народним посланицима.

Уговор о пријатељству и сарадњи између наше земље, Републике Турске и Краљевине Грчке претресан је био у Одбору за спољне послове Народне скупштине.

Од Комисије за тумачење закона Народна скупштина примила је на потврду Пословник који је она израдила.

Исто тако, преко Савезног извршног већа добили смо од Сабора Народне Републике Хрватске и од Народне скупштине Народне Републике Босне и Херцеговине на потврду Одлуку да се места Кестеновац,

Босански Штрпци, Сеоце, Дреновац и Лички Тишковац издвоје из Народне Републике Босне и Херцеговине и припоје Народној Републици Хрватској.

Веће је поред тога примило и један акт од Савезног извршног већа у коме се предлаже да се Предлог закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину (Савезно веће и Веће произвођача) не ставља на дневни ред и у томе акту је речено да ће образложење томе дати потпретседник Савезног извршног већа друг Ранковић. Пре него што пређемо на утврђивање дневног реда дајем реч потпретседнику Савезног извршног већа другу Александру Ранковићу. (Буран аплауз).

Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић (*Изборни срез град Београд VIII, НР Србија*): Законом о спровођењу Уставног закона (чл. 9) предвиђено је да ће се Народна скупштина распустити после доношења Закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину. У време доношења Закона о спровођењу и непосредно после тога било је мишљења да би се избори могли одржати крајем маја ове године, што би, наравно, изазвало потребу да се изборни закон донесе најдоцније у току месеца марта.

Мада је Савезно извршно веће припремало изборни закон и организацију изборног поступка и мада је припремило и сам Предлог изборног закона, који су законодавни одбори с пажњом претресли и припремили за Скупштину његов коначни текст, ипак је питање непосредног доношења изборног закона било поново предмет дискусије у Већу. Те дискусије су се кретале око испитивања најпогоднијег времена за расписивање избора.

На својој прошлој седници Савезно извршно веће је једнодушно изразило мишљење да је јесен најповољније време за одржавање избора. Летњи месеци претстављају период интензивних радова у нашој пољопривреди који захтевају свакодневно ангажовање произвођача. Међутим изборна кампања, укључујући ту нарочито брижљиве и широке политичке припреме кандидатура које ће изазвати систем кандидовања преко друштвених организација, тражи активно учешће наших грађана, и нарочито произвођача који ће први пут у историји наше земље бирати своје претставничко тело као равноправни дом будуће Савезне народне скупштине.

Има и других озбиљних разлога да се не приђе непосредном доношењу Изборног закона, односно да се предвиди расписивање избора за јесен. Ја ћу навести неколико од њих.

Наш привредни систем, иако је у својим основама постављен и новим Уставним законом потврђен, ипак није добио још своје потпуно организационо уобличење и учвршћење. У току следећих месеци, верујем да ћемо успети да донесемо одлуке и мере које ће утицати на довршење овог процеса изградње новог привредног система. Важније од тих мера вероватно да ће бити поднете и у виду закона. У сваком случају,

разумљиво је да је један заокружен привредни систем боља основа за одређивање начина избора посланика за Веће произвођача. Вероватно је да ће нам извесне нове поставке и могућности дати прилике да отклонимо поједине приговоре који се чине у погледу неких решења за изборе за Веће произвођача, које израђени Предлог изборног закона садржи. Међутим, још важније од свега тога јесте чињеница да ново Веће произвођача треба да има пред собом један завршен и искристализован привредни систем, да би могло корисно и са успехом да врши она права која му у односу на организацију и функционисање народне привреде и привредних јединица поверава Уставни закон.

Напоменућу, исто тако, да су се већ јавили извесни предлози за побољшање начина избора и неких других питања изборне технике. Савезно извршно веће се с неким већ сложило а друге проучава. Тако је прихваћен предлог да се бирачи у занатлиској групи не морају скупљати на једном месту, у средишту занатске коморе да би тамо гласали, већ да сваки бирач и у овој произвођачкој групи може гласати у месту свога становања. Оправдани су и предлози који иду за тим да упросте изборну технику у том смислу што изостављају вођење списка гласача, поред бирачког списка, или непосредно доношење аката среској изборној комисији од стране председника свих бирачких места. Није потребно истаћи да би оваква усавршавања изборне технике донела и значајне материјалне уштеде.

Али и кад још разлози, иначе сами по себи оправдани, не би постојали, сама чињеница да се јесен одређује као време одржавања избора изазива потребу да се доношење изборног закона одложи за једну од наредних седница Скупштине. Према Уставу време између распуштања Скупштине и дана одређеног за вршење избора не може бити дуже од три месеца. Међутим, до јесени нас дели знатно дужи период. С друге стране, Закон о спровођењу Уставног закона предвиђа да ће се Скупштина распустити одмах по доношењу изборног закона. Тиме нас и саме уставне одредбе упућују, с обзиром на напред изнете разлоге у погледу времена за одржавање избора, да не приступимо одмах доношењу изборног закона. Уосталом, и кад такве одредбе не би постојале, било би политички неоправдано да земља буде више од три месеца без свог највишег претставничког тела.

Уверен сам, другови, да ће Народна скупштина, из разлога које сам изнео, прихватити предлог Савезног извршног већа да се Закон о избору народних посланика за Савезну народну скупштину (Савезно веће и Веће произвођача) не стави на дневни ред ове седнице, већ да се његово стављање на дневни ред одложи за једну од наредних седница Народне скупштине. (Аплауз).

Претседник: Чули сте предлог Савезног извршног већа да се претрес Предлога закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину не стави на дневни ред ове седнице, већ да се одложи.

Ко жели реч по овом предлогу? (Не јавља се нико).

Питах Веће: да ли прима предлог Савезног извршног већа? Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је предлог Савезног извршног већа да се претрес Предлога закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину не стави на дневни ред у Савезном већу једногласно прихваћен.

Прелазимо на дневни ред: утврђивање дневног реда. Предлажем да се стави на дневни ред седнице Савезног већа:

1) претрес Предлога закона о амнестији,

2) претрес Предлога закона о допуни Закона о управним споровима.

Пошто смо од Административног одбора добили извештај о прегледу рачунско-благајничког пословања за период октобар-децембар 1952 и за јануар 1953 године, то предлажем да се и овај извештај стави на дневни ред као трећа тачка.

Да ли Веће прихвата овај предлог дневног реда? (Прихвата). Објављујем да је дневни ред за седницу Савезног већа Народне скупштине прихваћен онако како је предложен.

По Пословнику за заједничке седнице Народне скупштине, у надлежности заједничке седнице су и ратификације међународних уговора. По истом Пословнику у надлежност заједничке седнице Народне скупштине спада решавање о било каквим изменама и променама граница између народних република. Поред тога, Комисија за тумачење закона као орган Народне скупштине, израдила је за свој унутрашњи рад Пословник који је доставила Народној скупштини на потврду, па сматрам да и претрес овог Пословника спада у надлежност заједничке седнице оба већа Народне скупштине.

Стога предлажем Савезном већу, у споразуму са Претседником Већа народа, који ће то исто предложити и у Већу народа, да се прво донесе одлука о томе да се данас одржи заједничка седница оба већа Народне скупштине и да се заједничкој седници од стране Савезног већа за дневни ред предложи:

1) претрес Предлога закона о ратификацији Уговора о пријатељству и сарадњи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске.

2) претрес Предлога одлуке о одобрењу промене границе између НР Хрватске и НР Босне и Херцеговине,

3) потврда Пословника Комисије за тумачење закона.

Да ли Веће прихвата овај предлог? (Прихвата). Има ли каквих допуна или измена? (Нема).

Објављујем да је Савезно веће одлучило да се одржи заједничка седница оба већа Народне скупштине и да за ту заједничку седницу предложи дневни ред како је малопре прочитан.

Пошто је утврђен дневни ред седнице Савезног већа Народне скупштине, а с обзиром на договор који имам са Претседником Већа народа Народне скупштине, предлажем Већу да претресање дневног реда одло-

жимо, и да рад прекинемо с тим да се одмах обави заједничка седница оба већа Народне скупштине, и то после десет минута, колико је потребно да Веће народа заврши рад. (Прима се).

Према томе, прекидамо рад с тим да ћемо седницу наставити одмах после заједничке седнице Народне скупштине, или ако она дуже потраје, наставићемо рад после подне у 17 часова.

(Седница је прекинута у 11 часова).

(Наставак у 13,28 часова)

Претседник: Настављамо седницу. Прелазимо на прву тачку дневног реда: претрес Предлога закона о амнестији. Реч има извештац Законодавног одбора Душан Диминић.

Извештац Законодавног одбора Душан Диминић (Иборни срез Пазин, НР Хрватска) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о амнестији. (Видети прилог).

Претседник: Отварам претрес по овом законском предлогу. Ко тражи реч? (*Геза Тиквицки:* Молим за реч). Реч има народни посланик Геза Тиквицки.

Геза Тиквицки (Иборни срез град Суботица I, АП Војводина, — НР Србија): Предложеним Законом о амнестији практично се пуштају на слободу и скида се даље издржавање казне такозваним „житарима“, оним пољопривредним произвођачима који су у време откупа на разне начине избегавали своје обавезе.

Ако практично ценимо ефекат овог закона, видећемо, као што је рекао друг Ранковић, да он захвата свега 43 пољопривредна произвођача — сељака који су још на издржавању казне и свега 363 лица која су на условном отпусту. Амнестија предвиђа брисање из њихових личних регистара те казне, ослобађа их даљег издржавања и пушта на слободу.

Наш нови економски систем претпоставља пуну политичку и економску демократичност, па према томе и слободу произвођача од свих административних стега и ограничавања. Све административне мере, које су у протеклом периоду нашег привредног и политичког развоја биле потребне и нужне, укидају се. Политичка и економска демократичност постала је услов напретка и развоја и производних и друштвених снага нашег социјалистичког развоја. Зато ће Закон о амнестији, који је на линији консеквентног спровођења демократских принципа у нашој унутрашњој политици, поздравити и наши бирачи, а нарочито пољопривредници и сељаци. Због тога изјављујем да ћу гласати за предложени закон. (Аплауз).

Претседник: Тражи ли још ко реч? (Не јавља се нико). Пошто се нико више не јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање.

Ко је за Предлог закона о амнестији, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је у Савезном већу Предлог закона о амнестији једногласно прихваћен и да ће се обавити процедура предвиђена по Уставном закону ради његовог проглашења.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о допуни Закона о управним споровима. Извештац Законодавног одбора је друг др Иво Сунарић.

Извештац Законодавног одбора др Иво Сунарић (*Изборни срез Травник, НР Босна и Херцеговина*) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о допуни Закона о управним споровима. (Видети прилог).

Претседник: Отварам претрес о Предлогу закона о допуни Закона о управним споровима. Ко се јавља за реч? (Не јавља се нико).

Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај предлог закона на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је Предлог закона о допуни Закона о управним споровима у Савезном већу једногласно прихваћен.

Пре преласка на трећу тачку дневног реда извештавам Савезно веће да су, поред молби за отсуства које смо решили у почетку седнице, стигле молбе и народних посланика: Момира Капора, др Владимира Бакарића, Милета Станића, Симе Комленића, Ивана Шибла, Душана Девеџића и Ђока Лекића, који такође траже отсуство са ових седница. Предлажем Већу да и њима одобри тражена отсуства. Да ли Веће прихвата овај предлог? (Прихвата). Објављујем да су накнадно тражена отсуства одобрена.

Трећа тачка дневног реда је претрес извештаја Административног одбора. Извештац Административног одбора је народни посланик друг Живорад Љубичић.

Извештац Административног одбора Живорад Љубичић (*Изборни срез подгорски, НР Србија*). (Чита):

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

На основу чл. 101 став 2 Пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ а у вези чл. 3 Уредбе о извршењу буџета подносимо

ИЗВЕШТАЈ

О РЕДОВНОМ ПРЕГЛЕДУ КАСЕ И ЦЕЛОКУПНОГ РАЧУНСКО-БЛАГАЈНИЧКОГ ПОСЛОВАЊА ПО БУЏЕТУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ ЗА ПЕРИОД ОКТОБАР—ДЕЦЕМБАР 1952 И ЈАНУАР 1953 ГОДИНЕ

На основу детаљног прегледа свих уплатних и исплатних докумената као и извештаја Народне банке установљено је да је пословање Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ у наведеним периодима вршено

правилно и да су сви документи снабдевени наредбом и налогом за исплату и потписани од стране надлежног наредбодавца и рачунополагача па зато предлажемо да се одговорни наредбодавац и рачунополагач за пословање у одређеном времену разреше одговорности.

За известиона одређен је Љубичић Живорад.

25 фебруара 1953 год.
Београд

Претседник
Административног одбора
Станка Веселинов, с. р.

Претседник: Чули сте извештај Административног одбора о прегледу рачунског пословања. Приступа се гласању. Ко прихвата извештај Административног одбора, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је извештај Административног одбора о прегледу целокупног рачунско-благајничког пословања за период октобар-децембар 1952 и месец јануар 1953 године у Савезном већу прихваћен.

По Уставу, морамо да сагласимо текстове закона које смо овде примили, и ја морам, по Пословнику, да видим са другом Претседником Већа народа да ли су текстови доживели било какву промену, па зато одређујем краatak одмор од 5 минута.

(После одмора)

Претседник: Наставља се седница. Имамо, другови, случај да у Већу народа није прихваћен Закон о амнестији у оном тексту како смо га ми примили на седници Савезног већа. Разлика је настала, према обавештењу које ми је дао Претседник Већа народа, услед тога што је после дуже дискусије и амандмана, о чему се гласало, коначно избрисан последњи став чл. 1 Закона о амнестији, који је измењен у Законодавном одбору гласно:

„Лица која су била осуђена за наведена кривична дела сматраће се неосуђиваним.“

Практично, то значи ово. Законом о амнестији ми смо имали обухваћене три ствари:

Прво, постојање кривице и осуђених лица за дела како је у чл. 1 речено из чл. 236, 237, 238 и делимично из 239 Кривичног законика, којим се осуђеним кривцима давала амнестија.

Друго, у чл. 3 имали смо једну врсту аболуције, тј. да се неће покренути кривични поступак за дела уколико није поведен, а уколико је поведен неће се наставити за кривична дела из чл. 1.

Треће, у последњем ставу чл. 1 била је дата законска рехабилитација лицима која су била за ова дела осуђивана.

Према томе, по гледишту Већа народа а после обављене дискусије, укинута је по овом Закону о амнестији уствари та законска рехабилитација.

тација, која се по нормалном законодавству може појединачно тражити по одредбама Кривичног законика о рехабилитацији. Тако ствар стоји.

Ја бих о овом предмету молио нашег известиоца друга Душана Диминића да каже мишљење поводом ове промене која је настала како бисмо могли да приступимо решавању.

Известилац Законодавног одбора Душан Диминић: Ја, другови, не видим озбиљног разлога да би се морало ићи на брисање последњег става чл. 1 а исто тако нити на онај предлог у вези чл. 3.

Међутим, ми можемо и без тога става да имамо Закон о амнестији који решава суштину ствари, то значи амнестира кривице по чл. 236, 237, 238 и 239 Кривичног законика и постижемо оно што је основно: пуштају се они који су још на издржавању казне, да се неће наплаћивати неизвршене новчане казне нити ће се извршавати конфискације које нису спроведене.

Према томе, предлажем да закључимо дискусију, а пошто постижемо основне циљеве овог закона, ја не бих хтио да приговарам приједлогу Вијећа народа, и мислим да бисмо могли прећи на гласање.

Претседник: Има ли ко од народних посланика жељу да узме реч о овом питању? (*Гласови:* Прима се!)

Онда морамо да поново гласамо о члану 1 Предлога закона о амнестији, који сад после ове промене у Већу народа има први, други и трећи став, а четврти став који је гласио: „Лица која су била осуђена за наведена кривична дела сматраће се неосуђиваним.“ — не налази се више у тексту закона.

Ако примате стилизацију овог члана како сам га прочитао, онда смо у пуној сагласности са Већем народа по Предлогу закона о амнестији.

Ко је за то да се тако поступи, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема).

Објављујем да је Предлог закона о амнестији и у Савезном већу и у Већу народа примљен у истоветном тексту.

Исто тако, извештавам Савезно веће да је Предлог закона о допуни Закона о управним споровима примљен у Већу народа у идентичном тексту у коме је примљен у Савезном већу, и да ће бити и један и други закон упућени Претседнику Републике на проглашење.

Закључујем ову седницу, а према овлашћењу потписаћу са секретаром записник седнице.

Наредна седница биће заказана писменим путем.

(Седница је закључена у 14,40 часова.)

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Dvadesetpeti sednica

(23 marta 1953)

Početak u 11,30 časova.

Pretsedavao Predsednik Veća naroda Josip Vidmar.

Pretsedavajući: Otvaram dvadesetpetu zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća naroda Narodne skupštine FNRJ.

Zapisnik današnje sednice vodiče sekretar Veća naroda Skender Kulenović.

Kao što vam je poznato, za ovu zajedničku sednicu utvrđen je na posebnim sednicama oba veća sledeći dnevni red:

1) pretres Predloga zakona o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske;

2) pretres Predloga odluke o odobrenju promene granice između NR Hrvatske i NR Bosne i Hercegovine;

3) potvrda Poslovnika Komisije za tumačenje zakona.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske.

Dajem reč izvestiocu Odbora za inostrane poslove drugu Vladimiru Dedijeru. (Aplauz).

Izvestilac Odbora za inostrane poslove Vladimir Dedijer (NR Srbija): Druže Predsedniče, na svom devetom i desetom sastanku, 19 i 21 marta, Spoljnopolitički odbor razmatrao je Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske.

Odbor je jednoglasno odlučio da Narodnoj skupštini preporuči da ratifikuje ovaj Ugovor.

U toku diskusije u Odboru izneti su u prilog ratifikacije sledeći osnovni argumenti, koje ću u sažetom obliku izneti:

Prvo, Ugovor odražava potrebu učvršćenja veza tri zemlje, u cilju jačanja njihove bezbednosti i odbrane od agresije na ovom prostoru.

Drugo, ovim Ugovorom stvoreni su uslovi da odbranbeni potencijal tri balkanske zemlje postane ne samo moćan faktor za odbranu mira

na ovom prostoru, nego i jedan od najjačih faktora za odbranu od eventualne agresije u Evropi uopšte.

Treće, Ugovor je prožet principima Povelje Organizacije Ujedinjenih nacija i ima potpuno odbranbeni karakter, a biće registrovan u Ujedinjenim nacijama. Jugoslavija, kao depozitar, treba da izvrši registraciju.

Četvrto, naročito je u Odboru istaknuto da Ugovor u devetom članu predviđa mogućnost da mu pristupe i druge zemlje, koje shvataju da je odbrana mira od prvenstvene važnosti u međunarodnim odnosima i da saradnju u odbrani od agresije treba postavljati iznad svih posebnih političkih kombinacija.

Peto, poseban značaj ove tačke Ugovora, kako je u Odboru istaknuto, jeste i u tome što ona otvara perspektivu ostalim balkanskim narodima da se na ravnopravnoj osnovi i na liniji očuvanja svoje nezavisnosti pridruže sporazumu. Međutim, takode je podvučeno u Odboru, kampanja koja se u poslednje vreme vodi oko Albanije samo tera vodu na mlín neprijatelja saradnje balkanskih naroda. U Odboru se jasno čula misao da Jugoslavija želi da na svojim granicama ima jednu slobodnu i nezavisnu Albaniju. U takvoj Albaniji jedino je albanski narod suveren da bude gospodar svoje sudbine i da se odluči za režim koji on sam želi.

Šesto, Ugovor pokazuje još jednom doraslost ove tri balkanske zemlje da vlastitom inicijativom udruže svoje snage radi odbrane svoje nezavisnosti. One su svesne da delujući na ovaj način najbolje sprečavaju ponavljanje surovih lekcija istorije, kada su balkanske zemlje služile kao moneta za potkusurivanje tuđih interesa i zbog toga bile otvorena livada za agresora.

Sedmo, značaj Ugovora pojačava činjenica da su ga sklopile zemlje s različitim društvenim uređenjima. One su time potvrdile zajednički duh spremnosti za odbranu svoje nezavisnosti i prava na samostalni razvitak.

Osmo, u Odboru se posebna pažnja obratila činjenici da je Ugovor sklopljen između jedne zemlje koja nije član Atlantskog pakta i dveju zemalja koje su članice toga pakta. U diskusiji se čulo i mišljenje da nama ne bi odgovarali uslovi za ulazak u Atlantski pakt, kao što je, naprimer, uslov da se naša vojska stavi pod komandu nekog drugog štaba.

Deveto, ovaj Ugovor ujedno je dokaz velike pobede naše spoljne politike, učvršćenja međunarodnog položaja Jugoslavije i njenog krupnog doprinosa odbrani mira. (Aplauz).

Deseto, preko ovog Ugovora izgradujemo još jednu kariku, koja će učvrstiti našu nezavisnost i obezbediti građanima naše zemlje da sve svoje snage ulože na njeno podizanje, na jačanje njene odbrane, na izgradnju socijalizma.

Druže Predsedniče, ovo su bili motivi kojima se Odbor rukovodio predlažući ovom domu ratifikaciju Balkanskog sporazuma. (Aplauz).

Predstavljajući: Čuli ste izveštaj Odbora za inostrane poslove. Otvaram diskusiju i dajem reč drugu Kardelju, kao predstavniku Saveznog izvršnog veća. (Dugotrajan aplauz).

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj (NR Slovenija): Drugovi narodni poslanici, Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske, koji Savezno izvršno veće podnosi na ratifikaciju ovom domu, predstavlja vanredno značajan dokumenat u našim međunarodno-političkim odnosima. Iako nema nikakve sumnje da vi ne samo pravilno ocenjujete značaj ovog Ugovora, nego mu i jednodušno dajete svoju podršku, ipak mi dozvolite da se zadržim sa nekoliko reči objašnjenja na razlozima, koji su uslovili nastanak ovog dokumenta odnosno značaju koji mu pridaje Savezno izvršno veće.

Važnost ovog Ugovora je višestruka.

Pre svega, treba istaći da on predstavlja ozbiljan doprinos učvršćenju nezavisnosti naše zemlje kao i ostalih dveju zemalja potpisnica, a time i obezbeđenju mira na Balkanu. Grčki ministar spoljnih poslova, gospodin Stefanopoulos, tačno je izrazio ovu činjenicu govoreći da Ugovor znatno pojačava osećaj sigurnosti na Balkanu. I zaista je tako. U odbranbenim naporima ujedinjene tri zemlje predstavljaju snažan politički i vojno-odbranbeni faktor, čiju moralnu i materijalnu snagu niko neće smeti potcenjivati. Narodima Jugoslavije, Grčke i Turske Ugovor omogućuje da odbranu svoje nezavisnosti učine efikasnijom, da uspostave jedinstven i zajednički bedem protiv opasnosti agresije. Eventualne agresivne računice sa rascepkanošću Balkana i sa mogućnošću lakog podjarmljivanja balkanskih naroda su time ozbiljno poremećene. Narodi Jugoslavije, Grčke i Turske, posle ovog Ugovora, zaista mogu sa većim pouzdanjem gledati na svoju bezbednost, a i svi drugi narodi dobili su u tom Ugovoru čvrst oslonac u svojim naporima za očuvanje mira u svetu. Zato svi kojima je zaista stalo do mira imaju puno razloga da sa zadovoljstvom pozdrave stvaranje dokumenta koji je vama danas predložen na ratifikaciju.

Drugo što daje značaj ovom Ugovoru jeste činjenica da baš iz ranije spomenutih razloga on znatno pojačava političke pozicije triju zemalja u međunarodnim odnosima. Ujedinjavajući i konsolidujući svoje odbranbene napore, tri zemlje će moći uspešnije da brane svoje interese i da budu aktivniji i značajniji element u opštoj akciji miroljubivih naroda na izgradnji sistema kolektivne bezbednosti u duhu demokratskih principa Povelje Ujedinjenih nacija. Balkan više nije područje razjedinjenih malih nacija. Jugoslovensko-grčko-turski ugovor čini da glas balkanskih naroda dobija veću specifičnu težinu u rešavanju svih

pitanja koja se tiču obezbeđenja mira u svetu, a posebno u ovom našem delu sveta.

Treća značajna karakteristika Ugovora je njegova forma. On se ne sastoji od svečanih zakletvi, koje su se već toliko puta u istoriji kršile, nego se temelji na realističkoj oceni uzajamnih interesa međunarodnog položaja. On daje opšti okvir saradnje na uklađivanju odbranbenih napora i omogućuje postepeno i organsko razvijanje konkretne saradnje na raznim područjima, u skladu sa potrebama koje će postaviti na dnevni red međunarodno-politički razvitak. Kao takav Ugovor je gibak, otvoren daljem razvijanju uže saradnje, efikasan i realističan.

Četvrto, Ugovor je vanredno ubedljiva potvrda mogućnosti plodne i uspešne miroljubive saradnje između zemalja sa različitim društvenim uređenjima. Čim se međudržavni odnosi postave na princip uzajamnog nemešanja u unutrašnje stvari, čim stanemo na gledište da je stvar političkog i društvenog uređenja stvar unutarnjih snaga svakog naroda, a ne nekih spoljnih samozvanih »mesija« ili »oslobodilaca«, onda se pokazuje da nema područja na kome države različitog društvenog sistema ne bi mogle miroljubivo saradivati. Ovaj Ugovor je ubedljiv dokaz za to, koliko su danas priče o neminovnoj pocepanosti sveta u neki odvojeni i izolovani socijalistički i neki odvojeni i izolovani kapitalistički svet, i o neminovnom sukobu između njih, ne samo lažne nego i reakcionarne, neprijateljske napretku čovečanstva. Potvrđuje se ponovo i ubedljivo ono što smo mi već davno govorili: suprotnosti u današnjem svetu ne poliču od postojanja država različitih društvenih sistema, nego su rezultat hegemonističkih tendencija, rezultat imperijalističkih aspiracija za kontrolom nad drugim narodima, bez obzira na to kakvim se ideološkim frazama te tendencije prikrivale.

Trojni ugovor pretstavlja sporazum koji je baziran na principima pune ravnopravnosti, a takođe i uzajamnog nemešanja u unutrašnje stvari. On polazi sa gledišta da su ovakvi ili drukčiji politički sistemi prolazna stvar u životu nacija i o njima možemo imati veoma različita mišljenja, ali osnovni interes naroda — da žive slobodni, nezavisni i u miru — trajan je i zbog tog osnovnog interesa tri balkanske zemlje potražile su i našle put uzajamnog sporazuma.

I konačno, trojni sporazum je i ubedljiva potvrda pravilnosti naše spoljne politike. U tom pogledu dovoljno je istaći da je trojni ugovor prvi međunarodni sporazum te vrste, koji je naša zemlja zaključila posle prekida od strane kominformističkih vlada svih političkih ugovora sa Jugoslavijom. Posle rezolucije Kominforma jedni su verovali da će Jugoslavija, slomljena međunarodnom izolacijom, pokleknuti pred sovjetskim hegemonistima; drugi su se opet nadali da će — u situaciji u koju ju je doveo sovjetski agresivni pritisak — izgubiti glavu i da će biti spremna da po svaku cenu kupuje nova prijateljstva, da bi se održala pred sovjetskim pritiskom.

Međutim, Jugoslavija je ostala čvrsto na svojim nogama i niti je izgubila glavu niti svoj osećaj časti i dostojanstva. (Buran aplauz). Čuvajući nezavisnost naše unutrašnje i spoljne politike, mi smo se oslonili na svoje sopstvene snage i uložili velike napore na jačanju naše odbranbene snage i na unutrašnje-političkom učvršćenju. Naša spoljna politika išla je za tim da, doduše, potraži našoj borbi za nezavisnost podršku drugih naroda, ali bez koncesija na račun naših nacionalnih i socijalističkih interesa. I pokazalo se da je takva naša politika dala plodove, to jest pokazalo se da je nezavisna i snažna Jugoslavija bezuslovno potrebna drugim narodima u odbrani mira, kao što je njihova podrška potrebna nama u odbrani naše nezavisnosti i mira na našim granicama. Međunarodni položaj naše zemlje snažno se počeo učvršćivati, dok konačno nismo — danas to možemo već sa uverenjem reći — do kraja onemogućili sve planove o međunarodnoj izolaciji Jugoslavije. Ja mislim da su trojni sporazum balkanskih zemalja kao i — dozvolite mi da u ovom trenutku dodam — uspešna poseta druga Tita Velikoj Britaniji dve ubedljive manifestacije uspešnosti takve naše spoljne politike. (Buran aplauz). Međunarodni položaj Jugoslavije čvršći je nego što je ikada bio i naši radni ljudi mogu se sa još većim pouzdanjem u mir i lepšu budućnost posvetiti socijalističkoj izgradnji (Aplauz).

Drugovi narodni poslanici, Ugovor, koji vam je predložen na odobrenje, nije uperen ni protiv koga, sem protiv eventualne agresije, i ne može biti korišćen ni u kakve druge svrhe, sem radi zaštite mira i odbrane nezavisnosti zemalja — potpisnica. Po formi Ugovor je politički sporazum, a ne pakt o vojnoj saradnji. Međutim, on predviđa, prvo, koordinaciju odbranbenih napora i, drugo, dozvoljava mogućnost eventualnih naknadnih vojno-odbranbenih aranžmana, što zavisi od potreba koje će nametnuti dalji razvitak odnosa na međunarodnoj političkoj areni. Drugim rečima, mi ne ugrožavamo nikoga i ne pretimo nikome, ali posedujemo instrument koji će tri zemlje moći aktivizirati u onoj meri u kojoj će to tražiti stepen aktuelne opasnosti agresije. (Aplauz). Formalne obaveze o uzajamnoj vojnoj pomoći nisu unesene u sporazum da bi se time još jače podvukao isključivo odbranbeni karakter sporazuma. Sem toga, one nisu ni potrebne, jer svako zna da u Evropi danas izolovane agresije nisu moguće. Međutim, već dosadašnji razgovori između predstavnika triju generalštaba su pokazali da postoji saglasnost u odbranbenim koncepcijama triju zemalja i da će dalja saradnja na tom polju nesumnjivo dovesti do korisnih rezultata.

Kominformistička propaganda se, naravno, raspisala o tome da je trojni ugovor agresivni pakt, orijentisan na agresiju protiv sovjetskog bloka. Mi nismo ni očekivali ništa drugo, nego klevete takve vrste. Međutim, neka mi bude dozvoljeno — ne radi polemike sa ovom propagandom, nego radi utvrđivanja činjenica — da ponovim u ovom prilikom što smo već toliko puta naglasili: Jugoslavija nema nikakvih zahteva prema zemljama sovjetskog bloka, sem da je puste u miru i

da poštuju njene granice. Još više, ona se dosad trudila i trudiće se i ubuduće da svoje odnose sa tim zemljama koliko je moguće normalizuje. Ona neće propustiti ništa što bi moglo uneti ma kakvo poboljšanje u te odnose. Ali, istovremeno treba reći da nas kominformistička galama neće ni za trenutak pokolebati da ne bismo preduzeli sve što smatramo potrebnim da bismo obezbedili mir i nezavisnost naših naroda. (Buran aplauza). Mi bismo bili srećni ako bi se odnos SSSR-a prema Jugoslaviji, kao i prema pitanju međunarodne bezbednosti uopšte, toliko promenio da bi se poverenje u mir povratilo u svaku kuću. Ali, to mogu da pokažu samo dela. Dotle se narodi moraju starati za svoju odbranu, moraju da podnose teške žrtve za njeno jačanje i da koordiniraju svoje odbranbene napore. To i ništa drugo jeste cilj Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Jugoslavije, Grčke i Turske.

Samo po sebi se razume da trojni ugovor ni u kom pogledu nije u suprotnosti sa obavezama Grčke i Turske kao članica Atlantskog pakta. Nasuprot, treba pretpostaviti da će one svoje obaveze u trojnom sporazumu preuzimati u skladu sa njihovim obavezama u Atlantskom paktu. Ja mislim da će ta činjenica samo olakšati našu saradnju sa drugim miroljubivim narodima na području odbrane mira i suprotstavljanja agresiji. S druge strane, Ugovor ima sam po sebi veliku vrednost za sve narode koji žele mir. On je primer jednog konstruktivnog i za razvitak sposobnog prijateljskog ugovora nekoliko manjih naroda, koji su se orijentisali na koordinaciju sopstvenih snaga i upravo time dali i najveći doprinos odbranbenim naporima drugih naroda. Ja se zato moram u punoj meri složiti sa turskim ministrom gospodinom Kepirlijem, kada on kaže: »Dajući određen i konstruktivan pravac ovom prijateljstvu i ovoj saradnji, mi doprinosimo slobodnom svetu nov oslonac bezbednosti i mira, bogat perspektivama realističkog i miroljubivog razvoja«.

Ja bih ovim rečima gospodina Kepirlija samo još dodao da je ovaj Ugovor — građen potpuno u duhu principa Povelje Organizacije Ujedinjenih nacija, — baš zbog takvih svojih osobina, u izvesnom smislu nov element u sadašnjem sistemu kolektivne bezbednosti, koji će kao iskustvo moći, možda, korisno da posluži i drugim narodima.

Vi znate da su neki politički krugovi u Italiji negativno ili bar nezadovoljno reagovali na trojni sporazum. Ja se na tome neću duže zadržavati, ali bih ponovio ono što smo već nekoliko puta zvanično izjavili. Po našem mišljenju trojni sporazum ima za Italiju gotovo isti značaj kao i za zemlje potpisnice. Ako neki krugovi u Italiji to ne vide, onda samo svedoče da im trenutna sporna pitanja sa Jugoslavijom ne daju da se orijentišu u širim vidicima. Ja mislim da to ide samo na štetu italijanskih interesa. Mi, sa svoje strane, spremni smo da saradujemo sa Italijom na područjima, na kojima se danas odlučuje sudbina mira i nezavisnosti i za Jugoslaviju i za Italiju, ali ne po cenu nemogućnog žrtvovanja naših nacionalnih interesa, jer bi takva žrtva onemogućila

samu saradnju. Prema tome — dozvolite mi da opet ponovim — ako ne možemo trenutno naći rešenje tršćanskom pitanju, mada nisam uveren da je to stvarno nemoguće, onda odložimo rešavanje tog pitanja i nastojmo da nađemo put i način saradnje na polju učvršćenja mira i nezavisnosti obeju zemalja. Trojni ugovor, koji leži pred vama, ostavlja otvorena vrata i za druge zemlje, u prvom redu za Italiju. Ja verujem da će duh zdravog realizma u tom pogledu konačno prevladati i u italijanskoj politici.

Drugovi narodni poslanici, završavajući ovaj izveštaj ja mislim da izražavam mišljenje čitavog našeg naroda ako kažem da mi Jugosloveni ovaj Ugovor ne samo primamo i potpisujemo, nego i da ga od srca pozdravljamo kao instrument mira i kao primer miroljubive i konstruktivne saradnje ravnopravnih naroda, koji znaju da čuvaju svoj mir i svoju nezavisnost. (Buran i dugotrajan aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik dr Hinko Krizman.

Dr Hinko Krizman (NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanici, da nema dužnosti člana 15 Ustavnog zakona skoro ne bi bila potrebna duža diskusija o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske.

Ovaj je Ugovor već plebiscitarno odobren od naroda Jugoslavije, koji su uvijek bili i uvijek će biti za najužu saradnju, za prijateljstvo i solidarnost svih balkanskih naroda. To je osnovni princip naše nacionalne politike — jednako vanjske kao i unutarnje — potvrđen teškim iskustvima i naše i balkanske prošlosti.

Politička iskustva teško se stiču i još teže primjenjuju. Zato je i ostvarenje balkanske solidarnosti, uslijed unutrašnjih slabosti i vanjskih utjecaja prolazilo kroz mnoge teškoće i neuspjehe, ali nikada se u našim narodima nije ugasila vjera da samo solidarnost balkanskih naroda može biti jedino sigurno jamstvo njihovog mira, slobode i napretka.

Zato su narodi Jugoslavije sa toliko živog interesa i punog razumijevanja pratili sve napore i predradnje na sporazumu triju balkanskih zemalja, i zato su sa toliko oduševljenja i nade pozdravili potpisivanje Ankarskog ugovora, kao pravog izraza svojih osnovnih težnji i interesa.

Dvadesetosmi februar godine 1953 historiska je etapa u odnosima Jugoslavije, Grčke i Turske. Ugovorom o njihovom prijateljstvu i saradnji dana je sigurna osnovica za plodonosnu saradnju, političku, kulturnu, privrednu i tehničku, za organizaciju zajedničke odbrane i za koordinaciju odbranbene aktivnosti.

Značenje je i vrijednost ovog Ugovora u tome što on nije samo deklarativna izjava i obećanje prijateljstva i saradnje i što nije sterilan kabinetski sporazum vlada, nego je živ izraz i potvrda zajedničke sudbine, zajedničkih interesa, zajedničkih potreba i pogibeļji.

Iako su odredbe ovog Ugovora široko postavljene, a u njihovoj širini baš se i ogleda pravilna i realistična ocjena međunarodnih odnosa,

— Ugovor "pak sadrži i konkretizira obaveze i određuje sredstva za ostvarenje svojih velikih ciljeva. Kroz ove obaveze i sredstva, uz zadržanu punu ravnopravnost i nezavisnost ugovornih strana, trojni sporazum postaje živ i dinamičan instrument za daljnju široku izgradnju odnosa, za odbranu slobode i teritorijalnog integriteta protiv svake vanjske sile.

U sadašnjem mutnom vremenu — u kome je Balkan pravac sovjetske ekspanzije a agresivni pritisak Sovjeta i njihovih satelita na našu zemlju najjači i najneposredniji — najveću važnost imaju drugi i treći član Ugovora, koji utvrđuju sporazum o zajedničkoj odbrani i koordinaciji strategijskih i taktičkih planova triju generalštabova. Pretnji agresije suprotstavljamo ujedinjenu snagu naših armija i jednodušnu volju naših naroda da svoju slobodu i teritorijalni integritet svojih zemalja zajednički čuvaju i brane udruženjem i zalaganjem svih svojih snaga.

Tri balkanske zemlje su ojačale ovim Ugovorom sigurnost i mir na svom toliko osjetljivom i izloženom životnom prostoru. Ali, one su istodobno ovim Ugovorom dale i svoj doprinos međunarodnom miru i organizaciji sistema kolektivne sigurnosti. Pojačane su miroljubive snage svijeta i umanjena pogibelj agresije. Po tome Ugovor dobija i svoj veliki međunarodni politički karakter.

Naročita je odlika ovog Ugovora da su radnje oko njega svršene u najkraće vrijeme. To je tako izvršeno jer je bilo dobre volje, iskrenosti i pravilne ocjene zajedničkih potreba i interesa. Zato svi oni koji su na tom velikom djelu radili, oslonjeni na raspoloženje svojih naroda, zaslužuju najveće njihovo priznanje i zahvalnost.

Ovaj naš Ugovor, po svojim metodama i po svom sadržaju, istodobno je primjer drugima i opomena da samo potpuno i brzo ujedinjenje svih snaga, u punom poštivanju ravnopravnosti, može ugroženim narodima dati sigurnost i očuvati svjetski mir.

Trojni sporazum široka je osnovica daljnje saradnje. On daje mogućnosti da mu pristupe i druge susjedne države ako se budu rukovodile svojim praviim interesima, a ne samoobmanom svojih posebnih, sebičnih računa. Zasada je za nas glavno daljnje konkretiziranje odredaba Ugovora, naročito na području zajedničke odbrane.

Udruživanje odbranbenih snaga najvažniji je faktor sigurnosti, a pravovremeno predviđanje i svršavanje svih mjera potrebnih za funkcionisanje odbranbene aktivnosti preduslov je njenih uspjeha.

Iskustva Balkanskog saveza iz godine 1934 treba da su pouka. Ovaj savez ostvaren je na inicijativu velikog preporoditelja turskog naroda Kemala Atatürka, ali on je bio samo pokušaj koji nije uspio uslijed slabosti i samoobmane, uslijed sebičnih režima i potcjenjivanja pogibelji agresije. Naročito zbog izdaje naših protunarodnih režima nije bilo ni pokušano da se vrši ono što je trebalo da bismo mogli udru-

ženi i spremni dočekati napadaj fašističkog agresora. To su naši narodi skupo platili. A sada bi svi narodi platili još skuplje.

Ankarski sporazum ima isključivo karakter odbranbenog pakta. Sve naše snage udružujemo i spremamo samo i jedino za što uspješniju odbranu. Koliko će biti više pripravljeno, dogovoreno i usklađeno, toliko će biti veća sigurnost i veća snaga odbrane.

Na dugoj crti od Trsta do Erzeruma sprema se pojas mira, preko kojega neće nekažnjeno preći nijedan agresor. Ovaj pojas i bedem mira nije samo u službi odbrane naše nezavisnosti i slobode, nego on daje djelotvorno jamstvo da naši nacionalni teritoriji niži mogu biti plijen agresora, niži mogu služiti agresiji.

Baš u ovoj osnovnoj misli Ugovora leži njegovo najveće međunarodno značenje i njegova vrijednost za korist daljnjih napora za očuvanje svjetskog mira.

Zato sve dobronamjerne i miroljubive snage svijeta razumiju i odobravaju ovu odluku naših naroda. A oni koji nas sumnjiče i koji nam prigovaraju, samo ponovo i još očitije otkrivaju svoje neprijateljstvo i svoje agresivne namjere protiv mira i protiv nas.

Ova suninjičenja i zlonamjerni prigovori nisu nas omeli da sa prijateljskom Grčkom i Turskom zaključimo ovaj Ugovor. Oni nas jednako ne treba da zaustve da, prema prilikama i mogućnostima, poduzmемо na vrijeme sve ono što je potrebno da se ostvare i osiguraju veliki ciljevi istaknuti u preambuli Ugovora.

Drugovi narodni poslanici, Ankarskim ugovorom nije proklamovan savez naših triju država. Ima i uslova i potreba da naš sporazum u daljnjem razvitku izraste i u savez država. Ali to bi imalo samo formalno značenje, jer već danas postoji savez naših naroda, postoji njihovo ujedinjenje u jednoj volji, u jednakoj odlučnosti da se zajednički brane i da sarađuju na svim područjima nacionalnog života i da neotstupno čuvaju svoj suverenitet i svoje zemlje od zahvata svake vanjske sile. (Aplauz).

Pošto ovaj Ugovor odgovara životnim interesima i težnjama naroda Jugoslavije i pošto je on u skladu sa načelima Povelje Ujedinjenih nacija, a naročito sa njenim članom 51, to usvajajući u cijelosti obrazloženje koje je dao predstavnik Saveznog izvršnog vijeća Edvard Kardelj, izjavljujem da sa oduševljenjem glasam za ratifikaciju ovog Ugovora. (Buran aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Vladislav Ribnikar.

Vladislav Ribnikar (NR Srbija): Drugovi narodni poslanici, izlaganje druga Kardelja dalo nam je jasnu predstavu o značaju Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Jugoslavije, Turske i Grčke koji se podnosi Narodnoj skupštini na ratifikovanje, — o njegovom značaju, pre svega, za opšte napore svih miroljubivih zemalja da organizuju sistem odbrane protiv agresije i rata, a zatim i o njegovom značaju

kao instrumentu novog tipa koji — na osnovi potpune ravnopravnosti ugovorača, poštujući suverenitet, nezavisnost i slobodu svakoga od njih, imajući u vidu samo bitne interese njihovih naroda i oslanjajući se na njihovu čvrstu volju da budu sami gospodari svoje sudbine, — otvara široke mogućnosti za proširenje njihove prijateljske saradnje i za učvršćenje njihove odbranbene moći. Nemajući nikakve pretenzije da ma u čemu produbljujem i upotpunjujem ono što je dovoljno jasno rekao drug Kardelj, ja želim samo još jednom da podvučem značaj koji ovaj Ugovor ima, i koji će vremenom, verujem, sve više imati, za sve balkanske i nama susedne narode, kako za one koji su ovaj prijateljski sporazum iskreno pozdravili, prihvatili i potpisali preko svojih vlada, tako i za one koji se danas nalaze van ovoga sporazuma.

Već je istaknuto sa kakvom su rekordnom brzinom bile izvršene sve pripreme oko ovoga Ugovora i iz izveštaja štampe znamo kako je on od prvoga trenutka jednodušno pozdravljen od naroda triju zemalja. To svakako nije bilo slučajno. Već sama brzina i lakoća s kojom je Ugovor zaključen ukazuju na to da njegova sadržina ne samo sadržina samoga njegova teksta, već pre svega duh koji izbija iz te sadržine — donosi nešto novo, nešto što se dogodilo prvi put u dugoj i mučnoj istoriji balkanskih naroda. Ugovor ukazuje na to da se balkanski narodi ne nalaze više u vremenu kad su usled svoje slabosti, velike zaostalosti, neorganizovanosti i nedovoljne svesti o svojoj sopstvenoj vrednosti i svojim mogućnostima, bili lak plen velikih i moćnih. Ukazuje na to da su ti narodi umeli da izvuku određene zaključke posle teških iskustava koja su imali u prošlosti.

Ja neću ovde potsećati na tragičnu istoriju balkanskih naroda, na to kako su oni bili — naročito poslednjih decenija — žrtve intriga, rovarjenja, ucenjivanja, agresije i porobljavanja, kako su često sami bili huškani jedni na druge za račun sebičnih interesa drugih, vanbalkanskih zemalja. Neću potsećati na to koliko su pojedine vlade balkanskih zemalja najčešće bile samo igračke u rukama imperijalističkih, osvajačkih sila. Neću govoriti o tome kako je i sama davnašnja parola »Balkan balkanskim narodima«, koja je isticana od najprogresivnijih snaga i najdalekovidnijih ljudi na Balkanu, bila ponekad povod za spletarenja i za stvaranje novih sukoba između samih balkanskih naroda i kako se koristila protiv interesa tih naroda, kako se sa zloradošću govorilo da je Balkan bure baruta. Potsetiću samo na istorisku činjenicu da je raznim velikim silama, neprijateljskim prema balkanskim narodima (a među kojima ih, srećom, ima koje više ne postoje), uspevalo da na razne načine uguše, ili da pokušaju da uguše, one rodoljubive pokrete u balkanskim zemljama koji su težili da osamostale pojedine balkanske države, da ih oslobode od stranog tutorstva i tuđe dominacije. Pomenuću iz novijega doba samo emancipatorski, oslobodilački pokret velikoga turskog državnika Kemala Atatürka i način na koji se pokušavalo da se taj pokret, stranom intervencijom kroz krv i oganj, sruši i

uništi. Pomenuću i ono što nam je još svima sveže u pamćenju: na koji se način htelo da se i grčki narod održi u potčinjenosti i pokornosti velikima. A o našem, jugoslovenskom iskustvu u prošlosti, o našem iskustvu, naprimer, s raznim bugarskim i albanskim nenarodnim režimima, i naročito o skorašnjem iskustvu u vreme Narodnooslobodilačke borbe i kratko vreme posle rata u dodiru sa imperijalizmom Sovjetskog Saveza — neću govoriti, jer nam je sve to suviše dobro poznato. — O svemu tome moglo bi se, povodom ovoga Ugovora, izneti mnogo istorijskih podataka i ti podaci pokazali bi, osvetlili bi, još bolje, objasnili bi kako su pojedini balkanski narodi došli danas do saznanja da im je pred novim agresivnim namerama, pre svega pred pretnjama SSSR-a, jedini izlaz u iskrenoj i ravnopravnoj saradnji, u zajedničkome organizovanju odbrane svoje samostalnosti, sopstvenim snagama i sopstvenom slobodnom voljom. Ti podaci, ta gorka iskustva iz prošlosti, objasnili bi zašto je Ugovor koji danas imamo da ratifikujemo načinjen onako kako je načinjen i u duhu koji je sasvim nov za balkanske narode, a i za mnoge druge narode u svetu.

Do saznanja da je spas balkanskih naroda jedino u njihovoj međusobnoj saradnji i u tome da svojom sudbinom treba sami da gospodare, verujem da su danas došli svi balkanski narodi. Nažalost, ima ih koji još nemaju snage da se otmu tudem uticaju i da to svoje saznanje, dokoga su sigurno došli, primene na delu.

Ugovor potpisan u Ankari sadrži jedan član koji omogućuje pristup, s jednakim pravima i obavezama, i svim drugim zemljama ovoga dela sveta. Taj je član, po mome mišljenju, od kapitalne važnosti. On dokazuje, pre svega, da je Ugovor isključivo odbranbenog karaktera. Pored toga, on pruža mogućnost svima našim susedima da se pridruže zemljama današnjim članicama ovoga sporazuma, razume se pod uslovom da poštuju ravnopravnost, integritet i slobodu svih ostalih članica i da su spremne za zajedničku odbranu od svake agresije. U tom smislu, taj član, kao i ceo Ugovor, predstavlja za sve agresivne snage jedno upozorenje. Taj član, kao i dalje proširenje saradnje na svim poljima (koje će između zemalja-potpisnica neminovno proisteci iz ovoga Ugovora), biće privlačna snaga i putokaz i za druge balkanske narode i govoriće im šta treba da učine i kako treba da postupe da bi se oslobodila sovjetskoga jarma i došle do svoje nezavisnosti i bezbednosti. Ja verujem da će ovaj Ugovor, — koji je zasnovan na principima slobode i nezavisnosti, samoopredeljenja naroda, ravnopravnosti i rešavanja međusobnih nesporazuma mirnim putem (dakle, na principima koji su u Povelji Ujedinjenih nacija) — imati veliko i blagotvorno dejstvo, naprimer, u Bugarskoj, u Albaniji, u Rumuniji. Već samo postojanje jedne slobodne, jake i nezavisne, među sobom prijateljske grupe zemalja u ovom delu sveta, a koja je spremna da primi u svoje kolo i druge zemlje koje su u stanju da prihvate principe na kojima počiva Balkanski ugovor, daće bez sumnje poistreka svima rodoljubivim sna-

gama i uticaće na moral i svest širokih slojeva stanovništva ovih susjednih, sada još neslobodnih zemalja.

Zbog ovakve sadržine Ugovora, koji je od istoriskog značaja za balkanske narode, i iz svih razloga koji su izneti u prilog Ankarskome sporazumu, usvajajući izlaganje druga Kardelja, ja preporučujem Narodnoj skupštini da Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske i ratifikuje, — jer je taj Ugovor, pored ostalih događaja koji su se u poslednje vreme odigrali, jedan od najvažnijih dokumenata kojim se učvršćuje međunarodni položaj i uzdiže moralni prestiž naše socijalističke domovine, čija je miroljubiva i nezavisna politika najbolja garancija da će se u Ugovoru do kraja sačuvati onaj duh koji mu je dat prilikom njegovog zaključivanja.

Ja ću s radošću i sa izvesnim osećanjem svečanog raspoloženja glasati za ratifikaciju ovoga Ugovora. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Ivan Regent.

Ivan Regent (Izborni srez Ilirska Bistrica—Sežana, NR Slovenija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, kao što su i predgovornici naglasili i ja sam uveren da će Ugovor, koji nam je predložen na ratifikaciju, Narodna skupština jednoglasno ratifikovati. Ali, stvar je isuviše primamljiva i čovek ne može a da se ne popne na tribinu i da s nekoliko reči ne kaže razloge zašto će sa zadovoljstvom glasati za ratifikaciju tog Ugovora.

Ugovor o prijateljstvu i saradnji sa Grčkom i Turskom, koji nam je danas predložen za ratifikaciju, po mom mišljenju, treba ratifikovati i to zbog toga da bi on što pre stupio na snagu, da ne bi s naše strane bilo nikakvih prepreka za njegovu pravomoćnost, pa i zato da njegovom ratifikacijom izrazimo zahvalnost svima onima koji su radili na tome da do njega dođe.

Ratifikacijom ovog Ugovora naša Skupština će ponovo manifestovati zdravu politiku naše zemlje, politiku prijateljstva sa svima narodima koji žele prijateljstvo, politiku prijateljstva i saradnje među narodima, koja je jedino progresivna i koja sa sigurnošću polaže čvrste osnove mira u svetu. Zbog toga mogu da kažem da nećemo našoj diplomatiji i našem Saveznom izvršnom veću nikada prebacivati ako budu radili na tome i dalje da se ovom Ugovoru pridruže i druge zemlje, ili ako budu zaključivali iste onkve ugovore o prijateljstvu i saradnji i sa drugim zemljama. Za takvu politiku biće nam zahvalni svi naši narodi a i narodi čitavog sveta.

Politika naše socijalističke zemlje i ne može biti drukčija. Socijalistička država radnog naroda ne može a da ne radi za mir. Zemlja koja ne učini sve što treba i što se može učiniti za mir, nije socijalistička ma koliko ona glasno ubedivala druge da je socijalistička. Socijalizam nije samo reč i ne sme da bude samo reč. U današnje vreme, puno pretećih

oluja, socijalizam je velika i teška dužnost hrabrih u radu i u borbi za mir među narodima. Temelj mira među narodima je, međutim, priznanje i realizacija nezavisnosti svih naroda, malih i velikih. Kršenje načela nezavisnosti naroda i načela nemešanja u unutrašnje poslove drugih naroda znači huškanje na rat, znači pripremanje za rat. Ko tako radi nije socijalista, ma koliko se on u crveno odevao.

Ni našim italijanskim susedima ne sviđa se što je došlo do ovog Ugovora između naše zemlje, Grčke i Turske. Možda zbog toga što on zatvara put na Balkan italijanskom imperijalizmu. Ali, nisu oni jedini koji ne gledaju na ovaj Ugovor sa simpatijama. Mogu da se ponašaju time, ako im se dopada, što su u društvu sa kominformovcima. Ovaj Ugovor, međutim, može biti nesimpatičan samo onima koji nemaju dobre namere prema nama i prema našim saveznicima. Ovaj Ugovor nije opasan ni za koga, nema nikakve neprijateljske namere ni prema kome koji je za mir u svetu. O tom Ugovoru između nas, Grčke i Turske može se jedino reći da je on lep primer naroda tri zemlje koji žele da žive u miru među sobom i sa drugima, koji bi voleli da se svi ugledaju na njih, a koji su isto tako rešeni da se ujedinjenim snagama odupru svakom napadaču.

Ovaj Ugovor uči italijanske političke rukovodioce kako se dobrom voljom mogu stvarati među narodima prijateljski odnosi makar među njima postojala neka sporna pitanja, kako se dobrom voljom isto tako mogu rešiti sva goruća pitanja koja postoje među njima. Ali italijanski politički rukovodioci misle da je za njih pamećnije i korisnije ako rade sve što se može da bi se stvorili sa nama nemogućni odnosi. Pretsednik italijanske vlade de Gasperi otputovao je čak u Atinu da spreči zaključenje Ugovora koji nam se predlaže za ratifikaciju. Umesto da su se italijanski politički rukovodioci i italijanski diplomati potrudili da se uvere da je principijelna politika jedino i pravilna, i plodonosna, i savremena, oni nastavljaju sa politikom intriga, misleći da se takvom staromodnom politikom mogu postići neki uspesi.

Ako bi Italija išla ovim putem kojim smo išli mi u odnosima sa Turskom i Grčkom, nesumnjivo bi se za kratko vreme mogla rešiti sva sporna pitanja između nas i nje.

Misao, drugovi, da socijalistička zemlja ne bi smela zaključivati ugovore sa zemljama drugog društvenog tipa, a koja kod nekih usijanih glava još uvek izbija na videlo, danas je potpuno zastarela, a pitanje je da li je ona uopšte ikada bila umerena. U svakom slučaju, ako je istina — a istina je — da je mogućna saradnja između država različitog socijalnog tipa, onda su mogućni, dobrodošli pa čak i nužni ugovori o prijateljstvu i saradnji između takvih zemalja. Takvi ugovori i takva saradnja je u svakom pogledu napredna i predstavlja osnovicu mira. Zbog toga su takvi ugovori poželjni. A kada je potpisnik jednog takvog ugovora jedna socijalistička zemlja onda je njegov značaj još veći i njen miroljubivi i progresivni karakter utoliko dublji.

Ubeden sam da će Skupština jednoglasno ratifikovati ovaj Ugovor i razume se samo po sebi da ću i ja glasati za ratifikaciju. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Lazar Mojsov.

Lazar Mojsov (NR Makedonija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, kao predstavnik birača iz NR Makedonije, mogu odmah da izjavim povodom zakonskog predloga o ratifikaciji Ugovora, koji se nalazi pred nama, da narod Makedonije sa posebnim oduševljenjem prihvata Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Grčke i Turske. On ga pozdravlja iz sveg srca zato što se njime omogućava još šire zbližavanje između naših naroda, koje ima svoje istoriske korene i u našoj zajedničkoj prošlosti. Tradicionalna, istoriska veza između naših naroda, njihova zajednička borba za slobodu i nezavisnost, osobito se odnose na makedonski narod koji je vekovima živeo u neposrednoj povezanosti sa grčkim i turskim narodom. Makedonski narod je vekovima delio dobro i zlo sa njima. On je uzeo aktivnog učešća i u oslobodilačkom pokretu Grčke, kao što su i napredni predstavnici grčkog naroda pomagali njegovu borbu za izvojevanje slobode i nezavisnosti.

Pokret koji je doveo do stvaranja moderne Turske razvijao se vrlo uspešno na terenu Makedonije u aktivnoj povezanosti, tesnom političkom kontaktu i uzajamnom pomaganju sa makedonskim oslobodilačkim pokretom. Još onda se u uzajamnoj vezi između ovih pokreta stvarala osnova i današnjeg zbliženja zato što su se ovi pokreti, kako jedan tako i drugi, temeljili na principima na kojima se zasnivalo uzajamno zbližavanje balkanskih naroda i njihova povezanost u odbrani zajedničkih interesa.

Dozvolite mi da ovde ukažem na još jednu činjenicu koja takođe predstavlja faktor koji omogućava sve tešnje zbliženje naroda Jugoslavije, Grčke i Turske. To je postojanje NR Makedonije, u kojoj je makedonski narod ostvario one nacionalne ideale za koje se decenijama borio, a u kojoj, isto tako, imaju punu nacionalnu slobodu i ostale nacionalne manjine, a posebno turska manjina koja ima sva prava za svoj slobodan, nesmetan politički i kulturni život. Zbog svega toga NR Makedonija jeste živa spona i most prijateljstva između naroda FNRJ, Grčke i Turske i upravo zato što je to tako izvesni krugovi, dobro poznati kao neprijatelji socijalističke Jugoslavije i neprijatelji uzajamnog sporazumevanja balkanskih naroda, ubacivali su i ovoga puta razne mahinacije u vezi sa takozvanim makedonskim pitanjem, ne bi li na tome pitanju izazvali neslogu i nesporazum, posebno između Jugoslavije i Grčke, da bi tako sprečili težnju za povezanošću naših zemalja u borbi za zaštitu svojih zajedničkih interesa, u borbi protiv agresije. No, pokazalo se da su se oni i ovoga puta prevarili u svome računu. Narodi Jugoslavije, Grčke i Turske umeli su da pronađu u svojoj pro-

šlosti upravo onu nit koja ih je zbližavala i koja pretstavlja zalogu za njihovo dalje, tešnje povezivanje.

Ovoj Ugovoru otvara široke perspektive daljeg uzajamnog upoznavanja i zbliženja naroda Jugoslavije, Grčke i Turske. On za njih predstavlja solidnu osnovicu mira, a za neprijatelje njihove nezavisnosti snažnu prepreku koja se suprotstavlja njihovoj agresivnoj politici.

Zbog svega toga izjavljujem da ću sa oduševljenjem glasati za ratifikaciju Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Jugoslavije, Grčke i Turske.

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik drug Mitar Bakić. (Ap'lauz).

Mitar Bakić (NR Crna Gora): Druže Predsedniče, drugovi narodni poslanici, pred ovom Skupštinom nalazi se predlog Izvršnog veća o ratifikaciji Ugovora o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske, koji je zaključen u Ankari 28 februara o. g.

Unapred sam ubeden da će ovaj značajan međunarodni dokument naše države Skupština jednodušno pozdraviti i odobriti, jer je on jedan od bitnih faktora u očuvanju mira na Balkanu i nacionalne nezavisnosti Jugoslavije, elemenat obezbeđenja naše socijalističke budućnosti.

U Ugovoru o prijateljstvu i saradnji između Jugoslavije, Grčke i Turske, istaknuti su bitni ciljevi i gorući zahtevi savremenog miroljubivog čovečanstva, da živi u miru i da u cilju njegovog obezbeđenja organizuje svoje napore u pravcu suzbijanja agresije i ratnih avantura izvesnih imperijalističkih država i krugova, koji, požarima rata, obezbeđuju uske i ograničene interese. Ti principi istaknuti su i u Povelji Ujedinjenih nacija, koje je ustvari diktiralo ratom teško osakaćeno čovečanstvo tokom Drugog svetskog rata. Te reči u tekstu Povelje Ujedinjenih nacija i danas su dominantne parole u zahtevima običnih ljudi čitavog sveta »da se sačuva mir od nemani rata, koja je dva puta u toku života jedne ljudske generacije, nanela čovečanstvu neopisive patnje«.

Između reči u Povelji i ciljeva koji su istaknuti u Ugovoru o prijateljstvu između Jugoslavije, Grčke i Turske nema nikakve razlike, niti principijelne niti praktične, nego, naprotiv, te reči dobijaju svoju pravu sadržinu, punu efikasnost i istorijsko opravdanje, jer su se tri balkanske zemlje-potpisnice pakta bez ikakvih imperijalističkih aspiracija, rešile da se bore za mir, da brane nezavisnost, koja im je danas naročito ugrožena, jer se nalaze na najistaknutijoj poziciji prema jednom aktivnom agresoru, sovjetskom imperijalizmu, čija je cela društvena i politička aktivnost uperena u pravcu razaranja mira, međunarodne saradnje i porobljavanja drugih naroda. Zbog toga mi ovaj Ugovor ocenjujemo i kao jedan od najrealnijih međunarodnih dokumenata, koji podržava miroljubive principe Ujedinjenih nacija i obezbeđuje punu

efikasnost i dejstvo tih principa u ovoj oblasti sveta, a posebno na području Balkana.

I dalje, ovaj Ugovor treba posmatrati i kao rezultat zaoštrenih odnosa u svetu, a posebno u Istočnoj Evropi i na Balkanu, gde sovjetski blok svakim danom, nesmanjenom žestinom i drskošću, sve jasnije ispoljava svoje imperijalističke pretenzije, o čemu najbolje svedoči svakodnevna praksa istočnih zemalja na granicama naše domovine. Dakle, on je došao kao mera nužne odbrane od jedne stalno preteće agresije, koja se nadvila nad nacionalnom nezavisnošću malih naroda, a u prvom redu naše zemlje.

I zbog principa i ciljeva koji su u Ugovoru naročito naglašeni, jasno se vidi da je Ugovor samo instrument mira, sredstvo u rukama potpisnica sporazuma, da obezbede integritet svojih zemalja i nacionalnu slobodu od svake agresije. To je, dakle, združivanje napora ugroženih zemalja u defanzivnom cilju, onako kako to predviđa čl. 51 Povelje, koji smatra, da je pravo na nužnu odbranu, bilo individualno ili kolektivno, prirodno pravo svake države u slučaju da jedna od država članica Ujedinjenih nacija bude predmet oružanog napada. Na toj liniji i na tim principima združile su se i balkanske zemlje, da bi tim putem obezbedilo svoju nezavisnost i otežale položaj agresora uopšte. Zajednički naponi pomenutih država upereni su protiv onih država, u čijoj politici dominira agresija, država, koje krše osnovne ciljeve Ujedinjenih nacija, koje su neprijatelji mira i međunarodne saradnje.

Treba naročito podvući i istaći međunarodni značaj i karakter ovoga Ugovora, jer se radi o sporazumu malih država, koje su po sopstvenoj inicijativi, bez ikakvih diktata i presija sa strane velikih sila, uskladujući svoje interese sa interesima celog miroljubivog čovečanstva, napravile ovakav sporazum. To naročito važi za Jugoslaviju. Njegov međunarodni značaj i specifičnost karakterišu i promene u međunarodnim odnosima, koje su nastale posle Drugog svetskog rata, izazvane uspesima i osvojenim pozicijama malih naroda u međunarodnim organizacijama i u svetskoj politici uopšte. Sve su te promene naše izraza u politici Jugoslavije i u ovom Ugovoru. Zbog toga Ugovor i dobija izuzetnu važnost i međunarodni značaj za dalju aktivnost malih naroda u međunarodnoj politici, u njihovoj borbi za nacionalnu nezavisnost. Po mom dubokom uverenju, ovaj će Ugovor poslužiti i kao obrazac u daljoj organizaciji nacionalne zaštite malih država, bez nepotrebnog mešanja. Mi smatramo da je takav put najrealniji i najprirodniji u organizaciji nacionalne odbrane pojedinih država i slobodnog razvitka onih nacija, koje danas ulažu ogromne napore, da zaštite nacionalni suverenitet. Taj put je i najefikasniji za borbu protiv agresije, za očuvanje mira, jer samo slobodni i nacionalno nezavisni narodi mogu biti pravi i istinski borci za mir i međunarodnu saradnju, samo slobodno udružene nacije mogu uništiti korene na kojima se zasnivaju i izrastaju snage agresije i rata.

Socijalistička Jugoslavija napravila je sporazum sa dvema državama koje se od nje razlikuju po društvenim sistemima. Takva saradnja ne smeta mišta čistoći jugoslovenskog socijalizma, niti kompromituje spoljnu politiku socijalističke Jugoslavije, nego, naprotiv, ideju socijalizma i nacionalne slobode za približavanje milionima ljudi čitave zemljine kugle, koji teže miru i pravednim odnosima među ljudima i nacijama. Jugoslavija se u konkretnom slučaju organizovala u okviru jedne koalicije, da bi efikasnije branila svoju nacionalnu i socijalističku nezavisnost i delovala u pravcu mira u koga su uperene nade i delatnost radnih ljudi sveta. Nema plemenitijeg dela danas u savremenom svetu za pojedinca i naciju od aktivne borbe za mir. Od dana stvaranja nove Jugoslavije borba za mir i ravnopravnost među narodima u njihovoj saradnji, borba protiv agresije i potpaljivača rata, bila je osnovna poluga na kojima je socijalistička Jugoslavija gradila i gradi svoju spoljnu politiku.

Trojni sporazum nije ograničenog niti privremenog karaktera baš zbog ciljeva koji su u njemu istaknuti, niti on zatvara vrata drugim državama da mu pristupe ako žele da se bore za ciljeve u njemu naglašene, na bazi pune državne i nacionalne ravnopravnosti.

U vreme pregovora i zaključenja samog Ugovora pa čak i danas u izvesnim italijanskim krugovima, a da ne govorim o delu italijanske štampe, preduzimane su razne intrige protiv zaključenja pakta, omalovažavan je, osporavala mu se vrednost, jednom reči išlo se za tim da se minimiraju naponi tri zemlje za održanje mira u ovom najosetljivijem delu Evrope. Pravile su se i kombinacije da se na račun neosporivih prava Jugoslavije na njene nacionalne teritorije uslovljava pristupanje paktu. Mene lično ne čudi takva perfidna igra neizlečivih smutljivaca i njihove balkanske intrige, jer one su zakonito naslede predratne imperijalističke politike fašističke Italije. Samo me čudi ta činjenica, što odgovorni italijanski političari ne osuđuju takve ispade, jer je sporazum balkanskih država i u interesu Italije. Tim pre što se te države nalaze u prvoj liniji danas preteće opasnosti, sovjetske agresije. Pored toga, on ima i daleko širi strategijski i politički značaj — za celo područje sredozemnog bazena, gde je mir i konsolidacija odnosa takode od bitnog značaja i za Italiju. U svetlu tih činjenica morali bi da deluju i da uprave svoje napore odgovorni italijanski političari.

Jugoslaviju je optuživao veliki deo italijanske štampe da je uputila jednu oklopnu diviziju u pravcu Albanije, da su delovi jugoslovenske vojske upali na albansku teritoriju, da Jugoslavija ubacuje špijune i diverzante i da podupire gerilsku borbu u Albaniji, u sklopu jednog opsežnijeg plana rasparčavanja albanske teritorije, to jest njenog deljenja sa drugim državama. Mi smo takve priјave intrige, zlonamerno sračunate vesti, demantovali preko naše štampe i odgovornih rukovodilaca, ali smatram za potrebno da i pred Parlamentom treba osuditi te

intrige i okvalifikovati ih kao dela zaslepljenih ljudi, razrivača mira i slabljenja kolektivne bezbednosti uopšte.

Jugoslovenski narodi i jugoslovenska Vlada, mislim ova Vlada i ovi ljudi, učinili su sve u prošlosti, da albanski narod dođe do pune nacionalne nezavisnosti, da se oslobodi raznih imperijalista i osvajača. I danas narodi Jugoslavije i rukovodeći ljudi ove zemlje iskreno žele slobodu i nacionalnu nezavisnost albanskom narodu. Mi smo uvek bili protivni principima i praksi, a to nije ni u duhu naše socijalističke ideologije, da se sloboda jednom narodu donosi spolja, putem bajoneta. To je politika imperijalista, to su reči i parole kojima se prikrivaju osvajački pohodi agresora, to su reči kojima prikrivaju svoju ratnu i osvajačku politiku sovjetski imperijalisti; to su u konkretnom slučaju i reči iz kojih se kriju dela izvesnih italijanskih krugova, koji teže za dominacijom nad Balkanom.

Mi smo duboko uvereni da albanski narod ima sopstvenih snaga da se sam oslobodi nametnutog režima, bez pomoći i saveta raznih emigrantskih advokata, patentiranih agenata raznih inostranih reakcionarnih krugova i stvarnih neprijatelja albanske nacionalne nezavisnosti, i da u zajednici i saradnji sa balkanskim narodima na ravnopravnoj osnovi obezbeđuje nacionalnu nezavisnost i svoju socijalističku budućnost.

Saradnja socijalističke Jugoslavije sa Grčkom i Turskom otvara perspektive albanskom narodu, da se izvuče iz nacionalne i političke bede u koju su ga bacili sovjetski upravljači i da nađe put svog samostalnog i mirnog socijalističkog razvika.

Po mom dubokom uverenju, ugovor između Jugoslavije, Grčke i Turske predstavlja istorisku prekretnicu u odnosima između ove tri države i uopšte u politici Balkana. Dosad su Balkan i balkanske države bile meta i plen stranih imperijalističkih država, koje su ih gurale u međusobna obračunavanja. Mislim, da je težnja balkanskih naroda da žive u miru, da odlučno prekinu sa svojim teškim iskustvima međusobnog obračunavanja, našla svoj puni izraz u ovom sporazumu i u tome leži njegova potencijalna i realna snaga i na njemu se mogu dalje razvijati težnje balkanskih naroda, da produbljuju svoje prijateljstvo i da razviju široku saradnju na svim poljima političke i ekonomske delatnosti. Stvorene su široke mogućnosti da se od Balkana, ognjišta ratnih zapleta u minulim decenijama, napravi citadela mira, korisna ne samo za potpisnice ovoga Ugovora, nego i za čitavo čovečanstvo koje se u ovoj napregnutoj međunarodnoj situaciji, ispunjenoj varnicama rata u raznim delovima sveta, bori za mir.

Mi smo imali i ranije balkanski pakt između Grčke, Rumunije, Turske i Jugoslavije iz godine 1934. I u tom paktu bilo je predviđeno da se očuva mir na Balkanu i da se obezbedi teritorijalni poredak i uzajamna bezbednost balkanskih granica pojedinih država. Ali, kad je jedna od država potpisnica pomenutog pakta postala objekat agresije i napada

jedne imperijalističke sile, onda su pojedine vlade potpisnice otkazale podršku napadnutoj državi izvlačeći se drugim tumačenjima. Danas je sasvim druga situacija, ne samo u odnosima među narodima Balkana i u svetu uopšte, nego i u rešenosti vlada da preduzmu sve mere protiv svakog akta inostrane agresije koji bi ugrožavao slobodu i nezavisnost ma koje potpisnice.

Sporazum između Jugoslavije, Grčke i Turske, jugoslovenski narodi su toplo pozdravili kao veliki uspehi jugoslovenske vlade i države u njenoj međunarodnoj politici, jer su se time proširile realne snage i stvorile povoljnije mogućnosti za dalje obezbeđenje nacionalne nezavisnosti Jugoslavije i njene socijalističke izgradnje. Ovaj sporazum nije neki slučajni akt u politici jugoslovenske države. Naprotiv, on je logična posledica celokupne aktivnosti jugoslovenske vlade na međunarodnoj političkoj areni, za mir i međunarodnu saradnju. Zbog takve politike i takve aktivnosti i zbog toga što se njena politika podudara sa željama, zahtevima i interesima miliona ljudi na svim kontinentima sveta, Jugoslavija uživa ogroman međunarodni ugled. I u tome leži i snaga i budućnost naše politike i socijalističke države.

Nastojalo se da se Jugoslavija izoluje u međunarodnim odnosima. Pokušaj izolacije od strane sovjetskog bloka doživeo je katastrofalni debakl, a nastojanja izvesnih zapadnih reakcionarnih krugova, gde je Vatikan igrao vodeću ulogu, doživeli su sjajan poraz. Danas Jugoslavija u međunarodnom svetu uživa neprikosnoveni ugled zemlje koja se bori za mir.

Poseta Predsednika Tita Velikoj Britaniji jeste najvidnija manifestacija moralno-političkog prestiža i krupne međunarodne uloge koju Jugoslavija igra u savremenom svetu. Čitav britanski narod, sva ozbiljna svetska štampa, sa velikim interesovanjem i napregnutošću pratila je posetu drugu Tita i ocenila je kao jedan od najvećih poslednjih političkih događaja. Ta poseta ne samo što je otkrila ugled Jugoslavije koji ona uživa u svetu, nego je razbila u param-parčad sve one težnje i zakulisne manevre reakcionarnih krugova Vatikana, raznih emigrantskih organizacija i ljudi koji stoje iza takvih mračnih i kontrarevolucionarnih organizacija.

Pridajući veliki značaj sporazumu između Jugoslavije, Grčke i Turske, za bezbednost Jugoslavije i njenog socijalizma i ocenjujući ga kao trijumf, kao jasnu pobedu nam svim onim opskurnim pokušajima i ciljevima koji su išli ka izolaciji Jugoslavije, glasaču za ratifikaciju ovog Ugovora i boriti se za njegovo puno dejstvo. (Aplauz).

Predsedavajući: Ima reč drug Otmar Kreačić. (Aplauz).

Otmar Kreačić (NR Hrvatska): Savezno izvršno vijeće dostavljajući Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske na ratifikaciju Narodnoj skupštini, postavlja u svojoj suštini i biti na potvrdu narodnim

pretstavnicima ono što je naš narod ne samo već potvrdio, izražavajući to svojim neprikrivenim odobravanjem, već što je sam narod želio i tražio. Ja sa svoje strane, a i kao predstavnik Armije, mogu da kažem pred oba doma Narodne skupštine da naša Narodna armija jednodušno i bez izuzetka pozdravlja ovaj sporazum. I ne samo to. Ona pozdravlja sve ono dobro i plodonosno što će iz ovog Ugovora kao nužna konzekvenca uslijediti. A ne samo i to, već će Jugoslovenska narodna armija, odnosno njeni odgovorni faktori, sa puno odgovornosti za sudbinu mira u ovom dijelu Evrope i za jačanje odbranbenog potencijala ovog područja i svake zemlje ugovornice ponaosob, učiniti da član 2 i član 3 Ugovora o prijateljstvu i saradnji kroz i preko konkretnih fakata i djela cementira sporazum.

Radi se konkretno o jednodušnoj saglasnosti naše tri zemlje da ulože zajedničke napore radi očuvanja mira i bezbjednosti, da zajednički nastave razmatranje problema bezbjednosti, slobode i nezavisnosti, da zajednički razmotre zajedničke mjere odbrane od moguće agresije, da generalštabovi i odgovorni vojni faktori naše tri zemlje nastave već započetu plodnu saradnju i koordinaciju i da rezultati na polju odbranbene i vojne saradnje u budućnosti doprinesu novom i još višem kvalitetu saradnje i prijateljstva između Grčke, Turske i Jugoslavije.

Ugovor o prijateljstvu i saradnji ima već danas istoriski značaj, ne samo za našu zemlju i zemlje ugovornice, već i za cijelo ovo područje Evrope, pa i za opšte probleme mira i saradnje među narodima u svijetu. Mnogi su elementi u Ugovoru koji ga čine toliko značajnim da prevazilazi dosadašnje slične ugovore u ovom dijelu Evrope i da prelazi granice naše tri zemlje — bezrezervna jednodušnost, istovjetnost najvitalnijih interesa, apsolutna podrška sva tri naroda, jasno izraženi principi suverenosti i nezavisnosti svake zemlje, na čvrstom djelu a ne riječima pokazana i dokazana mogućnost najprijateljskije saradnje zemalja sa raznim društvenim uređenjima itd. — o čemu je drug potpredsjednik Kardelj u svom ekspozou opširno govorio.

Ja bih želio u svojoj diskusiji da zadržim pažnju drugova poslanika na onom dijelu Ugovora koji tretira pitanje koordinacije naših odbranbenih napora, da budem jasniji, na istoriji i perspektivi vojne saradnje između grčkih, turskih i jugoslovenskih odbranbenih snaga.

Potrebno je da u prvom redu naglasim da je naš Vrhovni komandant i Predsjednik Republike drug Tito, zalažući se konzekventno za kolektivnu bezbjednost, za poduzimanje mjera protiv novih agresija, sagledavajući na temelju objektivne i međunarodne opće situacije, opasnost moguće agresije, jasno sagledao i mogućnost mira u ovom dijelu Evrope, mogućnosti jedne snažne odbranbene zajednice dovoljno efikasne da se punim uspjehom odupre agresiji. U tom smislu, a u cilju jačanja mira u ovom dijelu Evrope, drug Tito nam je dao i osnovne intencije i perspektive vojne saradnje između naše tri zemlje.

Shodno ovako jasnim koncepcijama i miroljubivoj spoljnoj politici, a zasnovanim na čvrstom i monolitnom jedinstvu naroda, na njegovoj jednodušnosti da čuva svoj miran razvitak, da svim sredstvima brani slobodu i nezavisnost svoje zemlje, odgovorni vojni faktori naših oružanih snaga preduzeli su i konkretne mjere. Od 15 do 24 septembra prošle godine vojna delegacija Jugoslovenske narodne armije bila je u prijateljskoj posjeti oružanim snagama Grčke, a od 24 do 29 septembra u posjeti turskoj armiji.

Iza toga uslijedila je posjeta grčke vojne delegacije na čelu sa generalom Joaunom našoj Armiji, a uskoro zatim i delegacije prijateljske turske armije na čelu sa generalom Tunabojuom. Ove uzajamne i prve posjete urodile su i prvim plodovima. Bilo je jasno da su osnovni i vitalni interesi naših triju armija identični. Iza toga, u decembru prošle godine, uslijedili su i službeni razgovori u Atini, a februara ove godine i tripartitni vojni razgovori u Ankari na kojima su ne samo razmijenjena mišljenja već je i postignuta saglasnost i jedinstvo gledišta o osnovnim pitanjima čiji se rezultati dobrim dijelom odražavaju i u samom tekstu Ugovora, koji se upravo ovog momenta nalazi pred ratifikacijom.

Dosadašnji razgovori na planu vojne saradnje pokazali su jednodušno gledanje najodgovornijih vojnih faktora na probleme zajedničkih odbranbenih mjera. To je i razumljivo, jer agresija usmjerena protiv jedne od naše tri zemlje ugrožava slobodu i nezavisnost druge dvije i ona znači agresiju protiv sve tri zemlje, isto kao što mir i sloboda jedne znači mir i slobodu druge dvije, isto kao što agresija protiv bilo koje zemlje u Evropi prijetnja je miru i ugrožava sve zemlje Evrope.

Vojne odbranbene snage i vojni odbranbeni naponi naše tri miroljubive zemlje to najrealnije doprinosi svjetskom miru. Šezdeset — sedamdeset divizija ili koliko ih već bude — poznatog borbenog kvaliteta, spremnih da brane mir — to je doprinos čovječanstvu koje je u toku zadnjih pet decenija dva puta teško i krvavo stradalo. Taj doprinos daju danas naše male tri zemlje i njeni narodi. Samo onima koji stvarno ne žele mir, koji nemaju poštene namjere, samo su njima ovaj sporazum i ova saradnja trn u oku.

Vojna saradnja između oružanih snaga Turske, Grčke i Jugoslavije uslovljena je razvojem događaja u svijetu i na ovom toliko napaćenom prostoru na kome se nalaze naše tri zemlje, uslovljena je, da budem sasvim konkretan, objektivnim i postojećim faktima neizmijenjenog pri-liska i opasnosti od agresije.

A objektivni fakti koji nisu dozvoljavali ranije, a ne dozvoljavaju ni danas ni jednoj od naše tri zemlje, da zatvore oči pred stvarnošću nisu beznačajni. Dozvolite mi da evociram samo neke od njih i bez obzira što su dobro poznati. Mađarska, koja po mirovnom ugovoru može i smije da ima svega 70.000 ljudi u oružanim snagama i koja je 1948 imala svega 64.000 ljudi pod oružjem danas ima preko 250.000

ljudi. Rumunija koja po mirovnom ugovoru može i smije da ima svega 135.000 ljudi u oružanim snagama i koja je 1948 imala 160.000 danas ima preko 450.000 ljudi. Bugarska koja prema mirovnom ugovoru može i smije da ima svega 65.000 ljudi i koja se do 1948 godine koliko toliko pridržavala mirovnog ugovora danas ima 250.000 ljudi pod oružjem. Uključujući Albaniju ove četiri zemlje danas imaju pod oružjem milion ljudi, ne računajući ruske trupe.

Pred ovakovom situacijom, ne govoreći o drugim objektivnim činjenicama, — kao što su permanentne oružane provokacije na granicama naše zemlje, najgrublje i u historiji međunarodnih odnosa nečuvene diskriminacije itd. narodi naših zemalja nisu htjeli zatvoriti oči. Oni su, stvarajući ovaj instrumenat koji se nalazi pred našom odlukom, otpočeli da kuju moćno zajedničko oružje za odbranu svoje slobode, nezavisnosti i mirnog razvitka.

Nema nikakove sumnje da je opća situacija u svijetu i postojeće konkretne činjenice neminoljubive politike Sovjetskog Saveza i njegovih satelita i u ovom dijelu Evrope uslovio i današnji razvoj događaja na Balkanu. Međutim, to samo po sebi ne bi u takvoj mjeri moglo uticati da ne postoje još neki elementi bez kojih je nemoguće govoriti o prisnoj prijateljskoj saradnji među dvije ili više zemalja. Čvrsto i iskreno prijateljstvo uslovljeno je postojećom iskrenošću, poštovanjem ravnopravnosti i međusobnim poštovanjem uopće. Na takvim osnovama gradile su naše tri zemlje ovaj sporazum i zato je i u toliko značajniji.

Ponavljajući još jednom apsolutno i jednodušno prihvatanje sporazuma od strane svih pripadnika Jugoslovenske narodne armije izjavljujem da ću glasati za ratifikaciju, uvjeren da će buduća naša vojna saradnja dobiti ovim sporazumom novi potstrek i da će dovesti do takovih rezultata na području vojne i odbranbene saradnje koja će od ovog područja Evrope stvoriti bedem mira i neprobojnu branu agresiji. (Aplauz).

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik drug Ivan Karaivanov.

Ivan Karaivanov (Izborni srez dimitrovgradski, NR Srbija): Ugovor koji je potpisan u Ankari predstavlja novu stranicu u istoriji diplomatskih odnosa između Grčke, Turske i Jugoslavije. Do tog sporazuma došlo je ne putem zakulisnih diplomatskih pregovora, već novim putem — otvorenim kulturnim i političkim zbliženjem, uzajamnim posetama parlamentarnih grupa, uzajamnim posetama vojnih predstavnika, razvijanjem ekonomskih odnosa i, najзад, potpisivanjem Ugovora o prijateljstvu i saradnji. Ovaj je Ugovor odraz već stvorenog prijateljstva, uzajamnog razumevanja naroda tih zemalja. Desilo se, kao što je govorio drug Tito, da je potpisivanje Ugovora zaista bilo samo formalna stvar. Do Ugovora je došlo tako lako, jer je pretnja agresije najveća na ovom sektoru i, uglavnom, zbog toga što su tri zemlje pristupile

potpuno iskreno i ozbiljno stvaranju prijateljskih uzajamnih odnosa. Tako je stvoren čvrst front mira na Balkanu. Njega su pozdravili svi napredni narodi sveta, jer obezbeđuje mir na Balkanu i predstavlja veliki doprinos održanju mira u svetu.

Hteo bih da ovde podvučem naročiti značaj ovog sporazuma u jednom pogledu — naime da je on zaključen između socijalističke Jugoslavije i kapitalističke Grčke i Turske. I baš ova činjenica ima veliki značaj. Ona pokazuje da između jedne zaista socijalističke zemlje i kapitalističkih država mogu da se stvore stvarni prijateljski odnosi, mogu da se ostvare mirni, ravnopravni ekonomski i kulturni odnosi. I ne samo što mogu da se ostvare, već i moraju da se ostvare. Jer je mir u svetu u sadašnjoj etapi apsolutno neophodan celom čovečanstvu.

Jugoslavija je stvarno za mir i ona se bori aktivno da se mir sačuva. Ona se bori za mir ne samo zbog toga što joj je potreban za izgradnju zemlje i za stvaranje novog društvenog poretka. On joj je potreban, jer je uverena da nema drugog puta za ostvarivanje boljeg života nego put mirnog razvitka. Ona je uverena da je mirni razvitak posle osvajanja vlasti od strane naroda, apsolutno neophodan. Istorija je već pokazala da se socijalistički poredak u celom svetu ne može ostvariti socijalističkom revolucijom odmah. Neravnomerni razvitak proizvodnih snaga u kapitalističkom društvu to ne dopušta. Kao što kapitalizam postoji sada pored feudalizma i socijalizma, tako i socijalističke države će postojati uporedo sa kapitalističkim. Pobeda će, na kraju krajeva, biti na strani onog poretka koji će rešiti brže i bolje problem proizvodnje i raspodele. To ne smeju zaboraviti ne samo socijalisti, već i kapitalisti, od najnaprednijih do najreakcionarnijih. U tome i jeste naročiti značaj zaključenog Ugovora. Brzo zaključenje ovog Ugovora pokazuje još i to da je svest o ovoj istini našla mesta u glavama progresivnih ljudi celog sveta.

Trojni pakt o prijateljstvu i saradnji naišao je na negativan prijem samo sa strane zlonamernih ljudi, kako je to rekao drug Tito. Bugarski informbiroovski rukovodioci i njihovi moskovski gospodari zaglamili su protiv tog pakta i nazvali su ga paktom rata. Oni vide u tom paktu samo pretnju rata. Nevaljanci iz informbiroovskog carstva smatraju da se ceo svet sastoji samo iz nevaljalaca.

Sam Červenkov naziva Ugovor o prijateljstvu i saradnji koji su zaključile tri zemlje agresivnim ugovorom. On objašnjava svojim uplašanim pomoćnicima da se ne boji, iako ne potcenjuje tobožnje snage agresije, jer je Bugarska veran i predan saveznik Sovjetskog Saveza. On se ne boji, ali je ipak neverovatno pojačao svoju antijugoslovensku kampanju. U toku poslednja tri meseca — od novembra prošle do februara ove godine — kada je iskovan front mira na Balkanu, na jugoslovenskoj granici bio je sa bugarske strane po jedan incident svakog drugog dana. A to je zbog toga što se Červenkov ne boji. A u danima kada je došla Staljinova smrt, na granici na teritoriji Dimitrogradskog

sreza jedne noći su obasipali okolna gola brda svetlošću iz reflektora, a na granici na teritoriji Bosiljgradskog sreza bilo je crnih zastava i pojačane straže. Ali to nije sve. Baš tih dana održan je peti kongres bugarsko-sovjetskih društava, koji je bio obeležen antijugoslovenskom demonstracijom. Sluge Červenkova hvalisale su se pred gostima iz Moskve da su u toku 1951 i 1952 godine sprovodili nedelje bugarsko-sovjetskog prijateljstva u srezovima duž jugoslovensko-bugarske granice i da su tom prilikom širili šovinizam i nacionalnu mržnju protiv jugoslovenskih naroda. I zapravo pod bukom te kampanje slali su špijune na našu teritoriju da vaskrsnu delo Ferdinanda Koburškog i njegovog sina Borisa — da seju mržnju među balkanske narode, da ih razdvajaju i da tako lakše padnu u kandže staljinskog hegemonizma.

Trojni pakt je izazvao paniku među bugarskim informbiroovskim rukovodiocima. Oni su se uplašili autoriteta koji ima sada u Bugarskoj ugovor zaključen između Jugoslavije, Grčke i Turske. Oni su obuzeti panikom i našli su izlaza iz te situacije u tome da promene krivični zakon o političkim beguncima. Pošto se boje da će bugarski narod početi da beži masovno u susedne zemlje, koje su zaključile pomenuti Ugovor, oni su uneli varvarske izmene u ovaj zakon. Oni će sada kazniti najstrože ne samo begunce, već i njihovu blisku rodbinu i poznanike. Ali, razume se, ni to im neće pomoći. Bugarski narod zna da ovaj pakt ne samo što nije opasan za njega, već predstavlja svojevrsan doprinos njegovom oslobođenju. U Bugarskoj svi znaju da su vrata ovog Ugovora otvorena i za bugarski narod. I zbog toga oni gledaju na taj Ugovor kao na doprinos njihovom oslobođenju, kao na politički čin koji uliva smelosti njihovoj borbi protiv bugarskih informbiroovaca. Balkanski sporazum o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći odrigrade znatnu ulogu u mobilizaciji bugarskih nezadovoljnih masa za borbu protiv sovjetskih i bugarskih hegemonista. I baš taj uticaj Ugovora izazvao je bes kod Červenkova i njegovih pomagača.

Ali nemoćni bes nikome nije pomogao, pa neće pomoći ni bugarskim ni drugim neprijateljima slobode i nezavisnosti balkanskih naroda. Čvrsto ujedinjeni, računajući na pomoć čitavog progresivnog čovečanstva, oni će se s uspehom boriti protiv rata i agresije, za mir među narodima u celom svetu.

U ime bugarske manjine u Jugoslaviji, u ime bugarskog naroda koji vodi borbu protiv Červenkova i njegovih agenata, ja pozdravljam ovaj Ugovor i izjavljujem da ću glasati za njegovu ratifikaciju i da ću raditi savesno na njegovom ostvarivanju. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Božidar Maslarić. (Aplauz).

Božidar Maslarić (NR Hrvatska): Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske, koji je potpisan u Ankari 28 februara ove godine,

osnovan je na veri u načela izražena u Povelji Ujedinjenih nacija, na želji da žive u miru sa svim narodima, da doprinesu održavanju međunarodnog mira, da konsoliduju odnose prijateljstva koji postoje među njima, da brane slobodu i nezavisnost svojih naroda, kao i svoj teritorijalni integritet protiv svake spoljne sile. Takvom ugovoru, osnovanom na ovim principima, ne može se protiviti ni jedan progresivan čovek u svetu.

Sva napredna štampa, mnogi javni i politički radnici, ocenili su ovaj Ugovor kao ogroman prilog za održanje mira, ne samo u ovom delu Evrope, već i u celom svetu. I danas u periodu hladnog rata i međunarodne zategnutosti, u periodu kad u svetu izbijaju varnice koje mogu da rasplamsaju novi, treći svetski rat, u vreme kad su mnogi narodi umorni, siti i presiti užasa prošlih ratova, ne može biti danas većeg i plemenitijeg pothvata od ovog za kojim teži ogromna većina čovečanstva, pothvata za očuvanje i održanje mira u svetu.

Misao o prijateljstvu i saradnji među balkanskim narodima nije nova. Potsetimo se da je još 1910 godine Konferencija balkanskih socijalističkih partija, održana u Beogradu, istakla tu misao i ukazala na njenu potrebu. Izražavajući tu misao socijalističke partije okvalifikovale su se time kao najprogresivnije snage na Balkanu, jer su one najbolje izražavale volju i potrebe balkanskih naroda. Dokaz da je to bila stvarna potreba balkanskih naroda onda, pa i danas, leži u činjenici da je ovaj Ugovor o prijateljstvu i saradnji potpisan u rekordno kratkom vremenu.

Činjenica je da ovaj Ugovor ne obuhvata danas sve balkanske države. Zato nisu krive države potpisnice, već krivica leži na dosadašnjim upravljačima Rumunije, Bugarske i Albanije. Ali ovaj Ugovor vodi računa o željama i potrebama balkanskih naroda, pa je predvideo u jednom svom članu da i druge države mogu pristupiti ovom Ugovoru pod istim uslovima i sa istim pravima kao tri države potpisnice.

Takav stav daje ovom Ugovoru moćne pozicije u odbrani mira u ovom delu Evrope, jer on daje porobljenim narodima u Rumuniji, Bugarskoj i Albaniji moralnu podršku u njihovim opravdanim željama i potrebama. Narodi Jugoslavije smatraju narod u Rumuniji, Bugarskoj i Albaniji svojim saveznikom i bez formalno potpisanog ugovora, jer oni s tim narodima nemaju nikakvih spornih pitanja. Naprotiv, njih vežu mnoga goruća aktuelna politička pitanja, kao što su pitanje održavanja mira, odbrane od agresije, slobode i nezavisnosti njihovih zemalja. Neće pomoći sovjetskim gubernatorima u Bukureštu, Sofiji i Tirani lažni epiteti koje oni pokušavaju dati Ugovoru o prijateljstvu i saradnji između tri države, potpisanom u Ankari, jer su balkanski narodi dovoljno svesni svojih današnjih potreba i želja, i toliko su politički porasli da mogu razlikovati prijatelja od neprijatelja, dobro od zla. Smešno je nazivati ovaj Ugovor agresivnim, jer je on isključivo odbranbenog karaktera. Tako isto smešno je nazivati prijateljstvo između Beograda, Atine i Ankare nekom osovnom, i to agresivnom osovinom, jer tu nema

ni trunka agresije koja bi bila uperena protiv interesa ma kojeg bilo naroda. Zato će narodi porobljene Rumunije, Bugarske i Albanije tačno znati da se ti lažni epiteti odnose upravo na akta koja čine sovjetski gubernatori u njihovim zemljama.

Svi naši akti nose pečat miroljubive i prijateljske saradnje među narodima. Nedavna poseta druga Tita Engleskoj nije imala druge ciljeve sem onih koji su istaknuti u uvodu ovog Ugovora o prijateljstvu i saradnji između naše zemlje, Kraljevine Grčke i Republike Turske.

Ugovorom o prijateljstvu i saradnji između tri države potpisnice, pojačali su se i raširili kod naroda tih zemalja osećaji sigurnosti za svoju budućnost, za svoj mirni i konstruktivni rad na izgradnji svojih zemalja. Narodi Jugoslavije još će s većom verom, još s većim oduševljenjem pristupiti izgradnji socijalizma u našoj zemlji, jer im ovaj Ugovor govori da su šanse agresije na našu slobodu i nezavisnost sada znatno slabije.

Taj momenat iskoristiće naši narodi u radovima na dovršenju naših ključnih objekata. Zato naši narodi pozdravljaju ovaj Ugovor, jer im on konkretno pomaže u njihovom radu za bolji i srećniji život svih nas.

Posle potpisivanja Ugovora nastaje još intenzivnija saradnja i razmena na ekonomskom, kulturnom i vojničkom polju između zemalja potpisnica. Svi će narodi tih zemalja osetiti materijalne blagodeti od ovog Ugovora. Zato mi moramo da iskoristimo taj slučaj za njegovu popularizaciju. Mi moramo naročito naglašavati da je to, kako je u samom Ugovoru napisano, ugovor o prijateljstvu i saradnji, a ne ugovor o prijateljskoj saradnji, kako to neki misle u našoj štampi. Ugovor o prijateljstvu i saradnji i ugovor o prijateljskoj saradnji — to su dve različite stvari. Nazivati ovaj Ugovor ugovorom o prijateljskoj saradnji, a ne nazivati ga njegovim pravim imenom, znači sužavati njegov smisao i potcenjivati nasušnu potrebu zainteresovanih naroda.

Iz svega rečenog proizlazi samo jedan zaključak, da ovaj Ugovor odgovara željama i potrebama miroljubivih naroda, jer on svojim postavkama i zaključcima učvršćuje mir, produbljuje saradnju među narodima i omogućuje progres u svetu. Iz tih razloga ja ću glasati za njegovu ratifikaciju. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Joza Milivojević.

Joza Milivojević (NR Hrvatska): Drugovi narodni zastupnici, u ovoj diskusiji ja ću se osvrnuti na članove 6, 7 i 8 ovog Ugovora, radi njihove osobite važnosti. Tu se daje (član 6) izraza rešenosti za suzdržavanjem od zaključenja onakovih saveza i učešća u onakovim akcijama koje bi bile ili uperene protiv jedne od ugovornih strana ili moge nanijeti štetu njihovim interesima. Daju se svečane izjave (član 7) svake strane ugovornice za sebe, da (citiram taj član iz Ugovora) »Nikakove međunarodne obaveze, koje su sad na snazi između njih i jedne ili više država nisu u protivurečnosti s odredbama ovog Ugovora«. Dalje, isto-

vremeno se obavezuju da ubuduće neće potpisivati nikakvu međunarodnu obavezu koja bi bila u suprotnosti s ovim Ugovorom.

Naročito je važan član 8 ovog Ugovora promatran u svijetlu svečanih izjava danih u pomenutom članu 7, te činjenice, da su Grčka i Turska članice Severnoatlantskog pakta i da se u članu 8 utvrđuje da ovaj Ugovor ne mijenja niti da bi se moglo tumačiti kao da on na ma koji način može mijenjati prava i obaveze koje za Grčku i Tursku protističu iz Severnoatlantskog pakta. Iz ova dva člana vidi se jasno da prava i obaveze za Grčku i Tursku iz Severnoatlantskog pakta nisu u protivurečnosti s odredbama ovog Ugovora. Za nas je to vrlo važno i to, s jedne strane, jer smo mi strana ugovornica ovog Ugovora, koja nije član Severnoatlantskog pakta, a s druge strane, jedna od članica Severnoatlantskog pakta jest Italija, zemlja u kojoj se u odnosu spram naše zemlje opet oživljavaju iz prošla dva svjetska rata poznate imperijalističke namjere, iako naša zemlja — jasno u granicama čuvanja svojih životnih nacionalnih interesa — pokazuje svu pripravnost za obostrano sporazumno rješenje i dobre susjedске odnose.

Jasno je, da takvo oživljavanje namjera spram naše zemlje nije u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija niti sa Severnoatlantskim paktom, a pogotovu ne sa životnom potrebom učvršćenja mira i sigurnosti za naše dvije zemlje u tom dijelu Evrope pred zajedničkom opasnošću koja prijeti nama obojima i sigurnosti Evrope uopće. Na sve to naša zemlja ne može biti nebudna — iz iskustva prošlosti. U evropskoj diplomaciji, ako uzmemo samo od zadnjih četrdeset godina naovamo, trgovina sa našim nacionalnim teritorijama, naročito hrvatskim (Istra, Kvarner, Dalmacija) i slovenačkim bila je na dnevnom redu u velikoj diplomatskoj igri, kao: Londonski pakt iz Prvog svjetskog rata, Osovinški pakt Rim—Berlin iz Drugog svjetskog rata, namjere politike fifti-fifti u Jalti itd. Planove osovinskog pakta, agresiju Hitler—Musolini naši narodi osujetili su u velikoj Narodnooslobodilačkoj borbi sa Partijom i Titom na čelu, a politiku Jalte političkom jednodušnošću naših naroda, koja je izražena, naročito 1945 godine, na izborima za Ustavotvornu skupštinu, davši drugu Titu i našoj Vladi toliku političku snagu da je onemogućena politika Jalte i da smo političke pustolove, dinastiju i njenu izbjegličku vladu, definitivno zbrisali sa političke pozornice u zemlji i vanjskom svijetu.

Informbiroovski napad 1948 godine na našu zemlju pokazao je istu kratkovidost diplomacije Moskve u ocjeni monolitnosti naše zemlje, jer se tamo u početku držalo da je dovoljan prestiž Staljinov da jednim udarcem obezglavi Jugoslaviju i sebi satelitski podredi našu zemlju. Kada to nije uspjelo, opasnost agresije od 1948 godine naovamo spram naše zemlje od strane SSSR-a i njenih satelita konstantno je u porastu i poostrova se naročito vojnim mjerama i incidentima na našim granicama. No, to sve nije uzdrimalo našu zemlju, nije obeshrabrilo naše narode, već, naprotiv, naša zemlja je dokazala pred licem cijelog svi-

jeta svojim herojskim otporom, da je ovaj podunavsko-balkanski teritorij, naša Federativna Narodna Republika Jugoslavija monolitna, da je ona toliko snažna i otporna da je postala i za međunarodne razmjere faktor za očuvanje mira, faktor odbrane u ovom dijelu svijeta, ali i to da je međunarodna diplomatska igra sa našim nacionalnim teritorijama za uvijek propala, — da joj je došao kraj.

O toj odlučnoj prekretnici u međunarodnoj svjetskoj diplomaciji i javnosti rjeđito govori, evo, i ovaj Ugovor, a tome svjedoči i put našeg Predsjednika Republike druga Tita u London i rezultati tog puta, kao i naše sve šire veze sa demokratskim, progresivnim snagama u svijetu, naš stalno rastući ugled u članstvu Ujedinjenih nacija itd.

Stoga ratifikacija ovog Ugovora u Narodnoj skupštini FNRJ, naša jednodušnost u ovom domu u pitanju te ratifikacije, biće daljni dokaz pred licem cijelog naprednog svijeta, svjetske javnosti, o činjenici monolitnosti naših naroda, naše zemlje, i o nepokolebljivoj riješenosti Federativne Narodne Republike Jugoslavije za očuvanje svoje nacionalne nezavisnosti i mira u ovom dijelu svijeta protiv svake agresije.

Stoga izjavljujem u svoje ime i u ime svojih birača da glasam za ratifikaciju ovog Ugovora. (Aplauz).

Predsjedavajući: Nema više prijavljenih govornika.

Prelazimo na glasanje.

Da bi se ratifikacija ovog značajnog Ugovora dostojno oformila, predlažem Skupštini da prihvati sledeći zakonski predlog (čita):

P R E D L O G

ZAKONA O RATIFIKACIJI UGOVORA O PRIJATELJSTVU I SARADNJI
IZMEĐU FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE,
KRALJEVINE GRČKE I REPUBLIKE TURSKJE

Čl. 1

Ratifikuje se Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske, koji je zaključen i potpisan 28 februara 1953 godine u Ankari, a koji glasi:

(Ovde dolazi tekst Ugovora koji vam je podeljen).

Čl. 2

Ovaj ugovor stupa na snagu danom izglasavanja u Narodnoj skupštini FNRJ.

Ko glasa za ovaj predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ima li ko protiv? (Nema). (Aplauz).

Objavljujem da je Narodna skupština FNRJ jednoglasno ratifikovala Ugovor o prijateljstvu i saradnji između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske. (Aplauz).

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: pretres Predloga odluke o odobrenju promene granice između Narodne Republike Hrvatske i Narodne Republike Bosne i Hercegovine.

Molim druga sekretara Skendera Kulenovića da pročita predlog odluke.

Sekretar Skender Kulenović (čita):

O D L U K A

O ODOBRENJU PROMENE GRANICE IZMEĐU NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE I NARODNE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Na osnovu člana 15. tačka 9 Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti i sporazumnog predloga Narodne skupštine Narodne Republike Bosne i Hercegovine i Sabora Narodne Republike Hrvatske, Narodna skupština FNRJ

odlučuje:

Odobrava se promena granica između Narodne Republike Bosne i Hercegovine i Narodne Republike Hrvatske koja proizilazi iz sledeće teritorijalne promene:

Mesta Kestenovac, Bosanski Štrpci i Seoce, koja se nalaze na području Sreza bihačkog, i mesta Drenovac i Lički Tiškovac, koja se nalaze na području Sreza bosanskograhovskog, izdvajaju se iz teritorije Narodne Republike Bosne i Hercegovine i pripajaju teritoriji Narodne Republike Hrvatske.

Pretsedavajući: Čuli ste predlog odluke. Traži li ko reč? (Ne javlja se niko). Prelazimo na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema).

Objavljujem da je Narodna skupština FNRJ usvojila Odluku o odobrenju promene granice između Narodne Republike Hrvatske i Narodne Republike Bosne i Hercegovine.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: potvrda Poslovnika Komisije za tumačenje zakona.

Pošto je Poslovnik umnožen i razdeljen, molim narodne poslanike koji imaju kakvu primedbu na ovaj Poslovnik da se jave za reč. Ima reč dr Maks Šnuderl.

Dr Maks Šnuderl: Drugovi i drugarice narodni poslanici, Komisija za tumačenje zakona podnela vam je Predlog svog poslovnika za rad. U poslovniku nema ničeg naročito novog. Komisija je formulisala svoju nadležnost na osnovu čl. 62 stav 2 Ustavnog zakona. Poslovnikom se određuje funkcionalni sastav Komisije, način na koji se donose zaključci i način stručne pomoći od strane pravnih i drugih stručnjaka. Molim Narodnu skupštinu da predloženi poslovnik odobri.

Pretsedavajući: Traži li još ko reč? (Ne javlja se niko). Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Objavljujem da je Narodna skupština potvrdila Poslovnik Komisije za tumačenje zakona.

Time je dnevni red zajedničke sednice iscrpen.

Ovu sednicu zaključujem, a u ime Predsednika Saveznog veća saopštavam da će se sednica Saveznog veća nastaviti odmah, a isto tako zakazujem za odmah i sednicu Veća naroda.

(Sednica je zaključena u 13,20 časova).

ВЕЋЕ НАРОДА

Двадесетдруга седница

(23 марта 1953)

Почетак у 13,30 часова.

Претседавао председник Јосип Видмар.

Претседник: Отварам двадесетдругу седницу Већа народа Народне скупштине ФНРЈ.

Записник ове седнице водиће секретар Скендер Куленовић.

Молим друга секретара да прочита записник XXI седнице.

Секретар Скендер Куленовић чита записник двадесетпрве седнице од 23 марта 1953 год.

Претседник: Има ли примедба на прочитани записник? (Нема). Према томе, записник ће се оверити.

Извештавам Веће да сам накнадно примио молбе народних посланика Боре Чаушева и Мила Боричића за одсуство са ових седница. Преплажем да се друговима одобри одсуство од два дана. Прима ли се овај предлог? (Прима).

Прелазимо на прву тачку усвојеног дневног реда: претрес Предлога закона о амнестији.

Молим известиоца Законодавног одбора Александра Шевића да прочита одборски извештај.

Извештач Законодавног одбора Александар Шевић (АП Војводина) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о амнестији. (Видети прилог).

Претседник: Отварам претрес о овом законском предлогу. Тражи ли ко реч? (Др Милош Московљевић: Молим за реч). Реч има народни посланик др Милош Московљевић.

Др Милош Московљевић (НР Србија): Ја ћу, другови, бити слободан да поднесем један амандман уз овај законски пројекат, а да бисте разумели моје побуде из којих подносим овај амандман, допустите ми да га образложим.

У мотивацији образложења Предлога закона о амнестији, које смо добили уз предлог закона, који, наравно, претставља мишљење наше владе, то јест Извршног већа, овај закон има велики политички карактер, као што га има свака амнестија. Јер, овде се каже: „С обзиром на измењене економске и политичке прилике у нашој земљи, нема разлога да ови осуђеници и даље остану на издржавању казне, нити има оправдања данас изводити пред суд лица која одговарају за ова кривична дела“.

Како рекох, амнестије се обично дају за крупне ствари, обично када се завршавају ратови, онда ратујуће стране, када закључе уговор о миру, обично уносе и једну клаузулу о давању амнестије свим грађанима дотичне државе који су се огрешили о њу. Ми у својој прошлости имамо такав случај. Турска је ратовала три пута у XVII и XVIII веку с Аустријом и наши људи су учествовали у великом броју против Турске која је била њихова држава, ма колико ненародна. Све оне који су учествовали обухватила је амнестија. Ми ову амнестију не доносимо у вези са неким ратом. Али, доносимо је у вези са данашњом политичком ситуацијом, можемо рећи, са крупним тековинама наше данашње политике оствареним последњих дана. Јер, амнестије се у свечаним приликама доносе. Таква свечана прилика, ја мислим као и све друге, јесте закључење овог Уговора о пријатељству и сарадњи између наше државе, Грчке и Турске, Затим, имамо пут Претседника наше Републике, друга маршала Тита који је извршен у правцу учвршћења мира у Европи, а у првом реду на нашем немирном Полуострву, и он је у Енглеској у својим разговорима успео да се споразуме по свим питањима у погледу сарадње на свим пољима, а нарочито у погледу одржања мира. Значи, после овога ми можемо мирније гледати у будућност, можемо се мирније посветити изградњи своје земље, јер нећемо онолико презати као што смо пре презали. Дакле, ако би се, како по појединим вестима изгледа, и са друге, источне стране, оне која прети агресијом, показали знаци помирења и мира, онда би утолико били повољнији услови за нашу изградњу. Али, ја сматрам да овај закон у неку руку треба да буде исто тако знак унутрашњег примирења, знак мира у земљи. Само, ја налазим да је овај закон непотпун.

Ја ћу бити слободан да замолим друга Кардеља, као потпретседника Извршног већа, да нам да извесне податке, уколико их он може дати, који ће, у вези са овим врло важним законом — ја истичем: врло важним — помоћи да схватимо замашност и његову важност, те ћу ја с тим у вези поставити извесна питања и замолити да ми се одговори. Јер, на основу тога моћи ће се проценити колика је кривица оних људи који су били кажњени, а сада се амнестирају овим законом, колико је била штетна по нашу социјалистичку изградњу и од коликих ће бити благотворних последица ако се њихова кривица преда забору. Али, како сам рекао, ја сматрам да је овај Закон о амнестији непотпун. Непотпун је чак и према онима који су обухваћени њиме, а непотпун је и зато што њим нису обухваћени сви политички кривци. (Светозар Вукмановић:

Биће још закона.) Ово је јасна ствар, тиче се политичких криваца. Јер, ако су ови људи осуђени по наведеним члановима угрожавали изградњу социјализма и претстављали знатну опасност за нашу друштвену заједницу, то значи да је њихова кривица била политичке природе. Ако је тако, онда ја мислим да је овај закон требало проширити и на друге политичке кривце, уколико су они у датом моменту могли претстављати опасност за нашу земљу, а данас више не претстављају.

Али, ја ћу прво говорити о закону, односно о његовом обиму онако како је предвиђен овим чланом.

У образложењу се каже ово: „С обзиром на ово стекли су се услови да се питање лица осуђених за кривична дела у вези са неизвршењем обавезних испорука пољопривредних производа реши путем потпуне амнестије“. (Др Леон Гершкович: То је исправљено.) Како исправљено, молим вас? Ја ћу онда да вас питам како се може Владино образложење закона мењати од стране Законодавног одбора? Није то његов посао. (Један глас: Предлагач је ту). То је *post festum*, а изгледа да је првобитна намера Влада била, да буде потпуна амнестија. А ви што причате да је исправљено, ја мислим да један чиновник не може исправљати оно што је Влада поднела Скупштини. (Др Леон Гершкович: Он је претставник Извршног већа.) Свеједно, он је само службеник. Ја бих упитао друга Кардеља, којим се побудама Влада руководила када је предлагала овај закон. Без обзира да ли је то избачено из образложења или није. Јер, зна се шта је амнестија. То уосталом излази из последњег става члана 1, који гласи: „Лицима која су била осуђена за наведена кривична дела укидају се правне последице осуде“. Које су биле те правне последице? Правне последице су: пресуда по којој дотични губи слободу, осуђује се да извесан број година буде затворен, губи политичка права и евентуално му се конфискује имовина.

Молим вас, у овом закону, без обзира на то што је друг Ранковић јавио директору „Танјуга“, да се не враћа конфискована имовина, овде се каже да се укидају све правне последице осуде. Па правна је последица и та осуда на конфискацију имовине, која се у осудама назива споредна казна! Мени се чини да ми амнестирамо за главну казну, а за споредну не амнестирамо. То, прво, није у складу са самим смислом амнестије, која је иначе врло значајна, а није у складу ни са политичким моментом због којег се даје ова амнестија, јер ја сматрам да би се тиме политички доста добило. Али, од непотпуне амнестије штетних последица биће и на привредном пољу. Ми добро знамо, а то и многи од вас знају, како стоје ствари са том имовином, да ли је наша заједница имала велику корист од ње, или ће бити већа корист ако се то имање врати њиховим бившим власницима, од којих су многи били врло добри пољопривредници. (Милован Ђилас: И шпекуланти!) Не кажем, било је и таквих. (Милован Ђилас: Чим су суђени.) Немојте се упуштати у уопштавања. Ја се не мислим упуштати у то. Можда ћу други пут понети са собом документе и доказе, па ћу вам доказати и видећете да нису били увек шпекуланти.

Прво је друг др Бакарић као претседник Владе НР Хрватске указао на погрешну привредну политику на селу, а то значи да се грешило у спровођењу социјализма на селу. То може да се чита и у новинама. (*Милован Ђилас*: Они су осуђени због откупа, а не због социјализма. Свака држава примењује откуп у ненормалним економским приликама.) Ово је било у вези спровођења социјализма на селу и стварања сељачких радних задруга. (*Један глас*: Није!)

Ја нећу да дужим и стварам злу крв, али истичем да, изгледа, само због исхране становништва. Ово је чисто политичко питање и кривица је чисто политичког карактера, иначе би била обична саботажа, обичан претступ, а ово је дело чисто политичко, јер се косило са нашом тадашњом политиком, и сада се увиђа да та политика није била добра зато што су се прилике промениле. Јер, када је укинут обавезан откуп, ја се сећам да је говорено са званичне стране да ће то допринети већој заинтересованости произвођача, што значи, увидело се да се не може повећати производња. А ви врло добро знате да је наша пољопривредна производња и те како опала и да се чак обрадиво земљиште много умањило. Немојте рећи да нема радне снаге, него да су биле погрешке. Ја мислим да ми кад хоћемо сада у миру, сигурнијем него досад, да изграђујемо социјализам, онда треба указати на све погрешке које су вршене, мада се више не врше у толикој мери.

Ја сматрам за своју дужност да укажем на погрешке или, како ја сматрам, да то изнесем у најбољој намери. Ја немам обичај да хвалим. Јер, свако дело само себе хвали. Али је корисно указати на извесне ствари, на какве се данас и у јавности указује, на погрешан рад на терену. И, то нарочито служи свима нама као поука да те ствари више не радимо. У том смислу ја говорим.

Да бисмо знали да проценимо ту штету, како рече друг Ђилас, од спекуланата, који су хтели да учине или су учинили нашој држави, било би добро да смо добили неке податке. (*Јован Ђетковић*: Хоћеш ли још одужити. Изјасни се да ли говориш из убеђења или ту при крају свог живота и дугогодишње посланичке праксе хоћеш да допринесеш историји.) Ја немам никаквих политичких амбиција. Ја хоћу да изнесем своје мишљење и молим да ми се не упада у реч...

Претседник: Молим наставите.

Др Милош Московљевић (наставља): Ви се сећате да је друг Ранковић пре две године у својој знаменитој изјави признао да је 47% пресуда изречено било неправедно, било претерано. Многе од тих пресуда гичу се оваквих случајева. Али, ја се питам да ли је после тога извршена икаква ревизија тих пресуда, па онај који није крив да се ослободи, а ако је незаконито кажњен, онда би то требало исправити. Боље икад него никад.

Ова амнестија донекле поправља то што се грешило, али непотпуно. Зато ја говорим да тим људима преба вратити конфисковану имовину.

(Радивој Давидовић: Сви су шпекуланти). Нису сви. Ја их многе познајем из малена. Ви знате шта је све ту примењивано. Али, без обзира на то, ја само кажем да заједница није видела много користи од тога што им је одузета земља, јер ако су они кажњавани затвором, њихове многобројне породице могле су више и боље обрађивати земљу место што је често остајала запуштена, лоше обрађена, воћњаци исечени, шуме посечене, ограде упропаћене. Ви сами можете сазнати да је у многим случајевима тако било. Сада то треба испитати. Зато ја тражим податке. Било би корисно да смо добили потребне податке, прво, да ли је извршена иједна ревизија пресуда; друго, колико је, „жигара“ осуђено и на колико година по републикама; треће, колико је конфисковано имовине и коликом броју људи, како је поступљено са њом, колики је био приход те земље после конфискације, а колики кад су је обрађивали бивши власници. Онда бисмо тек могли видети да ли се боље или горе учинило што је имовина одузета.

Ја сматрам да би било у интересу народне привреде и да би било уопште корисније да се та конфискована имовина врати, али социјалистички: не да се врати шпекулантима, не да се врати кулацима, него да се врати људима за које се зна да су добри радници, да добро производе, да су способни и напредни људи. То би било корисније него ту земљу давати људима који је неће обрађивати или ће је рђаво обрађивати или који уопште не умеју обрађивати земљу. Требало би просудити у сваком посебном случају.

Прекујуче у Законодавном одбору један члан Одбора рекао је да је у Хрватској тако и урађено и да се тако и ради. Е, па, молим вас, ако се тако ради у Хрватској, зашто се то онда не би радило и у Републици Србији, и како се ради у другим републикама? (Др Милош Жанко: Ми не радимо у томе смислу како ви мислите.) Треба проценити у сваком случају, и ако је боље и корисније вратити људима; ако имају довољно радне снаге, који хоће да запну и могу да раде, треба им вратити.

И још нешто. Ако се тако ради у Хрватској а код нас се не ради, онда, видите, то је врло незгодна ствар. Људи савнају па кажу: „Како то, ми смо једна држава, по једном смо закону кажњени (ово је савезни закон), а сада се с нама неједнако поступа“. Према томе... (Гласне упалице. — Претседник звони.) Према томе, мој предлог амандмана гласи овако (чита):

Част ми је предложити да се унесе нови члан 7, који би гласио овако: „Законима република прописаће се поступак са конфискованом имовином лица обухваћених законом, уколико је та конфискација извршена као казна за кривично дело које се њиме амнестира“.

Значи оставља се републичким владама на који начин могу уредити да то буде за заједницу боље. Ето то је моја жеља. Да се не дешава да се у једној републици поступа на један начин, у другој на други и да се у неким не тера у крајност. (Милован Ђилас: Стрпите се.) То је што сам хтео рећи о ономе како је законом предвиђено. А сада хоћу још да кажем

да сматрам да је политички моменат, баш политички моменат ових последњих дана, зихтевао да се многи људи који су осуђени за политичке кривце исто тако амнестирају. Јер грехота је да малолетна деца која су осуђена зато што су ширила летке против Стаљина још и сада леже у затвору. Или да поменем оне политичке кривце који су заговарали наслон на западне силе. (Милован Ђилас: Драгољуба Јовановића.) Јесте, другови, узмимо баш њега, који је устајао против сувишног везивања за Совјетски Савез. Ви сте имали и других ствари... (Јован Ђетковић: Московљевићу, огради се да је то твоје лично гледиште да се не би умешао Марко Вујачић у име Земљорадничке странке, то погађа њу.) Зар ти ниси више члан те странке? Добро, да знам да то ниси више. (Један глас: Ти можеш постати вођа нове странке. — Други глас: Говори о томе како си ушао у ову нову странку.)

Претседник: Према Пословнику, ви сте, друже Московљевићу, поставили нека питања на која чланови Извршног већа не морају да одговоре, пошто према Пословнику, члан 86, имате право да подносите питања само на почетку седнице.

Др Милош Московљевић: Нису ово формална питања. Погрешно тумачите Пословник. Ја постављам питања у вези са дискусијом.

Претседник: То су питања а дискусија ће се кретати према Пословнику. Другови народни посланици, чули сте предложени амандман. Молим известиоца Законодавног одбора да се изјасни да ли прима предложени амандман.

Известилац: Другови народни посланици, ова ствар није данас изишла... (Гласан жагор).

Друг Претседник ми је дао реч да говорим, а ако не треба да говорим ја ћу лако сићи са говорнице.

Ово питање није данас први пут изишло пред нас. Овај амандман је друг Московљевић поднео у суботу као члан Законодавног одбора. Међутим, тамо су сви, осим њега, гласали против амандмана, из сасвим разумљивих разлога, јер је друг Московљевић почео да ствар проширује и на другу материју осим оне о којој се ради у овоме Предлогу закона о амнестији, тј. која се односи на лица која нису извршила обавезу откупа. Заправо, друг Московљевић је хтео да прошири ову ствар на општу амнестију, а овом приликом се о томе није мислило. Он је почео да оцењује целу ову ствар само са гледишта враћања земље, што значи да би требало извршити ревизију свих казни изречених у вези са откупом. Нашли смо да је то депласирано, да је када ситуација измењена и да нема смисла да га лица даље издржавају казну. Никако није констатовано да су казне биле неправедне онда када су изречене. Напротив, сви смо подвукли да су заслужили да буду кажњени, а данас, ако је ситуација таква и ако се тим лицима даље издржавање казне опрашта, то не значи да се тиме доказује да су пресуде биле неправедне.

Сада је друг Московљевић надовезао то са моментом да се у Хрватској врши ревизија пресуда и да је то неједнакост. То је погрешно. Погрешно је он тумачио речи друга Кризмана да се путем молби за помиловање, код ревизије вишег суда, дошло до тога да се и то поменуло, али је остало отворено питање ревизије примене закона у вези са конфискацијом земље путем Врховног суда итд. То нема никакве везе са обрадом земљишта, то је чак ударац на социјалистичко газдинство, јер би се оно морало одрећи своје стечене земље. И још нешто. Тиме бисмо вратили земљу неким кулацима, јер су то уствари кулаци, који би је даље радили. А о томе нема разговора.

Ја лично као известилац и у име Законодавног одбора, који је ствар претресао и овако констатовао, изјављујем да амандман не могу примити и предлажем да и Веће одбаца амандман друга Московљевића.

Претседник: Реч има потпретседник Савезног извршног већа друг Едвард Кардељ.

Потпретседник Савезног извршног већа Едвард Кардељ: Другови народни посланици, ја бих најпре репродуковао мисао коју нам је друг Косановић малопре рекао у својој узгреденој реплици у току излагања друга Московљевића. Друг Московљевић је данас изнео један амандман о амнестији којим је — према његовим речима — требало да се „почастити“, да се „прослави“ свечани тренутак ратификације тројног уговора као и пута друга Тита у Велику Британију. Међутим, сви ми знамо да је он то учинио на такав начин да је испало све друго само не почашћење тих догађаја. Уствари, друг Московљевић у овоме тренутку свечаног расположења дошао је са малим посебним политичким рачунчићем. Потурио је свој политички лончић у једном политичком моменту, који је стварно велики успех наших народа, зато да би изнео тенденције неких наших реакционарних елемената, који мисле да је сад време да се и за њих нешто учини. (*Др Милош Московљевић:* Није лепо тако импутирати.) Да је ствар таква доказује и чињеница да је друг Московљевић приликом постављања свога предлога морао водити рачуна о следећим моментима. Ако бисмо примили његов предлог сутра би сва звона разноразних реакционарних кругова у земљи и свету звонила да смо били присиљени на такву одлуку, тојест да је то везано за пут маршала Тита у иностранство, односно за потписивање тројног споразума. То је број један. (*Аплауз.*) (*Др Милош Московљевић:* То нема везе ни са Истоком ни са Западом.) Да ли то служи јачању тројног уговора и нашој сарадњи са другим пријатељским земљама или служи слабљењу те сарадње, њеном компромитовању и поткопавању? Свако зна да такви поступци само слабе ту сарадњу а не „почашћују“ је и не јачају.

Друг Московљевић поставља ову ствар као крупан наш унутрашњи проблем. Тиме хоће да каже да се код нас тобоже велика маса људи налази у затворима за политичке кривце. А уствари — ја сада немам приручи податке да би о томе могао конкретно да говорим — у нашим затво-

рима има врло мало таквих криваца о којима говори Московљевић. Ми смо у току ових последњих година постепено систематски пуштали те људе на слободу и то ћемо и убудуће чинити у складу са читавим развојем наше унутрашње ситуације, али без тога да ми тим људима, који су се од почетка супротстављали нашој борби за независност и социјализам дајемо сада некаква признања за саботажу наших народа коју су вршили. . . (Општи, буран аплауз).

Не може бити сумње, другови, да ми немамо никаквог разлога да било у ком погледу признајемо тако нешто, на што хоће да нас навуче друг Московљевић, на име, да смо у борби против тих реакционарних елемената у начелу грешили и да смо уствари сада дошли на оно што су они после рата говорили и радили и због чега они данас седе у затвору. Нису они говорили после рата само против Стаљина и не седе зато у затвору, него су дизали оружје против социјализма у нашој земљи и против уставног поретка, нападали су на власт радног народа у нашој земљи, настојали су да рестаурирају власт капиталиста и пропале монархије. (Милован Ђилас: Били су за краља Петра.) (Општи аплауз). И зато су они — колико их још тамо има — у нашим затворима, а не због тога што су — као што каже Московљевић — бацали летке против Стаљина. (Милован Ђилас: Па и римски папа је против Стаљина.)

Мислим, према томе, да се више не треба да задржавам на првом делу Московљевићеве изјаве. А што се тиче његовог амандмана око враћања конфисковане земље хтео бих посебно рећи неколико речи. Друг Московљевић је говорио да се, према његовом мишљењу, овај закон доноси ради неког „примирења“. Ту је он показао шта хоће. О каквом „примирењу“ се ради и с ким да се миримо? Није то, другови, никакав знак примирења, јер ми немамо с ким да се миримо. (Општи аплауз). Ако предлагемо овај Закон о амнестији онда то не чинимо с намером, коју нам приписује друг Московљевић, на име да сада признајемо да је откуп био погрешка па зато хоћемо да се „помиримо“ са онима које смо „неправедно“ гонили због неизвршења обавеза откупа. Не, ми немамо намеру да оправдамо оне који нису извршили обавезе откупа, него сматрамо да сада, када се налазимо у другим економским условима, можемо одређене правне последице за извршење неких противзаконитих поступака да опростимо, да бришемо. То јест, ми се не извињавамо, него указујемо милост јучерашњим кривцима. (Општи буран аплауз). То је закон који треба да ликвидира одређене последице једне етапе у развоју наше борбе, које ми данас можемо ликвидирати без икакве штете за државу, а на корист одређеног броја људи, којима друштво сада може опростити део последица њихових ранијих кривица. (Др Милош Московљевић: То и ја кажем.)

Ви сте ствар друкчије поставили. Ви сте ствар по прилици овако поставили: Ми смо грешили и сада дајемо амнестију, а кад дајемо амнестију признајемо своју погрешну политику, ако признајемо своју по-

грешну политику морамо поправљати и последице својих грешака, то јест дати материјалну отштету такозваним „жртвама“ погрешне политике.

Али ја се с тим не слажем. Откуп није погрешна политика нити је у суштини погрешна наша политика земљорадничког задрugarства. Та је политика била нужна у оно доба, она је тада била средство наше борбе у моменту када смо се налазили у најтежој ситуацији, када смо имали да се боримо само сопственим средствима, сопственим снагама, када смо били изоловани, блокирани од Совјетског Савеза, притискани и од других страна итд. У том моменту нама је откуп био неопходан и онај који је откуп у то време саботирао тај је саботирао напоре читавог нашег народа.

Ако данас, дакле, предлагемо овај Закон о амнестији, ми то — као што сам рекао — не чинимо због тога што бисмо ми хтели оправдати оне који раније нису извршавали своје обавезе у откупу, него зато што смо данас довољно јаки да можемо заборавити на одређене кривице и грешке. Понављам, доношење овог закона не значи да ми одајемо признање јучерашњим спекулантима, него им указујемо милост.

Сада се поставља питање, можемо ли ми дати натраг и конфисковану имовину. Другови, па сваки поштен сељак у нашој земљи, који је у своје време савесно вршио своје обавезе према држави, прогестовао би ако бисмо то урадили. То би значило да ми данас награђујемо оне људе који су у најтежој ситуацији саботирали наше напоре, напоре огромне већине наших радних људи. А ми не мислимо да дајемо такве награде нити да признајемо за грешку оно што је било неопходно за читаву заједницу. Грешака је било, али то су биле грешке администрације, које ми исправљамо и које ћемо исправљати, али намера овог закона је само у томе да помилује стварне кривце, а не да те кривце проглашава „жртвама“ неке наше погрешне политике.

Због тога сам против тога да се унесе ма шта у овај закон у вези са враћањем конфисковане имовине.

Разуме се, и без амандмана друга Московљевића ми ћемо исправљати грешке које су биле учињене. То се не ради само у Хрватској него и у свим републикама. Појединим људима нанесене штете ради административних грешака исправљаћемо и убудуће. (Аплауз).

Претседник: Има реч друг Тоде Ношпал.

Тоде Ношпал: Другови, изнето је у Законодавном одбору на седници још много тога. Али нико се неће сложити са овим амандманом. Друг Московљевић каже: „Ви који сте правили тај закон“, као да је он нешто друго од нас. (Један глас: Па и јесте). И ја видим да је он неко други. Данас то њега боли за те људе, а онда је и он тражио хлеба. Како каже друг Кардељ, то је било у оно време када смо били сами, а шта бисмо радили да нам није било откупа?

Има ту још један моменат, политички моменат. Какав би био политички моменат ако бисмо ми пошли сада тим путем? Ако бисмо хтели

да радимо онако како каже друг Московљевић требало би онда да вратимо и земљу и трговину, да вратимо све. А шта би онда радили ми Македонци, да нам се врати краљ Петар? То би било вратити све на старо. А нас баш то боли, јер нећемо да се вратимо на старо. Они кажу: демократију су дали, а сада желе да им вратимо и дућане и куће. Један дошао код мене и тражи ми да му вратимо кућу, која му је узета зато што није платио порез. Сада би значи требало и то вратити.

Сва је она земља већ у задругама и може да ради у задрузи, а ако неће, може да заради негде другде, нека иде у фабрику, има посла.

Друг Московљевић је некако болећива срца, он жали те људе. А онда када није било брашна они који су га скривали и нису хтели да га дају морали су да прођу тако, јер смо узимали и давали онима који га нису имали. Ја се сећам када смо једанпут дошли код једног доброг домаћина и када смо му пражили жито, он је викао да нема: „Немам жита! Обесите ме ако нађете.“ Али када смо тражили наћи смо сакривено у јаслама код стоке. (*Др Милош Московљевић: Ви га нисте обесили.*)

То некако мени мирише на нешто друго. Али друг Московљевић каже да жели опет да буде кандидован, па ћемо видети онда ко смо ми а ко су они.

Претседник: Има реч друг др Милош Жанко.

Др Милош Жанко (НР Хрватска): Ја ћу говорити због тога што је поменута Хрватска као нарочити случај. Ми можемо казати да се у Хрватској догађа исто што и у другим републикама. Гонили смо шпекуланте, али ако је било неких погрешака ми смо их исправљали. А тога је било и у другим републикама. Др Московљевић се у излагању позвао на Хрватску. Ја бих рекао с једном реченицом како гласи амандман др Московљевића обичним хрватским речима: „Опростите, господо шпекуланти житарицама, што смо вас сметали у вашим противнародним пословима, опраштамо вам и платићемо вам“. Ја сам разговарао сада с др Гершковићем и чини ми се да бисмо морали да избацимо последњи став члана 1 ради јасноће. (*Александар Шевић: У Законодавном одбору дата је следећа стилизација последњег става члана један: „Лица која су била осуђена за наведена кривична дела сматраће се неосуђиваним.“*) Мислим да у Кривичном закону не постоји појам „сматраће се неосуђиваним“.

Претседник: Има реч друг Радивој Давидовић.

Радивој Давидовић (АП Војводина, НР Србија): Другови и другарине, с обзиром да је о питању казне за неизвршене обавезе у откупу било овде прилично речи, ја бих се вратио на то да поставим питање др Московљевићу шта би на оно што је он предложио имали да кажу они поштени сељаци који су на својим леђима изнели снабдевање наших народа пшеницом и осталим производима онда када су шпеку-

ланти, који су осуђени, шпекулисали на глади народа. Др Московљевић се поставља у позиције бранноца шпекулације, у позиције човека који хоће од нас да захтева признање да смо прешили што смо водили борбу против шпекулације, шпекулације која је била најнедостojнија шпекулација, јер се шпекулисало на томе да народ буде и остане гладан.

Ја бих се задржао на другом питању које Московљевић није много разрадио, наиме на предлогу да се амнестија прошири на политичке кривце. Он, додуше, није до краја рекао на кога мисли. Рекао је за Драгољуба Јовановића. (Др Милош Московљевић: Нисам рекао). Рекао је: „Например, Драгољуб Јовановић“. Ја лично сматрам да у нашој земљи нема политичких криваца у правом смислу речи, криваца који би због политичког убеђења, због поштенот рада за добро овог народа и земље били осуђивани. У нашој земљи осуђени су колаборационисти, они који су сарађивали с целатима наших народа, који су крвавих руку, који су клали, или који су били покровитељи и наредбодавци тог клања. Да ли др Московљевић мисли да треба амнестирати Артуковића и још неке злочинце који још нису у нашим рукама, или можда целате који су клали народ по команди Павелића, који су вршили злочине у име неких својих тобожњих идеја, или можда мисли да треба амнестирати Кесеровића и његове саучеснике, командире, или оне који су по команди Недићевој вршили насиље над народом, који су помагали Хитлеровим и италијанским фашистима да чврсто стегну јарам на врату народа. Можда мисли да треба амнестирати Степинца или информбироовце који шпијунирају у корист непријатеља наше земље, или мисли, индиректно је и рекао, да треба амнестирати Драгољуба Јовановића и његову шпијунску групу. Није Драгољуб био осуђен за то што је своја уверења износио поштено и отворено, него зато што је био шпијунска веза и организатор шпијунских веза у нашој земљи. Према томе, Московљевић иступа као бранилац шпијуна и тражи да амнестирамо шпијуне. Наши народи не могу пристати да се амнестирају целати. Ја мислим да су наши народи и наши судови били довољно великодушни што таквим злочинцима нису платили монетом којом су задужили наше народе.

Ја бих на крају поставио питање да ли др Московљевић говори у име бирача, да ли он сме с овим предлогом да изађе пред бираче, пред народ који је трпео од оних који су осуђени, или, као што је Петковић добацио, ради тога да би ушао у историју.

Према томе, ја се не слажем с предлогом који је дао Московљевић, а видео сам да нико, изузев др Московљевића, није за тај предлог.

Претседник: Има реч др Леон Гершковић.

Др Леон Гершковић (НР Хрватска): У вези промене задњег става члана 1 који би према измјени која је учињена у Законодавном одбору требало да гласи: „Лица која су била осуђена за наведена кривична дела сматраће се неосуђиваним“ — сматрам да је тај став непотребан

уопште и предлажем да се брише. Уствари конфискација имовине спада у правне последице осуде, а према члановима 236 и 238 Кривичног законика она се може изрећи и када је изречена главна казна мања од 5 година. Према томе, ја предлажем да се брише овај став и онда је потпуно јасно.

Претседник: Пошто се више нико не јавља прелазимо на гласање о амандману народног посланика Милоша Московљевића. Ко гласа за амандман, нека дигне руку. (Др Милош Московљевић диже руку). Ко гласа *против*? (Сви остали народни посланици дижу руку).

Према томе, објављујем да је Веће народа одбацило амандман посланика Московљевића. (Народни посланик др Милош Московљевић напушта дворану).

Тражи ли још ко реч у вези дискусије по овом законском предлогу? За реч се нико не јавља. (Др Леон Гершковић: Ја сам предложио да се задњи став члана 1 изостави. То предлажем у своје име). Молим известиоца да се о томе изјасни.

Известилац: Дозволите да вам саопштим једну ствар. Законодавни одбор овога Већа стао је већ у својој дискусији на исто гледиште, тј. да се ова реченица изостави. Само је он касније прихватио овакву формулацију због тога што је Законодавни одбор Савезног већа тако предложио, да се ублажи онај текст, да не остане, да се каже — да се бришу последице, али да се не би брисале последице и оне што Московљевић предлаже. Без даљег пристајем да се изостави последњи став члана 1 уколико се с тим слаже ово Веће.

Претседник: Ко је за амандман др Гершковића, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је на тај начин Закон о амнестији примљен са изменом коју је предложио др Гершковић, а с њом се сагласио известилац и она улази у текст закона.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о допуни Закона о управним споровима. Молим известиоца Законодавног одбора Иду Сабо да прочита извештај.

Известилац Законодавног одбора Ида Сабо (АН Војводина, — НР Србија) чита извештај о Предлогу закона о допуни Закона о управним споровима. (Видети прилог).

Претседник: Чули сте извештај Законодавног одбора. Тражи ли ко реч? (Не јавља се нико).

Прелазимо на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема).

Објављујем да је Предлог закона о допуни Закона о управним споровима у Већу народа усвојен.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: извештај Административног одбора. Молим известиоца друга Крсту Филиповића да прочита извештај.

Извештац Административног одбора Крсто Филиповић (чита):

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

На основу члана 101 став 2 Пословника Већа народа Народне скупштине ФНРЈ а у вези члана 3 Уредбе о извршењу буџета подносимо

ИЗВЕШТАЈ

О РЕДОВНОМ ПРЕГЛЕДУ КАСЕ И ЦЕЛОКУПНОГ РАЧУНСКО-БЛАГАЈНИЧКОГ ПОСЛОВАЊА ПО БУЏЕТУ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ ЗА ПЕРИОД ОКТОБАР—ДЕЦЕМБАР 1952 И ЗА МЕСЕЦ ЈАНУАР 1953 ГОДИНЕ

На основу детаљног прегледа свих уплатних и исплатних докумената као и извештаја Народне банке установљено је да је пословање Већа народа Народне скупштине ФНРЈ у наведеним периодима вршено правилно и да су сви документи снабдевени наредбом и налогом за исплату и потписани од стране надлежног наредбодавца и рачунополлагача па зато предлагемо да се одговорни наредбодавац и рачунополлагач за послове у одређеном времену разреши одговорности.

За извештаца одређен је Крсто Филиповић.

25 фебруара 1953 год.

Београд

Претседник

Административног одбора

Милан Смиљанић, с. р.

Претседник: Прихвата ли Веће овај извештај? (Прихвата).

Објављујем да је прочитани извештај примљен. Одређујем краћу паузу ради саглашавања законских текстова.

(Наставак седнице у 14,30 часова)

Претседник: Од Савезног већа примио сам извештај да су оба законска предлога која смо ми овде изгласали, у Савезном већу изгласана у истоветним текстовима. Објављујем да је тиме Народна скупштина усвојила:

прво, Закон о амнестији;

друго, Закон о допуни Закона о управним споровима.

Оба закона ће бити упућена Претседнику Републике ради проглашења.

Пошто је тиме дневни ред исцрпљен, по јову седницу закључујем и молим Веће да ме овласти да могу записник ове седнице са секретаром потписати. (Прима се). Идућа седница биће заказана писменим путем.

(Седница је закључена у 14,35 часова).

PRILOZI.

PRIVREDNI SAVET VLADE FNRJ

K. br. 383

18 decembra 1952 god.

Beograd

**PRETSEDNIKU VEĆA NARODA i PRETSEDNIKU SAVEZNOG
VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ**

Beograd

Na osnovu člana 44 Ustava FNRJ, člana 43 i 58 Poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ, člana 21 Zakona o planskom upravljanju narodnom privredom i člana 2 Zakona o budžetima, dostavljamo Veću naroda i Saveznom veću Narodne skupštine FNRJ na razmatranje i odobrenje:

- 1) Predlog društvenog plana FNRJ za 1953 god. sa dokumentacijom;
- 2) Predlog zakona o budžetu FNRJ (Savezni budžet) za 1953;
- 3) Predlog zakona o opštedržavnom završnom računu za 1951 god.

Ove zakonske predloge usvojila je Vlada FNRJ na svojoj sednici održanoj 17-XII-1952 god.

Istovremeno Vas obaveštavamo da su, u smislu propisa člana 54 i 61 Poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ, određeni za Vladine poverenike prilikom pretresa ovih zakonskih predloga u Odboru za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ sledeći drugovi:

za Veće naroda:

1) za Vladinog poverenika prilikom pretresa Predloga društvenog plana FNRJ za 1953 godinu:

Kiro Gligorov, pomoćnik Ministra finansija FNRJ, i

Vuko Medenica, savetnik u Ekonomsko-planskom sektoru Privrednog saveta Vlade FNRJ;

2) za Vladinog poverenika prilikom pretresa Predloga zakona o budžetu FNRJ (Savezni budžet) za 1953 godinu kao i Predloga zakona o opštedržavnom završnom računu za 1951 godinu:

dr Kravić Vojislav, šef oteka Ministarstva finansija FNRJ;

za Savezno veće:

1) za Vladine poverenike prilikom pretresa Predloga društvenog plana za 1953 Vladimira Cerića i ing. Dulara Alojza, savetnike Ekonomsko-planskog sektora Privrednog saveta Vlade FNRJ;

2) za Vladinog poverenika prilikom pretresa Predloga zakona o budžetu (Savezni budžet) Turčinović Slobodana, šefa oteka u Ministarstvu finansija FNRJ.

Privredni savet Vlade FNRJ

Pretsednik

Ministar Vlade FNRJ — Pretsednik

Saveta za industriju i

gradevinarstvo

Svetozar Vukmanović, s. r.

PRIJEDLOG

DRUŠTVENOG PLANA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE
JUGOSLAVIJE ZA GODINU 1953.

P R V I D I O

DRUŠTVENI BRUTTO PROIZVOD, NACIONALNI DOHODAK
I NJEGOVA OSNOVNA RASPODJELA

1. Ukupni društveni brutto proizvod koji će se ostvariti u godini 1953. po ovom planu iznosi:

Ukupno milijuna dinara 979.337.—

Od ovog ukupnog društvenog brutto proizvoda ostvarit će se u pojedinim oblastima privrede društveni brutto proizvod u slijedećim iznosima i strukturi:

Privredna oblast	Društveni brutto proizvod	U milijunima dinara	
		Struktura	
		Amortizacija	Nacionalni dohodak
Ukupno privreda FNRJ	979.337	100.499	878.838
Industrija i rudarstvo	441.520	47.929	393.591
Poljoprivreda	323.454	9.829	313.625
Šumarstvo	6.162	1.593	4.569
Gradevinarstvo	53.968	5.217	48.751
Saobraćaj	69.304	32.297	37.007
Trgovina	26.411	587	25.824
Ugostiteljstvo i turizam	12.444	1.447	10.997
Zanatstvo	36.074	1.600	34.474
Razlika u cijenama u prometu s inostranstvom	10.000	—	10.000

Privredna oblast	Nacionalni dohodak	U milijunima dinara		
		Struktura		
		Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Stopa AF
2. Ukupni nacionalni dohodak koji će se ostvariti u godini 1953. po ovom planu iznosi:				
Ukupno milijuna dinara 878.838.—				
Od ovog ukupnog nacionalnog dohotka ostvarit će se u pojedinim oblastima privrede nacionalni dohodak u slijedećim iznosima i strukturi:				
Ukupno privreda FNRJ	878.838	407.260	471.578	116
Industrija i rudarstvo	393.591	64.672	328.919	509
Poljoprivreda	313.625	263.817	49.808	19
Sumarstvo	4.569	2.665	1.904	71
Gradevinarstvo	48.751	23.828	24.923	105
Saobraćaj	37.007	16.413	20.594	126
Trgovina	25.824	11.532	14.292	124
Ugostiteljstvo i turizam	10.997	4.779	6.218	130
Zanatstvo	34.474	19.554	14.920	76
Razlika u cijenama u prometu s inostranstvom	10.000	—	10.000	—

3. Osnovna raspodjela nacionalnog dohotka ima se izvršiti kako slijedi:

			%
I. Fond potrošnje u privredi		407.260	43,8
Fond potrošnje trudbenika u privredi državnog sektora	131.934		
Fond potrošnje poljoprivrednika	258.128		
Fond potrošnje zanatlija i ostalih	17.198		
II. Društveni fondovi		355.011	38,2
Fond socijalnog osiguranja			
i dečjeg dodatka	75.474		
Fondovi poduzeća	1.998		
Zadružni fondovi	1.000		
Budžetski rashodi iz akumu- lacije i fondova za nauku, prosvjetu, narodno zdravlje, socijalno staranje, državnu upravu i budžetske rezerve	96.539		
Fond narodne obrane i obram- bene industrije	180.000		

III. Investicije	167.242	18,0
Osnovna investiciona iz-		
gradnja	108.672	
Ostale investicije	58.570	
u tome:		
iz sredstava poduzeća	11.190	
		%
IV. Ukupna raspodjela	929.513	100,0
V. Nacionalni dohodak	878.838	94,5
VI. Razlika	— 50.675	5,5

Negativnu razliku od 50.675 milijuna dinara između planirane proizvodnje i planirane raspodjele nacionalnog dohotka treba namiriti: iz raspoloživih rezervi, ušteda, zajmova i pomoći iz inozemstva.

Ovlašćuje se Vlada FNRJ da spomenutim sredstvima regulira negativnu razliku, odnosno da razmjerno umanju u točki 3. spomenute stavke u osnovnoj raspodjeli nacionalnog dohotka, uz naknadno odobrenje Narodne skupštine FNRJ.

DRUGI DIO

OSNOVNE PROPORCIJE

I. GLAVA

KORIŠTENJE KAPACITETA PO PRIVREDNIM GRANAMA INDUSTRIJA I RUDARSTVO

	Indeks
Grana 111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije	55
Grana 112 — Proizvodnja i prerada ugljena	98
Rudnici kamenog ugljena	98
Rudnici mrkog ugljena	97
Rudnici lignita	98
Koksare	100
Grana 113 — Proizvodnja i prerada nafte	
Proizvodnja nafte i plina	100
Rafinerija nafte	100
Grana 114 — Crna metalurgija	93
Rudnici željezne rude	100
Topionice (sirovo željezo)	90
Čeličane SM	92
Elektročeličane	84
Valjaonice	94
Grana 115 — Metalurgija raznobojnih metala	85
Rudnici bakra	100
Rudnici olova i cinka	100
Rudnici antimona	100
Rudnici boksita	100
Rudnici žive	100
Rudnici kroma	100
Rudnici mangana	100
Rudnici volframa	100
Topionice bakra	71
Topionice olova	92
Topionice cinka	100
Topionice antimona	100
Tvornice glinice	100
Topionice žive	100
Rafinerija olova	79
Rafinerija cinka	85

	Indeks
Elektroliza bakra	73
Elektroliza aluminija	95
Valjaonice metala i legura	86
Grana 116 — Proizvodnja, oplemenjivanje i prerada nemetalnih ruda	89
Alumosilikatni vatrostalni proizvodi	86
Silika vatrostalni proizvodi	100
Sinter magnezit	83
Bazični vatrostalni materijal	100
Cement	92
Šuplje staklo	98
Ravno staklo	100
Grana 117 — Industrija metala i prerada metala	89
Grana 119 — Elektroindustrija	87
Pogoni za elektro-mašinski uređaj i rasklopne aparate	96
Tvornice žarulja	83
Pogoni za akumulatore	100
Pogoni za galvanske elemente	100
Pogoni za elektronske cijevi	100
Grana 120 — Kemijska industrija	58
Pogoni sumporne kiseline	100
Pogoni solne kiseline	97
Pogoni kaustične sode	97
Pogoni kalcijevog karbida	90
Proizvodnja PVC	100
Pogoni za tekući klor	100
Sapun i kozmetika	43
Lijekovi	40
Grana 121 — Industrija građevinskog materijala	71
Grana 122 — Drvena industrija	54
Pilane	43
Tvornice furnira i ploča	82
Tvornice šibica	89
Pogoni suhe destilacije	92
Grana 123 — Industrija celuloze, drvenjače i papira	84
Proizvodnja sulfitne celuloze	97
Proizvodnja drvenjače	97
Grana 124 — Tekstilna industrija	62
Grana 125 — Industrija kože i obuće	60
Kožarne	71
Obuća	65

	Indeks
Grana 126 — Industrija gume	72
Grana 127 — Prehrambena industrija	58
Šećerane	76
Grana 128 — Grafička industrija	40
Grana 129 — Industrija duhana	47
Fermentiranje duhana	60
Tvornice duhana	39
Grana 313 — Eksploatacija šuma	100

II. GLAVA
STOPE AKUMULACIJE I DRUŠTVENIH FONDOVA
 po privrednim granama i grupama poduzeća
INDUSTRIJA I RUDARSTVO

Grana 111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	2.287	1.570	7.463	475
				Prosječna stopa AF
Elektroenergetski sistemi				530
Sistem beogradski				360
„ nišavski				330
„ timočki				290
„ subotički				244
„ Sjeverne Hrvatske i Istre				404
„ Dalmacije				1150
„ Slavonije				200
„ Slovenije				930
„ Bosne i Hercegovine				270
„ Makedonije				645
„ Crne Gore				100
Lokalne elektrane izvan sistema				59
Termoelektrane				50
Hidroelektrane				100
Grana 112 — Proizvodnja i prerada ugljena				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	5.087	9.737	25.621	263
				Prosječna stopa AF
Rudnici kamenog ugljena				235
Rudnici mrkog ugljena				287

				Prosječna stopa AF
Rudnici lignita				232
Koksare i plinare				50
Ostala prerada ugljena				274
Grana 113 — Proizvodnja i prerada nafte				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	2.689	641	7.288	1.137
				Prosječna stopa AF
Proizvodnja nafte i plina				295
Rafinerija nafte				1.156
Ostali proizvodi prerade nafte, plina i čade				286
Grana 114 — Crna metalurgija				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	4.866	3.105	15.502	499
				Prosječna stopa AF
Željezni rudnici				330
Željezare				555
Grana 115 — Metalurgija raznobojnih metala				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	4.852	4.629	19.571	423
				Prosječna stopa AF
Proizvodnja bakra i pirita — rudnici, flotacije, topionice, elektroliza i ljevaonice, rafinerije zlata, srebra i selena				452
Rudnici olovo-cinčane rude, flotacije olovo-cinčane rude, topionice i rafinerije: olova, cinka, srebra, bizmuta, elektroliza cinka, valjaonice cinka				357
Valjaonice bakra, aluminija i legura, žičare i užare				2.782
Proizvodnja antimona — rudnici i topionice antimona				107
Boksitni rudnici				318
Proizvodnja žive — rudnici i topionice žive				398
Rudnici kroma i separacije kromne rude				193
Rudnici mangana				138

				Prosječna stopa AF
Rudnici volframa, separacije volframove rude				685
Proizvodnja glinice i aluminija sa lijeva- onicom				50
Grana 116 — Proizvodnja, oplemenjivanje i prerada nemetalnih ruda				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	1.674	2.491	12.978	521
				Prosječna stopa AF
Rudnici metala				261
Staklarne				279
Proizvodnja vatrootalnog materijala, kera- mike i elektroporculana				277
Cementarne				900
Solane				312
Preradevine od metala				399
Grana 117 — Industrija metala i prerada metala				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	8.011	11.682	57.781	495
				Prosječna stopa AF
Proizvodnja kamiona, traktora i motora sa unutrašnjim sagorijevanjem				245
Proizvodnja investicione opreme za rudar- stvo, industriju, građevinarstvo i želje- znički saobraćaj				542
Proizvodnja poljoprivrednih strojeva i oruda				259
Proizvodnja precizne mehanike				276
Proizvodnja artikala široke potrošnje				629
Ostalo				462
Grana 118 — Brodogradnja				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	814	1.630	4.600	282
Grana 119 — Elektroindustrija				
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	1.313	1.373	9.148	666

	Prosječna stopa AF
Proizvodnja elektrostrojeva, transformatora i rasklopno-razvodne opreme	610
Proizvodnja instalacionog pribora i opreme	600
Proizvodnja električnih sprovodnika	955
Tvornica kablova — Svetozarevo	400
Proizvodnja žarulja	1.960
Proizvodnja akumulatora	830
Proizvodnja radio aparata, elektronskih ci- jevi i elektronskih uredaja	395
Proizvodnja ostalih proizvoda elektroindu- strije	415

Grana 120 — Kemijska industrija

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	2.975	1.788	11.353	635

Prosječna
stopa AF

Osnovni proizvodi velikokemijske industrije	690
Osnovni produkti elektro-kemijske indu- strije	610
Proizvodnja PVC i njegova prerada	450
Proizvodnja boja, lakova, emajla, pigme- nata i finisa	710
Proizvodnja sapuna i kozmetičkih proizvoda	810
Proizvodnja farmaceutskih sirovina, dijetet- skih preparata i lijekova	350
Proizvodnja ostalih nespomenutih kemijskih proizvoda	534

Grana 121 — Industrija građevinskog ma- terijala

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	480	2.573	3.153	123

Prosječna
stopa AF

Ciglane i crepane	115
Krečane	128
Kamen	113
Elementi od cementa	119
Ostali proizvodi	164

Grana 122 — Drvena industrija i

Grana 313 — Eksploatacija šuma

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	5.468	9.755	15.709	161

Grana 123 — Industrija celuloze, drvenjače i papira

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	487	688	6.382	928

Prosječna
stopa AF

Celuloza				850
Drvenjača + ljepenka				830
Papir i karton				1.170
Preradevine od papira				380

Grana 124 — Tekstilna industrija

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	2.553	6.213	78.924	1.270

Prosječna
stopa AF

Vlakenare				123
Predionice i tkaonice lana, kudjelje i jute				232
Predionice i tkaonice pamuka				2.104
Predionice i tkaonice vune				1.625
Trikotaža (uključivo konfekcija od trikotaže)				110
Tekstilna konfekcija				110
Ostala tekstilna industrija				110

Grana 125 — Industrija kože i obuće

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	452	1.417	8.746	617

Prosječna
stopa AF

Kožarne krupne kože				1.141
Kožarne sitne kože				569
Kožarne svinjske kože				100
Proizvodnja obuće				300
Ostali proizvodi od kože				100

Grana 126 — Industrija gume

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	201	381	2.350	617

Grana 127 — Prehrambena industrija

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	2.153	3.131	21.674	692
				Prosječna stopa AF
Šećerane i špiritane				927
Škrobare				730
Uljarne				469
Mlinovi				100
Industrija tjestenina				115
Industrijska proizvodnja bonbona, čokolade i keksa				480
Industrijska prerada mlijeka, konzerviranje i prerada voća i povrća, prerada mesa, konzerve riba				75
Pivare				400
Industrijska proizvodnja alkoholnih i bezal- koholnih pića, octa				170
Kavovine				576
Ostalo				160

Grana 128 — Grafička industrija

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	323	960	1.116	116

Grana 129 — Industrija duhana

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
FNRJ — ukupno	1.244	908	19.560	2.148

POLJOPRIVREDA

	stopa AF
Državna poljoprivredna dobra	55

ŠUMARSTVO

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
311 — Uzgoj šuma	1.593	2.665	1.904	71

GRAĐEVINARSTVO

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
Građevinarstvo	5.217	23.828	24.923	105

SAOBRAĆAJ

	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
511 — Željeznički saobraćaj	24.880	10.032	15.082	150
				stopa AF
Eksploatacija željeznica				145
Poduzeća kola za spavanje i ručavanje				55
Željeznička štamparija				102
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
512 — Pomorski saobraćaj	2.150	1.382	945	68
				stopa AF
Brodarska poduzeća obalne plovidbe				55
Brodarska poduzeća duge plovidbe				155
Poduzeća za pretovar robe u lukama:				
a) bazeni Rijeke i Kardeljeva				250
b) bazen Dubrovnika				205
c) bazeni Splita i Šibenika				200
Pomorske agencije:				
a) Agencija Beograd				1.320
b) Agencija Rijeka				570
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
513 — Riječni saobraćaj	588	634	251	40
				Stopa AF
Poduzeća brodarstva:				50
Poduzeća za održavanje plovinih puteva				100
Poduzeća brodersko-bagerska:				100
	Amortizacija	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Prosječna stopa AF
514 — Zračni saobraćaj	113	102	— 173	— 170
515 — Cestovni saobraćaj	2.665	1.863	1.733	93
516 — Poštanski saobraćaj	1.902	2.398	2.767	115

	Stopa AF
PTT usluge	114
Poštansko građevinarstvo	100
Poštanske štamparije	110
Jugofilatelija	60

TRGOVINA

	Prosječna Stopa AF
trgovinska poduzeća	60
turizam i ugostiteljstvo	55

III. GLAVA

OSNOVNA INVESTICIONA IZGRADNJA

Vrijednost osnovne investicione izgradnje u godini 1953. iznosila je:

Ukupno — milijuna dinara 108.672

PO NARODNIM REPUBLIKAMA

	Milijuna dinara
NR Srbija	23.283
NR Hrvatska	17.228
NR Slovenija	13.283
NR Bosna i Hercegovina	35.079
NR Makedonija	12.064
NR Crna Gora	3.385
Savezne investicije	4.350

NR Srbija — Objekti osnovne investicione izgradnje

111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije

- HC Vlasina
- HC Zvornik
- Istraživanje, studije, projektiranje i pripremni radovi HC Kokin Brod
- Istraživanje, studije i projektiranje HC Crvene Vode

112 — Proizvodnja i prerada ugljena

- Rudnik Kolubara
- Studije, istraživanja i projek-

tiranje ugljenog bazena Kosovo,
u svrhu razvoja proizvodnje
ugljena, koksa i kemijske indu-
strije dušičnih gnojiva na bazi
ugljenih derivata

114 — Crna metalurgija

- Željezara Smederevo
- Rudarska i metalurška istraži-
vanja željeznih rudišta u Srbiji

115 — Metalurgija raznobojnih metala

- Elektroliza cinka Šabac
- Valjaonica Sevojno

119 — Elektroindustrija

- Tvornica kablova Svetozarevo

511 — Željeznički saobraćaj

- Željeznička pruga Brodice—Maj-
danpek
- Izgradnja mostova na željeznič-
kim prugama

515 — Cestovni saobraćaj

- Cestovni most preko rijeke Save
kod Beograda

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje dru-
štvenog plana iz godine 1952.

**NR Hrvatska — Objekti osnovne investicione
izgradnje**

111 — Proizvodnja i raspodjela električne
energije

- HC Vinodol,
- HC Peruća
- Studije, istraživanja i projekti-
ranje HC Kamenica
- Studije, istraživanja i projekti-
ranje HC Split

113 — Proizvodnja i prerada nafte

- Rafinerija nafte Sisak

114 — Crna metalurgija

- Željezara Sisak

- 115 — **Metalurgija raznobojnih metala**
 - Valjaonica i elektroliza aluminija
 - Ražine
- 120 — **Kemijska industrija**
 - Tvornica ugljenih elektroda i
 - ferolegura Šibenik
- 511 — **Željeznički saobraćaj**
 - Željeznička pruga Knin—Zadar
 - Izgradnja mostova na željeznič-
 - kim prugama
- 512 — **Pomorski saobraćaj**
 - Luka Kardeljevo

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje dru-
štvenog plana iz godine 1952.

NR Slovenija — Objekti osnovne investicione iz-
gradnje

- 111 — **Proizvodnja i prerada električne**
energije
 - HC Vuzenica
 - HC Vuhred
 - Studije, istraživanja i projekti-
 - ranje HC Krško
- 114 — **Crna metalurgija**
 - Željezara Štore
- 115 — **Metalurgija raznobojnih metala**
 - Tvornica glinice i aluminija
 - Strnišče
- 123 — **Industrija celuloze, drvenjače i papira**
 - Tvornica celuloze i roto papira
 - Videm — Krško
- 511 — **Željeznički saobraćaj**
 - Izgradnja mostova na željeznič-
 - kim prugama

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje dru-
štvenog plana iz godine 1952.

NR Bosna i Hercegovina — Objekti osnovne in-
vesticione izgradnje

- 111 — **Proizvodnja i raspodjela električne**
energije
 - HC Jablanica
 - HC Jajce I

- Studije, istraživanja i projektiranje HC Konjic
- Studije i projektiranje HC Rama
- 114 — **Crna metalurgija**
 - Željezara i koksara Zenica
 - Rudnik i željezara Vareš
 - Topionica i lijevaonica Ilijaš
- 120 — **Kemijska industrija**
 - Tvornica sode Lukavac
 - Tvornica dušičnih spojeva Goražde
- 123 — **Industrija celuloze, drvenjače i papira**
 - Tvornica sulfatne celuloze i natron papira Maglaj
- 511 — **Željeznički saobraćaj**
 - Željeznički čvor u Doboju
 - Izgradnja mostova na željezničkim prugama

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.

NR Makedonija — Objekti osnovne investicione izgradnje

- 111 — **Proizvodnja i raspodjela električne energije**
 - HC Mavrovo
 - Studije, istraživanja i projektiranje HC Vardar
 - Studije, istraživanja i projektiranje HC Crna Reka
- 112 — **Proizvodnja i prerada ugljena**
 - Rudarska istraživanja, studije i projektiranje ugljenih bazena u rajonu Kičevo, u svrhu razvoja proizvodnje ugljena, koksa i kemijske industrije (dušičnih gnojiva) na bazi ugljenih derivata
- 114 — **Crna metalurgija**
 - Rudarska i metalurška istraživanja željeznih rudišta u Makedoniji

- 115 — **Metalurgija raznobojnih metala**
 - Studije, istraživanja, projektiranje i početak izgradnje separacije mangana Zletovo
- 116 — **Proizvodnja, oplemenjivanje i prerađivanje nemetalnih ruda**
 - Tvornica porculana Titov Veles
 - Studije, istraživanja i projektiranje tvornice siliko i izolacionog vatrostalnog materijala
- 120 — **Kemijska industrija**
 - Tvornica kromnih spojeva
- 124 — **Tekstilna industrija**
 - Predionica i tkaonica Štip
 - Predionica i tkaonica Tetovo
 - Sivilarski kombinat Titov Veles
- 511 — **Željeznički saobraćaj**
 - Željeznička pruga Prilep — Kičevo
 - Izgradnja mostova na željezničkim prugama

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.

NR Crna Gora — Objekti osnovne investicione izgradnje

- 111 — **Proizvodnja i raspodjela električne energije**
 - HC Gornja Zeta
 - Rudarski istražni radovi

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.

Savezne investicije

- 511 — **Željeznički saobraćaj**
 - NR Srbija
 - Željezničke pruge:
 - Beograd — Valjevo
 - Beogradski čvor
 - NR Crna Gora
 - Željeznička pruga:
 - Bar — Titograd

IV. GLAVA

RASPODJELA AKUMULACIJE I FONDOVA PRIVREDNIH PODUZEĆA

Iznos akumulacije i društvenih fondova privrednih poduzeća raspodjeljuje se na sljedeći način:

A. Od ukupnog iznosa akumulacije i fondova izdvaja se dio za samostalno raspolaganje poduzeća u postocima na ukupni iznos akumulacije i fondova koji iznose za sve narodne republike:

1) U oblasti industrije i rudarstva	2,8%
2) U oblasti poljoprivrede	7,2%
3) U oblasti građevinarstva	6,3%
4) U oblasti saobraćaja	6,4%
5) U oblasti trgovine	16,8%
6) U oblasti zanatstva	10,0%

B. Doprinos za zdravstvenu zaštitu socijalnog osiguranja (u postotku na iznos fonda plaća) koji iznosi za sve oblasti i narodne republike 10%

C. Od preostalog iznosa akumulacije i društvenih fondova izdvaja se iznos za pokrivanje saveznih potreba u sljedećim postocima i iznosima: (u milijunima dinara)

Narodna Republika:	postotak:	iznos:
Srbija	53,8	53.400
Hrvatska	56,6	45.684
Slovenija	66,6	53.460
Bosna i Hercegovina	46,2	23.179
Makedonija	61,5	10.045
Crna Gora	21,1	460

Dio akumulacije i fondova za savezne fondove, koji je iskazan u gornjim postocima i iznosima, utvrđen je primjenom sljedeće skale:

Raspon stopa	Stope odvajanja za savezne fondove
do 100 %	0 %
od 100 % do 200 %	0 + 40 % od iznosa preko 100 %
od 200 % do 300 %	40 + 60 % " " " 200 %
od 300 % do 400 %	100 + 85 % " " " 300 %
od 400 % do 500 %	185 + 95 % " " " 400 %
preko 500 %	280 + 99 % " " " 500 %

Ukoliko se u društvenim planovima narodnih republika, kotareva i gradova povećaju stope akumulacije i fondova preko stopa akumulacije i fondova kojima se osigurava iznos akumulacije i fondova za

pokriće saveznih potreba, i time predviđi veći iznos akumulacije i fondova, ovaj povećani iznos raspodjeljuje se društvenim planom kotara u postocima na fondove poduzeća i fondove kotara (grada).

Iznos poreza na promet proizvoda u cijelosti pripada narodnim republikama.

Kamati i razlika na cijenama robe u prometu sa inozemstvom uplaćuju se u savezne fondove.

Savezni prihod raspodjeljuju se na slijedeći način:

za savezni budžet	74,5 %
za kreditiranje investicija	25,5 %

V. GLAVA

KREDITI I DOTACIJE NARODNIM REPUBLIKAMA

Kredit i dotacije narodnim republikama odobravaju se iz sredstava saveznih fondova u svrhu podmirenja potreba koje su predviđene u ovom zakonu.

Kredit se odobravaju samo za investicionu izgradnju.

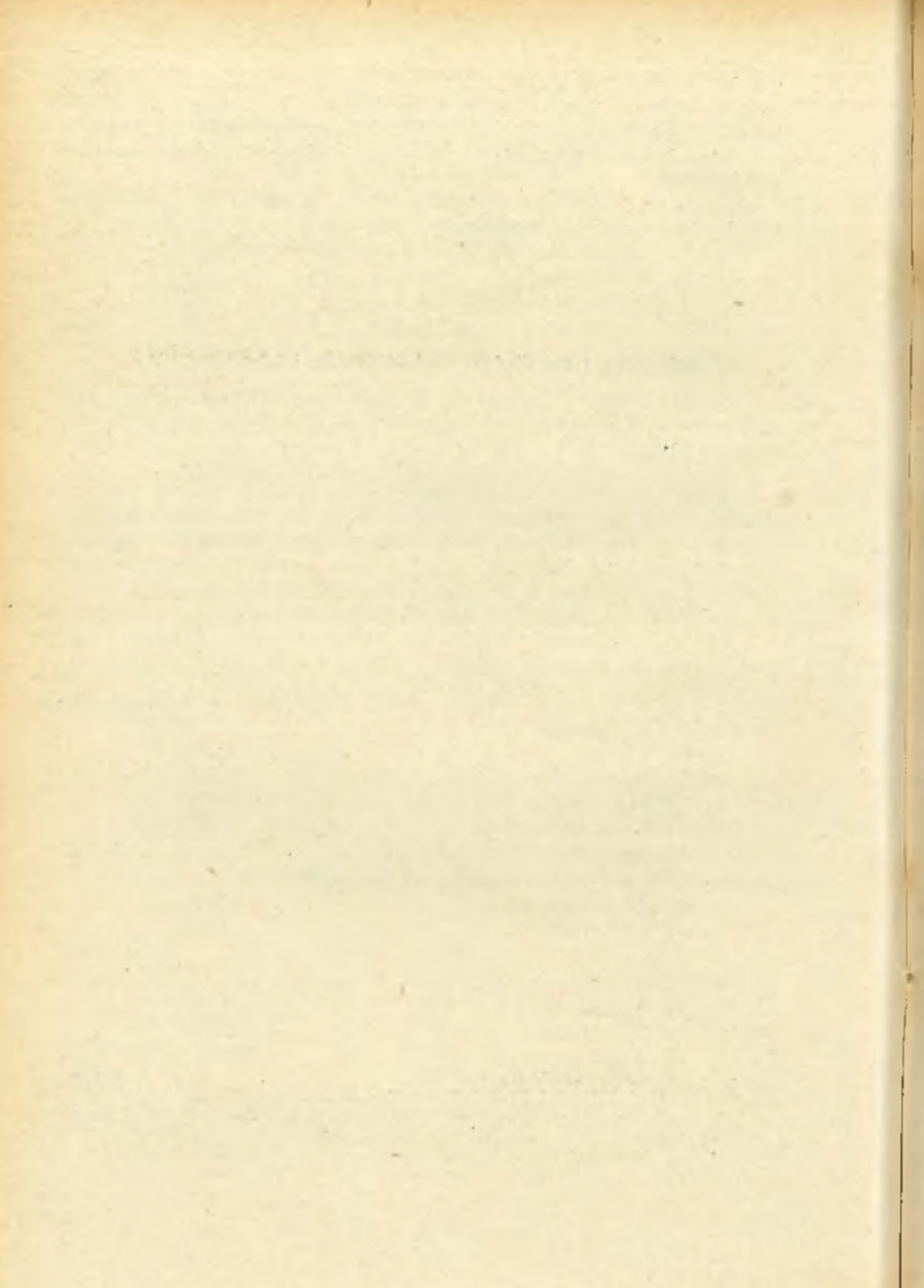
Kredit do visine iznosa uplaćene akumulacije i fondova u savezne fondove od strane određene narodne republike, primjenom postotaka iz glave IV. ovog zakona, na podleže plaćanju kamata od strane te narodne republike. Na iznos kredita koji premašuje uplaćenu svotu akumulacije i fondova u savezne fondove primjenom postotka iz glave IV. ovog zakona, plaćaju se kamati od 2 % godišnje.

Dotacije narodnim republikama odobravaju se iz sredstava saveznog fonda bez plaćanja kamata. Visina dotacija i kredita utvrđena je ovim zakonom u slijedećim iznosima:

U milijunima dinara

1. Krediti bez kamata:		
a) NR Srbija	3.778	
b) NR Bosna i Hercegovina	19.934	
c) NR Makedonija	10.045	
d) NR Crna Gora	460	
Ukupno		34.217
2. Krediti sa plaćanjem kamata od 2 % godišnje:		
a) NR Makedonija	12.054	
b) NR Crna Gora	4.608	
Ukupno		16.662
3. Dotacije narodnim republikama:		
a) NR Makedonija	1.327	
b) NR Crna Gora	2.252	
Ukupno		3.579
4. Sveukupno krediti i dotacija		54.458

Polaganje odredbe o uvjetima odobravanja kredita, njegovoj namjeni i načinu vraćanja i plaćanja kamata propisat će Vlada FNRJ.

D O K U M E N T A C I J A
UZ PRIJEDLOG DRUŠTVENOG PLANA
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
ZA GODINU 1953.

1. PRILOG

DRUŠTVENI BRUTTO PROIZVOD I NACIONALNI DOHODAK
po narodnim republikama i privrednim oblastima

- A. Društveni brutto proizvod**
- B. Nacionalni dohodak**

2. PRILOG

DOKUMENTACIJA
ZA
OBJEKTE OSNOVNE INVESTICIONE IZGRADNJE
DRUŠTVENOG PLANA GODINE 1953.

3. PRILOG

ROBNO-NOVČANA BILANCA ZA GODINU 1953

**DRUŠTVENI BRUTTO PROIZVOD I
NACIONALNI DOHODAK
PO NARODNIM REPUBLIKAMA I PRIVREDNIM OBLASTIMA
A. DRUŠTVENI BRUTTO PROIZVOD**

U milijunima dinara

Privredna oblast	Društveni brutto proizvod	Strukture	
		Amorti- zacija	Nacionalni dohodak
Ukupno privreda NR Srbije	357.944	32.536	325.408
Industrija i rudarstvo	135.039	13.838	121.201
Poljoprivreda	154.765	4.631	150.134
Šumarstvo	322	100	222
Gradevinarstvo	14.068	1.509	12.559
Saobraćaj	23.294	11.053	12.241
Trgovina	11.074	258	10.816
Ugostiteljstvo i turizam	4.313	295	4.018
Zanatstvo	15.069	852	14.217
Ukupno privreda NR Hrvatske	248.847	29.337	219.510
Industrija i rudarstvo	114.269	12.802	101.467
Poljoprivreda	77.501	2.550	74.951
Šumarstvo	3.526	1.170	2.356
Gradevinarstvo	12.542	1.154	11.388
Saobraćaj	22.349	10.424	11.925
Trgovina	5.660	148	5.512
Ugostiteljstvo i turizam	3.565	774	2.791
Zanatstvo	9.435	315	9.120
Ukupno privreda NR Slovenije	161.940	18.180	143.760
Industrija i rudarstvo	105.363	10.903	94.460
Poljoprivreda	28.973	1.165	27.808
Šumarstvo	450	50	400
Gradevinarstvo	5.426	716	4.710
Saobraćaj	10.294	4.966	5.328
Trgovina	3.225	70	3.155
Ugostiteljstvo i turizam	1.983	118	1.865
Zanatstvo	6.226	192	6.034
Ukupno privreda NR Bosne i Hercegovine	137.298	15.245	122.053
Industrija i rudarstvo	67.879	8.899	58.980
Poljoprivreda	37.164	764	36.400
Šumarstvo	1.578	245	1.333
Gradevinarstvo	13.539	1.101	12.438
Saobraćaj	9.226	3.877	5.349

Privredna oblast	Društveni brutto proizvod	U milijunima dinara	
		Struktura	
		Amorti- zacija	Nacionalni dohodak
Trgovina	3.582	73	3.509
Ugostiteljstvo i turizam	1.614	188	1.426
Zanatstvo	2.716	98	2.618
Ukupno privreda NR Makedonije	52.169	4.381	47.788
Industrija i rudarstvo	17.095	1.260	15.835
Poljoprivreda	20.034	594	19.440
Šumarstvo	179	19	160
Gradevinarstvo	6.053	570	5.483
Saobraćaj	3.429	1.747	1.682
Trgovina	2.441	27	2.414
Ugostiteljstvo i turizam	671	42	629
Zanatstvo	2.267	122	2.145
Ukupno privreda NR Crne Gore	11.139	820	10.319
Industrija i rudarstvo	1.875	227	1.648
Poljoprivreda	5.017	125	4.892
Šumarstvo	107	9	98
Gradevinarstvo	2.340	167	2.173
Saobraćaj	712	230	482
Trgovina	429	11	418
Ugostiteljstvo i turizam	298	30	268
Zanatstvo	361	21	340

B. NACIONALNI DOHODAK

Privredna oblast	Nacionalni dohodak	U milijunima dinara		
		Struktura		
		Fond plaća	Akumula- cija i fondovi*)	Stopa AF
Ukupno privreda NR Srbije	325.408	172.718	152.690	88
Industrija i rudarstvo	121.201	20.580	100.621	489
Poljoprivreda	150.134	125.345	24.789	20
Šumarstvo	222	550	— 328	— 60
Gradevinarstvo	12.559	6.161	6.398	104
Saobraćaj	12.241	5.482	6.759	123
Trgovina	10.816	4.763	6.053	127
Ugostiteljstvo i turizam	4.018	1.746	2.272	130
Zanatstvo	14.217	8.091	6.126	76
Ukupno privreda NR Hrvatske	219.510	102.677	116.833	114
Industrija i rudarstvo	101.467	18.172	83.295	458

*) U akumulaciji i fondovima uračunati su kamati.

Privredna oblast	Nacionalni dohodak	Struktura		
		Fond plaća	Akumula- cija i fondovi*)	Stopa AF
Poljoprivreda	74.951	63.551	11.400	18
Šumarstvo	2.356	1.069	1.287	120
Građevinarstvo	11.388	5.616	5.772	103
Saobraćaj	11.925	5.562	6.363	114
Trgovina	5.512	2.517	2.995	119
Ugostiteljstvo i turizam	2.791	1.266	1.525	120
Zanatstvo	9.120	4.924	4.196	85
Ukupno privreda NR Slovenije	143.760	46.131	97.629	212
Industrija i rudarstvo	94.460	12.265	82.195	670
Poljoprivreda	27.808	23.192	4.616	20
Šumarstvo	400	227	173	76
Građevinarstvo	4.710	2.266	2.444	108
Saobraćaj	5.328	2.226	3.102	139
Trgovina	3.155	1.527	1.628	107
Ugostiteljstvo i turizam	1.865	780	1.085	139
Zanatstvo	6.034	3.648	2.386	65
Ukupno privreda NR Bosne i Hercegovine	122.053	55.017	67.036	122
Industrija i rudarstvo	58.980	11.216	47.764	426
Poljoprivreda	36.400	31.313	5.087	16
Šumarstvo	1.333	548	785	143
Građevinarstvo	12.438	6.005	6.433	107
Saobraćaj	5.349	2.183	3.166	145
Trgovina	3.509	1.670	1.839	110
Ugostiteljstvo i turizam	1.426	600	826	138
Zanatstvo	2.618	1.482	1.136	77
Ukupno privreda NR Make- donije	47.788	24.159	23.629	98
Industrija i rudarstvo	15.835	2.046	13.789	674
Poljoprivreda	19.440	16.117	3.323	21
Šumarstvo	160	199	— 39	— 20
Građevinarstvo	5.483	2.708	2.775	102
Saobraćaj	1.682	734	948	129
Trgovina	2.414	869	1.545	178
Ugostiteljstvo i turizam	629	267	362	136
Zanatstvo	2.145	1.219	926	76
Ukupno privreda NR Crne Gore	10.319	6.558	3.761	57
Industrija i rudarstvo	1.648	393	1.255	319
Poljoprivreda	4.892	4.299	593	14

U milijunima dinara

Privredna oblast	Struktura			
	Nacionalni dohodak	Fond plaća	Akumulacija i fondovi	Stopa AF
Šumarstvo	98	72	26	36
Gradevinarstvo	2.173	1.072	1.101	103
Saobraćaj	482	226	256	113
Trgovina	418	186	232	125
Ugostiteljstvo i turizam	268	120	148	123
Zanatstvo	340	190	150	79

SKALA

ZA UTVRĐIVANJE UČEŠĆA SAVEZNIH FONDOVA U AKUMULACIJI I FONDOVIMA PRIVREDNIH PODUZEĆA

Dio za savezne fondove, koji se odvaja iz mase akumulacije i fondova poduzeća, utvrđen je primjenom slijedeće skale:

Raspon stopa	Stopa odvajanja za savezne fondove
do 100 %	0 %
od 100 % do 200 %	0 + 40 % od iznosa preko 100 %
od 200 % do 300 %	40 + 60 % „ „ „ 200 %
od 300 % do 400 %	100 + 85 % „ „ „ 300 %
od 400 % do 500 %	185 + 95 % „ „ „ 400 %
preko 500 %	280 + 99 % „ „ „ 500 %

DOKUMENTACIJA ZA OBJEKTE OSNOVNE INVESTICIONE IZGRADNJE DRUŠTVENOG PLANA GODINE 1953.

		Rok završetka igradnje godina		Kapacitet koji se postiže po završenju
NR SRBIJA — OBJEKTI OSNOVNE INVESTICIONE IZGRADNJE				
Ukupno u milijunima dinara				
	23.283			
111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije	6.585			
— HC Vlasina	2.470	1953.	Vrla I i II dovršavaju se građevinski radovi	Završava se montaža dvaju agregata sa ukupno 21,5 MW.
		1954.	Vrla III i IV dovršavaju se građevinski radovi	Završava se montaža trećeg agregata sa ukupno 10,5 MW.
		1955.		Završava se montaža četvrtog i petog agregata sa ukupno 23,7 MW.
Ovim je završena prva faza, a montažom novih 5 agregata u perspektivi bit će instalirana snaga udvostručena.				
— HC Zvornik	3.580	1954.	dovršavaju se svi građevinski radovi	Završava se montaža dvaju agregata sa ukupno 42 MW.
— Istraživanje, studije, projektiranje i pripremni radovi HC Korkin Brod	495	1955.		Završava se montaža trećeg agregata sa ukupno 21 MW.
— Istraživanje, studije i projektiranje HC Crvene Vode	40	—		Ukupna snaga po izgradnji predviđa se ukupno oko 148 MW.
112 — Proizvodnja i prerada ugljena	1.185	1953.		Ukupna snaga po izgradnji predviđa se ukupno oko 130 MW.
— Rudnik Kolubara		1954.		1.000.000 tona sušenog lignita
				Kapacitet 2.400.000 tona lignita od toga dnevni kop polja »B« 1.800.000 t, a što treba postepeno postići do konca 1954.

		Rok završetka igradnje godina		Kapacitet koji se postiže po završenju
— Studije, istraživanje i projektiranje ugljenog bazena Kosovo	200	—		U svrhu razvoja proizvodnje ugljena, industrije koksa kao i kemijske industrije na bazi derivata ugljena gdje u prvom redu dolazi proizvodnja dušičnih gnojiva.
114 — Crna metalurgija	820			
— Željezara Smederevo	520	1953.		30.000 tona tankog lima
— Rudarska i metalurška istraživanja željeznih rudišta u Srbiji	300	—		—
115 — Metalurgija raznobojnih metala	2.589			
— Elektroliza cinka Sabac	948	1954.		12.500 t elektrolitnog cinka 25.000 t sumporne kiseline 35 t kadmija
— Valjaonica Sevojno	1.641	1953.		24.000 t valjanih proizvoda bakra i legura
119 — Elektroindustrija	2.479			
— Tvornica kablova Svetozarevo	2.479	1954.		Postepeno ulaženje u puni kapacitet od 1954. nadalje do punog kapaciteta od: 25.427 t olovom obavljenih kablova 9.115 t golih i izoliranih sprovodnika 35.000 t betonskih željeza
511 — Željeznički saobraćaj	1.525			
— Željeznička pruga Brodice — Majdanpek	1.300	1953.		Puštanje u eksploataciju sa postavljenom šinskom vezom
— Izgradnja mostova na željeznickim prugama	225	1953.		—
515 — Cestovni saobraćaj	500			
— Cestovni most preko rijeke Save kod Beograda	500	1955.		—

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.

NR HRVATSKA — OBJEKTI OSNOVNE INVESTICIONE IZGRADNJE
ukupno u milijunima dinara

111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije

— HC Vinodol

— HC Peruća

— Studije, istraživanje i projektiranje HC Kamenica

— Studije, istraživanje i projektiranje HC Split

113 — Proizvodnja i prerada nafte

— Rafinerija Sisak

114 — Crna metalurgija

— Željezara Sisak

115 — Metalurgija raznobojnih metala

— Valjaonica i elektroliza aluminija Ražine

Rok završetka
igradnje
godina

Kapacitet koji se postiže
po završenju

7.400 1953.

17.228

2.472

1.477

1955. dovršavaju se svi građevn. radovi uključivo akumulacioni bazeni kod brane Lokvarke i kod brane Križ, kao i HC Fužine

Prvi agregat od 28 MW već je u pogonu. 1953. završava se montaža dvaju daljnjih agregata od ukupno 56 MW. 1955. završava se montaža HC Fužine sa instaliranom snagom od 4 MW

—

Ukupna snaga po izgradnji predviđa se 16 MW

—

Ukupna snaga po izgradnji predviđa se 42 MW

—

Ukupna snaga po izgradnji predviđa se 350 MW

678

1954.

240.000 t sirove nafte

3.395

1953.

90.000 t SM čelika
62.000 t bezšavnih cijevi,
sitna pruga ide u pogon u godini 1952.

3.395

2.438

I. faza 1953.
II. faza 1954.
III. faza 1954.

3.000 t aluminija
1.500 t aluminija
15.000 t valjanih proizvoda aluminija i legura

2.438

Rok završetka
igradnje
godina

Kapacitet koji se postiže
po završenju

120 — Kemijska industrija

948

— Tvornica ugljenih elektroda i ferolegura Šibenik

948

1954.

16.000 t amorfnih masa, elektroda i blokova i
25.400 t ferolegura

511 — Željeznički saobraćaj

1.217

— Željeznička pruga Knin—Zadar

485

1955.

91 km željezničke pruge normalnog kolosijeka

— Izgradnja mostova na željezničkim prugama

732

1953.

512 — Pomorski saobraćaj

511

— Luka Kardeljevo postepeno produženje radova na izgradnji luke da bi se sa potpunom izgradnjom dobio kapacitet od 900.000 tona

511

Kapacitet luke od 900.000 tona bit će dovršen kada bude dovršena izgradnja željezničke pruge normalnog kolosijeka Sarajevo—Kardeljevo

Potpuno dovršenje objekata osnovne investicione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.

5.569 1953.

NR SLOVENIJA — OBJEKTI OSNOVNE INVESTICIONE IZGRADNJE
Ukupno u milijunima dinara

13.283

111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije

— HC Vuzenica

866

1.911

1953. dovršavaju se građ. radovi
1954. —

završava se montaža prvog i drugog agregata od ukupno 36 MW
Završava se montaža trećeg agregata od 18 MW

— HC Vuhred

995

—

Ukupna snaga po izgradnji predviđa se oko 60 MW

— Studije, istraživanje i projektiranje HC Krško

50

—

Ukupna snaga po izgradnji predviđa se oko 25 MW

			Rok završetka igradnje godina	Kapacitet koji se postiže po završenju
114 — Crna metalurgija — Željezara Štore	750	750	1953.	20.000 t sirovog željeza
115 — Metalurgija raznobojnih metala — Tvornica glinice i aluminijske Strnišće	4.990	4.990	1953.	Završava se prva faza izgradnje sa kapacitetom od 50.000 t gli- nice i 15.000 t aluminijske
			1954.	Završava se izgradnja druge faze sa kapacitetom daljnjih 15.000 t aluminijske
123 — Industrija celuloze, drvenjače i pa- pira — Tvornica celuloze i roto papira Videm-Krško	1.395	1.395	1955.	20.000 t roto papira
511 — Željeznički saobraćaj — Izgradnja mostova na željeznič- kim prugama	357	357	1953.	—
Potpuno dovršenje objekata osnovne in- vesticione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.		3.880	1953.	—
NR BiH — OBJEKTI OSNOVNE INVE- STICIONE IZGRADNJE				
Ukupno u milijunima dinara		35.079		
111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije — HC Jablanica	4.056	4.763	1954. Završavaju se građ. radovi	U g. 1953. završava se montaža prvog agregata od 28 MW, a 1954. završava se montaža dalj- njih dvaju agregata od ukupno 56 MW 1955. završava se montaža još daljnjih tri agregata sa ukupno 84 MW

			Rok završetka igradnje godina	Kapacitet koji se postiže po završenju
— HC Jajce I		507	1955.	Ukupna snaga po izgradnji pred- viđa se oko 44 MW
— Studije, istraživanje i projekti- ranje HC Rama	120	—	—	Ukupna snaga po izgradnji pred- viđa se oko 90 MW
— Studije, istraživanje i projekti- ranje HC Konjic	80	—	—	Ukupna snaga po izgradnji pred- viđa se oko 130 MW
114 — Crna metalurgija		17.640		
— Željezara i koksara Zenica	11.900		1954. završava se iz- gradnja I faze	Sa izgrađenim kapacitetom u g. 1954. dostiže se ukupno: 450.000 t koksa 400.000 t sirovog željeza 570.000 t sirovog SM čelika 40.000 t sirovog elektro-čelika 20.000 t kovanih proizvoda 400.000 t valjanih proizvoda Kapaciteti iz I. faze povećavaju se za: 200.000 t sirovog željeza 140.000 t sirovog SM čelika 120.000 t valjanih proizvoda
— Rudnik i željezara Vareš	3.693		1955. završava se iz- gradnja II. faze	Sa izgradnjom povećava se sada- nji kapacitet proizvodnje za: 400.000 t željezne rude
			1953.	300.000 t
			1954.	500.000 t
			1955.	250.000 t
			1956.	—
— Topionica i ljevaonica Ilijaš	2.047		1954.	Ukupno: 1.450.000 t željezne rude 81.000 t sirovog željeza 18.000 t ljevanih cijevi 15.000 t kokila 4.500 t valjaka 4.000 t mašinskog liva

		Rok završetka izgradnje godina	Kapacitet koji se postiže po završenju
120 — Kemijska industrija	3.633		
— Tvornica sode Lukavac	2.114	1953.	83.000 t sirovog bikarbonata
— Tvornica dušičnih spojeva Go- — ražde	1.519	1953.	12.800 t amon nitrata 14.400 t dušične kiseline
123 — Industrija celuloze, drvenjače i pa- — pira	1.336		
— Tvornica sulfatne celuloze i na- — tron papira Maglaj	1.336	1954.	22.000 t natron papira 2.000 t sulfatne celuloze
511 — Željeznički saobraćaj	1.633		
— Željeznički čvor u Doboju	1.000	—	Postiže se potpuno povećanje propusne moći željezničke pruge
— Izgradnja mostova na željeznič- — kim prugama	633	1953.	—
Potpuno dovršenje objekata osnovne in- — vesticione izgradnje društvenog plana iz — godine 1952.	6.074	1953.	—
NR MAKEDONIJA — OBJEKTI OSNOV- NE INVESTICIONE IZ- GRADNJE			
Ukupno u milijunima dinara	12.064		
111 — Proizvodnja i raspodjela električne — energije	3.403		
— HC Mavrovo	2.843	1955. završavaju se — grad. radovi	U g. 1955. završava se montaža — prvog i drugog agregata sa — ukupno 70 MW U g. 1956. završava se montaža — trećeg i četvrtog agregata sa — ukupno 70 MW i — završava se montaža HC Vrben — sa 12 MW

		Rok završetka izgradnje godina	Kapacitet koji se postiže po završenju
— Studije, istraživanje i projekti- — ranje HC Vardar	320	—	—
— Studije, istraživanje i projekti- — ranje HC Crna Reka	240	—	—
112 — Proizvodnja i prerada ugljena	200		
— Rudarska istraživanja, studije i — projektiranja ugljenih bazena u — rajonu Kičevo	200	—	U svrhu razvoja proizvodnje — ugljena, industrije koksa, kemijske — industrije kao i industrije na — bazi derivata ugljena, gdje u pr- — vom redu dolazi u obzir proiz- — vodnja dušičnih gnojiva
114 — Crna metalurgija	340		
— Rudarska i metalurška istraži- — vanja željeznih rudišta u Make- — doniji	340	—	—
115 — Metalurgija raznobojnih metala	90		
— Studije, istraživanja, projekti- — ranje i početak izgradnje sepa- — racije mangana Zletovo	90	1954.	24.000 t koncentrata mangana
116 — Proizvodnja, oplemenjivanje i pre- — rada nemetalnih ruda	811		
— Tvornica porculana Titov Veles	428	1953.	6.250 tona keramike
— Studije, istraživanje i projekti- — ranje tvornice siliko i izolaci- — onog vatroostalnog materijala	383		Kapacitet po izgradnji predviđa — se oko 20.000 tona vatroostalnog — materijala i 4.000 tona termoizol- —acionog materijala
120 — Kemijska industrija	1.326		
— Tvornica kromnih spojeva	1.326	1955.	5.000 t natrijevog bikromata i — 6.500 t ferolegura

		Rok završetka izgradnje godina	Kapacitet koji se postiže po završenju
124 — Tekstilna industrija	2.535		
— Predionica i tkaonica Štip	1.162	1953. 1954.	5.109 t pamučnog prediva 12.100.000 m ² pamučnih tkanina
— Predionica i tkaonica Tetovo	708	1953. 1954.	1.900 tona vunenog prediva 30.000.000 m ² vunenih tkanina
— Svilarski kombinat Titov Veles	665	1954. 1954.	100 t končaona i 30 t prediona od otpadaka prirodne svile 2.000.000 m ² svilenih tkanina
511 — Železnički saobraćaj	1.647		
— Željeznička pruga Prilep — Ki- čevo	1.500	1955.	72 km željezničke pruge normal- nog kolosijeka
— Izgradnja mostova na željeznič- kim prugama	147	1953.	—
Potpuno dovršenje objekata osnovne in- vesticione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.	1.712	1953.	
NR CRNA GORA — OBJEKTI OSNOV- NE INVESTICIONE IZGRADNJE			
Ukupno u milijunima dinara	3.385		
111 — Proizvodnja i raspodjela električne energije	2.534		
— HC Gornja Zeta	2.534	—	Ukupna snaga po izgradnji pred- viđa se oko 264 MW
— Rudarski istražni radovi	500		—

		Rok završetka izgradnje godina	Kapacitet koji se postiže po završenju
Potpuno dovršenje objekata osnovne in- vesticione izgradnje društvenog plana iz godine 1952.	351		—
SAVEZNE INVESTICIJE			
U milijunima dinara	4.350		
— NR Srbija	2.350		
Željezničke pruge:			
— Beograd — Valjevo	2.000	1955.	76 km željezničke pruge normal- nog kolosijeka
— Beogradski čvor	350	1954.	30 km željezničke pruge normal- nog kolosijeka
NR Crna Gora	2.000		
Željeznička pruga:			
— Bar — Titograd	2.000	1955.	49 km željezničke pruge normal- nog kolosijeka

ROBNO-NOVČANA BI

Kupovni fondovi	Ukupno	Radnici i službenici	Seljaci	Ostali	Ustanove i poduzeća
I. a) Kupovni fond iz odnosa sa socijalističkim sekto- rom	317.241				
b) Kupovni fond iz među- sobnih odnosa stanovni- štva	32.000				
Svega a + b	349.241	251.892	75.683	21.666	
II. Izmjena u raspodjeli selo—grad		— 32.000 + 32.000			
III. Potrošački kredit — saldo na koncu 1953.	2.000	2.000			
IV. Kupovni fond inozemnog tu- rizma	1.200				1.200
V. Kupovni fond SRZ	5.675				5.675
VI. Kupovni fondovi ustanova i poduzeća	38.530				38.530
Svega I. do VI.	396.646	221.892	107.683	21.666	45.405

LANCA ZA GODINU 1953.

(U milijunima dinara)

Robni fondovi	Ukupno	Radnici i službenici	Seljaci	Ostali	Ustanove i poduzeća
I. Socijalistički sektor					
1) Prehrana					
a) Poljoprivredni artikli	60.800	45.600	6.400	2.400	6.400
b) Industrijski artikli (127 grana)	32.000	22.500	5.000	2.500	2.000
2) Industrijska neprehrambena roba i lijekovi	233.846	103.292	86.383	9.866	34.305
3) Knjige i časopisi	4.000	2.000	900	100	1.000
4) Ugostiteljstvo	34.000	21.000	9.000	2.300	1.700
Svega I (1—4)	364.646	194.392	107.683	17.166	45.405
II. Seljačko tržište					
	32.000	27.500	—	4.500	—
Svega I + II	396.646	221.892	107.683	21.666	45.405

NOVČANI PRIHODI I NEROBNI RAS

Novčani prihodi	Ukupno	od toga:		
		radnici i službenici	seljaci	ostali
I. Iz odnosa sa socijalističkim sek- torom				
1. Platni fond	199.000	199.000		
2. Putni i selidbeni troškovi	8.500	8.500		
3. Novčana primanja za SRZ	11.000		11.000	
4. Socijalna primanja	77.741	68.741	6.600	2.400
5. Otkup	64.254		64.254	
6. Zanatstvo i usluge	9.500			9.500
7. Prevozničke usluge	7.500		6.300	1.200
8. Stednja	6.066	3.516	1.600	950
9. Neraspoređeni prihodi	7.000	2.500	200	4.300
 Svega I.	390.561	282.257	89.954	18.350
 II. Iz međusobnog odnosa stanov- ništva				
1. Plaće	2.900	2.900		
2. Zanatstvo i usluge	9.600	600	400	8.600
3. Prijevoz	600		120	480
4. Zakupi i najmovi	1.282	770		512
5. Prihodi od međusobne pro- daje stvari	3.000	600		2.400
6. Seljačko tržište	32.000		32.000	
 Svega II.	49.382	4.870	32.520	11.992
 Ukupno I + II	439.943	287.127	122.474	30.342

HODI STANOVNIŠTVA U GODINI 1953.

(U milijunima dinara)

Novčani nerobni rashodi	Ukupno	od toga:		
		radnici i službenici	seljaci	ostali
I. Iz odnosa sa socijalističkim sektorom				
1. Porezi:				
a) na dohodak zemljoradnika	23.421		23.421	
b) na dohodak zanatlija	1.264			1.264
c) ostala zanimanja	540	200		340
d) takse	2.000	400	1.200	400
e) ostala budžetska davanja	3.500		1.500	2.000
2. Saobraćaj i PTT	20.000	10.900	8.000	1.100
3. Komunalne usluge	8.100	6.340	800	960
4. Zanatstvo i usluge	4.800	2.860	1.650	290
5. Kulturne i zdravstvene dje- latnosti	5.800	3.500	1.700	600
6. Štednja	3.895	2.785	900	210
Svega I.	73.320	26.985	39.171	7.164
II. Iz međusobnog odnosa stanov- ništva				
1. Plaće	200	140		60
2. Zanatstvo i usluge	12.300	6.193	4.920	1.187
3. Prijevoz	600	400	100	100
4. Zakupi i najmovi	1.282	1.217		65
5. Rashodi od međusobne pro- daje stvari	3.000	300	2.600	100
Svega II.	17.382	8.250	7.620	1.512
Ukupno I + II	90.702	35.235	46.791	8.676
Kupovni fond:				
I. Iz odnosa sa socijalističkim sektorom	317.241			
II. Iz međusobnog odnosa stanov- ništva	32.000			
III. Ukupno	349.241	251.892	75.683	21.666

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA PRIVREDNI PLAN I FINANSIJE VEĆA NARODA O PREDLOGU DRUŠTVENOG PLANA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE ZA 1953 GODINU

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
VEĆE NARODA

Odbor za privredni plan i finansije

Br. 27

24 decembra 1952 godine

Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ, na svojim sednicama od 20 i 22 decembra 1952 godine, pretresao je Predlog društvenog plana Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1953 godinu, koji mu je podnet od strane Predsednika Veća naroda, a koji je Vlada FNRJ podnela Narodnoj skupštini FNRJ na razmatranje i odobrenje na osnovu čl. 63 Ustava FNRJ. Posle saslušanja izveštaja i obrazloženja koje je dao poverenik Vlade i posle diskusije o amandmanima i predlozima, koje su dale narodne skupštine narodnih republika, Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda jednoglasno se saglasio da se pretresani Predlog društvenog plana FNRJ za 1953 godinu usvoji uz sledeće izmene:

U prvom redu, na strani 7, u tač. 1, stav prvi, brišu se reči »će se ostvariti« i zamenjuju sa »treba da se ostvari«.

U prvom delu, na strani 7, u 3 stavu, tač. 1, brišu se reči »ostvariće se« i zamenjuju sa »treba da se ostvari«.

Na strani 7, u tač. 2, stav 3, brišu se reči »ostvariće se« i zamenjuju sa »treba da se ostvari«.

Na strani 8, u tač. 3, stav 3 u 4 redu odozgo brišu se reči »iz sredstava preduzeća« i zamenjuju sa »investicije preduzeća i fonda za slobodno raspolaganje«.

U prvoj glavi, strana 12, peti red odozgo, brišu se reči »grana 313 — Eksploatacija šuma 100«.

Indeks korišćenja kapaciteta u eksploataciji šuma ne može se definisati i usled toga ovo ne može postati kao zakonska obaveza.

U drugoj glavi, na strani 19, u devetom redu odozgo za trgovinska preduzeća briše se reč »prosečna« i zamenjuje sa »minimalna«.

Stopa akumulacije i fondova za državna trgovinska preduzeća u Predlogu plana iskazana je kao prosečna. Predlaže se da stopa akumulacije i fondova od 60 bude minimalna iz sledećih razloga:

Trgovinska preduzeća treba da posluju na tržištu pod jednakim uslovima. Određivanjem stope akumulacije i fondova kao minimalne najveći deo trgovačkih preduzeća poslovaće pod istim uslovima. Među-

tim izvesna preduzeća koja posluju određenim proizvodima ostvaruju veću stopu akumulacije i fondova od 60, te će društvenim planom sreza (grada) stopa moći da bude povećana i time otklonjene neopravdano vi-
soke zarade jednom malom broju trgovinskih preduzeća. Ovo ne deluje na princip da preduzeća koja bolje posluju postižu veće zarade.

Određivanje stope akumulacije i fondova ispod 60 moglo bi stvo-
riti neopravdan konkurentski položaj izvesnim preduzećima, usled čega
se i predlaže određivanje minimalne stope od 60.

U trećoj glavi, strana 19, prvi stav, briše se reč »iznosiće« i zame-
njuje sa »treba da iznosi«.

U četvrtoj glavi, strana 24, iza tač. C dodaje se tač. D koja glasi:
»Preostali iznos akumulacije i fondova raspodeljuje se društvenim pla-
novima narodnih republika i narodnih odbora«.

U istoj glavi i na istoj strani briše se peti stav u celini sa odgovara-
jućom skalom koja ulazi u dokumentaciju Društvenog plana FNRJ.

Predlog da skala uđe u dokumentaciju obrazlaže se sledećim:

Primenom skale utvrđeni su iznosi akumulacije i fondova kojima
se pokazuju rashodi saveznih organa. Time je primenjeno jednako
merilo za sve narodne republike. Ovim putem utvrđen je iznos akumu-
lacije i fondova koji se sa područja pojedinih narodnih republika izdvaja
za savezne potrebe. Ovo izdvajanje izraženo je kroz procenat učešća
saveznih organa u glavi IV pod C i ovaj procenat će se primenjivati.
Prema tome skala služi kao jednako merilo da se utvrde navedeni pro-
centi koji su zakonska obaveza. Usled toga, skala ne treba da uđe u
zakonski tekst, već treba da bude iskazana u dokumentaciji. U istoj
glavi na strani 24 i 25 briše se šesti stav, i zamenjuje se sledećim
tekstom:

»Ukoliko se društvenim planovima srezova i gradova povećaju
stope akumulacije i fondova preko stopa akumulacije i fondova kojima
se osigurava iznos akumulacije i fondova za pokriće saveznih potreba,
i time predvidi veći iznos akumulacije i fondova, ovaj povećani iznos
raspodeljuje se društvenim planom sreza (grada) u procentima na fon-
dove preduzeća i fondove sreza (grada).

Stope akumulacije i fondova kojima se osigurava iznos za pokriće
saveznih potreba iskazuju se u posebnom aneksu društvenih planova
narodnih republika.

Ukoliko se društvenim planovima srezova i gradova odrede stope
akumulacije i fondova koje remete opšte proporcije saveznog društve-
nog plana ili proporcije društvenih planova narodnih republika, Prezi-
dijum FNRJ i prezidijumi narodnih republika mogu korigovati ovakve
stope akumulacije i fondova«.

U petoj glavi, strana 25, u trećem stavu, treći red odozgo, brišu se
reči »ne podleže« i zamenjuje se sa »ne podležu«.

U dokumentaciji uz Predlog društvenog plana za 1953 godinu, u
prilogu broj 2, na strani 42, kod rudnika i železare Vareš briše se:

»Rok završetka izgradnje
godina

1953

1954

1955

1956

Kapacitet koji se postiže
po završenju

400.000 t železne rude

300.000 t " "

500.000 t " "

250.000 t " „ «

i zamenjuje sa:

»Rok završetka izgradnje
godina

1953

1954

1955

1956

Kapacitet koji se postiže
po završenju

500.000 t železne rude

300.000 t " "

300.000 t " "

450.000 t " "

Na istoj strani kod topionice i livnice Ilijaš briše se:

»Rok završetka izgradnje
godina

1954

Kapacitet koji se postiže
po završenju

81.000 t sirovog železa

18.000 t livenih cevi

15.000 t kokila

4.500 t valjaka

4.000 t mašinskog liva«

i zamenjuje sa:

»Rok završetka izgradnje
godina

1954

Kapacitet koji se postiže
po završenju

81.000 t sirovog gvožđa

15.000 t livenih cevi

18.000 t kokila

3.000 t valjaka

8.100 t mašinskog liva«

Primedbe prezidijuma narodnih skupština narodnih republika koje Odbor nije usvojio:

1) Primedbu Prezidijuma Narodnog sabora NR Hrvatske da se utvrde različiti procenti učešća po granama sredstava za slobodno raspolaganje preduzeća, obzirom da ne postoji objektivno merilo koje bi se moglo postaviti.

2) Primedbu Prezidijuma Narodne skupštine NR Slovenije da se uvede jedinstvena stopa akumulacije i fondova za istovrsnu proizvodnju, Odbor smatra principijelno pravilnom ali obzirom da se u saveznom društvenom planu određuju prosečne stope, a da se sreskim društvenim planovima određuju stope koje primenjuju preduzeća, ova primedba se u saveznom društvenom planu ne može sprovesti.

3) Odbor nije usvojio primedbe Prezidijuma Narodne skupštine NR Slovenije u pogledu investicija, koje se primedbe sastoje u sledećem:

1. Predlaže se da se izgradnja trećeg agregata hidrocentrale Vuzenica, koja je u planu predviđena da se završi u 1954 godini, odloži na neodređeno vreme. Odbor smatra da nema objektivnih razloga koji idu u prilog produžetku roka trećeg agregata hidrocentrale Vuzenica.

2. Predlaže se da se u osnovnom planu utvrde studije i istraživanja za hidrocentrale Ožbolt i Maučiče. Proširivanje osnovnog plana ovim istraživanjem nije nužno, a privredni organi NR Slovenije mogu ova istraživanja vršiti i bez njihovog fiksiranja u saveznom društvenom planu.

3. Predlog društvenog plana predviđa da se u 1953 godini u železari Štore postigne kapacitet od 20.000 tona sirovog železa. U primedbama se iznosi da će se ovaj kapacitet postići, ali će biti potrebno još 190 miliona dinara za aglomeraciju i vodovodnu regulaciju. Suma predviđena za železaru Štore stavljena je u Predlogu plana prema predlogu Privrednog saveta NR Slovenije, te ukoliko nedostaje 190 miliona dinara za aglomeraciju i vodovod, sumu predviđenu za Štore treba povećati iz suma predviđenih za ostale investicije.

U pogledu povećanja dosadašnjeg kapaciteta od 3500 tona obrađenih valjaka na 6000 tona, smatra se da ovo povećanje zasada nije potrebno obzirom na postignute kapacitete železare Ilijaš.

U pogledu primedbe NR Slovenije da je suma od 3,88 milijardi premala za dovršenje objekata iz 1952 godine, i da treba radi toga produžiti rokove izgradnje, Odbor je stao na stanovište da se rokovi izgradnje ovih objekata ne mogu produžiti, već da treba iz sume predviđene za ostale investicije u prvom redu podmiriti dovršenje ovih objekata; pri tome ne treba ulaziti u nova proširenja koja planom nisu predviđena.

4. Iz istih razloga Odbor nije usvojio primedbu Prezidijuma Narodne skupštine NR Bosne i Hercegovine da se produži rok izvršenja montaže tri agregata na hidrocentrali Jablanici sa ukupno 84 megavata od 1955 godine na 1956 godinu.

Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda usvojio je predloženi Društveni plan FNRJ za 1953 godinu jednoglasno i stoga predlaže Saveznom veću da ga i ono u celosti usvoji.

Za svog izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika Miljevski Kirila.

Za sekretara

Radivoj Davidović, s. r.

Potpredsednik

Odbora za privredni plan i finansije
Vlajko Begović, s. r.

Članovi:

Vasil Gjorgov, s. r., Josip Jeras, s. r., Beno Kotnik, s. r., Milosav Milosavljević, s. r., Kiril Miljevski, s. r., Milija Kovačević, s. r., Radisav Nedeljković, s. r., Mile Peruničić, s. r., Dragutin Salić, s. r., Kosan Pavlović, s. r., Aleksa Tomić, s. r., Aleksandar Šević, s. r., Josip Šestan, s. r., Jevto Šćepanović, s. r., Radivoj Jovanović, s. r.

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA PRIVREDNI PLAN I FINANSIJE SAVEZNOG VEĆA O PREDLOGU DRUŠTVENOG PLANA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE ZA 1953 GODINU

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
SAVEZNO VEĆE

Odbor za privredni plan i finansije

Br. 27

24 decembra 1952 godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Odbor za privredni plan i finansije Narodne skupštine FNRJ, na svojim sednicama od 20 i 22 decembra 1952 godine, pretresao je Predlog društvenog plana Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1953 godinu, koji mu je podnet od strane Predsednika Saveznog veća, a koji je Vlada FNRJ podnela Narodnoj skupštini FNRJ na razmatranje i odobrenje na osnovu čl. 63 Ustava FNRJ. Posle saslušanja izveštaja i obrazloženja koje je dao poverenik Vlade i posle diskusije o amandmanima i predlozima, koje su dale narodne skupštine narodnih republika, Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća jednodušno se saglasio da se pretresani Predlog društvenog plana FNRJ za 1953 godinu usvoji uz sledeće izmene:

U prvom redu na strani 7, u tač. 1, stav prvi, brišu se reči »će se ostvariti« i zamenjuju sa »treba da se ostvari«.

U prvom delu, na strani 7, u trećem stavu, tač. 1, brišu se reči »ostvariće se« i zamenjuju sa »treba da se ostvari«.

Na strani 7, u tač. 2, stav treći, brišu se reči »ostvariće se« i zamenjuju sa »treba da se ostvari«.

Na strani 8, u tač. 3, stav 3, u četvrtom redu odozgo brišu se reči »iz sredstava preduzeća« i zamenjuju sa »investicije preduzeća i fonda za slobodno raspolaganje«.

U prvoj glavi, strana 12, peti red odozgo, brišu se reči »grana 313 — Eksploatacija šuma 100«.

Indeks korišćenja kapaciteta u eksploataciji šuma ne može se definisati i usled toga ovo ne može postati kao zakonska obaveza.

U drugoj glavi na strani 19, u devetom redu odozgo, za trgovinska preduzeća briše se reč »prosečna« i zamenjuje sa »minimalna«.

Stopa akumulacije i fondova za državna trgovinska preduzeća u Predlogu plana iskazana je kao prosečna. Predlaže se da stopa akumulacije i fondova od 60 bude minimalna iz sledećih razloga:

Trgovinska preduzeća treba da posluju na tržištu pod jednakim uslovima. Određivanjem stope akumulacije i fondova kao minimalne najveći deo trgovačkih preduzeća poslovaće pod istim uslovima. Među-

tim, izvesna preduzeća koja posluju određenim proizvodima ostvaruju veću stopu akumulacije i fondova od 60, te će društvenim planom sreza (grada) stopa moći da bude povećana i time otklonjene neopravdano visoke zarade jednom malom broju trgovačkih preduzeća. Ovo ne deluje na princip da preduzeća koja bolje posluju postižu veće zarade.

Određivanje stope akumulacije i fondova ispod 60 moglo bi stvoriti neopravdan konkurentski položaj izvesnim preduzećima, usled čega se i predlaže određivanje minimalne stope od 60.

U trećoj glavi, strana 19, prvi stav, briše se reč »iznosiće« i zamenjuje sa »treba da iznosi«.

U četvrtoj glavi, strana 24, iza tač. C dodaje se tač. D koja glasi: »Preostali iznos akumulacije i fondova raspodeljuje se društvenim planovima narodnih republika i narodnih odbora«.

U istoj glavi i na istoj strani briše se peti stav u celini sa odgovarajućom skalom koja ulazi u dokumentaciju Društvenog plana FNRJ.

Predlog da skala uđe u dokumentaciju obrazlaže se sledećim:

Primenom skale utvrđeni su iznosi akumulacije i fondova kojima se pokazuju rashodi saveznih organa. Time je primenjeno jednako merilo za sve narodne republike. Ovim putem utvrđen je iznos akumulacije i fondova koji se sa područja pojedinih narodnih republika izdvaja za savezne potrebe. Ovo izdvajanje izraženo je kroz procenat učešća saveznih organa u glavi IV pod C i ovaj procenat će se primenjivati. Prema tome skala služi kao jednako merilo da se utvrde navedeni procenti koji su zakonska obaveza. Usled toga, skala ne treba da uđe u zakonski tekst, već treba da bude iskazana u dokumentaciji. U istoj glavi na strani 24 i 25 briše se šesti stav, i zamenjuje se sledećim tekstom:

»Ukoliko se društvenim planovima srezova i gradova povećaju stope akumulacije i fondova preko stopa akumulacije i fondova kojima se osigurava iznos akumulacije i fondova za pokriće saveznih potreba, i time predvidi veći iznos akumulacije i fondova, ovaj povećani iznos raspodeljuje se društvenim planom sreza (grada) u procentima na fondove preduzeća i fondove sreza (grada).

Stope akumulacije i fondova kojima se osigurava iznos za pokriće saveznih potreba iskazuju se u posebnom aneksu društvenih planova narodnih republika.

Ukoliko se društvenim planovima srezova i gradova odrede stope akumulacije i fondova koje remete opšte proporcije saveznog društvenog plana ili proporcije društvenih planova narodnih republika, Prezidijum FNRJ i prezidijumi narodnih republika mogu korigovati ovakve stope akumulacije i fondova«.

U petoj glavi, strana 25, u trećem stavu, treći red odozgo, brišu se reči »ne podleže« i zamenjuju se sa »ne podležu«.

U dokumentaciji uz Predlog društvenog plana za 1953 godinu, u prilogu broj 2, na strani 42, kod rudnika i železare Vareš briše se:

»Rok završetka izgradnje
godina

1953

1954

1955

1956

Kapacitet koji se postiže
po završenju

400.000 t železne rude

300.000 t „ „

500.000 t „ „

250.000 t „ „ «

i zamenjuje sa:

»Rok završetka izgradnje
godina

1953

1954

1955

1956

Kapacitet koji se postiže
po završenju

500.000 t železne rude

300.000 t „ „

300.000 t „ „

450.000 t „ „ «

Na istoj strani kod topionice i livnice Ilijaš briše se:

»Rok završetka izgradnje
godina

1954

Kapacitet koji se postiže
po završenju

81.000 t sirovog železa

18.000 t livenih cevi

15.000 t kokila

4.500 t valjaka

4.000 t mašinskog liva«

i zamenjuje sa:

»Rok završetka izgradnje
godina

1954

Kapacitet koji se postiže
po završenju

81.000 t sirovog gvožđa

15.000 t livenih cevi

18.000 t kokila

3.000 t valjaka

8.100 t mašinskog liva«

Primedbe prezidijuma narodnih skupština narodnih republika koje Odbor nije usvojio:

1) Primedbu Prezidijuma Narodnog sabora NR Hrvatske da se utvrde različiti procenti učešća po granama sredstava za slobodno raspolaganje preduzeća, obzirom da ne postoji objektivno merilo koje bi se moglo postaviti.

2) Primedbu Prezidijuma Narodne skupštine NR Slovenije da se uvede jedinstvena stopa akumulacije i fondova za istovrsnu proizvodnju, Odbor smatra principiježno pravilnom ali obzirom da se u saveznom

društvenom planu određuju prosečne stope, a da se sreskim društvenim planovima određuju stope koje primenjuju preduzeća, ova primedba se u saveznom društvenom planu ne može provesti.

3) Odbor nije usvojio primedbe Prezidijuma Narodne skupštine NR Slovenije u pogledu investicija, koje se primedbe sasloje u sledećem:

1. Predlaže se da se izgradnja trećeg agregata hidrocentrale Vuzenica, koja je u planu predviđena da se završi u 1954 godini, odloži na neodređeno vreme. Odbor smatra da nema objektivnih razloga koji idu u prilog produžetku roka trećeg agregata hidrocentrale Vuzenica.

2. Predlaže se da se u osnovnom planu utvrde studije i istraživanja za hidrocentrale Ožbolt i Maučiče. Proširivanje osnovnog plana ovim istraživanjima nije nužno, a privredni organi NR Slovenije mogu ova istraživanja vršiti i bez njihovog fiksiranja u saveznom društvenom planu.

3. Predlog društvenog plana predviđa da se u 1953 godini u železari Štore postigne kapacitet od 20.000 tona sirovog železa. U primedbama se iznosi da će se ovaj kapacitet postići, ali će biti potrebno još 190 miliona dinara za aglomeraciju i vodovodnu regulaciju. Suma predviđena za železaru Štore stavljena je u predlogu plana prema predlogu Privrednog saveta NR Slovenije, te ukoliko nedostaje 190 miliona dinara za aglomeraciju i vodovod, sumu predviđenu za Štore treba povećati iz suma predviđenih za ostale investicije.

U pogledu povećanja dosadašnjeg kapaciteta od 3.500 tona obradenih valjaka na 6.000 tona, smatra se da ovo povećanje zasada nije potrebno obzirom na postignute kapacitete železare Ilijaš.

U pogledu primedbe NR Slovenije da je suma od 3,88 milijardi premala za dovršenje objekata iz 1952 godine, i da treba radi toga produžiti rokove izgradnje, Odbor je stao na stanovište da se rokovi izgradnje ovih objekata ne mogu produžiti, već da treba iz sume predviđene za ostale investicije u prvom redu podmiriti dovršenje ovih objekata; pri tome ne treba ulaziti u nova proširenja koja planom nisu predviđena.

4) Iz istih razloga Odbor nije usvojio primedbu Prezidijuma Narodne skupštine NR Bosne i Hercegovine da se produži rok izvršenja montaže tri agregata na hidrocentrali Jablanici sa ukupno 84 megavata od 1955 godine na 1956 godinu.

Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća usvojio je predloženi Društveni plan FNRJ za 1953 godinu jednoglasno i stoga predlaže Saveznom veću da ga i ono u celosti usvoji.

Za svog izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika Toneta Fajfara.

Za sekretara
Rista Antunović, s. r.

Pretsednik
Odbora za privredni plan i finansije
Jovan Veselinov, s. r.

Članovi:

Ljubo Babić, s. r., Komnen Cerović, s. r., Tone Fajfar, s. r., Janez Hribar, s. r., Filip Lakuš, s. r., Voja Leković, s. r., Miloš Minić, s. r., Doka Pajković, s. r., Paško Romac, s. r., Dobrosav Tomašević, s. r., Dobrivoje Radosavljević, s. r., Ante Raos, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O BUDŽETU FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE (SAVEZNOM BUDŽETU) ZA 1953 GODINU

Član 1

Savezni budžet za 1953 godinu sa posebnim priložima sadrži:

I Savezni budžet:

sa prihodima od	—	—	—	—	—	Dinara	178.425,000.000
sa rashodima od	—	—	—	—	—	„	229.100,000.000
i viškom rashoda od	—	—	—	—	—	Dinara	50.675,000.000

II Predračune ustanova sa samostalnim finansiranjem:

sa prihodima od	—	—	—	—	—	Dinara	278,259.000
sa rashodima od	—	—	—	—	—	„	631,999.000
i viškom rashoda od	—	—	—	—	—	Dinara	353,740.000

Član 2

Razlika između rashoda i prihoda u Saveznom budžetu u iznosu od 50.675,000.000 dinara pokriće se iz raspoloživih rezervi, zajmovima i pomoćima iz inostranstva.

Član 3

Ukoliko se sredstva za pokriće viška rashoda predviđena u čl. 2 ne ostvare u punom iznosu, Vlada FNRJ će za neostvareni iznos ovih sredstava srazmerno smanjiti rashode saveznog budžeta.

Član 4

Viškovi rashoda u predračunima ustanova sa samostalnim finansiranjem, u ukupnom iznosu od 353,740.000 dinara, pokrivaju se dotacijama iz Saveznog budžeta.

Član 5

Ovlašćuje se Vlada FNRJ da negativne razlike pri realizaciji domaćih proizvoda na inostranom tržištu i inostranih proizvoda na domaćem tržištu pokriva pozitivnim razlikama od realizacije uve-

zenih proizvoda na domaćem tržištu. U tu svrhu pri Vladi FNRJ obrazovaće se poseban fond.

Nadzor nad ovim fondom vrši Ministar finansija FNRJ.

Član 6

Naknade (regresi) mogu se priznavati privrednim organizacijama za pokriće gubitaka koji nastanu usled sprovođenja privredno-upravnih mera saveznih organa. Propise o načinu i uslovima isplate regresa na zakonu osnovanih donosi Vlada FNRJ.

Član 7

Ovlašćuje se Prezidijum Narodne skupštine FNRJ da rashode u predračunu Ministarstva finansija FNRJ, za ostale organe državne uprave, rasporedi na novoosnovane savezne organe i utvrdi njihove predračune, kao i da prilikom ukidanja, spajanja i menjanja saveznih organa postupi na isti način sa sredstvima predviđenim u njihovim predračunima. Ovako utvrđene predračune saveznih organa Prezidijum Narodne skupštine FNRJ šalje na saglasnost Odboru za privredni plan i finansije.

Član 8

Ovlašćuje se Vlada FNRJ:

1) da uredbama može menjati i dopunjavati postojeće propise i tarife o taksama,

2) da na teret sredstava prenetih fondova državnih privrednih preduzeća na dan 31 decembra 1951 godine kao i na teret drugih prihoda iz 1951 godine, preostalih po izmirenju obaveza po budžetima za 1951 godinu, može izvršiti likvidaciju potraživanja Narodne banke FNRJ prema državi na osnovu isplaćenih regresâ, promene pariteta dinara kao i po drugim osnovima.

Član 9

Ovlašćuje se Ministar finansija FNRJ da može vršiti preglede izdataka za lične i materijalne rashode po predračunima saveznih organa i ustanova, kao i vršiti kontrolu upotrebe dotacija datih iz saveznog budžeta. Po potrebi Ministar finansija FNRJ može u ovim slučajevima propisati i prethodnu kontrolu ovih izdataka.

Član 10

Nacrti pravnih propisa organa Vlade FNRJ, čije sprovođenje predviđa nove ili povećane izdatke, moraju se dostaviti na prethodnu saglasnost Ministru finansija FNRJ.

Član 11

Nova povećanja službeničkih mesta u saveznim organima i ustanovama, ukoliko nije doneto definitivno rešenje o sistematizaciji, mogu se ustanovljavati samo uz saglasnost Pretsednika Saveta za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti Vlade FNRJ i Ministra finansija FNRJ. Nova postavljenja mogu se vršiti u okviru odobrene sistematizacije ukoliko su za tu svrhu u budžetu obezbeđena potrebna finansiska sredstva.

Član 12

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije«, sa primenom od 1 januara 1953 godine.

1. Prihodi iz privrede:	8.000.000.000
deo društvenog doprinosa	1.364.897.000
porez na promet	10.416.536.000
porez na višak fonda plata	845.346.000
razlika u cenama pri izvozu i uvozu	180.000.000.000
kamate	5.304.221.000
3. Prihodi saveznih ustanova i nadležnih	2.252.000.000
štava	1.327.000.000
4. Ostali prihodi	3.579.000.000
5. Višak prihoda iz prethodne godine	
6. Prihodi iz raspoloživih rezervi, zajmova i pomoći iz inostranstva za pokrivanje deficita	
Budžetski rezervni fond	6.000.000.000
Obaveze po zajmovima u zemlji i inostranstvu	12.090.000.000
Obaveze po budžetima iz ranijih godina	1.500.000.000
Ukupno prihodi:	229.100.000.000

1. Dotacije privredi	8.000.000.000
2. Prosveta i narodna kultura	1.364.897.000
3. Socijalno staranje	10.416.536.000
4. Zdravstvena zaštita	845.346.000
5. Narodna odbrana	180.000.000.000
6. Državna uprava, sudstvo i tužilaštvo	5.304.221.000
7. Dotacije:	
NR Crnoj Gori	2.252.000.000
NR Makedoniji	1.327.000.000
8. Budžetski rezervni fond i obaveze države:	3.579.000.000
Budžetski rezervni fond	6.000.000.000
Obaveze po zajmovima u zemlji i inostranstvu	12.090.000.000
Obaveze po budžetima iz ranijih godina	1.500.000.000
Ukupno rashodi:	229.100.000.000

PRIHODA I RASHODA BUDŽETA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE

PRIHODI	SVEGA	Razdeo	RASHODI
1 Deo društvenog doprinosa	138.739.860.000		I. Narodna skupština
2 Deo poreza na promet	1.000.000.000	1	Prezidijum Narodne skupštine
3 Porez na višak fonda plata	76.200.000	2	Javno tužilaštvo
4 Ostali prihodi iz privrede	22.122.775.000	3	II. ORGANI DRŽAVNE UPRAVE
5 Prihodi saveznih ustanova i nadležnih	2.420.691.000	4	Ministarstvo narodne odbrane
6 Prihodi od reparacija i restitucija	500.000.000	5	Ministarstvo inostranih poslova
7 Carinske takse	650.000.000	6	Ministarstvo unutrašnjih poslova
8 Razni prihodi	3.500.000.000	7	Ministarstvo finansija i ostali savezni organi
9 Višak prihoda iz prethodne godine	9.415.474.000		državne uprave
10 Rezerve, pomoći i zajmovi iz inostranstva za pokrivanje budžetskog deficita	50.675.000.000	8	Javno pravobranilaštvo
		9	Privredni savet
		10	Savezna uprava hidrometeorološke službe
		11	Glavna geodetska uprava
		12	Savezni zavod za statistiku i evidenciju
		13	Uprava za materijalne rezerve
		14	Glavna uprava civilnog vazduhoplovstva
			III. ORGANI PRAVOSUĐA
		15	Vrhovni sud
		16	Glavna državna arbitraža
			IV. SAVEZNE USTANOVE I ORGANIZACIJE
		17	Akademski savet
		18	Bibliografski institut
		19	Leksikografski zavod
		20	Savezni institut za zaštitu spomenika kulture
		21	Državna arhiva
		22	Savezni zavod za ispitivanje lekova
		23	Centar za osposobljavanje invalida za rad
		24	Jugoslovenski nacionalni komitet za poljoprivredu FAO
		25	Institut za ispitivanje strukture materije
		26	Uprava za rudarska istraživanja i rudarske službe
		27	Direkcija pošta
			V. INVALIDNINE
		28	Invalidske prinadležnosti
			VI.
		29	Dotacije narodnim republikama
		30	Budžetski rezervni fond i obaveze države
UKUPNO	229.100.000.000		UKUPNO

P R E G L E D

A I RASHODA BUDŽETA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE (SAVEZNI BUDŽET) PO DELOVIMA I RAZDELIMA

Razdeo	R A S H O D I	1 D E O	2 D E O	3 D E O	4 D E O	5 D E O	6 D E O	7 D E O	8 D E O	UKUPNO	Razdeo
		Dotacije privredi	Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Zdravstvena zaštita	Narodna odbrana	Državna uprava, sud- stvo i tuži- oštvo	Dotacije narodnim republikama	Budžetski rezervni fond i obaveze države		
I.											
1	Narodna skupština — — — — —		730.000				34,169.000			34,899.000	1
2	Prezidijum Narodne skupštine — — — — —		2,000.000				51,500.000			53,500.000	2
3	Javno tužništvo — — — — —						368,272.000			368,272.000	3
II. ORGANI DRŽAVNE UPRAVE											
4	Ministarstvo narodne odbrane — — — — —					180.000.000.000				180.000.000.000	4
5	Ministarstvo inostranih poslova — — — — —		216,007.000				1.583,156.000			11.799,163.000	5
6	Ministarstvo unutrašnjih poslova — — — — —		63,258.000				1.218,296.000			1.281,554.000	6
7	Ministarstvo finansija i ostali savezni organi državne uprave — — — — —	8.000.000.000	657,920.000	575,000.000	65,776.000		1.106,420.000			10.405,116.000	7
8	Javno pravobranioštvo — — — — —						13,700.000			13,700.000	8
9	Privredni savet — — — — —		113,033.000				234,649.000			347,682.000	9
10	Savezna uprava hidrometeorološke službe — — — — —		17,289.000	378.000			20,402.000			38,069.000	10
11	Glavna geodetska uprava — — — — —		15,430.000				88,926.000			104,356.000	11
12	Savezni zavod za statistiku i evidenciju — — — — —		25,797.000				441,596.000			467,393.000	12
13	Uprava za materijalne rezerve — — — — —						12,041.000			12,041.000	13
14	Glavna uprava civilnog vazduhoplovstva — — — — —						108,527.000			108,527.000	14
III. ORGANI PRAVOSUDA											
15	Vrhovni sud — — — — —						9,091.000			9,091.000	15
16	Glavna državna arbitraža — — — — —						13,476.000			13,476.000	16
IV. SAVEZNE USTANOVE I ORGANIZACIJE											
17	Akademski savet — — — — —		46,159.000							46,159.000	17
18	Bibliografski institut — — — — —		11,826.000							11,826.000	18
19	Leksikografski zavod — — — — —		40,046.000							40,046.000	19
20	Savezni institut za zaštitu spomenika kulture — — — — —		10,994.000							10,994.000	20
21	Državna arhiva — — — — —		4,850.000							4,850.000	21
22	Savezni zavod za ispitivanje lekova — — — — —		6,180.000							6,180.000	22
23	Centar za osposobljavanje invalida za rad — — — — —			20,048.000						20,048.000	23
24	Jugoslovenski nacionalni komitet za poljoprivredu FAO — — — — —		1,980.000							1,980.000	24
25	Institut za ispitivanje strukture materije — — — — —		94,570.000							94,570.000	25
26	Uprava za rudarska istraživanja i rudarske studije — — — — —		35,574.000							35,574.000	26
27	Direkcija pošta — — — — —		1,254.000	7,610.000						8,864.000	27
V. INVALIDNINE											
28	Invalidske prinadležnosti — — — — —			9.813,500.000	779,570.000					10.593,070.000	28
VI.											
29	Dotacije narodnim republikama — — — — —							3.579,000.000		3.579,000.000	29
30	Budžetski rezervni fond i obaveze države — — — — —								19.590,000.000	19.590,000.000	30
	U K U P N O	8.000,000.000	1.364,897.000	10.416,536.000	845,346.000	180.000.000.000	5.304,221.000	3.579,000.000	19.590,000.000	229.100,000.000	

PREDRAČUN
USTANOVA SA SAMOSTALNIM FINANSIRANJEM

P R I H O D I			R A S H O D I		
1	Sopstveni prihodi ustanova — — —	278.259.000	1	Lični rashodi — — — — —	178,037.000
2	Subvencija iz budžeta — — — —	353.740.000	2	Materijalni rashodi — — — — —	453,962.000
Ukupno:		631,999.000	Ukupno:		631,999.000

Partije	Pozicije	P R I H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
		1 DEO — PRIHODI IZ PRIVREDE		
		1 RAZDEO — DEO DRUŠTVENOG DOPRINOSA		
1		Deo društvenog doprinosa privred- nih preduzeća na teritoriji svih narodnih republika — — — — —		138.739.860.000
		Svega 1 razdeo		138.739.860.000
		2 RAZDEO — POREZ NA PROMET		
2		Deo poreza na promet na teritoriji svih narodnih republika — — —		1.000.000.000
		Svega 2 razdeo		1.000.000.000
		3 RAZDEO — POREZ NA VIŠAK FONDA PLATA		
3		Porez na višak fonda plata privred- nih preduzeća na teritoriji svih narodnih republika — — — — —		76.200.000
		Svega 3 razdeo		76.200.000
		4 RAZDEO — OSTALI PRIHODI IZ PRIVREDE		
4		Razlika u cenama u prometu sa inostranstvom — — — — —		7.450.000.000
5		Kamate po kreditima kod Narodne banke — — — — —		14.672.775.000
		Svega 4 razdeo		22.122.775.000
		UKUPNO 1 DEO		161,938,835.000
		3 DEO — PRIHODI SAVEZNIH USTANOVA I NADLEŠTAVA		
		1 RAZDEO — MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE		
6		Prihodi vojnih ustanova i nadležštava		2.217.845.000
		Svega 1 razdeo		2.217.845.000

Partija	Pozicija	P R I H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
2 RAZDEO — MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA				
7	Ministarstvo inostranih poslova			
1	Prihodi od konzularnih taksa i ostali prihodi diplomatskih predstavništava u inostranstvu — — — —			61,100.000
	Svega 2 razdeo			61,100.000
3 RAZDEO — MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA				
8	Viša škola za unutrašnju upravu — Zemun			
1	Naknada slušalaca za ishranu — —			6,850.000
9	Škola za oficire Narodne milicije, Sremska Kamenica			
1	Prihodi ekonomije — — — — —	13,950.000		
2	Prihodi školskih radionica — — —	20.000		
3	Prihodi od stambenih zgrada — —	90.000		14,060.000
	Svega 3 razdeo			20,910.000
4 RAZDEO — MINISTARSTVO FI- NANSIJA I OSTALI SAVEZNI ORGANI DRŽAVNE UPRAVE				
10	Biro za organizaciju uprave i pri- vrede			
1	Od prodaje „Biltena” — — — — —	250.000		
2	Od ustupanja elaborata drugim usta- novama i preduzećima — — —	150.000		400.000
11	Savezna uprava za pronalazaštvo			
1	Od prodaje „Biltena” — — — — —	600.000		
2	Od objava odobrenih prava — — —	120.000		
3	Od Međunarodne unije za zaštitu industrijske svojine — — — — —	1,000.000		1,720.000
12	Uprava pomorstva			
1	Od pristanišnih i zimovničkih taksa	13,000.000		
2	Od zakupa prevoza — — — — —	2,000.000		
3	Ostali prihodi — — — — —	200.000		15,200.000

Partije	Poslovi	P R I H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
13	Pomorska oblast, Rijeka			
	1 Lučke takse — — — — —		23,000.000	
	2 Pilotaža brodova — — — — —		10,000.000	
	3 Iskorišćavanje pomorskih javnih do- bara — — — — —		590.000	
	4 Pregledi brodova — — — — —		780.000	
	5 Ostali prihodi — — — — —		710.000	35,080.000
14	Pomorska oblast, Split			
	1 Lučke takse — — — — —		11,000.000	
	2 Pilotaža — — — — —		5,000.000	
	3 Pregled i baždarenje brodova — — —		900.000	
	4 Prodaja pomorskih karata — — —		300.000	
	5 Životno osiguranje nažigača — — —		90.000	
	6 Zakupi — — — — —		200.000	
	7 Prihodi od radiograma — — — — —		1,200.000	
	8 Iskorišćavanje javnih dobara — — —		1,200.000	
	9 Ostali prihodi — — — — —		446.000	20.336.000
15	Pomorska oblast, Kotor			
	1 Od lučke takse — — — — —		200.000	
	2 Od pregleda brodova — — — — —		30.000	
	3 Od iskorišćavanja javnog dobra — — —		100.000	
	4 Od zakupa — — — — —		50.000	
	5 Ostali prihodi — — — — —		24.000	404.000
16	Registar brodova, Split			
	1 Od izvršenih usluga — — — — —		1,700.000	
	2 Od zakupa — — — — —		46.000	
	3 Od prodaje knjiga i tehničkih propisa		170.000	1,916.000
	Svega 4 razdeo			75,056.000
	5 RAZDEO — PRIVREDNI SAVET			
17	Komisija za standardizaciju			
	1 Od prodaje biltena „Standardizacija”		450.000	
	2 Od prodaje standarda — — — — —		4,000.000	
	3 Od carinskih zgrada — — — — —		1,000.000	5,450.000
	Svega 5 razdeo			5,450.000
	6 RAZDEO — SAVEZNA UPRAVA HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE			
18	Savezna uprava hidrometeorološke službe			
	1 Prihodi od prodaje publikacija — — —			150.000
	Svega 6 razdeo			150.000

Partija	Pozicije	P R I H O D I	Iznos nozićije	Iznos partije
7 RAZDEO — GLAVNA GEODET- SKA UPRAVA				
19	Glavna geodetska uprava			
	1	Prihodi od prodaje Pravilnika i stručnih knjiga — — — — —	1,500.000	
	2	Prihodi Zavoda za fotogrametriju od geodetske delatnosti — — —	9,000.000	10,500.000
	Svega 7 razdeo			10,500.000
8 RAZDEO — SAVEZNI ZAVOD ZA STATISTIKU I EVIDENCIJU				
20	Savezni zavod za statistiku i evi- denciju			
	1	Od prodaje statističkih publikacija	2,500.000	
	2	Od prodaje publikacija spoljno- trgovinske statistike — — — — —	1,060.000	
	3	Od prodaje statističkih publikacija iz ranijih godina — — — — —	500.000	
	4	Od prodaje raznih obrazaca — — —	1,250.000	
	5	Od naknade za usluge — — — — —	100.000	5,410.000
	Svega 8 razdeo			5,410.000
9 RAZDEO — GLAVNA UPRAVA CIVILNOG VAZDUHOPLOVSTVA				
21	Glavna uprava civilnog vazduho- plovstva			
	1	Od naknada za sletanje i boravak aviona — — — — —	14,750.000	
	2	Od naknada za radiograme — — —	6,550.000	
	3	Razni prihodi — — — — —	100.000	21,400.000
	Svega 9 razdeo			21,400.000
10 RAZDEO — BIBLIOGRAFSKI INSTITUT				
22	Bibliografski institut			
	1	Od prodaje bibliografija — — —	500.000	
	2	Od zakupa za lokale — — — — —	370.000	870.000
	Svega 10 razdeo			870.000

Partija	Pozicija	P R I H O D I	Izdos pozicije	Izdos partije
		11 RAZDEO — SAVEZNI ZAVOD ZA ISPITIVANJE LEKOVA, ZAGREB		
23		Savezni zavod za ispitivanje lekova		
	1	Od raznih usluga i analiza — — —		1,000.000
		Svega 11 razdeo		1,000.000
		12 RAZDEO — INSTITUT ZA ISPI- TIVANJE STRUKTURE MATERIJE		
24		Institut za ispitivanje strukture materije		
	1	Od naknade za stan, ogrev i osvet- ljenje osoblja — — — — —	800.000	
	2	Ostali prihodi — — — — —	200.000	1,000.000
		Svega 12 razdeo		1,000.000
		UKUPNO 3 DEO		2.420.691.000
		4 DEO — OSTALI PRIHODI		
		1 RAZDEO — PRIHODI OD KAZNI		
25		Prihodi od kazni — — — — —		15,000.000
		Svega 1 razdeo		15,000.000
		2 RAZDEO — PRIHODI OD UKI- NUTIH FONDOVA		
26		Prihodi od ukinutih fondova — —		15,000.000
		Svega 2 razdeo		15,000.000
		3 RAZDEO — NEPREDVIDENI PRIHODI		
27		Razni nepredvideni i vanredni pri- hodi — — — — —		3.470,000.000
		Svega 3 razdeo		3.470,000.000

Partija	Pozicija	P R I H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
		4 RAZDEO — PRIHODI OD RE- PARACIJA I RESTITUCIJA		
28		Prihodi od reparacija i restitucija		500.000.000
		Svega 4 razdeo		500.000.000
		5 RAZDEO — CARINE		
29		Prihodi od carinskih taksa — — —		650.000.000
		Svega 5 razdeo		650.000.000
		UKUPNO 4 DEO		4.650.000.000
		5 DEO — VIŠAK PRIHODA		
		1 RAZDEO — VIŠAK PRIHODA IZ PRETHODNE GODINE		
30		Višak budžetskih prihoda iz pret- hodne godine — — — — —		9.415,474.000
		Svega 1 razdeo		9.415,474.000
		UKUPNO 5 DEO		9.415,474.000
		6 DEO — REZERVE, POMOĆI I ZAJMOVI		
		1 RAZDEO — REZERVE, POMOĆI I ZAJMOVI		
31		Raspoložive rezerve, pomoći i zaj- movi iz inostranstva za pokriće budžetskog deficita — — — — —		50.675.000.000
		Svega 1 razdeo		50.675.000.000
		UKUPNO 6 DEO		50.675.000.000
		UKUPNO PRIHODI		229.100.000.000

OPŠTA REKAPITULACIJA PRIHODA

1 deo — Prihodi iz privrede — — — — —	161.938,835.000
3 deo — Prihodi ustanova i nadležnosa — — — — —	2.420,691.000
4 deo — Ostali prihodi — — — — —	4.650,000.000
5 deo — Višak prihoda — — — — —	9.415,474.000
6 deo — Raspoložive rezerve, pomoći i zajmovi — —	50.675,000.000
UKUPNO PRIHODI — — — — —	229.100,000.000

1 RAZDEO — NARODNA SKUPŠTINA

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
1 RAZDEO — NARODNA SKUPŠTINA				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Savezno veće				
Materijalni rashodi				
2—1	Funkcionalni rashodi			
1	Umnožavanje zakonskih predloga i projekata — — — — —		650.000	
2	Nabavka stručnih knjiga — — —		80.000	730.000
Sveva Gl. 1 (part. 1)				730.000
Svega 2 deo				730.000
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Savezno veće				
Lični rashodi				
6—2	Plate i dodaci			
1	Osnovne plate — — — — —		1,580.000	
3	Položajni dodaci — — — — —		50.000	
4	Honorari — — — — —		300.000	1,910.000
Materijalni rashodi				
6—3	Operativni rashodi			
1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —		200.000	
4	Putni i selidbeni troškovi — — —		45.000	
5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —		45.000	
6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —		250.000	
7	Dopuna inventara — — — — —		50.000	
8	Održavanje prevoznih sredstava —		350.000	
9	Transportni troškovi — — — — —		20.000	
10	Zakupi — — — — —		10.000	970.000
6—4	Funkcionalni rashodi			
1	Dnevnice i paušali narodnih po- slanika — — — — —		17,320.000	

1 RAZDEO — NARODNA SKUPŠTINA

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	2	Članski ulog za Interparlamentarnu uniju i dnevnice delegata — — —	1,295.000	
	3	Troškovi reprezentacije — — — —	500.000	19,115.000
		Svega Gl. 1 (part. 2—4)		21,995.000
		Glava 2 — Veće naroda		
		Lični rashodi		
6—5		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	1,520.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	24.000	
	4	Honorari — — — — —	170.000	1,714.000
		Materijalni rashodi		
6—6		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	150.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	25.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	30.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	200.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	20.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	350.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	15.000	
	10	Zakupi — — — — —	10.000	800.000
6—7		Funkcionalni rashodi		
	1	Dnevnice i paušali narodnih poslanika — — — — —	9,260.000	
	2	Članski ulog za Interparlamentarnu uniju i dnevnice delegata — —	100.000	
	3	Troškovi reprezentacije — — — —	300.000	9,660.000
		Svega Gl 2 (part. 5—7)		12,174.000
		Svega 6 deo		34,169.000
		UKUPNO 1 RAZDEO		34,899.000

PREGLED RASHODA
NARODNE SKUPŠTINE

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	3odjalne staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Savezno v.će	730.000		21,995.000	22 725.000
2	Veće naroda			12,174 000	12 174 000
	S v e g a :	730.000		34,169.000	34,899.000

2 RAZDEO — PREZIDIJUM NARODNE SKUPŠTINE

Partija	Postotak	R A S H O D I	Izdos pozicije	Izdos partije
2 RAZDEO — PREZIDIJUM NARODNE SKUPŠTINE				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Prezidijum				
Materijalni rashodi				
2—8		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi štampanja stenografskih beležaka — — — — —	2,000.000	2,000.000
		Svega Gl. 1 (part. 8)		2,000.000
		Svega 2 deo		2,000.000

6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO

Glava 1 — Prezidijum

Lični rashodi

6—9		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	9,000.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	400.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	150.000	
	4	Honorari — — — — —	500.000	10,050.000

Materijalni rashodi

6—10		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	450.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	3,000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	250.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	400.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	1,500.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	1,000.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	40.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	3,000.000	
	9	Zakupi — — — — —	30.000	
	10	Transportni troškovi — — — — —	50.000	9,720.000

2 RAZDEO — PREZIDIJUM NARODNE SKUPŠTINE

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
6—11		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi reprezentacije — — — —	4,000.000	
	2	Izrada ordena — — — — —	25,000.000	
	3	Dnevnice narodnih poslanika — —	230.000	29,230.000
		Svega Gl. 1 (part. 9—11)		49,000.000
		Glava 2 — Vrhovna računska komisija		
		Lični rashodi		
6—12		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	1,200.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	100.000	
	4	Honorari — — — — —	20.000	1,320.000
		Materijalni rashodi		
6—13		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	100.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	250.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	50.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	250.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	50.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	80.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	10.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	390.000	1,180.000
		Svega Gl. 2 (part. 12—13)		2,500.000
		Svega 6 deo		51,500.000
		UKUPNO 2 RAZDEO		53,500.000

PREGLED RASHODA
PREZIDIJUMA NARODNE SKUPŠTINE
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura			Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Prezidijum Narodne skupštine	2,000.000			49,000.000		51,000.000
2	Vrhovna računska komisija				2,500.000		2,500.000
	S v e g a :	2,000.000			51,500.000		53,500.000

3 RAZDEO — JAVNO TUŽIOŠTVO

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
3 RAZDEO — JAVNO TUŽIOŠTVO				
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Javno tužioštvo FNRJ				
Lični rashodi				
6—14	Plate i dodaci			
	1	Osnovne plate — — — — —	5,903.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	550.000	
	4	Honorari — — — — —	50.000	6,503.000
Materijalni rashodi				
6—15	Operativni rashodi			
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	350.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	1,000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	110.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — —	500.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	200.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	800.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	30.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	1,300.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	18.000	
	10	Zakupi — — — — —	96.000	4,404.000
6—16	Funkcionalni rashodi			
	1	Kreditirana vozarina i troškovi kri- vičnog postupka — — — — —	30.000	30.000
	Svega Gl. 1 (part. 14—16)			10,937.000

Glava 2 — Javno tužioštvo NR Srbije

Lični rashodi				
6—17	Plate i dodaci			
	1	Osnovne plate — — — — —	110,530.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	4,800.000	
	4	Honorari — — — — —	80.000	115,410.000

3 RAZDEO — JAVNO TUŽIOŠTVO

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Materijalni rashodi				
6—18		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	4,800.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	7,800.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	550.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	4,200.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	1,300.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	9,000.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	600.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	1,000.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	100.000	
	10	Zakupi — — — — —	803.000	30,153.000
6—19		Funkcionalni rashodi		
	1	Kreditirana vozarina i troškovi kri- vičnog postupka — — — — —	600.000	600.000
		Svega Gl. 2 (part. 17—19)		146,163.000

Glava 3 — Javno tužioštvo NR Hrvatske

Lični rashodi				
6—20		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	53,850.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	3,150.000	
	4	Honorari — — — — —	20.000	57,020.000
Materijalni rashodi				
6—21		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	2,400.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	5,000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	550.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	3,800.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	1,100.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	6,300.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	100.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	2,200.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	100.000	
	10	Zakupi — — — — —	232.000	21,782.000

3 RAZDEO — JAVNO TUŽIOŠTVO

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
6—22		Funkcionalni rashodi		
	1	Kreditirana vozarina i troškovi krivičnog postupka — — — — —	350.000	350.000
		Svega Gl. 3 (part. 20—22)		79,152.000

Glava 4 — Javno tužništvo

NR Slovenije

Lični rashodi

6—23		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	24,500.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	1,200.000	
	4	Honorari — — — — —	50.000	25,750.000

Materijalni rashodi

6—24		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	1,500.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	1,500.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	300.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	1,500.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	400.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	2,900.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	80.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	970.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	100.000	
	10	Zakupi — — — — —	610.000	9,860.000

6—25		Funkcionalni rashodi		
	1	Kreditirana vozarina i troškovi krivičnog postupka — — — — —	500.000	500.000
		Svega Gl. 4 (part. 23—25)		36,110.000

Glava 5 — Javno tužništvo

NR Bosne i Hercegovine

Lični rashodi

6—26		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	40,000.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	1,650.000	
	4	Honorari — — — — —	60.000	41,710.000

3 RAZDEO — JAVNO TUŽIOŠTVO

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Materijalni rashodi				
6—27		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	3,000.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	2,400.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	250.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	3,000.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	900.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	4,600.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	300.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	1,200.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	200.000	
	10	Zakupi — — — — —	400.000	16,250.000
6—28		Funkcionalni rashodi		
	1	Kreditirana vozarina i troškovi krivičnog postupka — — — — —	450.000	450.000
Svega Gl. 5 (part. 26—28)				58,410.000

Glava 6 — Javno tužioštvo NR Makedonije

Lični rashodi				
6—29		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	17,500.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	750.000	
	4	Honorari — — — — —	30.000	18,280.000
Materijalni rashodi				
6—30		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	700.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	1,300.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	80.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	1,400.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	330.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	1,800.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	400.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	600.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	40.000	
	10	Zakupi — — — — —	250.000	6,900.000

3 RAZDEO — JAVNO TUŽIOŠTVO

Partije	Pozicije	R A S H O D I	1200s pozicije	1200s partije
6—31		Funkcionalni rashodi		
	1	Kreditirana vozarina i troškovi kri- vičnog postupka — — — — —	250.000	250.000
		Svega Gl. 6 (part. 29—31)		25,430.000
Glava 7 — Javno tužioštvo				
NR Crne Gore				
Lični rashodi				
6—32		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	8,000.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	300.000	
	4	Honorari — — — — —	15.000	8,315.000
Materijalni rashodi				
6—33		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	300.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	750.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	30.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	650.000	
	5	Troškovi tišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	160.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	900.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	130.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	600.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	20.000	
	10	Zakupi — — — — —	65.000	3,605.000
6—34		Funkcionalni rashodi		
	1	Kreditirana vozarina i troškovi kri- vičnog postupka — — — — —	150.000	150.000
		Svega Gl. 7 (part. 32—34)		12,070.000
		Svega 6 deo		368,272.000
		UKUPNO 3 RAZDEO		368,272.000

PREGLED RASHODA

JAVNOG TUŽIOŠTVA

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Javno tužništvo FNRJ			10,937.000	10,937.000
2	Javno tužništvo NR Srbije			146.163.000	146,163.000
3	Javno tužništvo NR Hrvatske			79,132.000	79,132.000
4	Javno tužništvo NR Slovenije			36.110.000	36,110.000
5	Javno tužništvo NR Bosne i Hercegovine			58,410.000	58,410.000
6	Javno tužništvo NR Makedonije			25,430.000	25,430.000
7	Javno tužništvo NR Crne Gore			12,070.000	12,070.000
	S v e g a:			368,272.000	368,272.000

5—35

Partija
Pozicija

4 RAZDEO — MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE

R A S H O D I

Iznos
pozicije
Iznos
partije4 RAZDEO — MINISTARSTVO
NARODNE ODBRANE

5 DEO — NARODNA ODBRANA

Glava 1 — Ministarstvo

Lični i materijalni rashodi — — —

Svega Gl. 1 (part. 35)

Svega 5 deo

UKUPNO 4 RAZDEO

180.000.000,000

180.000.000,000

180.000.000,000

180.000.000,000

PREGLED RASHODA
MINISTARSTVA NARODNE ODBRANE

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	5 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno staranje	Narodna odbrana		
1	Ministarstvo				180.000 000.000		180.000.000,000
	Svega:				180.000.000.000		180.000.000,000

5 RAZDEO — MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA

Partija	Policija	R A S H O D I	Iznos policije	Iznos partije
5 RAZDEO — MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Ministarstvo				
Lični rashodi				
2—36		Plate i dodaci		
	4	Honorari — — — — —	1,579.000	1,579.000
Materijalni rashodi				
2—37		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi štampe i publikacija —	4,600.000	
	2	Troškovi propagandne delatnosti —	85,000.000	
	3	Kursevi — — — — —	200.000	89,800.000
Svega Gl. 1 (part. 36—37)				91,379.000
Glava 2 — Pretstavništva u inostranstvu				
Lični rashodi				
2—38		Plate i dodaci — — — — —		41,700.000
Materijalni rashodi				
2—39		Materijalni rashodi pretstavništava u inostranstvu — — — — —		68,800.000
Svega Gl. 2 (part. 38—39)				110,500.000
Glava 3 — Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd				
Lični rashodi				
2—40		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	8,000.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	80.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	168.000	
	4	Honorari — — — — —	250.000	8,498.000

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Materijalni rashodi				
2—41	Operativni rashodi			
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	120.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	800.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	150.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	50.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	280.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	150.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	30.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava — —	250.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	50.000	1,880.000
2—42	Funkcionalni rashodi			
	1	Kartoteka dokumenata — — — — —	100.000	
	2	Dokumentacija — — — — —	1,600.000	
	3	Razmena publikacija sa inostranim institucijama — — — — —	50.000	
	4	Štampanje časopisa, biltena i drugih publikacija — — — — —	2,000.000	3,750.000
	Svega Gl. 3 (part. 40—42)			14,128.000
	Svega 2 deo			216,007.000

6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA,
SUDSTVO I TUŽIOŠTVO

Glava 1 — Ministarstvo

Lični rashodi

6—43	Plate i dodaci			
	1	Osnovne plate — — — — —	88,798.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	14,536.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	1,842.000	
	4	Honorari — — — — —	2,300.000	107,476.000

Materijalni rashodi

6—44	Operativni rashodi			
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	9,300.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	11,700.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	4,130.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	6,700.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	4,400.000	

Partija	Pozicija	RASHODI	Iznos pozicije	Iznos partije
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	41,625.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	2,015.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava — — — — —	7,650.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	1,300.000	
	10	Zakupi — — — — —	508.000	89,328.000
6—45		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi naših delegacija i komisija na međunarodnim sastancima i konferencijama — — — — —	40,000.000	
	2	Članski ulozi naše države međunarodnim organizacijama:		
		a) udeo u troškovima		
		OUN — — — — — 49,800.000		
		b) kotizacija Međunarodnom birou izbranog suda u Hagu — — — — — 202.500		
		v) članski ulog za Međunarodnu diplomatsku akademiju — — — — — 68.606		
		g) kontribucija Međunarodnom komitetu Crvenog krsta 480.894	50,552.000	
	3	Isplata troškova našim i inostranim vlastima za legalizaciju dokumenata naših i stranih državljana	1,200.000	
	4	Nabavka domaće i strane štampe	3,600.000	
	5	Nabavka odeće i obuće za pomoćne službenike — — — — —	1,000.000	96,352.000
		Svega Gl. 1 (part. 43—45)		293,156.000
		Glava 4 — Pretstavništva u inostranstvu		
		Lični rashodi		
6—46		Plate i dodaci — — — — —		765,000.000
		Materijalni rashodi		
6—47		Operativni i funkcionalni rashodi — — — — —		525,000.000
		Svega Gl. 4 (part. 46—47)		1,290,000.000
		Svega 6 deo		1,583,156.000
		UKUPNO 5 RAZDEO		1,799,163.000

PREGLED RASHODA
MINISTARSTVA INOSTRANIH POSLOVA
 — po delovima i glavama —

Red. broj	GLAVA	2 deo Prosveta i narodna kultura	3 deo Socijalno starije	6 deo Državna uprava, sudstvo i tužništvo	Svega
1	Ministarstvo	91,379.000		293,156.000	384,535.000
2	Pretstavništva u inostranstvu	110,500.000		1,290,000.000	1,400,500.000
3	Institut za međunarodnu politiku i privredu	14,123.000			14,280.000
	SVEGA:	216,007.000		1,583,156.000	1,799,163.000

RAZDEO — MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Partija	Pozicija	RASHODI	Iznos pozicije	Iznos partije
		6 RAZDEO — MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA		
		2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA		
		Glava 1 — Ministarstvo		
2-48		Materijalni rashodi	— — — —	2,940.000
		Funkcionalni rashodi	— — — —	2,940.000
		Svega Gl. 1 (part. 48)		2,940.000
		Glava 2 — Glavna uprava narodne milicije		
2-49		Materijalni rashodi	— — — —	500.000
		Funkcionalni rashodi	— — — —	500.000
		Svega Gl. 2 (part. 49)		500.000
		Glava 3 — Viša škola za unutrašnju upravu, Zemun		
2-50		Lični rashodi	— — — —	5,676.000
		Plate i dodaci	— — — —	
2-51		Materijalni rashodi	— — — —	5,800.000
2-52		Operativni rashodi	— — — —	10,365.000
		Funkcionalni rashodi	— — — —	
		Svega Gl. 3 (part. 50—52)		21,841.000
		Glava 4 — Škola za oficire narodne milicije, Sremska Kamenica		
2-53		Lični rashodi	— — — —	11,523.000
		Plate i dodaci	— — — —	
2-54		Materijalni rashodi	— — — —	12,485.000
2-55		Operativni rashodi	— — — —	13,969.000
		Funkcionalni rashodi	— — — —	
		Svega Gl. 4 (part. 53—55)		37,977.000
		Svega 2 deo		63,258.000

6 RAZDEO — MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
		6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO		
		Glava 1 — Ministarstvo		
		Lični rashodi		
6—56	Plate i dodaci — — — — —			17,426.000
	Materijalni rashodi			
6—57	Operativni rashodi — — — — —		1.183,318.000	
6—58	Funkcionalni rashodi — — — — —		8,088.000	
	Svega Gl. 1 (part. 56—58)			1.208,832.000
	Glava 2 — Glavna uprava narodne milicije			
6—59	Lični i materijalni rashodi			9,464.000
	Svega Gl. 2 (part. 59)			9,464.000
	Svega 6 deo			1.218,296.000
	UKUPNO 6 RAZDEO			1.281,554.000

PREGLED RASHODA
MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Ministarstvo	2,940.000		1.208,832.000	1.211,772.000
2	Glavna uprava narodne milicije	500.000		9,464.000	9,964.000
3	Viša škola za unutrašnju upravu, Zemun	21,841.000			21.841.000
4	Škola za oficire narodne milicije, Sremska Ka- menica	37,977.000			37,977.000
	S v e g a:	63,258.000		1.218,296.000	1.281,554.000

**7 RAZDEO — MINISTARSTVO FINANSIJA I OSTALI SAVEZNI ORGANI
DRŽAVNE UPRAVE**

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
7 RAZDEO — MINISTARSTVO FINANSIJA I OSTALI SAVEZNI ORGANI DRŽAVNE UPRAVE				
1 DEO — DOTACIJA PRIVREDI				
Glava 2 — Ostali savezni organi državne uprave				
1—60		Dotacija poljoprivredi — — — —		6.000.000.000
1—61		Dotacija pomorstvu — — — —		2.000.000.000
		Svega Gl. 2 (part. 60—61)		8.000.000.000
		Svega 1 deo		8.000.000.000

**2 DEO — PROSVETA I NARODNA
KULTURA**

Glava 1 — Ministarstvo

2—62	Funkcionalni rashodi			
1	Štampanje budžeta, uputstava i zakona — — — —		300.000	
2	Izdavanje biltena, grafikona i stručnih knjiga — — — —		60.000	
3	Subvencija Jugoslovenskom dramskom pozorištu — — — —		34.650.000	
4	Subvencija Zavodu za školsku opremu — — — —		7.700.000	
5	Subvencija Radio Jugoslaviji — —		201.075.000	
6	Subvencija Centru za tehničku i naučnu dokumentaciju — — — —		30.488.000	
7	Subvencija Institutu za mlekarstvo — —		3.000.000	
8	Subvencija Zavodu za unapređenje turizma i ugostiteljstva — — — —		67.316.000	
9	Subvencija Vazduhoplovnom savezu — —		55.000.000	
10	Subvencija Streljačkom savezu — —		6.383.000	
11	Subvencija Narodnoj tehnici — —		8.800.000	
12	Subvencija Ferijalnom savezu — —		500.000	
13	Subvencija Savezu za telesno vaspitanje „Partizan“ — — — —		13.500.000	
14	Subvencija Šahovskom savezu — —		6.000.000	
15	Subvencija Savetu Saveza pionira — —		1.500.000	
16	Subvencija Savezu izviđačkih organizacija Jugoslavije — — — —		2.000.000	

**7 RAZDEO — MINISTARSTVO FINANSIJA I OSTALI SAVEZNI ORGANI
DRŽAVNE UPRAVE**

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	17	Subvencija Savezu sportova Jugoslavije — — — — —	20,000.000	
	18	Subvencija Planinarskom savezu — — — — —	2,300.000	
	19	Subvencija Savezu za konjički sport — — — — —	500.000	
	20	Subvencija države Tanjugu za emisije za inostranstvo — — — — —	20,000.000	481,072.000
		Svega Gl. 1 (part. 62)		481,072.000
		Glava 2 — Ostali savezni organi državne uprave		
		Lični rashodi		
2—63		Plate i dodaci — — — — —		20,524.000
		Materijalni rashodi		
2—64		Operativni rashodi — — — — —	4,330.000	
2—65		Funkcionalni rashodi — — — — —	151,994.000	
		Svega Gl. 2 (part. 63—65)		176,848.000
		Svega 2 deo		657,920.000
		3 DEO — SOCIJALNO STARANJE		
		Glava 1 — Ministarstvo		
		Materijalni rashodi		
3—101		Funkcionalni rashodi		
	1	Naknada za troškove korišćenja godišnjeg odmora, lečenja, stalnog novčanog dodatka i povlašćene vožnje za nosioce „Partizanske spomenice 1941“, narodne heroje i nosioce ordena Karadordeve zvezde sa mačevima i Belog orla sa mačevima — — — — —	361,000.000	
	2	Doprinos fondu socijalnog osiguranja na fond plata službenika — — — — —	200,000.000	561,000.000
		Svega Gl. 1 (part. 101)		561,000.000
		Glava 2 — Ostali savezni organi državne uprave		
		Materijalni rashodi		
3—102		Funkcionalni rashodi — — — — —		14,000.000
		Svega Gl. 2 (part. 102)		14,000.000
		Svega 3 deo		575,000.000

**7 RAZDEO — MINISTARSTVO FINANSIJA I OSTALI SAVEZNI ORGANI
DRŽAVNE UPRAVE**

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
4 DEO — ZDRAVSTVENA ZAŠTITA				
Glava 2 — Ostali savezni organi državne uprave				
Materijalni rashodi				
4—110		Funkcionalni rashodi		65,776.000
		Svega Gl. 2 (part. 110)		65,776.000
		Svega 4 deo		65,776.000
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Ministarstvo				
Lični rashodi				
6—120		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	14,618.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	252.000	
	4	Honorari — — — — —	50.000	14,920.000
Materijalni rashodi				
6—121		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	600.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	2,200.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	398.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	2,000.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	400.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	1,500.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	50.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	344.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	40.000	7,532.000
6—122		Funkcionalni rashodi		
	1	Rashodi za dobijanje dokaza i potvrda za jugoslovensku imovinu u inostranstvu — — — — —	20.000	
	2	Troškovi komisije za prikupljanje i sređivanje podataka o radu u Ne- mačkoj za vreme rata — — — —	300.000	320.000
		Svega Gl. 1 (part. 120—122)		22,772.000

**7 RAZDEO — MINISTARSTVO FINANSIJA I OSTALI SAVEZNI ORGANI
DRŽAVNE UPRAVE**

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Glava 2 — Ostali savezni organi državne uprave				
Lični rashodi				
6—123		Plate i dodaci		188,715.000
Materijalni rashodi				
6—124		Operativni rashodi		70,519.000
6—125		Funkcionalni rashodi		819,428.000
Svega Gl. 2 (part. 123—125)				1.078,662.000
Glava 3 — Komisija za koordinaciju likvidacija saveznih ustanova, upra- va, direkcija i preduzeća				
Lični rashodi				
6—168		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	2,007.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	24.000	2,031.000
Materijalni rashodi				
6—169		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	100.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	145.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	76.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski tro- škovi — — — — —	134.000	455.000
6—170		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi izdržavanja likvidacionih komisija — — — — —	2,500.000	2,500.000
Svega Gl. 3 (part. 168—170)				4,986.000
Svega 6 deo				1.106,420.000
UKUPNO 7 RAZDEO				10.405,116.000

PREGLED RASHODA
MINISTARSTVA FINANSIJA I OSTALIH SAVEZNIH ORGANA DRŽAVNE UPRAVE
 — po delovima i glavama —

Red. br.	G L A V A	1 deo					4 deo		6 deo		SVEGA
		Dotacija privredi	Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Zdravstvena zaštita	Državna uprava, sudstvo i tužništvo					
1	Ministarstvo		481,072.000	551,000.000		22,772.000					1 064,814.000
2	Ostali savezni organi državne uprave	8.000,000.000	176,848.000	14,000.000	65,776.000	1.078,663.000					9.335,286.000
3	Komisija za koordinaciju likvidacija saveznih ustanova, uprava, direkcija i preduzeća								4,986.000		4.986.000
	Svega	8.000,000.000	657,920.000	575,000.000	65,776.000	1.106,420.000					10.405,116.000

8 RAZDEO — JAVNO PRAVOBRANIOŠTVO

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
8 RAZDEO — JAVNO PRAVOBRANIOŠTVO				
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Javno pravobranioštvo				
Lični rashodi				
6—171		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	3,205.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	254.000	
	4	Honorari — — — — —	400.000	3,859.000
Materijalni rashodi				
6—172		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	360.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	410.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	90.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	400.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	70.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	700.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	133.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	260.000	
	9	Zakupi — — — — —	18.000	2,441.000
6—173		Funkcionalni rashodi		
	1	Zastupnički i sudski troškovi za vođenje parnica u inostranstvu i plaćanje naknada i troškova po izgubljenim parnicama u zemlji i inostranstvu — — — — —	7,400.000	7,400.000
		Svega Gl. 1 (part. 171—173)		13,700.000
		Svega 6 deo		13,700.000
		UKUPNO 8 RAZDEO		13,700.000

PREGLED RASHODA
JAVNOG PRAVOBRANIŠTVA
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
I	Javno pravobranništvo			13,700,000	13,700,000
	Svega:			13,700,000	13,700,000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
9 RAZDEO — PRIVREDNI SAVET				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Privredni savet				
Materijalni rashodi				
2—174		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi boravka inostranih stručnjaka u zemlji — — — — —	43,000.000	
	2	Putni troškovi stipendista u inostranstvo — — — — —	10,000.000	
	3	Doprinos tehničke pomoći OUN —	8,000.000	
	4	Troškovi za stručno usavršavanje u inostranstvu — — — — —	500.000	
	5	Pomoć za izdavanje stručnih časopisa: „Arhiv“, „Biblioteka arhiva“, „Stočarstvo“, „Zaštita bilja“, „Veterinarski glasnik“ i „Veterinarstvo“ — — — — —	5,300.000	
	6	Članski ulog naše države međunarodnim organizacijama — — — — —	12,500.000	
	7	Putni troškovi delegata i eksperata na međunarodne sastanke — — — — —	4,000.000	
	8	Troškovi komisije za priznavanje sorti — — — — —	1,700.000	85,000.000
		Svega Gl. 1 (part. 174)		85,000.000

Glava 2 — Ekonomski institut, Beograd

Lični rashodi				
2—175		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	5,600.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	36.000	
	4	Honorari — — — — —	1,100.000	6,736.000
Materijalni rashodi				
2—176		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	300.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	550.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	130.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	400.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	420.000	

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	300.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	350.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	200.000	2,650.000
2—177		Funkcionalni rashodi		
	1	Nabavka stručnih knjiga — — —	800.000	
	2	Povez stručnih knjiga — — —	200.000	
	3	Nabavka i prerada kartona za biblioteku i dokumentaciju — —	140.000	
	4	Troškovi izrade mikrofilma za dokumentaciju — — — — —	50.000	1,190.000
		Svega Gl. 2 (part. 175—177)		10,576.000
		Glava 3 — Savezna komisija za standardizaciju, Beograd		
		Lični rashodi		
2—178		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	2,711.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	100.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	72.000	
	4	Honorarij — — — — —	2,000.000	4,883.000
		Materijalni rashodi		
2—179		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	150.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	1,300.000	1,450.000
2—180		Funkcionalni rashodi		
	1	Nabavka stranih standarda i stručne literature — — — — —	100.000	
	2	Troškovi publikovanja i rasturanja standarda — — — — —	9,000.000	
	3	Troškovi štampe biltena „Standardizacija” — — — — —	720.000	
	4	Članarina međunarodnim organizacijama — — — — —	360.000	10,180.000
		Svega Gl. 3 (Part. 178—180)		16,513.000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Glava 4 — Carinski kurs, Beograd				
Lični rashodi				
2—181	Plate i dodaci			
	1	Osnovne plate — — — — —	216.000	
	4	Honorari — — — — —	200.000	416.000
Materijalni rashodi				
2—182	Operativni rashodi			
	1	Kancelarijski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	12.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	140.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	70.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara —	152.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	34.000	
	9	Zakupi — — — — —	120.000	528.000
Svega Gl. 4 (part. 181—182)				944.000
Svega 2 deo				113.033.000

**6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA,
SUDSTVO I TUŽIOŠTVO**

Glava 1 — Privredni savet

Lični rashodi				
6—183	Plate i dodaci			
	1	Osnovne plate — — — — —	40.800.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	100.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	2.100.000	
	4	Honorari — — — — —	2.000.000	45.000.000
Materijalni rashodi				
6—184	Operativni rashodi			
	1	Kancelarijski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	3.000.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	6.000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	1.200.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	6.000.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara —	3.000.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	12.000.000	

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	7	Dopuna inventara — — — — —	400.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	5,000.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	500.000	37,100.000
		Svega Gl. 1 (part. 183—184)		82,100.000
Glava 5 — Uprava carina				
Lični rashodi				
6—185		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	79,000.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	7,600.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	650.000	
	4	Honorari — — — — —	50.000	87,300.000
Materijalni rashodi				
6—186		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	6,000.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	3,000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	800.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	6,000.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	4,000.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	6,500.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	1,000.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	1,000.000	
	9	Zakupi — — — — —	1,650.000	29,950.000
6—187		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi carinsko-magacinske službe	4,000.000	
	2	Kotizacija Međunarodnom birom za publikaciju carinskih tarifa — —	294.000	
	3	Naknada štete po čl. 16 Carinskog zakona — — — — —	5.000	
	4	Troškovi za nabavku uniformi — —	31,000.000	35,299.000
		Svega Gl. 5 (part. 185—187)		152,549.000
		Svega 6 deo		234,649.000
		UKUPNO 9 RAZDEO		347,682.000

PREGLED RASHODA

PRIVREDNOG SAVETA

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo			3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura				Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
1	Privredni savet	85,000.000				82,100.000		167,100.000
2	Ekonomski institut Beograd	10,576.000						10,576.000
3	Savezna komisija za standardizaciju Beograd	16,513.000						16,513.000
4	Carinski kurs Beograd	944.000						944.000
5	Uprava carina					152,549.000		152,549.000
	Svega:	113,033.000				234,649.000		347 682 000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
10 RAZDEO — SAVEZNA UPRAVA HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Savezna uprava hidro- meteorološke službe				
Materijalni rashodi				
2—188	Funkcionalni rashodi			
1	Članarina Svetskoj meteorološkoj organizaciji, Lozana — — — — —		900.000	
2	Troškovi štampanja biltena za prognozu vremena i voda, stručnih studija i honorari — — — — —		800.000	
3	Kursevi — — — — —		100.000	
4	Stipendije — — — — —		610.000	
5	Troškovi ispitivanja visokih slojeva atmosfere — — — — —		1,260.000	
6	Štampanje hidroloških i meteoroloških elaborata i publikacija — —		10,000.000	
7	Terenski istraživački radovi — — —		80.000	
8	Održavanje laboratorije, instrumenta i službe veze — — — — —		600.000	
9	Studije i istraživanja — — — — —		1,500.000	15,850.000
	Svega Gl. 1 (part. 188)			15,850.000
Glava 2 — Srednja hidrometeorološka škola, Beograd				
Lični rashodi				
2—189	Plate i dodaci			
1	Osnovne plate — — — — —		465.000	
3	Položajni dodaci — — — — —		24.000	
4	Honorari — — — — —		600.000	1,089.000
Materijalni rashodi				
2—190	Operativni rashodi			
1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —		15.000	
2	Ogrev sa prevozom i setom — —		100.000	
3	Osvetljenje — — — — —		45.000	
5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —		45.000	

Partije	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	10.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	5.000	
	9	Zakupi — — — — —	90.000	310.000
2—191		Funkcionalni rashodi		
	1	Nastavna sredstva i učila — — —	30.000	
	2	Nabavka stručnih knjiga — — —	10.000	40.000
		Svega Gl. 2 (part. 189—191)		1,439.000
		Svega 2 deo		17,289.000
		3 DEO — SOCIJALNO STARANJE		
		Glava 3 — Dom učenika Srednje hidrometeorološke škole, Beograd		
		Materijalni rashodi		
3—192		Funkcionalni rashodi		
	1	Subvencija Domu učenika za rashode koje snosi država — — — —	378.000	378.000
		Svega Gl. 3 (part. 192)		378.000
		Svega 3 deo		378.000
		6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO		
		Glava 1 — Savezna uprava hidrometeorološke službe		
		Lični rashodi		
6—193		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	12,570.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	182.000	
	4	Honorari — — — — —	50.000	12,802.000
		Materijalni rashodi		
6—194		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige — —	190.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	300.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	300.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	800.000	

10 RAZDEO — SAVEZNA UPRAVA HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	336.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	4,500.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	10.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	800.000	
	9	Zakupi — — — — —	36.000	
	10	Transportni troškovi — — — — —	40.000	7,312.000
6—195		Funkcionalni rashodi		
	1	Nabavka stručnih knjiga — — —	238.000	
	2	Troškovi stručnjaka OUN — — —	50.000	288.000
		Svega Gl. 1 (part. 193—195)		20,402.000
		Svega 6 deo		20,402.000
		UKUPNO 10 RAZDEO		38,069.000

PREGLED RASHODA
SAVEZNE UPRAVE HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno stvaranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Savezna uprava hidrometeorološke službe. . .	15,850.000		20,402.000	36,252.000
2	Srednja hidrometeorološka škola, Beograd	1,439.000			1,439.0. 0
3	1 om učenika Srednje hidrometeorološke škole, Beograd		378.000		378.000
	Svega :	17,289.000	378.000	20,402.000	38,069.000

11 RAZDEO — GLAVNA GEODETSKA UPRAVA

Partija	Pozicija	RASHODI	Iznos pozicije	Iznos partije
11 RAZDEO — GLAVNA GEODET- SKA UPRAVA				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Glavna geodetska uprava				
Materijalni rashodi				
2—196		Funkcionalni rashodi		
	1	Štampanje stručnih knjiga, pravil- nika i tehničkih uputstava za geo- detsku službu — — — — —	3,230.000	
	2	Štampanje osnovne državne karte	11,400.000	
	3	Izrada kataloga za osnovne geodet- ske radove — — — — —	500.000	
	4	Nabavka stručnih knjiga — — — — —	100.000	
	5	Troškovi naučno-istraživačkih ra- dova — — — — —	200.000	15,430.000
Svega Gl. 1 (part. 196)				15,430.000
Svega 2 deo				15,430.000

6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA,
SUDSTVO I TUŽIOŠTVO

Glava 1 — Glavna geodetska
uprava

Lični rashodi

6—197		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	3,870.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	96.000	
	4	Honorari — — — — —	80.000	4,046.000

Materijalni rashodi

6—198		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	100.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	240.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	67.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	1,000.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	100.000	

11 RAZDEO — GLAVNA GEODETSKA UPRAVA

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	200.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	20.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava — — — — —	270.000	
	9	Zakupi — — — — —	180.000	2,177.000
		Svega Gl. 1 (part. 197—198)		6,223.000
		Glava 2 — Zavod za fotogrametriju, Beograd		
		Lični rashodi		
6—199		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	31,010.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	90.000	
	4	Honorari — — — — —	100.000	31,200.000
		Materijalni rashodi		
6—200		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige — — — — —	400.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — — — — —	770.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	200.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — — — —	2,260.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — — — — —	1,200.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	223.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	550.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava — — — — —	4,000.000	
	9	Zakupi — — — — —	100.000	9,703.000
6—201		Funkcionalni rashodi		
	1	Terenske dnevnice — — — — —	13,000.000	
	2	Materijal za terenske radove — — — — —	4,000.000	
	3	Snimanje iz vazduha — — — — —	4,000.000	
	4	Prevoz instrumenata, materijala, alata i stručnjaka na terenu — — — — —	20,000.000	
	5	Nabavka instrumenata i pribora — — — — —	800.000	41,800.000
		Svega Gl. 2 (Part. 199—201)		82,703.000
		Svega 6 deo		88,926.000
		UKUPNO 11 RAZDEO		104,356.000

PREGLED RASHODA
GLAVNE GEODETSKE UPRAVE
— po delovima i glavama —

Red. broj	G I A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno stvaranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Glavna geodetska uprava	15,430,000		6,228,000	21,653,000
2	Zavod za fotogrametriju, Beograd			82,703,000	82,703,000
	Svega:	15,430,000		88,926,000	104,356,000

12 RAZDEO — SAVEZNI ZAVOD ZA STATISTIKU I EVIDENCIJU

Partita	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
12 RAZDEO — SAVEZNI ZAVOD ZA STATISTIKU I EVIDENCIJU				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Savezni zavod za stati- stiku i evidenciju				
Materijalni rashodi				
2—202	Funkcionalni rashodi			
1	Troškovi štampe statističkih publi- kacija — — — — —		21,600.000	
2	Troškovi održavanja stručnih kur- seva, seminara i konferencija —		500.000	
3	Nabavka domaće i strane stručne literature — — — — —		1,000.000	
4	Troškovi štampe obrazaca za po- trebe spoljne trgovine — — —		1,000.000	
5	Nabavka materijala, utrošak elek- trične energije i troškovi održa- vanja odeljenja tehnike — — —		1,500.000	
6	Članarina međunarodnim statistič- kim organizacijama — — — — —		197.000	25,797.000
	Svega Gl. 1 (part. 202)			25,797.000
	Svega 2 deo			25,797.000
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Savezni zavod za stati- stiku i evidenciju				
Lični rashodi				
6—203	Plate i dodaci			
1	Osnovne plate — — — — —		29,940.000	
3	Položajni dodaci — — — — —		550.000	
4	Honorari — — — — —		300.000	30,790.000
Materijalni rashodi				
6—204	Operativni rashodi			
1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —		1,200.000	
2	Ogrev sa prevozom i sećom — —		6,800.000	
3	Osvetljenje — — — — —		1,000.000	

12 RAZDEO — SAVEZNI ZAVOD ZA STATISTIKU I EVIDENCIJU

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	1,000.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	1,900.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — — — —	4,000.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	250.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	800.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	100.000	
	10	Zakupi — — — — — — — —	264.000	17,314.000
6—205		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi popisa stanovništva — —	305,610.000	
	2	Troškovi popisa stoke — — — —	50,200.000	
	3	Troškovi ostalih raznih popisa i an- keta i njihova obrada — — — —	20,000.000	
	4	Zakupi za Holerit strojeve — — —	5,682.000	
	5	Nabavka kartica za Holerit strojeve	12,000.000	393,492.000
		Svega Gl. 1 (part. 203—205)		441,596.000
		Svega 6 deo		441,596.000
		UKUPNO 12 RAZDEO		467,393.000

PREGLED RASHODA
SAVEZNOG ZAVODA ZA STATISTIKU I EVIDENCIJU
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
I	Savezni zavod za statistiku i evidenciju	25,797.000			441,593.000		467,393.000
	Svega:	25,797.000			441,596.000		467,393.000

13 RAZDEO — UPRAVA ZA MATERIJALNE REZERVE

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
13 RAZDEO — UPRAVA ZA MA- TERIJALNE REZERVE				
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Uprava za materijalne rezerve				
Lični rashodi				
6—206		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	6,800.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	221.000	
	4	Honorari — — — — —	200.000	7,221.000
Materijalni rashodi				
6—207		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	300.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	100.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	50.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	2,200.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	120.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	900.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	1,150.000	4,820.000
		Svega Gl. 1 (part. 206—207)		12,041.000
		Svega 6 deo		12,041.000
		UKUPNO 13 RAZDEO		12,041.000

PREGLED RASHODA
UPRAVE ZA MATERIJALNE REZERVE
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo		6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno staranje		Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
	1 Uprava za materijalne rezerve					12,041.000		12,041.000
	Svega:					12,041.000		12,041.000

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
14 RAZDEO — GLAVNA UPRAVA CIVILNOG VAZDUHOPLOVSTVA				
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Glavna uprava civilnog vazduhoplovstva				
Lični rashodi				
6—208	Plate i dodaci			
	1	Osnovne plate — — — — —	22,882.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	732.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	186.000	
	4	Honorari — — — — —	922.000	24,722.000
Materijalni rashodi				
6—209	Operativni rashodi			
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	1,100.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	1,003.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	754.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	8,065.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	2,424.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	1,735.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	1,738.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	5,043.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	1,610.000	23,472.000
6—210	Funkcionalni rashodi			
	1	Službena odela — — — — —	5,494.000	
	2	Nabavka i održavanje učila — —	125.000	
	3	Nabavka sanitetskog materijala —	153.000	
	4	Terenska ispitivanja stručnih ekipa	500.000	
	5	Nabavka stranih stručnih knjiga i časopisa — — — — —	200.000	
	6	Članarina Međunarodnoj organiza- ciji civilnog vazduhoplovstva —	9,058.000	
	7	Održavanje radio uređaja i kali- braža — — — — —	28,435.000	
	8	Održavanje građevinskih objekata	15,968.000	
	9	Reprezentativni troškovi — — —	400.000	60,333.000
Svega Gl. 1 (part. 208—210)				108,527.000
Svega 6 deo				108,527.000
UKUPNO 14 RAZDEO				108,527.000

PREGLED RASHODA
GLAVNE UPRAVE CIVILNOG VAZDUHOPLOVSTVA
— po delovima i glavama —

Red. broj	(I L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava sudstvo i tužništvo	
1	Glavna uprava civilnog vazduhoplovstva			108.527.000	108.527.000
	Svega:			108.527.000	108.527.000

15 RAZDEO — VRHOVNI SUD FNRJ

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
15 RAZDEO — VRHOVNI SUD FNRJ				
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Vrhovni sud FNRJ				
Lični rashodi				
6—211		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	5,890.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	12.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	174.000	6,076.000
Materijalni rashodi				
6—212		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	320.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	1,000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	135.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	250.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	200.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	400.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	60.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	650.000	3,015.000
		Svega Gl. 1 (part. 211—212)		9,091.000
		Svega 6 deo		9,091.000
		UKUPNO 15 RAZDEO		9,091.000

PREGLED RASHODA
VRHOVNOG SUDA FNRJ
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura			Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Vrhovni sud FNRJ.				9 091 000		9 091 000
	Svega:				9 091 000		9 091 000

16 RAZDEO — GLAVNA DRŽAVNA ARBITRAŽA

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
16 RAZDEO — GLAVNA DRŽAVNA ARBITRAŽA				
6 DEO — DRŽAVNA UPRAVA, SUDSTVO I TUŽIOŠTVO				
Glava 1 — Glavna državna arbi- traža				
Lični rashodi				
6—213		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	9,310.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	30.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	72.000	
	4	Honorari — — — — —	1,080.000	10,492.000
Materijalni rashodi				
6—214		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	600.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	30.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	200.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	100.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	2,000.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	30.000	
	9	Tramvajske karte za kurire — —	24.000	2,984.000
Svega Gl. 1 (part. 213—214)				13,476.000
Svega 6 deo				13,476.000
UKUPNO 16 RAZDEO				13,476.000

PREGLED RASHODA
GLAVNE DRŽAVNE ARBITRAŽE
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Glavna državna arbitraža			13,476.000	13,476.000
	Svega:			13,476.000	13,476.000

17 RAZDEO — AKADEMISKI SAVET

Partija	Posicija	RASHODI	Iznos pozicije	Iznos partije
17 RAZDEO — AKADEMISKI SAVET				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Akademiski savet				
Lični rashodi				
2—215		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	1,452.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	36.000	
	4	Honorari — — — — —	20.000	1,508.000
Materijalni rashodi				
2—216		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	70.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	480.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	40.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	180.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	40.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	250.000	
	9	Zakupi — — — — —	60.000	1,120.000
2—217		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi sudelovanja na međunarodnim naučnim kongresima i konferencijama — — — — —	5,500.000	
	2	Članarine Akademiskog saveta u međunarodnim naučnim organizacijama — — — — —	1,100.000	
	3	Troškovi sednica Saveta i Uprave	700.000	
	4	Troškovi komisija i odbora Saveta	1,500.000	
	5	Studiska putovanja — naučna razmena sa inostranstvom — — —	2,400.000	
	6	Štampanje Biltena — — — — —	600.000	
	7	Štampanje godišnjeg izveštaja — —	200.000	
	8	Troškovi boravka inostranih naučnih radnika — — — — —	350.000	
	9	Troškovi naučnih poslova koje organizuje Savet — — — — —	800.000	13,150.000
Svega Gl. 1 (part. 215—217)				15,778.000

Partija	Pozicija	RASHODI	Iznos pozicije	Iznos partije
Glava 2 — Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split				
Lični rashodi				
2—218		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	9,092.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	12.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	75.000	
	4	Honorari — — — — —	20.000	9,189.000
Materijalni rashodi				
2—219		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	100.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	220.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	150.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	180.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	550.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	230.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	100.000	1,530.000
2—220		Funkcionalni rashodi		
	1	Ishrana osoblja na moru — — —	1,310.000	
	2	Štampanje publikacija — — — —	1,000.000	
	3	Dopuna naučnih instrumenata — —	150.000	
	4	Nabavka hemikalija — — — — —	250.000	
	5	Troškovi naučnog istraživanja — —	3,650.000	
	6	Održavanje parka — — — — —	30.000	
	7	Održavanje plovniha objekata — —	1,100.000	7,490.000
Svega Gl. 2 (part. 218—220)				18,219.000

**Glava 3 — Ribarstvena stanica,
Ston Mali**

Lični rashodi

2—221		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	1,300.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	18.000	
	4	Honorari — — — — —	10.000	1,328.000

Materijalni rashodi

2—222		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	50.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	70.000	

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
	3	Osvetljenje — — — — —	120.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — — — —	100.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	200.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	30.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	30.000	
	9	Zakupi — — — — —	15.000	
	10	Transportni troškovi — — — — —	60.000	675.000
2—223		Funkcionalni rashodi		
	1	Hranarina brodskog osoblja — —	100.000	
	2	Nabavka laboratoriskog materijala	100.000	
	3	Nabavka hemikalija — — — — —	20.000	
	4	Troškovi naučnog istraživanja — —	500.000	
	5	Sanitarna zaštita — — — — —	20.000	
	6	Održavanje plovniha objekata — —	250.000	
	7	Održavanje luke i obale — — — —	50.000	
	8	Održavanje parka i puteva — — — —	55.000	1,095.000
		Svega Gl. 3 (part. 221—223)		3,098.000
Glava 4 — Oceanografska stanica, Rijeka				
Lični rashodi				
2—224		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	240.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	12.000	
	4	Honorari — — — — —	7.000	259.000
Materijalni rashodi				
2—225		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige — —	25.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	70.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	30.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — — —	50.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	200.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	30.000	405.000
2—226		Funkcionalni rashodi		
	1	Održavanje broda i plovila, popra- vak brodskog stroja i gorivo — —	250.000	
	2	Ishrana osoblja na moru, paušali za terenski rad, brodsko ukrcanje — —	180.000	

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
		3 Naučno istraživanje — — — — —	120.000	
		4 Štampanje publikacija — — — — —	40.000	
		5 Dopuna naučnih instrumenata, istraživačkog pribora i hemikalija — — — — —	60.000	650.000
		Svega Gl. 4 (part. 224—226) — — — — —		1,314.000
		Glava 5 — Oceanografska stanica, Dubrovnik		
		Lični rashodi		
2—227		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	1,260.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	24.000	
	4	Honorari — — — — —	10.000	1,294.000
		Materijalni rashodi		
2—228		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige — — — — —	70.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — — — —	50.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	45.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — — — —	40.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — — — — —	250.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	50.000	
	9	Zakupi — — — — —	48.000	553.000
2—229		Funkcionalni rashodi		
	1	Ishrana osoblja na moru — — — — —	450.000	
	2	Štampanje publikacija — — — — —	120.000	
	3	Dopuna naučnih instrumenata i istraživačkog pribora — — — — —	40.000	
	4	Dopuna hemikalija — — — — —	30.000	
	5	Troškovi naučnog istraživanja — — — — —	1,000.000	
	6	Stručno uzdizanje naučnih kadrova — — — — —	50.000	
	7	Troškovi izdržavanja plovniha objekata — — — — —	120.000	1,810.000
		Svega Gl. 5 (part. 227—229) — — — — —		3,657.000
		Glava 6 — Hidrobiološki zavod, Ohrid		
		Lični rashodi		
2—230		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	2,150.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	18.000	
	4	Honorari — — — — —	30.000	2,198.000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Materijalni rashodi				
2—231		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	55.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	100.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	50.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	40.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	80.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	50.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	10.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	5.000	390.000
2—232		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi naučnog istraživanja — —	350.000	
	2	Troškovi laboratoriske opreme — —	200.000	
	3	Održavanje plovnih kanala — — —	40.000	
	4	Održavanje plovnih objekata, na- bavka goriva i maziva — — —	280.000	
	5	Troškovi mrestilišta — — — — —	350.000	
	6	Troškovi stručnog uzdizanja nauč- nih radnika — — — — —	30.000	
	7	Clanarina za inostrane naučne or- ganizacije — — — — —	5.000	
	8	Štampanje publikacija — — — — —	250.000	1,505.000
		Svega Gl. 6 (part. 230—232)		4,093.000
		Svega 2 deo		46,159.000
		UKUPNO 17 RAZDEO		46,159.000

**PREGLED RASHODA
AKADEMISKOG SAVETA**

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo		6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno stvaranje		Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
1	S a v e t	15,778.000						15,778.000
2	Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split	18,219.000						18,219.000
3	Ribarstvena stanica, Ston Mali	3,098.000						3,098.000
4	Oceanografska stanica, Rijeka	1,314.000						1,314.000
5	Oceanografska stanica, Dubrovnik	3,657.000						3,657.000
6	Hidrobiološki zavod, Ohrid	4,093.000						4,093.000
	U k u p n o	46,159.000						46,159.000

Pertua	Pozicija	RASHODI	Iznos pozicije	Iznos partije
18 RAZDEO — BIBLIOGRAFSKI INSTITUT				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Bibliografski institut				
Lični rashodi				
2—233		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	4,038.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	12.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	36.000	
	4	Honorari — — — — —	1,300.000	5,386 000
Materijalni rashodi				
2—234		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	200.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — — —	270.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	110.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	70.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	250.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	400.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	60.000	1,360.000
2—235		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi nabavke knjiga — — —	850.000	
	2	Troškovi štampanja mesečnih, po- vremenih i specijalnih bibliogra- fija — — — — —	4,000.000.	
	3	Troškovi centralnog kataloga — —	100.000	
	4	Troškovi bibliografske kartoteke —	70.000	
	5	Štampanje oglasa — — — — —	60.000	5,080.000
Svega Gl. 1 (part. 233—235)				11,826.000
Svega 2 deo				11,826.000
UKUPNO 18 RAZDEO				11,826.000

PREGLED RASHODA
BIBLIOGRAFSKOG INSTITUTA

— po delovima i glavama —

Red broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staraње	Državna uprava sudstvo i tuđinstvo	
1	Bibliografski institut	11,826.000			11,826.000
	S v e g a	11,826.000			11,826.000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
19 RAZDEO — LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Leksikografski zavod				
Lični rashodi				
2—236		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	11,990.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	96.000	
	4	Honorari — — — — —	15,930.000	28,016.000
Materijalni rashodi				
2—237		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	500.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	1,248.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	256.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	164.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	280.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	685.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	300.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	360.000	
	9	Zakupi — — — — —	285.000	4,078.000
2—238		Funkcionalni rashodi		
	1	Posebna izdanja — — — — —	472.000	
	2	Nabavka biblioteke — — — — —	700.000	
	3	Fototeka — — — — —	650.000	
	4	Naučna putovanja, savetovanja i konferencije — — — — —	680.000	
	5	Troškovi za papir i štampanje — —	1,050.000	
	6	Troškovi republičkih redakcija —	4,000.000	
	7	Povezivanje knjiga — — — — —	400.000	7,952.000
Svega Gl. 1 (part. 236—238)				40,046.000
Svega 2 deo				40,046.000
UKUPNO 19 RAZDEO				40,046.000

PREGLED RASHODA
LEKSIKOGRAFSKOG ZAVODA

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
1	Leksikografski zavod	40,046.000					40,046.000
	S v e g a	40,046.000					40,046.000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
20 RAZDEO — SAVEZNI INSTITUT ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KUL- TURE				
2 DEO PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Institut				
Lični rashodi				
2—239		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	2,845.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	18.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	72.000	
	4	Honorari — — — — —	250.000	3,185.000
Materijalni rashodi				
2—240		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	55.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	220.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	80.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	600.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	40.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	120.000	
	9	Zakupi — — — — —	144.000	1,259.000
2—241		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi centralne kartoteke — —	400.000	
	2	Troškovi štampanja Zbornika i iz- davanja priručnika — — — —	1,400.000	
	3	Nabavka stručnih knjiga — — —	150.000	
	4	Troškovi laboratorija, nabavka in- strumenata, hemikalija i ostalog materijala — — — — —	800.000	
	5	Rekognosciranje terena — — — —	300.000	
	6	Troškovi konzervatorskih ispitiva- nja spoljnih saradnika instituta	900.000	
	7	Konzervatorski radovi i iskopavanja i stručna saradnja sa republičkim zavodima — — — — —	1,700.000	
	8	Troškovi evidentiranja spomenika u inostranstvu — — — — —	300.000	

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
9	Konkurs za konzervatorsko rešenje urbanističke celine grada Poreča sa otkupom radova — — — —		300.000	
10	Troškovi stručnog saveta — — —		300.000	6,550.000
	Svega Gl. 1 (part. 239—241)			10,994.000
	Svega 2 deo			10,994.000
	UKUPNO 20 RAZDEO			10,994.000

PREGLED RASHODA
SAVEZNOG INSTITUTA ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE
— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Savezni institut za zaštitu spomenika kulture	10,994.000			10,994.000
	S v e g a	10,994.000			10,994.000

21 RAZDEO — DRŽAVNA ARHIVA

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
21 RAZDEO — DRŽAVNA ARHIVA				
2 DEO PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Državna arhiva				
Lični rashodi				
2—242		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	1,275.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	24.000	
	4	Honorari — — — — —	400.000	1,699.000
Materijalni rashodi				
2—243		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige — — — — —	50.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — — — —	200.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	20.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — — — —	250.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — — — — —	500.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	35.000	
	9	Transportni troškovi — — — — —	400.000	1,455.000
2—244		Funkcionalni rashodi		
	1	Otkup arhivalija — — — — —	150.000	
	2	Nabavka stručne arhivističke i istoriske literature — — — — —	150.000	
	3	Troškovi popisa registratura saveznih ustanova i privrednih organizacija — — — — —	50.000	
	4	Nabavka radnih mantila — — — — —	40.000	
	5	Nabavka kartona, fascikula i kanapa — — — — —	150.000	
	6	Povez preuzetih delovodnika, registara i drugih pomoćnih knjiga — — — — —	50.000	
	7	Troškovi ručne apoteke — — — — —	6.000	
	8	Izrada obrazaca: evidencija, registratura i filmoteka — — — — —	100.000	
	9	Mikrofilmovanje arhivalija u FNRJ — — — — —	500.000	
	10	Troškovi višeg arhivističkog tečaja — — — — —	500.000	1,696.000
Svega Gl. 1 (part. 242—244)				4,850.000
Svega 2 deo				4,850.000
UKUPNO 21 RAZDEO				4,850.000

PREGLED RASHODA

DRŽAVNE ARHIVE

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura			Socijalno staranje	Državna uprava sudstvo i tužništvo	
1	Državna arhiva	4,850.000					4,850.000
	S v e g a	4,850.000					4,850.000

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
22 RAZDEO — SAVEZNI ZAVOD ZA ISPITIVANJE LEKOVA				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Savezni zavod za ispitivanje lekova				
Lični rashodi				
2—245		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	2,640.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	30.000	2,670.000
Materijalni rashodi				
2—246		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	60.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — — —	300.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	300.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	100.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	400.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	120.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	30.000	1,310.000
2—247		Funkcionalni rashodi		
	1	Laboratoriski materijal — — — — —	1,800.000	
	2	Nabavka i ishrana laboratoriskih životinja — — — — —	300.000	
	3	Nabavka stručnih knjiga — — —	100.000	2,200.000
Svega Gl. 1 (part. 245—247)				6,180.000
Svega 2 deo				6,180.000
UKUPNO 22 RAZDEO				6,180.000

PREGLED RASHODA
SAVEZNOG ZAVODA ZA ISPITIVANJE LEKOVA

Red. broj	G L A V A	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
1	Savezni zavod za ispitivanje lekova	6,180.000					6,180.000
	S v e g a	6,180.000					6,180.000

23 RAZDEO — CENTAR ZA OSPOSOBLJAVANJE INVALIDA ZA RAD

Partija	Posicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
23 RAZDEO — CENTAR ZA OSPOSOBLJAVANJE INVALIDA ZA RAD				
3 DEO — SOCIJALNO STARANJE				
Glava 1 — Centar za osposobljavanje invalida za rad, Beograd (Rehabilitacioni centar)				
Lični rashodi				
3—248		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	6,980.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	30.000	
	4	Honorari — — — — —	48.000	7,058.000
Materijalni rashodi				
3—249		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	72.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	1,300.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	300.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — — —	100.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	600.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	120.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	100.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	600.000	
	9	Zakupi — — — — —	132.000	
	10	Transportni troškovi — — — — —	50.000	3,374.000
3—250		Funkcionalni rashodi		
	1	Ishrana invalida i osoblja — — —	2,600.000	
	2	Nabavka lekova i pribora za lečenje	1,100.000	
	3	Nabavka opreme — — — — —	3,900.000	
	4	Troškovi pranja posteljine i rublja	156.000	
	5	Nabavka stručnih knjiga — — —	50.000	
	6	Nabavka materijala za radionice —	1,000.000	
	7	Nabavka odeće i obuće za invalide	700.000	
	8	Održavanje parkova i bašta — —	30.000	
	9	Lična higijena bolesnika-invalida	30.000	
	10	Sredstva za razonodu i zabavu —	50.000	9,616.000
Svega Gl. 1 (part. 248—250)				20,048.000
Svega 3 deo				20,048.000
UKUPNO 23 RAZDEO				20,048.000

PREGLED RASHODA
CENTRA ZA OSPOSOBLJAVANJE INVALIDA ZA RAD
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		prosveta i narodna kultura	Socijalno staraње	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Centar za osposobljavanje invalida za rad		20,048,000		20,048,000
	S v e g a :		20,048,000		20,048,000

**24 RAZDEO — JUGOSLOVENSKI NACIONALNI KOMITET ZA POLJOPRIVREDU
I ISHRANU (FAO)**

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
24 RAZDEO — JUGOSLOVENSKI NACIONALNI KOMITET ZA PO- LJOPRIVREDU I ISHRANU (FAO)				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Jugoslovenski nacional- ni komitet za poljoprivrednu i ishranu				
Lični rashodi				
2—251		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	620.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	24.000	
	4	Honorari — — — — —	130.000	774.000
Materijalni rashodi				
2—252		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni li- stovi, časopisi i stručne knjige —	60.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — —	30.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	30.000	
	4	Putni selidbeni troškovi — — — —	100.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osi- guranja zgrada i inventara — —	6.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	100.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	280.000	606.000
2—253		Funkcionalni rashodi		
	1	Troškovi boravka inostranih struč- njaka u našoj zemlji — — — —	250.000	
	2	Plenumi, konferencije i savetovanja u našoj zemlji — — — — —	100.000	
	3	Naučna propaganda u inostranstvu	100.000	
	4	Troškovi izdavanja biltena — — —	150.000	600.000
Svega Gl. 1 (part. 251—253)				1.980.000
Svega 2 deo				1.980.000
UKUPNO 24 RAZDEO				1.980.000

PREGLED RASHODA
JUGOSLOVENSKOG NACIONALNOG KOMITETA ZA POLJOPRIVREDU I ISHRANU (FAO)
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S u p e r z
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Jugoslovenski nacionalni komitet za poljoprivredu i ishranu (FAO)	1,980.000			1,980.000
	Svega:	1,980.000			1,980.000

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozi.c. je	Iznos partije
25 RAZDEO — INSTITUT ZA ISPITIVANJE STRUKTURE MATERIJE				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Institut za ispitivanje strukture materije				
Lični rashodi				
2—254		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	31,894.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	4,488.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	48.000	
	4	Honorari — — — — —	600.000	37,030.000
Materijalni rashodi				
2—255		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	900.000	
	2	Ogrev sa prevozom i sećom — —	8,000.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	700.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	1,200.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	2,500.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	750.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	50.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava — —	2,920.000	
	9	Zakupi — — — — —	120.000	
	10	Transportni troškovi — — — — —	4,000.000	21,140.000
2—256		Funkcionalni rashodi		
	1	Studije i istraživanja — — — — —	30,000.000	
	2	Pogon u laboratoriji — — — — —	5,500.000	
	3	Nabavka stručnih knjiga — — — —	900.000	36,400.000
Svega Gl. 1 (part. 254—256)				94,570.000
Svega 2 deo				94,570.000
UKUPNO 25 RAZDEO				94,570.000

PREGLED RASHODA
INSTITUTA ZA ISPITIVANJE STRUKTURE MATERIJE
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Institut za ispitivanje strukture materije	94,570.000			94,570.000
	Svega:	94,570.000			94 570.000

Parija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
26 RAZDEO — UPRAVA ZA RUDARSKA ISTRAŽIVANJA I RUDARSKJE STUDIJE				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 1 — Uprava za rudarska istraživanja i rudarske studije				
Lični rashodi				
2—257		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	16,400.000	
	2	Posebni dodaci — — — — —	2,460.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	114.000	
	4	Honorari — — — — —	600.000	19,574.000
Materijalni rashodi				
2—258		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	300 000	
	2	Ogrev sa prevozom i sečom — — —	2,360.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	1,900.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	2,400.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	1,000.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	800.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	500.000	
	8	Održavanje prevoznih sredstava —	1,500.000	
	9	Zakupi — — — — —	210.000	
	10	Transportni troškovi — — — — —	400.000	11,370.000
2—259		Funkcionalni rashodi — — — — —		
	1	Nabavka hemikalija i materijala za laboratoriju — — — — —	3,000.000	
	2	Nabavka tehničkog materijala — —	330.000	
	3	Nabavka stručnih knjiga — — — —	300.000	
	4	Geodetski radovi — — — — —	1,000.000	4,630 000
Svega Gl. 1 (part. 257—259)				35,574.000
Svega 2 deo				35,574.000
UKUPNO 26 RAZDEO				35,574.000

PREGLED RASHODA
UPRAVE ZA RUDARSKA ISTRAŽIVANJA I RUDARSKJE STUDIJE
 — po delovima i glavama —

Red. broj	G l a v a	2 deo		3 deo	6 deo		S v e g a
		Prosveta i narodna kultura		Socijalno stvaranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo		
I	Uprava za rudarska istraživanja i rudarske studije	35,574.000					35,574.000
	Svega:	35,574.000					35,574.000

27 RAZDEO — GLAVNA DIREKCIJA POŠTA

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
27 RAZDEO — GLAVNA DIREKCIJA POŠTA				
2 DEO — PROSVETA I NARODNA KULTURA				
Glava 2 — Srednja poštanska škola, Zagreb				
Lični rashodi				
2—260		Plate i dodaci		
	1	Osnovne plate — — — — —	850.000	
	3	Položajni dodaci — — — — —	11.000	
	4	Honorari — — — — —	150.000	1,011.000
Materijalni rashodi				
2—261		Operativni rashodi		
	1	Kancelariski materijal, službeni listovi, časopisi i stručne knjige —	20.000	
	3	Osvetljenje — — — — —	30.000	
	4	Putni i selidbeni troškovi — — —	10.000	
	5	Troškovi čišćenja, održavanja i osiguranja zgrada i inventara — —	40.000	
	6	Poštansko-telegrafsko-telefonski troškovi — — — — —	10.000	
	7	Dopuna inventara — — — — —	10.000	120.000
2—262		Funkcionalni rashodi		
	1	Stipendije — — — — —	104.000	
	2	Nabavka učila — — — — —	8.000	
	3	Fiskulturne potrebe i predvojnička obuka — — — — —	6.000	
	4	Nabavka sanitetskog materijala —	5.000	123.000
Svega Gl. 2 (part. 260—262)				1,254.000
Svega 2 deo				1,254.000
3 DEO — SOCIJALNO STARANJE				
Glava 1 — Glavna direkcija				
Materijalni rashodi				
3—263		Funkcionalni rashodi		
	1	Pomoć bivšim ugovornim poštarama	7,300.000	7,300.000
Svega Gl. 1 (part. 263)				7,300.000

27 RAZDEO — GLAVNA DIREKCIJA POŠTA

Partija	Pozicija	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
Glava 3 — Dom učenika srednje poštanske škole, Zagreb				
Materijalni rashodi				
3—264		Funkcionalni rashodi		
	1	Subvencija domu učenika za ra- shode koje snosi država — — —	310.000	310.000
		Svega Gl. 3 (part. 264)		310.000
		Svega 3 deo		7.610.000
		UKUPNO 27 RAZDEO		8.864.000

PREGLED RASHODA

GLAVNE DIREKCIJE POŠTA

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Soeijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Glavna direkcija		7,300.000		7,300.000
2	Srednja poštanska škola, Zagreb	1,254.000			1,254.000
3	Dom učenika Srednje poštanske škole, Zagreb		310.000		310.000
	S v e g a :	1,254.000	7,610.000		8,864.000

28 RAZDEO — INVALIDSKE PRINADLEŽNOSTI

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
28 RAZDEO — INVALIDSKE PRINADLEŽNOSTI				
3 DEO — SOCIJALNO STARANJE				
Glava 1 — Invalidske prinadležnosti				
Materijalni rashodi				
3—265		Funkcionalni rashodi		
1		Invalidske prinadležnosti ratnih vojnih invalida i uživalaca porodičnih invalidnina — — — — —	9.551,500.000	
2		Pomoći porodicama čiji su hranioi na otluženju vojnog roka — —	262,000.000	9.813,500.000
Svega Gl. 1 (part. 265)				9.813,500.000
Svega 3 deo				9.813,500.000
4 DEO — ZDRAVSTVENA ZAŠTITA				
Glava 2 — Zdravstvena zaštita ratnih vojnih invalida				
Materijalni rashodi				
4—266		Funkcionalni rashodi		
1		Pomoćne sprave — — — — —	200.000.000	
2		Apotekarski troškovi (lekovi) — —	33,000.000	
3		Troškovi banjskog lečenja — — —	125,000.000	
4		Troškovi klimatskog lečenja — —	115,500.000	
5		Troškovi lečenja u bolnicama i ambulantama — — — — —	306,070.000	779,570.000
Svega Gl. 2 (part. 266)				779,570.000
Svega 4 deo				779,570.000
UKUPNO 28 RAZDEO				10.593,070.000

PREGLED RASHODA
INVALIDSKIH PRINADLEŽNOSTI

— po delovima i glavama —

Red. broj	G L A V A	2 deo	3 deo	6 deo	S v e g a
		Prosveta i narodna kultura	Socijalno staranje	Državna uprava, sudstvo i tužništvo	
1	Invalidske prinadležnosti		9.813,500.000		9.813,500.000
2	Zdravstvena zaštita ratnih vojnih invalida			779,570.000	779,570.000
	S v e g a :		9.813,500.000	779,570.000	10.593,070.000

29 RAZDEO — DOTACIJE NARODNIM REPUBLIKAMA

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
29 RAZDEO — DOTACIJE NARODNIM REPUBLIKAMA				
7 DEO — DOTACIJE NARODNIM REPUBLIKAMA				
7—267	Dotacije narodnim republikama za pokriće viška rashoda nad prihoda — — — — —			
1	Narodnoj republici Crnoj Gori	—	2.252,000.000	
2	Narodnoj republici Makedoniji	—	1.327,000.000	3.579,000.000
Svega 7 deo				3.579,000.000
UKUPNO 29 RAZDEO				3.579,000.000

30 RAZDEO — BUDŽETSKI REZERVNI FOND I OBAVEZE DRŽAVE

Partija	Pozicije	R A S H O D I	Iznos pozicije	Iznos partije
30 RAZDEO — BUDŽETSKI REZERVNI FOND I OBAVEZE DRŽAVE				
8 DEO — BUDŽETSKI REZERVNI FOND I OBAVEZE DRŽAVE				
8—268	Budžetski rezervni fond Kredit za nedovoljno predviđene i nepredviđene rashode — — — —			6.000.000.000
8—269	Obaveze države po zajmovima			
1	Obaveze države po unutrašnjim zaj- movima — — — — —		3.100.000.000	
2	Obaveze države po inostranim zaj- movima — — — — —		8.000.000.000	
3	Obaveze države za nacionalizovanu inostranu imovinu — — — — —		990.000.000	12.090.000.000
8—270	Obaveze države po budžetu iz rani- jih godina — — — — —			1.500.000.000
Svega 8 deo				19.590.000.000
UKUPNO 30 RAZDEO				19.590.000.000

PRILOZI
USTANOVE SA SAMOSTALNIM FINANSIRANJEM

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA
JUGOSLOVENSKOG DRAMSKOG POZORIŠTA

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Od ulaznica — — — — —	8,610.000	Lični rashodi	
2. Od dobiti bifea — — — — —	150.000	1. Plate i dodaci — — — — —	23,400.000
3. Razni prihodi — — — — —	240.000	2. Doprinos fondu socijalnog osiguranja — — — — —	2,340.000
4. Subvencija iz budžeta — — — — —	34,650.000	Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi (ogrev, osvetljenje, čišćenje i održavanje zgrada i inventara, p.t.t. troškovi i dr.)	7,960.000
		2. Međusobna gostovanja — — —	500.000
		3. Dekor i kostimi — — — — —	7,000.000
		4. Prevodi, prepisi, otkup dela, tan- tijeme, oglasi, sanitetski uređaj i dr.	2,450.000
Ukupno:	43,650.000	Ukupno:	43,650.000

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA
ZAVODA ZA ŠKOLSKU OPREMU, ZAGREB

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Od prodatih nacрта i prototipova	1,000.000	Lični rashodi	
2. Od usluga radionica — — — — —	2,100.000	1. Plate, dodaci i honorari — — —	3,545.000
3. Od izdavačke delatnosti — — — — —	2,100.000	2. Doprinos fondu socijalnog osiguranja — — — — —	355.000
4. Subvencija iz budžeta — — — — —	7,700.000	Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi (kancelariski materijal, ogrev, osvetljenje, putni troškovi, p.t.t. troškovi i dr.)	1,950.000
		2. Funkcionalni rashodi (troškovi stručnjaka UNESCO, materijal za radionice, nabavka mernih instrumenata, troškovi izdavačke delatnosti i dr.) — — — — —	7,050.000
Ukupno:	12,900.000	Ukupno:	12,900.000

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA
RADIO JUGOSLAVIJE

P R I H O D I		R A S H O D I	
Subvencija iz budžeta — — — — —	201,075.000	Lični rashodi	
		1. Plate, dodaci i honorari — — —	67,571.000
		2. Doprinos fondu socijalnog osiguranja — — — — —	6,757.000
		Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi (ogrev, osvetljenje, kancelariski materijal, održavanje i čišćenje zgrada i inventara, osiguranje, p.t.t., troškovi, i dr. — — — — —	34,306.000
		2. Pogonski troškovi i nabavka materijala za održavanje pogona — —	70,101.000
		3. Nabavka magnetofonskih traka, teleprinterska služba, autorske tan-tijeme, dopuna biblioteke i disko-teke, troškovi prenosa emisija i dr.	22,340.000
	Ukupno: 201,075.000	Ukupno: 201,075.000	

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA
CENTRA ZA TEHNIČKU I NAUČNU DOKUMENTACIJU, BEOGRAD

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Od pretplate „Biltena” — — — — —	5,000.000	Lični rashodi:	
2. Od usluga za izradu mikrofilmova i fotokopija — — — — —	1,200.000	1. Plate i dodaci — — — — —	15,765.000
3. Od iznajmljivanja filmova — — —	960.000	2. Doprinos fondu socijalnog osiguranja — — — — —	1,576.000
4. Subvencija iz budžeta — — — — —	30,488.000	Materijalni rashodi:	
		1. Operativni rashodi (kancelariski materijal, ogrev, osvetljenje, p.t.t. troškovi itd.) — — — — —	2,447.000
		2. Funkcionalni rashodi (nabavka domaće i strane literature, materijala za rotaprint, litografiju i mikrofилmski servis, troškovi izrade filmova, troškovi kursa itd.) — — —	17,860.000
	Ukupno: 37,648.000	Ukupno: 37,648.000	

**PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA
INSTITUTA ZA MLEKARSTVO, BEOGRAD**

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Od naknade za usluge — — — —	220.000	Lični rashodi	
2. Od izdavanja stručnih publikacija i naknade za elaborate o organizaciji i tehnološkim procesima u mlekarestvu	300.000	1. Plate i dodaci — — — —	1,902.000
3. Razni prihodi — — — — —	2.000	2. Doprinos fondu socijalnog osiguranja — — — — —	190.000
4. Subvencija iz budžeta — — — —	3,000.000	Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi (kancelariski materijal, službeni listovi, ogrev, osvetljenje, p.t.t. troškovi itd.) —	1,050.000
		2. Funkcionalni rashodi (štampanje časopisa, nabavka stručnih knjiga, saveti i komisije) — — — —	380.000
Ukupno:	3,522.000	Ukupno:	3,522.000

**P R E D R A Č U N
PRIHODA I RASHODA TELEGRAFSKE AGENCIJE NOVA JUGOSLAVIJA (TANJUG)**

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Od prodaje biltena i servisne službe — — — — —	135,000.000	Lični rashodi	
2. Subvencija države za emisije za inostranstvo — — — — —	20,000.000	1. Plate, dodaci i honorari — — —	32,004.000
		2. Doprinos fondu socijalnog osiguranja — — — — —	2,777.000
		Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi (kancelariski materijal, ogrev, osvetljenje, putni troškovi, p.t.t. troškovi, održavanje prevoznih sredstava, zakupi i dr.)	59,180.000
		2. Troškovi dopisničke mreže i preplate stranim agencijama — — —	51,039.000
		3. Amortizacija — — — — —	10,000.000
Ukupno:	155,000.000	Ukupno:	155,000.000

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA
ZAVODA ZA UNAPREĐENJE TURIZMA I UGOSTITELJSTVA, BEOGRAD

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Od izdavačke delatnosti — — — —	5,800.000	Lični rashodi	
2. Od filmova — — — — —	400.000	1. Plate i dodaci osoblja Zavoda — —	5,244.000
3. Od fotolaboratorije — — — — —	1,000.000	2. Doprinos fondu soc. osiguranja —	525.000
4. Zakupnine štamparskih mašina i dr.	500.000	3. Plate i dodaci osoblja škole za tu- rizam — — — — —	3,916.000
5. Subvencija iz budžeta — — — —	67,318.000	4. Doprinos fondu soc. osiguranja —	392.000
		Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi (kancelariski materijal, ogrev, osvetljenje, odr- žavanje zgrada, čišćenje, p.t.t. tro- škovi i dr.) — — — — —	3,362.000
		2. Troškovi naučno istraživačkog ode- ljenja — — — — —	450.000
		3. Troškovi predstavništava u ino- stranstvu — — — — —	16,243.000
		4. Članarina međunarodnoj uniji za turizam — — — — —	500.000
		5. Troškovi propagande u zemlji i inostranstvu — — — — —	42,950.000
Ukupno:	75,016.000	6. Troškovi škole za turizam — — —	1,434.000
		Ukupno:	75,016.000

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA

**»JUGOSANITARIJE« USTANOVE ZA PRIJEM I RASPODELU LEKOVA I SANITETSKOG
MATERIJALA, ZAGREB**

P R I H O D I		R A S H O D I	
Od prodaje i od raspodele pomoći u raznim vidovima — — — — —	15,877.000	Lični rashodi	
		1. Plate i dodaci — — — — —	7,040.000
		2. Doprinos fondu socijalnog osigu- ranja — — — — —	704.000
		Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi — — — — —	2,876.000
		2. Funkcionalni rashodi (željeznički i ostali podvozi, osiguranje robe, transport i utrošak ambalaže, troškovi robnog prometa, kamate na kredit, amortizacija i dr.) — —	2,820.000
		Svega rashodi:	13,440.000
Ukupno:	15,877.000	Višak prihoda za uplatu u budžet	2,437.000
		Ukupno:	15,877.000

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA

»SLUŽBENOG LISTA FNRJ«

P R I H O D I		R A S H O D I	
1. Prihodi od realizacije — — — —	78.100.000	Lični rashodi	
2. Rabat — — — — —	14.800.000	1. Plate i dodaci — — — — —	12.850.000
		2. Doprinos fondu socijalnog osi- guranja — — — — —	1.285.000
		Materijalni rashodi	
		1. Operativni rashodi — — — —	7.614.000
		2. Troškovi proizvodnje (hartija, kar- ton, honorari, slog i štampa) — —	60.789.000
		3. Rabat knjižarama — — — — —	2.000.000
		Svega rashodi	
		Višak prihoda za uplatu u bu- džet — — — — —	
		8.362.000	
		Ukupno: 92.900.000	

Ukupno: 92.900.000

Ukupno: 92.900.000

PREDRAČUN PRIHODA I RASHODA

DOMA UČENIKA SREDNJE POŠTANSKE ŠKOLE, ZAGREB

P R I H O D I		R A S H O D I	
1 Uplate roditelja za izdržavanje dece u domu — — — — —	4.900.000	Lični rashodi	
2 Subvencija iz budžeta za rashode koje snosi država — — — — —	310.000	1 Plate i dodaci vaspitnog i zdravstve- nog osoblja sa doprinosom fondu socijalnog osiguranja — — — —	284.000
		2 Plate i dodaci ostalog osoblja sa do- prinosom fondu socijalnog osi- guranja — — — — —	372.000
		Materijalni rashodi	
		1 Operativni rashodi (ogrev, osvetlje- nje, p. t. t. troškovi i drugo) — —	220.000
		2 Ishrana učenika — — — — —	4.100.000
		3 Nabavka odeće i obuće (za učenike čije izdržavanje snosi u celosti država — — — — —	100.000
		4 Pranje rublja i posteljine — — — —	50.000
		5 Ostali rashodi — — — — —	84.000
		Ukupno: 5.210.000	

Ukupno: 5.210.000

Ukupno: 5.210.000

P R E G L E D
PRIHODA I RASHODA USTANOVA SA SAMOSTALNIM FINANSIRANJEM

Red. broj	NAZIV USTANOVE	Prihodi	Rashodi	Višak prihoda nad rashodima	Višak prihoda nad rashodima
1	Jugoslovensko dramsko pozorište, Beograd	9,000.000	43,650.000	—	34,650.000
2	Zavod za školsku opremu, Zagreb	5,200.000	12,900.000	—	7,700.000
3	Radio Jugoslavija, Beograd	—	201,075.000	—	201,075.000
4	Centar za tehničku i naučnu dokumentaciju, Beograd	7,160.000	37,648.000	—	30,488.000
5	Institut za mlekarstvo, Beograd	522.000	3,522.000	—	3,000.000
6	Telegrafiska agencija Nova Jugoslavija (Tanjug), Beograd	135,000.000	155,000.000	—	20,000.000
7	Zavod za unapređenje turizma i ugostiteljstva, Beograd	7,700.000	75,016.000	—	67,316.000
8	Jugosanitarija, Zagreb	15,877.000	13,440.000	2,437.000	—
9	»Službeni list FNRJ«, Beograd	92,900.000	84,538.000	8,362.000	—
10	Dom učenika srednje poštanske škole, Zagreb	4,900.000	5,210.000	—	310.000
	Ukupno:	278,259.000	631,999.000	10,799.000	364,539.000

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA PRIVREDNI PLAN I FINANSIJE VEĆA NARODA O PREDLOGU BUDŽETA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE (SAVEZNI BUDŽET) ZA 1953 GODINU

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
VEĆE NARODA

Odbor za privredni plan i finansije

Br. 28

24 decembra 1952 godine

Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ, na svojim sednicama od 22 i 23 decembra 1952 godine, pretresao je Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (savezni budžet) za 1953 godinu, koji mu je podnet od strane Predsednika Veća naroda, a koji je Vlada FNRJ podnela Narodnoj skupštini FNRJ na razmatranje i odobrenje na osnovu čl. 63 Ustava FNRJ.

Razmatrajući podneti predlog, saslušavši obrazloženje i obaveštenja poverenika Vlade FNRJ po podnetom predlogu — u načelnoj diskusiji Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ utvrdio je:

1) da je Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (savezni budžet) za 1953 godinu u potpunosti usklađen sa raspodelom nacionalnog dohotka u Predlogu društvenog plana FNRJ za 1953 godinu i njegovim osnovnim proporcijama;

2) da su rashodi u ovom Predlogu budžeta manji za 30.411.000.000 dinara ili za 11,7% od rashoda odobrenih u Saveznom budžetu za 1952 godinu, i da je Predlog budžeta u skladu sa opštom linijom štednje. Ovo smanjenje je, uglavnom, posledica opšteg smanjenja administrativno-upravnih troškova;

3) pretresajući primedbe koje je Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ stavio po pitanju: 1) Akademskog saveta FNRJ i njegovih ustanova; 2) Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture; 3) Jugoslovenskog dramskog pozorišta; 4) Zavoda za školsku opremu; 5) Bibliografskog instituta; 6) Leksikografskog zavoda i 7) Zavoda za unapređenje turizma i ugostiteljstva — Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ utvrdio je da su u Predlog budžeta unete i neke ustanove koje po svom karakteru poslovanja i značaju ne bi trebalo da budu u saveznom budžetu — što je posledica toga da još nije u potpunosti sprovedena reorganizacija saveznih organa u skladu sa opštim smernicama

razvoja novog privrednog sistema i predviđene reorganizacije upravnog aparata.

Odbor je zaključio da treba razmotriti da li ustanove kao: oceanografske i ribarstvene stanice treba da budu pod upravom Akademskog saveta FNRJ i da se finansiraju iz saveznog budžeta.

Po pitanju finansiranja Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture u Beogradu, Zavoda za školsku opremu u Zagrebu, Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu, Bibliografskog instituta u Beogradu i Leksikografskog zavoda u Zagrebu, kao i po pitanju Zavoda za unapređenje turizma i ugostiteljstva u Beogradu — Odbor predlaže preporuku Vladi FNRJ da prouči zadatak i način poslovanja navedenih ustanova, njihovu organizaciju i način finansiranja i preduzme mere u smislu njihovog prilagodavanja našem novom privrednom i upravnom sistemu.

4) Odbor je stao na gladište da za sve navedene ustanove treba obezbediti sredstva predviđena u Predlogu saveznog budžeta za 1953 godinu.

5) Imajući u vidu napred izloženo, Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ primio je jednoglasno Predlog zakona o budžetu FNRJ (savezni budžet) za 1953 godinu s tim da se u tekstu učine sledeće izmene:

a) u drugom redu, član 7, briše se zapeta posle reči »FNRJ«;

b) u čl. 8, tač. 1, brišu se reči »propise i«.

Odbor za privredni plan i finansije Veća naroda u punoj saglasnosti sa Odborom za privredni plan i finansije Saveznog veća na zajedničkoj sednici redakcione komisije, usvojio je jednoglasno sa napred navedenim izmenama Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (savezni budžet) za 1953 godinu onako kako ga je predložila Vlada FNRJ, pa predlaže Veću naroda da ga i ono usvoji kako je predložen.

Za svoga izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika druga Davidović Radivoja.

Za sekretara

Radivoj Davidović, s. r.

Predsednik

Odbora za privredni plan i finansije

Vlajko Begović, s. r.

Članovi:

Vasil Gjorgov, s. r., Josip Jeras, s. r., Beno Kotnik, s. r., Milosav Milosavljević, s. r., Kiril Miljovski, s. r., Milija Kovačević, s. r., Radisav Nedeljković, s. r., Mile Peruničić, s. r., Dragutin Salić, s. r., Kosan Pavlović, s. r., Aleksa Tomić, s. r., Aleksandar Šević, s. r., Josip Šestan, s. r., Jevto Šćepanović, s. r., Radivoje Jovanović, s. r.

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA PRIVREDNI PLAN I FINANSIJE SAVEZNOG VEĆA O PREDLOGU BUDŽETA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE (SAVEZNI BUDŽET) ZA 1953 GODINU

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
SAVEZNO VEĆE

Odbor za privredni plan i finansije

Br. 28

24 decembra 1952 god.

Beograd

SAVEZKOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ, na svojim sednicama od 22 i 23 decembra 1952 godine, pretresao je Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (savezni budžet) za 1953 godinu, koji mu je podnet od strane Predsednika Saveznog veća, a koji je Vlada FNRJ podnela Narodnoj skupštini FNRJ na razmatranje i odobrenje na osnovu čl. 63 Ustava FNRJ.

Razmatrajući podneti predlog, saslušavši obrazloženje i obaveštenja poverenika Vlade FNRJ po podnetom Predlogu — u načelnoj diskusiji Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ utvrdio je:

1) da je Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (savezni budžet) za 1953 godinu u potpunosti usklađen sa raspodelom nacionalnog dohotka u Predlogu društvenog plana FNRJ za 1953 godinu i njegovim osnovnim proporcijama;

2) da su rashodi u ovom Predlogu budžeta manji za 30.411.000.000 dinara ili za 11,7% od rashoda odobrenih u saveznom budžetu za 1952 godinu i da je Predlog budžeta u skladu sa opštom linijom štednje. Ovo smanjenje je, uglavnom, posledica opšteg smanjenja administrativno-upravnih troškova.

3) Pretresajući Predlog budžeta u pojedinostima utvrđeno je da su u Predlogu budžeta predviđena sredstva za neke ustanove koje po svome karakteru poslovanja i značaju ne bi trebalo da budu u saveznom budžetu, što je posledica toga da još nije u potpunosti sprovedena reorganizacija saveznih organa, — u skladu sa opštim smernicama razvoja novog privrednog sistema i predviđene reorganizacije upravnog aparata.

U vrlo živoj diskusiji koja se razvila po ovom pitanju razmotren je karakter poslovanja i zadaci oceanografskih i ribarstvenih stanica u Rijeci, Dubrovniku, Stonu Malom i Ohridu — i Odbor smatra da treba

razmotriti da li sve ove ustanove treba da budu pod upravom Akademskog saveta FNRJ i da se finansiraju iz saveznog budžeta.

Do istog zaključka Odbor je došao u diskusiji po pitanju finansiranja Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture u Beogradu, Zavoda za školsku opremu u Zagrebu, Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu, Bibliografskog instituta u Beogradu i Leksikografskog zavoda u Zagrebu.

Dalje je razmotreno pitanje poslovanja Zavoda za unapređenje turizma i ugostiteljstva u Beogradu i posle opšte diskusije Odbor je došao do zaključka da način i obim organizacije propagande turizma i ugostiteljstva treba prilagoditi našem novom privrednom sistemu i da u tom pogledu treba naći odgovarajuće rešenje.

U vezi sa ovim Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća doneo je zaključak da Vladi FNRJ preporuči da prouči zadatke i način poslovanja navedenih ustanova, njihovu organizaciju i način finansiranja i sprovede odgovarajuće reorganizacione mere.

4) Odbor je stao na gledište da za sve navedene ustanove treba obezbediti sredstva predviđena u Predlogu saveznog budžeta za 1953 godinu.

5) Imajući u vidu napred izloženo Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ primio je jednoglasno Predlog zakona o budžetu FNRJ (savezni budžet) za 1953 godinu s tim da se u tekstu učine sledeće izmene:

a) u drugom redu, član 7, briše se zapeta posle reči »FNRJ«;

b) u čl. 8, tač. 1, brišu se reči »propise«.

Odbor za privredni plan i finansije Saveznog veća, u punoj saglasnosti sa Odborom za privredni plan i finansije Veća naroda, na zajedničkoj sednici redakcione komisije, usvojio je jednoglasno sa napred navedenim izmenama Predlog budžeta Federativne Narodne Republike Jugoslavije (savezni budžet) za 1953 godinu onako kako ga je predložila Vlada FNRJ, pa predlaže Saveznom veću da ga i ono usvoji kako je predložen.

Za svoga izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika druga Ristu Antunovića.

Za sekretara

Rista Antunović, s. r.

Potpretsednik

Odbora za privredni plan i finansije

Jovan Veselinov, s. r.

Članovi:

Ljubo Babić, s. r., Komnen Cerović, s. r., Tone Fajfar, s. r., Janez Hribar, s. r., Filip Lakuš, s. r., Voja Leković, s. r., Miloš Minić, s. r., Đoka Pačković, s. r., Paško Romic, s. r., Dobrosav Tomašević, s. r., Dobrivoje Radosavljević, s. r., Ante Raos, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
 Veće naroda
 Br. 284
 19 decembra 1952 god.
 Beograd

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
 Savezno veće
 Br. 214
 19 decembra 1952 god.
 Beograd

PREDLOG

ZAKONA O OPŠTEDRŽAVNOM ZAVRŠNOM RAČUNU ZA 1951 GODINU

Član 1

Ostvareni prihodi i izvršeni rashodi u budžetskoj 1951 godini po opštedržavnom završnom računu iznose, i to:

Prihodi — — — — —	Din. 159.550,871.736
Rashodi — — — — —	„ 172.179,903.251
Višak rashoda — — — — —	Din. 12.629,031.515

Član 2

Opštedržavni završni račun za 1951 godinu sadrži ostvarene prihode i izvršene rashode po Opštedržavnom budžetu za 1951 godinu i dopunskim budžetima Narodne Republike Srbije, Narodne Republike Hrvatske i Narodne Republike Makedonije, i to:

a) po saveznom budžetu

Prihode — — — — —	Din. 87.689,436.503
Rashode — — — — —	„ 99.997,567.457
Višak rashoda — — — — —	Din. 12.308,130.954

b) po državnim budžetima narodnih republika, i to:

1) Narodne Republike Srbije:

Prihode po republičkom budžetu — — — — —	Din. 18.883,641.660	
Prihode po budžetima autonomnih jedinica i narodnih odbora — — — — —	Din. 9.672,302.499	
Ukupne prihode po državnom budžetu Narodne Republike Srbije — —	Din. 28.555,944.159	Din. 28.555,944.159

Rashode po republičkom budžetu — — — —	Din. 16.708,379.323	
Rashode po budžetima autonomnih jedinica i narodnih odbora — —	Din. 8.621,093.580	
Ukupne rashode po državnom budžetu Narodne Republike Srbije — —	Din. 25.329,472.903	Din. 25.329,472.903
Višak prihoda po državnom budžetu Narodne Republike Srbije — —		Din. 3.226,471.256

2) Narodne Republike Hrvatske:

Prihode po republičkom budžetu — — — —	Din. 9.618,607.747	
Prihode po budžetima narodnih odbora — — —	Din. 6.194,790.338	
Ukupne prihode po državnom budžetu Narodne Republike Hrvatske —	Din. 15.813,398.085	Din. 15.813,398.085
Rashode po republičkom budžetu — — — —	Din. 12.779,977.226	
Rashode po budžetima narodnih odbora — — —	Din. 5.960,916.074	
Ukupne rashode po državnom budžetu Narodne Republike Hrvatske —	Din. 18.740,893.300	Din. 18.740,893.300
Višak rashoda nad prihodima po državnom budžetu Narodne Republike Hrvatske — — —		Din. 2.927,495.215

3) Narodne Republike Slovenije:

Prihode po republičkom budžetu — — — —	Din. 5.004,942.836	
Prihode po budžetima narodnih odbora — — —	Din. 2.706,601.046	
Ukupne prihode po državnom budžetu Narodne Republike Slovenije —	Din. 7.711,543.882	Din. 7.711,543.882
Rashode po republičkom budžetu — — — —	Din. 5.351,265.881	

Rashode po budžetima narodnih odbora — — —	Din.	2.577,077.277	
Ukupne rashode po državnom budžetu Narodne Republike Slovenije —	Din.	<u>7.928,343.158</u>	Din. 7.928,343.158
Višak rashoda po državnom budžetu Narodne Republike Slovenije —			Din. 216,799.276

4) Narodne Republike Bosne i Hercegovine:

Prihode po republičkom budžetu — — — — —	Din.	9.435,819.080	
Prihode po budžetima narodnih odbora — — —	Din.	<u>2.870,034.018</u>	
Ukupne prihode po državnom budžetu Narodne Republike Bosne i Hercegovine — — — — —	Din.	<u>12.305,853.098</u>	Din. 12.305,853.098
Rashode po republičkom budžetu — — — — —	Din.	9.838,622.931	
Rashode po budžetima narodnih odbora — — —	Din.	2.942,405.593	
Ukupne rashode po državnom budžetu Narodne Republike Bosne i Hercegovine — — — — —	Din.	<u>12.781,028.524</u>	Din. 12.781,028.524
Višak rashoda nad prihodima po državnom budžetu Narodne Republike Bosne i Hercegovine			Din. 475,175.426

5) Narodne Republike Makedonije:

Prihode po republičkom budžetu — — — — —	Din.	4.388,305.730	
Prihode po budžetima narodnih odbora — — —	Din.	<u>1.984,491.156</u>	
Ukupne prihode po državnom budžetu Narodne Republike Makedonije	Din.	<u>6.372,796.886</u>	Din. 6.372,796.886
Rashode po republičkom budžetu — — — — —	Din.	4.096,517.394	
Rashode po budžetima narodnih odbora — — —	Din.	<u>1.786,511.613</u>	

Ukupne rashode po držav- nom budžetu Narodne Republike Makedonije	<u>Din. 5.883,029.007</u>	Din. 5.883,029.007
Višak prihoda po držav- nom budžetu Narodne Republike Makedonije		Din. 489,767.879

6) Narodne Republike Crne Gore:

Prihode po republičkom budžetu — — — — —	Din. 1.468,646.369	
Prihode po budžetima na- rodnih odbora — — —	<u>Din. 691,652.754</u>	
Ukupne prihode po držav- nom budžetu Narodne Republike Crne Gore	<u>Din. 2.160,299.123</u>	Din. 2.160,299.123
Rashode po republičkom budžetu — — — — —	Din. 1.913,061.049	
Rashode po budžetima na- rodnih odbora — — —	<u>Din. 664,907.853</u>	
Ukupne rashode po držav- nom budžetu Narodne Republike Crne Gore	<u>Din. 2.577,968.902</u>	Din. 2.577,968.902
Višak rashoda nad priho- dima po državnom bu- džetu Narodne Republi- ke Crne Gore — — —		Din. 417,669.779
Ukupne prihode po državnim budžetima narodnih republika — — — — —		Din. 72.919,835.233
Ukupne rashode po državnim budžetima narodnih republika — — — — —		<u>Din. 73.240,735.794</u>
Višak rashoda po državnim budžetima narodnih republika — — — — —		Din. 320,900.561

Član 3

Obaveze po opštedržavnom budžetu za 1951 godinu u iznosu od Din. 23.670,511.847.— izmirene su iz povraćaja budžetskih sredstava koja proističu po budžetu za 1951 godinu, iz viškova sopstvenih obrtnih sredstava privrednih preduzeća i ostalih prihoda od privrede, nadležstava i ustanova za ranije godine koji nisu planirani u budžetu za 1952 godinu.

Član 4

Višak izvršenih rashoda nad ostvarenim prihodima u sumi od Din. 12.629,031.513.— pokriva se iz sredstava ukinutog fonda ruko-

vodstva, ukinutog fonda za slobodno raspolaganje preduzeća i ukinutog amortizacionog fonda.

Ukoliko sredstva ova tri ukinuta fonda ne budu dovoljna za pokriće viška rashoda upotrebiće se i sredstva opšteg fonda regresa.

Ministar finansija FNRJ doneće rešenje, kojim će se odrediti koliko će se iz svakog fonda posebno upotrebiti sredstava za pokriće viška rashoda.

Član 5

Sva tri ukinuta fonda pomenuta u prethodnom članu ovog zakona ugasiće se pošto se podmiri višak rashoda nad prihodima po opštedržavnom budžetu za 1951 godinu.

Član 6

Odobravaju se izvršena prekoračenja kredita po opštedržavnom budžetu za 1951 godinu nastala usled privrednih mera Vlade FNRJ u prelaznom periodu na novi privredni sistem.

Isto tako odobravaju se rashodi izvršeni po čl. 33 Uredbe o izvršenju budžeta kao i prekoračenja izvršenih rashoda pokrivena sopstvenim viškovima prihoda.

Član 7

Odobrava se opštedržavni završni račun za 1951 godinu sastavljen saobrazno propisima čl. 37 Osnovnog zakona o budžetu i čl. 39 Uredbe o izvršenju budžeta.

Član 8

Opštedržavni završni račun za 1951 godinu zajedno sa obračunom izmirenih obaveza po opštedržavnom budžetu za 1951 godinu sastavni je deo ovog zakona.

Član 9

Ovaj zakon stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije«.

PREDLOG

ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VOJNOJ OBAVEZI DRŽAVLJANA FNRJ

Član 1

Član 11 Zakona o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije menja se i glasi:

»Služba u stalnom kadru Jugoslovenske narodne armije traje dve godine.

Izuzetno od ovoga služba u stalnom kadru traje:

a) tri godine u mornarici, sem u jedinicama suvozemne vojske u sastavu ratne mornarice u kojima služba stalnog kadra traje dve godine;

b) osamnaest meseci za lica sa svršenom srednjom ili njoj ravnom školom, kao i za lica sa svršenim fakultetom ili njemu ravnom visokom školom koja nisu završila nastavu i položila ispit iz predvojničke obuke;

c) jednu godinu za lica koja sa uspehom završe nastavu u jedinicama, ustanovama i školama za rezervne oficire i polože ispit za čin rezervnog potporučnika, kao i za lica sa svršenim fakultetom ili odgovarajućom visokom školom koja su sa uspehom završila nastavu i položila ispit iz predvojničke obuke.

Član 2

Član 14 menja se i glasi:

»Lica određena za popunu oružanih snaga rezervnim oficirskim kadrom upućuju se kao vojni pitomci neposredno u odgovarajuće vojne jedinice, ustanove odnosno škole za spremanje rezervnih oficira.

U ove jedinice, ustanove odnosno škole mogu se upućivati lica koja u toku služenja obaveznog vojnog roka pokažu odgovarajuće sposobnosti i ispunjavaju uslove koji će se propisati uredbom.

Služba vojnih pitomaca u ovim jedinicama, ustanovama odnosno školama računa se, u pogledu službe obaveznog vojnog roka, kao služba u stalnom kadru.»

Član 3

Član 14a ukida se.

Član 4

— Odredbe ovog zakona primenjivaće se na sva lica koja se počev od 1953 godine pozovu na otsluženje obaveznog vojnog roka.

Licima koja se na dan stupanja na snagu ovog zakona zateknu na službi u stalnom kadru, odrediće se rok službe po čl. 1 i 2 ovog zakona. Ovim licima ne može se produžiti rok službe u stalnom kadru.

Vojnim stipendistima koji su u domovima za vojne stipendiste položili završni ispit iz vojne nastave, priznaće se ovaj ispit kao da su otslužili obavezni vojni rok i položili ispit za čin rezervnog potporučnika.

Član 5

Ovaj zakon stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije«.

O B R A Z L O Ž E N J E

PREDLOGA ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VOJNOJ OBAVEZI DRŽAVLJANA FNRJ

Predlog zakona predviđa da obavezni vojni rok traje dve godine, a izuzetno za ratnu mornaricu tri godine, što znači da se obavezni vojni rok u vazduhoplovstvu, gardiskim jedinicama i u jedinicama KNOJ-a odnosno sada u graničnim jedinicama, kao i ročnim podoficirima, sem u mornarici, skraćuje od tri na dve godine.

Ovo skraćenje obaveznog vojnog roka za navedene jedinice omogućeno je veličinom regrutnih kontingenata koji su dovoljni da podmire oružane snage potrebnim ljudstvom, a uz to i činjenicom što predvojnička obuka daje odgovarajuće rezultate.

Za lica sa svršenom srednjom školom, kao i za lica sa svršenim fakultetom koja nisu završila nastavu i položila ispit iz predvojničke obuke, predlog predviđa rok službe u stalnom kadru od 18 meseci. Međutim, za lica koja se odrede za popunu rezervnog oficirskog kadra predviđa se jednogodišnji rok službe u stalnom kadru, pod uslovima da sa uspehom završe nastavu i polože ispit za rezervnog potporučnika.

Prema tome, po Predlogu zakona vojni rok od 18 meseci služila bi sva lica koja imaju završenu srednju ili njoj ravnu školu, a koja nisu upućena u školu za rezervne oficire ili koja nisu završila ovu školu, a isto tako i lica sa fakultetom ili njemu ravnom školom ako nisu završila nastavu i položila ispit iz predvojničke obuke, niti su završila školu za rezervne oficire.

Po dosadašnjim odredbama člana 11 i 14 Zakona o vojnoj obavezni državljana FNRJ, jednogodišnji rok službe u stalnom kadru određuje se

za sva lica sa svršenom srednjom, višom i visokom školom bez ikakvih uslova, a za lica koja imaju šest razreda gimnazije, ako završe školu za rezervne oficire. Lica koja imaju manje od šest razreda srednje škole i koja završe školu za rezervne oficire služe u stalnom kadru 18 meseci.

Izložene mere omogućene su time što se već sada nalazimo u fazi da možemo popuniti škole za rezervne oficire ljudstvom koje ima više od šest razreda srednje škole. Ovo nadalje omogućavaju i dobri rezultati predvojničke obuke.

Ove mere smatraju se kao potrebne da bi se stimulirala lica sa srednjom i višom školom za uspešno završavanje škole za rezervne oficire.

NARODNA SKUPSTINA FNRJ
VEĆE NARODA

Zakonodavni odbor

Br. 182

9 januara 1953 god.

Beograd

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA VEĆA NARODA O PREDLOGU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VOJNOJ OBAVEZI DRŽAVLJANA FNRJ

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Veća naroda Narodne skupštine FNRJ na svojim sednicama od 5 i 8 januara 1953 godine, pretresao je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ, dostavljen mu od Predsednika Veća naroda, a koji je na osnovu čl. 63 Ustava Vlada FNRJ podnela Narodnoj skupštini FNRJ na rešavanje.

I

Imajući u vidu obrazloženje koje se nalazi uz Predlog zakona, Zakonodavni odbor nakon kraće diskusije prihvatio je Predlog u načelu jednoglasno.

Pretresajući zakonski predlog u pojedinostima Odbor se naročito zadržao na tač. b) čl. 1 koja predviđa osamnaestomesečni rok službe u kadru za lica sa svršenom srednjom školom kao i za lica sa svršenim fakultetom koja ne polože ispit iz predvojničke obuke. Nakon datih obrazloženja od strane zastupnika Vlade, Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ prihvaćen je u Odboru i u pojedinostima sa minimalnim izmenama stilske prirode.

II

Na osnovu pretresa svakog člana Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ, a po postignutoj saglasnosti redakcione komisije oba odbora, Zakonodavni odbor predlaže Veću naroda sledeće izmene i dopune u tekstu navedenog zakonskog predloga:

Član 1.

Tačka b) menja se i glasi: »Osamnaest meseci:

za lica sa svršenom srednjom ili njoj ravnom školom,

za lica sa svršenim fakultetom ili njemu ravnom visokom školom koja nisu položila ispit iz predvojničke obuke;«

Tačka v) menja se i glasi: »Jednu godinu:

za lica koja sa uspehom završe nastavu u jedinicama, ustanovama i školama za rezervne oficire i polože ispit za čin rezervnog potporučnika,

za lica sa svršenim fakultetom ili odgovarajućom visokom školom koja su položila ispit iz predvojničke obuke.«

Član 2.

U prvom stavu, drugi red, mesto reči »oficirskim kadrom« staviti »oficirima«.

Član 3.

Primljen je bez izmene.

Član 4.

U trećem stavu, drugi i treći red, mesto reči »priznaće se ovaj ispit kao« staviti »priznaje se«.

Član 5.

Primljen je bez izmene.

III

Podnoseći ovaj svoj izveštaj, Zakonodavni odbor predlaže Veću naroda da ga u celini usvoji.

Zakonodavni odbor odredio je za svog izvestioca Sulejmana Filipovića.

Sekretar
Gojko Garčević, s. r.

Pretsednik
Moša Pijade, s. r.

Članovi:

Ninko Petrović, s. r., Ladislav Ambrožič, s. r., Dimitrije Bajalica, s. r., Sulejman Filipović, s. r., Fadil Hodža, s. r., Grga Jankež, s. r., dr Hinko Krizman, s. r., Slobodan Marjanović, s. r., Radovan Mijušković, s. r., dr Miloš Moskovljević, s. r., Tode Nošpal, s. r., Josip Rus, s. r., dr Rade Pribičević, s. r., Ida Sabo, s. r., Lidija Šentjurs, s. r., Sreten Vukosavljević, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ
SAVEZNO VEĆE

Zakonodavni odbor
Br. 190
9 januara 1953 god.
Beograd

IZVEŠTAJ ZAKONODAVNOG ODBORA SAVEZNOG VEĆA O PREDLOGU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VOJNOJ OBAVEZI DRŽAVLJANA FNRJ

SAVEZNOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ, na svojim sednicama od 6 i 7 januara 1953 godine pretresao je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ.

Saglasno Poslovniku Saveznog veća, a na osnovu pretresa Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ, Zakonodavni odbor podnosi Saveznom veću ovaj izveštaj:

Pretresajući Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ, Zakonodavni odbor Saveznog veća istakao je sledeće:

Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ predviđa da obavezni vojni rok traje dve godine. Prema tome, obavezni vojni rok u vazduhoplovstvu, gardiskim i graničnim jedinicama otsada skraćuje se od tri na dve godine.

U mornarici i dalje će obavezni vojni rok trajati tri godine, izuzevši jedinice suvozemne vojske ako su u sastavu ratne mornarice.

Osim toga ovim Predlogom zakona određuje se da sva lica koja imaju završenu srednju ili njoj ravnu školu i sva lica koja imaju zavr-

šeni fakultet ili njemu ravnu školu, a koja nisu upućena u školu za rezervne oficire ili nisu završila nastavu iz predvojničke obuke, kao i lica koja nisu položila ispit za rezervnog potporučnika, služe obavezni vojni rok u trajanju od 18 meseci.

Lica određena za popunu rezervnog oficirskog kadra sa završenom srednjom školom ili lica sa završenim fakultetom kao i njemu odgovarajućim školama ako završe predvojničku obuku i polože ispit za rezervnog potporučnika, služe obavezni vojni rok u trajanju godinu dana. Prema tome, ovim Zakonom menjaju se dosadašnje odredbe Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ po kojima su sva lica sa svršenom srednjom, višom i visokom školom bez ikakvih uslova i lica koja imaju šest razreda gimnazije ako polože ispit za rezervnog potporučnika služila vojni rok u trajanju od jedne godine dana.

Predložene izmene o skraćanju vojnog roka omogućene su sadašnjom veličinom naših vojnih kontingenata koji su dovoljni da podmire oružane snage sa potrebnim brojem ljudstva, a osim toga pomenuta izmena omogućena je uspesima i značajnim rezultatima postignutim u predvojničkoj obuci.

Izмене koje se odnose na služenje obaveznog vojnog roka kod lica sa srednjom i fakultetskom školom, takode su rezultat postignutih uspeha u predvojničkoj obuci. Osim toga ove izmene omogućene su i time što se mi nalazimo u fazi kada možemo popuniti škole za rezervne oficire sa licima koja imaju više od šest razreda srednje škole. Potrebno je istaći da će ova mera znatno doprineti da se svi oni na koje se ove mere odnose sa još više interesa založe kako u predvojničkoj obuci, tako i u polaganju ispita za rezervnog oficira.

Skraćenje vojnog roka od tri na dve godine u svim jedinicama sem mornaričkim, doprineće uštedi znatnijih finansijskih sredstava. Ovom i drugim predloženim izmenama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ ne slabi se bojna gotovost naše Armije. Naprotiv, ove mere moguće su upravo zato, što su uspesi predvojničke obuke dali vidne rezultate i, s druge strane, zbog toga, što je kvalitet vojne nastave u našim jedinicama u stalnom porastu. Predloženim izmenama dosadašnjeg Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ, doprineće se daljnjem i svestranom porastu i jačanju oružanih snaga naše zemlje.

Zakonodavni odbor je jednoglasno i u potpunosti usvojio Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ. Učinjene su neke sitne izmene koje ni u čemu ne menjaju predloženi tekst Predloga zakona, i to:

U čl. 1, tač. b) menja se i glasi: »Osamnaest meseci:

za lica sa svršenom srednjom ili njoj ravnom školom,

za lica sa svršenim fakultetom ili njemu ravnom visokom školom koja nisu položila ispit iz predvojničke obuke;«

Tač. v) menja se i glasi: »Jednu godinu:

za lica koja sa uspehom završe nastavu u jedinicama, ustanovama i školama za rezervne oficire i polože ispit za čin rezervnog potporučnika,

za lica sa svršenim fakultetom ili odgovarajućom visokom školom koja su položila ispit iz predvojničke obuke.«

U čl. 2, prvi stav, drugi red, umesto reči »oficirskim kadrom« staviti »oficirima«.

U čl. 4, treći stav, drugi i treći red, umesto reči »priznaće se ovaj ispit kao« staviti »priznaje se«.

Podnoseći ovaj izveštaj, Zakonodavni odbor predlaže Saveznom veću da ga u celini usvoji.

Zakonodavni odbor određio je za svog izvestioca Boška Šiljegovića.

Sekretar

dr Jerko Radmilović, s. r.

Predsednik

dr Josip Hrnčević, s. r.

Članovi:

Dušan Diminić, s. r., Mehmed Hodža, s. r., Lajčo Jaramazović, s. r., Isa Jovanović, s. r., Velibor Ljujić, s. r., Mara Naceva, s. r., Milan Popović, s. r., Đuro Salaj, s. r., dr Ivo Sunarić, s. r., Boško Šiljegović, s. r., dr Maks Šnuderl, s. r., dr Metod Mikuž, s. r., dr Milorad Vlačković, s. r., Veljko Zeković, s. r., dr Edhem Čamo, s. r.

PRETSEDNIKU SAVEZNOG VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

i

PRETSEDNIKU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Dostavljam Vam Predlog ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti, koji je Vlada FNRJ prihvatila na svojoj sednici, i molim Vas da ovaj predlog dostavite Zakonodavnom odboru Saveznog veća (Veća naroda) na dalji postupak.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsednik Vlade FNRJ
Ministar narodne odbrane,
Maršal Jugoslavije
Jostp Broz Tito, s. r.

PRIJEDLOG

USTAVNOG ZAKONA O SAVEZNIM I REPUBLIČKIM ORGANIMA VLASTI

I. FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

Član 1.

Federativna Narodna Republika Jugoslavija je socijalistička demokratska savezna država suverenih i ravnopravnih naroda.

Član 2.

Sva vlast u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji pripada radnom narodu.

Radni narod vrši vlast i upravlja društvenim poslovima preko svojih predstavnika u narodnim odborima i narodnim skupštinama, u radničkim savetima i u drugim samoupravnim organima, kao i neposredno putem izbora, opozivanja, referenduma, zborova birača, saveta građana, učešća građana u upravi i u pravosuđu, i putem drugih oblika neposrednog upravljanja.

Član 3.

Narodni odbori su osnovni organi vlasti radnog naroda i najviši organi vlasti općine, grada i kotara.

Federaciji pripadaju samo prava koja su utvrđena saveznim ustavom, a narodnim republikama samo prava utvrđena republičkim ustavom.

Član 4.

Društveno vlasništvo na sredstvima za proizvodnju, samoupravljanje proizvođača u privredi i samoupravljanje radnog naroda u općini, gradu i kotaru jesu osnova društvenog i političkog uređenja zemlje.

Zajamčeno je samoupravljanje radnog naroda u oblasti prosvjete, kulture i socijalnih službi.

Samoupravljanje proizvođača i radnog naroda ostvaruje se u suglasnosti sa općim društvenim interesima izraženim u zakonu i u drugim odlukama predstavničkih tijela radnog naroda — narodnih skupština i narodnih odbora.

Član 5.

Zajamčeni su:

slobodno udruživanje radnog naroda radi ostvarivanja demokratskih političkih, ekonomskih, socijalnih, naučnih, kulturnih, umjetničkih, stručnih, sportskih i drugih zajedničkih interesa;

osobne slobode i druga osnovna prava čovjeka i građanina.

Član 6.

Samoupravljanje proizvođača u privredi sastoji se naročito:

u pravu radnih kolektiva da upravljaju privrednim organizacijama neposredno i preko radničkih savjeta, skupština zemljoradničkih zajednica i drugih predstavničkih organa koje sami biraju i opozivaju;

u pravu proizvođača da budu birani u predstavnička tijela privrednih organizacija;

u pravu privredne organizacije da samostalno utvrđuje svoje privredne planove; da po izvršenju društvenih obaveza samostalno raspolaže dohotkom organizacije; da u granicama svog dohotka određuje zarade trudbenika, pri čemu se trudbenicima u privrednim poduzećima minimalne zarade zakonom zajamčuju iz društvenih sredstava;

u pravu proizvođača da preko svojih predstavnika u vijećima proizvođača utvrđuju materijalna sredstva koja se odvajaju za namirenje društvenih potreba i da odlučuju o upotrebi tih sredstava.

Proizvođači ostvaruju samoupravna prava na temelju i u okviru ustava, zakona i društvenih planova.

Samoupravna prava stječu radni kolektivi samim osnivanjem privredne organizacije.

Član 7.

Samoupravljanje radnog naroda u općini, gradu i kotaru sastoji se naročito:

u pravu građana da biraju i opozivaju svoje predstavnike u narodnom odboru općine i u kotarskom i gradskom vijeću, kao i u pravu proizvođača da biraju i opozivaju svoje predstavnike u vijeću proizvođača narodnog odbora kotara i grada;

u pravu građana i proizvođača da budu birani u narodni odbor; u pravu građana na neposredno upravljanje putem referenduma, zbora birača, savjeta građana, učešća građana u pravosuđu i putem drugih oblika neposrednog upravljanja;

u pravu narodnog odbora da samostalno uređuje poslove od općeg interesa za zajednicu u oblasti privrednog, komunalnog, socijalnog i kulturnog života i razvitka općine, grada i kotara, oslanjajući se na samoupravne privredne organizacije, samoupravne ustanove, udruženja i inicijativu građana;

u pravu narodnog odbora da samostalno raspolaze dijelom dohotka koji privredne organizacije, zadržavajući onaj dio koji im kao zajamčeni minimum pripada, odvajaju za općinu, grad i kotar suglasno saveznom društvenom planu i republičkom društvenom planu; u pravu na zakonom utvrđeni postotak poreza i na uvođenje lokalnog prireza i mjesnog samodoprinosu; u pravu narodnog odbora da samostalno donosi budžet općine, grada i kotara i društveni plan;

u vršenju zakonom određenih prava narodnog odbora prema privrednim organizacijama na njegovom području; u nadzoru nad upravljanjem općenarodnom imovinom; u pravu narodnog odbora općine i grada da vrši pravo upravljanja svim zemljištima i zgradama koji su općenarodna imovina, ukoliko to pravo ne pripada drugim državnim organima, privrednim organizacijama, ustanovama i zajednicama;

u pravu narodnog odbora da bira i razrješava suce kotarskih i okružnih sudova;

u pravu narodnog odbora da osniva i bira svoje organe i da postavlja službenike odbora;

u pravu narodnog odbora da statutom propisuje svoju unutrašnju organizaciju;

u održavanju reda i mira na području općine, grada i kotara. Narodni odbor vrši vlast na temelju i u okviru ustava i zakona.

Član 8.

Republički organi vlasti imaju prema narodnim odborima prava utvrđena zakonom.

Republički organi imaju pravo nadzora u pogledu zakonitosti rada narodnih odbora.

Republičkim društvenim planom odvajaju se za narodnu republiku samo ona zakonom utvrđena finansijska sredstva koja služe za izvršenje poslova iz nadležnosti republike, za pomoć gradovima i kotarevima i za pomoć ustanovama i privrednim organizacijama od općeg interesa za cijelu republiku.

Samo zakonom mogu se za vršenje poslova iz nadležnosti federacije, odnosno narodne republike, osnivati u općini, gradu i kotaru upravni organi neposredno podređeni saveznom, odnosno republičkim organima uprave.

Član 9.

Federacija ima slijedeća prava i dužnosti:

štititi nezavisnost i teritorijalnu cjelinu savezne države; organizirati oružane snage i obranu zemlje; štititi društveni i politički poredak;

štiti jedinstvo i ravnopravnost naroda Jugoslavije i suverenitet narodnih republika;

održava međunarodne odnose i uređuje odnose zemlje sa inozemstvom;

osigurava jedinstvo socijalističkog društvenog poretka i pravnog sistema;

osigurava jedinstvo privrednog sistema i planski razvitak narodne privrede kao cjeline;

osigurava samoupravljanje proizvođača u privredi i samoupravljanje radnog naroda u općini, gradu i kotaru i u ustanovama;

osigurava slobode i demokratska prava građana i njihovu ravnopravnost bez obzira na narodnost, rasu ili vjeroispovijed;

osigurava zakonitost, jedinstvenu primjenu saveznih zakona i jedinstvo sistema pravosuđa.

Prava i dužnosti federacije ostvaruju savezni organi vlasti prema nadležnosti koja im je utvrđena ustavom.

Neposredno izvršenje saveznih zakona ostvaruju narodni odbori odnosno republički organi vlasti.

Savezni organi neposredno izvršuju savezne zakone i vrše druge izvršne poslove samo u oblasti ustavom utvrđenih isključivih prava i dužnosti federacije, kao i kad je to izvršenje stavljeno u nadležnost federacije zakonom u suglasnosti s njezinim pravima i dužnostima.

Član 10.

Teritorij savezne države sastavljen je od teritorija narodnih republika i čini jedinstveno državno, privredno i carinsko područje.

Promet robe u cijeloj zemlji je slobodan i ne može se ograničiti nikakvim aktom republičkog organa vlasti ili narodnog odbora.

Upravni i sudski akti i isprave državnih organa jedne narodne republike imaju jednaku važnost u ostalim republikama.

Član 11.

Savezni zakoni i drugi akti saveznih organa primjenjuju se na cijelom teritoriju savezne države.

U slučaju razmimoilaženja saveznog zakona i republičkog zakona primjenjuje se neposredno savezni zakon, ali narodne republike mogu pokrenuti postupak za ocjenu suglasnosti saveznog i republičkog zakona sa saveznim ustavom.

Član 12.

Za građane Federativne Narodne Republike Jugoslavije postoji jedinstveno savezno državljanstvo.

Svaki državljanin narodne republike istodobno je državljanin savezne države.

II. SAVEZNI ORGANI VLASTI

A. SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

1. Prava Skupštine

Član 13.

Savezna narodna skupština je predstavnik narodnog suvereniteta i najviši organ vlasti federacije.

Savezna narodna skupština vrši svoja prava i dužnosti na temelju i u okviru ustava.

Član 14.

Prava federacije Savezna narodna skupština vrši neposredno i preko Predsjednika Republike i Saveznog izvršnog vijeća, kao svojih izvršnih organa, a određene izvršne poslove i preko saveznih organa uprave.

Prava federacije u oblasti pravosuđa vrše savezni vrhovni sud i drugi savezni sudovi na temelju saveznih zakona.

Član 15.

U isključivu nadležnost Savezne narodne skupštine spada:

- 1) odlučivanje o promjeni ustava;
- 2) biranje i razrješavanje Predsjednika Republike;
- 3) biranje i razrješavanje članova Saveznog izvršnog vijeća;
- 4) biranje i razrješavanje sudaca saveznog vrhovnog suda;
- 5) savezno zakonodavstvo:

a) isključivo zakonodavstvo: o osobnim slobodama i drugim osnovnim pravima čovjeka i građanina; o saveznom državljanstvu; o osobnom stanju građana; imovinski zakonik; o autorskom pravu, o patentima, žigovima, uzorcima i modelima; o ustanovljenju društvenog doprinosa privrednih organizacija i ustanovljenju poreza; o carinama; o novcu, kreditnom sistemu, bankama i finansijskom poslovanju; o devizama; o javnim zajmovima; o mjenici, čeku i drugim načinima plaćanja; pomorski zakonik; o osiguranju; o mjerama; o standardima; o krivični zakonik; o sudskom i općem upravnom postupku; o upravnim sporovima; o izvršenju kazni i mjera sigurnosti; o uređenju sudova i arbitraže; o javnom tužioštvu; o advokaturi; o ratnim vojnim invalidima; o pitanjima narodne obrane i vanjskih odnosa i drugim pitanjima iz isključive nadležnosti federacije; o izboru i opozivu narodnih zastupnika za Saveznu narodnu skupštinu;

b) osnovno zakonodavstvo: o planskom upravljanju narodnom privredom; o privrednim organizacijama; o saobraćaju, vezama i putevima i o dobrima u općoj upotrebi; o budžetima, društvenom doprinosu, porezima i drugim daćama; o iskorišćavanju prirodnih bogatstava i snaga; o radu i socijalnom osiguranju; o udruženjima, zboru i dogo-

voru; o porodici, braku i starateljstvu; o suzbijanju zaraznih bolesti i drugim mjerama za zaštitu narodnog zdravlja i života građana koje su od općeg interesa za cijelu zemlju; o službenicima državne administracije; o javnom pravobranioštvu; o prekršajima;

c) opće zakonodavstvo: u oblasti organizacije vlasti, prosvete i kulture, narodnog zdravlja i socijalne politike, kao i u drugim oblastima kad je to od općeg interesa za sve narodne republike;

6) utvrđivanje saveznog društvenog plana i saveznog budžeta; potvrda bilance o izvršenju saveznog društvenog plana i potvrda saveznog završnog računa;

7) odlučivanje o pravcu vanjske politike, privredne politike i o drugim osnovnim pitanjima i mjerama unutrašnje politike;

8) odlučivanje o proglašenju ratnog stanja i sklapanju mira; ratificiranje međunarodnih ugovora o političkoj ili vojnoj suradnji i međunarodnih ugovora koji zahtijevaju donošenje novih ili promjenu postojećih zakona;

9) primanje novih republika u sastav savezne države uz prethodnu suglasnost republičkih narodnih skupština; odobravanje teritorijalnog razgraničenja između narodnih republika koje one sporazumno predlože, i rješavanje sporova oko njihovog razgraničenja;

10) ocjena suglasnosti republičkog ustava, kao i republičkog i saveznog zakona sa saveznim ustavom;

11) amnestija za krivična djela određena saveznim zakonom.

Skupština donosi deklaracije i rezolucije u pitanjima iz nadležnosti federacije i o drugim pitanjima od općeg interesa za saveznu državu.

Skupština daje preporuke za rad državnih organa, samoupravnih ustanova i privrednih organizacija.

Član 16.

U oblasti isključivog saveznog zakonodavstva narodne republike mogu donositi zakone samo ako su i ukoliko su za to posebno ovlaštene saveznim zakonom.

U oblastima u kojima su doneseni savezni osnovni zakoni, narodne republike mogu donositi svoje dopunsko zakonodavstvo.

Opći zakon utvrđuje načela za zakonodavstvo narodne republike i može se neposredno primjenjivati samo dok u odgovarajućoj oblasti ne postoji republički zakon. Narodne republike donose svoje zakone u suglasnosti sa načelima općeg zakona.

U svima ostalim oblastima narodne republike donose svoje zakone samostalno.

Narodne republike mogu samostalno donositi zakone iz oblasti saveznog osnovnog i općeg zakonodavstva ako savezni zakon nije donesen. Donošenjem osnovnog zakona prestaju važiti odredbe republičkog zakona koje se odnose na pitanja uređena osnovnim zakonom.

Prijedlog za ocjenu suglasnosti republičkih i saveznih zakona sa saveznim ustavom imaju pravo podnijeti Saveznoj narodnoj skupštini Savezno izvršno vijeće, savezni vrhovni sud, narodna skupština i izvršno vijeće narodne republike, narodni odbor kotara odnosno grada, kao i zainteresirane privredne organizacije i samoupravne ustanove.

Član 17.

U saveznom društvenom planu osigurava se razvoj narodne privrede kao cjeline i određuje osnovna raspodjela nacionalnog dohotka Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Saveznim društvenim planom odvajaju se federaciji samo ona zakonom utvrđena financijska sredstva koja služe za izvršenje poslova iz nadležnosti federacije, za osiguravanje normalnog privrednog razvitka i za pomoć nedovoljno razvijenim krajevima zemlje.

Saveznim budžetom utvrđuju se i raspoređuju financijska sredstva za izvršenje poslova iz nadležnosti federacije i za rad njezinih organa i ustanova.

Član 18.

Savezna narodna skupština može odlučiti da se zakonski prijedlog, prije ili poslije njegovog usvajanja, ili neko drugo pitanje iz nadležnosti federacije, iznese pred biračko tijelo na odlučivanje (referendum).

Referendum može predložiti petina članova jednog doma, Vijeće naroda kao i Savezno izvršno vijeće.

O referendumu donijet će se poseban zakon.

Član 19.

Savezni zakoni donose se i objavljuju na jezicima svih narodnih republika.

Zakoni se objavljuju u službenom listu i stupaju na snagu osmog dana po objavljivanju, ako samim zakonom nije drukčije određeno.

Član 20.

Zakoni ne mogu imati povratno djelovanje, osim ako je to zakonom izričito predviđeno.

Zakon koji ustanovljava kazne može imati povratno djelovanje samo ako je blaži za učinioce.

Član 21.

Savezna narodna skupština bira se na četiri godine.

Skupština može u slučaju rata ili drugih izvanrednih prilika produžiti trajanje svog mandata za vrijeme dok to stanje traje.

Skupština može odlučiti da se raspusti i prije isteka vremena za koje je izabrana.

Član 22.

Izbori za Saveznu narodnu skupštinu moraju biti raspisani prije isteka posljednjeg dana perioda za koji je Skupština izabrana. Ako je produžen mandat Skupštine, izbori moraju biti raspisani čim prestanu okolnosti zbog kojih je mandat produžen.

Od dana raspuštanja Savezne narodne skupštine do dana izbora ne smije proteći više od tri ni manje od dva mjeseca.

Član 23.

Savezna narodna skupština vrši promjenu ustava.

Prijedlog za promjenu ustava može podnijeti dvadeset članova jednog doma, Vijeće naroda, kao i Savezno izvršno vijeće.

Skupština u svakom vijeću prethodno odlučuje većinom glasova o tome da li će se pristupiti rješavanju o prijedlogu za promjenu ustava.

Promjena ustava usvojena je ako za nju glasa tri petine članova svakog vijeća.

2. Ustrojstvo Savezne narodne skupštine

a) Domovi Skupštine

Član 24.

Saveznu narodnu skupštinu sačinjavaju dva doma: Savezno vijeće i Vijeće proizvođača.

Član 25.

Savezno vijeće sačinjavaju narodni zastupnici koje biraju građani u kotarevima i gradovima na temelju općeg, jednakog i neposrednog biračkog prava, i narodni zastupnici koje iz reda svojih članova biraju republička vijeća i pokrajinsko odnosno oblasno vijeće.

Vijeće proizvođača sačinjavaju narodni zastupnici koje biraju proizvođači zaposleni u proizvodnji, transportu i trgovini razmjerno učešću odgovarajućih privrednih oblasti u ukupnom društvenom proizvodu Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 26.

Građani u kotarevima i gradovima biraju zastupnike za Savezno vijeće po normi: jedan zastupnik na 60.000 stanovnika.

Narodni zastupnici izabrani u kotaru i gradu stječu pravo člana kotarskog odnosno gradskog vijeća narodnog odbora kotara odnosno grada na čijem su području izabrani.

Član 27.

Republičko vijeće svake narodne republike bira deset zastupnika, pokrajinsko vijeće autonomne pokrajine 6, a oblasno vijeće autonomne oblasti četiri zastupnika.

Ako u toku vremena za koje je Savezna narodna skupština izabrana dođe do novog izbora predstavničkog tijela narodne republike odnosno autonomne pokrajine ili autonomne oblasti, novoizabrano predstavničko tijelo izvršit će ponovni izbor zastupnika za Savezno vijeće.

Član 28.

Zastupnike za Vijeće proizvođača biraju kao predstavnike svojih privrednih organizacija radnici i službenici privrednih poduzeća i članovi zemljoradničkih zadruga, a zanatlije i zanatski radnici preko zanatskih komora.

U Vijeće proizvođača bira se onoliki broj zastupnika koliki odgovara normi: jedan zastupnik na 70.000 proizvođačkog stanovništva.

Član 29.

Zastupnike za Vijeće proizvođača biraju industrijski, poljoprivredni i zanatski proizvođači odvojeno svaki u svojoj proizvođačkoj grupi.

Industrijska grupa obuhvaća radnike i službenike zaposlene u industriji, rudarstvu, šumarstvu, građevinarstvu, transportu, trgovini, ugostiteljstvu i komunalnoj djelatnosti.

Poljoprivredna grupa obuhvaća zemljoradnike koji su članovi zemljoradničkih zadruga i radnike i službenike poljoprivrednih dobara.

Zanatska grupa obuhvaća trudbenike zaposlene u zanatstvu.

Pravo da biraju zastupnike za Vijeće proizvođača imaju proizvođači koji uživaju opće biračko pravo.

U svakoj proizvođačkoj grupi bira se onaj broj zastupnika za Vijeće proizvođača koji je razmjeran učešću grupe u ukupnom društvenom proizvodu Federativne Narodne Republike Jugoslavije utvrđenom u tekućem saveznom društvenom planu.

U okviru svake proizvođačke grupe zastupnici se biraju po normi: jedan zastupnik na jednak broj proizvođačkog stanovništva.

Članovi Vijeća proizvođača stječu pravo člana Vijeća proizvođača narodnog odbora kotara odnosno grada na čijem su području izabrani.

Član 30.

Za člana Saveznog vijeća može u kotarevima i gradovima biti biran svaki građanin koji uživa biračko pravo.

Za člana Vijeća proizvođača može biti biran svaki proizvođač koji uživa opće biračko pravo i pripada proizvođačkoj grupi iz koje se bira zastupnik. Pravo da budu birani u Vijeće proizvođača imaju i proizvođači koji su izabrani u organe sindikalnih organizacija.

Zastupniku koji trajno prestane biti proizvođač ili promijenjeni proizvođačku grupu u kojoj je izabran prestaje mandat.

Član 31.

Birači imaju pravo da opozovu narodnog zastupnika.

Član 32.

Izbor kao i opoziv narodnog zastupnika vrši se tajnim glasanjem.

Član 33.

Savezno vijeće i Vijeće proizvođača navnopravno učestvuju:

- 1) u odlučivanju o promjeni ustava;
- 2) u utvrđivanju saveznog društvenog plana i saveznog budžeta; u potvrđivanju završne bilance o izvršenju saveznog društvenog plana i završnog računa o izvršenju saveznog budžeta;
- 3) u donošenju isključivih saveznih zakona o novcu, kreditnom sistemu, bankama i finansijskom poslovanju; imovinskog zakonika; o patentima, žigovima, uzorcima i modelima; o ustanovljenju društvenog doprinosa privrednih organizacija i ustanovljenju poreza; o carinama; o devizama; o mjenici, čeku i drugim sredstvima plaćanja; o osiguranju; o standardima; o izboru i opozivanju zastupnika Savezne narodne skupštine;
- 4) u donošenju osnovnih zakona: o planskom upravljanju narodnom privredom; o privrednim organizacijama; o saobraćaju i vezama; o budžetima; o društvenom doprinosu, porezima i drugim dacama; o iskorišćavanju prirodnih bogatstava i snaga; o radu i socijalnom osiguranju;
- 5) u donošenju općih zakona u oblasti privrede;
- 6) u ratificiranju međunarodnih ugovora iz oblasti privrede, rada i socijalnog osiguranja;
- 7) u donošenju odluke o ocjeni suglasnosti između republičkih i saveznih zakona sa saveznim ustavom, ako su oba doma učestvovala u donošenju saveznog zakona;
- 8) u donošenju deklaracija i rezolucija o pitanjima iz oblasti privrede, rada i socijalnog osiguranja.

Član 34.

Savezno vijeće i Vijeće proizvođača zasjedaju odvojeno.

Zakonski prijedlog u čijem donošenju ravnopravno učestvuju oba doma može biti podnesen jednom ili drugom domu.

Domovi mogu odlučiti da na zajedničkoj sjednici rasprave pojedine zakonske prijedloge ili druga pitanja u čijem rješavanju učestvuju oba doma, ali glasanje o zakonskim prijedlozima vrši se na sjednici svakog doma posebno.

Član 35.

Savezna narodna skupština na zajedničkoj sjednici oba doma vrši ove poslove:

- 1) bira i razrješava Predsjednika Republike;
- 2) bira i razrješava članove Saveznog izvršnog vijeća;
- 3) bira i razrješava predsjednika, potpredsjednike i tajnika Savezne narodne skupštine;
- 4) bira i razrješava suce saveznog vrhovnog suda;
- 5) proglašuje promjenu ustava;
- 6) odlučuje o raspisivanju referenduma u pitanjima iz oblasti privrede, rada i socijalnog osiguranja;
- 7) odlučuje o produženju svog mandata, o prestanku okolnosti zbog kojih je mandat Skupštine bio produžen, kao i o svom raspuštanju prije isteka vremena za koje je Skupština izabrana;
- 8) odlučuje o nagradama narodnih zastupnika i prinađležnostima Predsjednika, potpredsjednika i tajnika Savezne narodne skupštine, Predsjednika Republike i članova Saveznog izvršnog vijeća.

Član 36.

Sve poslove u nadležnosti Savezne narodne skupštine u čijem rješavanju ne učestvuju ravnopravno ili zajednički oba doma, ili o kojima ne rješava samo Vijeće proizvođača, vrši samo Savezno vijeće.

Članovi Vijeća proizvođača imaju pravo da predlažu Saveznom vijeću promjene u zakonskim prijedlozima o kojima rješava samo Savezno vijeće, kao i da podnose prijedloge za promjenu postojećih zakona koje je donijelo samo Savezno vijeće.

Član 37.

Prijedlog zakona ili drugog akta u čijem donošenju ravnopravno učestvuju oba doma usvojen je ako je u oba doma izglasan u istovetnom tekstu.

Svaki dom ima pravo da predloži promjene u prijedlogu zakona ili drugog akta koji je već izglasan u drugom domu. Ovako izmijenjen prijedlog vraća se na suglasnost domu od koga je potekao.

Ako se domovi ni poslije toga ne slože o tekstu zakona, odredit će zajedničku komisiju, sastavljenu od jednakog broja članova oba doma, radi postizanja suglasnosti.

Ako se u komisiji ne postigne suglasnost većine predstavnika svakog doma ili domovi ne odobre tekst koji predloži komisija, rasprava spornog pitanja odgađa se za sedam dana.

Po isteku tog roka na sjednicama se ponovno raspravljaju pitanja o kojima nije postignuta suglasnost, i ako se ni poslije dvije uzastopne rasprave ne postigne suglasnost, Savezna narodna skupština raspušta se i raspisuju se izbori za novu Skupštinu.

Član 38.

Sporove o nadležnosti između domova rješava Savezna narodna skupština na zajedničkoj sjednici oba doma.

Član 39.

Vijeće proizvođača može davati preporuke za rad privrednih organizacija i za rad državnih organa i samoupravnih ustanova u pitanjima privrede, rada i socijalnog osiguranja.

Vijeće proizvođača može u okviru prava određenih zakonom donositi odluke za rad tih privrednih organizacija i državnih organa i samoupravnih ustanova.

Član 40.

Savezno vijeće i Vijeće proizvođača sami rješavaju o verifikaciji mandata svojih članova.

Član 41.

Svaki dom može odlučiti da se raspusti prije nego što istekne vrijeme za koje je Skupština izabrana, ali ostaje na dužnosti za vrijeme dok se ne izabere novi dom. Novozabrani dom raspušta se kad istekne vrijeme za koje je Skupština izabrana.

Član 42.

Svaki dom donosi svoj poslovnik, a oba doma donose zajedno poslovnik za zajedničke sjednice.

b) Posebna prava narodnih zastupnika izabranih od predstavničkih tijela narodnih republika, autonomne pokrajine i oblasti

Član 43.

Savezno vijeće radi kao jedinstven dom, ali njegovi članovi izabrani od predstavničkih tijela narodnih republika, autonomne pokrajine i oblasti imaju posebna prava utvrđena ovim zakonom.

Član 44.

Članovi Saveznog vijeća izabrani od predstavničkih tijela narodnih republika, autonomne pokrajine i oblasti obavezno rješavaju odvojeno, kao Vijeće naroda, kad se na dnevnom redu Saveznog vijeća nalazi prijedlog o promjeni ustava ili prijedlog o saveznom društvenom planu.

Član 45.

Vijeće naroda rješava odvojeno i kad se na dnevnom redu Saveznog vijeća nalazi prijedlog zakona ili drugog akta koji se tiče ustavom utvrđenih odnosa narodnih republika i federacije, ako to predloži većina zastupnika koji predstavljaju jednu narodnu republiku.

Vijeće naroda prethodno raspravlja i odlučuje da li će pristupiti odvojenom rješavanju.

Član 46.

Ako Savezno vijeće ne prihvati tekst zakona ili drugog akta koji je usvojilo Vijeće naroda, izdvojit će se zastupnici koji čine Vijeće

naroda i ponovno će raspraviti sporna pitanja, a zatim će se ona raspraviti i na sjednici Saveznog vijeća. Ako se ni tada ne postigne suglasnost, osniva se komisija sastavljena od jednakog broja narodnih zastupnika, koje bira Savezno vijeće iz reda zastupnika koji nisu članovi Vijeća naroda, i Vijeće naroda iz reda svojih članova.

Ako Vijeće naroda i poslije toga ostane pri tekstu koji se razlikuje od teksta usvojenog u Saveznom vijeću, obustavlja se daljnja rasprava prijedloga zakona ili drugog akta i sporno pitanje ne može se staviti na dnevni red Skupštine prije isteka godine dana od obustave rasprave.

Ako se Vijeće naroda ne složi sa Saveznim vijećem o saveznom društvenom planu, rasprava se odgoda za dva mjeseca. U slučaju da se ni po isteku toga roka ne postigne suglasnost Savezno vijeće će se raspustiti.

Dok ne bude izabrano Savezno vijeće, primjenjivat će se društveni plan koji je usvojilo Vijeće proizvođača.

Član 47.

Vijeće naroda obavezno se sastaje odvojeno radi davanja prethodnog mišljenja o prijedlogu saveznog općeg zakona prije nego što se prijedlog stavi na dnevni red Savezne narodne skupštine.

Ako se Vijeće naroda ne složi s potrebom donošenja kojeg saveznog općeg zakona, prijedlog tog zakona ne može se staviti na dnevni red Skupštine.

Član 48.

Vijeće naroda vodi raspravu po istom postupku kao i domovi Savezne narodne skupštine a suglasno poslovniku koji samo donosi.

c) Predsjednik Narodne skupštine i predsjednici vijeća

Član 49.

Savezna narodna skupština bira iz reda zastupnika Predsjednika Skupštine. Skupština bira sebi i dva ili više potpredsjednika i tajnika.

Predsjednik, potpredsjednici i tajnik biraju se za vrijeme za koje je Skupština izabrana, ali ostaju na dužnosti i poslije raspuštanja Skupštine do novog izbora Predsjednika, potpredsjednika i tajnika.

Predsjednik Skupštine predstavlja Skupštinu, potpisuje uz Predsjednika Republike ukaze o proglašenju zakona, predsjedava zajedničkim sjednicama oba doma, stara se o primjeni poslovnika i o izvršenju odluka Skupštine i njezinih vijeća.

Potpredsjednici Skupštine zamjenjuju Predsjednika kad je ovaj spriječen da vrši svoju predsjedničku dužnost.

Predsjednik odnosno potpredsjednik Skupštine, kad predsjedava sjednici, ne može učestvovati u raspravi i glasati.

Tajnik Skupštine stara se o administraciji Skupštine.

Član 50.

Savezno vijeće i Vijeće proizvođača biraju za vrijeme od jedne godine iz reda svojih članova po jednog predsjednika, potpredsjednika i po tri zapisničara.

Vijeće naroda bira za svaku sjednicu iz reda svojih članova predsjednika, njegovog zamjenika i zapisničara.

Predsjednik vijeća predsjedava sjednicama vijeća i stara se o primjeni poslovnika.

Predsjednik odnosno potpredsjednik vijeća, kad predsjedava sjednici, ne može učestvovati u raspravi i glasati.

3. Prava i dužnosti narodnih zastupnika

Član 51.

Svaki zastupnik ima pravo podnositi domu čiji je član prijedloge zakona, odluka, preporuka, deklaracija i rezolucija. Zastupnici imaju pravo podnositi i prijedloge odluka, preporuka, deklaracija i rezolucija za čije je donošenje nadležna Savezna narodna skupština na zajedničkoj sjednici oba doma.

Zastupnici koji nisu članovi odbora imaju pravo učestvovati u radu svakog odbora onog doma čiji su članovi, ali bez prava odlučivanja.

Član 52.

Svaki zastupnik ima pravo da Saveznom izvršnom vijeću postavlja pitanja, na koja Savezno izvršno vijeće odgovara na sjednici doma, ili na zajedničkoj sjednici oba doma, ili pismeno.

Zastupnik koji je postavio pitanje ima pravo predložiti domu odnosno Skupštini otvaranje diskusije o pitanju koje je postavio.

Svaki zastupnik ima pravo da preko doma čiji je član traži obavještenja od državnog tajnika. Državni tajnik je dužan dati tražena obavještenja pismeno, osim ako dom ili Skupština ne odluči da ih državni tajnik usmeno saopći na sjednici.

Član 53.

Članovi Saveznog vijeća izabrani u kotaru odnosno gradu dužni su da izvještavaju birače o svom radu, radu Saveznog vijeća i Skupštine, neposredno ili preko kotarskog odnosno gradskog vijeća narodnog odbora u kome imaju prava odbornika.

Članovi Saveznog vijeća izabrani od predstavničkih tijela narodnih republika, odnosno autonomne pokrajine i autonomne oblasti dužni su da izvještavaju o svom radu, radu Savezne narodne skupštine i Saveznog vijeća predstavničko tijelo koje ih je izabralo.

Kotarsko odnosno gradsko vijeće narodnog odbora u kome narodni zastupnik ima prava odbornika, odnosno predstavničko tijelo

koje ga je izabralo, imaju pravo zahtijevati od narodnog zastupnika da obavijesti Savezno vijeće odnosno Skupštinu o njihovom mišljenju. Narodni zastupnik je dužan da to mišljenje izloži ako se odnosi na pitanja iz nadležnosti Saveznog vijeća odnosno Skupštine.

Kotarsko odnosno gradsko vijeće narodnog odbora u kome narodni zastupnik ima pravo odbornika može predložiti opoziv zastupnika.

Član 54.

Članovi Vijeća proizvođača dužni su izvještavati birače o svom radu, radu Vijeća proizvođača i Skupštine neposredno ili preko vijeća proizvođača u kome imaju prava odbornika.

Vijeće proizvođača u kome narodni zastupnik ima pravo odbornika može zahtijevati od zastupnika da obavijesti Vijeće proizvođača odnosno Skupštinu o njihovom mišljenju. Narodni zastupnik je dužan da to mišljenje izloži ako se odnosi na pitanja iz nadležnosti Vijeća proizvođača odnosno Skupštine.

Vijeće proizvođača narodnog odbora u kojem narodni zastupnik ima pravo odbornika može predložiti opoziv zastupnika.

Član 55.

Članovi Saveznog vijeća imaju pravo na stalnu mjesečnu nagradu.

Članovi Vijeća proizvođača vrše svoju dužnost počasno i imaju pravo na naknadu troškova prouzrokovanih vršenjem svoje zastupničke dužnosti, kao i pravo na naknadu izgubljene zarade za vrijeme vršenja te dužnosti.

Narodni zastupnici imaju u vršenju zastupničke dužnosti na cijelom teritoriju savezne države pravo na vožnju u željezničkom, pomorskom, riječnom saobraćaju, u avionskom i autobuskom saobraćaju na teret saveznog budžeta prema posebnim propisima koje donosi Skupština.

Član 56.

Narodni zastupnik ne može biti pozvan na odgovornost, lišen slobode niti kažnjen za glasanje ili mišljenje dano u vršenju svoje zastupničke dužnosti.

Zastupnik ne može biti lišen slobode niti se protiv njega može pokrenuti krivični postupak bez odobrenja doma kome pripada, osim u slučaju zaticanja u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna strogog zatvora u dužem trajanju od pet godina ili teža kazna. U takvom slučaju državni organ koji je zastupnika lišio slobode ili protiv njega pokrenuo krivični postupak, dužan je o tome odmah obavijestiti Predsjednika Savezne narodne skupštine, koji pitanje iznosi pred odgovarajući dom radi odlučivanja da li će se postupak nastaviti odnosno da li će lišenje slobode ostati na snazi.

Kad dom nije na okupu, odobrenje za lišenje slobode i za pokretanje odnosno nastavljjanje krivičnog postupka protiv zastupnika daje mandatno-imunitetski odbor odgovarajućeg doma.

Član 57.

Narodni zastupnik ne može biti istodobno službenik u državnoj upravi niti sudac.

4. Sjednice

Član 58.

Savezna narodna skupština je u stalnom zasjedanju u toku vremena za koje je izabrana (saziv) i radi u posebnim sjednicama domova, zajedničkim sjednicama oba doma, u stalnim i drugim odborima.

Novoizabrana Skupština sastaje se najkasnije tridesetog dana od dana izbora.

Član 59.

Sjednice pojedinih vijeća saziva Predsjednik Savezne narodne skupštine na temelju odluke samog vijeća, na prijedlog predsjednika vijeća, kojeg odbora, petine članova vijeća, Saveznog izvršnog vijeća, na vlastitu inicijativu, kao i kad je to ovim zakonom određeno.

Zajedničku sjednicu oba doma saziva Predsjednik Savezne narodne skupštine na temelju odluke Skupštine, na prijedlog jednog doma, kojeg odbora, Saveznog izvršnog vijeća, na vlastitu inicijativu, kao i kad je to ovim zakonom određeno.

Ako Predsjednik Skupštine ne sazove sjednicu ili je ne sazove kad je to određeno ili predloženo, Skupština odnosno njezino vijeće sastat će se na poziv dvadeset zastupnika odnosno Saveznog izvršnog vijeća.

Član 60.

Savezno vijeće i Vijeće proizvođača donose pravovaljane odluke većinom glasova na sjednici kojoj prisustvuje većina njihovih članova.

Savezna narodna skupština na zajedničkoj sjednici oba doma donosi pravovaljane odluke većinom glasova. Za donošenje odluka potrebno je prisustvo većine članova i jednog i drugog doma.

Odluka o ocjeni suglasnosti republičkog ustava kao i republičkog i saveznog zakona sa saveznim ustavom usvojena je ako za nju glasa većina svih članova Saveznog vijeća odnosno oba doma.

5. Odbori

Član 61.

Savezno vijeće i Vijeće proizvođača imaju kao stalne odbore zakonodavni odbor i mandatno-imunitetski odbor.

Svaki dom može osnovati stalne odbore i za druga pitanja iz svoje nadležnosti.

Svaki dom može osnovati anketne odbore i druge odbore za vršenje posebnih zadataka.

Prema potrebi mogu se osnovati i jedinstveni odbori Savezne narodne skupštine.

Vijeće naroda može osnovati odbore za pojedina pitanja koja raspravlja.

Član 62.

Članovi Saveznog izvršnog vijeća ne mogu biti članovi odbora niti mogu biti birani na druge stalne dužnosti u domu ili Skupštini.

Predsjednik, potpredsjednici i tajnik Savezne narodne skupštine, kao i predsjednici vijeća, ne mogu biti članovi odbora.

Član 63.

Odbori proučavaju zakonske prijedloge, raspravljaју pitanja koja pokrenu članovi odbora i sva druga pitanja iz nadležnosti doma, i podnose domu svoje izvještaje i prijedloge.

Svaki zakonski prijedlog prije nego što se podnese domu na raspravu mora biti raspravljen u odgovarajućim odborima doma, osim ako dom odluči da se prijedlog raspravlja po hitnom postupku.

Svaki član odbora ima pravo i dužnost predlagati da se stave na dnevni red odbora ili da prilikom rasprave u odboru iznosi, u okviru djelokruga odbora, sva pitanja koja se odnose na primjenu zakona, na rad državnih organa, ustanova i privrednih organizacija, ili na druga pitanja od općeg interesa ili od interesa za izbornu jedinicu u kojoj je izabran.

Zastupnik koji nije član odbora ima pravo da pred odborom doma čiji je član pokrene pitanja iz djelokruga odbora. Odbor odlučuje da li će takvo pitanje staviti na dnevni red.

Član 64.

Odbori mogu donositi rezolucije i davati u okviru svog djelokruga preporuke za rad državnih organa, samoupravnih ustanova i privrednih organizacija.

Član 65.

Odbori mogu tražiti od Saveznog izvršnog vijeća da im odgovori na pitanja i da im daje obavještenja o svom radu.

Članovi Saveznog izvršnog vijeća mogu prisustvovati sjednicama odbora i učestvovati u raspravi, ali bez prava odlučivanja.

Savezno izvršno vijeće može predložiti da se na dnevni red sjednice odbora stave pojedina pitanja i da se sazove odbor radi iznošenja stava Saveznog izvršnog vijeća o tim pitanjima. Odbor može raspravljati ta pitanja, donositi rezolucije i davati preporuke.

Odbori mogu pozivati državne tajnike, podtajnike, direktore i druge službenike i stručnjake da im usmeno ili pismeno odgovore na pitanja i da im pruže obavještenja i objašnjenja.

Odbori mogu pozvati zastupnika da ih izvijesti o stanju u izbornoj jedinici odnosno u privrednim organizacijama koje su ga izabrale.

Član 66.

Odbori mogu vršiti ankete i saslušavanja i toga radi zahtijevati od svih državnih organa i privrednih organizacija podnošenje potrebnih podataka, spisa i dokumenata.

Član 67.

Svaki odbor radi po poslovniku koji sam donosi a potvrđuje ga vijeće odnosno Savezna narodna skupština.

Svaki odbor ima svog predsjednika i tajnika koje sam bira.

Odbori jednog doma i odbori oba doma mogu prema potrebi održavati i zajedničke sjednice.

Član 68.

Savezna narodna skupština ima stalnu komisiju za tumačenje zakona.

Komisija za tumačenje zakona ima devet članova koje iz reda narodnih zastupnika bira Skupština na zajedničkoj sjednici oba doma.

Komisija ima pravo da daje obavezna tumačenja asveznih zakona.

Prijedlog za tumačenje zakona mogu podnijeti svaki narodni zastupnik, odbori domova, Savezno izvršno vijeće, savezni vrhovni sud i izvršno vijeće narodne republike.

Komisija podnosi obavezna tumačenja na naknadnu potvrdu nadležnim domovima.

Komisija proučava prijedloge podnese Skupštini za ocjenu suglasnosti saveznih i republičkih zakona sa saveznim ustavom i sa svojim mišljenjem podnosi izvještaj domovima.

Komisija može imenovati pravne stručnjake kao savjetodavne članove.

Komisija za tumačenje zakona ostaje na dužnosti i poslije raspuštanja Skupštine do izbora nove komisije.

B. IZVRŠNI ORGANI SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Član 69.

Predstavljanje Federativne Narodne Republike Jugoslavije kao države, staranje o provedbi zakona, nadzor nad radom savezne državne uprave i druge izvršne poslove iz nadležnosti federacije Savezna narodna skupština povjerava Predsjedniku Republike i Saveznom izvršnom vijeću.

1. Predsjednik Republike

Član 70.

Predsjednik Republike:

- 1) predstavlja Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju u zemlji i u međunarodnim odnosima;
- 2) proglašava ukazom zakone; izdaje isprave o ratifikaciji međunarodnih ugovora i drugih sporazuma;
- 3) dodjeljuje ukazom odlikovanja i počasna zvanja;
- 4) postavlja i opoziva ukazom ambasadore i opunomoćene ministre Federativne Narodne Republike Jugoslavije;
- 5) prima akreditivna i opozivna pisma kod njega akreditiranih stranih diplomatskih predstavnika.

Član 71.

Predsjednik Republike je predsjednik Saveznog izvršnog vijeća.

Predsjednik Republike ima pravo zadržati od izvršenja akte Saveznog izvršnog vijeća s kojima se ne slaže, uz obavezu da sporno pitanje odmah iznese na odluku Saveznoj narodnoj skupštini. U tom slučaju Predsjednik Narodne skupštine dužan je odmah sazvati sjednicu Saveznog vijeća odnosno oba doma.

Član 72.

Predsjednik Republike je vrhovni komandant oružanih snaga Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Predsjednik Republike postavlja, unapređuje i razrješava generale, admirale i druge oficire i vojne starješine koje zakon odredi.

Predsjednik Republike predsjedava Savjetu narodne obrane.

Savjet narodne obrane stara se o organizaciji i mobilizaciji izvora i snaga zemlje za potrebe narodne obrane.

Članove Savjeta narodne obrane imenuje Savezno izvršno vijeće na prijedlog Predsjednika Republike.

Savezno izvršno vijeće uredbom propisuje organizaciju i ovlaštenja Savjeta narodne obrane.

Član 73.

Predsjednik Republike bira se iz reda članova Savezne narodne skupštine.

Novoizabrana Skupština bira Predsjednika Republike na prvoj zajedničkoj sjednici oba doma.

Kandidata za Predsjednika Republike može predložiti dvadeset narodnih zastupnika.

Izbor Predsjednika Republike vrši se tajnim glasanjem.

Za Predsjednika Republike izabran je onaj kandidat koji je dobio većinu glasova.

Izabrani Predsjednik Republike polaže zakletvu pred Saveznom narodnom skupštinom. Tekst zakletve utvrđuje Skupština.

Član 74.

Predsjednik Republike vrši poslove na temelju i u okviru ustava i zakona.

Član 75.

Predsjednik Republike odgovara za svoj rad Saveznoj narodnoj skupštini.

Predsjednik Republike polaže Saveznoj narodnoj skupštini račun o radu Saveznog izvršnog vijeća i odgovoran je zajedno sa ostalim članovima za rad Saveznog izvršnog vijeća.

Član 76.

Predsjednik Republike ne učestvuje u glasanju Savezne narodne skupštine.

Predsjednik Republike ostaje na dužnosti i poslije raspuštanja Savezne narodne skupštine do novog izbora Predsjednika Republike.

Član 77.

Predsjednika Republike u slučaju odsutnosti ili duže bolesti zamjenjuje jedan od potpredsjednika koga odredi Savezno izvršno vijeće.

2. Savezno izvršno vijeće

Član 78.

Savezno izvršno vijeće:

1) stara se o izvršenju saveznih zakona, saveznog društvenog plana i budžeta, i drugih akata Savezne narodne skupštine i donosi propise i poduzima mjere radi njihovog izvršenja; poduzima mjere radi izvršenja poslova iz isključive nadležnosti federacije; vrši opći nadzor nad primjenom saveznih zakona;

2) utvrđuje prijedlog saveznog društvenog plana i saveznog budžeta i druge zakonske prijedloge;

3) utvrđuje smjernice za rad saveznih organa uprave;

4) proglašava opću mobilizaciju i ratno stanje u slučaju oružanog napada na Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju ili u slučaju potrebe neposrednog izvršenja međunarodnih obaveza; proglašava opće pripravno stanje u slučaju ratne opasnosti; izdaje uredbe sa zakonskom snagom o nužnim mjerama za vrijeme pripravnog, mobilnog i ratnog stanja;

5) ratificira međunarodne ugovore i druge međunarodne sporazume, čije ratificiranje ne vrši Skupština.

6) propisuje organizaciju saveznih organa uprave i poduzima mjere za poboljšanje rada njihove administracije; ukida i poništava propise saveznih organa državne uprave ako su u suprotnosti sa zakonom i propisima Saveznog izvršnog vijeća;

7) osniva poduzeća i samoupravne ustanove od interesa za cijelu zemlju; propisuje djelokrug i osnove organizacije samoupravnih ustanova koje osniva; utvrđuje u okviru nadležnosti federacije opća načela za organizaciju i poslovanje organa državne uprave i samoupravnih ustanova;

8) raspolaze državnim rezervnim fondovima;

9) postavlja i razrješava državne tajnike i podtajnike, guvernera Narodne banke FNRJ, saveznog javnog tužioca, saveznog javnog pravobranioca i druge više službenike koje odredi zakon;

10) donosi akt o raspuštanju Skupštine i Saveznog vijeća u slučajevima nesuglasnosti domova odnosno vijeća; raspisuje izbore za Saveznu narodnu skupštinu; stara se o objavljivanju saveznih zakona i drugih propisa;

11) vrši pomilovanje suglasno posebnom zakonu;

12) stara se o jedinstvu pravosudne uprave i o vršenju poslova međunarodne pravne pomoći;

13) vrši druge poslove određene saveznim zakonom.

Savezno izvršno vijeće može svako pitanje iz svoje nadležnosti iznijeti pred Saveznu narodnu skupštinu i predložiti raspravu i donošenje odluke o njemu.

Član 79.

Savezno izvršno vijeće vrši poslove na temelju i u okviru saveznog ustava i zakona.

Član 80.

Savezno izvršno vijeće može donositi uredbe za izvršenje zakona, a za vršenje drugih poslova iz svoje nadležnosti može donositi odluke, uputstva i rješenja.

Savezno izvršno vijeće može donositi propise za izvršenje općeg zakona samo kad je za to tim zakonom ovlašteno.

Savezno izvršno vijeće donosi uredbu o svojoj organizaciji i poslovanju, koju podnosi na potvrdu Skupštini.

Uredbe potpisuje Predsjednik Republike.

Član 81.

Savezno izvršno vijeće sastoji se od trideset do četrdeset i pet članova.

Članovi Saveznog izvršnog vijeća biraju se iz reda članova Saveznog vijeća.

Novoizabrana Savezna narodna skupština bira Savezno izvršno vijeće na prvoj zajedničkoj sjednici oba doma.

Kandidate za članove Saveznog izvršnog vijeća i razrješenje pojedinih njegovih članova mogu predložiti dvadeset narodnih zastupnika.

U Saveznom izvršnom vijeću mora biti zastupana svaka narodna republika.

Predsjednici izvršnih vijeća narodnih republika su po položaju članovi Saveznog izvršnog vijeća.

Izabrani članovi Saveznog izvršnog vijeća polažu zakletvu pred Saveznom narodnom skupštinom. Tekst zakletve utvrđuje Skupština.

Član 82.

Savezno izvršno vijeće ima dva ili više potpredsjednika, koje iz reda članova toga vijeća bira Savezna narodna skupština na zajedničkoj sjednici oba doma.

Član 83.

Savezno izvršno vijeće odgovara za svoj rad Saveznoj narodnoj skupštini.

Savezno izvršno vijeće ostaje na dužnosti i poslije raspuštanja Savezne narodne skupštine do novog izbora Vijeća.

Član 84.

Savezno izvršno vijeće dužno je izvještavati Saveznu narodnu skupštinu o svom radu.

Skupština može u svako doba zahtijevati da joj Savezno izvršno vijeće podnese izvještaj o svom radu ili o pojedinim pitanjima iz svoje nadležnosti.

Skupština raspravlja izvještaje Saveznog izvršnog vijeća i na temelju rasprave može donijeti rezolucije i dati preporuke.

Ova prava Skupština može vršiti na zajedničkoj sjednici oba doma, ili na sjednici samo jednog doma ako je za određena pitanja isključivo nadležan taj dom.

Član 85.

Poslove iz svoje nadležnosti Savezno izvršno vijeće rješava na sjednici.

Savezno izvršno vijeće rješava većinom glasova.

Član 86.

Savezno izvršno vijeće može iz reda svojih članova osnovati odbore i komisije za proučavanje pojedinih pitanja i pripremanje za-

konskih prijedloga, uređaba i drugih akata Saveznog izvršnog vijeća, kao i za donošenje rješenja u određenim poslovima iz nadležnosti vijeća.

Član 87.

Savezno izvršno vijeće bira iz reda svojih članova tajnika.

Tajnik se stara o administraciji Saveznog izvršnog vijeća i vrši druge poslove za koje ga ovlasti Vijeće.

Član 88.

Savezno izvršno vijeće može obustaviti izvršenje uređaba ili drugih akata izvršnog vijeća narodne republike ako su u suprotnosti sa saveznim zakonom ili uredbom.

Izvršno vijeće narodne republike može iznijeti sporno pitanje na odluku Saveznoj narodnoj skupštini ako nije suglasno s odlukom Saveznog izvršnog vijeća.

Savezno izvršno vijeće može zahtijevati od izvršnog vijeća narodne republike da ukinе ili poništi akt republičkog organa uprave koji je suprotan saveznim propisima.

C. SAVEZNI ORGANI UPRAVE

Član 89.

Za neposredno vršenje određenih izvršnih poslova iz nadležnosti federacije osnivaju se savezna državna tajništva, samostalne uprave, upravne ustanove i drugi samostalni savezni organi uprave.

Savezni organi uprave neposredno izvršuju zakone i druge akte Savezne narodne skupštine, kao i uređbe i druge akte Saveznog izvršnog vijeća u onim poslovima čije je izvršenje stavljeno u nadležnost federacije.

Općim saveznim zakonom može se neposredno izvršenje saveznih zakona staviti u nadležnost saveznih organa državne uprave samo kad je to od općeg interesa za sve narodne republike.

Član 90.

Savezni organi uprave vrše poslove iz svoje nadležnosti na temelju i u okviru zakona i propisa Saveznog izvršnog vijeća, a u suglasnosti sa smjernicama Saveznog izvršnog vijeća.

Savezni organi uprave vrše ove poslove samostalno u okviru datih im ovlaštenja.

Član 91.

Državna tajništva osnivaju se za vršenje poslova jedne ili više grana uprave iz nadležnosti federacije.

Državna tajništva osnivaju se zakonom.

Samostalne uprave, upravne ustanove i drugi samostalni organi državne uprave osnivaju se za vršenje određenih upravnih poslova iz nadležnosti federacije.

Samostalne uprave, upravne ustanove i drugi samostalni savezni organi uprave osnivaju se uredbom.

Član 92.

Savezna državna tajništva jesu: Državno tajništvo za vanjske poslove, Državno tajništvo za poslove narodne obrane, Državno tajništvo za unutrašnje poslove, Državno tajništvo za poslove narodne privrede i Državno tajništvo za poslove budžeta i državnu administraciju.

Član 93.

Na čelu državnih tajništava stoje državni tajnici, koji samostalno vrše ovlaštenja dana državnim tajništvima zakonom i propisima Saveznog izvršnog vijeća.

Državni tajnici odgovaraju za svoj rad Saveznom izvršnom vijeću.

Državni tajnici polažu zakletvu pred Predsjednikom Republike. Tekst zakletve utvrđuje Savezno izvršno vijeće.

Član 94.

Državni tajnik ima pravo donositi pravilnike, naredbe i uputstva za izvršenje uređaba i drugih propisa Saveznog izvršnog vijeća. Državni tajnik može donositi pravilnike, naredbe i uputstva za izvršenje zakona samo na temelju posebnog zakonskog ovlaštenja.

Zakonom i uredbom može se odrediti obaveza državnog tajnika da pojedine pravilnike i naredbe podnese na prethodnu suglasnost Saveznom izvršnom vijeću.

Državni tajnik ima pravo i dužnost da u okviru nadležnosti državnog tajništva upozorava Savezno izvršno vijeće na akte republičkih organa uprave koji su u suprotnosti sa saveznim zakonom i drugim propisima, i da predlaže Saveznom izvršnom vijeću poduzimanje odgovarajućih mjera na koje je Vijeće ovlašteno.

Državni tajnik ima pravo da u okviru svoje nadležnosti poništi ili ukine nezakonite akte odgovarajućih republičkih organa uprave done-sene u poslovima iz isključive nadležnosti federacije čije je izvršenje saveznim zakonom ili uredbom preneseno na republičke organe.

Član 95.

Na čelo samostalnih uprava, upravnih ustanova i drugih saveznih organa uprave mogu se postavljati direktori i drugi službenici koji samostalno vrše ovlaštenja dana tim organima uprave.

Savezno izvršno vijeće može samo na temelju zakona prenositi na ove rukovodne službenike posebna ovlaštenja dana državnim tajnicima.

U državnim tajništvima mogu se postavljati jedan ili više podtajnika. Državni tajnik može prenijeti na podtajnika pojedina svoja ovlaštenja uz suglasnost Saveznog izvršnog vijeća.

Zakonom i propisima Saveznog izvršnog vijeća mogu se rukovodni službenici u državnim tajništvima i drugim državnim organima ovlastiti da donose rješenja u određenim poslovima.

Član 96.

Savezno izvršno vijeće dužno je podnositi na suglasnost nadležnim odborima domova nacрте svojih propisa o osnivanju i organizacionim promjenama organa državne uprave koji povlače izdatke koji nisu predviđeni budžetom ili se imaju vršiti iz budžetskih rezervi.

Član 97.

Protiv akata državnih tajništava i drugih samostalnih upravnih organa može se suglasno odredbama posebnog zakona pokrenuti upravni spor pred sudom.

Protiv akata državnih tajništava i drugih samostalnih saveznih organa uprave donesenih u prvom stepenu u stvarima u kojima je isključen upravni spor, može se podnijeti žalba Saveznom izvršnom vijeću, ako zakonom ili uredbom nije određeno da se žalba podnosi drugom državnom organu.

Član 98.

Službenici u saveznim organima uprave odgovaraju za štetu koju svojim nezakonitim radom nanesu državi.

Država odgovara za štetu koju službenici svojim nezakonitim radom nanesu građanima ili pravnim osobama. Za isplaćenu naknadu štete država ima pravo regresa od službenika koji je svojim nezakonitim radom štetu nanio.

Odredbe prethodnih stavova važe i u pogledu odgovornosti Predsjednika Republike i članova Saveznog izvršnog vijeća.

III. REPUBLIČKI ORGANI VLASTI

Član 99.

Republička narodna skupština je predstavnik narodnog suvereniteta i najviši organ vlasti narodne republike.

Član 100.

Prava narodne republike republička narodna skupština vrši neposredno i preko izvršnog vijeća, kao svog izvršnog organa, a određene izvršne poslove i preko republičkih organa uprave.

Član 101.

Republička narodna skupština vrši svoja prava i dužnosti na temelju i u okviru saveznog ustava, republičkog ustava i saveznih zakona.

Član 102.

Republička narodna skupština bira se za vrijeme od četiri godine.

Član 103.

Republičku narodnu skupštinu sačinjavaju dva doma: republičko vijeće i vijeće proizvođača.

Republičko vijeće sačinjavaju zastupnici koje biraju građani u kotarevima i gradovima na temelju općeg, jednakog i neposrednog biračkog prava tajnim glasanjem.

Vijeće proizvođača sačinjavaju zastupnici koje biraju proizvođači zaposleni u proizvodnji, transportu i trgovini razmjerno učešću odgovarajućih privrednih oblasti u ukupnom društvenom proizvodu narodne republike.

Član 104.

Republičko vijeće i vijeće proizvođača ravnopravno učestvuju u odlučivanju o promjeni republičkog ustava, u utvrđivanju republičkog društvenog plana i budžeta, kao i u donošenju zakona i drugih akata u oblasti privrede, rada i socijalnog osiguranja.

Izbor izvršnog vijeća narodne republike i izbor drugih državnih organa za koje je nadležna republička narodna skupština vrše se na zajedničkoj sjednici oba doma.

Ostala prava narodne skupštine vrši republičko vijeće.

Član 105.

Predstavljanje narodne republike, staranje o izvršenju zakona, nadzor nad radom republičke uprave, nadzor u pogledu zakonitosti rada narodnih odbora i druge izvršne poslove iz nadležnosti narodne republike narodna skupština povjerava izvršnom vijeću narodne republike.

Član 106.

Izvršno vijeće vrši vlast na temelju saveznog ustava i republičkog ustava, i saveznih i republičkih zakona.

Izvršno vijeće sastoji se od petnaest do trideset članova koje bira republička narodna skupština iz reda članova republičkog vijeća.

Član 107.

Na čelu izvršnog vijeća nalazi se predsjednik.

Predsjednik izvršnog vijeća predstavlja vijeće, predsjedava njegovim sjednicama, stara se o izvršenju uredaba i drugih akata izvršnog vijeća i polpisuje uredbe vijeća.

Član 108.

Izvršno vijeće odgovara za svoj rad republičkoj narodnoj skupštini.

Izvršno vijeće ima pravo donositi uredbe za izvršenje republičkih zakona i saveznih uredbi, kao i odluke, uputstva i rješenja za vršenje drugih poslova utvrdjenih republičkim ustavom i saveznim i republičkim zakonima. Izvršno vijeće može donositi uredbe za izvršenje saveznih zakona samo ako je za to ovlašteno zakonom.

Član 109.

Za neposredno vršenje određenih izvršnih poslova iz nadležnosti narodne republike osnivaju se republička državna tajništva i drugi republički organi uprave, kao i savjeti u kojima učestvuju predstavnici samoupravnih ustanova, društvenih organizacija i građani.

Republički organi uprave odgovaraju za svoj rad izvršnom vijeću narodne republike.

Član 110.

Republički organi uprave vrše poslove iz svoje nadležnosti na temelju i u okviru saveznih i republičkih zakona, propisa Saveznog izvršnog vijeća i izvršnog vijeća narodne republike, kao i propisa saveznih organa uprave donesenih u okviru nadležnosti federacije.

Republički organi uprave neposredno izvršuju republičke zakone i propise izvršnog vijeća narodne republike u onim poslovima čije je izvršenje republičkim ustavom ili zakonom stavljeno u nadležnost narodne republike. Republički organi uprave neposredno izvršuju savezne zakone kao i propise Saveznog izvršnog vijeća i saveznih organa uprave u onim poslovima čije je izvršenje saveznim zakonom ili uredbom stavljeno u nadležnost narodne republike.

Izvan poslova čije je izvršenje stavljeno u nadležnost federacije ili narodne republike, savezne republičke zakone i druge propise neposredno izvršuju narodni odbori.

Član 111.

Narodne republike, u skladu sa načelima ovoga zakona, donose samostalno svoje ustavne zakone o republičkim organima vlasti.

IV. ORGANI VLASTI AUTONOMNE POKRAJINE I AUTONOMNE OBLASTI

Član 112.

Ustavom Narodne Republike Srbije osiguravaju se samoupravna prava Autonomne Pokrajine Vojvodine i Autonomne Kosovsko-metohijske Oblasti.

Pokrajinska narodna skupština je najviši organ vlasti autonomne pokrajine.

Oblasni narodni odbor je najviši organ vlasti autonomne oblasti.

Pokrajinsku narodnu skupštinu sačinjavaju pokrajinsko vijeće i vijeće proizvođača, a oblasni narodni odbor sačinjavaju oblasno vijeće i vijeće proizvođača.

Član 113.

Ustavnim zakonom Narodne Republike Srbije propisuju se, u skladu sa načelima ovog zakona, osnovi organizacije i nadležnost organa vlasti Autonomne Pokrajine Vojvodine i Autonomne Kosovsko-metohijske Oblasti.

Autonomna pokrajina i autonomna oblast donosi samostalno svoj statut kojim, u suglasnosti sa Ustavom NR Srbije, utvrđuje organizaciju i nadležnost organa vlasti pokrajine odnosno oblasti.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 114.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju važiti glave VI., VII., VIII., IX., X. XI., XII. i XV. Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije od 31. siječnja 1946., kao i odredbe ustava, zakona i drugih propisa koje su u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

Ovaj zakon stupa na snagu kad ga Savezna narodna skupština proglasi, a njegova provedba vršiće se prema odredbama posebnog zakona.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA USTAVNOG ZAKONA O SAVEZNIM I REPUBLIČKIM ORGANIMA VLASTI

I. PRIPREMA PREDLOGA USTAVNOG ZAKONA

Između donošenja saveznog Ustava, koji je stupio na snagu 31. januara 1946, i podnošenja Predloga ustavnog zakona Narodnoj skupštini FNRJ prošlo je skoro punih sedam godina. Za to vreme u Jugoslaviji su izvršene značajne promene kako u oblasti privrednog i političkog uređenja zemlje, tako i u mnogim drugim oblastima društvenog života. Sadašnji Ustav nije bio sve do 1950 godine smetnja za sprovođenje tih promena. On ih je i predviđao i pravno omogućavao, tako da su i nacionalizacija sredstava za proizvodnju i stvaranje zemljoradničkih zadruga izvršeni na osnovu i u granicama samog Ustava. Ali je i u

ovom periodu, od 1946 do 1950 godine, niz odredaba Ustava menjao svoju sadržinu, svoje tumačenje i svoj značaj.

Prva krupnija i vidnija promena ustavnih načela izvršena je donošenjem Osnovnog zakona o upravljanju privrednim preduzećima i višim privrednim udruženjima od strane radnih kolektiva od 27 juna 1950 godine. Iako ovaj zakon nije nazvan ustavnim zakonom, niti je čak i donet po proceduri o ustavnim promenama, on je uneo značajne i suštinske promene u niz odredaba iz glave IV Ustava, pa i u one odredbe Ustava koje se odnose na organizaciju države. Donošenjem ovog zakona, kao i razvijanjem principa samoupravljanja proizvođača u privredi nizom drugih zakona i propisa (od kojih se ističu Zakon o planskom upravljanju narodnom privredom i Zakon o društvenom doprinesu i porezima od 1951 postajalo je sve jasnije da se u našoj zemlji moraju izvršiti bitne promene u postojećem ustavnom sistemu. Ideja o ustavnim promenama bila je istaknuta još sredinom 1951 godine i ona je došla naročito do izraza prilikom pripreme saveznog zakona o narodnim odborima. Prilikom obrade i utvrđivanja osnovnih principa o samoupravljanju radnog naroda u lokalnim zajednicama vođene su načelne diskusije o osnovnim principima celog sistema organizacije vlasti. To je bilo, uostalom, neizbežno i logično. Međutim, prioritet u pripremi i donošenju dat je saveznom zakonu o narodnim odborima. Pored praktičnih razloga za ovo rešenje, kao što je potreba da se učvrsti sistem narodnih odbora, koji se nalazio na prekretnici između ranije organizacione strukture i novih demokratskih formi koje su se u raznim sektorima lokalne uprave uvodili, postojali su drugi, i to načelni razlozi. Bilo je jasno da za dalje jačanje demokratskih elemenata u našoj organizaciji vlasti i otklanjanje opasnosti od birokratskog centralizma narodni odbori treba da budu osnovni organi vlasti i da ceo sistem vlasti treba da bude na njima zasnovan i, takoreći, da iz njih proizlazi. Na taj način Opšti zakon o narodnim odborima, koji je donesen u prvoj polovini ove godine (1 aprila 1952), predstavljao je novu i odlučnu meru u promeni sadašnjeg ustavnog sistema.

Posle donošenja ovog zakona i republičkih zakona o narodnim odborima pristupilo se intenzivnijoj pripremi zakona koji će sprovesti ustavnu promenu i u organizaciji vlasti federacije, narodnih republika i autonomnih jedinica. Ustvari, prvi radovi na pripremi ovih zakona počeli su još decembra 1951 godine. Od tog vremena pa do sastavljanja konačnog Predloga koji Savezna vlada dostavlja Narodnoj skupštini, priprema saveznog Ustavnog zakona prošla je kroz nekoliko faza.

U prvoj fazi obrađivana su osnovna načela o organizaciji vlasti federacije u komisiji pri saveznom Savetu za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti. U toku ovog rada bilo je sastavljeno nekoliko nacрта koji su predstavljali kako usavršenje tako i učvršćenje polaznih po-

stavki. Na kraju ove faze, prednacrt je pretresan i na plenumu CK KPJ i na savetovanju predstavnika saveznog Saveta za zakonodavstvo i republičkih saveta. U ovim forumima stavljene su razne primedbe, kritike i sugestije na pojedina rešenja koja je sadržavao prednacrt.

Na osnovu svega toga sastavljen je novi prednacrt koji je stavljen na širu diskusiju. U toj diskusiji učestvovali su kako naša javnost preko štampe tako i političari, pravnici i drugi stručnjaci. Na posebnom savetovanju predstavnika svih naših pravnih fakulteta i drugih pravnih stručnjaka, koje je održano juna 1952 god., mnoge postavke nacarta podvrgnute su teoretskoj diskusiji i stručnoj oceni i učinjeni su predlozi kako u pravcu popravljavanja teksta tako i usavršavanja pojedinih rešenja. U ovoj drugoj fazi prednacrt je pretrpeo više obrada i niz većih i manjih izmena i dopuna. Na osnovu svih sugestija i predloga sastavljen je sredinom oktobra ove godine jedan čvršći tekst prednacrt koji je i otštampan. Ovaj je prednacrt bio stavljen još na širu diskusiju nego raniji, a bio je dostavljen i članovima oba zakonodavna odbora. Ta diskusija je mogla biti plodnija i konstruktivnija, jer su mnoga principijelna rešenja dobila svoju potporu u mišljenju svih, ili bar znatne većine učesnika, kao i iz tog razloga što je i sam objektivni proces razvitka naše zemlje ukazivao na najbolja rešenja.

Dok je u toku svoje obrade, u prvoj i drugoj fazi, prednacrt bio zamišljen kao jedan organski ustavni zakon, tj. uglavnom se usredsređivao na probleme strukture, nadležnosti i odnosa saveznih i republičkih organa vlasti, dotle je u trećoj fazi prednacrt proširio svoju problematiku. To proširenje problematike odnosi se na dve grupe problema. Prva obuhvata osnovne principe društvenog i političkog uređenja zemlje, a druga odnos između federacije i narodnih republika, uključujući tu i pitanje razgraničenja nadležnosti među njima.

Još prilikom ranije obrade ustavnog zakona osećala se potreba da se bar u najopštijim crtama ukaže na odnos između ustavnih promena i takvih osnovnih pojava našeg novog društvenog i političkog razvitka kao što su samoupravljanje proizvođača i radnog naroda u opštini, gradu i srezu. Svi raniji prednacrti sadržavali su konstataciju postojanja Ustavom zajamčenih prava samoupravljanja proizvođača u privredi i u lokalnim zajednicama. Isto tako, raniji prednacrti sadržavali su izvesne odredbe koje su težile da pokažu osnovni položaj narodnih odbora u državnom sistemu i princip da oni vrše vlast, takoreći, izvorno, prenoseći na republičke i savezne organe vlasti samo odgovarajuća prava koja se utvrđuju saveznim odnosno republičkim ustavom. Što se tiče odnosa između federacije i narodnih republika prednacrti nisu polazili od ukidanja i zamene glave VI sadašnjeg Ustava. Polazeći od koncepcije čisto organskog ustavnog zakona nacrti su utvrđivali, odnosno pokušavali da utvrde, nadležnost federacije samo kroz nadležnost njenih organa. Ovakav metod pokazao je, sa gledišta odnosa između federacije i narodnih republika, niz nejasnosti

i nepreciznosti, kao što je, sa gledišta utvrđivanja nadležnosti saveznih organa vlasti, imao za posledicu krutu i nedovoljno čistu nomenklaturu poslova.

Nedovoljna preciznost i unutrašnja slabost svih ovih postavki, koje su izgledale skoro kao veštački prilepljene uz organizacione odredbe, postajale su u procesu daljeg proučavanja teksta i pretresanja pojedinih primedaba, još očiglednije ukoliko se sama koncepcija novog organizacionog sistema definitivnije zaokružavala. Bilo je izvan sumnje da neće biti dovoljno jasna i pristupačna ne samo društvena i politička osnovica promena u organizaciji vlasti, već da neće biti ni teoretski, ni politički obrazložena sama organizaciona promena ako se ne pode od suštine svih tih promena, tj. od promena u društvenim i političkim osnovicama koje su uslovile i izazvale promene u organizaciji vlasti. Istovremeno je bilo očigledno da je u jednoj federativnoj državi nemoguće obraditi organizaciju i nadležnost saveznih organa vlasti ako se prethodno ne utvrde prava koja pripadaju federaciji. Razrada ovih načelnih pitanja bila je još povezana i sa potrebom da se principijelno postavi i republička nadležnost koja je od značaja za obim i solidnost samoupravnih prava narodnih odbora.

Kad su sve ove ideje sazrele, pristupilo se unošenju jednog novog dela ustavnog zakona, dela koji predstavlja ujedno njegovu najkarakterističniju novinu. Tako je u trećoj fazi obrade nacrt proširen delom koji je dobio u Predlogu ustavnog zakona naziv: »Federativna Narodna Republika Jugoslavija«.

Ovako proširen novim odredbama, prečišćen i doteran u nizu odredaba koje su bile i u prethodnom tekstu, nacrt je objavljen 29 novembra u našoj štampi. Time je on predat na dosad najširu diskusiju naše javnosti.

II. REZULTAT DISKUSIJE I BITNIJE PROMENE U PREDLOGU USTAVNOG ZAKONA

Dok je objavljeni nacrt bio diskutovan u štampi, na stručnim sastancima pravnika i drugih udruženja i ustanova, bio je on ponovo predmet analize od strane predstavnika saveznog Saveta za izgradnju narodne vlasti i republičkih saveta za zakonodavstvo, kao i od strane jedne posebne redakcione komisije profesora naših pravnih fakulteta i drugih stručnjaka. Na sednici saveznog Saveta za zakonodavstvo izneli su svoje napomene i primedbe i pojedini članovi Savezne vlade.

Na osnovu celokupnog ovog pretresa učinjen je niz izmena i dopuna u objavljenom tekstu nacrta. Tako je dobijen nacrt koji je Savezna vlada usvojila na sednici od 20 decembra i koji ona dostavlja Narodnoj skupštini kao zakonski predlog. Sve te promene nisu dirale u osnovne postavke nacrta, ali su unele pojedina važnija poboljšanja

ne samo formulacija već i ustanova i rešenja koje je objavljeni nacrt sadržavao. Iznosimo neke od tih važnijih promena.

1. U članu 2, stav 2 unete su pored reči »radni narod vrši vlast« i reči »i upravlja društvenim poslovima«. Ovom dopunom su zadovoljene mnoge primedbe koje su se odnosile na to da se izostavi pominjanje radničkih saveta i drugih samoupravnih organa iz ovog člana s obzirom da se funkcije koje oni vrše ne mogu kvalifikovati kao »vršenje vlasti«. Izostavljanje, međutim, navođenja radničkih saveta i drugih samoupravnih organa u članu 2 stav 2 suzilo bi značajan princip koji ta odredba sadrži, tj. da radni narod ima važna prava u pogledu upravljanja privrednim organizacijama, što u izvesnom širem smislu predstavlja promenu i u samom karakteru vlasti kod nas. Ali, s druge strane, svodenje ovih organa na organe vlasti nije bilo ispravno. Nova formulacija ne izostavlja ono što se ne može izostaviti, ali navođenjem i »upravlja društvenim poslovima« daje potpunu karakteristiku novog sistema »vlasti« u Jugoslaviji.

2. Na kraju alineje 3, stava 1, člana 6 dodato je važno pravo radnika u privrednim preduzećima da im se iz društvenih sredstava zakonom garantuju minimalne zarade ukoliko preduzeće nije samo u stanju da ih ostvari. U istom članu izostavljen je poslednji stav o pravima osnivača koji bi, apstraktno formulisan, mogao izazvati nerazumevanje i nesporazum, jer bi se mogao shvatiti kao tendencija da se osnivaču obezbede izvesna upravna prava.

3. U članu 7, pored preciziranja odredbe o pravu upravljanja zemljištima i zgradama od strane narodnih odbora, raniji stavovi 3, 4 i 5 izdvojeni su u poseban novi član 8. U isti član unesena je odredba iz ranijeg člana 99 stav 2 koja u saveznom Ustavnom zakonu ima prvenstveno značaj garantovanja prava narodnih odbora putem preciziranja sadržine republičkog društvenog plana.

4. U ranijem članu 8, koji je u Predlogu ustavnog zakona postao član 9, precizirane su u prvom stavu pojedine funkcije federacije. U ovom pogledu važnija je izmena prve alineje u koju su sad unesene odredbe o zaštiti »teritorijalne celine savezne države«, o »organizovanju oružanih snaga«, kao i o »zaštiti društvenog i političkog poretka« (koja je ranije bila izražena kao »zaštita državne bezbednosti«).

Novi stavovi 2 i 3 u ovom članu imaju za cilj da unesu, s jedne strane, više čvrstine i jasnoće u postavku o pravima federacije, i, s druge strane, da preciziranjem izvršnih prava federacije uspostave jasnije odnose i razgraničenja između federacije i narodnih republika.

5. U članu 15 (ranije 14) izvršene su uglavnom promene u pravcu proširenja osnovnog zakonodavstva na račun isključivog zakonodavstva i ovo drugo je u pojedinim odredbama precizirano, pa i suženo. U tom smislu ranija opšta odredba o isključivom zakonodavstvu i »o drugim pitanjima iz isključive nadležnosti federacije« zamenjena je odredbom koja unosi jasnoću na koja se pitanja misli. Tako je sad

pravo federacije da donosi isključivo zakonodavstvo o tim pitanjima nesporno, dok je po ranijoj formulaciji mogao da se dobije utisak o proširenju nadležnosti federacije ili bar o neodređenosti u tom pogledu.

6. U članu 16 (raniji član 15) druga rečenica iz stava 2 postala je poseban stav 3, koji je i izmenjen tako da bi tačno odredio karakter opšteg saveznog zakona.

7. U članu 18 izostavljena je odredba poslednjeg stava i zamenjena odredbom o potrebi donošenja posebnog zakona o referendumu s obzirom da princip iz ranije odredbe nije jedini koji se odnosi na primenu referenduma.

8. Član 23 (raniji član 22) izmenjen je u poslednjem stavu u pogledu kvalifikovane većine kojom se mogu usvojiti ustavne promene. Princip apsolutne većine zamenjuje se kvalifikovanom većinom od tri petine. Ovom promenom Ustav ne ulazi u kategoriju tzv. »krutih« i »nepromenljivih« ustava. Odredbom o kvalifikovanoj većini htela se istaći relativna stabilnost Ustava prema običnim zakonima i ozbiljnost koja se traži za njegovu promenu, naročito s obzirom na garancije koje Ustavni zakon sadrži u pogledu samoupravljanja proizvođača i radnog naroda.

9. Članovi 25, 26 i 27 (ranije članovi 24—26) formulisani su čistije i preglednije. Istovremeno delimično je smanjena norma za poslanike koje u Savezno veće biraju republička veća odnosno odgovarajuća veća autonomne pokrajine i autonomne oblasti.

10. Članovi 28 i 29 (ranije članovi 27 i 28) ne samo da su poboljšani u formulaciji, već su delimično izmenjeni i u sadržini. Napuštena je norma o raspodeli poslanika koji se biraju u Veće proizvođača prema broju stanovništva narodne republike. Pored izvesnih stranih elemenata, koje je ova odredba unosila u izborni sistem za Veće proizvođača, ona bi u praksi dovođila do toga da u svakoj republici jednog poslanika bira različiti broj proizvođača. Nove odredbe ostaju, dakle, na principu izbora članova Veća proizvođača u proizvođačkim grupama saglasno učešću svake od njih u jugoslovenskom društvenom proizvodu, i to tako da se u svakoj grupi na isti broj proizvođačkog stanovništva (to je novo) bira jedan poslanik. Dve su još novine u ovim članovima. Po prvoj, broj članova Veća proizvođača ne zavisi, kao po ranijoj odredbi, od broja članova Saveznog veća, već od broja proizvođačkog stanovništva saglasno normi da se jedan poslanik bira na 70.000 ovog stanovništva. Drugu novinu čini odredba da i članovi Veća proizvođača, kao i članovi Saveznog veća, stiču pravo odbornika sreskog odnosno gradskog narodnog odbora, naravno u njegovom veću proizvođača.

11. U članu 35 bitnija je promena u stavu 4 po kojoj se na zajedničkoj sednici oba doma Skupštine bira i razrešava savezni vrhovni sud.

12. Član 39 (ranije 36) je poboljšan i u formulaciji i po smislu. Po odredbi prvoga stava sad je jasno da Veće proizvođača ima pravo

da donosi preporuke za rad privrednih organizacija, državnih organa i samoupravnih ustanova samostalno, a to znači, pored prava na davanje preporuka koje mu pripada u onim pitanjima u kojima ono učestvuje kao ravnopravni dom sa Saveznim većem. Po drugoj odredbi ovog člana Veće proizvođača ima pravo da samostalno donosi i izvesne obavezne akte (odluke), ali ovo u okviru prava i ovlašćenja koja će biti utvrđena budućim posebnim zakonima.

13. U članovima 43 do 48 (ranije članovi 40 do 44) izmenjen je naslov odeljka koji ovi članovi obrazuju. Novim nazivom još se jasnije podvlače dve stvari. Prvo, da Veće naroda ne predstavlja poseban dom, već samo jednu formu radi vršenja »posebnih prava narodnih poslanika izabranih od predstavničkih tela narodnih republika, autonomne pokrajine i oblasti«. Drugo, da Savezno veće radi uvek kao jedinstven dom. To znači, da se prava, koja ima Savezno veće po odredbama ovih članova, ne mogu vršiti bez prisustva svih njegovih članova, dakle, i onih koji su zasedavali izdvojeno kao Veće naroda. Izmene u ovim članovima nisu promenile ništa u pogledu obima prava Veća naroda, ali su postale jasnije kako u pogledu rada Saveznog veća, tako i u pogledu karaktera rada Veća naroda.

14. U članu 49 (ranije član 45), stav 2 je dopunjen odredbom po kojoj predsednik, potpredsednik i sekretar savezne Narodne skupštine ostaju na dužnosti u vremenu između raspuštanja stare i konstituisanja nove Skupštine.

15. U članu 54 (ranije član 50) učinjene su manje promene saglasno odredbi predloga po kojoj i članovi saveznog Veća proizvođača stiču pravo odbornika sreskog odnosno gradskog veća proizvođača.

16. Unesen je i novi član 68 koji zamenjuje raniji član 60. Dok je po ranijem članu pravo tumačenja saveznih zakona stavljeno u nadležnost zakonodavnih odbora, dotle se po članu 68 za ovu svrhu obrazuje posebna skupštinska komisija za tumačenje zakona. Ova komisija, po svome sastavu i svojoj stalnosti, više odgovara potrebama u pogledu donošenja tumačenja zakona koja nekad mogu biti i vrlo hitne prirode.

17. Član 71 (ranije član 67) dopunjen je u stavu 2 novom odredbom. Po toj odredbi ne samo da je Predsednik Republike, kad zadrži od izvršenja akt Saveznog veća, dužan da sporno pitanje odmah iznese na odluku Narodnoj skupštini, već je i predsednik Skupštine obavezan da Skupštinu sazove čim primi izveštaj od Predsednika Republike. Ova odredba čini potpuno jasnim pravo koje po članu 71 stav 2 ima Predsednik Republike.

18. Član 78 (ranije član 74) pretrpeo je izvesne promene koje više preciziraju nego što dopunjuju nadležnost Saveznog izvršnog veća. Od učinjenih promena najvažnije su one u tački 6 i 7. Ove promene ispravljaju neke greške koje su se potkrale prilikom objavljivanja

vanja Prednacrtu ustavnog zakona, a neka prava Saveznog izvršnog veća preciziraju i ograničavaju. Najzad, u tački 10, uneseno je i nužno pravo Saveznog izvršnog veća da donese akt o raspuštanju Skupštine odnosno Saveznog veća u slučajevima kada su, usled neizgladivog nesporazuma, domovi odnosno veća dovedeni u situaciju da prema Ustavu ne mogu više vršiti svoja prava. Prema tome, akt o raspuštanju ima samo deklaratorni karakter i predstavlja izvršenje jedne ustavne odredbe.

19. U članu 89 (ranije 88) i članu 90 (ranije 89) učinjene su promene u formulaciji tako da su postavke u tim članovima postale jasnije i pravičnije.

20. U članu 97 (ranije član 95) unesena je odredba koja se odnosi na pravo žalbo protiv akata državnih sekretarijata i drugih samostalnih saveznih organa uprave, donetih u stvarima u kojima se ne može voditi upravni spor.

21. Član 98 predstavlja novu odredbu u pogledu materijalne odgovornosti državnih službenika i same države za štetu koju oni nezakonitim radom učine građanima i pravnim licima. Ujedno u ovom članu našla je svoje mesto i ranija odredba člana 81 objavljenog Nacrta.

22. U odredbama o republičkim organima vlasti (članovi 99—111, — ranije članovi 97—111) učinjene su one promene koje su na odgovarajućim mestima izvršene u odredbama o saveznim organima vlasti.

Važnije su novine ove: prvo, radi svodenja odredaba o republičkim organima vlasti samo na osnovna načela, izostavljen je raniji član 108; drugo, raniji članovi 109 i 110 spojeni su u novi član 110 koji jasnije rešava važno pitanje nadležnosti republičkih organa uprave i njihovog razgraničenja prema narodnim odborima.

23. U odredbama o organima vlasti autonomne pokrajine i autonomne oblasti (članovi 112 i 113) izvršene su promene kojima se nastoji da se istakne samo načelni karakter ovih odredaba, uz onoliko garantovanje autonomije koliko to pripada federaciji, u skladu sa interesom jedinstva demokratskih principa organizacije vlasti i položaja autonomija.

Ostale izmene i dopune koje su učinjene u Predlogu odnose se na stilске i jezične promene, na ujednačavanje terminologije i na ispravke izvesnih tehničkih omaški i grešaka.

III. USTAVNI ZAKON I NJEGOVA SISTEMATIKA

1. Ustavni zakon, kad bude stupio na snagu, treba da stavi van snage osam glava postojećeg saveznog Ustava i to glave: VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII i XV. Osim toga, nove ustavne odredbe, naročito one iz prvog dela ustavnog zakona, zameniće niz odredaba Ustava iz 1946 godine u onim njegovim glavama koje nisu izričito ukinute. Pri tome mnoge odredbe biće dopunjene, razvijene i delimično ukinute.

S obzirom na sve ovo, savezni Ustav biće sastavljen od preostalih delova postojećeg Ustava i novog ustavnog zakona.

Ovakva, relativno složena i ne sasvim uskladeni, unutrašnja sadržina našeg novog Ustava izazvaće izvesne teškoće u pogledu tumačenja pojedinih ustavnih odredaba, naročito u pitanjima da li pojedine odredbe iz starog Ustava još važe, i ako važe, u kojoj meri, odnosno u kom značenju. Narodna skupština i naša pravna nauka imaće u ovom pogledu da odigraju, svaka u granicama svojih prava i mogućnosti, važnu ulogu u pogledu tumačenja, objašnjenja i dovodenja u sklad. Ali ove teškoće nisu tako velike iako mogu, na prvi pogled, i formalno posmatrajući stvar, tako da izgledaju. I to iz dva osnovna razloga. Prvo, najvažnija pitanja od kojih zavisi svakodnevno funkcionisanje državnih organa, kao što su pitanja nadležnosti saveznih i republičkih organa vlasti, a iakođe i narodnih odbora, rešena su, i to u znatnoj meri, precizno u Predlogu ustavnog zakona i biće do kraja rešena u republičkim ustavnim zakonima. Drugo, načelne odredbe Predloga ustavnog zakona tako su pozitivno formulisane da u znatnoj meri jasno ukidaju, odnosno menjaju odredbe postojećeg Ustava, naročito u glavi IV. Pri tome treba napomenuti da glava o pravima i dužnostima građana (glava V sadašnjeg Ustava), iako je dobila svoju naknadnu potvrdu, nije u osnovi menjana Predlogom ustavnog zakona, odnosno, ukoliko je promenjena, te su promene jasne.

Nesumnjivo da bi svi ovi problemi otpali da smo doneli potpuno novi Ustav. Ali novi Ustav nije mogao biti donesen ne samo iz subjektivnih, već i iz objektivnih razloga. Iako savezni ustavni zakon, zajedno sa republičkim ustavnim zakonima, predstavlja u izvesnom smislu završavanje i zaokružavanje društvenih i političkih promena u našoj zemlji, ipak sve postavke i svi elementi jednog potpunijeg sistema nisu ni ostvareni u praksi ni teoretski do kraja sagledani. Ali kad bi sve te postavke i bile obezbeđene, one ne bi bile dovoljno proverene u praksi, da bi ih trebalo formulisati kao ustavne principe. Najzad, može se reći da savremenom stupnju u stvaranju i razvitku socijalističke demokratije kod nas najviše i odgovara postepeno izgrađivanje novog ustavnog poretka, saglasno sazrevanju njegovih osnova i ustanova u našoj društvenoj i političkoj stvarnosti, kao i u svesti naših građana. Uostalom, usled činjenice da se nalazimo usred previranja u društvenim odnosima, pojedine postavke i ustanove Predloga mogu se u praksi pokazati ne samo nedovoljne nego i pogrešne, kao što nam i budući razvitak naše socijalističke demokratije može pružiti i nesumnjivo će nam pružiti još veće bogatstvo ideja i oblika na putu stvaranja jednog potpunijeg demokratskog uređenja, slobodnije i razvijenije društvene zajednice od one u kojoj se danas nalazimo.

Saglasno svemu tome ovaj zakonski predlog nazvan je Ustavnim zakonom jer on u znatnoj meri menja sadašnji Ustav, ali ga u celini

ne zamenjuje. Praksa ovakvih ustavnih zakona nije nepoznata u ustavnom pravu i političkoj praksi.

2. Karakter, granice i značaj Ustavnog zakona uticali su i na njegovu unutrašnju sistematiku. Bitne poluge te sistematike čine tri posebna dela koja imaju svoje specifičnosti.

Prvi deo koji, pored izvesne specifičnosti čini i jedinstvenu celinu, sadrži dve grupe odredaba; prvoj grupi pripadaju odredbe kojima se proklamuju nova prava proizvođača i radnog naroda (član 4, 5, 6, 7 i delimično član 2 stav 2). Ovoj grupi pripadaju i odredbe koje formulišu novu sadržinu i formu vlasti radnog naroda. To su odredbe člana 2 koje navode državne i društvene ustanove, kao i oblike neposrednog upravljanja, preko kojih i u kojima radni narod vrši vlast i upravlja društvenim poslovima (ustvari, drugim društvenim poslovima jer je vlast u novom sistemu jedna u osnovi društvena funkcija). Drugu grupu čine odredbe koje rešavaju pitanje odnosa između federacije i narodnih republika, kao i postavka o osnovnom mestu narodnih odbora u jedinstvu sistema vlasti (član 3, 9, 10, 11 i 12).

Ali, s obzirom da su sve ove odredbe postavljene na planu izražavanja osnove društvenog i političkog uređenja i osnovne strukture državnog sistema, to su one spojene u jednu logičnu celinu. Uostalom, ovakva sadržina prvog dela Ustavnog zakona opredeljena je i time što to nije potpun ustav, već dobrim delom organski ustavni zakon proširen i obogaćen načelnim odredbama.

Sve ove odredbe prvog dela imaju karakter ustavnih principa koji treba da služe kao osnovica budućeg zakonodavstva i kao rukovodna načela u radu državnih organa, ustanova, organizacija i građana.

Drugi deo se odnosi na organizaciju vlasti federacije. Odredbe ovog dela predstavljaju u pravom smislu savezni zakon koji se neposredno ima primenjivati. U ovom delu postoje tri poglavlja posvećena savezним organima vlasti: Skupštini, Predsedniku Republike i Saveznom izvršnom veću, kao njenim izvršnim organima, i saveznoj upravi. Redosled i širina obrade odgovaraju mestu i značaju ovih organa u sistemu vlasti federacije. Narodna skupština zauzima najviše mesta i ona je obrađena potpunije nego što je to običaj u ustavima. Verovatno je da u jednom potpunom našem ustavu ne bi bile obuhvaćene sve odredbe koje sadrži Predlog. Ali već sam karakter ustavnog zakona, dozvoljava veću širinu obrade nego što je to potrebno i uobičajeno u potpunom ustavu. Bitni razlog ovakvog postupka proizlazi iz činjenice što je po Predlogu ustavnog zakona Narodna skupština stub sistema vlasti federacije i što je bilo potrebno predvideti mehanizam i instrumente da ona i u praksi bude centralna i dominirajuća državna ustanova. Kad se uzme u obzir da mi nemamo u ovom pogledu svoja posebna iskustva, i da nam strana iskustva, čak i kad bi postojala, ne

bi bitno pomogla — jer mi prvi put pokušavamo da tako odlučujući centralni položaj obezbedimo za predstavnička tela — onda je razumljivo zašto Predlog ustavnog zakona posvećuje 56 članova Narodnoj skupštini, tj. polovinu celog svog teksta.

Sa gledišta tehničko-pravne obrade odredbe ovog dela Predloga ustavnog zakona izražene su pozitivno, precizno, s jasnom težnjom da se odredi sadržina pojmova i oni razgraniče. To je bilo nužno jer u sistemu vlasti koji polazi od njenog jedinstva, kao i od nužnosti razgraničenja između saveznih i republičkih organa vlasti, samo jasno određene funkcije, precizne nadležnosti i određeno formulisani odnosi mogu obezbediti čvrstinu sistema, saglasnost između načela i prakse, i potreban prostor za funkcionisanje svakog organa.

Treći deo obuhvata odredbe o republičkim organima vlasti i organima vlasti autonomne pokrajine i autonomne oblasti. Ove odredbe nemaju karakter normi koje se neposredno primenjuju. To su samo načela za republičke ustavne zakone. Odredbe (od člana 99 do člana 113) pripadaju po svojoj sadržini i pravnom značenju opštem zakonu. Ovim odredbama federacija samo obezbeđuje saglasnost republičkih ustava sa saveznim Ustavom i jedinstvo principa u organizaciji vlasti, jedinstvo koje je nužno za vršenje funkcija federacije u pogledu »obezbeđenja jedinstva socijalističkog društvenog poretka i pravnog sistema, samoupravnosti proizvođača i radnog naroda«. Na osnovu ovih načela biće doneseni republički ustavni zakoni kao i statuti autonomnih jedinica. Tek na osnovi ovih zakona koji se neposredno primenjuju može se izvršiti ustavna promena u narodnim republikama odnosno u autonomnoj pokrajini i autonomnoj oblasti. Ovaj karakter odredaba o republičkim organima vlasti i organima vlasti autonomnih jedinica dolazi do izražaja ne samo u formulacijama, već i u relativno malom broju samih odredaba. Saglasno tome, razumljivo je što se u poglavlju o republičkim organima vlasti ne izdvajaju, kao što je to bilo u sadašnjem saveznom Ustavu, odredbe o narodnoj skupštini i njenom izvršnom organu od odredaba o republičkoj upravi.

U samoj tehničkoj obradi unutrašnje strukture ovih delova (raspored na poglavlja, odeljke i osetke), kao i u formulacijama odredaba težilo se da se logičnim rasporedom, ekonomijom sredstava i reči, odsustvom deklaracija, i što je moguće preciznijim pojmovima i terminima postigne preglednost i jasnoća Ustavnog zakona, koji, ipak, uređuje jedan organizacioni mehanizam za koji se ne može reći da je jednostavan niti da je u istoriskoj praksi primenjivan tako da se moglo koristiti bilo strano bilo naše sopstveno iskustvo. Ali, relativna novina pojedinih ustanova i odredaba Predloga predstavlja i smetnju u pogledu postizanja onog savršenstva u obradi i izražavanju koje je inače potrebno i kome se inače konkretno i težilo prilikom sastavljanja raznih nacрта iz kojih je proizišao ovaj Predlog zakona.

IV. BITNIJE RAZLIKE IZMEĐU SADASNJEG USTAVA I NOVOG USTAVNOG ZAKONA

1. Ustavni zakon je utvrdio nekoliko osnovnih postavki po kojima se Jugoslavija danas u znatnoj meri razlikuje od države kakvu je izrazio Ustav od 1946 god. Ona danas ima znatno novu društveno-političku suštinu. Tu novu socijalističku suštinu sa punom jasnošću pokazuje čitav ovaj zakonski Predlog a osobito njegovo prvo poglavlje, koje je tako i konstruisano da pruža potpunu sliku novih društvenih odnosa u našoj zemlji i njihovih osnova. U ovome i jeste glavni značaj ovog prvog poglavlja. Ono bi bilo glavni izraz naše ustavne promene čak i bez prvog člana kojim to poglavlje počinje. Taj prvi član karakteriše Jugoslaviju kao socijalističku demokratsku saveznu državu suverenih i ravnopravnih naroda, tj. karakteriše je, s jedne strane, kao federaciju suverenih i ravnopravnih naroda, a s druge, kao zemlju socijalističke demokratije.

Međutim, karakter ustava kao pravnog i političkog dokumenta, njegov značaj idejnog i vaspitnog instrumenta, i sam uobičajeni stil ustava, zahtevali su jednu uvodnu karakteristiku Jugoslavije kao države. Između tih karakteristika sigurno je da je jedna od bitnih i ona koja se odnosi na karakter političke organizacije države, i s tim u vezi na karakter društva iz koga ta organizacija proističe i kome služi. S druge strane, izraz »demokratski«, pored karakteristike da se radi o socijalističkoj državi, apstraktno uzev, za poznavaoce stvari, nije neophodan, jer socijalistička država ne može biti nedemokratska. Ali, s obzirom da se u novom ustavnom zakonu radi o utvrđivanju društvenih i političkih osnovica socijalističke demokratije i da je potrebno i uobičajeno uneti i element političkog uređenja u opštu karakteristiku države, to je u prvom članu ustavnog zakona Jugoslavija utvrđena kao socijalistička demokratska država.

2. Kao i savezni Ustav tako i Predlog ustavnog zakona polazi od narodnog suvereniteta kao osnove vlasti (čl. 2 Predloga). Ali dok je Ustav, saglasno vremenu u kome je donesen, isticao da vlast pripada narodu, dotle Predlog određenije govori o radnom narodu. Druge dve novine donosi stav 2 člana 2 Predloga. Najvažnija je novina ona koja utvrđuje samoupravna tela preko kojih se vrši upravljanje društvenim poslovima i među kojima se ističu radnički saveti. Ovom odredbom se naglašava relativno sužavanje vlasti i prenošenje niza ranijih funkcija države, naročito u oblasti privrede, na samoupravne privredne organizacije koje te funkcije vrše kao deo novog društvenog uređenja, tj. kao društvene poslove. I postojeći Ustav imao je izvesne odredbe o takozvanoj neposrednoj demokratiji. Razvitak ovih oblika neposrednog upravljanja u periodu između donošenja Ustava i podnošenja ovog Predloga, dozvolio je da Predlog istakne kako princip vršenja vlasti i upravljanja društvenim poslovima od strane radnog

naroda posredno, tako i pojedine oblike tog neposrednog upravljanja.

3. Postojeći Ustav nije izričito utvrđivao osnovicu društvenog i političkog uređenja. On je ozakonio narodnu vlast, odnosno prelazak političke vlasti u ruke naroda, tj. radnih masa na čelu sa radničkom klasom. U pogledu društvenog uređenja Ustav iz 1946. godine zadovoljavao se da utvrdi osnovne oblike svojine i da omogućiti dalje preobražaje u ekonomskoj strukturi društva. Ali se tada, u vreme donošenja Ustava, nije moglo govoriti o jednoj radikalnoj promeni u ekonomskoj strukturi, pa prema tome, ni o novoj, svojstvenoj osnovici narodne vlasti. Ostvarene promene u ekonomskoj strukturi, odnosno u samim društvenim odnosima, omogućile su da se u Predlogu ustavnog zakona postavi osnova društvenog i političkog uređenja zemlje, i to na način koji po izražavanju dubine društvenih promena prevazilazi sve dosadašnje slične formulacije.

Najvažnija i najbitnija novina Ustavnog zakona jeste odredba člana 4, stav 1 po kojoj se kao osnova društvenog i političkog uređenja Jugoslavije utvrđuje: »društvena svojina na sredstvima za proizvodnju, samoupravljanje proizvođača u privredi i samoupravljanje radnog naroda u opštini, gradu i srezu«.

Predlog ustavnog zakona ne zadovoljava se samo time da proglasi ovu osnovu društvenog i političkog uređenja zemlje već on, u opštim crtama, definiše samoupravljanje, navodeći osnovne elemente iz kojih je ono sastavljeno. U članu 6 dati su bitni elementi samoupravljanja proizvođača, a u članu 7 takvi elementi samoupravljanja radnog naroda u lokalnim zajednicama. Zakon je ovde samo formulisao već postojeće sastavne delove samoupravljanja proizvođača, odnosno radnog naroda. Navođenje prava iz kojih je sastavljeno samoupravljanje nije taksativno. To nisu ni sva prava koja danas uživaju proizvođači, odnosno radni narod u svojim lokalnim zajednicama, niti su to sva prava koja treba konačno da obuhvati jedno realno i efikasno samoupravljanje proizvođača i radnog naroda. Ali, sva ta prava dobijaju ustavnu garantiju i buduće zakonodavstvo može ta prava samo razvijati, a ne može ih oduzimati. Ustavni zakon pri tome naglašava da se samoupravna prava ostvaruju u saglasnosti sa opštim društvenim interesima koji su izraženi u zakonu, društvenom planu i drugim odlukama narodnih skupština i narodnih odbora kao predstavničkih tela radnog naroda. Ali ustavni zakon i u ovom pogledu sadrži jednu normu koja pokazuje u novom aspektu koliko je samoupravljanje proizvođača negacija ostataka državnog kapitalizma, sadržavajući ujedno i potencijalne mogućnosti negiranja i svakih drugih još postojećih svojinskih prava na sredstvima za proizvodnju. To je odredba u stavu 3 člana 6 po kojoj »samoupravna prava stiču radni kolektivi samim osnivanjem privredne organizacije«. Ova odredba ujedno rešava izvesne sporove ili nesporazume u našoj praksi i služi kao osnova za oslobođenje privrednih organizacija od izvesnih birokratskih tendencija osnivača.

Odredbe člana 7 Predloga o samoupravljanju radnog naroda lokalnim zajednicama imaju trostruki značaj. U njima je data osnovna sadržina samoupravljanja kao osnovnog principa političkog uređenja naše zemlje. Ali one ujedno određuju i krug garantovanog minimuma samostalnih prava narodnih odbora koji se ne može smanjivati ili oduzimati ne samo zakonom već ni republičkim ustavom. Naprotiv, republički ustav treba pozitivnim određivanjem nadležnosti republičkih organa vlasti da pade od tih prava kao od osnovice, tj. mora ih poštovati i obezbeđivati. Najzad, ove odredbe nastoje da istaknu da narodni odbor ne »upravlja« privrednim, socijalnim, i kulturnim životom lokalne zajednice, kao što je pisalo u Ustavu iz 1946 god., već on samo »uređuje poslove od opšteg interesa za zajednicu u oblasti privrednog, komunalnog i socijalnog života i razvitka opštine grada i sreza, oslanjajući se na samoupravne privredne organizacije, samoupravne ustanove, udruženja i inicijativu građana«. Dopunjujući ove postavke, član 8 Predloga određuje najvažnije linije odnosa između narodnog odbora i republičkih organa vlasti. Taj odnos ima dva obeležja: a) obezbeđenje da narodni odbori budu i mogu biti najviši organi vlasti sreza, grada i opštine, i, b) jedinstvo republike zasnovano, ne na federaciji lokalnih organa, već na jedinstvenom sistemu narodne vlasti u kome republički organi vrše prema narodnim odborima kako nadzor u pogledu zakonitosti rada, tako i prava koja su utvrđena zakonom radi ostvarivanja jedinstva republike kao privredne, političke i kulturne celine.

Predlog postavlja kao nov princip i samoupravljanje radnog naroda u oblasti prosvete, kulture i socijalnih službi. Taj princip otklanja etafizam u ovim važnim oblastima društvenog života zemlje, i time, smanjujući u znatnoj meri ranija upravna prava organa vlasti, menja sam karakter političkog uređenja. Po sebi se razume da neposrednije učestvovanje onih koji stvaraju ili ostvaruju prosvetu, nauku, kulturu i umetnost, u upravljanju ustanovama koje se tim delatnostima bave, kao i uključanje predstavnika društvenih organizacija i javnosti u upravljanju tim ustanovama predstavlja novi potstrek za slobodniji razvitak prosvete, nauke i kulture i bolje upravljanje tim ustanovama i ustanovama koje se bave socijalnim službama. S obzirom na specifičnost problematike niza ustanova u ovim oblastima, kao i na relativno malo iskustvo koje mi u ovom pravcu imamo, Ustavni zakon sadrži samo utvrđivanje principa, ne razradujući ga kroz posebne odredbe. To će biti zadatak saveznog a naročito republičkog zakonodavstva. Ali nije isključeno da u ovom pogledu republički ustavni zakoni odu dalje od saveznog.

I postojeći savezni Ustav utvrđuje slobodu udruživanja građana (čl. 27). Potvrđujući ovo pravo, Predlog mu daje nov značaj i aspekt. On ističe da je zajamčeno »slobodno udruživanje radnog naroda radi ostvarivanja demokratskih, političkih, ekonomskih, socijalnih, kultur-

nih, umetničkih, stručnih, sportskih i drugih zajedničkih interesa.« Ustvari, ova odredba razvija samoupravljanje radnog naroda izvan neposredne sfere države i državno-društvenih (samoupravnih) ustanova. Zakon ističe puno samoupravljanje građana kroz njihove različite društvene organizacije.

U sklopu raznih oblika samoupravljanja u privredi, u vlasti i u društvu, Ustavni zakon zajemčuje lične slobode i druga osnovna prava čoveka. Slobode i prava građana već su utvrđeni saveznom Ustavom, razrađeni i zaštićeni saveznom zakonodavstvom. Ali, ipak, značaj ove odredbe je višestruk. U njoj se podvlači da samoupravljanje radnog naroda ne može biti stvarno ako se čovek i građanin ne oseća slobodnim i nema građanska prava. Socijalistička demokratija obuhvata i obezbeđuje demokratska prava čoveka i građanina. Isto tako, ovom odredbom je ponovo izražen ustavni karakter ljudskih prava čije bi kršenje predstavljalo povredu Ustava. Najzad, i kad nisu posebno Ustavom i zakonom predviđena, ljudska prava, kao svojstvo slobodnog građanina socijalističke države, uživaju ustavnu zaštitu.

4. Savezni Ustav iz 1946 godine nastojao je da utvrdi nadležnost federacije metodom enumeracije poslova. Ovaj metod je dovodio do toga da su se formalno usredsređivali na jednom mestu poslovi koji spadaju u nadležnost raznih saveznih organa. Ustavni zakon napušta ovaj metod. On polazi od utvrđivanja prava i dužnosti federacije, odnosno od formulisanja onih funkcija koje su neophodne za postojanje naše savezne države i koje opravdavaju ujedinjenje jugoslovenskih naroda u jedinstvenu državnu zajednicu. Prava i dužnosti, koja navodi član 9, iako su izraženi u opštim formulama, daju mnogo određeniju i jasniju predstavu o federaciji i njenoj nadležnosti nego što je to bilo postignuto u saveznom Ustavu. Ali, pošto se radi o razgraničenju nadležnosti, a bez preciznosti nema stvarne granice, to je ustavni zakon upotrebio i drugi metod koji unosi veću jasnoću i preciznost u pitanje raspodele kompetencija između federacije i narodnih republika, nego što je to bilo u sadašnjem Ustavu. Taj dopunski metod sastoji se u razradi prava i dužnosti federacije putem više ili manje precizne nadležnosti saveznih organa vlasti. Pored određivanja nadležnosti svakog saveznog organa vlasti Ustavni zakon postavlja i dva druga pravila za razgraničenje. Po prvom pretpostavka izvršenja saveznih zakona je u korist narodnih republika (narodnih odbora, odnosno republičkih organa vlasti). Po drugom pravilu određeno je da savezni organi neposredno izvršuju savezne zakone i vrše druge izvršne poslove samo u dva slučaja: a) kad se radi o isključivim pravima federacije koja su utvrđena Ustavom (narodna odbrana, spoljni odnosi i državna bezbednost), i, b) kad je izvršenje stavljeno u nadležnost federacije zakonom i to pod uslovom da taj zakon prenosi izvršenje u skladu sa Ustavom utvrđenim pravima i dužnostima federacije. Ova dva pravila su od velikog značaja ne samo za odnos

između federacije i narodnih republika, već i za položaj i prava saveznih organa uprave. Ova pravila su razrađena na odgovarajućim mestima zakona.

Saglasno postojećim normama saveznog Ustava, Predlog ustavnog zakona utvrđuje državno, privredno i carinsko jedinstvo savezne države, slobodu prometa robe, istovetno tretiranje upravnih i sudskih akata na celoj teritoriji zemlje, prioritet saveznog zakona u slučaju sukoba sa republičkim zakonom i jedinstveno savezno državljanstvo. Ove su odredbe preciznije i potpunije od onih koje sadrži savezni Ustav. Međutim, najvažniju novinu sadrži član 9, stav 2, koji jasno ističe da narodne republike mogu pokrenuti postupak za ocenu saglasnosti saveznog i republičkog zakona sa saveznim Ustavom, ako smatraju da je njihov zakon, iako se privremeno ne primenjuje, donesen u skladu sa odredbama saveznog Ustava.

5. Novina našeg savremenog državnog uređenja jeste princip komunalne samouprave kao osnove državnog sistema. To je izazvalo potrebu, za razliku od sadašnjeg saveznog Ustava, da se u Ustavnom zakonu obuhvati, bar u opštim linijama, razgraničenje između narodnih odbora i republičkih organa vlasti. Ove postavke su činile izradu Predloga ustavnog zakona težim nego što je u drugim zemljama, čak i u saveznim državama. Po sebi se razume da je pitanje potpunijeg razgraničenja između narodnih odbora i republičkih organa stvar republičkog ustava, i naravno, posebnog zakonodavstva. Ali, savezni Ustav je dužan da postavi osnovne principe toga ograničenja, jer se u pitanju sadržine i obima prava narodnih odbora manifestuje postojanje ili nepostojanje principa samoupravnosti radnog naroda u lokalnim jedinicama. A obezbeđenje samoupravnosti radnog naroda jeste jedna od funkcija federacije, jer se u praksi njenog ostvarivanja posvedočava socijalistička demokratska sadržina i struktura političkog sistema cele zemlje.

Predlog ustavnog zakona rešio je ova pitanja u nekoliko osnovnih odredaba. Po prvoj odredbi narodni odbori su postavljeni kao osnovni organi vlasti i najviši organi vlasti, opštine, grada i sreza. Radi garantovanja ovakvog položaja narodnih odbora, Ustavni zakon ustanovljava normu da republičkim organima vlasti pripadaju samo prava utvrđena republičkim ustavom. Obim i sadržinu ovih prava Predlog vezuje sa dve granice. Prvu, gornju granicu, čini nadležnost federacije (čl. 9), a drugu, donju granicu, čini nadležnost narodnog odbora razrađena kroz samoupravljanje radnog naroda u lokalnim jedinicama (čl. 8). Istovremeno Ustavni zakon postavlja i osnovne norme o uzajamnim odnosima između narodnih odbora i republičkih organa vlasti koji, polazeći od samoupravnosti narodnih odbora, obezbeđuju jedinstvo sistema vlasti u republici.

6. Kao i postojeći savezni Ustav, tako i Predlog ustavnog zakona polazi od principa jedinstva vlasti kao od osnovnog organi-

zacionog principa. Razlika između ova dva teksta je u načinu ostvarivanja tog principa. Ustav, iako polazi od Narodne skupštine kao »vrhovnog organa državne vlasti«, ustanovljava Prezidijum, kao jedan od najviših organa vlasti, i Vladu, kao »najviši izvršni i upravni organ vlasti« sa ministarstvima kao najvišim izvršnim i upravnim organima u okviru određenih upravnih grana. U suštini, to je ipak bila više podela vlasti nego jedinstvo vlasti. Podela vlasti, koja ustvari dovodi do supremacije izvršnih organa, ogleda se naročito u nezavisnom položaju Vlade kao najvišeg izvršnog i upravnog organa vlasti. Dobra demokratska zamisao da se ovako, i po Ustavu osamostaljen upravni aparat, stavi pod kontrolu Prezidijuma nije mogla dovesti do rezultata, pored drugih i odlučujućih uzroka, već i iz same te okolnosti što je Prezidijum bio reprezentativni organ, neka vrsta kolektiviziranog ustavnog šefa države, »koji vlada ali ne upravlja«. Ova nejasnoća i unutrašnja kontradiktornost u postojećoj ustavnoj formuli o jedinstvu vlasti izražena je i u ranijoj ustavnoj terminologiji. Skupština i Prezidijum su se nazivali »organima državne vlasti«, a Vlada i ministarstva »organima državne uprave«. Nezavisno postavljena izvršna i upravna vlast, iako se nazivala »državnom upravom«, nije ništa manje vršila, i po samom Ustavu, važne, pa i odlučujuće, funkcije vlasti.

Uostalom, i pored izvesnih uticaja koje smo pretrpeli sa strane, ovakvo ustavno rešenje strukture vlasti nije bilo slučajno i izvan naše stvarnosti. Naprotiv, ono je bilo nužno u prvoj fazi naše Revolucije, jer je odgovaralo tadašnjim društvenim odnosima i potrebama učvršćenja revolucionarnih tekovina i novih snaga socijalizma. Postepeno, s daljim razvitkom našeg društvenog i političkog života, ovakva struktura vlasti postajala je u izvesnoj meri smetnja za sam dalji razvitak socijalističkih odnosa i dolazila sve više u nesklad sa novim društvenim odnosima koji su se, sa izgradnjom socijalizma, neodoljivo uspostavljali. Snaga našeg političkog sistema leži u tome što su se ove slabosti u strukturi vlasti otkrile i zapazile i što se one nisu proglašavale za imanentnu i stalnu osobinu političke organizacije socijalističkog društva. Svesni faktori u našoj zemlji su otkrili ovaj nesklad između organizacije vlasti i novih društvenih odnosa i istakli potrebu da se taj nesklad reši uspostavljanjem takvih principa i formi organizacije vlasti koji će odgovarati tim novim društvenim odnosima. Taj nesklad je već prevaziđen u organizaciji narodnih odbora. U osnovi na istim principima rešava ga i Predlog ustavnog zakona. To rešenje se nalazi u novim postavkama i novom mehanizmu za primenu demokratskog principa jedinstva vlasti.

Dajući novo rešenje načela jedinstva vlasti samim tim se napušta i stara terminologija. Pored Narodne skupštine, kao centralnog i najvišeg organa vlasti, Ustavni zakon ne poznaje druge najviše organe vlasti federacije. On ustanovljava samo, s jedne strane, Predsednika Republike i Savezno izvršno veće, kao izvršne organe Skupštine, ko-

jima se poveravaju uglavnom političke izvršne funkcije vlasti, i, s druge strane, savezne organe uprave, koji se bave neposredno izvršnim poslovima, odnosno, u najširem smislu, saveznom administracijom. Svi ovi organi vrše pojedine funkcije i dimenzije vlasti, ali u okviru zakona i odluka Narodne skupštine i u krajnjoj liniji pod njenom političkom kontrolom. Saglasno tome, Ustavni zakon ne pravi razliku između organa državne vlasti i organa državne uprave. Svi organi federacije ostvaruju, u određenom obimu i pod određenom odgovornošću Skupštini, jedinstvenu vlast federacije. Takvo shvatanje je logično i jasno.

7. Kao i u saveznom Ustavu, tako i Predlog ustavnog zakona postavlja Narodnu skupštinu kao »pretstavnika narodnog suvereniteta i najvišeg organa vlasti federacije«. Razlika između dosadašnje i nove Narodne skupštine je uglavnom dvojaka.

Prvo, u širini i snazi skupštinske nadležnosti. Nova Narodna skupština ima šira i jača prava. Ta se prava ogledaju ne samo u važnosti akata i mera koje Skupština ima u isključivoj nadležnosti (čl. 15), već i u novim instrumentima koji obezbeđuju ta prava. U te instrumente dolaze stalni odbori oba doma, uloga Pretsednika Skupštine, princip o stalnom zasedanju skupštine i niz drugih odredaba koje sadrži Ustavni zakon.

Drugo, znatnu promenu pruža novo ustrojstvo Narodne skupštine. Ona ima dva doma, kao i dosada. Ali ta dva doma nisu Savezno veće i Veće naroda, već Savezno veće i Veće proizvođača. Odnos između ova dva doma nije isti kao sadašnji odnos između Saveznog veća i Veća naroda. On, istina, nije izmenjen kad oba doma rešavaju kao ravnopravni domovi ili kad rešavaju na zajedničkoj sednici. Najvažnija prava Narodne skupštine ostvaruju se na ovaj način. Ali, pored toga, oba doma, svaki za sebe, imaju izvesna prava koja samostalno vrše.

Ako Predlog ustavnog zakona ne predviđa Veće naroda kao posebni dom, on ga predviđa kao posebnu formu u kojoj poslanici, koje narodne skupštine republika i pretstavnička tela autonomnih jedinica šalju u Savezno veće, vrše posebna prava. Ta posebna prava obezbeđuju predstavnicima narodnih republika da putem posebnog veta odbiju saglasnost za donošenje zakona i drugih odluka Saveznog veća za koji oni smatraju da vredaju ustavom utvrđeni odnos federacije i narodnih republika. Na taj način, iako u jednom novom obliku i bez ustanovljavanja posebnog doma, Predlog obezbeđuje ne samo predstavništvo narodnih republika, po principu ravnopravnosti, u najvišem organu vlasti federacije, već i prava tih poslanika da spreče svaku eventualnu povredu Ustavom utvrđene unutrašnje ravnoteže federacije.

Ustavni zakon donosi niz novina u pogledu izbornog sistema za Savezno veće. Istina, on ne menja osnovne izborne principe, iako za poslanike koje šalju narodne republike, odnosno autonomne jedinice postavlja delegatski sistem. Bitnija novina u ovom pogledu jeste uza-

jamna povezanost između narodnih odbora i Saveznog veća koja se manifestuje u pravu narodnog poslanika da vrši sva odbornička prava u veću narodnog odbora sreza, odnosno grada na čijem području je izabran. U pogledu na izbor Veća proizvođača, Ustavni zakon, naravno, postavlja potpuno nov sistem. Taj izborni sistem odgovara karakteru ovog predstavničkog doma Savezne narodne skupštine.

Za razliku od postojećeg Ustava, Predlog ustavnog zakona predviđa predsednika, potpredsednika i sekretara Skupštine i sadrži znatne odredbe o pravima i dužnostima narodnih poslanika, sednicama domova i Skupštine, i o položaju i pravima stalnih odbora. Sve ove odredbe biće dopunjene i razrađene u poslovnici. Njihovo unošenje u Ustavni zakon bilo je potrebno da bi se prikazao i obezbedio odlučujući položaj Narodne skupštine u našem državnom sistemu i instrumenti preko kojih Skupština može i treba svoja prava da pretvori u delo.

8. Dok je postojeći Ustav poznavao samo Prezidijum, kao neposredni organ Narodne skupštine, dotle Predlog ustanovljava dva organa, ma da u bitnim pitanjima oni predstavljaju jedinstvenu izvršnu ustanovu Skupštine.

Prvi je Predsednik Republike, koji ima vrlo jasno određena prava koja proizlaze iz funkcije predstavljanja Federativne Narodne Republike Jugoslavije kao države. Predsednik Republike ima još dve posebne funkcije koje mu pripadaju kao Predsedniku Republike. Po prvoj, on je Vrhovni komandant oružanih snaga. Po drugoj, on je Predsednik Saveznog izvršnog veća. Prvu funkciju Predsednik Republike ostvaruje samostalno ili u Savetu narodne odbrane, kome predsedava. Drugu funkciju ostvaruje u Saveznom izvršnom veću u kome, kao predsednik veća, ima pravo da, u slučaju da se on ne složi sa izvesnim aktom Saveznog izvršnog veća, takav akt privremeno zadrži od izvršenja, ali je obavezan da odmah sporno pitanje podnese Skupštini na konačnu odluku.

Ustanovom Predsednika Republike nije u osnovi izmenjen princip kolektivne forme organa Narodne skupštine kome se poverava politička izvršna funkcija. Ali su, pri tome, predata na individualno izvršenje, ona prava koja se na taj način racionalnije i bolje ostvaruju. Ta prava pripadaju samo federaciji. Otuda Ustavni zakon ne predviđa predsednika republike u organizaciji vlasti narodnih republika.

9. Ustavni zakon ne poznaje ni Prezidijum ni Vladu. On poznaje samo Savezno izvršno veće, koje nije ni vlada ni prezidijum, bez obzira što izvesni poslovi koje su imali ovi organi ostaju u nadležnosti Saveznog izvršnog veća. Savezno izvršno veće nije, kao što je bio Prezidijum, najviši organ vlasti, niti je ono, kao što je bila Vlada, najviši izvršni i upravni organ vlasti. Ono je jedno uže telo Narodne skup-

štine, mala skupština (otuda naziv: »veće«) koja stalno radi i kojoj se poveravaju uglavnom izvršne političke funkcije koje su načelno definisane u članu 69, a po poslovima i ovlašćenjima razradene u članu 78 i nekim drugim članovima Predloga. Savezno izvršno veće vrši nadzor nad radom savezne uprave, ali to mu je omogućeno, za razliku od Prezidijuma, i raznim instrumentima na osnovu kojih ono izvršava savezne zakone i druge odluke Skupštine. Savezno izvršno veće nema izvršnu funkciju u celini, već samo njenu političku stranu. Da bi bilo više okrenuto prema Skupštini i postalo njen stvarni organ, Savezno izvršno veće se ne bavi neposrednom upravom, administracijom. Za pojačavanje odlučujuće uloge Narodne skupštine ovo odvajanje političke i administrativne delatnosti u izvršnoj funkciji postaje utoliko efikasnije ukoliko je ono posebna brana za osamostaljenje uprave i njeno birokratisanje, — pojave koje proizlaze iz spajanja političke i administrativne strane u izvršnoj funkciji. Iako u izvesnom smislu ima veći politički autoritet od Vlade, Savezno izvršno veće nema onu samostalnost i nezavisnost koju je imala Vlada (čak i po slovu Ustava). Ono ne može donositi uredbe radi izvršenja Ustava, niti druge »uredbe sa zakonskom snagom«, osim u izuzetnom i opravdanom slučaju predviđenom u tački 4, stav 1, člana 48. Razumljivo je iz ovoga što Predlog predviđa mnogo prisniju povezanost i odgovornost Saveznog izvršnog veća prema Narodnoj skupštini nego što je to bilo u odnosu između Vlade i Skupštine po tekstu saveznog Ustava.

10. Bitne promene izvršene su u organizaciji, položaju, karakteru i ovlašćenjima savezne uprave. U ovom pogledu odredbe postojećeg Ustava i Predloga najviše se razlikuju. Dok je Ustav poznavao ministarstva, komisije i komitete, dotle Predlog predviđa državne sekretarijate, samostalne uprave, upravne ustanove i druge samostalne savezne organe uprave koji, po pravilu, imaju manja upravna ovlašćenja od državnog sekretarijata. Ali razlika nije samo u nazivima, već i u sadržini. Na čelu ministarstva bio je član vlade, politički funkcioner koji je bio i šef samostalne administracije. Na čelu državnih sekretarijata i drugih saveznih organa uprave nalaze se državni službenici, koji ne mogu biti narodni poslanici. Sekretarijati i ostali organi uprave imaju u svojoj nadležnosti samo određene izvršne poslove i znatno uža ovlašćenja nego što su imala ministarstva i saveti. Dok je Ustav poznavao 15 ministarstava, Predlog predviđa samo pet sekretarijata. Novi državni sekretarijati se mogu osnivati samo zakonom i to za izvršenje poslova iz nadležnosti federacije. Ustavni zakon odbacuje podelu na opšte savezne i savezno republičke organe uprave, jer je ta konstrukcija dovela do stalnog zahvaćanja republičke nadležnosti od strane saveznih upravnih organa. Nadležnost federacije je jasno određena i u oblasti uprave i nju vrše savezni upravni organi.

Važna karakteristika Predloga jeste njegovo nastojanje da, ukoliko je to više moguće, odredi položaj, delokrug, ovlašćenja i značaj

savezne uprave u sistemu vlasti. Tu je on otišao možda više nego većina ustava u svetu. Za ustavni zakon to je bilo od načelnog značaja, ne samo s gledišta odnosa federacije i narodnih republika, već i sa stanovišta obezbeđenja demokratske sadržine principa jedinstva vlasti.

11. O republičkim organima vlasti i organima vlasti autonomnih jedinica Ustavni zakon sadrži znatno manje odredaba nego sadašnji Ustav. To je i razumljivo s obzirom na karakter ovih odredaba o kome smo već napred govorili. Ustavni zakon nije prešao one granice koje su potrebne radi obezbeđivanja jedinstvenih ustavnih demokratskih principa u organizaciji vlasti narodne republike i autonomnih jedinica.

V. ZAKLJUČAK

Ustavni zakon nije kabinetski rad. On nastoji da poveže u sistem osnovne tekovine i ustanove našeg savremenog društvenog i političkog razvitka. On nije, naravno, obična pravna registracija, jer bi time već zaostajao za samim sadašnjim razvitkom. Kao osnovni zakon, on sadrži osnovne principe i postavke koji omogućavaju i olakšavaju dalji progresivni razvitak onih principa i ustanova koje je on iz prakse preuzeo, uopštio i ozakonio. Ali, iako pojedine odredbe, koje on sadrži, po svom karakteru i značaju pripadaju kategoriji deklaracije o novim pravima i principima socijalističke demokratije, Predlog ustavnog zakona je lišen svakog deklamatorstva i verbalnih deklaracija. S gledišta odnosa između stvarnosti i prava, Ustavni zakon je načelan i realistički pravni akt.

Ustavni zakon je, kao koncepcija i po nizu svojih rešenja, delo naučnog i političkog stvaralaštva naših ljudi. Prilikom obrade Predloga ustavnog zakona mi nismo imali neposredne literarne uzore ni u postojećim ustavima ni u postojećim razrađenim političkim ili pravnim teorijama. Ali to ne znači da je naš Ustavni zakon izmišljen i izolovan od razvitka, pa i savremenog stanja društvene misli i ustavne prakse. Naprotiv, osnovne teoretske i političke postavke zakona proizlaze iz prihvatanja i teoretske obrade naučnih postavki marksističke teorije o društvu i o socijalističkoj državi. Isto tako, zakon je prihvatio, razradio i dopunio pojedine demokratske tekovine Francuske, Američke i Oktobarske revolucije, kao i Pariske komune. On je vodio računa kako o pozitivnoj tako i o negativnoj praksi pojedinih postojećih ustavnih sistema. Ako jeste akt našeg stvaralaštva, Ustavni zakon nije akt izolovane društvene misli i prakse. On se povezuje sa naučnim tekovinama i iskustvom progresivnog ljudskog stvaranja u oblasti teorije i prakse izgradnje države i državnog mehanizma.

Predlog ustavnog zakona ne izmišlja socijalističku demokratiju uopšte, niti proglašava neko idealno stanje, neku utopiju prema kojima

treba stvarnost da se prilagodi. On sistematizuje i sankcioniše već postojeće društvene odnose i ustanove u našoj zemlji i nastoji da novim i savršenijim ustanovama, društvenim i političkim oblicima omogućiti slobodno razvijanje socijalizma i demokratije. Njegov društveni značaj jeste baš u tome što treba da bude jedan od instrumenata koji omogućava i olakšava dalje oslobodenje ekonomskih, političkih i društvenih snaga koje su po svojoj unutrašnjoj logici neizbežno socijalističke i demokratske i čije dalje kretanje napred treba i mora da stvori potpunije socijalističke odnose i savršenije demokratske forme. On je zakon jedne potpunije demokratije od onog političkog sistema koji je ozakonio postojeći savezni Ustav. Ali i Ustavni zakon je izrazio samo jedno stanje u stvaranju socijalističke demokratije. To stanje je određeno i uslovljeno objektivnim i subjektivnim okolnostima postignutim u našem savremenom političkom, privrednom i društvenom razvitku. Na toj osnovi postoji razlika u stepenu ostvarenja socijalizma i demokratije u raznim sferama i ustanovama našeg savremenog društvenog i političkog uređenja. Istovremeno to savremeno stanje našeg razvitka treba da omogućuje radanje, učvršćenje i razvitak novih i savršenijih socijalističkih odnosa i demokratskih ustanova i oblika samoupravljanja radnog naroda. To znači da je Ustavni zakon izraz i delo političkog realizma.

Ali u samom tom delu, ne samo po onome što ono omogućava i potencijalno oslobađa, već i po onome što u sebi već sadrži, nalaze se principi i oblici društvenog i političkog uređenja koji razvijaju i obogaćuju socijalizam i socijalističku demokratiju. Prema tome, unutrašnja vrednost ovog zakona ogleda se dobrim delom u originalnim i novim demokratskim principima i oblicima koji već danas omogućuju da se naša demokratska politička organizacija stvarnije i potpunije izrazi. Demokratija, koja je imanentna socijalizmu, potstiče i olakšava njegov dalji i neizbežni razvitak i time ubrzava i svoje sopstveno usavršavanje radi svog konačnog ukidanja kao oblika države.

S obzirom na sve to, nije isključena mogućnost, nego je čak i moguće i potrebno, da pojedina konkretna rešenja koja Predlog sadrži budu ispravljena i popravljena. Isto tako, nije izvan zakona kretanja naše socijalističke stvarnosti da izvesni principi i oblici Predloga nisu potpuno u skladu sa društvenim odnosima koji nastaju i sigurno je da će oni u izvesnom smislu zaostajati za društvenim odnosima koji će se uspostavljati. Ali to će najpotpunije pokazati primena novog ustavnog sistema. Naš dalji društveni i politički razvitak, proveravanje novog ustavnog poretka na delu, i uopšte, naša dalja borba za još stvarnije socijalističke odnose, i time za potpuniju demokratiju, pružiće nam osnove i elemente za pripremu i obradu budućeg Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Verujemo da će u tom procesu novi Ustavni zakon imati svoju konstruktivnu i progresivnu ulogu.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNIH ODBORA VEĆA NARODA I SAVEZNOG VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ O PREDLOGU USTAVNOG ZAKONA O SAVEZNIM I REPUBLIČKIM ORGANIMA VLASTI. PREDLOGA ZAKONA O SPROVOĐENJU USTAVNOG ZAKONA O SAVEZNIM I REPUBLIČKIM ORGANIMA VLASTI

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

VEĆE NARODA

Zakonodavni odbor

Br. 183

9 januara 1953 god.

Beograd

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

SAVEZNO VEĆE

Zakonodavni odbor

Br. 184

9 januara 1953 god.

Beograd

SAVEZNOM VEĆU I VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbori Saveznog veća i Veća naroda, pošto su odvojeno pretresili Predlog ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti, koji je jednom i drugom veću podnela na rešavanje Vlada FNRJ, i pošto su ga usvojili u jednakom tekstu sa izmenama i dopunama izvršenim u oba zakonodavna odbora, sporazumno su odlučili da se prilikom pretresa tog zakonskog predloga na zajedničkoj sednici oba doma podnese preko zajednički određenog izvestioca samo jedan izveštaj kao zajednički izveštaj oba zakonodavna odbora.

Stoga, kao izvestilac oba odbora podnosim Narodnoj skupštini sledeći

IZVEŠTAJ

Pretres ovog značajnog zakonskog predloga kojim se menjaju neki bitni delovi Ustava od 1946 godine otpočeo je uvodnom reči koju je na zajedničkom sastanku oba odbora, na dan 28 decembra pr. god. održao Potpredsednik Vlade i Pretsednik Saveta za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti, drug Edvard Kardelj. Načelni pretres i pretres u pojedinostima, kao i glasanje u načelu, u pojedinostima i za zakonski predlog u celini, izvršeni su odvojeno u svakom odboru. Glasanje u celini izvršeno je na osnovu teksta koji je odborima predložila redakciona komisija u kojoj su od strane Zakonodavnog odbora Saveznog veća bili narodni poslanici dr Maks Šnuderl i dr Jerko Radmilović a od strane Zakonodavnog odbora Veća naroda narodni poslanici dr Hinko Krizman i Gojko Garčević. Oba odbora usvojila su jednoglasno taj tekst

kao zajednički rezultat njihovog rada. U toku rada odbori su imali saradnju Predsednika Saveta za zakonodavstvo, poverenika Savezne vlade i stručnjaka.

Posle pretresa Predloga ustavnog zakona oba odbora pretresla su i Predlog zakona o sprovođenju Ustavnog zakona i usvojili ga s neznatnim izmenama. S obzirom na organsku povezanost ta dva zakonska predloga, na koje se pored toga podjednako ima primeniti procedura propisana za ustavne zakone, odbori su odlučili da oba zakonska predloga budu obuhvaćena istim izveštajem, utoliko pre što smatraju da i pretres oba zakonska predloga na zajedničkoj sednici oba doma treba da se vrši istovremeno.

Na početku pretresa odbori su imali pred sobom i amandmane koje je podneo Predsednik Saveta za zakonodavstvo i koji su činili sastavni deo Predloga o ustavnom zakonu. Tekst koji je posle pretresa u odborima konačno utvrđen u redakcionoj komisiji bio je od oba odbora jednoglasno usvojen na konačnom glasanju u celini za taj zakonski predlog.

Kako su oba zakonodavna odbora smatrala da naslov Predloga ustavnog zakona, kako je prvobitno bio predložen, nije u potpunosti pokrivaio njegovu sadržinu, taj je naslov izmenjen, tako da u predlogu Zakonodavnog odbora glasi: »Predlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti«.

1.

Izveštaj o Predlogu ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti

U Zakonodavnom odboru Saveznog veća pretres Predloga ustavnog zakona vođen je na šest sednica, od 29 decembra do 7 januara, a izglasan je u celini na sednici od 7 januara.

U Zakonodavnom odboru Veća naroda pretres tog zakonskog predloga vršen je na sedam sednica, od 29 decembra do 5 januara, a u celini je izglasan na sednici od 7 januara.

U toku pretresa u odboru Saveznog veća razvila se diskusija o nekim važnijim pitanjima.

Ta pitanja bila bi uglavnom sledeća:

1) Da li je, ocenjujući karakter naše federacije, pravilno govoriti o suverenitetu narodnih republika i taj termin unositi u Ustavni zakon?

Član 9 Predloga ustavnog zakona, koji određuje prava i dužnosti federacije, kaže između ostalog da federacija štiti jedinstvo i ravnopravnost naroda Jugoslavije i suverenitet narodnih republika. S tim u vezi u diskusiji je izneto mišljenje da državni suverenitet pripada samo federaciji kao izraz njene samostalnosti i nezavisnosti u odnosu spram ino-

stranstva. Unutrašnji odnosi između naroda Jugoslavije i narodnih republika zasnovani su na principu ravnopravnosti, koji štiti federacija, kao što je to istaknuto i u Predlogu ustavnog zakona. U odnosu između narodnih republika i federacije radi se o određenim pravima i dužnostima narodnih republika spram federacije, i obrnuto: o pravima i dužnostima federacije spram narodnih republika, a ne o suverenitetu u državno-pravnom smislu. Naše narodne republike formirane su na nacionalnom principu i svaka nacija u sastavu jugoslovenske federacije je suverena, ali stvarni, društveni nosilac nacionalnog suvereniteta, kao i državnog suvereniteta federacije jeste radni narod. Radni narod kao društvena snaga suveren je ne samo u okviru federacije i narodne republike, nego i u svojim lokalnim zajednicama — opštinama, srezovima i gradovima. Naglašavanje suvereniteta narodnih republika ostatak je etatističkih shvatanja, koja nisu u saglasnosti sa principima i duhom Predloga ustavnog zakona, prema kojem osnovu političkog i društvenog urođenja zemlje čini društvena svojina na sredstvima za proizvodnju, samoupravljanje proizvođača u privredi i samoupravljanje radnog naroda u opštini, srezu i gradu. U vezi s tim stavljen je predlog, da se iz člana 9 izostavi odredba da federacija štiti suverenitet narodnih republika.

Povodom ovog predloga predstavnik Savezne vlade izjavio je da se pod terminom »suverenitet narodnih republika,« nije mislilo na njihov suverenitet spram federacije, već više na suverenitet nacija koje su ujedinjene u okviru Jugoslavije prema spoljnom svetu, u kom smislu je predložena formulacija i opravdana, ali da bi zbog jasnoće možda bilo bolje da se ta formulacija promeni.

Nakon ove diskusije Zakonodavni odbor Saveznog veća zaključio je da predloži Narodnoj skupštini, da se u odgovarajućem stavu člana 9 kaže, da federacija štiti jedinstvo i ravnopravnost naroda Jugoslavije, a reči »i suverenitet narodnih republika« da se brišu. Sa ovim se složio i Zakonodavni odbor Veća naroda.

2) Postavljeno je pitanje da li je pravilno da se narodni poslanici za Veće proizvođača biraju prema broju proizvođačkog stanovništva, kako je to predloženo u čl. 29 Predloga ustavnog zakona, ili bi bilo pravilnije da se oni biraju prema broju proizvođača. Pritom je istaknuto, da je pojam »proizvođačko stanovništvo« neodređen, da on obuhvata gotovo čitavo stanovništvo i da jedino broj neposrednih proizvođača kao ključ za izbor narodnih poslanika unutar svake proizvođačke grupe obezbeđuje princip jednakog izbornog prava.

Na ovo je predstavnik Vlade izjavio, da je u pogledu ključa za izbor poslanika u Veće proizvođača bilo više solucija i da je na kraju prihvaćena kao najpodesnija solucija koja je sadržana u Predlogu ustavnog zakona. Kriterij bruto-produkta izazvao bi ogromne tehničke teškoće, a kriterij broja proizvođača bilo bi teško primeniti na selo, gde je u mnogim slučajevima nemoguće razlučiti proizvođače od ostalog

stanovništva. Usled toga je Predlog ustavnog zakona prihvatio broj proizvođačkog stanovništva kao opšti ključ za izbor poslanika Veća proizvođača u okviru pojedinih proizvođačkih grupa. Ovo stanovište prihvatio je i Zakonodavni odbor.

3) U načelnoj diskusiji postavilo se i pitanje organizacije Veća naroda; naime, ne bi li bilo pravilnije i praktičnije da poslanici koje delegiraju republička veća i pokrajinsko i oblasno veće ne uđu u sastav Saveznog veća, već da se formiraju kao posebno veće, koje se, kad je to potrebno, sastaje i donosi odluke o posebnim pitanjima koja predviđa Ustavni zakon. Na taj način bi Savezno veće bilo sastavljeno jedino od poslanika neposredno izabranih od naroda.

Zakonodavni odbor Saveznog veća nije prihvatio ovo mišljenje, jer bi to značilo pored Saveznog veća i Veća proizvođača stvarati i treći, potpuno odvojen dom u Narodnoj skupštini; jer je u skladu sa predstavničkim principom i duhom našeg ustavnog poretka da se u istom veću, tj. Saveznom veću, nađu predstavnici naroda iz srezova i gradova zajedno s predstavnicima narodnih republika i autonomnih jedinica; i konačno, jer su kroz Veće naroda kao sastavni deo Saveznog veća u punoj meri osigurana sva ona prava koja po Predlogu ustavnog zakona pripadaju narodnim republikama.

4) U diskusiji o članu 15 Predloga ustavnog zakona Zakonodavni odbor Saveznog veća zauzeo je stanovište da se zakonodavstvo o socijalnom osiguranju prenese iz osnovnog u isključivo zakonodavstvo Savezne narodne skupštine, i to iz razloga što je ova materija od velikog značaja za život radnika i drugih kategorija osiguranika i jer je potrebno da se obezbedi jedinstvo sistema socijalnog osiguranja.

5) Raspravljajući o referendumu, Zakonodavni odbor Saveznog veća stao je na stanovište da treba odrediti obaveznost odluka referenduma i obavezati Saveznu narodnu skupštinu da te odluke ne može menjati u određenom roku. Usled toga je Zakonodavni odbor Saveznog veća u članu 18 Predloga ustavnog zakona dao nov stav, kojim se Savezna narodna skupština obavezuje da ne može u roku od dve godine nakon održanog referenduma doneti zakon ili drugi akt koji bi bio u suprotnosti sa odlukom referenduma.

6) Članom 79, stav 1, tačka 10 zakonskog predloga stavljeno je u nadležnost Saveznog izvršnog veća da donosi akt o raspuštanju Skupštine i Saveznog veća u slučajevima nesaglasnosti domova odnosno veća. U vezi s time u diskusiji se postavilo pitanje, ne bi li i u tim slučajevima raspuštanje Narodne skupštine trebalo pridržati samoj Skupštini. Zakonodavni odbor stao je na stanovište da pravo raspuštanja Narodne skupštine u slučaju nesaglasnosti domova odnosno veća treba da ostane u kompetenciji Saveznog izvršnog veća, jer se opravdano može uzeti da Skupština ne bi bila u stanju da donese odluku o svom raspuštanju, kada dođe do nesaglasnosti između domova odnosno veća

po osnovnim pitanjima. Najautoritativnije političko telo koje u tom slučaju treba da nastupa je upravo Savezno izvršno veće.

7) Prilikom pretresa o kompetencijama Saveznog izvršnog veća i njegovom odnosu prema Saveznoj narodnoj skupštini iskrslalo je pitanje, ne bi li trebalo odrediti da Savezna narodna skupština naknadno potvrđuje uredbe koje donosi Savezno izvršno veće. U vezi s time neki članovi Zakonodavnog odbora Saveznog veća podneli su amandmane na članove 68 i 81 zakonskog predloga, u kojima se predlaže da se dađe pravo narodnim poslanicima, narodnim odborima, izvršnom veću narodne republike i Saveznom vrhovnom sudu da podnose Skupštini na rešenje predloge o zakonitosti uredaba koje donosi Savezno izvršno veće. Ako Narodna skupština utvrdi da neka uredba nije u skladu sa zakonom, onda bi Savezno izvršno veće bilo dužno da je što pre dovede u sklad sa zakonom. Povodom ovih amandmana predstavnik Vlade predložio je da se u članu 85 doda novi stav 4, koji glasi: »Ako Skupština u toku pretresa ustanovi da neki akt Saveznog izvršnog veća nije u saglasnosti sa zakonom, može ga ukinuti«. Podnosioci amandmana zadovoljili su se ovom dopunom, koju je prihvatio i Zakonodavni odbor.

8) Prilikom pretresa o organizaciji državne uprave i kompetencijama državnih sekretara postavljeno je pitanje da li je pravilno i korisno to što se takoreći čitava privredna uprava usredotočuje u Sekretarijatu za privredu, i ne će li se to negativno odraziti naročito na rešavanje još uvek otvorenih mnogih pitanja naše poljoprivrede? Ne bi li prema tome bilo pravilnije da se za koordinaciju izvesnih problema poljoprivrede osnuje posebni državni sekretarijat za poljoprivredu? Nakon izlaganja predstavnika Vlade da bi takav način rešavanja problema poljoprivrede značio vraćanje na put administrativnog rešavanja, da će se problemi poljoprivrede po pravilu rešavati u zadružnim savezima i drugim organizacijama radnog seljaštva, a državna uprava da u odnosu na privredu, pa prema tome i poljoprivredu, ima samo kontrolu nad sprovođenjem zakona i uredaba, izvršenjem plana i ostalih mera — Zakonodavni odbor usvojio je organizaciju državne uprave kako je predložena Predlogom ustavnog zakona, između ostalog da se za rukovođenje svim poslovima privrede osnuje jedinstveni Državni sekretarijat za privredu.

9) Članom 95 Predloga ustavnog zakona predviđeno je, da državni sekretari imaju pravo donositi pravilnike, naredbe i uputstva za izvršenje uredaba i drugih propisa Saveznog izvršnog veća, a za izvršenje zakona samo na osnovu posebnog zakonskog ovlašćenja. Povodom toga istaknuto je mišljenje da državnim sekretarima ne bi trebalo dati pravo donošenja ovakvih opštih propisa, već kad se za to ukaže potreba da te propise donosi samo Savezno izvršno veće na predlog državnog sekretara. Ovo zato jer je državni sekretar službenik, čija je dužnost da se brine o sprovođenju opštih propisa, a ne da ih donosi, i jer bi to bilo u suprotnosti sa principom jedinstva vlasti i samoupravnim pravima na-

rodnih odbora, koje bi takvi propisi državnih sekretara mogli kočiti u donošenju samostalnih i dopunskih odluka.

Zakonodavni odbor nije mogao usvojiti ovo mišljenje, jer državni sekretar nije obični već rukovodeći službenik državne uprave, koji stoji na čelu jednog čitavog upravnog resora, pa mu zato treba dati ovlaštenje da samostalno razrađuje zakone i uredbe u okviru svoje nadležnosti. Bilo bi nepravilno da se Savezno izvršno veće kao prvenstveno političko telo upušta u detaljnu razradu i rešavanje raznih upravnih poslova. To bi ga ometalo u vršenju njegove osnovne funkcije i svelo na poziciju organa državne uprave.

*

U Zakonodavnom odboru Veća naroda bilo je pokrenuto nekoliko pitanja u toku načelne diskusije, ali se i u toku pretresa u pojedinostima diskutovalo o nekim načelnim pitanjima.

U toku načelne diskusije postavljeno je pitanje odnosa koji će nastati između odredaba Predloga ustavnog zakona kad on bude postao zakon i Ustava od 1946 godine, jer je Predlog ustavnog zakona obrađen tako da neće sa Ustavom od 1946 sačinjavati potpunu celinu. Drugim rečima, postavilo se pitanje da li je trebalo i može li se još pokušati da se Predlog preradi tako da to bude zakon o izmenama i dopunama Ustava od 1946 godine. Posle diskusije Odbor se saglasio sa predloženom konstrukcijom Ustavnog zakona. Govoreno je i o nepotpunosti, odnosno o neadekvatnosti naslova za Ustavni zakon, ali je rešenje ostavljeno za detaljnu diskusiju u toku koje je i usvojen novi naslov. Jedan član Odbora postavio je i pitanje eventualnog unošenja socijalističkog obeležja u naziv države, ali u toku pretresa u pojedinostima ovo pitanje nije ponovo postavljeno niti je o njemu diskutovano.

U toku pretresa u pojedinostima bilo je diskusije o više važnih pitanja. Tako je napr. jedan član Odbora smatrao da članove Veća proizvođača ne treba da biraju sami proizvođači nego da i njih treba da biraju svi građani na istim listama sa poslanicima koje biraju građani srezova i gradova, birajući poslanike za Veće proizvođača, kao što su nekad u Srbiji bili birani takozvani kvalifikovani poslanici. Isti član Odbora smatrao je da i poslanike koje po Predlogu ustavnog zakona biraju predstavnička tela republika i autonomnih jedinica treba da biraju građani direktno u srezovima i gradovima za poslanike Saveznog veća, a da posle toga predstavnička tela između njih odrede svoje pretstavnike u Saveznom veću. Odbor se nije složio ni s jednim od tih predloga.

U vezi sa odredbama Predloga ustavnog zakona koje govore o tome da narodni poslanici, izabrani u srezu i gradu, stiču pravo člana sreskog odnosno gradskog veća na čijem su području izabrani, kao i da narodni poslanici, izabrani u Veće proizvođača stiču pravo člana veća proizvođača narodnog odbora sreza i grada na čijem su području iza-

brani, isticalo se u diskusiji, da dok to u slučaju poslanika iz srezova i gradova ne pravi teškoće, biće mnogo teškoća za članove Veća proizvođača da to pravo ostvare, jer će ih biti koji će biti birani na području od sedam i osam, ako ne i više srezova. Odbor je stao na gledište da se radi o pravu a ne o obavezi poslanika i da tu stvar treba da reši budući zakon o dužnostima narodnih poslanika i o njihovom opozivu, koji treba da se pretrese u toku ovog skupštinskog zasedanja. S obzirom na pomenuti očekivani zakon o narodnim poslanicima Savezne narodne skupštine, Odbor je iz člana 53 i 54 Predloga ustavnog zakona brisao stavove koji govore o pravu sreskih i gradskih veća i veća proizvođača narodnog odbora sreza i grada da predlože opoziv poslanika koji kod njih ima pravo odbornika.

U članu 73 Predloga, po kome bi za Pretsednika Republike bio izabran onaj kandidat koji bi dobio većinu glasova, Odbor je stao na gledište da bi ta većina trebalo da bude kvalifikovana, pa je tu odredbu dopunio time da to bude većina glasova od ukupnog broja narodnih poslanika Savezne narodne skupštine, što je usvojeno i u konačnom tekstu koji se Skupštini predlaže. Za zakletvu koju Pretsednik Republike polaže pred Narodnom skupštinom Odbor je precizirao da nju Pretsednik polaže odmah posle svog izbora.

Kod člana 81 Predloga, u kome se za Savezno izvršno veće predviđa da broj njegovih članova može biti između trideset i četrdeset i pet, neki su članovi Odbora postavili pitanje nije li broj od četrdeset i pet odviše velik, naročito s obzirom na to što u taj broj ne ulaze i pretsednici izvršnih veća republika, s kojima se najviši broj penje na pedeset i jedan. Posle diskusije Odbor je prihvatio broj koji je bio određen u Predlogu ustavnog zakona, Odbor je brisao poslednji stav člana 81, po kome članovi Saveznog izvršnog veća polažu zakletvu pred Narodnom skupštinom, smatrajući da bi takva zakletva dala Saveznom izvršnom veću karakter koji ono nema kao izvršni organ Skupštine i jedan naročiti njen odbor.

Kod trećeg dela Predloga, koji je nosio naslov »Republički organi vlasti« jedan član Odbora postavio je pitanje ne bi li tu u saveznom ustavnom zakonu bilo dovoljno ograničiti se na odredbe iz prvog i poslednjeg člana toga dela, a da se ostalo ostavi da regulišu republički ustavni zakoni. Diskusija je razjasnila da su tu unete samo odredbe načelnog karaktera pa da se zato amandmanom Pretsednika Saveta za zakonodavstvo i predlaže da naslov ovog dela glasi »Načelne odredbe o republičkim organima vlasti«, što se slično amandmanom predlaže i za deo o organima vlasti autonomne pokrajine i autonomne oblasti.

Kad je diskusija u pojedinostima bila završena podneo je član Zakonodavnog odbora Veća naroda dr Miloš Moskovljević više amandmana. Oko nekih amandmana, koji su bili načelne prirode, razvila se

živa diskusija. Najviše je bilo diskusije oko amandmana na član 25 i 26. Amandman predložen za drugi stav člana 25 glasio je:

»Veće proizvođača sačinjavaju narodni poslanici koje biraju građani u srezovima i gradovima na osnovu opšteg, jednakog i neposrednog biračkog prava tajnim glasanjem između kandidata koji se kao kvalifikovani predstavnici privrednih grupa nalaze na zajedničkim izbornim listama s kandidatima za poslanike Saveznog veća.«

U amandmanu na član 26 predložio je da građani u srezovima i gradovima biraju poslanike za oba veća po normi od jednog poslanika na 30.000 stanovnika.

Odbor je odbacio sve ove amandmane pošto bi oni ustvari značili likvidiranje ideje o većima proizvođača.

*

U toku rada redakcione komisije koja je saglašavala tekst usvojen u Zakonodavnom odboru Saveznog veća sa tekstom usvojenim u Zakonodavnom odboru Veća naroda prihvaćeni su i neki naknadni predlozi za izmene i dopune, koje su zatim usvojene od oba zakonodavna odbora. Među ovima najvažnije izmene i dopune jesu sledeće:

U članu 5 među zajemčena prava radnog naroda uneto je i pravo na rad.

U članu 15 zakonodavstvo o socijalnom osiguranju uneto je u isključivo savezno zakonodavstvo.

U članu 16 uneto je da predlog za ocenu saglasnosti republičkog i saveznog zakona sa saveznim ustavom mogu podnositi i predstavnička tela autonomnih jedinica.

Član 48, koji postaje član 49, izmenjen je tako da glasi: »Poslovnik Saveznog veća sadrži i odredbe o radu Veća naroda. Ove odredbe važe kad ih usvoji Veće naroda na odvojenom sastanku.«

U članu 55, koji postaje član 56, izbačena je odredba o povlasticama narodnih poslanika na vožnju u železničkom i drugom saobraćaju, pošto to pitanje treba regulisati posebnim pravilnikom, a ne Ustavnim zakonom.

U članu 56, koji postaje član 57, stav prvi menja se i glasi: »Narodni poslanik ne može biti pozvan na odgovornost, lišen slobode niti kažnjen za izraženo mišljenje ili dat glas u Skupštini.«

U istom članu dodato je da je za odluku mandatno-imunitetskog odbora, kad on u slučaju da dom nije na okupu daje odobrenje za lišenje slobode poslanika ili za otvaranje krivične istrage, potrebna naknadna potvrda doma.

U članu 84, koji postaje član 85, dodaje se nov stav koji glasi: »Ako Skupština u toku pretresa ustanovi da neki akt Saveznog izvršnog veća nije u saglasnosti sa zakonom, može ga ukinuti.«

Izmene i dopune koje su u Predlogu ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti uneli zakonodavni odbori Saveznog veća i Veća naroda

Na osnovu pretresa svakog člana Predloga ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti, a po postignutoj saglasnosti redakcione komisije oba odbora, zakonodavni odbor oba veća predlažu Saveznom veću i Veću naroda sledeće izmene i dopune u tekstu navedenog zakonskog predloga:

Naslov predloga zakona menja se i sa uvodom glasi: »Da bi se ustavni sistem doveo u sklad s promenama ostvarenim u osnovama društvenog i političkog uređenja zemlje, Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije donosi

USTAVNI ZAKON

O OSNOVAMA DRUŠTVENOG I POLITIČKOG UREĐENJA I SAVEZNIM ORGANIMA VLASTI

Član 1

Primljen je bez izmene.

Član 2

Primljen je bez izmene.

Član 3

Primljen je bez izmene.

Član 4

Primljen je bez izmene.

Član 5

Na kraju teksta ovog člana, umesto tačke staviti tačku i zapetu i dodati novi red, reči »pravo na rad.«

Član 6

U prvom stavu, u osmom redu, ispred reči »da po izvršenju« staviti reči »u pravu privredne organizacije«. U devetom redu, posle reči »organizacije«, dodati reči »pri čemu se organizaciji garantuje zakonom određeni minimum; u pravu privredne organizacije«. U jedanaestom redu, umesto reči »minimalne zarade zakonom garantuju« pisati »zakonom garantuju minimalne zarade«. U drugom stavu, drugi red, mesto reči »ustava, zakona i« staviti »ustava i zakona a u okviru«.

Član 7

U prvom stavu, u osmom redu, mesto reči »na neposredno upravljanje« staviti »da neposredno učestvuju u vršenju vlasti«. U istom redu,

umesto reči »zbora« pisati »zborova«. U devetom redu, posle reči »grada« pisati »upravi«. U četrnaestom redu, brisati reč »samoupravne«. U sedamnaestom i osamnaestom redu, iza reči »organizacije« brisati zapetu kao i reči »zadržavajući onaj deo koji im kao garantovani minimum pripada«. U devetnaestom redu, iza reči »saveznom« brisati reči »društvenom planu«, a iza reči »u pravu« dodati »narodnog odbora«. U 22 redu brisati reči »opštine, grada i sreza«. U 24 redu, iza reči »u nadzoru« dodati »narodnog odbora«. U 25 redu, brisati tačku i zapetu i staviti zapetu i reči »kao i« a na kraju reda, brisati reči »opštine i grada«. U četvrtom i trećem redu odozdo, umesto reči »unutrašnju organizaciju«; pisati »organizaciju i poslovanje«.

Član 8

Primljen je bez izmene.

Član 9

U stavu prvom, peti i šesti red, iza reči »Jugoslavije« staviti tačku i zapetu a ostatak rečenice brisati. U stavu drugom reč »Ustavom« pisati malim slovom. Treći stav menja se i glasi: »Savezne zakone neposredno izvršuju narodni odbori odnosno republički organi vlasti.« U četvrtom stavu, u drugom redu, umesto reči »Ustavom« pisati »ustavom«.

Član 10

U prvom stavu, prvi red, umesto reči »savezne države« pisati »Federativne Narodne Republike Jugoslavije«.

Član 11

Primljen je bez izmene.

Član 12

U drugom stavu, umesto reči »savezne države« pisati »Federativne Narodne Republike Jugoslavije«. Dodaje se nov treći stav, koji glasi: »Ddržavljanin jedne narodne republike uživa u svakoj narodnoj republici ista prava kao i njeni državljani.«

Član 13

U drugom stavu, drugi red, umesto »Ustava« pisati »ustava«.

Član 14

Stav prvi menja se i glasi: »Prava federacije vrši Savezna narodna skupština neposredno i preko Predsednika Republike i Saveznog izvršnog veća kao svojih izvršnih organa. Određene izvršne poslove vrše savezni organi uprave prema smernicama i pod nadzorom Saveznog izvršnog veća.« U drugom stavu, u prvom redu, reč »savezni« pisati velikim početnim slovom.

Član 15

U prvom stavu, u prvoj tački, umesto »1) odlučivanje o promeni Ustava«; pisati »1) promena Ustava«; U tač. 4) umesto reči »sa-

veznog Vrhovnog« pisati »Saveznog vrhovnog«. U tač. 5) u trećem redu, ispred reči »imovinski« dodati reči »o socijalnom osiguranju«. U istom redu, iza reči »pravu« staviti tačku i zapetu umesto zapete. U petom redu brisati reči »privrednih organizacija i ustanovljenju« i mesto toga staviti »i«. U istoj tački, treći red odozdo, umesto »odbrane« pisati »odbrane«. U drugom redu odozdo, brisati reči »i opozivanju« a na kraju teksta ove tačke brisati tačku i zapetu i dodati reči »i njihovom opozivanju«. U tač. 5b) u petom redu, iza reči »radu« staviti tačku i zapetu i brisati reči »i socijalnom osiguranju«. U šestom i sedmom redu, brisati reči »suzbijanju zaraznih bolesti i drugim merama za« i staviti »merama za suzbijanje zaraznih bolesti i za«. U tač. 7) na kraju brisati tačku i zapetu a dodati »u okviru prava federacije«. U tač. 9) usvojen je amandman Vlade kojim se brišu reči »primanje novih republika u sastav Savezne države uz prethodnu saglasnost republičkih narodnih skupština«. U istoj tački u drugom i trećem redu, umesto reči »teritorijalnog razgraničenja« staviti »teritorijalnih promena«.

Član 16

Stav drugi menja se i glasi: »U oblasti u kojoj je donet savezni osnovni zakon, narodna republika može doneti svoje dopunske zakone.« U trećem stavu, druga rečenica menja se i glasi: »Narodna republika donosi svoje zakone u saglasnosti s načelima opšteg zakona.« U četvrtom stavu, prvi red, umesto reči »narodne republike donose« staviti »narodna republika donosi«. U petom stavu, prvi red, umesto reči »Narodne republike mogu« staviti »Narodna republika može«. U šestom stavu, umesto reči »republičkih i saveznih« u prvom redu, staviti »republičkog i saveznog«. U trećem redu, umesto reči »savezni Vrhovni« staviti »Savezni vrhovni«. U četvrtom redu, iza reči »republike«, staviti »prestavničko telo autonomne pokrajine i autonomne oblasti«.

Član 17

U drugom stavu, u prvom redu, umesto reči »federaciji« staviti »za federaciju«.

Član 18

Dodaje se nov treći stav, koji glasi: »Odluka biračkog tela je obavezna. Dve godine po izvršenom referendumu ne može se doneti zakon ni drugi akt protivan odluci biračkog tela«. Stav treći postaje stav četvrti.

Član 19

Primljen je bez izmene.

Član 20

Primljen je bez izmene.

Član 21

U trećem stavu, drugi red, umesto reči »za« pisati »na«.

Član 22

Primljen je bez izmene.

Član 23

Briše se prvi stav.

Član 24

Primljen je bez izmene

Član 25

U drugom stavu, u trećem redu, briše se reč »odgovarajućih«.

Član 26

Briše se stav drugi.

Član 27

U drugom stavu, prvi red, umesto reči »za« staviti »na«.

Član 28

U trećem i četvrtom redu brisati reči: »a zanatlije i zanatski radnici preko zanatskih komora« i pisati »kao i zanatlije i zanatski radnici.«

Član 29

Poslednji stav briše se.

Član 30

U prvom stavu, drugi red, iza reči »uživa« staviti reč »opšte«. U drugom stavu briše se druga rečenica a mesto nje stavlja se nova rečenica, koja glasi: »Za člana Veća proizvođača može biti biran i proizvođač koji je izabran u organe sindikalne organizacije.«

Nov član 31

Dodaje se nov član, koji glasi: »Narodni poslanici izabrani u srezu i gradu stiču pravo odbornika sreskog odnosno gradskog veća narodnog odbora sreza odnosno grada na čijem su području izabrani.

Narodni poslanici izabrani u Veće proizvođača stiču pravo odbornika veća proizvođača narodnog odbora sreza odnosno grada na čijem su području izabrani.«

Član 31 postaje član 32

Primljen je bez izmene.

Član 32 postaje član 33

Briše se reč »kao«.

Član 33 postaje član 34

Tač. 3), u prvom redu, umesto reči »isključivih saveznih zakona« staviti »isključivo saveznih zakona:«. U drugom redu, ispred reči »imo-

vinskog« staviti »o socijalnom osiguranju;«. U četvrtom redu, mesto reči »privrednih organizacija i ustanovljenju« staviti »i«. U šestom i sedmom redu, umesto reči »opozivanju poslanika Savezne narodne skupštine;« staviti »opozivu narodnih poslanika;«. U tač. 4), četvrti i peti red, iza reči »o radu« staviti tačku i zapetu a brisati ostatak rečenice. Tač. 5) briše se. Tač. 6) postaje tač. 5). Tač. 7) postaje tač. 6) menja se i glasi: »u donošenju odluke o saglasnosti republičkog ustava sa saveznim ustavom, kao i o saglasnosti republičkog i saveznog zakona sa saveznim ustavom ako su oba doma učestvovala u donošenju saveznih zakona;«. Dodaje se nova tačka 7) koja glasi: »u odlučivanju o raspisivanju referenduma u pitanjima iz oblasti privrede, rada i socijalnog osiguranja;«. Dodaje se nova tačka 8) koja glasi: »8) u odlučivanju o produženju mandata Skupštine, u utvrđivanju da su prestale okolnosti zbog kojih je mandat Skupštine bio produžen, kao i u odlučivanju o raspuštanju Skupštine;«. Dodaje se nova tačka 9) koja glasi: »9) u odlučivanju o nagradama narodnih poslanika i prinalležnostima predsednika, potpredsednika i sekretara Savezne narodne skupštine, Predsednika Republike i članova Saveznog izvršnog veća;«. Tač. 8) postaje tač. 10).

Član 34 postaje član 35

U trećem stavu, poslednja reč »zasebno« briše se i stavlja se reč »odvojeno.«.

Član 35 postaje član 36

U tač. 3) reč »Predsednika« pisati malim slovom. Usvojen je amandman kao peta tačka ovog člana, koji glasi: »5) bira i razrešava članove odbora i komisija Skupštine;« a tač. 5) postaje tač. 6). Tač. 6), 7) i 8) brišu se.

Član 36 postaje član 37

Primljen je bez izmene.

Član 37 postaje član 38

U trećem stavu, prvi red, brišu se reči »ni posle toga«.

Član 38 postaje član 39

Primljen je bez izmene.

Član 39 postaje član 40

Prvi stav menja se i glasi: »Veće proizvođača može davati preporuke privrednim organizacijama za njihov rad i državnim organima i samoupravnim ustanovama u pitanjima iz oblasti privrede, rada i socijalnog osiguranja.« Drugi stav, drugi red, briše se reč »tih« a iza reči »organizacija« mesto »i« staviti zapetu.

Član 40 postaje član 41

Menja se i glasi: »Svaki dom sam rešava o verifikaciji mandata svojih članova«.

Član 41 postaje član 42

U drugom redu, umesto reči »za koje« pisati »na koje« a u trećem redu, umesto reči »za« pisati reč »na«.

Član 42 postaje član 43

Primljen je bez izmene.

Naslov iznad člana 43 koji postaje član 44 na kraju, mesto reči »oblasti« staviti »autonomne oblasti«.

Član 43 postaje član 44

Primljen je bez izmene.

Član 44 postaje član 45

U drugom redu briše se reč »obavezno«.

Član 45 postaje član 46

U prvom stavu, četvrti red, umesto reči »koji predstavljaju jednu narodnu republiku« staviti »izabраних od predstavničkog tela jedne narodne republike.«

Član 46 postaje član 47

U prvom stavu, prvi i drugi red, umesto reči »Ako Savezno veće ne prihvati tekst zakona ili drugog akta koji je usvojilo Veće naroda,« staviti »Ako se tekst zakona ili drugog akta koji je usvojilo Savezno veće ne slaže s tekstom usvojenim u Veću naroda,«. U četvrtom redu, mesto reči »Ako se ni tada ne postigne saglasnost,« staviti »Ako i tada ostane nesaglasnost u tekstovima,«. U trećem stavu, treći red, iza reči »saglasnost« staviti zapeću.

Član 47 postaje član 48

U prvom redu brisati reč »obavezno«. U drugom redu umesto reči »predlogu« staviti »potrebi donošenja«. U istom redu, iza reči »predlog« staviti »zakona«.

Član 48 postaje član 49

Menja se i glasi: »Poslovník Saveznog veća sadrži i odredbe o radu Veća naroda. Ove odredbe važe kad ih usvoji Veće naroda na odvojenom sastanku.«

U naslovu iznad člana 49 koji postaje član 50 umesto reči »Narodno skupštine« pisati »Skupštine«.

Član 49 postaje član 50

U prvom, drugom i četvrtom stavu reč »Pretsednik« pisati malim slovom.

U drugom redu, prvog stava, umesto reči »Skupštine. Skupština bira sebi i« staviti »Skupštine,« a na kraju drugog reda, iza reči »potpredsednika i« staviti reč »jednog«. U drugom stavu, u prvom redu,

umesto reči »za vreme za« staviti »na vreme na«. U četvrtom stavu, drugi red, brisati reč »svoju«.

Član 50 postaje član 51

U prvom redu, umesto reči »za vreme od jedne godine« staviti »na godinu dana«. U drugom stavu, u prvom redu, umesto reči »svaku sednicu« staviti »svaki sastanak«.

Član 51 postaje član 52

Primljen je bez izmene.

Član 52 postaje član 53

U drugom stavu, u drugom redu, umesto reči »po« staviti »o«. U trećem stavu, poslednji red, umesto reči »usmeno« staviti »lično«.

Član 53 postaje član 54

U četvrtom redu, prvi stav, umesto reči »prava« staviti »pravo«. Treći stav menja se i glasi: »Sresko odnosno gradsko veće narodnog odbora u kome narodni poslanik ima pravo odbornika, ima pravo zahtevati od narodnog poslanika da obavesti Savezno veće odnosno Skupštinu o njegovom predlogu ili mišljenju, ako se odnose na pitanja iz nadležnosti Saveznog veća odnosno Skupštine. Narodni poslanik je dužan da takav predlog ili mišljenje izloži.« Četvrti stav briše se.

Član 54 postaje član 55

U prvom stavu, treći red, umesto reči »prava« staviti »pravo«. Drugi stav menja se i glasi: »Veće proizvođača u kome narodni poslanik ima pravo odbornika može zahtevati od poslanika da obavesti Veće proizvođača odnosno Skupštinu o njegovom predlogu ili mišljenju ako se odnose na pitanja iz nadležnosti Veća proizvođača odnosno Skupštine. Narodni poslanik je dužan da takav predlog ili mišljenje izloži.« Stav treći briše se.

Član 55 postaje član 56

Stav treći briše se.

Član 56 postaje član 57

Stav prvi menja se i glasi: »Narodni poslanik ne može biti pozvan na odgovornost, lišen slobode niti kažnjen za izraženo mišljenje ili dat glas u Skupštini.« U drugom stavu, četvrti red, umesto reči »dužem trajanju od pet godina ili teža kazna.« staviti »trajanju dužem od pet godina.« U trećem stavu na kraju brisati tačku i staviti zapetu i dodati reči »uz naknadnu potvrdu doma.«.

Član 57 postaje član 58

Primljen je bez izmene.

Član 58 postaje član 59

U prvom stavu, drugi red, umesto reči »za« staviti »na« a mesto reči »domova« staviti »veća«. Na kraju ovog stava brisati tačku i staviti reči »i komisijama.«

Član 59 postaje član 60

U prvom i drugom stavu, u drugom redu, brisati reč »koga«.

Član 60 postaje član 61

U prvom stavu, umesto reči »Savezno veće i Veće proizvođača« staviti »Veća Skupštine«. U trećem stavu, u prvom redu brisati reč »oceni«.

U naslovu iznad člana 61 koji postaje član 62 dodati na osnovu amandmana Vlade reči »i komisije«.

Član 61 postaje član 62

Stav drugi i treći spajaju se u stav drugi koji glasi: »Svaki dom može obrazovati stalne odbore i za druga pitanja iz svoje nadležnosti, kao i anketne odbore i druge odbore i komisije za vršenje posebnih zadataka.«.

Kao stav treći usvojen je amandman Vlade, koji glasi: »Savezna narodna skupština ima stalnu komisiju za tumačenje zakona.« U četvrtom stavu, u prvom redu, briše se reč »jedinствен« a iza reči »odbori« stavljaju se reči »i komisije« kao amandman Vladin.

Član 62 postaje član 63

U prvom stavu, prvi red, iza reči »odbora« staviti »ili komisija«. Drugi stav menja se i glasi: »Predsednik Skupštine ne može biti član odbora ili komisije.«

Član 63 postaje član 64

U trećem stavu, prvi red, brišu se reči »i dužnost« a u četvrtom redu, ispred reči »ustanova« staviti »samoupravnih«.

Član 64 postaje član 65

Primljen je bez izmene.

Član 65 postaje član 66

U poslednjem stavu, mesto reči »pozvati poslanika« staviti »pozivati narodnog poslanika«.

Član 66 postaje član 67

U drugom redu, posle reči »organa« staviti zapetu i dodati reči »samoupravnih ustanova«.

Član 67 postaje član 68

Primljen je bez izmene.

Član 68 postaje član 69

Prvi stav briše se. Stari stav treći, postaje stav prvi. Iza reči »Komisija« staviti »za tumačenje zakona«. Stari stav četvrti postaje stav drugi. U prvom redu ovog stava posle reči »podneti« staviti dve tačke. U drugom redu umesto reči »odbori domova« staviti »odbor doma« i

umesto reči »savezni Vrhovni« staviti »Savezni vrhovni«. Stari stav peti postaje stav treći. Stari stav šesti postaje stav četvrti. U drugom redu, umesto reči »saveznih i republičkih« staviti »saveznog i republičkog«. Stari stav sedmi briše se a stari stav drugi postaje stav peti. Poslednji stari stav ostaje nepromenjen kao šesti stav u ovom članu.

Član 69 postaje član 70

U trećem redu, brisati reč »državne«.

Član 70 postaje član 71

Druga rečenica tačke 2) postaje tačka 3), a stara tačka 3) postaje tačka 6).

Član 71 postaje član 72

Drugi stav menja se i glasi: »Pretsednik Republike ima pravo zadržati od izvršenja akt Saveznog izvršnog veća s kojim se ne slaže, uz obavezu da sporno pitanje odmah iznese pred Saveznu narodnu skupštinu radi donošenja odluke. U tom slučaju predsednik Skupštine dužan je odmah sazvati sednicu Skupštine.«

Član 72 postaje član 73

U prvom stavu, prvi red, iza reči »snaga« staviti tačku, a ostatak rečenice brisati. U drugom stavu, umesto reči »generale, admirale« staviti »generale i admirale, kao«. U drugom redu istog stava, umesto »koje zakon« staviti »za koje to zakon«.

Član 73 postaje član 74

U petom stavu na kraju brisati tačku i dodati »od ukupnog broja svih narodnih poslanika.« Šesti stav menja se i glasi: »Pretsednik Republike odmah po svom izboru polaže zakletvu pred Saveznom narodnom skupštinom na zajedničkoj sednici oba doma.«

Član 74 postaje član 75

Primljen je bez izmene.

Član 75 postaje član 76

U drugom stavu, prvi red, umesto reči »polaze« staviti »podnosi« a u drugom redu, umesto reči »račun« staviti »izveštaj«.

Član 76 postaje član 77

Stav prvi briše se, a dodaje se kao amandman Vlade nov prvi stav koji glasi: »Pretsednik Republike bira se na vreme na koje je Savezna narodna skupština izabrana, ali ga Skupština može razrešiti i pre isteka tog vremena.«

Član 77 postaje član 78

Dodaje se nov prvi stav, koji glasi: »Pretsednik Republike ne učestvuje u glasanju Savezne narodne skupštine.«. I to je amandman Vlade. Stari tekst člana 77 sada 78 postaje drugi stav novog člana 78. U dru-

gom redu, umesto reči »koga odredi Savezno izvršno veće.« pisati »Saveznog izvršnog veća koga Veće odredi.«

Član 78 postaje član 79

U tač. 1), u drugom redu, iza reči »plana« mesto reči »i« staviti zapetu i pisati reč »saveznog« a iza reči »skupštine« staviti zapetu. U drugoj tački, umesto reči »i druge zakonske predloge;« staviti »i podnosi ih Skupštini; sastavlja i podnosi predloge zakona;«. U trećoj tački, umesto reči »utvrđuje« staviti »određuje«. U tački šestoj, u trećem redu, brisati reč »državne«.

Član 79 postaje član 80

U drugom redu, umesto »Ustava« staviti »ustava«.

Član 80 postaje član 81

Primljen je bez izmene.

Član 81 postaje član 82

Stav prvi menja se se i glasi: »U Savezno izvršno veće bira se trideset do četrdeset i pet narodnih poslanika iz reda članova Saveznog veća.« Stav drugi briše se. Stav treći postaje stav drugi. Stav četvrti postaje stav treći i na osnovu amandmana Vlade brišu se reči »i razrešenje pojedinih njegovih članova«. Na osnovu amandmana Vlade briše se poslednji stav.

Član 82 postaje član 83

Na osnovu amandmana Vlade ovaj član menja se i glasi: »Savezno izvršno veće ima dva ili više potpredsednika.

Potpredsednike bira iz reda svojih članova Savezno izvršno veće koje ih i razrešava.«

Član 83 postaje član 84

Na osnovu amandmana Vlade dodaje se nov drugi stav koji glasi: »Savezno izvršno veće bira se na vreme na koje je Savezna narodna skupština izabrana, ali Skupština može celo Veće ili pojedine njegove članove razrešiti i pre isteka tog vremena.« Stari stav drugi postaje stav treći, menja se i glasi: »Savezno izvršno veće ostaje na dužnosti i posle raspuštanja Skupštine do izbora novog Veća.«

Član 84 postaje član 85

U prvom stavu, prvi red, umesto reči »je dužno« staviti »dužno je«. U trećem stavu, prvi red, umesto reči »izveštaje« staviti »izveštaj«. Dodaje se nov četvrti stav koji glasi: »Ako Skupština u toku pretresa ustanovi da neki akt Saveznog izvršnog veća nije u saglasnosti sa zakonom može ga ukinuti.« Stari stav četvrti postaje stav peti.

Član 85 postaje član 86

Primljen je bez izmene.

Član 86 postaje član 87

U drugom i trećem redu, umesto reči »zakonskih predloga, uredba i drugih akata Saveznog izvršnog veća,« staviti »predloga zakona, uredba i drugih svojih akata,«.

Član 87 postaje član 88

Primljen je bez izmene.

Član 88 postaje član 89

U drugom stavu, drugi red, umesto rečice »s« staviti »sa«.

Naslov iznad člana 89, koji postaje član 90, na osnovu amandmana Vlade menja se i glasi: »V. SAVEZNA UPRAVA«.

Član 89 postaje član 90

U drugom i trećem redu prvog stava brisati reč »saveznim«. U drugom stavu, drugi red, brisati reči »kao i« a u trećem redu, umesto reči »u onim poslovima čije je« staviti »kad je njihovo«. U trećem stavu, drugi red, brisati reč »državne«. Na osnovu amandmana Vlade dodaje se nov četvrti stav koji glasi: »U neposrednom izvršenju zakona savezni organi uprave donose upravne akte, preduzimaju upravne radnje, i donose propise na koje su ovlašćeni.«

Član 90 postaje član 91

Primljen je bez izmene.

Član 91 postaje član 92

Dodaje se nov drugi stav, koji glasi: »Savezni državni sekretarijati jesu: Državni sekretarijat za inostrane poslove, Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane, Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, Državni sekretarijat za poslove narodne privrede i Državni sekretarijat za poslove budžeta i državnu administraciju.« Stari stav drugi postaje stav treći, menja se i glasi: »Državni sekretarijati osnivaju se, spajaju i ukidaju zakonom.« Stari stavovi treći i četvrti postaju novi član 93 a stari član 92 briše se.

Novi član 93

Primljen je bez izmene.

Član 93 postaje član 94

Kao amandman Vlade dodaje se novi stav drugi, koji glasi: »Državnog sekretara za inostrane poslove postavlja Savezno izvršno veće iz reda svojih članova.«. Stari stavovi 2 i 3 postaju stavovi 3 i 4 novog člana 94.

Član 94 postaje član 95

Primljen je bez izmene.

Član 95 postaje član 96

U drugom stavu, u prvom redu, brišu se reči »samo na osnovu zakona«. Na kraju stava briše se tačka i dodaju reči »samo kad je na to zakonom ovlašćeno«.

Član 96 postaje član 97

U prvom redu, umesto reči »je dužno« staviti »dužno je«.

Član 97 postaje član 98

U prvom i drugom redu, prvog stava, umesto reči »upravnih organa« staviti »organa državne uprave«. U drugom stavu, u drugom redu, iza reči »uprave« staviti zapetu.

Član 98 postaje član 99

U drugom stavu, druga rečenica menja se i glasi: »Država ima pravo na naknadu od službenika koji je svojim nezakonitim radom štetu učinio.«

Naslov iznad člana 99, koji postaje član 100, na osnovu amandmana Vlade menja se i glasi: »III. NAČELNE ODREDBE O REPUBLIČKIM ORGANIMA VLASTI«.

Član 99 postaje član 100

Primljen je bez izmene.

Član 100 postaje član 101

Primljen je bez izmene.

Član 101 postaje član 102

Primljen je bez izmene.

Član 102 postaje član 103

Mesto reči »za« staviti »na«.

Član 103 postaje član 104

U trećem stavu, u trećem redu, brisati reč »odgovarajućih«.

Član 104 postaje član 105

U prvom stavu, u trećem redu, mesto reči »akata u« staviti »akata iz«. Drugi stav menja se i glasi: »Izbor izvršnog veća i izbor drugih državnih organa vrši se na zajedničkoj sednici oba doma.« Stav treći briše se.

Član 105 postaje član 106

U poslednjem redu ovog člana iza reči »veću« stavlja se tačka a ostatak rečenice briše se.

Član 106 postaje član 107

Na osnovu amandmana Vlade stav prvi menja se i glasi:

»Izvršno veće vrši poslove iz svoje nadležnosti na osnovu i u okviru saveznog i republičkog ustava, saveznih i republičkih zakona, kao i saveznih uredb.«

Drugi stav menja se i glasi: »U izvršno veće republička narodna skupština bira petnaest do trideset narodnih poslanika iz reda članova republičkog veća.«

Član 107 postaje član 108

Na osnovu amandmana Vlade u stavu drugom, briše se zapeta u drugom redu, iza reči »sednicama« kao i reči »stara se o izvršenju uredaba i drugih akata izvršnog veća«. Kao amandman Vlade dodaje se novi stav treći, koji glasi: »Predsednik izvršnog veća ima pravo za-držati od izvršenja akte izvršnog veća s kojima se ne slaže, uz obavezu da sporno pitanje odmah iznese pred republičku narodnu skupštinu radi donošenja odluke.«

Član 108 postaje član 109

U drugom stavu, u drugom redu, brisati reči »i saveznih uredaba«. Poslednja rečenica, drugog stava, menja se i glasi: »Izvršno veće može donositi propise za izvršenje saveznih zakona i saveznih uredaba samo ako je za to ovlašćeno saveznim zakonom ili uredbom.«

Član 109 postaje član 110

Na kraju drugog stava brisati reči »narodne republike«.

Član 110 postaje član 111

Stav drugi menja se i glasi: »Republički organi uprave neposredno izvršuju republičke zakone i propise izvršnog veća narodne republike kad je njihovo izvršenje republičkim ustavom ili zakonom stavljeno u nadležnost republičkih organa uprave. Republički organi uprave neposredno izvršuju savezne zakone i propise Saveznog izvršnog veća i saveznih organa uprave kad je njihovo izvršenje saveznim zakonom ili uredbom stavljeno u nadležnost republičkih organa uprave.« Stav treći menja se i glasi: »Sem propisa čije je izvršenje stavljeno u nadležnost saveznih ili republičkih organa uprave, savezne i republičke zakone i druge propise neposredno izvršuju narodni odbori.«

Član 111 postaje član 112

Menja se i glasi: »Narodna republika donosi samostalno svoj ustavni zakon u skladu sa načelima ovog zakona.«

Naslov iznad člana 112, koji postaje član 113, menja se na osnovu amandmana Vlade i glasi: »IV. NAČELNE ODREDBE O ORGANIMA VLASTI AUTONOMNE POKRAJINE I AUTONOMNE OBLASTI«.

Član 112 postaje član 113

Stav prvi menja se i glasi: »Obezbeđuju se autonomna prava Autonomne Pokrajine Vojvodine i Autonomne Kosovsko-metohijske Oblasti.« Dodaje se novi drugi stav koji glasi: »Autonomna prava autonomne pokrajine i autonomne oblasti utvrđuju se Ustavom Narodne Republike Srbije.« Stari stav drugi postaje stav treći, menja se

i glasi: »Najviši organ vlasti autonomne pokrajine je pokrajinska narodna skupština.« Stari stav treći postaje stav četvrti, menja se i glasi: »Najviši organ vlasti autonomne oblasti je oblasni narodni odbor.« Stari stav četvrti postaje stav peti.

Član 113 postaje član 114

U prvom stavu, drugi red, umesto reči »sa« pisati »s« a umesto reči »nadležnost« pisati »nadležnosti«. Drugi stav menja se i glasi: »Autonomna pokrajina i autonomna oblast donose samostalno svoje statute kojima, u saglasnosti sa Ustavom Narodne Republike Srbije, utvrđuju organizaciju i nadležnost svojih organa vlasti.«

Član 114 postaje član 115

U drugom stavu, prvi red, umesto reči »Savezna narodna skupština« staviti »Narodna skupština FNRJ«.

3.

Izveštaj o Predlogu zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o savezним i republičkim organima vlasti

Diskusija u Zakonodavnom odboru Saveznog veća o ovom zakonskom predlogu izvršena je na sednici od 7 januara, a u Zakonodavnom odoru Veća naroda takode na sednici od 7 januara. Za članove redakcione komisije oba su odbora izabrala iste članove koji su sačinjavali redakcionu komisiju za Predlog ustavnog zakona. U oba odbora ovaj zakonski predlog usvojen je jednoglasno posle izveštaja redakcione komisije, sa izmenama i dopunama koje su odbori izvršili.

Važnije učinjene izmene jesu:

Naslov ovog zakonskog predloga prilagođen je izmenjenom naslovu Predloga ustavnog zakona.

Brisan je stav drugi člana 9, kojim je bilo predviđeno da će Narodna skupština FNRJ doneti odluku o svom raspuštanju najdalje do kraja februara 1953 godine. Ovo je izvršeno iz razloga što se smatralo da je nepotrebna ovakva odredba pored čitavog niza ustavnih odredaba koje jasno ukazuju na privremeni karakter Narodne skupštine FNRJ u sadašnjem sastavu, a posebno s obzirom na odredbu stava 1 člana 9 Predloga zakona.

U članu 20 tač. 2 i 3 Predloga zakona izvršene su takve dopune iz kojih nesumnjivo proizlazi da su ovlašćenja koja se daju Saveznom izvršnom veću da u hitnim slučajevima svojim uredbama dovodi postojeće zakone u saglasnost sa Ustavnim zakonom, kao i da menja prosečne stope akumulacije i fondova, data samo za strogo ograničeno vreme, tj. do početka rada Savezne narodne skupštine.

Konačno, od važnijih izmena i dopuna koje su izvršili zakonodavni odbori, treba istaći izmenu odnosno dopunu člana 25 koja ukazuje na

potrebu da se ovaj Predlog zakona ima doneti po postupku po kome se vrši promena Ustava, tj. na osnovu odredaba člana 72 Ustava FNRJ od 31. januara 1946. godine.

4.

Izmene i dopune koje su u Predlogu zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti uneli zakonodavni odbori Saveznog veća i Veća naroda

Na osnovu pretpresa svakog člana Predloga zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti, a po postignutoj saglasnosti redakcione komisije oba odbora, zakonodavni odbori oba veća predlažu Saveznom veću i Veću naroda sledeće izmene i dopune u tekstu navedenog zakonskog predloga:

Naslov zakona menja se i glasi: »Predlog zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti«.

Član 1

U prvom redu, umesto reči »Ustavni zakon o saveznim i republičkim organima vlasti,« staviti »Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti,«.

Član 2

U drugom i trećem redu, prvog stava, umesto reči »koji joj se ovim zakonom određuju.« staviti »određene ovim zakonom.«

Član 3

U prvom redu, umesto reči »Savezno veće i Veće naroda« staviti »Narodna skupština FNRJ«.

Član 4

U drugom redu, umesto reči »stalnu komisiju« staviti »Komisiju«. U trećem redu, umesto broja »68« pisati »62«.

Član 5

Treći stav ovoga člana postaje stav drugi a stav drugi postaje stav treći.

Član 6

Primljen je bez izmene.

Član 7

U trećem stavu, trećem i četvrtom redu, iza reči »planova« brisati reči »za razrađivanje važnijih privrednih pitanja,«.

Član 8

U drugom redu, iza reči »odrede« brisati zapeću.

Član 9

Prva rečenica prvog stava menja se i glasi: »Kad završi poslove određene ovim zakonom, Narodna skupština FNRJ doneće odluku o svom raspuštanju.« Druga rečenica prvog stava postaje stav drugi ovog člana. Stari stav drugi briše se.

Član 10

Primljen je bez izmene.

Član 11

Primljen je bez izmene.

Član 12

U petoj tački, četvrti red odozdo, iza reči »postupka« staviti reč »onih« a umesto reči »koji je« staviti »koje su«. U šestoj tački na kraju, umesto reči »Zavod za planiranje«, staviti »Savezni zavod za privredno planiranje;«. U osmoj tački, u drugom i trećem redu, brisati iza reči »politiku« zapetu kao i reči »ukoliko prema odredbama Ustavnog zakona spadaju u nadležnost federacije;«.

Član 13

Primljen je bez izmene.

Član 14

Primljen je bez izmene.

Član 15

U drugom redu, umesto broja »78« pisati »79«.

Član 16

U drugom stavu, treći red, u zagradi iza »st. 4« dodati reči »Zakona o državnim službenicima«. U trećem stavu, prva rečenica menja se i glasi: »O službeničkim odnosima službenika Savezne narodne skupštine rešava sekretar Savezne narodne skupštine.« a ostatak rečenice brisati. Poslednja rečenica trećeg stava postaje stav četvrti, menja se i glasi: »Protiv rešenja sekretara Savezne narodne skupštine i sekretara Saveznog izvršnog veća o službeničkim odnosima može se pokrenuti samo upravni spor.«

Član 17

Primljen je bez izmene.

Član 18

U četvrtom redu prvog stava brisati »17 st.«.

Član 19

U prvom redu, prvog stava, umesto reči »Protiv« staviti »O žalbama protiv«. U drugom redu, brisati reč »državne«. U trećem redu, iza reči »kao i« staviti »o žalbama«. U petom i šestom redu, brisati reči »o žalbi«.

Član 20

U drugoj tački, u drugom redu, iza reči »kao i da« staviti »do početka rada Savezne narodne skupštine«. U trećoj tački, u prvom redu, iza reči »da« staviti »do početka rada Savezne narodne skupštine«. U četvrtoj tački, u drugom redu, brisati reč »državne«. U petoj tački, u drugom redu, brisati reči »koji sad postoje« a u četvrtom redu, iza reči »ostaju« staviti zapetu. U šestoj tački, umesto reči »da postojeće savezne državne« u prvom redu, pisati »da savezne upravne«.

Član 21

U drugom redu, umesto reči »će svojim propisima« staviti »mogu do donošenja saveznih propisa«.

Član 22

Primljen je bez izmene.

Član 23

U prvom stavu, u poslednjem redu, umesto »revizija i prepisivanje biračkih spiskova.« staviti »njihova revizija i prepisivanje.«.

Član 24

U drugom redu, iza reči »organe« brisati zapetu.

Član 25

Menja se i glasi: »Ovaj zakon stupa na snagu danom proglašenja na zajedničkoj sednici oba doma Narodne skupštine FNRJ«.

5.

Podnoseći Narodnoj skupštini ovaj izveštaj zajednički, oba zakonodavna odbora izjavljuju da su se prihvatili pretresa Predloga ustavnog zakona sa uverenjem da stupanj koji je razvitak naše države i našeg društva dostigao za nekoliko godina otkako smo se oslobodili duhovnog pritiska i imperijalističkih zahvata u našu slobodu i nezavisnost od strane sovjetskih birokratskih upravljača, imperativno nalaže da celokupni naš ustavni poredak bude doveden u sklad sa svima onim dubokim promenama koje su u toku poslednjih godina ostvarene u osnovama našeg društvenog i političkog života. Tempo našeg društvenog razvitka i za taj razvitak karakteristična stalnost promena, promena koje se ne mogu zaustaviti beleženjem jedne njihove etape u osnovni zakon države, nisu dopustili da se Ustav od 1946 godine promeni u celini i zameni jednim novim ustavom. Bio je potreban baš takav ustavni zakon kao što je ovaj koji se Skupštini predlaže, koji se, odlučno ukidajući niz g'ava Ustava od 1946, ipak ne sastoji od izmena i dopuna, koji se svojom sadržinom i konstrukcijom ne utapa u taj

Ustav, ne stapa sa njegovim preostalim odredbama u formalnu celinu, već, menjajući ga i ostavljajući ga u pojedinim delovima i odredbama, stoji samostalno pored njega, kao suštinski novi ustav, kao dokumenat sadašnjice i dokumenat za budućnost, od koga će naš društveni razvitak ići dalje napred, razvijajući, proširujući i dopunjujući njega, ovaj Ustavni zakon, a postepeno gaseći deo po deo Ustava od 1946 godine. Zakonodavni odbori pozdravili su što je u Predlogu ustavnog zakona, pod naslovom »Federativna Narodna Republika Jugoslavija«, unet njegov prvi deo, koji jasno izražava nove osnove našeg društvenog i političkog uređenja, koji predstavlja »Magnu kartu« suvereniteta našeg radnog naroda, njegovog samoupravljanja i samoupravljanja neposrednih proizvođača, izraz razvitka do koga je danas došla naša socijalistička demokratija. Naš radni narod i neposredni proizvođači, radnička klasa i radno seljaštvo, imali su pravo i potrebu da dobiju ovu »Magnu kartu«, da njihova novostečena prava osiguraju osnovnim zakonom države od svake opasnosti koja bi tim pravima pretila od ostataka birokratizma, da ta prava budu proglašena i ustavno zajemčena. A i za svet izvan naših granica ova deklaracija prava radnog naroda i neposrednih proizvođača ima značaj dokumenta koji svetlu predstavlja današnju Jugoslaviju kao zemlju koja čvrsto i nepokolebljivo korača putem socijalističke demokratije.

Zakonodavni odbori pozdravili su osim taj deo u celini naročito još i njegov prvi član koji Jugoslaviju označava kao socijalističku demokratsku državu suverenih i ravnopravnih naroda.

Baš iz svih tih razloga zakonodavni odbori rešili su da usvoje nov naslov za ovaj Ustavni zakon, u kome dolaze do izražaja nove osnove društvenog i političkog uređenja zemlje koje su naročito u tom delu sadržane, a sadržane su, inače, i u čitavom zakonskom predlogu, pošto sve odredbe o organima vlasti počivaju na njima.

Dosledno sprovođenje načela o jedinstvu vlasti i ukidanje vlade kao najvišeg izvršnog i upravnog organa državne vlasti; garantovanje jedinstvenosti socijalističkog društvenog poretka i pravnog sistema, kao i privrednog sistema; jasno utvrđivanje prava i dužnosti federacije, jasni odnosi republika u federaciji i prema federaciji i svođenje funkcija federacije na meru neophodnih poslova u opštem interesu bratske ravnopravne zajednice naših naroda; jasno utvrđivanje i garantovanje osnovnih i samoupravnih prava radnog naroda, neposrednih proizvođača, građana i organizacija; utvrđivanje i garantovanje samoupravnih prava narodnih odbora kao osnovnih organa vlasti na njihovom području; uloga Narodne skupštine kao predstavnika narodnog suvereniteta i najvišeg organa vlasti u federaciji obezbeđujući joj tu ulogu stvarno kroz njena prava kao celine, kao domova i veća, odbora i komisija, kroz njen odnos prema svojim novim izvršnim organima, Predsedniku Republike i Saveznom izvršnom veću koji su ovim Predlogom ustavnog za-

kona ustanovljeni; postavljanje upravnih organa na novu osnovu, itd. — to su neka od najvažnijih obećanja Ustavnog zakona koji se Skupštini predlaže.

U toku svoga rada, zakonodavni odbori ulagali su sve svoje napore na to da u stalnoj saradnji sa predstavnicima vladinog Predloga doprinesu sve što mogu da se tekst Predloga poboljša tako da novi Ustavni zakon može da odgovori svom velikom istoriskom zadatku i značaju.

*

Predlog zakona o sprovođenju Ustavnog zakona rezultat je činjenice što Predlog ustavnog zakona i njegovo usvajanje od strane Narodne skupštine FNRJ unosi bitne promene u sistem organizacije saveznih organa vlasti.

Za potpunu reorganizaciju saveznih organa vlasti na novim osnovama potrebno je da se raspusti sadašnja Narodna skupština FNRJ i da se izvrše izbori za Saveznu narodnu skupštinu, jer se Predlogom ustavnog zakona bitno menja i ustrojstvo najvišeg organa vlasti federacije. Međutim, to ne isključuje mogućnost i potrebu, da se već u momentu donošenja Ustavnog zakona, dakle pre izvršenih izbora za Saveznu narodnu skupštinu, organizacija saveznih organa vlasti ne prilagodi do najveće mere novom sistemu organizacije. Ova potreba se nameće, a mogućnosti postoje da se naročito savezni izvršni organi, kao i savezni organi uprave prilagode ovom novom sistemu organizacije.

U ovakvoj situaciji Predlog zakona o sprovođenju Ustavnog zakona morao je po prirodi stvari da dobije privremeni karakter, tj. da svojim odredbama daje samo privremena rešenja, koja će zadovoljiti potrebe organizacije saveznih organa vlasti i njihovo funkcionisanje za razdoblje od donošenja Ustavnog zakona pa do izbora Savezne narodne skupštine, kada će nov sistem organizacije saveznih organa vlasti i uprave biti u potpunosti sproveden u skladu sa Ustavnim zakonom.

6.

Podnoseći Narodnoj skupštini FNRJ, njenom Saveznom veću i Veću naroda, Predlog ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti i Predlog zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti, sa izmenama i dopunama koje su u oba zakonska predloga odbori uneli na predlog članova odbora ili predstavnika Vlade, Zakonodavni odbor Saveznog veća i Zakonodavni odbor Veća naroda mole Narodnu skupštinu da oba zakonska predloga usvoji u tekstu koji odbori predlažu.

Za svog zajedničkog izvestioca odbori su odredili narodnog poslanika i pretsednika Zakonodavnog odbora Veća naroda Mošu Pijade.

Beograd
10 januara 1953 godine

Zakonodavni odbor
Veća naroda

Pretsednik
Moša Pijade, s. r.

Sekretar
Gojko Garčević, s. r.

Zakonodavni odbor
Saveznog veća

Pretsednik
dr Josip Hrnčević, s. r.

Sekretar
dr Jerko Radmilović, s. r.

Članovi Zakonodavnog odbora Veća naroda:

Ninko Petrović, s. r., Ladislav Ambrožić, s. r., Dimitrije Bajalica, s. r., Sulejman Filipović, s. r., Fadil Hodža, s. r., Grga Jankez, s. r., dr Hinko Krizman, s. r., Slobodan Marjanović, s. r., Radovan Mijušković, s. r., dr Miloš Moskovljević, s. r., Tode Nošpal, s. r., Josip Rus, s. r., dr Rade Pribićević, s. r., Ida Sabo, s. r., Lidija Šentjurs, s. r., Sreten Vukosavljević, s. r.

Članovi Zakonodavnog odbora Saveznog veća:

Dušan Dimić, s. r., Mehmed Hodža, s. r., Lajčo Jaramazović, s. r., Isa Jovanović, s. r., Velibor Ljujić, s. r., Mara Naceva, s. r., Milan Popović, s. r., Đuro Salaj, s. r., dr Ivo Sunarić, s. r., Boško Šiljegović, s. r., dr Maks Šnuderl, s. r., dr Metod Mikuž, s. r., dr Milorad Vlajković, s. r., Veljko Zeković, s. r., dr Edhem Čamo, s. r.

PREDLOG

AMANDMANA NA PREDLOG USTAVNOG ZAKONA O OSNOVAMA DRUŠTVENOG I POLITIČKOG UREĐENJA I SAVEZNIM ORGANIMA VLASTI

Naslov zakona

U naslovu zakona, iza reči »političkog uređenja«, umetnuti reči »Federativne Narodne Republike Jugoslavije«, tako da naslov glasi:

»Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti«.

Član 7

U stavu 1, alineja 5, četvrti red, posle reči »opštenarodnom imovinom« ostaviti tačku i zapeću, a dalji tekst izmeniti tako da glasi: »u pravu upravljanja opštine i grada svim zemljištima i zgradama koji su opštenarodna imovina, ukoliko to pravo ne pripada drugim državnim organima, privrednim organizacijama, ustanovama i zajednicama;«

Član 15

U stavu 1, tač. 9, umesto reči »teritorijalnih promena« staviti »promena granica«, tako da ova tačka glasi: »odobravanje promena granica između narodnih republika koje one sporazumno predlože, i rešavanje sporova oko njihovog razgraničenja;«.

Član 89

U stavu drugom, umesto reči »na odluku Saveznoj narodnoj skupštini:« staviti »pred Saveznu narodnu skupštinu radi odlučivanja«.

Član 94

Iza reči »Državnog sekretara za inostrane poslove« umetnuti reč »i državnog sekretara za poslove narodne odbrane«.

Član 101

Izmeniti ovaj član tako da glasi:

»Prava narodne republike vrši republička narodna skupština neposredno i preko izvršnog veća kao svog izvršnog organa. Odredene

izvršne poslove vrše republički organi uprave prema smernicama i pod nadzorom izvršnog veća».

Član 115

Umesto reči »kad ga Narodna skupština FNRJ proglasi« staviti »danom proglašenja na zajedničkoj sednici oba doma Narodne skupštine FNRJ«.

OBRAZLOŽENJE

Izmena u naslovu Ustavnog zakona predlaže se radi toga da bi već iz samog naslova bilo jasno da se radi o društvenom i političkom uređenju Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Potreba za izmenom odredbe člana 7, alineja 5, izazvana je time što se principijelni značaj ove odredbe sastoji u postavljanju prezumpcije u korist opštine i grada u pogledu upravljanja zemljištima i zgradama, dok bi ona izgubila ovaj značaj ako bi se odnosila na sve lokalne zajednice uključujući i srez. Istovremeno ovom izmenom se precizira da se radi o pravu upravljanja koje pripada lokalnim zajednicama kao takvim, pri čemu nije od bitnog značaja preko kojih organa one to pravo vrše.

S obzirom na nadležnost Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane, njegov odnos i povezanost sa Vrhovnim komandantom oružanih snaga bilo je potrebno predvideti da se i državni sekretar za poslove narodne odbrane postavlja iz reda članova Saveznog izvršnog veća.

Izmena u članu 101 je uglavnom redakcione prirode i izazvana je potrebom da se formulacija ovog člana dovede u saglasnost sa odgovarajućom formulacijom člana 14 Predloga ustavnog zakona.

Najzad, izmene u članu 15 tač. 9 i članu 89 su formalnog karaktera i predlažu se radi poboljšanja formulacija, a izmena u članu 115 predlaže se radi usaglašavanja sa završnom odredbom Predloga zakona o sprovođenju Ustavnog zakona.

VLADA FNRJ

IV br. 38

7 januara 1953

Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNOG VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Dostavljamo Vam predloge Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o saveznim i republičkim organima vlasti i Zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ koje je Vlada FNRJ prihvatila na svojoj sednici i molimo Vas da ove predloge dostavite Zakonodavnom odboru Saveznog veća na dalji postupak.

Pretsednik Vlade FNRJ

Maršal Jugoslavije

Josip Broz-Tito, s. r.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О СПРОВОЂЕЊУ УСТАВНОГ ЗАКОНА О САВЕЗНИМ И РЕПУБЛИЧКИМ ОРГАНИМА ВЛАСТИ

ПРВИ ДЕО

Члан 1

Уставни закон о савезним и републичким органима власти, проглашен на заједничкој седници оба дома Народне скупштине ФНРЈ из дан... јануара 1953 године, спроводиће се према одредбама овог закона.

Члан 2

Народна скупштина ФНРЈ продужиће са радом у садашњем саставу своја два дома, и извршиће послове који јој се овим законом одређују.

Досадашњи стални одбори Савезног већа и Већа народа, као и заједнички стални одбори ових већа, радиће до распуштања Народне скупштине ФНРЈ у свом досадашњем саставу.

Члан 3

Савезно веће и Веће народа донеће законе о избору народних посланика за Савезну народну скупштину (Савезно веће и Веће произвођача) и о њиховом опозивању.

Члан 4

Народна скупштина ФНРЈ, на заједничкој седници оба већа, изабраће сталну комисију за тумачење закона, предвиђену чланом 68 Уставног закона.

Члан 5

После ступања на снагу овог закона, Савезно веће и Веће народа извршиће на заједничкој седници избор Претседника Републике и Савезног извршног већа према посебном пословнику, који ће донети такође на заједничкој седници.

Претседник Републике и Савезно извршно веће вршиће своје дужности док Савезна народна скупштина, која ће бити изабрана сагласно

одредбама Уставног закона, не изврши нов избор Претседника Републике и Савезног извршног већа.

Избором Претседника Републике и Савезног извршног већа престаје са радом Президијум Народне скупштине ФНРЈ и Влада ФНРЈ.

Члан 6

Савезно извршно веће образоваће, сагласно одредбама Уставног закона, државне секретаријате и именовати државне секретаре. Веће одређује и дан кад државни секретаријати почињу са радом.

Даном почетка рада државних секретаријата престају са радом досадашња министарства и савети, као и други органи Владе ФНРЈ, сем оних који према одредбама овог закона настављају са радом.

Члан 7

Сви постојећи савезни органи и установе који нису били у саставу укинутих министарстава и савета Владе ФНРЈ, као и установе у саставу тих министарстава и савета, наставиће са радом, уколико Савезно извршно веће друкчије не одреди.

Савезна државна арбитража и Главна државна арбитража, које су постојале при Влади ФНРЈ, наставиће са радом као Савезна државна арбитража и Главна државна арбитража.

За научно изучавање развитка и проблема народне привреде, за вршење периодичних анализа привредног развитка и анализе извршења плана, за израду привредних планова, за разрађивање важнијих привредних питања, као и за давање предлога из области народне привреде, оснива се Савезни завод за привредно планирање.

Члан 8

Претседници Савезног већа и Већа народа и по један секретар ових већа које већа одреде, остају на дужности до састанка новоизабране Савезне народне скупштине.

Члан 9

Кад заврши послове који су јој овим законом одређени, Народна скупштина ФНРЈ распустиће се. Савезно извршно веће расписаће изборе за Савезну народну скупштину према одредбама чл. 22 Уставног закона.

Народна скупштина ФНРЈ донеће одлуку о свом распуштању најдаље до краја фебруара 1953 године.

ДРУГИ ДЕО

Члан 10

До доношења одговарајућих савезних закона и других прописа, овлашћења Президијума Народне скупштине ФНРЈ, Владе ФНРЈ и

њених органа, као и послове из њихове надлежности, вршиће сагласно одредбама овог закона савезни органи предвиђени Уставним законом.

Члан 11

Овлашћења која су посебним законима и другим прописима дата Президијуму Народне скупштине ФНРЈ, Влади ФНРЈ и Претседнику Владе односно Претседништву Владе, као и послови из њихове надлежности, преносе се на Савезно извршно веће, уколико то није у супротности са одредбама Уставног закона, или за поједине послове овим законом није друкчије одређено.

Члан 12

Послови укинутих министарстава, савета и других органа Владе ФНРЈ, уколико поједини од тих послова према одредбама Уставног закона не спадају у надлежност Савезног извршног већа или за поједине послове овим законом није друкчије одређено, преносе се у надлежност следећих савезних органа:

1) послови Министарства иностраних послова преносе се у надлежност Државног секретаријата за иностране послове;

2) послови Министарства народне одбране преносе се у надлежност Државног секретаријата за послове народне одбране, уколико ти послови не припадају Врховном команданту оружаних снага;

3) послови Министарства унутрашњих послова преносе се у надлежност Државног секретаријата за унутрашње послове;

4) од послова Министарства правосуђа, послови судске управе који се односе на Врховни суд ФНРЈ, као и вођење судских статистика, изузев кривичне, преносе се на Претседника Врховног суда ФНРЈ, а сви остали послови преносе се у надлежност Савезног извршног већа;

5) од послова Министарства финансија преносе се на Државни секретаријат за послове буџета и државну администрацију: састављање нацрта савезног буџета, контрола над извршењем савезног буџета, израда завршног рачуна о извршењу савезног буџета, послови расходне службе по савезном буџету, послови у вези са државним зајмовима, дуговима и потраживањима, послови заштите југословенске имовине, имовинских права и интереса у иностранству, послови у вези са јавним правобраниоштвом, контрола над употребом дотација из савезног буџета самоуправним установама и друштвеним организацијама, послови координације поступка ликвидација установа и поступка ликвидације привредних организација који је у току, као и решавање о финансиским прекршајима учињеним у овим пословима, — а сви остали послови преносе се на Државни секретаријат за послове народне привреде;

6) послови Привредног савета, Савета за пољопривреду и шумарство, Савета за индустрију и грађевинарство, Савета за саобраћај и

везе, Савета за промет робом и Министарства поморства преносе се у надлежност Државног секретаријата за послове народне привреде, сем послова Главне управе за план која се укида а чији се послови преносе на Завод за планирање;

7) послови Савета за законодавство и изградњу народне власти Владе ФНРЈ преносе се у надлежност Савезног извршног већа, сем послова у вези са систематизацијом места које је вршила Управа за систематизацију, а који се преносе у надлежност Државног секретаријата за послове буџета и државну администрацију;

8) послови Савета за науку и културу и Савета за народно здравље и социјалну политику, уколико према одредбама Уставног закона спадају у надлежност федерације, преносе се у надлежност Савезног извршног већа;

9) послови Секретаријата Владе за персоналну службу преносе се у надлежност Државног секретаријата за послове буџета и државну администрацију;

10) послови Комисије Владе ФНРЈ, установљене на основу чл. 42 Основне уредбе о звањима и платама службеника државних органа, преносе се на посебан орган који буде основало Савезно извршно веће;

11) послови Дирекције за информације преносе се на Државни секретаријат за иностране послове.

Члан 13

Сва општа овлашћења дата савезним законима појединим министрима, саветима и претседницима савета Владе ФНРЈ за доношење прописа за извршење закона престају важити даном који Савезно извршно веће одреди за почетак рада државних секретаријата, а сва овлашћења која су им савезним законима и уредбама, наредбама и упутствима Владе ФНРЈ дата за регулисање одређених питања преносе се на државне секретаре оних државних секретаријата на које прелазе послови одговарајућег министарства односно савета, уколико по одредбама Уставног закона доношење таквих прописа не спада у надлежност Савезног извршног већа.

Члан 14

Права и дужности које су министарства, савети и други органи Владе ФНРЈ који се овим законом укидају вршили према одређеним државним установама у њиховом саставу, прелазе на одговарајући државни секретаријат, уколико Савезно извршно веће другачије не одреди.

Савезно извршно веће одредиће који ће савезни државни органи убудуће вршити према државним установама права и дужности државних органа која су досад вршили органи Владе ФНРЈ који се овим законом укидају.

Члан 15

Савезно извршно веће поставља, поред службеника поменутих у чл. 78 тач. 9 Уставног закона, потсекретаре и службенике са положајем потсекретара, старешине самосталних управа, управних установа и других самосталних савезних органа управе, претседника и чланове Главне и Савезне државне арбитраже, директора железница, директора пошта, телеграфа и телефона и чланове Главног архивског савета.

Члан 16

Надлежност која је Законом о државним службеницима прописана за чланове Владе у службеничким односима преноси се на државне секретаре, а надлежност старешина установа Владе преноси се на старешине самосталних управа, управних установа и других самосталних органа државне управе.

Овлашћења која су по Закону о државним службеницима дата Претседнику Владе ФНРЈ за давање сагласности на решења о службеничким односима државних службеника прве врсте (чл. 47 ст. 4), за решавање о премештајима државних службеника (чл. 20 ст. 1), за одобравање пријема страног држављанина у државну службу (чл. 50 ст. 4) и за одобравање државним службеницима да могу примити одликовање, награду или поклон од иностране државе (чл. 28), преносе се на Савезно извршно веће.

О службеничким односима службеника Народне скупштине решава секретар Народне скупштине против чијег се решења може покренути само управни спор. О службеничким односима службеника администрације Савезног извршног већа, које не поставља Савезно извршно веће, решава секретар Савезног извршног већа. За постављење службеника прве врсте потребна је сагласност Савезног извршног већа. Против решења секретара може се покренути само управни спор.

Члан 17

Савезни државни секретари и државни секретари народних република овлашћују се да доносе прописе о прекршајима и о казнама за прекршаје у границама у којима је такво овлашћење припадало министрима и саветима Владе ФНРЈ и влада народних република.

Већа за прекршаје, установљена Основним законом о прекршајима при министарствима унутрашњих послова народних република и при Министарству унутрашњих послова ФНРЈ, постојаће при државним секретаријатима за унутрашње послове народних република, односно при савезном Државном секретаријату за унутрашње послове.

Члан 18

Савезно извршно веће може вршење појединих управних послова који се по чл. 11 и 12 овог закона на њега преносе поверити својим

одборима и комисијама, а за давање сагласности и за решавање у случајевима наведеним у чл. 16 ст. 2 и чл. 17 ст. 3 овог закона може овластити једног од својих потпретседника.

Савезно извршно веће може исто тако поједине управне послове који се по чл. 12 овог закона на њега преносе ставити у надлежност других државних органа.

Члан 19

Против управних аката државног секретаријата или самосталног савезног органа државне управе донетих у првом степену у стварима у којима се не може водити управни спор, као и против управних аката које ови органи доносе у првом степену а за које је одредбама посебних закона или уредаба предвиђено право жалбе, о жалби решава Савезно извршно веће, уколико законом или уредбом није одређен други орган за решавање по жалби.

Против управних аката одбора, комисија и овлашћеног потпретседника Савезног извршног већа донетих у првом и другом степену у стварима у којима по закону није искључен управни спор, може се покренути само управни спор.

Против управних аката Савезног извршног већа не може се водити управни спор.

ТРЕЋИ ДЕО

Члан 20

Овлашћује се Савезно извршно веће:

1) да до почетка рада Савезне народне скупштине може уређивати поједина питања из надлежности федерације, ако то захтева примена новог уставног поретка и привредног система. Савезно извршно веће поднеће ове уредбе на потврду новоизабраној Савезној народној скупштини, заједно са својим извештајем о коришћењу овог овлашћења;

2) да припрема законске предлоге за усклађивање постојећих закона са Уставним законом, као и да у хитним случајевима својим уредбама доводи постојеће законе у сагласност са Уставним законом, уз обавезу да те уредбе поднесе на потврду Савезној народној скупштини;

3) да мења просечне стопе акумулације и фондова утврђене у Друштвеном плану Федеративне Народне Републике Југославије за 1953 годину, не дирајући у основне пропорције о расподели националног дохотка;

4) да донесе ближе одредбе о утврђивању надлежности државних секретаријата и осталих савезних органа државне управе, као и да

поједине послове који су законима дати у надлежност савезним органима може преносити на народне републике;

5) да одреди који се самостални органи и комисије који сад постоје у саставу укинутих органа Владе ФНРЈ укидају и на кога прелазе послови из њихове надлежности, а за оне самосталне органе управе и комисије који остају да пропише који ће савезни орган вршити према њима права и дужности који су припадали укинутом органу Владе;

6) да постојеће савезне државне установе може спајати и укидати, а права и дужности који према тим установама припадају државним органима преносити на друге савезне државне органе.

Члан 21

По извршеној реорганизацији републичких органа управе, народне републике ће својим прописима одредити на које се републичке органе управе преносе послови који су савезним прописима стављени у надлежност садашњих органа републичке владе.

Члан 22

До распуштања Народне скупштине ФНРЈ народни посланици примају накнаду коју су досад примали.

До одлуке Савезне народне скупштине, Претседник Републике, потпретседници и чланови Савезног извршног већа примаће припадности према одлуци Савезног извршног већа.

Члан 23

С обзиром да ће се у току 1953 године вршити избори за Савезну народну скупштину и републичке народне скупштине, а да би бирачки спискови одговарали стварном стању бирачког тела, извршиће се у времену од 1 фебруара до краја марта 1953 године, поред исправљања бирачких спискова у смислу члана 20 Закона о бирачким списковима, и ревизија и преписивање бирачких спискова.

Овлашћује се Савезно извршно веће да донесе прописе о вршењу исправки, ревизији и преписивању бирачких спискова и о томе која се војна лица уписују у војне бирачке спискове, као и да донесе прописе о састављању и вођењу бирачких спискова у привредним организацијама на основу којих ће се утврђивати бирачко право произвођача за избор посланика за Веће произвођача Савезне народне скупштине.

Члан 24

Службеници укинутих државних органа, који не буду преузети у нове државне органе, стављају се на расположење Савезном извршном већу.

Члан 25

Овај закон ступа на снагу одмах.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СПРОВОЂЕЊУ УСТАВНОГ ЗАКОНА О САВЕЗНИМ И РЕПУБЛИЧКИМ ОРГАНИМА ВЛАСТИ

I

Предлог уставног закона о савезним и републичким органима власти, који је Влада ФНРЈ поднела Народној скупштини ради усвајања, предвиђа корените и далекосежне промене у организацији савезних органа власти. Како је у вези са спровођењем тога закона потребно решити широк круг питања која се односе на рад садашње Народне скупштине до њеног распуштања, на успостављање новог система организације савезних органа власти и почетак њиховог функционисања, на укидање постојећих савезних органа власти који нису у складу са Уставним законом, као и низ других питања у вези са прелазом са постојећег на нови уставни поредак, Предлог уставног закона у свом чл. 114 одређује да ће се његово спровођење вршити према одредбама посебног закона.

Ради тога се цео комплекс питања која се постављају поводом спровођења Уставног закона регулише Предлогом закона о спровођењу Уставног закона.

Предлог овог закона дели се, према природи проблема који се њиме решавају, у три дела који обухватају одвојене групе питања.

У оквиру првог дела посебну целину чине одредбе којима се регулише рад садашње Народне скупштине ФНРЈ. Да би нова Савезна народна скупштина могла бити изабрана на основу начела новог изборног система утврђеног у Предлогу уставног закона, неопходно је да садашња Народна скупштина пре свог распуштања донесе закон о избору народних посланика за Савезну народну скупштину као и закон о њиховом опозивању. Отуда се намеће потреба да се рад садашње Народне скупштине продужи док она не донесе поменуте законе. Сем тога, предлог овог закона полази са становишта да је ради неодложног успостављања новог система организације власти предвиђеног Предлогом уставног закона потребно да садашња Народна скупштина, по ступању на снагу овог закона, изабере Претседника Републике и Савезно извршно веће, како би се нова организација власти у области управе могла одмах спровести у живот и проверити у пракси да ли би нова Савезна народна скупштина могла почети са радом у новом организационом систему. Овакво решење изазвано је чињеницом што даље постојање старог система организације власти не би било у складу са већ извршеним променама у организацији власти, нарочито код народних одбора, и са новим друштвеним односима, нарочито у привреди.

Према изложеном, рад садашње Народне скупштине продужава се само за онолико времена колико је нужно да би она могла донети из-

борни закон и закон о опозивању и извршити избор Претседника Републике и Савезног извршног већа, тј. до краја фебруара 1953 године.

Да би се обезбедио прелаз са досадашње на нову организацију савезних органа управе, предвиђену Уставним законом, Предлог закона ставља у дужност Савезном извршном већу да образује државне секретаријате предвиђене Уставним законом, да именује државне секретаре и одреди дан кад државни секретаријати почињу са радом. Истовремено се одређује да са даном почетка рада државних секретаријата престају са радом досадашња министарства и савети, као и други органи Владе ФНРЈ, сем оних који према одредбама Предлога закона настављају са радом, као што је то у члану 7 став 1 предвиђено за савезне органе и установе који нису у саставу укинутих министарстава и савета.

Сем тога, с обзиром на потребу постављања функција планирања на нову основу, која одговара новом систему организације савезних органа управе, чланом 7 став 3 Предлога закона оснива се Завод за привредно планирање као самостална установа за научно изучавање развитка и проблема народне привреде, за израду привредних планова, за вршење анализа извршења плана и за давање предлога из области народне привреде.

II

Ради обезбеђења несметаног функционисања новог система организације власти успостављеног одредбама Првог дела Предлога закона наметала се потреба да се изврши преношење надлежности које су по постојећим прописима имали досадашњи савезни органи на нове савезне органе који ће сагласно Уставном закону вршити одговарајуће функције. С тим у вези потребно је, међутим, истаћи да, пошто се надлежност државних органа углавном утврђује посебним законима и другим прописима, одредбе Предлога закона о преношењу надлежности немају дефинитиван карактер и важе дотле док се не донесу односно не измене одговарајући законски и други прописи који регулишу надлежност државних органа у одређеним пословима. Отуда одредбе Другог дела Предлога закона имају за циљ само да надлежност појединих досадашњих државних органа, утврђену посебним прописима, пренесу, по могућству у целини, на нове савезне органе.

Што се тиче надлежности која је по досадашњим прописима припадала Президијуму Народне скупштине ФНРЈ, Влади ФНРЈ, Претседнику Владе односно Претседништву Владе ФНРЈ, Предлог закона поставља правило да се овлашћења која су им дата посебним законима и другим прописима као и послови из њихове надлежности преносе по правилу у целини на Савезно извршно веће.

С друге стране, послови из надлежности досадашњих министарстава и савета Владе ФНРЈ и њихова овлашћења преносе се у целини или у групама послова на одговарајуће државне секретаријате, уколико их не врши само Савезно извршно веће.

Полазећи од потребе да се ради извршења овог закона донесу одредбе којима ће се ближе и детаљније утврдити надлежност државних секретаријата и осталих савезних органа управе, као и да се регулишу друга питања повезана са увођењем новог уставног поретка, Предлогом закона (чл. 20) предвиђају се у том циљу посебна овлашћења за Савезно извршно веће. Пре свега, имајући у виду да се у међувремену од распуштања садашње Народне скупштине до почетка рада Савезне народне скупштине, која ће бити изабрана сагласно одредбама Уставног закона, може појавити потреба за хитним регулисањем појединих питања из надлежности федерације која досада нису уређена законом или чије је регулисање нужно ради примене новог уставног поретка и привредног система, овлашћује се Савезно извршно веће да таква питања може уређивати својим уредбама. Али, овлашћење Савезног извршног већа ограничено је само на време до почетка рада нове Савезне народне скупштине. Савезно извршно веће је дужно да уредбе донете на основу овог овлашћења поднесе на потврду новоизабраној Савезној народној скупштини заједно са својим извештајем о коришћењу овог овлашћења.

Предлогом закона ставља се у дужност Савезном извршном већу да припреми законске предлоге за усклађивање постојећих закона са Уставним законом. Како, међутим, у појединим областима може постојати хитна потреба за довођење у сагласност постојећих закона са Уставним законом да би се обезбедило несметано функционисање новог уставног поретка, овлашћује се Савезно извршно веће да у таквим случајевима може својим уредбама доводити постојеће законе у сагласност са Уставним законом. Али, с обзиром на одредбе Предлога уставног закона, Савезно извршно веће може користити ово последње овлашћење само до почетка рада Савезне народне скупштине.

Најзад, овлашћење које се даје Савезном извршном већу да може мењати просечне стопе акумулације и фондова изаковано је потребом њиховог усклађивања са могућим променама на тржишту, али при томе Савезно извршно веће не сме дирати у основне пропорције савезног друштвеног плана.

Сем тога, пошто Предлогом овог закона нису могла бити решена питања положаја и односа самосталних органа и комисија који сад постоје у саставу министарстава и савета Владе ФНРЈ (као што су Биро за притужбе и предлоге у саставу Претседништва Владе, поједине комисије, управе итд.), овлашћено је Савезно извршно веће да та питања регулише као и да с обзиром на потребу усклађивања рада постојећих савезних установа са новим системом организације власти може испајати и укидати такве установе и регулисати права савезних органа према њима.

ПРЕДЛОГ

АМАНДМАНА НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О СПРОВОЂЕЊУ УСТАВНОГ ЗАКОНА О ОСНОВАМА ДРУШТВЕНОГ И ПОЛИТИЧКОГ УРЕЂЕЊА И САВЕЗНИМ ОРГАНИМА ВЛАСТИ

Наслов закона и члан 1

У наслову закона и у члану 1, иза речи „политичког уређења“ уметнути речи „Федеративне Народне Републике Југославије“.

Члан 12

На крају тачке 2 место тачке и запете ставити тачку и додати нову реченицу која гласи:

„Врховни командант може поједине послове из своје надлежности пренети на државног секретара за послове народне одбране;“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Измена у наслову и у члану 1 изазвана је амандманом којим је предложена измена наслова Уставног закона.

С обзиром на потребу јединственог командовања, управе и јединствене администрације оружаних снага ФНРЈ, допуном тачке 2 члана 12 било је потребно предвидети овлашћење за Врховног команданта да може преносити послове из своје надлежности на државног секретара за послове народне одбране.

PREDLOG

ODLUKE O POSLOVNOM REDU ZA IZBOR PRETSEDNIKA REPUBLIKE I SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

1) Zajedničke odredbe

Član 1

Narodna skupština FNRJ izvršice, shodno odredbi člana 5 Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti, izbor Pretsednika Republike i Saveznog izvršnog veća na način određen ovim Poslovnim redom.

Član 2

Pretsednika Republike i Savezno izvršno veće biraju Savezno veće i Veće naroda na zajedničkoj sednici. Za punovažnost izbora potrebno je prisustvo većine članova jednog i drugog doma.

Član 3

Izborom Pretsednika Republike i Saveznog izvršnog veća zajednički rukovode pretsednik koji pretsedava zajedničkoj sednici i pretsednik drugog doma.

U rukovođenju izborom pretsednicima pomažu sekretari oba doma.

Član 4

Pre početka izbora pretsedavajući utvrđuje da li je prisutan dovoljan broj narodnih poslanika svakog doma. Od tada pa do svršetka glasanja i objavljivanja rezultata poslanici neće napuštati dvoranu. Sve do svršetka glasanja mogu u dvoranu ulaziti poslanici koji dotle nisu bili u dvorani i tražiti da glasaju.

Član 5

Kandidate za Pretsednika Republike, kao i kandidatsku listu za izbor Saveznog izvršnog veća, imaju pravo predložiti dvadeset narodnih poslanika.

Kandidati za Pretsednika Republike i za Savezno izvršno veće mogu biti predloženi iz reda članova Saveznog veća i Veća naroda.

Predlozi se podnose pismeno i sadrže, pored imena kandidata, potpise predlagача.

2) Izbor Predsednika Republike

Član 6

Posle prijema predloga kandidature za Predsednika Republike predsedavajući pita da li ima i drugih predloga.

Po završenom predlaganju kandidata, predsedavajući objavljuje imena kandidata koji su predloženi saglasno odredbama ovog Poslovnog reda.

Član 7

Glasanje za izbor Predsednika Republike je tajno i vrši se pomoću glasačkih listića.

Član 8

Imena predloženih kandidata unose se u glasačke listiće onim redom kojim su predlozi kandidatura podneti.

Svaki glasački listić mora biti ozvaničen pečatima Saveznog veća i Veća naroda.

Sekretari predaju svakom narodnom poslaniku po jedan glasački listić.

Poslanici koji nisu dobili glasački listić imaju pravo da ga traže od predsedavajućeg sve do završetka glasanja.

Član 9

Glasanje se vrši tako što svaki poslanik na glasačkom listiću podvlači ime kandidata za koga glasa, a precrtava imena onih kandidata za koje ne glasa.

Precrtavanje imena svih kandidata znači uzdržavanje od glasanja.

Glasački listić na kome nijedno ime kandidata nije podvučeno ni precrtano oglašiće se za nevažeći.

Član 10

Pošto se glasački listići podele narodnim poslanicima, jedan sekretar proziva narodne poslanike, koji spuštaju savijene glasačke listiće, na kojima su dali svoj glas, u glasačku kutiju.

Član 11

Kad je završeno glasanje, predsedavajući objavljuje da se prelazi na prebrojavanje glasova.

Posle prebrojavanja glasova koje vrše sekretari, ovi saopštavaju rezultat predsednicima, a predsednik koji predsedava sednici saopštava Skupštini rezultat glasanja i proglašava izabranim za Predsednika Republike onog kandidata koji je dobio većinu glasova od ukupnog broja poslanika Narodne skupštine.

Član 12

Kad bude proglašen izabranim, Predsednik Republike polaže pred Narodnom skupštinom zakletvu, koja glasi:

»Zaklinjem se svojom čašću i čašću radnog naroda Jugoslavije da ću sve dužnosti Predsednika Republike izvršavati predano i verno, da ću se pridržavati Ustava i zakona i drugih odluka Narodne skupštine, da ću čuvati i braniti suverenitet i dostojanstvo Federativne Narodne Republike Jugoslavije i da ću sve svoje snage zalagati za dalji napredak i procvat slobodne i ravnopravne socijalističke zajednice naših naroda.«

3) Izbor Saveznog izvršnog veća

Član 13

Posle polaganja zakletve Predsednika Republike Narodna skupština bira Savezno izvršno veće.

Član 14

Savezno izvršno veće bira se javnim glasanjem na osnovu predloženih kandidatskih lista.

Svaka kandidatska lista mora sadržavati najmanje 30 a najviše 45 kandidata.

Član 15

Po prijemu predloga kandidatskih lista predsedavajući pita da li ima i drugih predloga, pa ako ovih nema staviće na glasanje predložene liste po redu po kome su podnete, saopštavajući imena predlagača i imena kandidata.

Glasa se za listu u celini.

Član 16

Glasanje se vrši po prozivci, usmenim izjašnjavanjem narodnih poslanika za ili protiv određene liste označene imenom prvog kandidata.

Član 17

Posle svršetka glasanja i za poslednju listu predsedavajući će proglasiti izabranim kandidatom sa liste koja je dobila najviše glasova.

Ako dve liste dobiju jednak broj glasova glasanje će se ponoviti.

Ako je predložena samo jedna kandidatska lista, neće se glasati po prozivci, već će je predsedavajući staviti na glasanje pitajući ko je za, ko je protiv, a ko se uzdržao od glasanja. Predsedavajući će proglasiti da su kandidati sa te liste izabrani ako je za tu listu glasala većina prisutnih poslanika.

Član 18

Ova Odluka stupa na snagu kad je Skupština usvojila.

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА
РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

А. бр. 437/53
16 марта 1953 год.
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Достављам Вам Предлог закона о амнестији лица осуђених због неизвршења обавезних испорука пољопривредних производа, који је Савезно извршно веће усвојило на својој седници од 12 марта 1953 године, и молим Вас да га упутите законодавном одбору свог већа на даљи поступак.

Смрт фашизму — слобода народу!

Потпредседник
Савезног извршног већа
Александар Ранковић, с. р.

18 марта 1953
Београд

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ

Члан 1

Лица која су до дана ступања на снагу овог закона осуђена за кривична дела из члана 236, 237, 238 и 239 Кривичног законика или за кривична дела која су према раније важећим прописима одговарала наведеним одредбама Кривичног законика, ослобођавају се даљег издржавања казне.

Неизвршене казне или неизвршени део казне неће се извршавати.

Лица која су осуђена за наведена кривична дела на казну ограничења грађанских права или одговарајућу казну, враћају се у своја грађанска права даном ступања на снагу овог закона.

Лицима која су била осуђена за наведена кривична дела укидају се правне последице осуде.

Члан 2

Одредбе претходног члана неће се применити на лица која су до дана ступања на снагу овог закона осуђена за кривично дело из члана 239 Кривичног законика на казну строгог затвора више од пет година.

Члан 3

Против лица која су до дана ступања на снагу овог закона извршила кривично дело из члана 236, 237 и 238 Кривичног законика или одговарајуће кривично дело по ранијим прописима, неће се покретати кривични поступак, а ако је покренут обуставиће се.

Члан 4

Поступак за извршење овог закона покреће се по службеној дужности.

Члан 5

Управе казнено-поправних установа дужне су у року од петнаест дана од дана ступања на снагу овог закона пустити на

слободу лица која су по члану 1 овог закона ослобођена даљег издржавања казне.

Ако је правоснажном пресудом неко осуђен и за кривична дела која нису обухваћена амнестијом по овом закону, првостепени суд ће новом пресудом преиначити правоснажну пресуду без понављања поступка и изрећи нову казну односно утврдити колико се од казне изречене ранијом пресудом има извршити.

Против нове пресуде дозвољена је жалба.

Члан 6

Савезно извршно веће даваће упутства да ли су кривична дела одређена по прописима који данас нису на снази обухваћена амнестијом по овом закону.

Члан 7

О спровођењу овог закона стараће се Државни секретар за унутрашње послове.

Члан 8

Овај закон ступа на снагу одмах.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ

У члановима 236, 237, 238 и 239 Кривичног законика садржана су кривична дела која се односе на неизвршење обавезних испорука пољопривредних производа. Ова иста кривична дела била су предвиђена и у нашем споредном кривичном законодавству пре доношења Кривичног законика.

У време када су донесени наведени кривично правни прописи, неизвршење обавезних испорука пољопривредних производа претстављало је знатну опасност за нашу друштвену заједницу јер су обавезне испоруке чиниле основни фонд за исхрану градског становништва. Међутим, као што је познато, данас не постоји више обавеза за испоруку пољопривредних производа и самим тим наведени прописи Кривичног законика изгубили су своју садржину. То је био разлог да је путем помиловања велики број осуђеника за наведена кривична дела ослобођен од даљег извршења казне, а исто тако велики број оваквих осуђеника пуштен је на условни отпуст.

Данас у нашим казниено поправним установама налази се још 43 осуђеника који издржавају казну на коју су осуђени за

кривична дела у вези са неизвршењем испорука пољопривредних производа. С обзиром на измењене економске и политичке прилике у нашој земљи, нема разлога да ови осуђеници и даље остану на издржавању казне, нити има оправдања данас изводити пред суд лица која одговарају за ова кривична дела.

С обзиром на ово стекли су се услови да се питање лица осуђених за кривична дела у вези са неизвршењем обавезних испорука пољопривредних производа реши путем потпуне амнестије.

Од амнестије изузета су само лица која су због штеточинства у привреди осуђена на тешке казне, јер су овде у питању кривци који су у време борбе за обезбеђење исхране радних људи у нашој земљи показали нарочиту безобзирност не презајући од уништења пољопривредних машина, усева и стоке. Ова лица са истих разлога нису обухваћена аболицијом. Уосталом број ових лица је незнатан.

Поступак за извршење амнестије предвиђен у овом законском предлогу јесте поступак који је и досад у спровођењу амнестија у нашој пракси био уобичајен.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Бр. 201

21 марта 1953 год.

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Већа народа Народне скупштине ФНРЈ, на својој седници од 21 марта 1953 године, претресао је Предлог закона о амнестији, који је на основу чл. 79 ст. 1 тач. 2 Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти доставило Савезно извршно веће Народној скупштини ФНРЈ на решавање.

Пошто је у начелу једногласно примио овај законски предлог, Законодавни одбор расправљао га је у појединостима.

Сви чланови Законодавног одбора који су учествовали у дискусији нагласили су потребу доношења оваквог закона у данашњем моменту преласка на сасвим друге облике у нашем привредном животу, и констатовали да је заиста даље издржавање казне осуђених лица због неизвршене обавезе откупа даље непотребно и политички некорисно.

Одбор је у дискусији претресао и размотрио значај појединих одредаба предложеног законског предлога, и нарочито је посветио пажњу да у самом тексту јасно буде изражено шта се амнестијом обухвата у погледу изречених главних казни, а шта се односи на поповелне казне. С тим у вези Одбор је констатовао да у последњем ставу члана првог није довољно јасно прецизирано питање правних последица осуде лица која ће овим законом бити амнистирана. Да би се опклонила недовољно јасна стилизација, која би могла дати можда произвољна тумачења, дата је томе ставу извесна измењена формулација која јасно и недвосмислено изражава мисао да ће се амнистирана лица сматрати неосуђенима.

Последњи став члана 1 у новој формулацији гласи:

„Лица која су била осуђена за наведена кривична дела сматраће се неосуђенима.“

За остале предложене одредбе по свима члановима овог законског предлога уовојио је овај Одбор образложење које је уз овај законски предлог дало Савезно извршно веће.

Пошто су чланови од броја 2 до краја прихваћени без икаквих промена, Законодавни одбор прихватио је коначно овај законски предлог у целини.

Подносећи овај свој извештај, Законодавни одбор предлаже Већу народа да га усвоји.

За известиоца Законодавни одбор одредио је Александра Шевића.

Секретар
Гојко Гарчевић, с. р.

Потпретседник
Законодавног одбора
Нинко Петровић, с. р.

Чланови:

Ида Сабо, с. р., Александар Шевић, с. р., др Милош Московљевић, с. р.,
Тоде Ношпал, с. р., Грга Јанкез, с. р., Сулејман Филиповић, с. р.,
др Хинко Кризман, с. р., Димитрије Бајалица, с. р., Слободан Марјановић, с. р.,
Ладислав Амброжич, с. р., Јоже Лампрет, с. р., Јосип Рус, с. р.,
Фадил Хоџа, с. р., Радован Мијушковић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 223

21 марта 1953 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ, на својој седници одржаној 21 марта 1953 године, претресао је Предлог закона о амнестији, који је, на основу члана 79 став 1 тачка 2 Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти, доставило Савезно извршно веће Народне скупштине ФНРЈ на решавање.

Сагласно Пословнику Савезног већа, а на основу претреса Предлога закона о амнестији, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај извештај:

Законодавни одбор претресајући овај законски предлог усвојио је разлоге доношења амнестије које је Савезно извршно веће навело у образложењу овог предлога.

Законодавни одбор сложио се с тим да се и на овај начин укину последице административног система који је већ напуштен у нашој привреди.

У дискусији посебно се расправљало о члану 1 овог предлога. Констатовано је да се овим чланом потврђује да се фактично неизвршене конфискације неће извршавати, као што се ни неизвршене новчане казне неће наплаћивати. Да би текст члана 1 био и у том смислу што јаснији, Законодавни одбор извршио је измену последњег става члана 1 тако да сада гласи:

„Лица која су била осуђена за наведена кривична дела сматраће се неосуђиваним.“

Подносећи Савезном већу овај извештај о Предлогу закона о амнестији, Законодавни одбор моли Веће да га у целости изволи усвојити.
За известиоца одређен је Душан Диминић.

Секретар
др Јерко Радмиловић, с. р.

Претседник
Законодавног одбора
др Јосип Хрнчевић, с. р.

Чланови:

Душан Диминић, с. р., др Метод Микуж, с. р., др Иво Сунарић, с. р.,
Владимир Симић, с. р., др Макс Шнудерл, с. р., Иса Јовановић, с. р.,
др Милорад Влајковић, с. р., Милан Поповић, с. р., Ванчо Бурзев-
ски, с. р., Велибор Љујић, с. р., Живорад Љубичић, с. р., Мехмед
Хоџа, с. р., Душан Кведер, с. р., др Едхем Чамо, с. р., Бошко Шиље-
говић, с. р.

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Р. п. бр. 34
21 фебруара 1953 год.
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

и

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Достављам Вам Предлог закона о допуни Закона о управним споровима, који је Савезно извршно веће прихватило на својој седници од 9 фебруара 1953 год., и молим Вас да овај предлог доставите законодавним одборима на даљи поступак.

Смрт фашизму — Слобода народу!

**Потпретседник
Савезног извршног већа
Моша Пијаде, с. р.**

**НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ**

**Бр. 56
ВЕЋЕ НАРОДА**

**Бр. 79
21 фебруара 1953 год.**

**ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О УПРАВНИМ СПОРОВИМА**

Члан 1

У Закону о управним споровима, после члана 71 додаје се нов члан 71а, који гласи:

„Законом Народне Републике Србије може се прописати да Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине врши у погледу управних

аката које доносе органи на подручју Аутономне Покрајине Војводине ону надлежност која је овим законом дата републичким врховним судовима. Против пресуде или решења Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине жалба се изјављује Савезном врховном суду ако се на правни однос има непосредно применити савезни пропис.

Законом Народне Републике Србије може се овласти Јавни правобранилац Аутономне Покрајине Војводине да покреће управне спорове пред Врховним судом Аутономне Покрајине Војводине.“

Члан 2

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О УПРАВНИМ СПОРОВИМА

Савезним законом о управним споровима предвиђени су републички врховни судови и Савезни врховни суд као надлежни за решавање управних спорова. Поводом тога закона Народна скупштина НР Србије донела је Закон о утврђивању надлежности Врховног суда АП Војводине у управним споровима („Службени гласник НР Србије“, бр. 15/52), којим је одређено да „Врховни суд АП Војводине врши у погледу управних аката које доносе државни органи на подручју АП Војводине ону надлежност која је Законом о управним споровима дата републичким врховним судовима“. Да би се овом закону дала подлога у савезном закону, показује се потреба да се савезни закон допуни.

Поред тога, у Закону о јавном правобраниоштву (чл. 20) изричито је одређено да јавни правобранилац аутономне јединице нема овлашћења за покретање управних спорова. Оваква одредба је дошла као последица чињенице што у Закону о управним споровима није била предвиђена надлежност Врховног суда АП Војводине за решавање управних спорова. Међутим, с обзиром на то да се овим захтева та надлежност, потребно је предвидети и за Јавног правобраниоца АП Војводине право на покретање управних спорова.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О УПРАВНИМ СПОРОВИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Бр. 195

23 фебруара 1953 године

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Већа народа Народне скупштине ФНРЈ на својој седници од 21 фебруара 1953 године, претресао је Предлог закона о допуни Закона о управним споровима, достављен му од Претседника Већа народа, а који је Савезно извршно веће поднело Народној скупштини ФНРЈ на решавање.

Законодавни одбор је претресао овај предлог закона у начелу и појединостима и прихватио разлоге о потреби да се допуни Закон о управним споровима, тј. да је потребно у савезном Закону о управним споровима дати подлогу закону Народне Републике Србије.

Законом Народне Републике Србије дата је надлежност Врховном суду Аутономне Покрајине Војводине да доноси решења, тј. пресуде о управним споровима који су покренути против неправилних аката које доноси државни органи на територији Војводине.

Са овим је дата Врховном суду АП Војводине она надлежност која је Законом о управним споровима дата републичким врховним судовима.

С обзиром на то да на територији АП Војводине Врховни суд АПВ решава о управним споровима, потребно је да се и Јавном правобраниоцу АПВ да право да може покренути управни спор.

Законодавни одбор у предложеном тексту законског предлога није учинио никакве измене ни допуне.

Подносећи овај свој извештај, Законодавни одбор предлаже Већу народа да га усвоји.

Законодавни одбор одредио је за свог известиоца Иду Сабо.

Секретар
Гојко Гарчевић, с. р.

Потпретседник
Законодавног одбора
Нинко Петровић, с. р.

Чланови:

Ида Сабо, с. р., Сретен Вукосављевић, с. р., др Милош Московљевић, с. р., Радован Мијушковић, с. р., Лидија Шентјурц, с. р., др Раде Прибићевић, с. р., Тоде Ношпад, с. р., Сулејман Филиповић, с. р., Грга Јанкез, с. р., Фадил Хоџа, с. р., Јосип Рус, с. р., Ладислав Амброжич, с. р., Слободан Марјановић, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Александар Шевевић, с. р., Димитрије Бајалица, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О УПРАВНИМ СПОРОВИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 213

23 фебруара 1953 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ, на својој седници од 21 фебруара ове године претресао је Предлог закона о допуни Закона о управним споровима, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је Савезно извршно веће поднело Народној скупштини ФНРЈ на решавање.

Претресајући Предлог закона о допуни Закона о управним споровима, Законодавни одбор Савезног већа истакао је следеће:

У Закону о управним споровима који је донесен у месецу марту 1952 године предвиђено је да управне спорове решавају само Врховни суд ФНРЈ и врховни судови народних република. Међутим, тим законом није била предвиђена надлежност Врховног суда АП Војводине у решавању управних спорова. Зато је Народна скупштина НР Србије донела Закон о утврђивању надлежности Врховног суда АПВ у управним споровима којим је одређено да Врховни суд АПВ врши, у погледу управних аката које доносе органи власти, на свом подручју ону надлежност која је Законом о управним споровима дата републичким врховним судовима. Из тих разлога указала се потреба да се Закон НР Србије усклади са савезним Законом о управним споровима и да се надлежност Врховног Суда АП Војводине по питању решавања управних спорова унесе као допуна у Закон о управним споровима. Законодавни одбор Савезног већа сматра да Аутономна Покрајина Војводине, због њеног државно-правног положаја, треба да има свој судски орган за решавање управних спорова.

Подносећи овај свој извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га у целини усвоји.

Законодавни одбор одређује за свог известиоца др Иву Сунарића.

Секретар

др Јерко Радмиловић, с. р.

Потпретседник

Владимир Симић, с. р.

Чланови:

Мехмед Хоџа, с. р., др Едхем Чамо, с. р., Лајчо Јарамазовић, с. р., Ванчо Бурзевски, с. р., Мара Нацева, с. р., Милаи Поповић, с. р., др Милорад Влајковић, с. р., Иса Јовановић, с. р., др Макс Шкудерл, с. р., др Иво Сунарић, с. р., др Метод Микуж, с. р., Душан Диминић, с. р.

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА
РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Рп. бр. 46
17 марта 1953 год.
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

и

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Достављам Вам Уговор о пријатељству и сарадњи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске, потписан у Анкари 28 фебруара 1953 године, за који је Савезно извршно веће на својој седници од 12 марта о. г. одлучило да га предложи за ратификацију Народној скупштини ФНРЈ, и молим Вас да овај уговор доставите надлежном одбору Већа на даљи поступак.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпредседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

U G O V O R
O PRIJATELJSTVU I SARADNJI IZMEĐU FEDERATIVNE
NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE, KRALJEVINE GRČKE
I REPUBLIKE TURSKE

UGOVOR O PRIJATELJSTVU I SARADNJI

između

FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE
JUGOSLAVIJE, KRALJEVINE
GRČKE I REPUBLIKE TURSKE

Strane ugovornice

Potvrđujući svoju veru u načela izražena u Povelji Ujedinjenih nacija,

rešene da žive u miru sa svima narodima i da doprinesu održavanju međunarodnog mira,

prožete željom da konsoliduju odnos prijateljstva koji postoje među njima,

rešene da brane slobodu i nezavisnost svojih naroda kao i svoj teritorijalni integritet protiv svake spoljne sile,

rešene da ujedine svoje napore u cilju efikasnijeg organizovanja svoje odbrane protiv svake spoljne agresije i da se sporazumeju i sarađuju u svima pitanjima od zajedničkog interesa, a naročito u pitanjima koja se odnose na njihovu odbranu,

ubedene da zajednički interesi njihovih naroda i svih miroljubivih naroda zahtevaju preduzimanje celishodnih mera za očuvanje mira i bez-

TRAITE D'AMITIE ET DE COLLABORATION

entre

LA REPUBLIQUE FEDERATIVE POPULAIRE DE YOUGOSLAVIE. LE ROYAUME DE GRECE ET LA REPUBLIQUE TURQUE

Les Parties contractantes

réaffirmant leur foi dans les principes énoncés dans la Charte des Nations Unies,

décidées de vivre en paix avec tous les peuples et à contribuer au maintien de la paix internationale,

animées du désir de consolider les relations d'amitié existant entre elles,

déterminées à défendre la liberté et l'indépendance de leurs peuples ainsi que leur intégrité territoriale contre toute force exercée de l'extérieur,

résolues à unir leurs efforts pour rendre plus efficace l'organisation de leur défense contre toute agression extérieure et de se concerter et de collaborer sur toute question d'intérêt commun et en particulier sur les questions concernant leur défense,

persuadées que les intérêts communs de leurs peuples et de tous les peuples pacifiques exigent des dispositions appropriées pour la sauvegarde

bednosti u ovom delu sveta, shodno članu 51 Povelje Ujedinjenih nacija,

Odlučile su da zaključe ovaj Ugovor i Šefovi njihovih država odredili su kao svoje punomoćnike:

Pretsednik Federativne Narodne Republike Jugoslavije:

Njegovu Ekselenciju gospodina Koću POPOVIĆA, Državnog sekretara; Njegovo Veličanstvo Kralj Grka:

Njegovu Ekselenciju gospodina Stefanosa STEFANOPOULOSA, Ministra inostranih poslova;

Pretsednik Republike Turske:

Njegovu Ekselenciju profesora Fuada KEPRILIJA, Ministra inostranih poslova, narodnog poslanika za Carigrad;

koji su se, pošto su podneli svoja uredna punomoćja, sporazumeli o sledećem:

Član I

U cilju da na trajan način obezbede svoju saradnju, Strane ugovornice će se konsultovati o svim problemima od zajedničkog interesa.

Ministri inostranih poslova Strana ugovornica održavaće redovno konferenciju jednom godišnje i, ako se to smatra potrebnim, češće, u cilju da se razmotri međunarodna politička situacija i da se donose shodne odluke, u skladu sa ciljevima ovog Ugovora.

Član II

Strane ugovornice nameravaju i dalje da ulažu zajedničke napore radi očuvanja mira i bezbednosti u njihovoj oblasti i da zajednički nastave razmatranje problema njihove bezbednosti, uključujući tu zajedničke mere odbrane, za kojima bi se mogla pojaviti potreba u slučaju neizazvane agresije protiv njih.

Član III

Generalštabovi Strana ugovornica nastaviće svoju saradnju u cilju da

de la paix et de la sécurité dans cette partie du monde, conformément à l'Article 51 de la Charte des Nations Unies,

Ont décidé de conclure le présent Traité et les Chefs de leurs Etats ont désigné pour leurs Plénipotentiaires respectifs:

Le Président de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie:

Son Excellence Monsieur Koča POPOVIĆ, Secrétaire d'Etat;

Sa Majesté le Roi des Hellènes:

Son Excellence Monsieur Stephanos STEPHANOPOULOS, Ministre des Affaires Etrangères;

Le Président de la République Turque:

Son Excellence le Professeur Fuad KÖPRÜLÜ, Ministre des Affaires Etrangères, Député d'Istanbul;

qui, après avoir présenté leurs pleins pouvoirs trouvés en bonne et due forme, sont convenus des dispositions suivantes:

Article I

Afin d'assurer d'une façon permanente leur collaboration, les Parties contractantes procéderont à des consultations sur tous les problèmes d'intérêt commun.

Les Ministres des Affaires Etrangères des Parties contractantes se réuniront régulièrement en conférence une fois par an et, s'il est jugé nécessaire, plus souvent, afin d'examiner la situation politique internationale et de prendre les décisions indiquées, conformément aux buts du présent Traité.

Article II

Les Parties contractantes entendent continuer leurs efforts communs pour la sauvegarde de la paix et de la sécurité dans leur région et poursuivre, en commun, l'examen des problèmes de leur sécurité, y compris les mesures communes de défense dont la nécessité pourrait se produire au cas d'une agression non provoquée contre elles.

Article III

Les Etats-Majors Généraux des Parties contractantes poursuivront leur

svojim vladama podnose preporuke, utvrđene sporazumno, u vezi s pitanjima odbrane, radi donošenja koordiniranih odluka.

Član IV

Strane ugovornice će razvijati svoju saradnju na poljima ekonomije, tehnike i kulture; u slučajevima kada se to smatra korisnim, biće zaključeni celishodni sporazumi i stvoreni potrebni organi za rešavanje ekonomskih, tehničkih i kulturnih problema.

Član V

Strane ugovornice se obavezuju da će rešavati mirnim sredstvima kakva su predviđena u Povelji Ujedinjenih nacija, i u duhu razumevanja i prijeteljstva, svaki spor koji bi se mogao pojaviti između njih; one se takođe obavezuju da će se svaka od njih uzdržavati od svakog mešanja u unutrašnje stvari ostalih Strana ugovornica.

Član VI

Strane ugovornice će se uzdržavati od zaključenja saveza, ili učešća u akciji uperenoj protiv jedne od njih, ili akciji koja bi mogla naneti štetu njenim interesima.

Član VII

Strane ugovornice izjavljuju svaka za sebe da nikakve međunarodne obaveze koje su sad na snazi između njih i jedne ili više drugih država nisu u protivrečnosti s odredbama ovog Ugovora; one s druge strane preuzimaju obavezu da ubuduće neće preuzeti nikakvu međunarodnu obavezu koja bi mogla biti u suprotnosti s ovim Ugovorom.

Član VIII

Ovaj Ugovor ne utiče i ne može se tumačiti kao da ma na koji način utiče na prava i obaveze koji za Grčku i Tursku proističu iz Severnoatlanskog Ugovora od 4 aprila 1949 godine.

collaboration afin de soumettre à leurs Gouvernements des recommandations concernant les questions de défense, fixées d'un commun accord, en vue de la prise de décisions coordonnées.

Article IV

Les Parties contractantes développeront leur collaboration dans les domaines de l'économie, de la technique et de la culture; dans les cas où il serait jugé utile, des accords appropriés seront conclus et des organes nécessaires seront créés pour résoudre les problèmes économiques, techniques et culturels.

Article V

Les Parties contractantes s'engagent à régler par des moyens pacifiques tels qu'ils se trouvent déterminés dans la Charte des Nations Unies, et dans un esprit de compréhension et d'amitié, tout différend pouvant surgir entre elles; elles s'engagent aussi à s'abstenir de toute ingérence dans les affaires intérieures l'une de l'autre.

Article VI

Les Parties contractantes s'abstiendront de conclure une alliance, ou de participer à une action dirigée contre l'une d'elles ou de nature à porter préjudice à ses intérêts.

Article VII

Les Parties contractantes déclarent, chacune en ce qui la concerne, qu'aucun des engagements internationaux actuellement en vigueur entre elles et un ou plusieurs autres Etats n'est en contradiction avec les dispositions du présent Traité; elles assument d'autre part l'obligation de ne souscrire à l'avenir à aucun engagement international pouvant se trouver en conflit avec le présent Traité.

Article VIII

Ce Traité n'affecte pas et ne saurait être interprété comme affectant de quelque manière que ce soit les droits et obligations découlant pour la Grèce et la Turquie du Traité de l'Atlantique Nord du 4 avril 1949.

Član IX

Posle stupanja na snagu ovog Ugovora, svaka druga država čiju saradnju budu smatrale korisnom po ostvarenje ciljeva ovog Ugovora sve Strane Ugovornice, moći će pristupiti Ugovoru od istim uslovima i sa istim pravima kao tri države potpisnice.

Svaka država koja pristupa ovom Ugovoru postaće Strana Ugovornica ovog Ugovora deponovanjem instrumenta o pristupanju.

Član X

Ovaj Ugovor, čiji će francuski tekst biti autentičan, biće ratifikovan od strane svih Strana Ugovornica, i ratifikacioni instrumenti biće deponovani kod Državnog sekretara Federativne Narodne Republike Jugoslavije u Beogradu; on će stupiti na snagu na dan deponovanja poslednjeg ratifikacionog instrumenta.

Po isteku pet godina posle stupanja na snagu ovog Ugovora svaka Strana Ugovornica može prestati da bude učesnik u ovom Ugovoru putem deklaracije upućene vladama ostalih Strana Ugovornica s otkaznim rokom od godinu dana.

U POTVRDU ČEGA su imenovani punomoćnici potpisali ovaj Ugovor.

Radeno u Ankari, dvadeset osmog februara hiljadu devet stotina pedeset i pete godine u tri primerka od kojih je po jedan bio uručen svakoj od Strana Ugovornica.

Koča Popović, s. r.

Stefanos Stefanopoulos, s. r.

Fuad Keprili, s. r.

Article IX

Après l'entrée en vigueur du présent Traité tout autre Etat, dont la collaboration sera jugée utile à la réalisation des buts du présent Traité par toutes les Parties contractantes, pourra y adhérer sous les mêmes conditions et avec les mêmes droits que les trois Etats signataires.

Tout Etat adhérent deviendra Partie au Traité par le dépôt d'un instrument d'adhésion.

Article X

Le présent Traité, dont le texte français fera foi, sera ratifié par chacune des Parties contractantes et les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire d'Etat de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie à Belgrade; il entrera en vigueur à la date du dépôt du dernier instrument de ratification.

A l'expiration de cinq années après l'entrée en vigueur du présent Traité toute Partie contractantes pourra cesser d'être partie à ce Traité par une déclaration adressée aux Gouvernements des autres Parties contractantes avec préavis d'un an.

EN FOI DE QUOI lesdits Plénipotentiaires ont signé le présent Traité.

Fait à Ankara, le ving huit Février mil neuf cent cinquante trois en trois exemplaires dont un a été remis à chacune des Parties contractantes.

Koča Popović, m. p.

Stephanos Stephanopoulos, m. p.

Fuad Köprülü, m. p.

PREDLOG

POSLOVNIKA KOMISIJE ZA TUMAČENJE ZAKONA

Član 1

Komisija za tumačenje zakona jeste stalna komisija Savezne narodne skupštine, koja ostaje na dužnosti i posle raspuštanja Skupštine do izbora nove komisije.

Član 2

Komisija za tumačenje zakona:

- 1) daje obavezna tumačenja saveznih zakona;
- 2) proučava predloge za ocenu saglasnosti saveznog i republičkog zakona sa saveznim Ustavom i daje o tome svoje mišljenje;
- 3) daje mišljenje o slučajevima nesaglasnosti akta Saveznog izvršnog veća sa zakonom, i
- 4) daje mišljenje o slučajevima spora između izvršnog veća narodne republike sa Saveznim izvršnim većem zbog obustavljanja akta republičkog izvršnog veća.

Član 3

Predloge za tumačenje zakona ima pravo podnositi Komisiji svaki narodni poslanik, odbor doma, Savezno izvršno veće, Savezni vrhovni sud i republičko izvršno veće.

Član 4

Komisija može tražiti od predlagača predloga za tumačenje zakona ili od koga drugog državnog organa, na koga se predlog odnosi, da podnese detaljan izveštaj odnosno da da svoje mišljenje. Komisija može obavestiti predlagača o sednici na kojoj će se raspravljati njegov predlog. Predlagač odnosno njegov predstavnik ima pravo da na sednici obrazloži svoj predlog.

Član 5

Ako Komisija zaključi da se donese obavezno tumačenje, objaviće ga odmah u »Službenom listu FNRJ«.

Član 6

Komisija je dužna da svako obavezno tumačenje podnosi na naknadnu potvrdu Saveznoj narodnoj skupštini na prvoj narednoj sednici, i to onome domu koji je doneo zakon o kome se daje obavezno tumačenje, odnosno koji je nadležan za donošenje takvog zakona.

Član 7

Rešenje kojim se ne usvaja predlog za obavezno tumačenje treba da bude obrazloženo i dostavljeno predlažaču.

Član 8

Predloge za ocenu saglasnosti saveznog i republičkog zakona sa saveznim Ustavom imaju pravo podnositi Saveznoj narodnoj skupštini Savezno izvršno veće, Savezni vrhovni sud, narodna skupština i izvršno veće narodne republike, predstavničko telo autonomne pokrajine i autonomne oblasti, narodni odbor sreza odnosno grada, kao i zainteresovane privredne organizacije i samoupravne ustanove. Ako Savezna narodna skupština ovakav predlog uputi Komisiji radi mišljenja o predlogu, Komisija će o tome predlogu raspravljati i sa svojim mišljenjem podnositi izveštaj Saveznoj narodnoj skupštini, i to onome domu koji je zatražio ovo mišljenje od Komisije.

Član 9

Ako je Skupština u toku pretresa raspravljala o tome da li je neki akt Saveznog izvršnog veća u saglasnosti sa zakonom i ako je Skupština tražila od Komisije da joj da svoje mišljenje o tome, Komisija će po tom pitanju raspravljati i podneti izveštaj sa svojim mišljenjem Saveznoj narodnoj skupštini, i to onome domu koji je od nje to zatražio.

Član 10

Ako izvršno veće narodne republike iznese pred Saveznu narodnu skupštinu sporno pitanje, koje je nastalo između njega i Saveznog izvršnog veća zbog obustavljanja uredbe ili kakvog drugog akta izvršnog veća narodne republike, zbog suprotnosti sa saveznim zakonom ili uredbom, a Savezna narodna skupština zatraži od Komisije mišljenje o tome, Komisija je dužna da po tom spornom pitanju raspravlja i da podnese svoje mišljenje sa izveštajem Saveznoj narodnoj skupštini, i to onome domu koji je to od nje zatražio.

Član 11

Komisija ima Predsednika i Sekretara, koje bira iz redova svojih članova. Predsednik Komisije saziva sednice prema potrebi, predlaže dnevni red i predsedava sednicama. U slučaju njegove sprečenosti, zamenjuje ga Sekretar.

Sekretar pomaže Pretsedniku u pripremanju dnevnog reda, rukovodi Sekretarijatom Komisije i potpisuje zajedno sa Pretsednikom akte Komisije.

Član 12

Poslove iz svoje nadležnosti Komisija vrši na sednici. Sednica rešava punovažno ako na njoj prisustvuje većina članova Komisije.

Ako neki član Komisije izdvoji svoje mišljenje, ono će se uneti u izveštaj.

Član 13

Poslanici koji nisu članovi Komisije, kao i članovi Saveznog izvršnog veća, imaju pravo da učestvuju na sednicama Komisije, ali bez prava odlučivanja.

Član 14

Kada Komisija podnosi Saveznoj narodnoj skupštini izveštaj (član 8, 9 i 10 ovog Poslovnika), odrediće između svojih članova izvestioca, koji će prema potrebi na zasedanju obrazložiti mišljenje Komisije i dati potrebna objašnjenja.

Član 15

U okviru administracije Savezne narodne skupštine postoji Sekretarijat Komisije za tumačenje zakona, sa administrativnim sekretarom i potrebnim upravnim osobljem.

Administrativni sekretar vodi zapisnik sednica i brine se o arhivi i korespondenciji Komisije.

Član 16

Komisija ima i stalne stručne pravne saradnike, koji će pomagati Komisiji u njenom radu, a naročito u pripremi odluka, i koji će pratiti propise.

Komisija može prema potrebi pozivati pojedine stručnjake radi davanja stručnog mišljenja po pojedinim pitanjima.

Stručnjaci imaju pravo na nagradu za svoje učešće u radu Komisije. Visinu nagrade određuje Pretsednik Komisije.

Član 17

Ovaj Poslovnik stupa na snagu kada ga Komisija usvoji, s tim da se Narodnoj skupštini FNRJ podnese na naknadnu potvrdu.

ВЕЋЕ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

(ДРУГОГ САЗИВА)

ПРЕТСЕДНИШТВО ВЕЋА НАРОДА

Претседник

Јосип Видмар

Потпретседници:

Митра Митровић

Грга Јанкез

Секретари:

Скендер Куленовић

Јожа Хорват

Крсте Марковски

СТАЛНИ ОДБОРИ ВЕЋА НАРОДА

ЗАКОНОДАВНИ ОДБОР

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г. и допуњен на XIV седници Петог редовног заседања 31 марта 1952 год.)

Потпретседник

Нинко Петровић

Секретар

Гојко Гарчевић

Чланови:

Ладислав Амброжич, Димитрије Бајалица, Милош Царевић, Сулејман Филиповић, Фадил Хоџа, Грга Јанкез, др Хинко Кризман, Лео Матес, Слободан Марјановић, Радован Мијушковић, др Милош Московљевић, Тоде Ношпал, др Раде Прибићевић, Јосип Рус, Ида Сабо, Лидија Шентјурц, Сретен Вукосављевић, Јоже Лампрет

Заменици:

Александар Шевић, Седат Вели, Анте Вркљан, Јосип Јерас, Јован Ђетковић

ОДБОР ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г. и допуњен на XIV седници Петог редовног заседања 31 марта 1952 год.)

Претседник
Иван Гошњак

Потпретседник
Влајко Беговић

Чланови:

Нисим Албахари, Анка Берус, Васил Гјоргов, Раде Хамовић, Радивој Давидовић, Јосип Јерас, Бено Котић, Владимир Кривиц, Милосав Милосављевић, Кирил Миљовски, Милија Ковачевић, Радисав Недељковић, Миле Перуничић, Драгутин Саили, Косан Павловић, Алекса Томић, Александар Шевић, Јосип Шестан, Јевто Шћепановић

Заменици:

Радивоје Јовановић, Тоне Долиншек, др Фран Тућан, Јашар Аљићи, Илија Матерић

МАНДАТНО-ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г.)

Претседник
Алекса Томић

Потпретседник
Антон Шуштершич

Секретар
Вуко Радовић

Чланови:

Драгутин Саили, Никола Мартињески, Катарина Патрногић, Радивој Давидовић

Заменици:

Душан Поповић, Боро Чаушев, Исрахим Шатор

АДМИНИСТРАТИВНИ ОДБОР

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г. и допуњен на XIV седници Петог редовног заседања 31 марта 1952 год.)

Претседник

Милан Смиљанић

Потпретседник

Пуниша Перовић

Секретар

Крсто Филиповић

Чланови:

Иван Рукавина, Никола Котле, Франц Ракеф, Муча Керима

Заменици:

др Светозар Ритиг, Блаже Конески, Владо Вујовић

ОДБОР ЗА МОЛБЕ И ЖАЛБЕ

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г.)

Претседник

Марко Вујачић

Потпретседник

Лука Мркшић

Секретар

Радисав Недељковић

Чланови:

Грга Јажкез, др Павел Луначек, Ристо Мијатовић, Никола Пешев

Заменици:

Антун Аугустинчић, Ристо Џунов, Флоријан Сучић

НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

(ДРУГОГ САЗИВА)

Ацева Вера	Дика Ирфан	Илић Драгољуб
Албахари Нисим	Долиншек Тоне	Ивековић др Младен
Аљићи Јашар	Драгашевић Вуко	
Амброжич Ладислав	Драгић Кристина	Јакац Божидар
Андрић Иво	Дракић Спасо	Јакопич Алберт
Ангелковски Благоје		Јаковљевић др Стеван
Атанасовски Душко	Ђаковић Спасоје	Јанкез Грга
Аугустинчић Антун	Ђерђа Јосип	Јелчић Јозо
	Ђермановић Живота	Јерас Јосип
Бабић Радомир	Ђилас Милован	Јевремовић Бранко
Бачлија Марко	Ђурић Гоја	Јовановић Радивоје
Бајалица Димитрије		
Бакић Митар	Џамбаз Даре	Капор Чедо
Балан Жива	Џунов Ристо	Кардељ Едвард
Барјактари Мурат		Кавич Стане
Бемлер др Алеш	Филиповић Крсто	Киш Вилмош
Беговић Влајко	Филиповић Сулејман	Коцбек Едвард
Берус Анка	Фрол Фране	Конески Блаже
Бевк Франце		Косановић Сава
Билановић Данило	Галамбош Иштван	Котле Никола
Боричић Мило	Гарчевић Гојко	Котник Бено
Братић др Душан	Гершковић др Леон	Ковачевић Адем
Бринић Јованка	Гиноски Лазар	Ковачевић Милија
Брковић Саво	Гјоргов Васил	Ковачевић Никола
Будимир Франьо	Гошњак Иван	Креачић Отмар
	Грбић Чедо	Кривиц Владимир
Царевић Милош	Грујоски Ташко	Кризман др Хинко
	Груловић Никола	Куленовић Скендер
Ђетковић Јован		Купрешанин Милан
Ђопић Бранко	Хајрулаи Кемал	Курт Хуснија
	Хамовић Раде	
Чанко Ђура	Хамза Џевдет	Лампрет Јоже
Чаушев Боро	Херљевић Франьо	Лендван Клара
Чубриловић др Васо	Хочевар Јанез	Лубеј Франце
Чурић Ахмед	Хоџа Фадил	Луначек др Павел
	Хорват Јожа	
Дапчевић Пеко	Хоти Шабан	Љатић Асим
Давидовић Радивој		
Џедијер Владимир	Ицев Александар	Мачек Иван

Мамут Рамадан
 Манчев Секула
 Мандић Глигорије
 Манојловић Радмила
 Марјановић Слободан
 Марковски Крсте
 Мартиновић Никола
 Масларић Божидар
 Матерић Илија
 Матес Лео
 Матић Петар
 Медан Саво
 Мелвингер др Иван
 Мићуновић Вељко
 Мијатовић Ристо
 Мијушковић Радован
 Миливојевић Јоза
 Милосављевић Љубинка
 Милосављевић Милосав
 Миљковић Мито
 Миљовски Кирил
 Минић Милка
 Митровић Гргур
 Митровић Митра
 Мојсов Лазар
 Московљевић др Милош
 Мркшић Лука
 Муча Керима
 Мугоша Андрија
 Мустафа Садик

Настић Лазар
 Назим Фируз
 Недељковић Радисав
 Николиш др Гојко
 Ношпал Тоде

Ојданић Добрила
 Олајош Михаљ
 Орешчанин Богдан

Патрногић Катарина

Павловић Косан
 Павловски Васиљ
 Пехачек Радо
 Пејновић Ката
 Перовић Пуниша
 Перуничкић Миље
 Пешев Никола
 Петровић Мато
 Петровић Нишко
 Пијаде Моша
 Пилавцић Сенија
 Полак Бојан
 Поповић Душан
 Поповић Горољуб
 Поповић Милентије
 Поповић Владимир
 Прибићевић др Раде
 Пуцар Ђуро

Радовић Вуко
 Радуловић Милорад
 Ракеф Франц
 Раутер Марија
 Реџепагић Мустафа
 Рехак Ласло
 Рибникар Владислав
 Ритиг др Светозар
 Рукавина Иван
 Рус Јосип

Сабо Ида
 Саили Драгутин
 Савић Павле
 Симић Станоје
 Симоновић Лакић
 Смиљанић Милан
 Спевак Јурај
 Станковић др Синиша
 Стилиновић Маријан
 Стојнић Велимир
 Сучић Флоријан
 Сулејмани Хивзија

Сулејмани Шемси
 Светек Франце

Шарки Тамил
 Шатор Ибрахим
 Шћепановић Јевто
 Шентјурц Јидија
 Шестан Јосип
 Шевић Александар
 Шопов Ацо
 Шукри Али
 Шуштершич Антон

Тадић Ружа
 Таназијевић Милош
 Тавчар др Игор
 Томић Алекса
 Тућан др Фран

Улага Франц

Вели Седат
 Веслиевски Наум
 Видмар Јосип
 Вилфан др Јоже
 Влахов Димитар
 Влаховић Вељко
 Војводић Тодор
 Врева Суљо
 Вркљан Анте
 Вујачић Марко
 Вујовић Лука
 Вујовић Владо
 Вукмановић Светозар
 Вукосављевић Сретен

Закић Светозар
 Зихерл Борис

Жанко др Милош
 Жижич Живко

САВЕЗНО ВЕЋЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

(ДРУГОГ САЗИВА)

ПРЕТСЕДНИШТВО САВЕЗНОГ ВЕЋА

Претседник

Владимир Св. Симић

Потпретседници:

Фрањо Гажи

Велько Зековић

Секретари:

Момчило Марковић

Вида Томшич

Наум Наумовски

СТАЛНИ ОДБОРИ САВЕЗНОГ ВЕЋА

ЗАКОНОДАВНИ ОДБОР

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г.)

Претседник

др Јосип Хрнчевић

Потпретседник

Владимир Симић

Секрстар

др Јерко Радмиловић

Чланови:

Ванчо Бурзевски, др Едхем Чамо, Душан Диминић, Мехмед Хоџа,
Лајчо Јарамазовић, Иса Јовановић, Велибор Љујић, Мара Нацева,
Живорад Љубичић, Милан Поповић, Ђуро Салај, Душан Кведер,
др Иво Сунарић, Бошко Шилеговић, др Макс Шнудерл, др Метод
Микуж, др Милорад Влајковић, Велько Зековић

Заменници:

Милош Милић, Марин Цетињић, Круме Наумовски, Мишко Крањец,
Душан Грк

ОДБОР ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г. и допуњен на XV седници Петог редовног заседања 31 марта 1952 год.)

Претседник

Јован Веселинов

Потпретседник

Марко Белинић

Секретар

Благоја Талески

Чланови:

Ристо Антуновић, Љубо Бабић, Душан Бркић, Хасан Бркић, Комнен Церовић, Душан Чалић, Љубодраг Ђурић, Тоне Фајфар, Јанез Хрибар, Авдо Хумо, Сергеј Крајгер, Филип Лакуш, Воја Лековић, Милош Мимић, Никола Минчев, Ђока Пајковић, Анте Раос, Добривоје Радосављевић, Пашко Ромац, Добросав Томашевић

Заменици:

Зоран Полич, Пашага Манџић, Страшо Христов, Томо Чиковић, Бранислав Стојановић

МАНДАТНО-ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г. и допуњен на XV седници Петог редовног заседања 31 марта 1952 год.)

Претседник

Петар Комадина

Секретар

Грујо Новаковић

Чланови:

Божидар Томић, Радомир Медојевић, Франц Симонич, Саит Затрић, Димитар Алексиевски

Заменици:

Вид Радиковић, Илија Тепавац, Борис Алексоски

АДМИНИСТРАТИВНИ ОДБОР

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г.)

Претседник

Станка Веселинов

Потпретседник

Шефкет Маглајлић

Секретар

Живорад Љубичић

Чланови:

Ивица Гретић, Јоже Борштнар, Спасоје Шарац, Борис Алексоски

Заменици:

Јосип Змаић, Славољуб Петровић, Живко Брајковски

ОДБОР ЗА МОЛБЕ И ЖАЛБЕ

(Изабран на I седници Првог редовног заседања 26-IV-1950 г.)

Претседник

Павле Јовићевић

Потпретседник

Анте Роје

Секретар

Велибор Љујић

Чланови:

Автон Загоришек, Кемал Сејфула, Светолик Госпић, Јожеф Нађ

Заменици:

Иван Шибл, Мара Нацева, Божидарка Дамњановић

НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

(ДРУГОГ САЗИВА)

Абрамовић Анто	Брајковски Живко	Дамњановић Божицарица
Агбаба Милка	Брецељ др Маријан	Даниловић Угљеша
Ајтић Предраг	Бркић Хасан	Дебељак Стјепан
Алауф Аугуст	Бркић Звонко	Деведић Душан
Алексијевски Димитар	Брнчић Јосип	Дикић Бора
Алексоски Борис	Броћић Раденко	Диминић Душан
Антуновић Ристо	Бровч Андреј	Дороњски Стеван
Апостолски Михаило	Броз Јосип Тито	Дошен Илија
Арсов Љубчо	Будовалчев Арса	Драушник Јурица
Авбељ Виктор	Буљан Вице	Дудић Зорка
	Бурић Хасо	Дугоњић Раго
Бабић Антун	Бурзевски Ванчо	Лукић Милан
Бабић Љубо	Бутозан др Васо	Дулцац Станислав
Бабовић Спасенија		
Баће Макс	Џази Јосип	Баконовић Никола
Бајалски Ристо	Џегледи Маџаш	Ђорђевић Александар
Бакарић др Владимир	Џеровић Комнен	Ђукић Пана
Бакрач Јозо	Џетинић Марин	Ђурашковић Милутин
Банина Анте	Џрнобрња Богдан	Ђурђић Душан
Батановић Милован	Џрвенковски Крсте	Ђурић Љубодраг
Бегић Драго	Џвејић Живорад	
Бегић Мухидин	Џветић Боса	Фајфар Тоне
Белинић Марко	Џвјетић Никола	Фаркаш Нандор
Беловуковић Милан		Фијан Јакоб
Бељански Јован	Ћосић Добрица	Фрнтић Елизабета
Бенчић Драгомир	Ћурчић Живојин	
Бибер Антун	Ћурувија Тоде	
Биједић Џемал		Гаши Аљаш
Бјелица Рако	Ѓакић Бошко	Гажи Фрањо
Блашковић Славко	Ѓалић Душан	Гигов Страхил
Блажевић Јаков	Ѓамо др Едхем	Гиздић Драго
Бојанчић Владан	Ѓавушевић Иван	Голуб Мијо
Борић Душан	Ѓенгић Есад	Госпић Светолик
Борчић Чедо	Ѓеркез Ибрахим	Гранђа Иван
Борштар Јоже	Ѓиковић Томо	Грегорић др Павле
Бошковић Добривоје	Ѓолак Петар	Гретић Ивица
Бошковић Ѓорђе	Ѓолаковић Родољуб	Гргић Иван
Бошковић Радомир	Ѓомић Младен	Гргурић др Јаков
Божићевић Иван	Ѓворовић Витомир	Грк Душан
		Грујић Радован

Хасанагић Хилмија
Хасани Синан
Херцеговац Адем
Хоџа Мехмед
Хољевац Већеслав
Хорват Иван
Хотић Месуд
Хрибар Јанез
Христов Страшо
Хрнчевић др Јосип
Хукић Мехмедалија
Хумо Авдо

Илић Павле
Илић Радојко
Илић Сава
Илијевић Владо
Ивић Стјепан
Ивковић Љубомир

Јадрешин Богде
Јаковљевић Данило
Јакшић Никола
Јакшић Раде
Јанић Владо
Јанићијевић Милован
Јанковић Драгољуб
Јарамазовић Лајчо
Јеленковић Војислав
Јеркић Иво
Јојкић Ђурица
Јоксимовић Саво
Јосиповић Србољуб
Јовановић Блажо
Јовановић Драгољуб
Јовановић Ђура
Јовановић Иса
Јовановић Петар
Јовановић Радош
Јовићевић Павле
Јововић Десимир
Јуринчић Нико

Капетановић Хајро
Капор Момир
Карабеговић Осман
Караиванов Иван
Карапанџин Станко
Кекић Данило
Кирћански Драгољуб
Кидрич Борис
Киш Јан
Клаусбергер Петар
Кнежевић Ђура
Коцо Димчо
Кочевар Франц
Кодра Џафер
Кохаровић др Александар
Колак Руди
Колишевски Лазар
Комадина Петар
Комар Славко
Комленић Симо
Косорић Перо
Ковачевић Душанка
Ковачевић Вељко
Крајачић Иван
Крајачић Сока
Крајгер Борис
Крајгер Сергеј
Крањец Мишко
Крпе Паво
Крстић Бошко
Крстић Ратко
Крстуловић Видко
Куфрин Милка
Кундација Душан
Кузмановски Боге
Кведер Душан

Лакуш Филип
Лалић Ђуро
Лекић Бока
Лековић Воја
Лескошек Франц
Лошић Асим

Лозо Паво
Лукић Војин

Љубичић Живорад
Љујић Велибор

Маглајлић Шефкет
Малески Владо
Малежич Матија
Манџић Пашага
Маринко Миха
Мариновић Јован
Марковић Милорад
Марковић Момчило
Марковић Стјепан
Мартиновић Милан
Масарото Ђусто
Масиловић Новак
Матић Ђорђе
Медојевић Радомир
Међо Томо
Међугорац Миле
Месић Милан
Михановић Риста
Михајловски Кирил
Мијатовић Џвијетин
Микуж др Метод
Миладиновић Тимотије
Милаковић Милош
Милатовић Милорад
Милојевић Јанко
Милојевић Милоје
Минчев Никола
Миндеровић Чедомир
Минић Милош
Мирковић Ико
Митевски Методи
Митић Владимир
Митровић Милорад
Морача Милутин
Мразовић Карло
Мркоћи Марко
Мугоша Душан

Мундрић Петар
Мустафа Ашим

Нацева Мара
Нађ Јожеф
Нађ Коста
Наранчић Душан
Наумовски Круме
Наумовски Наум
Недељковић Радисав
Нефат Франьо
Неорчић Милијан
Нешковић др Благоје
Никезић Марко
Никодијевић Тихомир
Николић Драгомир
Николић Живојин
Никшић Ђорђе
Нимани Ђавит
Новак Франц
Новак Иван
Новаковић Грујо

Обад Томо
Олбина Дане
Остовић Адам

Пахић Лука
Пајковић Ђока
Пантић Милан
Папић Радован
Пауновић Светомир
Павелић Маријан
Павлачић Мика
Павлековић Мирко
Пенезић Слободан
Перичин Марко
Перкушић Иван
Петковић Чедомир
Петровић Душан
Петровић Славољуб
Петровски Станко
Почуча Миле

Подгорац Стојан
Полич Зоран
Половић Марко
Попит Франц
Попивода Крсто
Поповић Коча
Поповић Милан
Поповић Стево
Потрч др Јоже
Поздерац Хакија
Працаић Драгутин
Продановић Милан
Првчић Стјепан
Пувалић Стево

Рачки Никола
Радић Војислав
Радичевић Жарко
Радиковић Вид
Радосављевић Добривоје
Радмиловић др Јерко
Радојковић Живорад
Радовановић Милија
Ракицић Радослав
Ранковић Александар
Раос Анте
Реџовић Абдула
Регент Иван

Релић Петар
Рибар др Иван
Рикановић Илија
Ристић Душан
Роје Анте
Ромац Пашко
Ропрет Виктор
Рудолф Јанко
Румбак Иван

Салај Ђуро
Сејфула Кемал
Секулић Никола
Симеонић Јанко

Симић Владимир
Симонић Франц
Сиротановић Алија
Скендер Максут
Скерловник Иво
Смилевски Видоје
Софијанић Ратко
Сремец др Златан
Стаколич Јоже
Стамболић Петар
Стаменковић Драги
Станић Миле
Станиловић Антон
Станковић Миодраг
Станојевић Светислав
Станте Петар
Стефановић Светислав
Стојанов Сима
Стојанов Божа
Стојановић Бранислав
Стојановић Лука
Стојановић Сретен
Стојковић Миодраг
Стојковић Стојадин
Суџуковић Милан
Сунарић др Иво

Шачири Исмет
Шакић Јован
Шакири Реис
Шарац Спасоје
Шарац др Заим
Шегрт Владо
Шеховић Ахмет
Шибл Иван
Шиљеговић Бошко
Шимунов Јосип
Шкипић Милорад
Шнудерл др Макс
Шоти Пал
Шпиљак Мика
Шпрљан Гуште

Штруцл Петер
Штурм Антон

Туцман Јосип
Тујић Матија
Турковић Иван

Вукадиновић Буро
Вукасовић Милан

Талески Благоја
Темелкоски Борко
Тепавец Илија
Тиквицки Геза
Тодоровић Мијалко
Тодоровић Симо
Томашевић Добросав
Томић Божидар
Томшич Вида
Трајковић Јосип
Тренески Љубе
Трифун Аурел
Трифунковић Светислав
Трнавци Брахим

Узуновски Цветко

Васиљевић Живан
Веселинов Јован
Веселинов Станка
Видић Добривоје
Випотник Јанез
Влајковић др Милорад
Влатковић Немања
Војиновић Петар
Врбанац Јосип
Врховац Милан
Вујасиновић Тодор

Загоришек Антон
Зарић Аљуш
Затрић Саит
Зећири Адем
Зечевић Славко
Зечевић Владо
Зекић Милош
Зековић Вељко
Златић Дина
Змаић Јосип
Зорић Милорад

Жаки Јожеф
Жежељ Милан
Живановић Милосав

СТАЛНИ ОДБОРИ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

(ДРУГОГ САЗИВА)

ОДБОР ЗА ИНОСТРАНЕ ПОСЛОВЕ

(Изабран на другој заједничкој седници I редовног заседања 27 априла 1950 године а допуњен на петој заједничкој седници I ванредног заседања 27 јуна 1950 године)

Претседник

Петар Стамболић

Потпретседник

Димитар Влахов

Секретар

Владимир Дедијер

Чланови:

Из Савезног већа:

Макс Баће, др Владимир Бакарић, Богдан Црнобрња, др Јосип Хричевић, Мехмед Хоџа, Блажо Јовановић, Лазар Колишевски, Миха Маринко, Ђусто Масарато, Милијан Неоричић, Слободан Пенезић, Иван Регент, Ђуро Салај, Владимир Симић, Видое Смилевски, Добросав Томашевић, Вида Томшич, Авдо Хумо, Иван Караиванов, Стеван Дороњски, Марко Никезић, Славко Комар, Бошко Шилеговић, Кемал Сејфула, Владо Малески

Из Већа народа:

Иво Андрић, Митар Бакић, Франце Бевк, Милан Купрешанин, Отмар Креачић, Лео Матес, Љубинка Милосављевић, Лазар Мојсов, Ђуро Пуцар, Јосип Рус, Павле Савић, др Симиша Станковић, Лидија Шентјурц, Илија Матерић, Ацо Шопов, др Фран Тућан, Јосип Видмар, Вељко Влаховић, Милош Царевећ, Бранко Јевремовић, Владислав Рибникар, др Гојко Николиш, Борис Зихерл, Велимир Стојнић

ОДБОР ЗА НАРОДНУ ОДБРАНУ

(Изабран на другој заједничкој седници Првог редовног заседања
27 априла 1950 године)

Претседник

Иван Гошњак

Потпретседник

Ристо Антуновић

Секретар

Радо Пехачек

Чланови:

Из Савезног већа:

**Михаило Апостолски, Бошко Шиљеговић, Угљеша Даниловић,
Фрањо Гажи, Мехмед Хоџа, Борко Темелкоски, Матија Малежич,
Коста Нађ, Душан Петровић, Коча Поповић, Анте Раос, Владо
Шегрт, Пал Шоти**

Из Већа народа:

**Пеко Дапчевић, Лазар Гиноски, Никола Груловић, Даре Џамбаз,
Раде Хамовић, Фадил Хоџа, Стане Кавчич, Чедо Капор, Иван
Мачек, Ристо Мијатовић, Љубинка Милосављевић, др Раде При-
бићевић, Алекса Томић**

ОДБОР ЗА НАРОДНУ ВЛАСТ

(Изабран на другој заједничкој седници Првог редовног заседања
27 априла 1950 године)

Претседник

Велимир Стојнић

Потпретседник

Марко Никезић

Секретар

др Леон Гершковић

Чланови:

Из Савезног већа:

**Виктор Авбељ, Драгомир Бенчич, др Маријан Брецељ, Звонко
Бркић, Илија Дошен, Ђура Јовановић, Хајро Капетановић, Боге**

Кузмановски, Јован Веселинов, Радомир Медојевић, Ико Мирковић, Методи Митевски, Миле Почуча, Милан Вукасовић, Исмет Шаџири, Добривоје Видић, Џафер Кодра, др Милорад Влајковић,
Дина Златић, Цвијетин Мијатовић

Из Већа народа:

Вера Ацева, Мило Борић, Ристо Џунов, Крсто Филиповић, Јанез Хочевар, Мамут Рамадан, Бранко Јевремовић, Адем Ковачевић, Франце Лубеј, др Иван Мелвингер, Слободан Марјановић, Јоза Миливојевић, Радивоје Јовановић, Андрија Мугоша, Миле Перуничић, Ласло Рехак, др Симиша Станковић, Алберт Јакопич,
др Милеш Жанко

КОМИСИЈЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ АУТЕНТИЧНИХ ТЕКСТОВА ЗАКОНА

(Изабране на другој заједничкој седници Савезног већа и Већа народа
од 27 априла 1950 године)

Из Савезног већа:

Из Већа народа:

за српски језик

Владимир Симић
др Милорад Влајковић
Милош Минић

Моша Пијаде
др Симиша Станковић
Милош Царевић

за хрватски језик

др Јосип Хрнчевић
др Јерко Радмиловић
Ђуро Салај

др Леон Гершковић
Грга Јанкез
Лео Матес

за словеначки језик

др Макс Шнудерл
др Метод Микуж
Мишко Крањец

Франце Беџа
Јосип Јерас
Јоже Лампрет

за македонски језик

Никола Минчев
Ванчо Бурзевски
Владо Малески

Лазар Мојсов
Ацо Шопов
Кирил Миљовски

КОМИСИЈА ЗА ТУМАЧЕЊЕ ЗАКОНА

(Изабрана на XXIV заједничкој седници 14 јануара 1953 год.)

Претседник
др Макс Шнудерл

Секретар
Риста Антуновић

Чланови:
др Маријан Брецељ, Фране Фрол, Гојко Гарчевић, Лазар Мојсов,
Грујо Новаковић, Милија Радовановић, Никола Секулић

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ*

(ДРУГОГ САЗИВА)

Претседник

др Иван Рибар

Потпретседници:

Моша Пијаде
Филип Лакуш

Јосип Рус
Ђуро Пуцар

Димитар Влахов
Марко Вујачић

Секретар

Миле Перуничкић

Чланови:

Александар Ранковић, Алекса Томић, Авдо Хумо, др Благоје Нешковић, Блажо Јовановић, Борис Кидрич, Цветко Узуновски, Добросав Томашевић, Душан Петровић, Ђавит Нимани, Едвард Кардељ, Фране Фрол, Иван Гошњак, Иван Регент, Јован Веселинов, Јосип Броз Тито, Јосип Видмар, Лазар Колишевски, Милован Ђилас, Нинко Петровић, Петар Стамболић, Родољуб Чолаковић, Руди Колак, Сава Косановић, др Синиша Станковић, Влада Зечевић, др Владимир Бакарић, Владо Шегрт, др Златан Сремец

* Ступањем на снагу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења ФНРЈ и савезним органима власти, 13 јануара 1953 године, укинута је установа Президијума Народне скупштине ФНРЈ.

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Претседник Републике
Претседник Савезног извршног већа
Јосип Броз Тито

Потпретседници:

Едвард Кардељ
Моша Пијаде

Александар Ранковић
Милован Ђилас

Секретар
Вељко Зековић

Чланови:

Изборни чланови:

Љубчо Арсов, Спасенија Бабовић, Јаков Блажевић, Родољуб Чолаковић, Угљеша Даниловић, Фрањо Гаџи, Страхил Гигов, Иван Гошњак, Авдо Хумо, Осман Карабеговић, Борис Кидрич, Сава Косаковић, Иван Крајачић, Борис Крајгер, Вицко Крстуловић, Франц Лескошек, Иван Мачек, Момчило Марковић, Божидар Масларић, Милош Минић, Слободан Пенезић, Крсто Попивода, Коча Поповић, Милентије Поповић, Добривоје Радосављевић, Ђуро Салај, Видоје Смилевски, Мијалко Тодоровић, Цветко Узуновски, Јован Веселинов, Светозар Вукмановић, Влада Зечевић.

На основу чл. 82, став 5, Уставног закона:

Петар Стамболић, др Владимир Бакарић, Миха Маринко, Лазар Колиншевић, Ђуро Пуцар, Блажо Јовановић

*Врховни командант
Југословенске народне армије
Маршал Југославије
Јосип Броз Тито*

ВРХОВНИ СУД ФНРЈ

Претседник

др Јосип Хричевић

Чланови:

Витомир Петровић, Михајло Ђорђевић, Димче Ацев-Јанески, др Владимир Калембер, др Лудвиг Груден, Недељка Радосављевић, Јосиф Миловић, др Дражен Сесардић, др Федор Базала, Никола Перовић, др Јерко Радмиловић, Арнолд Рајх

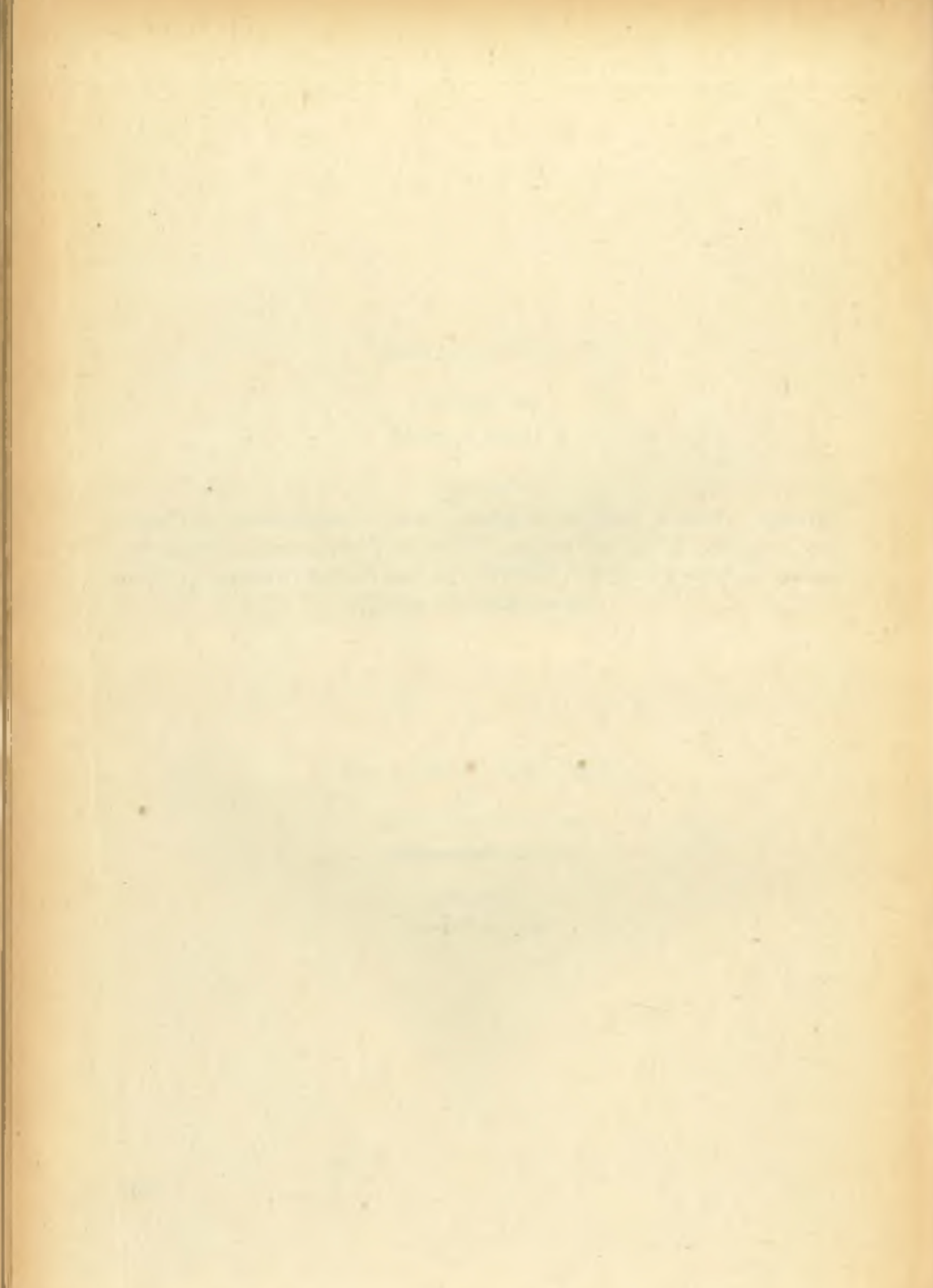
ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО ФНРЈ

Јавни тужилац ФНРЈ

Бранко Јевремовић

Заменик:

Марјан Вивода

Садржај

ШЕСНАЕСТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 25 ДЕЦЕМБРА 1952

Пре дневног реда:

	Страна
1 — Читање Указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву Народне скупштине ФНРЈ у Шесто редовно заседање за 25 децембар 1952 године — — — — —	3
2 — Саопштење о поднесеним законским предлозима и одборским извештајима — — — — —	4
3 — Саопштење да је Президијум Народне скупштине ФНРЈ доставио на потврду указе донесене у времену између Петог и Шестог редовног заседања — — — — —	4
4 — Саопштење да је Президијум Народне скупштине ФНРЈ доставио предлог Министра правосуђа ФНРЈ да се за судију Врховног суда ФНРЈ изабере Никола Перовић — — —	4
5 — Отсуства народних посланика — — — — —	4

Дневни ред:

1 — Утврђивање дневног реда — — — — —	4—5
---------------------------------------	-----

СЕДАМНАЕСТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 25 ДЕЦЕМБРА 1952

Пре дневног реда:

1 — Читање Указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву Народне скупштине ФНРЈ у Шесто редовно заседање за 25 децембар 1952 године — — — — —	6
2 — Саопштење о поднесеним законским предлозима и одборским извештајима — — — — —	7
3 — Саопштење да је Президијум Народне скупштине ФНРЈ доставио на потврду указе донесене у времену између Петог и Шестог редовног заседања — — — — —	7
4 — Саопштење да је Президијум Народне скупштине ФНРЈ доставио предлог Министра правосуђа ФНРЈ да се за судију Врховног суда ФНРЈ изабере Никола Перовић — — —	7
5 — Отсуства народних посланика — — — — —	7

Дневни ред :

- 1 — Утврђивање дневног реда — — — — — 7—8

ОСАМНАЕСТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 26 ДЕЦЕМБРА 1952

Пре дневног реда:

- 1 — Саопштење о дневном реду — — — — — 9

Дневни ред :

- 1—2 — Претрес Предлога друштвеног плана ФНРЈ за годину 1953 и Предлога буџета ФНРЈ (Савезни буџет) за 1953 годину — — — — — 9—59

Говорници: Известилац Одбора за привредни план и финансије Већа народа Кирил Миљовски	10
Известилац Одбора за привредни план и финансије Савезног већа Тоне Фајфар	10
Известилац Одбора за привредни план и финансије Већа народа Радивој Давидовић	10
Известилац Одбора за привредни план и финансије Савезног већа Риста Антуновић	10
Министар — Претседник Савета за индустрију и грађевинарство Светозар Вукмановић	11
Заменик министра народне одбране генерал-пуковник Иван Гошњак	27
Министар правосуђа Фране Фрол	34
Милош Минић	42
Марин Цетинић	49
Стане Кавчич	52
Комнен Церовић	56

СЕДАМНАЕСТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 27 ДЕЦЕМБРА 1952

Пре дневног реда:

- 1 — Читање и усвајање записника шеснаесте седнице од 25 децембра 1952 године — — — — — 60

- 2 — Читање и усвајање извештаја Административног одбора о редовном прегледу касе и целокупног рачунско-благајничког пословања по буџету Већа народа за период јануар—март, април—јун и јул—септембар 1952 године — — — — — 60—61

- Говорници: Известилац Крсто Филиповић — — — — — 60

- 3 — Читање и усвајање извештаја Мандатно-имунитетског одбора о доласку за народног посланика Спаса Дракића на место осуђеног Војислава Срзентића — — — — — 61—62

Дневни ред:

1 — Гласање и усвајање Предлога друштвеног плана ФНРЈ за годину 1953 — — — — —	62
2 — Гласање и усвајање Предлога буџета ФНРЈ (Савезни буџет) за 1953 годину — — — — —	62
3 — Претрес и усвајање Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за годину 1951 — — — — —	62—64
Говорници: Известилац Одбора за привредни план и финансије Радивој Давидовић — — — — —	63
Саопштење о дефинитивном усвајању законских предлога — — — — —	64

ОСАМНАЕСТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 27 ДЕЦЕМБРА 1952**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника седамнаесте седнице од 25 децембра 1952 године — — — — —	65
2 — Читање и усвајање извештаја Административног одбора о редовном прегледу касе и целокупног рачунско-благајничког пословања по буџету Савезног већа за период јануар—март, април—јун и јул—септембар 1952 године — — — — —	65—66
3 — Потврда одлуке Президијума Народне скупштине ФНРЈ о одобрењу лишења слободе и покретања кривичног поступка против народног посланика Џафера Кодре — — — — —	66—67
4 — Отсуства народних посланика — — — — —	67

Дневни ред:

1 — Гласање и усвајање Предлога друштвеног плана ФНРЈ за годину 1953 — — — — —	67
2 — Гласање и усвајање Предлога буџета ФНРЈ (Савезни буџет) за 1953 годину — — — — —	67
3 — Претрес и усвајање Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за годину 1951 — — — — —	67—69
Говорници: Известилац Одбора за привредни план и финансије Риста Антуновић — — — — —	68
Саопштење о дефинитивном усвајању законских предлога — — — — —	69

ДЕВЕТНАЕСТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 27 ДЕЦЕМБРА 1952**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника осамнаесте заједничке седнице од 26 децембра 1952 године — — — — —	70
--	----

Дневни ред:

3 — Претрес и усвајање Предлога одлуке о потврди указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ донесених у времену између Петог и Шестог редовног заседања — — —	70—71
Говорници: Секретар Скендер Куленовић — — — — —	70
Радивој Давидовић — — — — —	71
4 — Избор судије Врховног суда ФНРЈ — — — — —	71—72
5 — Претрес и усвајање Резолуције о потврди Одлуке Владе ФНРЈ о прекиду дипломатских веза са Ватиканом —	72—82
Говорници: Петар Стамболић — — — — —	73
Др Милош Жанко — — — — —	75
Борис Зихерл — — — — —	78
Чедо Капор — — — — —	80
Вице Буљан — — — — —	81

ОСАМНАЕСТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 10 ЈАНУАРА 1953**Пре дневног реда:**

1 — Саопштење о поднесеним законским предлозима и одборским извештајима — — — — —	83
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	83

Дневни ред:

Утврђивање дневног реда — — — — —	84
Одлучивање о томе да ли се, у смислу чл. 72 Устава, може приступити претресању законских предлога којима се мења Устав — — — — —	84
1 — Претрес и усвајање Предлога закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — —	84—85
Говорници: Известилац Законодавног одбора Сулејман Филиповић — — — — —	84

ДЕВЕТНАЕСТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 10 ЈАНУАРА 1953**Пре дневног реда:**

1 — Саопштење о поднесеним законским предлозима и одборским извештајима — — — — —	86
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	86

Дневни ред:

Утврђивање дневног реда — — — — —	87
Одлучивање о томе да ли се, у смислу чл. 72 Устава, може приступити претресању законских предлога којима се мења Устав — — — — —	87
1 — Претрес и усвајање Предлога закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — —	87—88
Говорници: Известилац Законодавног одбора Бошко Шилеговић — — — — —	87

ДВАДЕСЕТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 12 ЈАНУАРА 1953

Страна

Пре дневног реда:

1 — Саопштење о дневном реду — — — — — 90

Дневни ред:

1—2 — Претрес Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти — — — — — 90—118

Говорници: Известилац законодавних одбора оба већа
Моша Пијаде — — — — — 90
Потпретседник Владе ФНРЈ Едвард Кардељ — — — — — 91

ДВАДЕСЕТПРВА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 12 ЈАНУАРА 1953

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника двадесете заједничке седнице од 12 јануара 1953 године — — — — — 119

Дневни ред:

1—2 — Наставак претреса Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти — — — — — 119—144

Говорници: Иво Скерловник — — — — — 119
Др Хинко Кризман — — — — — 122
Саво Брковић — — — — — 125
Никола Минчев — — — — — 128
Др Заим Шарац — — — — — 131
Др Јерко Радмиловић — — — — — 136
Ласло Рехак — — — — — 140
Мехмед Хоџа — — — — — 142

ДВАДЕСЕТДРУГА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 13 ЈАНУАРА 1953

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника двадесетпрве заједничке седнице од 12 јануара 1953 године — — — — — 145

Дневни ред:

1—2 — Наставак претреса Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти и Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти — — — — — 145—173

Говорници: Др Макс Шнудерл — — — — —	145
Ђурица Јојић — — — — —	152
Јоза Миливојевић — — — — —	154
Димчо Коцо — — — — —	156
Петар Релић — — — — —	156
Благоја Ангелковски — — — — —	159
Душан Диминић — — — — —	160
Јосип Џази — — — — —	164
Милан Пантић — — — — —	165
Антон Штурм — — — — —	168
Методи Митевски — — — — —	170
Известилац законодавних одбора Моша Пијаде — — — — —	171
Потпретседник Владе ФНРЈ Едвард Кардељ — — — — —	173
Допуна дневног реда за заједничку седницу — — — — —	173
Читање писма Претседника Законодавног одбора Већа народа и Претседника Законодавног одбора Савезног већа поводом Предлога одлуке о пословном реду за избор Претседника Републике — — — — —	174
3 — Проглашење Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти — — — — —	174—175
Говорници: Секретар Наум Наумовски — — — — —	175
4 — Проглашење Закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти — — — — —	175—176
Говорници: Секретар Наум Наумовски — — — — —	176
5 — Претрес и усвајање Предлога одлуке о пословном реду за избор Претседника Републике — — — — —	176—177
Говорници: Известилац законодавних одбора оба већа Моша Пијаде — — — — —	176
Допуна дневног реда за наредну заједничку седницу — — — — —	177—178

ДЕВЕТНАЕСТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 13 ЈАНУАРА 1953

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника осамнаесте седнице од 10 јануара 1953 године — — — — —	179
--	-----

Дневни ред:

1 — Гласање и усвајање Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије — — — — —	179
Усвајање предлога народног посланика Моше Пијаде да се утврди број присутних народних посланика — — — — —	179—180
Говорници: Моша Пијаде — — — — —	179
Владимир Дедијер — — — — —	179
Радивој Давидовић — — — — —	180

Утврђивање броја присутних народних посланика — —	180
2 — Гласање и усвајање Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти — — — — —	180
Саопштење о дефинитивном усвајању законских предлога — — — — —	180

ДВАДЕСЕТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 13 ЈАНУАРА 1953

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника деветнаесте седнице од 10 јануара 1953 године — — — — —	182
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	182

Дневни ред:

1 — Гласање и усвајање Предлога уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти — — — — —	182
2 — Гласање и усвајање Предлога закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења Федеративне Народне Републике Југославије и савезним органима власти — — — — —	183
Саопштење о дефинитивном усвајању законских предлога — — — — —	183

ДВАДЕСЕТТРЕЋА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 14 ЈАНУАРА 1953

Пре дневног реда:

1 — Усвајање предлога да се записник двадесетдруге заједничке седнице не чита на овој седници — — — — —	184
---	-----

Дневни ред:

1 — Избор Претседника Републике — — — — —	184—189
Говорници: Јован Веселинов — — — — —	185
Заклетва Претседника Републике маршала Југославије Јосипа Броза Тита — — — — —	189
Говор Претседника Републике Јосипа Броза Тита — —	189—192
Говорници: Претседник Републике Јосип Броз Тито —	189

ДВАДЕСЕТЧЕТВРТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 14 ЈАНУАРА 1953

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника двадесетдруге и двадесеттреће заједничке седнице од 13 и 14 јануара 1953 године	193—194
---	---------

Говорници: Моша Пијаде — — — — —	193
Саопштење о приспелим телеграмима у којима се изражава жеља народа да се за Претседника Републике изабере маршал Југославије Јосип Броз Тито — — — — —	194
Саопштење о дневном реду — — — — —	194

Дневни ред:

1 — Избор Савезног извршног већа — — — — —	194—195
Говорници: Др Павле Грегорић — — — — —	194
2 — Избор двојице судија за Савезни врховни суд — — —	196
3 — Избор Сталне комисије за тумачење закона — — —	196—198
Давање овлашћења председавајућем и секретару да могу потписати записник ове седнице — — — — —	198

ДВАДЕСЕТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 25 ФЕБРУАРА 1953**Пре дневног реда:**

Усвајање предлога да се седнице Шестог редовног заседања одложе за кратко време — — — — —	199
---	-----

ДВАДЕСЕТПРВА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 25 ФЕБРУАРА 1953**Пре дневног реда:**

Усвајање предлога да се седнице Шестог редовног заседања одложе за кратко време — — — — —	200
---	-----

ДВАДЕСЕТПРВА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 23 МАРТА 1953**Пре дневног реда:**

1 — Саопштење о поднесеним законским предлозима и одборским извештајима — — — — —	202
2 — Саопштење да је Комисија за тумачење закона поднела на потврду свој Пословник — — — — —	202
3 — Саопштење да је од Сабора НР Хрватске и Народне скупштине НР БиХ поднесена на потврду Одлука да се места: Кестеновац, Босански Штрпци, Сеоце, Дреновац и Лички Тишковац издвоје из НР Босне и Херцеговине и припоје НР Хрватској — — — — —	202
4 — Усвајање предлога Савезног извршног већа да се Предлог закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину (Савезно веће и Веће произвођача) не стави на дневни ред — — — — —	203—204
Говорници: Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић — — — — —	203

5 — Саопштење да је Административни одбор поднео Скупштини извештај о прегледу целокупног рачунско-благајничког пословања по буџету Већа народа за период октобар—децембар 1952 и јануар 1953 године — — — — —	205
6 — Отсуства народних посланика — — — — —	205

Дневни ред :

1 — Утврђивање дневног реда — — — — —	205
---------------------------------------	-----

ДВАДЕСЕТДРУГА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 23 МАРТА 1953**Пре дневног реда:**

1 — Отсуства народних посланика — — — — —	206
2 — Саопштење о поднесеним законским предлозима и одборским извештајима — — — — —	206
3 — Саопштење да је Комисија за тумачење закона поднела на потврду свој Пословник — — — — —	206
4 — Саопштење да је од Сабора НР Хрватске и Народне скупштине НР БиХ поднесена на потврду Одлука да се места: Кестеновац, Босански Штрпци, Сеоце, Дреновац и Лички Тишковац издвоје из НР Босне и Херцеговине и припоје НР Хрватској — — — — —	206—207
5 — Усвајање предлога Савезног извршног већа да се Предлог закона о избору народних посланика за Савезну народну скупштину (Савезно веће и Веће произвођача) не стави на дневни ред — — — — —	207—209
Говорници: Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић — — — — —	207

Дневни ред :

Утврђивање дневног реда — — — — —	209
1 — Претрес и усвајање Предлога закона о амнестији — — — — —	210—211
Говорници: Известилац Душан Диминић — — — — —	210
Геза Тиквицки — — — — —	210
2 — Претрес и усвајање Предлога закона о допуни Закона о управним споровима — — — — —	211
Говорници: Известилац др Иво Сунарић — — — — —	211
Отсуства народних посланика — — — — —	211
3 — Претрес и усвајање извештаја Административног одбора о редовном прегледу касе и целокупног рачунско-благајничког пословања по буџету Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ за период октобар—децембар 1952 и јануар 1953 године — — — — —	211—212
Говорници: Известилац Живорад Љубичић — — — — —	211
Поновно гласање о чл. 1 Предлога закона о амнестији, којим је у Већу народа примљен у друкчијој стилизацији — — — — —	212—213
Говорници: Известилац Душан Диминић — — — — —	213

	Страна
Саопштење о дефинитивном усвајању законских предлога — — — — —	213

ДВАДЕСЕТПЕТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 23 МАРТА 1953

Пре дневног реда:

1 — Саопштење о дневном реду — — — — —	214
--	-----

Дневни ред:

1 — Претрес и усвајање Предлога закона о ратификацији Уговора о пријатељству и сарадњи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске — — — — —	214—241
Говорници: Известилац Владимир Дедијер — — — — —	214
Потпретседник Савезног извршног већа Едвард Кардељ — — — — —	216
Др Хинко Кризман — — — — —	220
Владислав Рибникар — — — — —	222
Иван Регент — — — — —	225
Лазар Мојсов — — — — —	227
Митар Бакић — — — — —	228
Отмар Креачић — — — — —	231
Иван Караиванов — — — — —	235
Божидар Масларић — — — — —	237
Јоза Миливојевић — — — — —	239
2 — Претрес и усвајање Предлога одлуке о одобрењу промене границе између Народне Републике Хрватске и Народне Републике Босне и Херцеговине — — — — —	242
3 — Потврда Пословника Комисије за тумачење закона — — — — —	242—243
Говорници: Др Макс Шнудерл — — — — —	242

ДВАДЕСЕТДРУГА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 23 МАРТА 1953

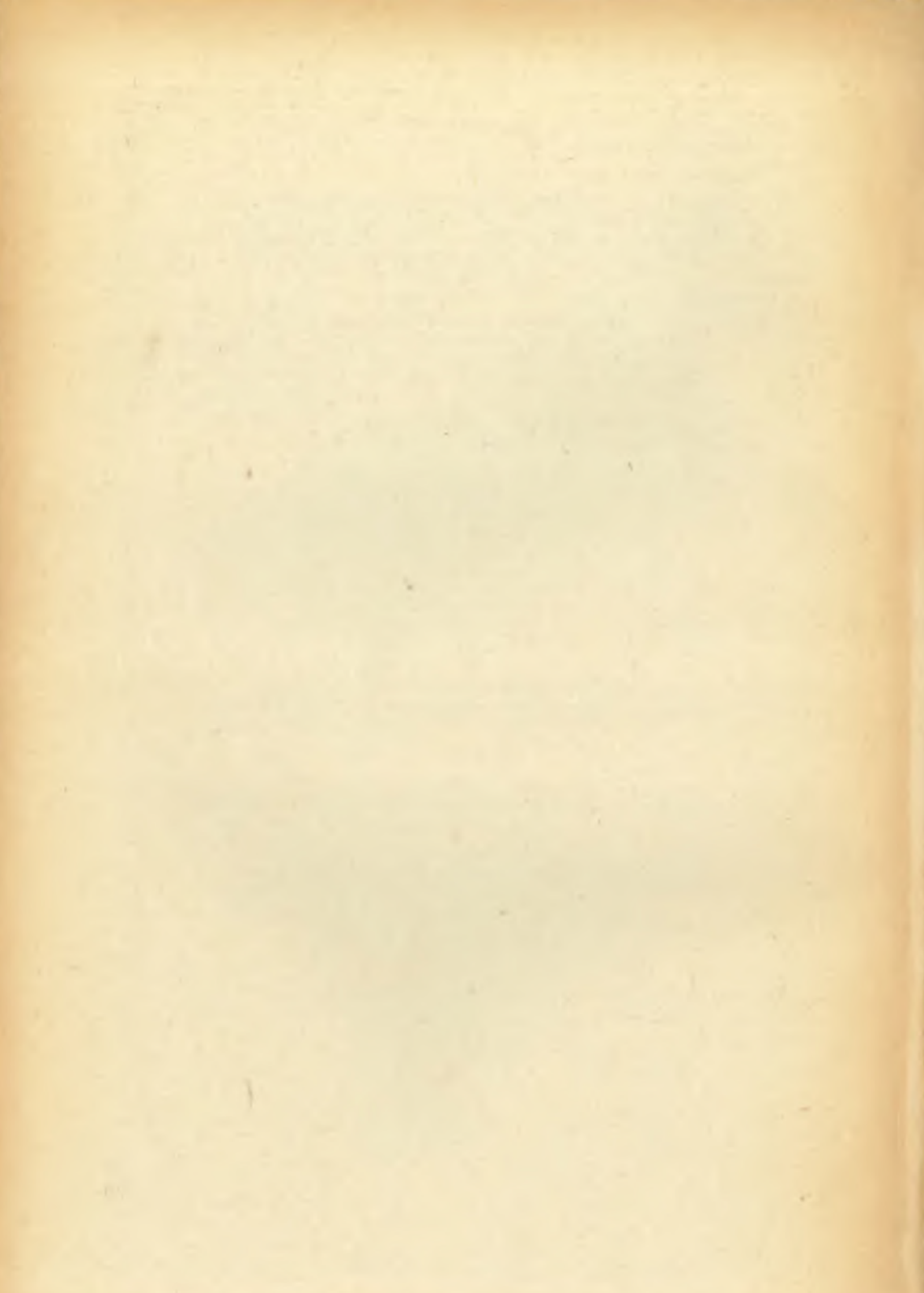
Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника двадесетпрве седнице од 23 марта 1953 године — — — — —	244
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	244

Дневни ред:

1 — Претрес и усвајање Предлога закона о амнестији — — — — —	244—255
Говорници: Известилац Александар Шевић — — — — —	244, 249, 255
Др Милош Московљевић — — — — —	244, 247, 249
Потпретседник Савезног извршног већа Едвард Кардељ — — — — —	250
Тоде Ношпал — — — — —	252
Др Милош Жанко — — — — —	253
Радивој Давидовић — — — — —	253
Др Леон Гершковић — — — — —	254

	Страница
2 — Претрес и усвајање Предлога закона о допуни Закона о управним споровима — — — — —	255
Говорници: Известилац Ида Сабо — — — — —	255
3 — Претрес и усвајање извештаја Административног одбора о редовном прегледу касе и целокупног рачунско-благајничког пословања по буџету Већа народа Народне скупштине ФНРЈ за период октобар—децембар 1952 и јануар 1953 године — — — — —	255—256
Говорници: Известилац Крсто Филиповић — — — — —	256
Саопштење о дефинитивном усвајању законских предлога — — — — —	256

СПИСАК ПРИЛОГА

Страна

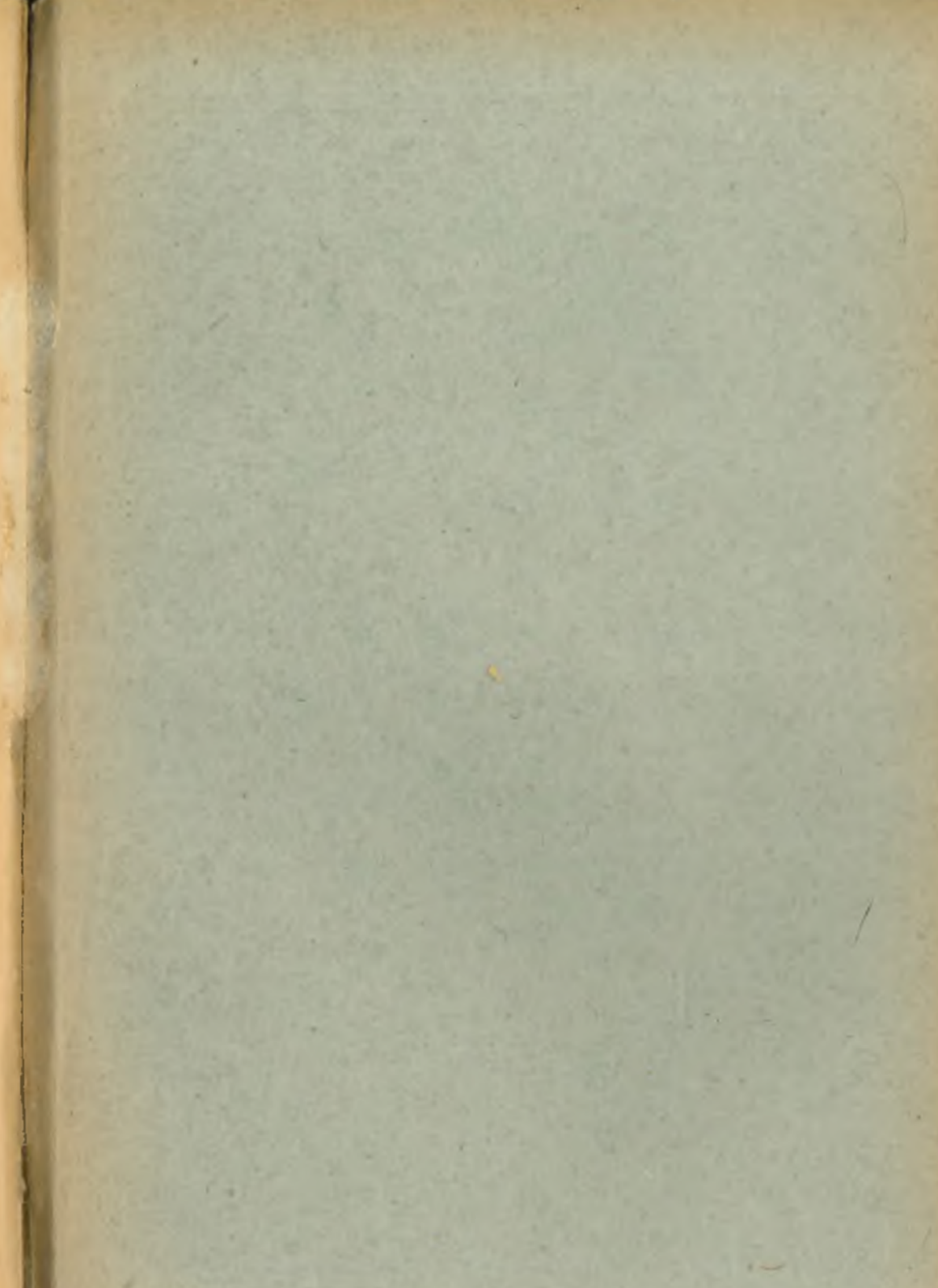
1 — Писмо Привредног савета уз Предлог друштвеног плана ФНРЈ за 1953 годину, Предлог закона о буџету ФНРЈ (савезном буџету) за 1953 годину и Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1951 годину — — — — —	258
2 — Предлог друштвеног плана Федеративне Народне Републике Југославије за 1953 годину — — — — —	259
Извештај Одбора за привредни план и финансије Већа народа	298
Извештај Одбора за привредни план и финансије Савезног већа — — — — —	302
3 — Предлог закона о буџету Федеративне Народне Републике Југославије (савезном буџету) за 1953 годину — — — — —	307
Извештај Одбора за привредни план и финансије Већа народа	413
Извештај Одбора за привредни план и финансије Савезног већа — — — — —	415
4 — Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1951 годину — — — — —	417
5 — Предлог закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — — — —	422
Образложење — — — — —	423
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — — — —	424
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — — — —	426
6 — Писмо претседника Владе ФНРЈ маршала Југославије Јосипа Броза Тита уз Предлог уставног закона о савезним и републичким органима власти — — — — —	429
7 — Приједлог уставног закона о савезним и републичким органима власти — — — — —	430
Образложење — — — — —	457
Извештај законодавних одбора Већа народа и Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ о Предлогу уставног закона о савезним и републичким органима власти и Предлогу закона о спровођењу Уставног закона о савезним и републичким органима власти — — — — —	479
8 — Предлог амандмана на Предлог уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти	507
9 — Писмо Претседника Владе ФНРЈ уз Предлог закона о спровођењу Уставног закона о савезним и републичким органима власти и Предлог закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — — — —	509

10 — Предлог закона о спровођењу Уставног закона о савезним и републичким органима власти — — — — —	510
Образложење — — — — —	517
11 — Предлог амандмана на Предлог закона о спровођењу Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења и савезним органима власти — — — — —	520
12 — Предлог одлуке о пословном реду за избор Претседника Републике и Савезног извршног већа — — — — —	521
13 — Писмо потпретседника Савезног извршног већа Александра Ранковића уз Предлог закона о амнестији — — — — —	524
14 — Предлог закона о амнестији — — — — —	525
Образложење — — — — —	526
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — — — —	527
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — — — —	529
15 — Писмо потпретседника Савезног извршног већа Моше Пијаде уз Предлог закона о допуни Закона о управним споровима — — — — —	531
16 — Предлог закона о допуни Закона о управним споровима — — — — —	531
Образложење — — — — —	532
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — — — —	533
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — — — —	534
17 — Писмо потпретседника Савезног извршног већа Едварда Кардеља уз Уговор о пријатељству и сарадњи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске — — — — —	535
18 — Уговор о пријатељству и сарадњи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске — — — — —	536
19 — Предлог пословника Комисије за тумачење закона — — — — —	540
20 — Претседништво Већа народа — — — — —	543
Стални одбори Већа народа — — — — —	543
Народни посланици Већа народа — — — — —	546
21 — Претседништво Савезног већа — — — — —	548
Стални одбори Савезног већа — — — — —	548
Народни посланици Савезног већа — — — — —	551
22 — Стални одбори Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	555
23 — Комисије за утврђивање аутентичних текстова закона — — — — —	557
24 — Комисија за тумачење закона — — — — —	558
25 — Президијум Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	559
26 — Савезно извршно веће — — — — —	561
27 — Врховни командант Југословенске народне армије — — — — —	562
28 — Врховни суд ФНРЈ — — — — —	563
29 — Јавно тужилаштво ФНРЈ — — — — —	563

РЕГИСТАР ГОВОРНИКА

Ангелковски Благоја	159—160
Антуновић Риста	10, 68
Бакић Митар	228—232
Брковић Саво	125—128
Броз Јосип Тито	189, 190—192
Буљан Вице	81—82
Цази Јосип	164—165
Церовић Комнен	56—59
Џетинић Марин	49—52
Ћетковић Јован	247, 249
Давидовић Радивој	10, 61—62, 63, 71, 180, 248, 253—254
Дедијер Владимир	179, 214—216
Димитић Душан	160—163, 210, 213
Ћилас Милован	246—249, 251
Фајфар Тоне	10
Филиповић Крсто	60—61, 256
Филиповић Сулејман	84—85
Фрол Фране	34—41
Гажи Фрањо	6—8, 9—11, 27, 34, 42, 49, 52, 56, 59, 65, 66—67, 69, 86—91, 118, 145, 152, 154—156, 159, 160, 164, 165, 167, 170, 171, 173—178, 182—183, 193—198
Гершковић др Леон	246, 254—255
Гошњак Иван	27—34
Грегорић др Павле	194—195
Гретић Ивица	65—66
Хоџа Мехмед	142—144
Хорват Јожа	179, 188
Јојкић Ђурица	152—153
Капор Чело	80—81
Караиванов Иван	235—237
Кардељ Едвард	91—118, 173, 216—220, 250—252
Кавич Стане	52—56
Копо Димчо	156
Креачић Отмар	232—235

Кризман др Хинко	122—125, 220—222
Куленовић Скендер	60, 70—71, 119, 242, 244
Љубичић Живорад	211—212
Марковић Момчило	188
Масларић Божидар	237—239
Миливојевић Јоца	154—155, 239—241
Миљовски Кирил	10
Минчев Никола	128—131
Минић Милош	42—49
Митевски Методи	170—171
Мојсов Лазар	227—228
Московљевић др Милош	244—251, 253, 254
Наумовски Наум	65, 175, 176, 182, 193
Ношпал Тоде	252—253
Паитић Милан	165—167
Љијаде Моша	90, 171—173, 176—177, 179—180, 193
Радмиловић др Јерко	136—140, 145
Ранковић Александар	203—204, 207—208
Регент Иван	225—227
Рехак Ласло	140—142
Релић Петар	156—158
Рибникар Владислав	222—225
Сабо Ида	255
Симић Владимир	200—201, 206—213
Скерловник Иво	119—122
Стамболић Петар	73—75
Сунарић др Иво	211
Шарац др Заим	131—136
Шевић Александар	244, 249—250, 253, 255
Шиљеговић Бошко	87
Шнудерл др Макс	145—152, 242
Штурм Антон	168—169
Тиквицки Геза	210
Веселинов Јован	185—186
Видмар Јосип	3—5, 60—62, 64, 70—73, 75, 78, 80—85, 119, 122, 125, 128, 131, 136, 140, 142, 144, 179—181, 184, 187—189, 192, 199, 202—205, 214, 216, 220, 222, 225, 227, 228, 232, 235, 237, 239, 241—244, 247, 249, 250, 252—256
Букмановић Светозар	11—27, 245
Зихерл Борис	78—80
Жанко др Милош	75—78, 248, 253

ЦЕНА 250.— ДИНАРА